

ALTIN
KITAPLAR
YAYINEVI
ALTIN KLASIKLER
RUS EDEBIYATI

EZILENLER

Tam metin, Rusça aslından dilimize çeviren :

Ergin ALTAY

01 0103 -70

EZILENLER, ALTIN KLASIKLER dizisinin 14. kitabı olarak ilk defa Aralık 1969 da yayımlandı. Kapak resmini Ayhan Erer'in hazırladığı bu kitap, As Basimevi'nde basıldı.

«EZILENLER» ÜZERİNE

Dostoyevski'nin EZILENLER'i sonradan yazdığı nice ünlü romanlarının ilk tohumlarını taşıyor. Buradaki kahramanlar onun dünyasını yansıtan en gerçek kişilerdir. Bütün elestirmenlerin sözbirliğiyle vardıkları yargı, yazarın en gerçekçi romanının EZILENLER olduğudur.

Roman ilk defa 1861'de Dostoyevski'nin erkek kardeşiyle birlikte yayınladıkları «Zaman» adlı dergide tefrika edilmiştir. Bu dergi Michael Dostoyevski'nin ölümü üzerine kapanmış, sonraları başka adla yeniden yayınlanmaya başlamıştır.

Romandaki tiplerin en ilgi çekicisi, askini, mutluluğunu baskaları uğruna harcayan Natasa'dır. Natasa, ailesi, sevgilisi ve kendisi arasında denge kurmaya çalışan ama bütün Dostoyevski kahramanları gibi ruh bunalımları içinde eriyip giden bir kızıdır. Romanın anlatıcısı Ivan Petroviç'in (Vanya) karakterinde romancının kendi hayatından kesitler bulmak mümkündür. Gerçekten de kahramanın yazarlık serüveni ve elestirmenle olan ilişkileri bize Dostoyevski'nin Bielinski'yle olan bağlarını hatırlatmaktadır. Yukarıda romanın yazarın en gerçekçi eseri olduğu yargısını verirken dayandığımız bir tesbit de; ünlü Prens'in, iki yüzlülüklerini, düzenbazlıklarını, ahlâksizliklerini yansıtmasıdır. Devrim öncesi Rus toplumunun en tipik kişileridir bunlar. Para ve şöhret için yapamayacakları şey yoktur. Dostoyevski buna EZILENLER adını verirken romandaki kişilerin yalnız yoksulluklarını değil onların bu aşağılanmadan ötürü duydukları mânevi bunalımı da vermiştir. Zenginlikten sonra, rutubetli bir odada can verecek hale düşen Smith, bu odada eserini yaratmaya çalışan Petroviç bir toplumun düzensizliğinin, aksaklığının aşağı kattaki insanlar üzerinde yaptığı yıkıntıların temsilcisidirler.

Kimi elestirmenlere göre bu roman, yazarın batı etkisinde kaldığını belirten eserleri arasında sayılmalıdır. Gerçekten de duygululuk yönünden bazı sayfalar Dickens'i andırır, daha ileri giderek söyleyelim, Prens'in gayrimis-ru çocuğu Nelly, uzaktan uzaga Oliver Twist'i hatırlatır.

Ayrıca yazarın ünlü BUDALA'sının kaynağını ve nasıl oluştuğunu merak edenler mutlaka EZILENLER'i okumak zorundadırlar. Çünkü Prens Miskin'in, karakter çizimleri yavaş yavaş EZILENLER'de belirmeğe başlar.

EZILENLER'in bir özelliği de Dostoyevski'nin burada tabiat tasvirleri yapmasıdır. Tasvirler daha ilk sayfada başlar. Yazarın diğer romanlarında yapılan bu tür tasvirler ancak bir «halet-i ruhiye»yi vermek amacıyla yapılmıştır. Halbuki burada doğrudan doğruya tabiat tasvir edilmiştir.

EZILENLER'deki kişiler bir toplumun çürüyüşünün ilgi çekici destanıdır. Yazar burada sonradan kendini adadığı gibi ruhi gerçeklere değil, somut gerçeklere eğilmiştir.

Natasa, Prens, Vanya ve hele hele hayatının yönünü bir türlü bulamayan Alyosa çok sevimli, gerçek tiplerdir ama bunun yanında da büyük trajedi kahramanlarıdır.

EZILENLER, Dostoyevski'nin romancılığı ve onun roman kahramanları hakkında bildiklerinize yeni görüş açıları getirecek önemli bir romandır.

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Geçen yılın 22 mart akşamında garip bir olay geçti basımdan. Bütün gün dolasmış, kendime bir daire aramıştım. Oturdugum yer pek rutubetliydi, bu yüzden kötü kötü öksürmeye başlamıştım. Daha sonbaharda koymuştum aklıma oradan çıkmayı, ama ilk bahara kadar uzamıştı.

Sabahtan beri dolastığım halde istediğim gibi bir yer bulamamıştım bir oda bile olsa, ayrı bir daire olsun istiyordum; sonra, geniş - tabii kirasi da az - olmalıydı. Dar yerde kisinin düşüncelerinin de daraldığını anlamıştım. Yazacağım öyküleri düşünürken odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolasmayı severdim. Sirasi gelmiskene söyleyeyim: Eserlerimi yazmaktan çok onlar üzerinde düşünmek, hayâl kurmak hosuma gitmiştir daima. Dogrusu, tembelliğimden degildir bu. Peki ama nedendir öyleyse?

Daha sabahleyin pek iyi hissetmiyordum kendimi, akşam üzeri ise oldukça fenalasmıştım, titriyordum. Üstelik, bütün gün ayakta idim, yorulmuştum. Hava karmaya başladığında Voznesenski caddesinden

geçiyordum. Petersburg'un mart güneşine, özellikle gurupuna - tabii açık, dondurucu soğuk bir akşam - bayılırim. Her yanı kızıl bir ışık kaplar birden. Evler alev alev yanmaya başlar sanki. Boz, sarı, kirli - yeşil renklerinin kasvetli görünümü bir anda kaybolur. Kisinin içi aydınlanır sanki; ürperir ya da biri dirseğiyle dürtmüs gibi irkilirsin. Yepyeni duygular doldurur içini... Bir güneş isinin kisinin ruhunda yaratabileceği değişiklik öyle büyüktür ki! Gelgelelim, biraz sonra bu güneş isini yok olmuştur; dondurucu soğuk burnumun ucunu sızlatıyordu; hava iyice kararmıştı; dükkânların pencerelerinden gaz lambalarının ölgün ışığı sızıyordu dışarı. Miller'in pasthanesinin önünden geçiyordum ki, yıldırım çarpmış gibi durdum birden, pasthanenin bulunduğu yana bakmaya başladım. İçimde, olaganüstü bir şey olacakmış, gibi bir his vardı. Tam o anda karsı kaldırımda yanında köpeğiyle yaşlı bir adam ilisti gözüme. Anlayamadığım, tuhaf bir duygunun kalbimi hızlı hızlı çarptırmaya başladığı bugünmüs gibi hatırımda.

Mistik bir insan değilimdir; batıl inançlarım yoktur, fala inanmam. Bununla beraber, herkes gibi benim basımdan da garip birkaç olay geçmiştir. Sözgelimi, bu ihtiyarı alalım: Onunla karşılaştığımda b akşam tuhaf bir şeyin olacağı niçin dogmustu içime? Üstelik hastaydım da; insan hastayken duyguları daima yanıltıcı olur. Yaşlı adam bitkin adımlarla, - bacaklarını hiç bükmeden, degnek gibi öne atıyordu - ikibüklüm, elindeki bastonu yere hafifçe vurarak pastahaneye doğru yavaş yavaş yürüyordu. Ömrümde böylesine garip biçimli bir insan görmemişim. Daha önce de, Miller'in pastanesinde onunla her karşılaşmamda tuhaf bir duyguya kapılırdım. Uzun boyu, kambur sırtı, seksenlik ölgün yüzü, lime lime paltosu; ancak ense kısmında aktan çok sarı - beyaz bir tutam saç kalem çıplak basındaki, kullanılacak yeri kal-mamis, yirmi yıllık, yuvarlak kenarlı sapkasi; sanki düşünülmeden yapılan, kurulmuş bir zemberek yardımıyla

sürdürülüyormuşa benzeyen hareketleri... Bütün bunlar ilk bakışta elinde olmadan sasırtıyordu insanı. Dogrusu, yası böylesine geçkin bir ihtiyarı yapayalnız, yardımçisiz görmek pek tuhaftı; üstelik, bakıcılarından kaçmış bir deliyi de andırmıyor değildi hani. Asiri derecede siskalığı da garibime gidiyordu: Beden diye bir şey yoktu onda sanki, iskeletin üzerine sadece bir deri yapıştırılmış gibiydi. Çevresi mosmor, iri, ama fersiz gözleri hiç bir şey görmediği halde - bunu kesinlikle biliyorum - daima karsıya bakardı. Yüzünüze baka baka, önünde kimse yokmuş gibi üzerinize üzerinize yürürdü. Birkaç kere tanık oldum buna. Miller'in pasthanesinde son zamanlarda gözükmeğe başlamıştı. Nereden geldiğini kimse bilmiyordu. Köpeği daima yanındaydı. Pasthane müsterilerinden konuşan yoktu onunla. O da konuşmuyordu kimseyle zaten. Kaldırımda durmuş, meraklı gözlerle ona bakarken «Niçin Miller'in pasthanesine dadandı bu adam? diye düşünüyordum, ne işi olabilir orada?» Hastalığının, yorgunluğunun sonucu, anlaşılmaz bir can sıkıntısı sarmıştı içimi. Kendi kendime devam ediyordum: «Niyeti ne acaba? Ne düşünüyor? Bakalım düşünüyor mu hem? Yüzü bir şey ifade etmekten çok uzak... Öylesine ölgün ki! Ondan bir parçaymış gibi yanından hiç ayrılmayan su köpeği de nereden bulmuş? Ne kadar da benziyorlar birbirine!»

Bu zavallı köpek de seksen yaşında olmalıydı; evet evet, muhakkak o da seksen yaşındaydı. Bir kere, hiç bir köpeğin gösteremeyeceği kadar yaşlı gösteriyordu; sonra, niçin onu ilk gördüğüm an, bu köpeğin öteki köpeklerle benzemeyen, olaganüstü bir köpek olduğunu geçirdim aklımdan? Yüzdeyüz büyüdü, esrarlı bir yanı bulundugunu; belki de köpek kiliginde bir Mefisto olduğunu; kaderinin birtakim bilinmez, gizli bağlarla sahibinin kaderine bağlandığı düşünmüştüm? Onu görseniz, son kez yirmi yıl önce bir şeyler yedigini siz de kabul ederdim. Sahibi gibi bir deri bir kemikti. Hemen hemen hiç tüy kalmamıştı üzerinde; arkasında bir sopa gibi sarkan, daima bacaklarının arasına sıkıştırdığı kuyruğu da çıplaktı. Koca kulaklı basını hiç kaldırmaz, dalgın dalgın önüne bakardı hep. Ömrümde onun kadar iğrenç bir köpek görmedim. Adam önde, köpek arkada yürürlerdi daima; hayvanın burnu, yapışık gibi, sahibinin paltosunun eteginden ayrılmazdı. Yürüyüşleri de, görünüşleri de her adımda söyle söylerdi sanki : Yaşlıyız Tanrım, yaşlıyız, öyle yaşlıyız ki!

Hatırlıyorum, bir keresinde «sakin ihtiyarla köpeği, Gavarni'nin resimlediği Hoffman'ın masalları kitabının sayfalarından siyirilip yeryüzünde dolasmaya başlayan varlıklar olmasın?» diye geçirmiştim içimden. Karsıya geçip, ihtiyarın arkasından ben de girdim pasthaneye.

İhtiyarı herkes pek garipsiyordu pasthanede; bu istenmeyen konuk kapıdan girince, tezgâhin arkasında ayakta duran Miller de surat asmaya başlamıştı son zamanlarda. Bir kere, bu acayip ihtiyar ne bir şey yiyor, ne de içiyordu. İçeri girince doğru kösedeki sobanın yanına gidiyor, her zaman aynı sandalyeye çöküyordu. Sobanın yanındaki yerinde baska biri oturuyorsa, adamın karsısında bir süre sakin sakin ayakta durduktan sonra canı sıkılmış gibi öteki köşeye, pencerenin dibine geçiyordu. Orada kendine bir sandalye buluyor, yavaşça oturuyor, sapkasını çıkarıp hemen yanına yere koyuyor, bastonunu da sapkasının yanına bıraktıktan sonra sandalyenin arkasına yaslanıp üç dört saat öyle hareketsiz kalıyordu. Eline gazete falan almazdı; agzından bir sözcük çıktığı da yoktu. Gözlerini iyice açmış, donuk bakışlarla önüne bakardı hep; öyle ki, o anda hiç bir şey görmediğine, isitmediğine bahse girilebilirdi. Köpek de olduğu yerde iki üç kere döndükten sonra, usulca sahibinin bacaklarının di-

binde boyluboyunea yere uzanıyor, basini çizmelerinin arasına sokup derin bir göğüs geçirdikten sonra öyle kalıyor, ölmüş gibi hiç kipirdamiyordu. Sanki bu iki yaratık sabahtan beri bir yerde ölü olarak yatıyorlardı da, günes batar batmaz, sırf Miller'in pastahanesine gelmek, orada hiç kimsenin bilmediği, esrarlı bir görevi yerine getirmek için canlaniveriyorlardı, ihtiyaç, üç dört saat oturduktan sonra nihayet kalkıyor, sapkasiyla bastonunu alıp evine gidiyordu. Köpek de doğruluyor, her zamanki gibi kuyrugunu bacakları arasına sikistiriyor, basım önüne sarkıtıyor, ağır adımlarla sahibinin pesi sıra yürüyordu. Pastahaneye gelenler zamanla uzaklaşmaya başlamışlardı ihtiyardan; igreniyormuş gibi yakınında bile oturmuyorlardı. Oysa ihtiyaç hiç bir şeyin farkında değildi.

Bu pastahanenin müşterileri daha çok Almandı. Voznesenski caddesinde oturan ne kadar çilingir, fırinci, boyacı, sapkacı, kosumcu -kisacacı, saygı deger- Alman varsa hepsi buraya gelirdi. Miller'in pastahanesinde içten bir hava esirdi çoğunlukla. Patron sık sık tanıdık müşterilerinin masasına oturur, onlarla beraber birkaç kadeh punç yuvarlardı. Dükkân sahibinin çocukları, köpekleri de giderlerdi bazan müşterilerin yanına; müşteriler onları sever, oksarlardı. Herkes birbirini tanır, sayardı. Müşteriler Almaa gazetelerini okumaya daldıklarında salondan bir kapıyla ayrılan patronun dairesinden, Miller'in tipki beyaz bir fareye benzeyen, saçları bukleli, sa-, risin büyük kızının akordsuz bir piyanoda çaldığı Augus-tin'im (1) duyulurdu. Bu valse seve seve dinlerdi herkes. Her ayın ilk günlerinde Miller'in pastahanesine gider, oraya gelen Rus dergilerini okurdum.

- (1) O sıralar Alman, küçük, esnafî arasında pek sevilen bir sarkî: «Mein lieber Augustin» («Benini sevgili Augustin'im.»)

İçeri girdiğimde ihtiyaç pencerenin dibinde oturuyordu; köpeği de ayaklarının dibindeki yerini almıştı. Hiç bir şey söylemeden geçip köseye oturdum. «İsim falan yokken, böylesine hastayken, bir an önce eve gidip çayımı içtikten sonra yatmam gerekiyorken niçin girdim buraya? diye soruyordum kendi kendime. Gerçekten de su ihtiyarı seyretmek için mi geldim acaba?» Canım sikilmaya başlamıştı. Disarda onu gördüğüm zaman ruhuma dolan o tuhaf duyguyu hatırlayarak «Bana ne ondan? diye geçirdim içimden. Bütün bu soguk Almanlardan bana ne? Bu tuhaf duygum nereden geliyor? Son zamanlarda benliğimi saran; yaşamama, - son öykümü okuyan usta elestirmenin söylediği gibi - hayati açık seçik görmeme engel olan bu ucuz, incir çekirdeğini doldurmayan seylerden duyduğum endisenin sebebi nedir?» Böyle düşündüğüm, kendi kendime sitem ettiğim halde kalkıp git-miyordum. Bu arada iyice fenalasmıştım, sıcak yerden disarı çıkmayı hiç istemiyordu canım artık. Bir Frankfurt gazetesi aldım elime, iki satır okuyunca daldım. Almanların engel olduğu yoktu bana. Onlar gazetelerini okuyor, sadece arada, yarım saatte bir alçak sesle yeni haberler, ünlü Alman mizahçısı Safir'in nükteleri üzerine kısa kısa konuşuyorlar; sonra, bir kat daha çoğalmış ulusal bir gururla okumaya daliyorlardı gene.

Yarım saat sonra uyandığımda zangir zangir titriyordum. Artık eve gitmek zorundaydım. Tani bu sırada salonda geçen sessiz bir olay bir kere daha beni gitmekten alakoydu. İhtiyarın oturduktan sonra gözlerini karsısındaki bir seye dikip, kalkıncaya kadar bakışlarını oradan bir daha ayırmadığını yukarda söylemiştim. Anlamsız bir ısrarla bir yere dikilen bu donuk bakışın bana yöneltildiği aksamlar da olmuştı: İçimi son derece kötü, hattâ dayanılmaz bir duygu kaplardı, elden geldigince çabuk yerimi degistirdim. Bu keresinde ihtiyarın 15

kurbani, kentimize yeni gelmiş, Adam Ivaniç Sultz adında, Miller'in yakın dostu - bunu sonra öğrendim - ama ihtiyarı da müşterilerin çoğunu da tanımayan, dis görünüşü pek hos, sert kolalı yakaları kalkık, yüzü kipkirmizi, sismanca, Riga tüccarlarından ufak tefek bir Alman-di. «Darfbarbier» i (1) büyük bir hazla okur, bir yandan da punçunu yudumlarken birden basım kaldırıp ihtiyarın, durgun bakışlarını ona diktğini farkettti. Bu sasırttı onu. «Soylu» bütün Almanlar gibi Adam Ivaniç da utangaç, duygulu bir insandı. Yüzüne böyle saygisızca, dik dik bakılması tuhafına gitmişti, sikilmisti. Öfkesini tutup, saygisız adamdan gözlerini kaçırdı, kendi kendine bir seyler homurdanarak yüzünü gazeteyle kapadı. Ne var ki sabredemedi, iki dakika sonra basını uzatıp gazetesinin üstünden merakla baktı: İhtiyarın anlamsız bakışı hâlâ ona yönelmişti. Adam Ivaniç gene bir şey söylemedi. Basını üçüncü kez uzattığında yüzü birden kipkirmizi oldu. Kendini, gururunu savunmaya, soylu kişilerin yanında güzel kenti Riga'nın adının lekelenmesine engel olmaya - kendisini Riga'nın temsilcisi sayıyordu besbelli - karar vermisti. Elindeki gazeteyi sinirli bir hareketle masanın üzerine fırlatıp - gazetesinin raptiyeyle tutturuldu-gu çita gürültüyle çarpıti masaya - punçtan, gururundan yüzü kipkirmizi, içi alev alev yanan küçük gözlerini zavallı ihtiyara dikti. Sanki Almanla rakibi, bakışlarının manyetik gücüyle birbirini yenmeye çalışıyorlardı. Çitanın masaya çarpmasından çıkan sesle Adam Ivaniç'in tuhaf duruşu bütün müşterilerin dikkatini çekmişti. Hepsî ellerindeki gazeteleri bırakmış, magrur, sessiz bir merakla iki rakibe bakıyorlardı. Pek gülünç bir sahneydi bu. Gel-gelelim, Adam Ivaniç'in bakışlarındaki manyatik gücün

(1) «Köy berberi» - O zamanlar çıkan bir Alman gazetesi.16

hiç bir etkisi olmamıştı. İhtiyar, öfkeden, kuduran bay Sultz'a gene öyle dalgın dalgın bakıyordu. Akli baska yer-lerdeymiş gibi, herkesin onunla ilgilendiginin bile farkında değildi. Sonunda sabri tükendi Adam Ivaniç'in. Sert, çin çin öten bir sesle, Almanca,

- Niçin öyle dikkatli dikkatli bakıyorsanız bana bayım? diye bagırdı.

Ama rakibi onun ne söylediğini anlamıyormuş, sesini duymuyormuş gibi susmaya devam ediyordu. Adam Ivaniç bu kez Rusça sormaya karar vermişti. Bir kat daha öfkeli bir sesle,

- Size sormak niçin böyle dik bakıyor bana?- diye haykirdi.

Ayaga fırlayarak devam etti :

- Beni tanirlar sarayda, sizi tanimazlar!

Ama ihtiyarin kipirdandigi bile yoktu. Almanlar nefretle homurdanmaya baslamisti. Miller de gelmisti gürültüye. Durumu öğrenince ihtiyarin sagir oldugunu düşünerek kulagina iyice egildi. Müsterisinin yüzüne dik dik bakarak yüksek sesle,

- Bay Sultz ona bakmamanizi rica ediyor, diye bagirdi.

Ihtiyar birden Miller'e bakti, o âna kadar durgun olan yüzünde endiseli bir düşünce, bir heyecan ifadesi belirdi. Telâslandı, inleyerek egildi, aceleyle sapkasini, bastonunu aldı; aci bir gülümsemeyle - yanlışlıkla oturduğu yerden kavulan bir zavallinin sinik gülümsemesiydi bu - ayaga kalkti, dışarı çıkmaya hazırlandı. Zavalli, çökmüş ihtiyarin bu uslu, ezik aceleciliginde öylesine acikli, insanın içini burkan bir sey vardi ki, basta Adam Ivaniç olmak üzere bütün müşterilerin düşüncesi bir anda degismisti. Ihtiyarin, birisine hakaret etmek söyle dursun, bir dilenci gibi her yerden kovulabileceğini bildigi belliydi.

Miller iyi yürekli, duygulu bir insandı. Ihtiyarin sirtini oksayarak,

- Hayir, hayir, dedi, oturun! Aber (1) ger (2) Sultz sadece ona dikkatli dikkatli bakmamanizi rica etmisti.

Sarayda tanirlar onu.

Gelgelelim, zavalli ihtiyar gene anlamadi, daha da telâslandı; sapkasinin içinden düşen eski, delik desik, açık mavi mendilini egilip aldı; bası ön ayaklari arasında, hiç kipirdamadan yerde yatan köpeğine - hayvan belbelli derin bir uykuya dalmisti - seslenmeye basladi. Titrek, bitik bir sesle,

- Azorka, Azorka! dedi. Azorka!

Azorka'nin kipirdadigi yoktu. Ihtiyar, cani sikkin,

- Azorka, Azorka, diye tekrar etti.

Bastonuyla dürttü köpegi, ama Azorka kipirdamıyordu. Elinden bastonu düştü ihtiyarin. Çömelip yere diz çöktü, Azorkanın basini ellerinin arasına aldı. Zavalli Azorka! Ölmüştü. Zavalli hayvan, sahibinin ayaklari dibinde belki yasililikten, belki de açlıktan, sessizce ölmüştü. Ihtiyar saskin saskin, Azorka'nin öldüğünü anlamıyormuş gibi bir dakika kadar öyle bakti yüzüne; sonra yavaşça egildi emektar dostuna dogru, solgun yüzünü hayvanın sogumus basına dayadi. Bir dakika çit çıkmadi salonda. Hepimiz duygulanmistik... Sonunda dogrudu ihtiyar. Yüzü bembeyazdi, sitma nöbeti gelmiş gibi titriyordu. Yufka yürekli Miller, onu teselli etmek istegiyle,

- Doldurmak saman bu köpeğin içini, dedi. Iyice saman doldurmak. Fyodor Karloviç Kriger ustasidir bu isin. Bastonu yerden alıp ihtiyara verirken ekledi:

(1) ama (Almanca)

(2) bay (Almanca)

Ezilenler

- Fyodor Karloviç Kriger çok iyi hayvan doldurmak.

Öne çıkan bay Kriger alçakgönüllü bir tavirle,

- Evet, ben çok iyi doldurmak hayvan.

Bu, tepesinde tutam tutam kızıl saçlı, gaga burnunun üzerinde gözlüğüyle, zayıf, uzun boylu, görünüşte iyi yürekli bir Almandi. Aklına gelen düşünceden cosan Miller,

- Her çeşit hayvani doldurmakta çok kabiliyetlidir Fyodor Karloviç Kriger, diye ekledi.

Bay Kriger atildi gene:

- Evet, her çeşit hayvani doldurmakta çok kabili-yetliyimdir.

Coskun bir cömertlik içinde devam etti:

- Hem köpeğinizi parasiz dolduracagim size.

Adam Ivaniç Sultz, yüzü bir kat daha kızarmış, ihtiyarin ugradigi felâkete kendisinin sebep olduğu inancıyla,

- Hayir, hayir! diye haykirdi, emeginizin karsiligim ben verecek size.

Ihtiyar bütün bu konusmaları dinliyordu ya, bir sey anlamadigi belliydi; zangir zangir titriyordu. Garip müşterisinin gitmeye hazırlandığını gören Miller,

- Bir dakika! diye bagirdi. Bir kadeh nefis konyagimizi için!

Konyagi getirdiler. Ihtiyar, çabuk bir hareketle aldı kadehi, ama elleri titriyordu, agzina götüreceğine yarisini döktü, bir damla içmeden tepsiye geri koydu. Sonra Azorka'yi olduğu yerde birakip tuhaf, o anda pek yadigaranan bir gülümsemeyle çabuk çabuk kapiya yürüdü. Herkes sasirmisti. Almanlar birbirinin yüzüne bakarak,

- Schwerenot! Was für eme Geschichte! (1) diye mirildandilar.

(1) Felâket! ise bakın!

Ben ihtiyarın arkasından kostum. Pastahaneden birkaç adım ötede, sagda dar, iki yanında kocaman kocaman evler olan, karanlık bir ara sokak vardı. İçimde bir ses ihtiyarın o sokaga saptığını söylüyordu bana. Sokaga girince sağdan ikinci ev yeni yapıliyordu, dişi kalaslarla çevriliydi. Evin önündeki tahta perde sokagın neredeyse ortasına kadar çikiyordu. Yayalar için tahta perde boyunca bir sıra kalas döşenmişti. Tahta perdeyle evin arasında kalan karanlık bir kösede buldum ihtiyarı. Kaldırma oturmuş, dirseklerini dizlerine dayayıp basını elleri arasında almıştı. Yanına oturdum. Nereden başlayacağımı bilemeden,

- Bakın, dedim, Azorka için üzölmeyin. Gelin evinize götüreyim sizi. Geçsin artık üzöntünüz. Gidip bir araba çağırayım. Nerede oturuyorsunuz?

Ihtiyar cevap vermiyordu. Ne yapacağımı bilemiyordum. Gelip geçen yoktu sokaktan. Birden koluma yapıştı. Kisik, isitilir isitilmez bir sesle,

- Soluk alamıyorum! dedi, soluk alamıyorum! Ayaga kalktım, zorla onu da kaldırıırken,

- Evinize götüreyim sizi! diye bağıldım. Birkaç bardak çay içip yatmalısınız... Simdi bir araba getiriyorum. Doktor da çağıracağım... tanıdığım bir doktor var...

Daha neler söyledigimi hatırlamıyorum. Ayaga kalkacak oldu, ama doğrulur doğrulmaz gene yere çöktü, hep o kisik, boguk sesiyle bir seyler mirıldanmaya başladı. Üzerine iyice eğilip dinledim.

- Vasilyevski adasında, diyordu. Altıncı sokak... al-tin-ci so-kak...

Sesi kesildi.

- Vasilyevski'de mi oturuyorsunuz? Ama o yana gitmiyordunuz; pastahaneden çıkınca sola dönmeniz gerekirdi Vasilyevski'ye gitmek için, oysa siz soga döndünüz. Simdi bir arabayla götürürüm sizi...

Ihtiyar kipirdamiyordu. Elini tutup kaldırdım, bırakınca ölünnüki gibi düstü. Eğilip yüzüne baktım, parmagımın ucuyla dokundum... ihtiyar ölmüştü. Düş görüyordum sanki.

Bu serüven hayli ugrastırdı beni, o arada sıtmam da kendiliginden geçti. Ihtiyarın evini bulduk. Vasilyevski adasında değil, öldüğü yerden birkaç adım ötedeki Klu-gen'in evinin besinci, çatı katında küçük bir antreyle son derece basık, pencere diye duvarlarında üç deliği bulunan büyük odalı ayrı bir dairede oturuyormuş. Çok yoksul olduğu belliydi. Bir masa, iki sandalyeyle, tas gibi sert, her yanından pamuklan fırlamış, eski mi eski bir kanepesinden - meger o da ev sahibininmiş - baska esyasi yoktu. Sobanın uzun zamandan beri yanmadığı belliydi; muma falan da rastlanılmadı. Ihtiyarın, pastaneye sırf sıcak, ısık yanan bir yerde oturmak için geldiği kanisındaydım. Masanın üzerinde bos bir toprak çanakla kupkuru bir ekmek kabuğu vardı. Bir köpek bile para bulunmadı. Zavalliyi gömmek için degismeklik fanilâsi bile yoktu; birisi kendi fanilasını verdi de onu giydirdik. Ihtiyarın bu kosullar altında yalnız yaşayamıyacağı, birisinin seyrek de olsa ona yardıma geldiği belliydi. Masanın gözünden kimlik cüzdanı çıktı. Rahmetli, Yeremiya Smith adında, yetmiş sekiz yaşında, Rus uyruklu bir yabancıydı. Makinist olduğu anlaşıliyordu. Masanın üzerinde iki kitap vardı: Kısa bir coğrafya kitabıyla, kursun kalemle bir çok yerine işaret konulmuş Incil'in Rusçası. Bu iki kitabı ben aldım. Evde oturan öteki kiracılara, ev sahibine sorduk, hiç kimsenin bir sey bildiği yoktu. Çok kalabalıktı evin içi; fabrika ustaları, pansiyon olarak oturan Alman kadınları bütün odaları doldurmuşlardı. Kibar bir kimse olan evin yöneticisi de eski kiracısı üzerine, çatı katında altı ruble kirayla oturduğundan, son iki aydır bir köpek vermediginden, bu nedenle onu kapi dışarı et-

21

meleri gerektiginden baska pek bir bilgi veremedi. «Ihtiyarın gelip gideni var mıydı?» diye sorduk, bu konuda da kimse bir sey bilmiyordu. Koskocaman evdi, böyle yerlere girip çıkan çok olduğu için bilinmezmiş. Bir seyler öğrenebileceğimiz evin bes yıllık kapacısı da, yerine daha kiracıların yarisini tanımayan genç yegenini bırakıp iki hafta önce izinle köyüne gitmişti. Bütün bu sorusturmaların nereye vardığını kesin olarak bilmiyorum; sonunda topraga verdiler ihtiyarı. O günlerde öteki işlerim arasında bir gün de Vasilyevski adasına, altıncı sokaga gidip geldim. Oraya varınca kendi kendime güldüm: Olaganüstü hiç bir yanı olmayan sıra sıra evlerden baska ne göre-bilirdim altıncı sokakta? «Peki ama, diye düşünüyordum, ihtiyar öölürken niçin Vasilyevski adası altıncı sokaktan söz etti? Sayıklıyor muydu acaba?»

Smith'ten bosalan daire hosuma gitmişti. Baskasına kiralamamasını, daireyi benim tuttugumu yöneticiye söyledim. Odanın tavani gerçi pek basıktı - öyle ki, önceleri basım vuracak sanmıştım - ama istedigim kadar genişti ya! Zaten kısa zamanda alıstim. Ayda altı rubleye bundan iyisi de bulunamazdı. Dairemin ayrı olması pek hosuma gitmişti. Simdi bir hizmetçi bulmaktaydı is, yalnız basıma yapamazdım çünkü. Kapıcı, hiç olmazsa günde bir kere ugrayıp en gerekli işleri yapmaya söz verdi basta. Ihtiyar için birisinin geleceğini saniyordum. Oysa öleli bes gün olmuştü, gelen giden yoktu.

II

O sıralar dergilerde çalışıyor, ufak tefek yazılar yazıyordum; günün birinde büyük bir eser vereceğimden hiç kuskum yoktu. Büyük bir roman üzerinde çalışıyordum; ama sonunda hastaneye düstüm... yakında öölürüm herhalde. Sonum yaklastığına göre anılarımı yazmasam da pekâlâ olurdu ya...

Hayatimin su aci son yılı geliyor aklıma. Her şeyi yazmak istiyorum, kendime bu ugrası bulmasaydım sanırım can sıkintisından öölürdüm. Bütün bu olaylar bazan. öylesine heyecanlandırıyor, öylesine üzüyor ki beni! Kelimeler kalemimin ucundan kâgida dökölürlerken daha bir huzur verici, daha bir olagan biçime girecek,

hayale, kâbusa daha az benziyecekler sanıyorum. Yazmak beni avutacak, içimdeki atesi söndürecek, eski yazarlık damarımı kabartacak; anılarımı, acı hayallerimi bir ise, ugrasa döndürecektir... Evet, çok iyi düşündüm bunu. Üstelik sağlık memuruna da bir miras bırakmış olurum; hiç değilse kisin pencerelerini kâğıtlar.

Gelgelelim, nedense ortasından başladım hikâyeme. Her şeyi yazmaya karar verdiğime göre bastan başlamalıyım. Öyle olsun. Zaten pek uzun sürmeyecektir kendimi tanıtmam. Buradan uzak ...skiylinde doğmuşum. Ben küçükken ölen annemle babam iyi birer insan olmalıydılar. Acidigi için beni evine alan söyle böyle varlıklı toprak sahibi Nikolay Sergeyiç Ihmenev'in yanında büyüdüm. Tek çocuğu olan Natasa benden üç yaş küçüktü. Ağabey - kardeş gibiydik onunla. Ah sevgili çocuklugum! Yirmi bes yaşında, son günlerimi yasiyorken aklımda sadece senin olman; heyecanla, coşkunlukla sadece seni anlamam ne garip aslında! O zamanlar her yanda göz alabildigine çayırklar, ormanlar vardı; simdiki gibi soguk tas yiginlari ka-rartmazdi insanin içini. Nikolay Sergeyiç'in yönetmeni oldugu Vasilyevski'deki park ne hostu! Natasa'yla dolasirdik orada. Parkin bitiminde de büyük, los bir koruluk

23

vardi, bir keresinde kaybolmustuk içinde Natasa'yla... Ne güzel, tatli günlerdi! Hayati esrarengiz, çekici bir şey olarak görüyor, onunla tanismaktan hoslanıyorduk. Her «çalinin, agacin arkasında bizim için esrarli, bilmedigimiz bir insan vardı sanki. Masal dünyasi gerçekte içice gibiydi. Aksam sisi koyulasip, büyük derenin çakilli kiyısına yapismis gibi duran çalilarin dallarında küme küme biriktigi zamanlar Natasa'yla ben sahilde el ele durup ürkek bir merakla uzaklara bakar, sisin içinden dogru birisinin «çikip yanımıza geleceğini ya da sesleneceğini, böylece dadimizin anlattigi masalların gerçekleştireceğini sanirdik. Aradan uzun zaman geçtikten sonra bir keresinde Nata-sa'ya, «Çocuk hikâyeleri» nin elimize geçtiği, kitabi kapip dogru bahçedeki havuzun yanında yasli, sik yaprakli mese agacının altındaki yesil kanepemize kosup oturdugumuz, hemen «Alphonse ile Dalinde» hikâyesini okudugumuz günü hatirlatmistim. Bu hikâyeyi hatirladikça hâlâ tuhaf bir burkulma olur içimde; geçen yıl ilk iki satirini Natasa'ya ezbere okudugum zaman da agramamak için güç tutmustum kendimi: «Kahramanim Alphonse Portugal'de dogmustur. Don - Ramiro'dur babasının adı»... Belki de pek budalaca bir seydi bu; kim bilir, Na-tasa'nin heyecanima öyle tuhaf tuhaf gülümsemesinin sebebi de buydu belki. Ama çabuk toparlamisti kendini (çok iyi hatirlıyorum bunu), beni avutmak için o da geç--mis günlerden açmisti. Biraz sonra kendisi de duygulandi. Çok güzel bir aksamdi o; eskiyi yenibastan yasadik: "Beni il merkezine, yatili okula yolladiklari günü - Tanrim, ne çok agramisti o gün! - Vasilyevski'den temelli ayrilisimi... Okulu bitirmis, üniversiteye hazirlanmak için Petersburg'a gidiyordum. On yedi yasındaydim, o da on bes. O zamanlar pek biçimsiz oldugumu söylüyor Natasa. Öylesine uzun boylu, öylesine siskaymisim ki, bana bakınca tutamazmis kendini, gülmis. Ayrilirken

çok önemli bir şey söylemek için bir kenara çektim onu; ama birden dilim tutuldu. O anda müthis heyecanlı oldugumu hatirliyor Natasa. Konusamadik tabii. Ne söyleyecegimi bilmiyordum. Söylesem de anlayamazdi beni zaten. Birden bosandim, hiç bir şey söyleyemeden öyle gittim. Çok sonra, bundan iki yıl önce görüştük. Yasli Ihmenev bir dâva için gelmisti Petersburg'a. Ben de edebiyat alanında yeni yeni duyurmaya baslamistim adimi.

III

Nikolay Sergeiç Ihmenev iyi, ama çok eskiden beri yoksul düsmüs bir aileden geliyordu. Grene de yüz elli kölelik, oldukça iyi durumda bir çiftlik kalmisti ona babasından. Yirmi yaşında süvari subayı olmustu. Isleri iyi gidiyordu, gelgelelim, hizmetinin altinci yılında bir aksam kumarda varini yogunu kaybetti. O gece sabaha kadar, uyku girmedi gözüne. Devrisi aksam gene gitti oyun salonuna, sahibi oldugu tek seye, atina karsilik bir kart aldı. Kazandı. Arkasından bir daha, bir daha... Yarım saat sonra köylerinden birini, son sayıma göre elli kölelik Ih-menevka'yi geri almisti. Oyuna paydos deyip, devrisi gün de istifasini verdi. Yüz kölesini kaybetmisti. İki ay sonra tegmen rütbesiyle ayrildi ordudan, küçük köyüne gitti. Bu kumar olayından söz edilmesini hiç sevmezdi; öyle ki, o kadar iyi yürekli, babacan oldugu halde, birisi kaybettiği yüz köleden açacak olsa, öfkelenir, bozusurdu onunla. Köyde kendini çiftçilige verdi. Otuz bes yaşında soylu ama yoksul bir ailenin kizi olan Anna Andreyevna Sumi-lova'yla evlendi. Drahomasi bile yoktu Anna Andreyev-na'nin, göçmen madam Mon - Reves'in kentte soylu kızlar için açtığı yatili okulda okumustu - her zaman övünür-

dü bununla; oysa orada ne okudugunu bilen, anlayan da yoktu. - Nikolay Sergeiç iyi bir toprak sahibi olmustu. Komsu toprak sahipleri ders aliyorlardı ondan. Birkaç yıl sonra bes yüz kölelik komsu Besilyevski köyüne Petersburg'dan sahibi prens Pyotr Aleksandroviç Valkons-ki geldi, Prensın gelisi büyük bir olay olmustu çevrede. Henüz genç sayilirdi; büyük bir rütbesi, önemli iliskileri vardı. Yakisikliydi, varlikliydi, nihayet - çevrenin kızlarını, kadınlarını en çok bu yani ilgilendiriyordu - bekârdi. Akrabasi olan valinin il merkezinde onu içtenlikle karsilamasini, kent bayanlarının «kibarligina hayran kalmalarını» v.s. anlata bitiremiyorlardı. Sözün kisasi, Petersburg yüksek sosyetesinin tasrada pek seyrek gözüken, gözüktüklerinde de büyük ilgi uyandıran üyelerinden biriydi bu. Ne var ki, ihtiyaci olmadigi, kendisinden az da olsa, asagi

buldugu kimselere karsi kibar davranmi-yordu Prens. Komsu toprak sahiplerini küçümseyip, onlarla tanismak istememesi bir çok düşman kazandirmisti ona. Durup dururken Nikolay Sergeic'i ziyaret etmesi de bu yüzden sasirtmisti herkesi. En yakin komsusu Nikolay Sergeic'di oysa. Ihmenev'lerin evinde büyük bir heyecan yaratti bu ziyaret. Kari koca bayilmislardi genç adama; hele Anna Andreyevna cosmustu. Kisa bir zaman sonra aileden biriyimis gibi haber falan vermeden her gün gelip gitmeye baslamisti. Onlari da kendi evine çağiriyor, nükteler savuruyor, gülünç hikâyeler anlatiyor, Ihmenev'lerin kötü piyanosunda hem çalip hem söylüyordu. Ihmenevler sasiyorlardi dogrusu: Böylesine candan, böylesine degerli bir insan için kendini begenmis, kibirli, bencil nasıl diyebiliyorlardi komsular? İçten, temiz yürekli, çikarini düşünmeyen, dürüst bir insan olan Nikolay Sergeic'ten hoslanmis olmaliydi Prens. Kisa bir zaman sonra her sey anlasildi. Prens, madrabaz, gözü doymaz; ak saçli, gözlüklü, gaga burunlu, utanmazcasina çalan, 26 - üstelik iskenceyle birkaç köylüyü öldüren çiftlik yöneticisi kâhyasi Alman'in isine son vermek için gelmisti Vasil'yevski'ye. Sonunda yakayi ele vermisti Ivan Karloviç.. Yerin dibine girmisti utancindan, Alman dürüstlüğünden, uzun uzun söz etti; ama yüz kizartici bir biçimde kovulmasına engel olamadi bütün bu çabaları. Bir yönetmen gerekliydi Prense; bulunmaz bir çiftçi, son derece dürüst - bundan hiç kimsenin kuskusu olamazdi - bir insan olan Nikolay Sergeic'i seçmisti. Prens, bu isi üzerine almasi için Nikolay Sergeic'ten teklif bekliyordu galiba; ama olmadı bu, Prens güneşli bir sabah dostça, son derece saygılı bir tavirla dilegini açti ona. Önce kabul etmek istemedi Ihmenev, ama hayli dolgun ücret Anna Andreyev-na'yi ayartti, genç adamin bir kat daha artan kibarligi da geri kalan kararsizliklari silip süpürdü... Prens'in istedigini istedigini biliyordu. Gözü kapali, her seyini güvенеbilecegi bir kâhyaya ihtiyaci vardi; bundan böyle Vasil'yevski'ye bir daha gelmek istemiyordu. Ihmenev'i öylesine büyülemisti ki, adamcagiz yürekten inanliyordu dostluguna. Nikolay Sergeic bizde çok olan son derece temiz yürekli, içten, duygulu bir insandi; böyleleri (ba-zan Tanrı bilir niçin) birisini sevdiler mi bütün varligiyla baglanirlar ona; bu bagliliklari bazan gülünç bile kaçır.

Aradan uzun yıllar geçti. Prens'in çiftligi gelistikçe gelismisti. Prense Ihmenev arasındaki ilişkiler iyiydi, resmi is mektuplariyla sürdürülüyordu bu ilişkiler. Prens Nikolay Sergeic'in yönetimine hiç karismiyor, bazan Ihmenev'i sasirtan son derece pratik, uygun öğütler veriyordu ona. Parayı bos yere harcamayı, çar - cur etmeyi

sevmedigi, hattâ elinin siki olduğu anlasiliyordu. Vasil'yevski'ye gelisinden bes yıl sonra ayni ilde dört yüz kölelik, pek iyi durumda baska bir köyü satın almasi için Nikolay Sergeic'e vekâlet yolladi. Nikolay Sergeic mutluydu. Prens'in basanlarına, yükselisine, yükselen öz kar--desiymig gibi yürekten sevinliyordu. Hele Prens bir is konusunda, ona son derece güvendiğini belli edince adamcagiz iyice duygulanmisti. Anlatayim bunun nasıl olduğunu... Ama önce, hikâyemin bir bakima en önemli kisilerinden olan Prens Valkonski üzerine kisa bir açıklama yapmam gerekiyör.

IV

Dul olduğunu söylemistim. Çok gençken, para için evlenmisti. Moskova'da varini yogunu iyice kaybeden ailesinden hemen hemen hiç bir sey kalmamisti ona, Vasil'yevski üstüste birkaç kere ipotek edilmiş, borç içindeydi. Moskova'da devlet dairelerinden birinde çalışmak zorunda kalan yirmi iki yasındaki Prens'e ailesinden bir köpek bile kalmamisti; «eski bir soyun baldiri çıplak evlâdi» olarak atilmisti hayata. Bir tüccarin tohuma kaçmış kiziyla evlenmesi onu kurtardi. Tüccar drahoma konusunda aldatti tabii Prens'i; ama gene de karisinin parasiyla, ailesinden kalan çiftligi geri alip kurtarabildi. Prens'in kismetine çıkan tüccar kizinin okuyup yazmasi yoktu, iki sözcüğü bir araya getirip konusamazdi; yüzü de pek çirkindi, sadece bir iyi yani vardi: İyi yürekli, sessizdi. Prens onun bu yanindan yararlanmasini bildi: Evlenmelerinden bir yıl sonra o siralar bir erkek çocuk doguran karisini Moskova'da tüccar babasinin yanina birakip, ...ski iline gitti.

"Petersburg'daki soylu bir akraba-

sinin yardimiyla orada oldukça yüksek bir memuriyet edinmisti, içi yükselmek, parlamak atesiyle yaniyordu. Karisiyla Petersburg'da da Moskova'da da yapamayacagini anladigi için ise tasradan baglamaya karar vermisti. Evliliklerinin ilk yilinda karisina etmedigi iskencenin kalmadigini söylüyorlar. Bu söylenti pek sasirtiyordu Nikolay Sergeic'i, heyecanla savunuyordu Prens'i, onun böylesine kaba hareket edebilecek bir insan olmadigini söylüyordu. Ama yedi yıl sonra nihayet ölmüstü Prens, dul kalan Prens de hemen Petersburg'a aktardi. Baskentte ilgi bile uyandirmisti. Bir çok meziyetleri olan, zeki, zevk sahibi, henüz yakisikli, genç sayilan Prens sosyeteye mutluluk arayan, himaye pesinde kosan bir insan degil de, baslibasina bir deger olarak girmisti. Onda gerçekten de insani çeken, baglayan, güçlü bir seyin olduğunu söylüyorlardı. Kadınların pek hosuna gidiyordu; sosyete dilberlerinden biriyle iliskisini duymayan, kalmamisti. Soydan gelme, cimrilik derecesine varan eli sikiligina ragmen parayı hiç acimadan harciyor, her önüne gelene kumarda para veriyor, ne kadar çok kaybederse etsin hiç üzülüyordu. Ama Petersburg'a eglenmek için gelmemisti; yükselmek istiyordu, istedigini de oldu. Onun sosyetedeki basarilarina sasan, akrabası ünlü kont Nainski - Prens karsisina her hangi bir dilekçi olarak çıksaydi yüzüne bile bakmazdi belki - onunla ilgilenmiş, hattâ yedi yasındaki oglunu yetistirmek için evine almisti. Prens'in Vasil'yevski'ye gelisi, Ihmenev'le

tanismasi da bu zamana rastliyor. Sonunda, Kontun araciligiyla elçiliklerden birinde önemli bir yere atanarak yurt disina gitti. Onunla ilgili söylentiler biraz anlasilmaz olmaya bile baslamisti: Yurt disinda basindan kötü bir olay geçtigini söylüyorlardi, ama bunun nasil bir olay oldugunu bilen yoktu. Yalniz, yukarda sözünü ettigim dört yüz kölelik köyü satin aldigı biliniyor kesinlikle. Uzun zaman sonra önem-

li bir kimse olarak döndü yurda; Petersburg'da oldukça büyük bir memuriyete getirildi. Ihmenev'de onun yeniden evlenmeye, varlikli, taninmis bir ailenin kizini almaya hazirlandigi söylentileri dolasiyordu. Nikolay Sergeïç sevinçten ellerini ogusturarak «Gördünüz mü, diyordu, kodamanlar sinifina giriyor bizimki!» O siralar Petersburg'da üniversitedeydim; hatirliyorum, Ihmenev bana mektup yazip, Prens'in evlenecegi haberinin dogru olup olmadigini arastirmami istemisti. Prense de bir mektup yazmis, beni himayesine almasini dilemist; ama Prens cevap vermedi bu mektubuna. Sadece, Kontun evinde yeterince yetistirildikten sonra liseye giden Prens'in oglunun, on dokuz yasinda öğrenimini bitirdigini öğrenebildim. Ih-menev'lere bunu yazdim. Prens'in oglunu çok sevdigini, bir dedigini iki etmedigini, simdiden onun gelecegi için ugrastigini da ekledim. Bütün bu bilgileri Prens'in oglunun tanidigi olan öğrenci arkadaslarimdan almistim. Iste tam o günlerde, güzel bir sabah Nikolay Sergeïç Prensten onu pek sasirtan bir mektup aldı... Yukarda da söyledigim gibi, Nikolay Sergeïç'le iliskilerini o zamana kadar resmi is mektuplariyla sürdüren Prens simdi son derece içten, dostça bir tavirla aile sirlarim açıyordu ona: Oglundan yakiniyor, kötü davranislarina üzüldüğünü yaziyordu. Oglunu temize çıkarmak için de ekliyordu: «Bu yasta bir çocukun ufak tefek hatalari pek önemli sayilmaz tabii aslında». Ceza olarak bir zaman için köye, Ihmenev'in yanina yollamaya karar vermisti oglunu. Prens, «Dünyanın en iyi yürekli, dürüst insani Nikolay Sergeïç'e, özellikle Anna Andreyevna'ya» güvendiğini yaziyor; onlardan, yaramaz oglunu ailelerine kabul etmelerini, ona biraz akil vermelerini, ellerinden gelirse onu sevmelerini, en önemlisi de uslandirmalarini, «insan hayatinda öylesine önemli yeri olan kurtarici kesin ilkeleri ona asilamalarini» diliyordu. Yasli Ih-menev tabii dört elle sarıldı ise. Genç Prens geldi sonunda; öz çocuklari gibi karsiladilar onu. Kisa bir zaman sonra Nikolay Sergeïç onu cani gibi seviyordu. Hattâ sonralari, Prensle Ihmenev tamamen ayrildiklari zaman, ihtiyar bazan mutlu bir gülümsemeyle anardi Alyosa'sini - Prens Aleksey Petroviç'e Alyosa'm derdi. - Gerçekten de pek tatli bir çocuktu bu: Yakisikli, kiz gibi narin yapili, sinirliydi. Öte yandan neseli, temiz yürekli, duyguluydu da... Ihmenev'lerin evinde pek seviliyordu. On dokuz yasinda oldugu halde, çocuklugu hâlâ atamamisti ü-zerinden. Söylentilere bakilrsa üzerine titreyen babasinin, onu köye niçin sürdüğünü anlamak güçtü. Delikanlinin Petersburg'da düzensiz bir hayat yasadigini, çalışmak istemedigini, babasinin da bunlara üzüldüğünü söylüyorlardi. Nikolay Sergeïç, Alyosa'ya bu konuda hiç bir sey sormadi; Pyotr Aleksandroviç de mektubunda oglunu sürmesinin asil nedeninden söz etmemisti. Bununla beraber birtakim söylentiler dolasiyordu ortalikta: Alyosa'nin bagislanamayacak kadar agir bir yaramazlik yaptigindan, sosyeteden bir bayanla gizli iliskisinden, birisini düelloya çağirdigindan, kumarda büyük bir para kaybettiginden söz ediyorlardi. Baska birisinin parasini yedigı bile söyleniyordu. Prens'in oglunu bir suçu oldugu için degil de birtakim bencil düşünceleri yüzünden köye yolladigini söyleyenler de vardi. Nikolay Sergeïç bu sonuncu söylentiye nefretle reddediyordu. Çocukluk çağında Prensi hiç görmemis olan Alyosa da taparcasına seviyordu babasini zaten; ondan söz ederken cosuyor, heyecanlanıyordu. Babasinin etkisi altinda oldugu belliydi. Alyosa bazan, babasinin da kendisinin de ayni zamanda kur yaptiklari bir kontesten, onun (Alyosa'nin) kadini elde etmesine babasinin çok sinirlendiginden söz ediyordu. Bu hikâyeyi daima heyecanla, çocuksu bir içtenlikle, çin çin öten neseli kakhahalar atarak anlatıyordu; ama Nikolay

i Sergeïç onu hemen susturuyordu. Alyosa, babasinin evlenmek niyetinde oldugunu da dogruluyordu. Hemen hemen bir yıl olmustu köye sürgün geleli. Belirli zamanlarda saygili, agirbasli mektuplar yaziyordu babasina. Sonunda Vasilyevski'ye o kadar alisti ki, Prens yazın köye geldiginde (Ihmenev'leri daha önceden haberdar etmist) sürgün, köyde kalmasina izin vermesi için yalvarip yakarmaya baslamisti babasina. Köy hayatının tam ona göre bir hayat oldugunu söylüyordu. Alyosa'nin verdigi her karar, kapildigi her heves asiri duygululugun- , dan, heyecanlı yaradilisindan, bazan saçmaliga varan havailiginden, dis etkilere pek çabuk kapilmasindan, iradesinin olmayisindan geliyordu. Ama Prens kuskulu kuskulu dinledi oglunun, bu dilegini... Nikolay Sergeïç eski «dostu» nu güç tanıyabildi: Çok degismisti Prens Pyotr Aleksandroviç. Nikolay Sergeïç'e karsi pek bir tuhaf davranıyordu; hesaplar gözden geçirilirken igrenç bir titizlik, cimrilik, anlasilmaz bir kusku gösterdi. Bütün bunlar pek üzdü dürüst Ihmenev'i; uzun süre inanmak istemedi. On dört yıl önce Vasilyevski'ye gelen Prens degildi bu sanki: Simdi bütün komsularıyla - önemli olanlariyla tabii - tanisti. Nikolay Sergeïç'e hiç gelmiyor, bir usagiymis gibi davranıyordu. Birden acayip bir sey oldu: durup dururken tamamen ayrildilar Prensle Nikolay Sergeïç. Birbirlerine kötü sözler söylediler, Ihmenev öfkeyle çikip gitti Vasilyevski'den, ama olay bununla kapanmadi. Çevrede igrenç dedikodular dolasmaya baslamisti. Genç prensin yaradiliştan zayıf oldugunu sezinleyen Nikolay Sergeïç'in, onun eksikliklerinden yararlanmaya çalıştigini; kizi Natasa'nin (o siralar daha on yedisinde olan Natasa'nin) yirmi yasındaki delikanliyi kendine zorla âşik ettigini; anasiyla babasinin - hiç farkinda degilmisler gibi davrandiklari halde - bu aski körüklediklerini söylüyorlardi. Sözde, kurnaz, «ahlâksiz» Natasa, gene

onun ugrasmasi sonucu komsu toprak sahiplerinin evlerindeki sayilari hayli kabarik olan kibar kizlardan hiç birini görmek fırsatini bulamayan delikanliyi nihayet büyülemisti. Sonra, sevgililerin Vasilyevski'ye on bes verst uzaklikta olan Grigoryev köyünde evlenmeye karar verdiklerini iddia edenler de vardı. «Tabî Natasa'nin anne babasından gizli, diyorlardi. Ama Ihmenev'le karisi her şeyi pekâlâ biliyorlar, kizlarini kiskirtiyorlardi». Sözün kisasi, çevrenin kadinli erkekli dedikoducularinin bu olayla uydurup uydurup söylediklerini sıralayacak olsak baslibasina bir kitap olurdu. Isin tuhafi, Prens bütün bunlara inanmis, hattâ Vasilyevski'ye de sirf Petersburg'dayken aldigi imzasiz bir mektup üzerine gelmistti. Hiç kustu yok ki Nikolay Sergeïç'i birazcik olsun taniyan bir insan bu iftiraların bir tekine bile inanamazdi; gelgelelim herkese bir şeyler olmustu; her kafadan bir ses çıkıyor, herkes dudak bükerek basini salliyor... zavalli ihtiyari kesinlikle suçluyordu. Ihmenev, kizini dedikoduculara karsi savunmaya kalkismayacak kadar gururluydu. Karisina da komsularina her hangi bir açıklama da bulunmamasini siki siki tembihlemisti. iftiraya ugrayan Natasa'-ninsa bir yıl sonra bile bir seyden haberi yoktu: Olaylari büyük bir titizlikle saklamislardi ondan; on iki yasinda bir kiz kadar neseli, safti.

Bu arada kavga da gittikçe kizisiyordu. Yaltakçılar bos durmuyorlardi. Birtakim fitneciler, taniklar çıktı ortaya; Prensi Nikolay Sergeïç'in Vasilyevski'yi yillardan beri hiç de dürüst yönetmedigine inandirmayi sonunda basardilar. Dahasi var: Sözde üç yıl önceki kuru satisinda Nikolay Sergeïç on iki bin gümüş rubleyi iç etmis; bu konuda açık seçik, yasalara uygun deliller varmis; üstelik, koruyu satarken Prensten izin falan da almamis, kendi bildigi gibi hareket etmis, mal sahibini her is olup bittikten sonra korunun satilmasina razi etmis, satistan

aldigi paranin çogunu da cebe indirmis. Sonradan da anlasildigi gibi, bütün bunlar iftiraydi tabî, ama Prens söylenenlerin hepsine inandi, herkesin içinde Nikolay Sergeïç'in yüzüne karsi «hirsız» diye haykirdi. Ihmenev tutamadi kendini, hakarete hakaretle karsilik verdi. Büyük bir rezalet oldu. Dâva hemen basladi. Nikolay Sergeïç birtakim kâğıtlari saklamadigi; daha önemlisi, ne koruyucusu, ne de bu gibi durumlarda tecrübesi oldugu için dâva aleyhine isliyordu. Çiftligine haciz kondu. Sinirleri fena halde bozulan ihtiyar, il merkezindeki dâvayi tecrübeli avukatina birakip, durumu yakindan izlemek için Petersburg'a geldi.. Sanıyorum kısa bir zaman sonra Prens, Ihmenev'i bos yere kirdigini anlamisti. Ne var ki, birbirlerine çok agir hakaret etmislerdi, barisamazlardi. Prens dâvayi kendi lehine çevirmek, yani eski çiftlik kâhyasinin elinden son lokmasini almak için bütün gücüyle çalısiyordu.

V

Böylece Petersburg'a tasimnis oldu Ihmenev'ler,, Bunca uzun bir ayrilikten sonra Natasa'yla karsilasmami anlatmaya girmeyecegim. Aradan geçen dört yıl içinde bir gün bile unutmamistim onu. Natasa'yi hatirladikça içimi dolduran duygunun ne oldugunu o zamanlar bilmiyordum tabî, ama bu ikinci bulusmamizdan kısa bir süre sonra, kaderimin onunkine bagli oldugunu anladim. Basta, gelislerinin ilk günleri aradan geçen dört yılın onu pek az degistirdigini, ayrilmamizdan önceki küçük kiz olarak kaldigini sanıyordum. Ama günler geçtikçe onda

Ezilenler

yeni, o zamana kadar bilmedigim, sanki benden mahsus saklanmis bir şeyler sezinlemeye baslamistim. Gerçek yanlarini benden gizler gibi bir hali vardı... bunlari bir bir sezinlemek ne hostu! Petersburg'a geldiklerinde ihtiyar pek sinirli, huysuzdu. Isleri kötüydü. Durmadan söyleniyor, dâvayla ilgili kâğıtlarla ugrasiyordu; bize baktigi yoktu. Anna Andreyevna aklini yitirmis gibi dolasiyordu ortada, neye ugradigini bilmiyordu. Petersburg ürkütmüstü onu. Eski günlerinin, Ihmenevka'nin özlemiyle aglayip sizliyor; gelinlik çağa gelen Natasa'nin geleceğini düşüncecek kimse yok diye üzüliyor; içini dökebilecegi baska kimsesi olmadigi için bana tuhaf itiraflarda bulunuyordu.

iste tam o sıralarda, onların gelisinden biraz önce, edebiyat alanina atildigim ilk romanımı yeni bitirmis, isin acemisi oldugum için eserimi ne yapacagimi, kime verecegimi bilmiyordum. Ihmenev'lerin evinde hiç söz etmemistim bundan; avare dolastigim, çalışmadigim, kendime bir is aramadigim için neredeyse kavga edeceklerdi benimle, Ihtiyar azarlıyordu beni - beni bir evlât bilerek tabî. - Roman yazdigimi onlara söylemekten düpedüz utaniyordum. Çalışmakta gönlümün olmadigini, roman yazmak istedigimi nasıl açabilirdim onlara? Bu yüzden sirasi gelinceye kadar yalan söyledim, var gücümle is aradigima, ama bulamadigima inandirdim onlari, ihtiyarin yalan söyleyip söylemedigimi arastiracak durumu yoktu. Hatirliyorum, bir keresinde Natasa, babasiyla konusmamizi sonuna kadar dinledikten sonra esrarli bir tavirle bir köseye çekti beni; nemli gözlerle, gelecegimi düşünmem için yalvardi, sorular sordu, bir şey öğrenemeyince de, isi avarelige verip kendimi mahvetmeyecegime dair yemin ettirdi bana. Gerçi ne yaptigimi, neyle ugrastigimi açmadim ona, ama yaptimi, ilk romanımı begendigini açığa vuran tek sözcüğünün o anda benim için, sonralari e-

35

lestirmenlerden, edebiyattan anlayanlardan duyduğum övgülerden çok çok degerli oldugunu hatirliyorum. Sonunda çıktı romanım. Daha basilmadan çok önce edebiyat dünyasinda hayli gürültü koparmisti. Müsveddelerimi okuyan B. (1) bir çocuk gibi cosmustu. Hayir! Mutlu oldugum anlar olduysa bu,

ilk basarimin verdiği sarhosluk dakikalari değil, romanimin müsveddelerini hiç kimseye okumadan, göstermeden önceki günlerdi: Coskun umutlar, hayaller, çalışma tutkusuyla geçirdiğim uzun geceler mutluydum; yakınlarım gibi benimsediğim, gerçekten ayırdedilemeyen, yarattığım kişilerle, hayallerimle beraber geçirdiğim geceler... Kahramanlarımla güler, gene onlarla acı çekerdim. Zavallılar aglarken benim de gözyası döktüğüm olurdu... ihtiyarların, önce pek sastıkları halde, ilk basarıma ne çok sevindiklerini anlatamam! Söz gelimi Anna Andreyevna, herkesin öve öve bitiremediği yazarın o küçücük Vanya olduğuna inanmıyor, basını sallıyordu. İhmenev uzun süre teslim olmadı, romanımla ilgili ilk söylentiler çıkmaya başladığında korktu bile; geleceğimi mahvettiğimi, yazarların çoğunlukla derbeder insanlar olduklarını söylüyordu. Ama ardi kesilmeyen övgüler, dergilerde çıkan yazılar; nihayet, düşüncelerine gözü kapalı inandığı bazı kimselerden duyduğu benimle ilgili iyi sözler, görüşünü degistirmek zorunda bıraktı onu. Birden elime para geçtiğini görünce, hele bir de insanın edebiyattan ne kadar para kazanabileceğini ögre-nince son kuskuları da kayboldu. içindeki kuskulardan kurtulduğu anda kendini tam, coskun bir inanca kaptıran insanlardan olan ihtiyar, mutluluguma bir çocuk gibi sevinerek geleceğim üzerine sinir tanımayan, göz kamas-

(1) Burada Dostoyevski'nin ilk romanı «insancıklar» la dev-ünlü elestirmeni Belinski'den söz ediliyor. (E. A.)

tirici hayâller kurmaya, umutlar beslemeye başlamisti. Her gün baska bir plân kuruyordu; neler neler yoktu bu plânlarda! Bana karsi davranislarinda, o zamana kadar olmayan, bambaska bir saygi vardi. Ama kimi zaman, birden gene kuskuya kapildigi, en heyecanlı anında ne söyleyeceğini sasirdigi oluyordu. «Yazar, ozan! Ne tuhaf... Ozanlardan adam olan, rütbe kazanan olmus mudur? Geveze, sapik insanlardır!» Onun bu çeşit kuskulara daha çok hava kararırken kapildigi kaçmamisti gözümünden (o mutlu günleri unutabilir miyim hiç!) Bizim ihtiyar, ortalık kararmaya başladığında nedense daha bir karamsar, duygulu, vesveseli olurdu. Natasa'yla ben bilirdik bunu, önemsemezdik. Hatırlıyorum, general Sumarokov'dan, Derjavin'e içinde birkaç köpek bulunan bir enfiye kutusu yollanılması olayından, Çariçenin Lomonosov'u ziyaret edisinden, Pus-kin'den, Gogol'den söz ederek avutmaya çalışırdım onu.

Bunları belki de ilk kez duyan ihtiyar,

- Biliyorum canım, hepsini biliyorum, derdi. Him ! Bak Vanya, senin su yazdığın seyin manzum olmadigina sevindim. Siir saçmaliktir bence. İtiraza kalkisma hemen, bu ihtiyara güven; kötülüğünü istemem senin; evet saçmalık, düpedüz saçmaliktir siir, ıssız güçsüzlerin ugrasacağı bir şey! Siir yazmak lise öğrencilerine yakisır... Bu siir belâsi var ya, sizin gençliği toptan çıldirtacak sonunda... Tatalım ki Puskin büyük bir ozandır, kime ne bundan! Siir değil mi yazdıkları... hava cıva yani... Yazdığı bazı şeyleri okudum okumasına... Düz yazı baskadır! Yazar okuyucuları eğitmek olanagina bile sahiptir burada... ulus sevgisini, ya da erdemi insanların içine yerleştirebilir... öyle değil mi? Anlatmak istediğimi anlatamıyorum canım ama anlıyorsun beni tabii; seni sevdiğim için söylüyorum bunları.

Romanımı getirdiğim gün, çaydan sonra hep beraber

37 -

yuvarlak masaya oturduğumuzda babacan bir tavırla,

- Hadi bakalım oku, dedi. Oku da görelim neler yazmışsin; herkes senden söz ediyor! Görelim bakalım! Kitabı açıp, okumaya hazırlandım. Romanım o aksam yeni çıkmisti baskıdan, bir tanesini kaptığım gibi solugu İhmanev'lerde almistim.

Romanımı onlara daha önce, editördeki müsveddelerimden okuyamadığım için üzülüyordum. Natasa üzüntüsünden ağılıyor, benimle çekisiyor, romanımı ondan önce baskıları okuyor diye sitem ediyordu bana... Ama sonunda masanın basındaydık iste. İhtiyar son derece ciddi, elestirmeye hazır bir tavir takinmisti. İnce eleyip sık dokumak, «durumu anlamak» istiyordu. Karisinin da pek magrur bir görünüşü vardı; romanimin okunması seretine neredeyse yeni bosörtüsünü takacakti. Sevgili kızı Natasa'ya ne zamandır sonsuz bir sevgiyle baktığimin; onunla konuşurken heyecanlandığimin, Natasa'nın da bana eskisinden daha bir içten baktığının farkındaydı. E-vet, nihayet o an; basarı, mutluluk âni gelmişti! Yaslı kadın, kocasının beni biraz fazla ögmeye başladığının, kızıyla bana tuhaf tuhaf baktığının da farkındaydı... birden ürküttü onu bu: Ne olursa olsun, bir kont, bir prens, hiç değilse dokuzuncu dereceden, kordonlu, genç, yakisikli bir memur bile degildim! Anna Andreyevna yarım şeylerle yetinmeyi sevmezdi.

«Göklere çıkıyorlar onu, diye geçiriyordu içinden, ama nedenini bilen yok. Yazarmıs, ozanmıs... Ne demekmiş yazar?»

VI

Bir oturusta okudum onlara romanımı. Çaydan hemen sonra başlamistik, kalktığımızda saat gecenin ikisiydi. İhtiyar basta biraz eksitmisti yüzünü. Yüce, belki kendisinin de anlayamayacağı, ama gene de yüce bir şey-3er bekliyordu; oysa çıka çıka günlük, bildiğimiz, çevremizde gördüğümüz basit şeyler çıkmisti karsısına. Kahramanım büyük ya da ilginç, hiç değilse Roslavlev gibi Yuri Miloslavski (1) gibi tarihe geçmiş kişiler olsaydı bari; oysa resmî giysisinin düğmeleri bile kopuk, zavallı, kisiligi olmayan, hattâ aptalca bir memurun öyküsüydü bu; hem öylesine sade, ari bir dille anlatılmisti ki bunlar... Çok tuhaftı! Anna Andreyevna soru dolu bakislarım kocasının yüzünden ayırmıyordu; bir seye alınmış gibi surat da asiyordu: «Böyle saçmaları

basmaya, dinlemeye deger mi? Para verip bunu alanlar da olacak ha!» demek istedigini yüzünden belliydi. Natasa dikkat kesilmis, dudaklarima, her sözücüsü nasıl söyledigime bakarak dinliyor, kendi de o güzelim dudaklarini oynatıyordu. Sonra mi ne oldu? Daha yariya gelmemistim ki, dinleyicilerimin gözlerinden sipir sipir yaslar akmaya baslamisti. Anna Andreyevna aglıyor, - mirildanmalarından anladigima göre - kahramanima acıyor, ugradigi felâketlerde ona birazcik olsun yardımcı olabilmeyi yürekten istiyordu, ihtiyar ise büyüü, yüceyi bir yana atmış, «Pek öyle ahim sahim bir şey olmadigi bastan belliydi zaten, diyor-du; basbayagi bir hikâye iste; ama kisinin yüregine isliyor; adam yerine koymadigimiz silik, ezik bir zavallinin da bir insan oldugunu, kardesimiz sayildigini duyuyor insan içinde!» Natasa hem aglıyor hem dinliyor, arada bir masanın altından kolumu gizlice var gücüyle sikiyordu. Romanimin okunusu bitti. Natasa ayaga kalkti; yanaklari al al olmustu, gözlerinde yaslar parlıyordu; birden elimi yakaladi, öptü, kosarak çıktı odadan.

Annesiyle babasi bakistilar. Kizinin hareketine sasan İhmenev,

- Böyle duyguludur iste bu kız, dedi, ama kötü bir

(1) M.N. Zagoskin'in (1789-1852) aynı adli romanlarinin iki kahramani.

sey degil bu, hattâ iyi, çok iyi!

Natasayı - aynı zamanda nedense beni de - temize çıkarmak istiyormuş gibi karısına kaçamak bir göz atarak,

- İyi kizdir... diye mirildandi.

Gelgelelim Anna Andreyevna, ben okurken heyecanlandigi, duygulandigi halde, söyle söylemek istiyormuş, gibi bakıyordu:

«İyi yazmış, anladık; ama ne diye kendimizi paralı-yalım?» v.b.

Biraz sonra döndü Natasa; neseli, mutluydu, yanımdan geçerken gizlice bir çimdik attı bana. ihtiyar gene «ciddi» tavrini takinip romanımı elestirecek oldu ama sevincinden tutamadi kendini, duygulandı:

- Enfes bir şey bu, Vanya, dedi, enfes! Yüregim öyle rahatladı ki sorma! Bu kadarini beklemiyordum senden dogrusu! Yüce, parlak bir şey degil, belli bu... «Moskova'nın Kurtuluşu» vardır bende, Moskova'da yazılmış. Nasıl söylesem sana, kitabın yüce, çok yüce bir şey olduğu daha ilk satirından belli... Ama biliyor musun Vanya, seninki daha bir basit, anlasılır olmus. En çok hosuma giden yani da anlasılması! İnsan kahramanlari daha bir yakın hissediyor kendine, sanki olaylar benim basımdan geçmiş. Ötekiler gibi yazmış olsaydin, kendin de bir şey anlamazdin yazdigından. Yalnız dilini biraz düzeltmen gerek: Gerçi öğüyorum seni ya, ne dersin de dilin biraz yavan kaçıyor, yüceligi yok... Ama iş isten geçti artık, basıldı bir kere. İkinci baskıda düzeltiriz. İkinci baskı yapar mı dersin romanın? O zaman gene para alırsın... Him!

Anna Andreyevna,

- Gerçekten verdiler mi sana o kadar parayı, Ivan Petroviç? diye sordu. İnanamıyorum bir türlü. Aman Allahım, artık nelere para veriyorlar!

Gittikçe uygulanan ihtiyar,

- Sana bir şey söyleyeyim mi Vanya? diye atıldı, gerçi bir memuriyet falan degildir bu seninki, ama gene de bir meslek sayılır. Büyükle de okuyacak senin kitaplarını. Gogol'e bilmem ne kadar yıllık bağlandigini, Avrupa'ya gönderildigini söylüyorsun. Sana da niçin yapmasınlar aynı şeyi? Öyle degil mi? Daha erken midir dersin? Bir roman daha, yazmalisin degil mi? Öyleyse yaz sen de birader, bir an önce yaz! Basariya ulastim diye gevseme hemen. Demir tavında dövülür!

Kendisinden öylesine emin, öylesine içten konuşuyordu ki, sözünü kesmeye, hayallerine set çekmeye kıyamadım.

- Bakarsın bir enfiye kutusu verirler sana... Ne diyeceksin? Gönülleri öyle isterse bir şey diyemezsin ki. Tesvik için olur mu olur.

Sol gözünü anlamlı anlamlı kirparak fisildadi:

- Kim bilir, belki saraya bile kabul edilirsin. Olmaz mı yani? Henüz erken mi yoksa?

Anna Andreyevna alınmış gibi atıldı:

- Saraya ha! içtenlikle gülümseyerek,

- Biraz daha gayret ederseniz general yapacaksınız beni, dedim.

İhtiyar da gülümsedi. Pek mutluydu. O aralık bize kahvaltı hazırlayan Natasa neseyle,

- Ekselans yemeğe buyurmazlar mı acaba? diye seslendi.

Kahkahalarla gülmeye başlayıp kostu, babasının boynuna siki siki sarıldı.

- Sevgili babacığım, canım babacığım! İhtiyar duygulanmışti.

- Anladık, anladık, pekâlâ! Bilirsin, içimden geldi-

gi gibi konusurum daima. General olsun olmasın, şimdi kahvaltımızı yapalım.

Sevgili kızının pembeleşmiş yanagini oksayarak - her fırsatta oksardı Natasa'nın yanagini,

- Hani ya çok da duygulusun! diye ekledi. Sonra bana döndü.

- Seni sevdiğim için söyledim bunları Vanya. Gerçi general degilsin (generallik çok uzak sana), ama ne olursa olsun, tanınmış bir kisinin, bir müellifsin!

- Simdi yazar diyorlar babacigim.
- Müellif demiyorlar mi artik? Bilmiyordum. Varsin yazar desinler, asil söylemek istedigim suydur: Roman yazdi diye adami mabeyinci yapmazlar tabii - böyle buseyi düşünmek saçmalik olur - ama gene de yükselirsin; atase falan yaparlar seni hiç olmazsa. Sagliginin düzelmesi, ya da bilgini görgünü arttirman için Avrupa'ya, Italya'ya yollarlar belki; para yardimi yaparlar. Yeter ki dürüst ol; parayi, saygiyi onun bunun himmetiyle degil, hakederek kazan...
Anna Andreyevna gülümseyerek,
- «Burnun da büyümesin Ivan Petroviç, dedi.
- Oldu olacak bir de yildiz taksinlar gögsüne bari, babacigim, ataselik nedir ki!
Koluma bir cimcik daha atti Natasa, ihtiyar, yanaklari al al olmus, gözleri neseden birer yildiz gibi pirildayan kizina heyecanla bakti.
- Bu kiz da hep alay eder benimle! Galiba gene fazla ileri gittim çocuklar; her zaman böyleyimdir zaten... ama sana bir sey söyleyeyim mi Vanya, pek sade bir görünüşün var...
- Aman Allahim! Kime benzesin istiyorsun babacigim?
- Hayir canim, onu söylemek istemedim. Lâf ola be- ri gele iste. Vanya, öyle bir yüzün var ki... Yani ozanla-
rinkine hiç benzemiyor demek istiyorum... Duyduguma göre uçuk benizli olurmus ozanlar, saçlarini uzatirlarmis, gözlerinde anlasilmaz bir parilti sezilmis... Goethe, daha baska ozanlar da öyleymis sözün gelisi... Abbaddon-ne'de (1) okudum bunu... Gene saçmalamaya basladim galiba, ne dersiniz? Su yaramaz da nasil üzerime üzerime geliyor! Bilgin degilim ben dostlarim, sadece duygularim kuvvetlidir. Yüzün yüz degilmis, olsun varsin, o kadar önemli degildir bu, hele benim için üç kat iyidir de... Onun için söylemiyorum... Sadece dürüst ol yeter Vanya, önce dürüst olmaya bak; gözün yukarlarda olmasin! Önünde genis bir yol vardir. Dosdogru yürü bu yolda, sana asil söylemek istedigim buydu iste!
Ne güzel günlerdi onlar! Bos zamanlarimi, bütün aksamlarimi onlarda geçiriyordum, ihtiyara edebiyat dünyasindan, nedense birden pek ilgilenmeye basladigi edebiyatçılardan haberler getiriyordum. Ona çok sözünü ettigim B. nin elestiri yazilarini bile okuyordum. Gerçi bir sey anlamadigi yoktu ama heyecanla ögüyordu onu, «Kuzeyli Ana Ari» da yazan düşmanlarına ates püskürüyordu. Anna Andreyevna gözlerini Natasa'yla benden ayirmiyordu, ama biz gene de birbirimize söyleyecegimizi söyledik! Natasa'nin, basini önüne egip, yarim açık dudaklari arasindan evet diye fisildadigini sonunda duymustum. Ihtiyarlar da öğrendi durumu, düşünüp tasindilar; Anna Andreyevna basini uzun uzun salladi durdu. Sasirmisti, ne söyleyecegini bilemiyordu, inanmamisti bana.
- Simdi islerin iyi Ivan Petroviç, dedi, ya günün briinde bozulursa, ya bir aksilik olursa? Küçük bir memuriyete girsen nasil olurdu acaba? ihtiyar biraz düşündükten sonra,
(D N.A. Polevoy'un (1796-1846) romantik uzun hikâyesi.

_ 43 _

- Bak ne diyecegim sana Vanya, dedi, farkinday-dim zaten durumun, ne yalan söyleyeyim, hosuma da gitmiyordu degil, senle Natasa... dogrusu çok iyi bir sey bu ! Biliyor musun Vanya, henüz ikizin de çok gençsiniz; sonra, Anna Andreyevna da hakli. Bekleyelim, bakalim zaman ne gösterecek. Bir kabiliyet, hattâ üstün bir kabiliyet oldugunu kabul edelim... ama ilk basta söyledikleri gibi dâhi de degilsin, basbayagi bir kabiliyetsin, o kadar (bugün «Ana An» senin için böyle yaziyor, sabahleyin okudum; çok kötü tanitiyor seni; ne biçim bir gazetedir bu allasen!) Evet! Görüyorsun ya: Kabiliyet insanin geleceğine güvenle bakmasina yetmiyor; ikizin de elinde avucunda yok. Bir buçuk, hiç degilse bir yıl bekleyelim: islerin iyi gider, edebiyat alaninda kendine saglam bir yer yaparsan Natasa senindir; basaramazsan karan sen vereceksin gene!.. Bilirim, dürüstsündür, iyi düşün tasin!..
Böyle karar vermistik. Bir yıl sonra bakin neler oldu.
Evet, tam bir yıl geçmisti aradan! Güzel bir eylül aksami, bitkin bir durumda benim ihtiyarlarin yanina girdim, sandalyenin üzerine yigildim. Soluk alamiyor, bayilmamak için kendimi zor tutuyordum; öyle ki, beni bu durumda görünce korktular. Ama basimin dönmesinin, yüregimin sikismasinin sebebi, kapilarina on kere gelip, çalmadan geri dönmem degildi... Edebiyat alaninda basari saglayamamam, paraya, üne kavusamamam, «atase» falan olamamam, sagligimin düzelmesi için italya'ya gönderilmekten çok uzak bulunmam da degildi ...insan bazan bir yilda on yıl yasayabildigi; Natasa'm da böyle bir yıl geçirdigi için bu durumdaydim. Aramızla dipsiz bir uçurum vardi... Hatirlıyorum, ihtiyarin karsisinda oturmus, hiç konusmuyor, sapkamin zaten kirik kenarlarini farkina- 44 -
varmadan iyice kiryordum. Neden bilmem, Natasa'nin çıkmasini bekliyordum. Üzerimdeki elbise pek eskiydi, üstelik boldu. Zayıflamis, süzülmüstüm, benzim de uçuktu... gene de ozana benzemiyordum, bir zamanlar babacan Nikolay Sergeiç'in öylesine istedigii yüce piriltilar da yoktu gözlerimde. Anna Andreyevna yüzüme aciyarak bakiyor, içinden söyle geçiriyordu:
«Natasa'yi az kaldı veriyorduk ona, Tanri korudu!» Elem dolu bir sesle - hâlâ kulagimdadir o sesi, - Çay ister miydiniz acaba Ivan Petroviç ? diye sordu (Semaver masanin üzerinde kayniyordu). Daha nasilsiniz bakalim? Pek hasta görünüyorsunuz.

Bugünmüs gibi gözümün önündedir: Böyle söylüyordu ama gözlerinde baska bir endise vardı. Sogumus çayı önünde, dalgın dalgın oturan kocasının bakislarındaki kederdi bunun sebebi. Prens Valkonski'yle aralarındaki dâvanın iyice kötüya gittigini, baslarına baska aksiliklerin de geldigini, bütün bunların Nikolay Sergei'ci hasta ettigini biliyordum. Dâvanın açılmasına sebep olan genç Prens bes ay önce bir fırsatini bulmus, Ihmenev'lere gelmistti. Alyosa'sini öz oğlu gibi seven ihtiyar - anmadigi gün yoktu onu - sevgiyle karsilamisti delikanliyi, Vasil-yevski'yi hatirlayan Anna Andreyevna aglamisti. Alyosa o günden sonra - babasından gizli - daha sik gelip gitmeye balsamisti onlara. Dürüst, içi disi bir Nikolay Ser-geiç ihtiyatli davranmayi kendisi için küçölme saydigindan, böyle bir seye kalkismiyordu. Soylu gururu, durumu öğrenince Prens ne diyecegini düşünmeye birakmiyordu onu; düşmaninin yersiz kuskularini küçümsüyor-du. Gelgelelim, onu bekleyen hakaretlere dayanip dayanamayacagini da bilmiyordu. Genç prens hemen her gün gelmeye baslamisti onlara. Ihtiyarlar hoslaniyorlardi ondan. Aksam geç saatlere, hattâ gece yarilarina kadar oturuyordu. Sonunda babasi öğrendi her seyi tabii. Çirkin

bir dedikodu çıktı. Gene ayni konuda, korkunç bir mektupla hakaret etti ona, ogluna da Ihmenev'lere gitmeyi kesinlikle yasakladi. Onlara gidisimden iki hafta önce olmustu bu Ihtiyar perisan bir haldeydi. Nasil üzülmესindi! Hiç bir günahi olmayan, tertemiz Natasa'sini gene bu iğrenç iftiraya, bu çamura sokmuslardi. Ayni adam kizini ikinci kere lekeliyordu... Karsiliksiz mi birakacakti bütün bunlari! Bu felâket önce birkaç gün yataga düşürdü onu. Hepsini biliyordum bunların. Üç haftadir bitkin bir durumda evde yattigim halde, her seyden bütün ayrıntilariyla haberdardim. Bildigim bir sey daha vardı... hayir, hayir! O zamanlar sadece hissediyordum bunu, biliyordum ama inanamiyordum. Onlari Prens olayından da çok endiselendiren bir seyin oldugunu sezinliyor, içim sizliyordu. Evet, üzülyor; öğrenmekten, inanmaktan korkuyor; o mesum âni uzaklastirmak için var gücümle çalışiyordum. Oysa simdi onun için gelmistim. O aksam bilmedigim bir kuvvet sürüklemisti beni oraya sanki! Ihtiyar birden kendine gelmis gibi,

- Evet Vanya, dedi, hasta miydin yoksa? Ne zamandır görünmüyorsun. Sana karsi suçluyum: Epeydir gelip yoklamak istiyordum seni ama olmadı iste...

Gene daldi.

- Biraz rahatsızdım, dedim.

Ihtiyar gene bir dakika sonra cevap verdi:

- Him, rahatsızdın demek! Rahatsızdın ha! Kaç kere söyledim sana, uyardım ama dinlemedin ki! Demek öyle. Evet Vanya'cığım, sanat tanrısı yüzyıllardan beri aç billâç oturur tavan arasında, daima da oturacaktır. Böyledir bu!

Evet, hiç iyi degildi ihtiyarin durumu. Kendi yüregi yaralı olmasaydı aç sanat tanrisından bana söz etmezdi. Gözlerimi yüzüne dikmistim: Sapsariydi yüzü; bakislarında, cevabini bulamadigi bir soru, bir saskinlik vardı. Son derece heyecanlı, sinirliydi. Karisi endiseyle bakiyordu ona, basım salliyordu. Kocasi basini bir an öte yana çevirince, basiyla gizlice onu gösterdi bana.

Endiseli bir sesle sordum Anna Andreyevna'ya:

- Natalya Nikolayevna'nın sagligi nasıl? Evde mi kendisi ?

Yasli kadın, soruma cevap bulmakta güçlük çekiyormus gibi,

- Evde, anam babam, evde, dedi. Simdi gelecek. Dile kolay! Üç hafta görmediniz birbirinizi! Son günlerde bir tuhaf oldu, hasta mi iyi mi anlasilmiyor!

Ürkek ürkek kocasına bir göz attı. Nikolay Sergeiç isteksiz isteksiz,

- Ne olmuş ki? dedi. Hiç bir seyi yok. Gayet iyidir. Genç kız oluyor artık, çocukluktan çıkıyor, olagandır bu kadari. Genç kız kederini, tutkusunu anlamak öyle kolay-degidir.

Anna Andreyevna atildi hemen.

- Ne de tutku ya!

Gücenmistti. Ihtiyar karsilik vermedi; parmaklariyla masaya vuruyordu. Dehset içinde, «Aman Allahım, aralarında bir sey mi geçti yoksa?» diye soruyordum kendi kendime. Ihmenev gene basladi:

- Sizin isler nasıl bakalım? B. hâlâ elestiri mi yazıyor?

- Evet.

Ihtiyar, kolunu sallayarak,

- Ah Vanya, Vanya! dedi. Elestirinin sirasi mi simdi ?

Kapi açildi, Natasa girdi içeri.

VII

Sapkasi elindeydi, piyanounun üzerine koydu onur

47

sonra benim yanima geldi, bir sey söylemeden elini uzatti. Dudaklari hafifçe kipirdiyordu; bir sey, «hos geldin» demek istiyordu sanki, ama söylemedi.

Görüşmeyeli üç hafta oluyordu. Korkuyla, saskinlikle bakiyordum yüzüne. Üç haftada ne kadar degismis-i ti! Solgun çökük yanaklarım, sitmaliymis gibi kavruk dudaklarini, koyu kirpiklerinin arasından tutkulu bir kararlilikla, bir heyecan atesiyle parlayan gözlerini görünce yüregim sızladi.

Ama, Tanrim, ne güzeldi! Ne daha önce ne de sonra o uğursuz günkü kadar güzel gördüm onu. Natasa bu muydu? Surada bir yıl önce gözlerini üzerimden, ayırmadan, dudaklarını benimle beraber oynatarak romanımı dinleyen, o akşam kahvaltıda öylesine yürekten, mutlu kahkahalar atan; babasıyla, benimle sakalasan genç kız miydi bu? Simdi oturdugumuz odada basım önüne egerek, yüzü kıpkırmızı, bana «evet» diyen Natasa bu muydu?

Aksam âyinine çağırın tok bir çan sesi duyuldu kilisenin kulesinden. Natasa birden ürperdi, annesi haç çıkardı.

- Ayine gidecektin Natasa, bak çan çalıyor, dedi. Git Natasa'cığım, git yakar Tanrıya, kilise suracıkta zaten! Biraz hava alırsın hem, yürürsün. Evden çıktığın yok kaç gündür. Baksana, nazar degmiş gibi sapsarı yüzün. Natasa yavas yavas konuşarak, âdeta fisiltiyle,

- Belki... gitmem bugün, dedi. Biraz... rahatsızım.

Yüzü çarsaf gibi olmuştı. Anna Andreyevna, kızının yüzüne ürkek ürkek bakarak - korkuyordu ondan sanki,

- Gitsen iyi edersin Natasa, dedi. Demin gideceğim diyordun; bak, sapkani da almissin. Tanrıya yakar yavrum, sana sağlık vermesi için yalvar ona.

İhtiyar da kızının yüzüne endişeyle bakarak söze karıştı:

- Hadi git kızım; biraz hava alırsın hem, annen doğru söylüyor. Vanya götürsün seni.

Natasa'nın dudaklarında acı bir gülümseme belirdi gibime geldi. Piyanonun yanına gitti, sapkasını alıp giyindi; elleri titriyordu. Ne yaptığının farkında değilmiş gibi bilinçsizdi hareketleri. Annesiyle babası gözlerini ayırmıyorlardı ondan. isitilir isitilmez bir sesle,

- Allahaismarladık! dedi.

- Uzun yola çıkıyormuş gibi vedâlaşıyorsun sen de yavrum! Biraz rüzgâr vursun yüzüne bari, yüzünde renk kalmamış. Ah! nasıl da unuttum (her şeyi unutturum zaten!) bir muska diktim sana; iyi bir dua var içinde melegim; Kiyev'li rahibeden geçen yıl öğrenmistim. Faydalı bir duadır; yeni diktim onu zaten. Hadi tak bakalım Natasa. Tanrı sağlık versin sana. Senden başka kimimiz var?

Yaslı kadın is kutusundan, Natasa'nın, her zaman koynunda taşıdığı küçük altın haç çıkardı; kordelâsına bir de muska takılmıştı. Haç kızının boynuna takip, onu kutsadıktan sonra,

- Sıfı niyetine taşı! dedi. Bir zamanlar uykuya yatırırken hep kutsar, dualar okurdum sana, sen de benimle beraber okurdun. Ama şimdi degistin, bu yüzden Tanrı da huzur vermiyor sana. Ah Natasa, Natasa! Senin için gece gündüz ettiğim anne dualarımın da bir faydası olmuyor!

Yaslı kadın ağlamaya başlamıştı. Natasa hiç bir şey söylemeden annesinin elini öptü, kapiya doğru yürüyordu ki, birden döndü, babasının yanına gitti. Göğsü inip kalkıyordu. Ayaklarına kapanarak, tikanıyormuş gibi kesik kesik,

-. Babacığım! dedi. Kızınızı... Siz de kutsayın.

Natasa'nın beklenmedik bu davranışı hepimizi sasırtmıştı. Babası ne söyleyeceğini bilemeden birkaç saniye öyle baktı ona. Sonra,

- Natasa'cığım, yavrum benim! diye haykırdı, bir tanem, kızım, ne oluyor sana? - ihtiyarın gözlerinden yaslar bosalmıştı. - Nedir seni bu kadar üzen? Gece gündüz durmadan ağlıyorsun. Farkındayım; geceleri uyumuyorum, kalkıp odanın kapisinden dinliyorum!.. Her şeyi anlat bana Natasa, hiç bir şeyi saklama babacığından r sonra biz...

Sözünü bitiremedi, kızını omuzlarından tutup kaldırdı, kucakladı. Natasa babasının göğsüne yaslandı, basını omuzuna bıraktı. Heyecanını bastırmaya, gözyaşlarını tutmaya çalışarak,

- Bir şey yok, bir şey yok, diye tekrarlıyordu, lâf olsun diye söyledim öyle... Biraz rahatsızım da...

- Benim kutsadığını gibi Tanrı da kutsasın seni yavrucugum, biricik kızım benim! Mutlu olursun insallah. Ben günahkâr kulun dualarının kabul olması için Tanrıya yakar.

Yaslı kadın hüngür hüngür ağlayarak,

- Benim dualarım da sana olsun, dedi. Natasa,

- Allahaismarladık! diye fisildadi.

Kapıda durdu, bir kere daha baktı onlara, bir şey söylemek istedi ama söyleyemedi, aceleyle çıktı. Kötü bir şey olacığım sezinleyerek arkasından kostum.

VIII

Bası önünde, hiç konuşmadan, bana da bakmadan, çabuk adımlarla yürüyordu. Ne zaman ki sokagı geçip

Ezilenler - F : 450

rihtime çıktık birden durdu, elimi tuttu.

- Soluk alamıyorum! diye fisildadi, kalbim sikisiyordum... Boguluyorum!

Dehset içinde,

- Eve dönelim Natasa! dedim. Bakışlarında sonsuz bir kederle yüzüme baktı.

- Onlardan temelli ayrıldığımı anlamadın mı Van-ya? Bir daha dönmeyeceğim eve!

Yüregime bir bıçak saplandı sanki. Daha onlara gelirken içime dogmustu bu; belki de o günden çok önce hissediyordum bütün bunları; ama gene de birden çarpmısti beni Natasa'nin sözleri. Rihtimde üzgün üzgün yürüyorduk. Bir sey söyleyemiyordum; kendimi kaybetmistim sanki, düşünüyor, duruma bir çözüm yolu bulmaya çalışıyordum. Basım dönüyordu. Aklım almiyordu olanları! Sonunda konustu Natasa :

- Beni suçluyor musun Vanya? Ne söyledigimi bilmeden,
- Hayir, ama... Ama inanmiyorum, olamaz bu!.. diye kekeledim.
- Oldu bile Vanya! Biraktim onlari, sonlarinin ne olacagini da bilmiyorum... Benimkini de bilmiyorum aslında!..
- Ona mi gidiyorsun Natasa? Ona mi?
- Evet.
- Ama imkânsiz bu! diye haykirdim. Natasa, zavalli dostum, bunun imkânsiz bir sey oldugunu bilmiyor musun? Çilginliktir senin bu yaptigin. Üzüntülerinden ölür annenle baban, sen de mahvolursun! Biliyor musun bunu Natasa?
- Biliyorum, ama ne yaparsin ki elimde degil. Sesinde, ölüme gidiyormus gibi bir umutsuzluk vardi.

- Eve dön Natasa, is isten geçmeden eve dön, diye yalvarmaya başladım. Öğütlerimin o anda anlamsiz, anlamsiz oldugu kadar da faydasiz oldugunu gördükçe daha bir heyecanla ısrar ediyordum :

- Babana yaptiginin farkında misin Natasa? Enine boyuna düşündün mü bunu? Biliyorsun, babasi düşmanidir babanın; Prens hakaret etti babana, parasini çalmakla suçladı; «hirsiz» diye haykirdi yüzüne karsi. Mahkemeleri devam ediyor... Keske bu kadar olsaydi hepsi! Bu bir sey degil, biliyor musun ki Natasa... (ah, evet hepsini biliyorsun!) Prens babanla anneni, Alyosa köyde yaninizda kalirken ikinizin arasini yapmakla suçladigini da biliyor musun? Bu iftiranin o zaman babani nasıl perisan ettigini düşün bir kere. Iki yilda bak nasıl bembeyaz oldu saçları! Ne yazik ki hepsini biliyorsun bunların Natasa! Seni temelli kaybetmelerinin onlar için ne demek oldugunu karistirmiyorum! Her seyisin onların, ihtiyarlik günlerinin tek isigisin. Sunu da unutmamalisin ki baban, bu kendini begenmislerin sana iftira ettiklerini sanıyor; öcünü alamadi diye üzülüyor! Alyosa'nin evinize gelip gitmeye başlamasi eski düşmanligi son günlerde iyice kızistirdi. Prens gene hakaret etti babana; bu yeni hakaretin öfkesi ihtiyarin yüregini yakiyor, iftira sandigi her seyin gerçek oldugunu görüverecek birden!.. Olayi bilenler babanla seni suçlayacak, Prense hak verecek. Düşecekleri durumu düşün bir kere! Baban dayanamaz buna, ölür! Rezalet, yüzkarasi... Hem de kimin yüzünden? Senin, kizinin, biricik, canından çok sevdiği kizinin yüzünden! Ya annen? Babandan çok yasamaz o da... Natasa, Natasa! Ne yaptiginin farkında misin? Geri dön! Aklım basına topla! Susuyordu. Sonunda basini kaldirip sitemli sitemli bakti yüzüme. Bakisinda öylesine bir aci, elem vardi ki, 52 kanayan kalbinin, bunları söylemesem de ne denli sizladigini hemen anladım. Verdigi kararın ona neye mal oldugu; yararsiz, bos sözlerimle ona nasıl ıstirap çektiirdigim belliydi; bunları düşündüğüm halde kendimi tutamıyor, konusmaya devam ediyordum :

- Demin Anna Andreyevna'ya evden belki çıkmayacagini... Kiliseye gitmeyecegini kendin söyledin. Demek ki kalmak istiyordun; demek ki kesin kararini vermedin henüz?

Natasa cevap olarak sadece aci aci gülümsedi. Hem ne diye sormustum bunu? Artık her seyin bittigini, geriye dönüşün olamayacagini görmüyor muydum sanki? Ama ben de kendimde degildim. Yüregimde dayanılmaz "bir sizi, yüzüne bakarak, ne sordugumu kendim de bilmeden,

- Sahi bu kadar sevebildin mi onu? Diye bagırdım.

Natasa, dudaklarında aynı aci gülümseme,

- Ne cevap verebilirim ki sana Vanya? Dedi. Görüyorsun iste! «Gel» diye buyurdu bana, ben de geldim, burada bekliyorum onu.

Son bir umutla gene yalvarmaya başladım : - Ama beni dinle biraz Natasa, bak, isleri baska türlü de yoluna koyabilirsin! Evden kaçmasan da olur. Ne yapacagini ben söylerim sana Natasa'cigim! Her seyi üzerime alıyorum, ben bulusturacağım sizi... Bana bırak her seyi... Yeter ki anneni babam yalnız bırakma!..

Mektuplarınızı taşıyacağım; ne diye tasımayacakmısım.? Bu yaptigından iyidir böylesi. Yapabilirim bunu; ikiniz de pisman olmayacaksınız; görürsün... Sen de mahvolmaktan kurtulacaksın böylelikle Natasa'cigim...

Oysa mahvolursun geri dönmezsen! Razi ol Natasa: Her sey tam istediginiz gibi olacak, doya doya seveceksiniz birbirinizi... Babalarınız cenklesmeyi birakinca da (çünkü so-

nunda yüzdeyüz barısacaklardır)... O zaman...

Natasa elimi sikip, gözyaşları arasından gülümseyerek,

- Yeter Vanya, dedi, bırak artık. İyi yürekli Van-ya'm benim! İyi yürekli, dürüst dostum! Kendinden hiç söz etmiyorsun! Seni bırakıp baskasını sevdiğim halde her seyi bagısladin, yalnız benim mutlulugumu düşünüyorsun. Aramızda mektup tasımak istiyorsun...

Aglıyordu.

- Beni eskiden de şimdi de ne kadar sevdiğini biliyorum Vanya. Agzından kötü bir söz çıkmadı bana karşı, hiç suçlamadın beni! Oysa ben, ben... Tanrım, ne çok suçluyum sana karşı Vanya! Geçmiş günlerimizi hatırlıyor musun? Ah, onu hiç görmeseydim, hiç tanımasaydım ne iyi olurdu! Seninle güzel güzel geçinip giderdik, benim iyi yürekli, sevgili Vanya'cığım!.. Hayır, sana lâayık değilim ben! Görüyorsun ya nasıl bir insan olduğumu: Böyle bir anda geçmiş mutlu günlerimizi hatırlatıyorum sana, acı çektiyorum!.. Üç haftadır ugramıyordun bi-ze; ama inan ki, beni lanetlediğini, nefretle andığını bir an bile düşünmedim Vanya. Niçin gelmediğini biliyor-dum: Bize engel olmak, karsımızda durarak bizi utandırmak istemiyordun. Acaba bizleri görmek de sana ağır gelmeyecek miydi? Ama gelmeni ne çok istiyordum bilemezsin! Beni dinle, gerçi Alyosa'yı çilgin gibi seviyorum, ama bir dost olarak seni belki daha çok seviyorum. Sensiz yasayamayacağımı hissediyor, biliyorum; sen gereklisin bana; kalbine, altın kalbine ihtiyacım var... Ah "Vanya! Ne acı, ne güç günler var önümüzde!

Hiçkırıkla hiçkırıkla ağlıyordu. Evet, çok acı çekiyordu! Hiçkırıklarını tutarak devam etti :

- Ah, seni görmeyi Öyle çok istiyordum ki! Ne kadar da zayıflamışsın, yüzünde renk kalmamış; sahi hasta mıydın Vanya? Niçin şimdiye kadar sormadım bu-

nu? Hep kendimden söz ediyordum. Yayın evleriyle işlerin nasıl bakalım? Yeni romanın ilerliyor mu?

- Şimdi romanlarımdan, benden söz etmenin sırası mı Natasa? Ne önemi var işlerimin! Ağır aksak gidiyorlar iste; umursadığım yok zaten! Bak ne diyeceğim Natasa: Evden kaçmanı o mu istedi?

- Hayır, o da istedi ama daha çok ben istedim. Doğrusu, ben de o da istedik bunu... Bak canım, her şeyi anlatacağım sana: Zengin, tanınmış bir ailenin kızını vermek istiyorlar ona. Babası bu kızla evlendirmeye kararlı onu - bilirsin, pek anasının gözüdür babası. - Kolları sıvamış, bir daha ele geçmez bu fırsatı kaçırmamak" için çalışıyor. Ünlü kişilerle akraba olmak, para... Kız da pek güzelmis diyorlar; iyi öğrenim görmüş, temiz yü-rekliymis; Alyosa bayılıyor ona... Öte yandan babası da, bir an önce evlendirebilmek, bir an önce baş-göz etmek istiyor onu; bu yüzden ne pahasına olursa olsun ayırmaya kararlı bizi. Benden, Alyosa'nın üzerindeki etkimden korkuyor...

Hayretle kestim sözünü :

- ilişkilerinizden haberdar mı yoksa? Sadece kuskulanıyordu Hani.

- Biliyor, her şeyi biliyor.

- Kim söylemiş ona bunu?

- Birkaç gün önce Alyosa açtı. Babasına her şeyi anlatmış.

- Tanrım! Su yaptığınıza bakın! Kendisi açmış ! Hem de böyle bir zamanda ha?

Natasa sözümü kesti :

- Alyosa'yı kinama Vanya, gülme ona! Baskalarına benzemez o. Biraz mâkul ol. Senle benim gibi değildir ki. Çocuktur daha; böyle yetistirmişler onu. Ne yaptığını biliyor mu saniyorsun? Şimdi yeminle bağlandığı bir şeye bakarsın bes dakika sonra herhangi bir etkiy-

le sırt çevirmistir... iradesi zayıftır. Seni sevdiğine yeminler ettiği gün gider içtenlikle baskasına da eder aynı yeminleri; sonra da gelir önce sana anlatır bunu. Kötü davranışları vardır elbette, ama bunlar için onu suçla mak olamaz, sadece acınır ona. En büyük fedakârlığı seve seve yapar! Ama yeni bir etkiyle karşılasıncaya dek: O zaman hemen unutturur her şeyi. Devamli olarak ya-nında bulunmazsam beni de unuttur. Böyle bir insandır iste!

- Ah Natasa, belki de gerçek değildir bütün bunlar, dedikodudur. Böyle bir çocuk evlendirilir mi hiç?

- Söyledim ya, babasının niyeti baska.

- Peki, onunla evlendirmek istedikleri kızın çok gü-zel olduğunu, Alyosa'nın kızdan hoşlandığını nereden biliyorsun?

- Kendi söyledi.

- Yapma! Demek baska birisini sevebileceğini söyledi sana, sonra da böylesine bir fedakârlık yapmanı istedi ha?

- Hayır Vanya, hayır! Bilmiyorsun nasıl bir insan olduğunu; çok az taniyorsun onu; önce yakından tanımalı, sonra davranışlarını eleştirmelisin. Onun kalbinden daha temiz, saf bir kalp yoktur yeryüzünde! Ne yani? Yalan söylese daha mı iyi? Askına gelince, ondan bir hafta ayrı kalsam unutturur beni, baskasını sever; sonra beni görünce de gene dizimin dibine çöker. Hayır! Her şeyi bilmem, benden gizlisinin olmaması da ayrıca iyi; yoksa kuskudan ölürdüm. Evet Vanya! Anladım artık: Devamli olarak, her an, her saniye yanında bulunmazsam unuttur beni, sevgisi söner. Yaradilişi böyledir; herhangi bir kadın onu kendine âşik edebilir. Ne yaparım ben o zaman? Ölüyorum... Ölmek de ne ki! Ölmeye çoktan razıyım! Onsuz nasıl yasardım! Ölmekten de, her çeşit is-kenceden de kötüdür onsuz yaşamak! Ah Vanya, Van-ya! Onun için annemi babamı biraktığıma göre bunda bir şey var demek! Kararımdan döndürmeye çalışma beni: Her şey bitmiştir artık! Her an yanında olmalıyım; dönemem geri. Bu hareketimle kendimi de baskalarını da mahvettiğimi biliyorum... Ah Vanya! - Birden titremeye başlamış, sesini yükseltmişti. - Ya sevmezse beni! Ya söyledigin gibi, beni aldatıyor, mahsustan öyle içten, dürüst gözüküyor, aslında kötü, gösterişe düşkün bir

insansa? (Ona böyle bir şey söylememistim.) Burada onu sana karşı savunuyorum. O su anda belki de başka birisinin yanında, gülmüyordur... Karsındaki bu alçak kız da her şeyini terk etmiş, sokaklarda onu arıyor... Ah Vanya!

Öylesine derinden inlemisti ki, içimden bir şey koptu sanki. Natasa'nın kendini akintiye kaptırdığını anlamistim. Asin, kör, delice bir kiskançlık böylesine çilgin bir karar verdirebilirdi ona. Ne var ki benim içimi de yakiyordu kiskançlık kendimi tutamadım, iğrenç bir duygu sarmisti benliğimi.

- Natasa, dedim, yalnız sunu anlamıyorum: Onun hakkında şimdi söylediklerinden sonra nasıl sevebiliyorsun "Alyosa'yı ? Saygın yok ona, seni sevdiğine bile inanmıyordun ama gene de yanına kosuyorsun, ugruna her şeyini

mahvediyorsun. Nasıl açıklarsın bu durumu? Ömrün boyunca ıstırap çektirecek sana, sen de ona tabî. Çok seviyorsun onu Natasa, gereğinden fazla! Böyle bir sevgiye aklım ermez benim.

Natasa'nın yüzü, acı çekiyormuş gibi bembeyaz olmuştü.

- Evet, dedi, deli gibi seviyorum onu. Seni böyle hiç sevmedim Vanya. Aklımı yitirdiğimi, gerektiği gibi sevmedigimi ben de biliyorum. Hiç de iyi bir sevgi değil benimkisi... Bak Vanya, eskiden de, en mutlu anlarımızda bile, onun bana ıstıraptan başka bir şey verme-

yeceğini hissediyordum. Ama bu ıstırap da beni mutlu ediyorsa elden ne gelir? Gülmek eğlenmek için gitmiyorum ki ben ona. Onun yanında neler çekeceğimi bilmiyor muyum sanıyorsun? Gerçi beni seveceğine yemin etti, bir çok şey vaadetti; gelgelelim, yalan söylemediğini; söyleyemeyeceğini bildiğim halde, vaatlerinden hiç birine inanmıyorum, inanmadım da. Onu zorlamak istemediğimi söyledim kendisine. Böylesi daha iyi: Zorlanmaktan hiç kimse hoslanmaz, basta ben... Sırf yanında olabilmek, yüzüne bakabilmek için kölesi, gönüllü kölesi olmaya can atıyorum! Gözlerimin önünde baskasını sevse de umursamam sanıyorum... Ne alçaklık, değil mi Vanya? Yüzüme bakarak sormustu bunu. Gözlerinin içi parlıyordu. Bir an sayıklıyor sandım. - Bu çeşit şeyleri istemek adildir elbette! Elden ne gelir? Adilik olduğunu, beni bırakıp kaçsa, kovsa, tekmelese bile dünyanın öbür ucuna kadar pesinden kosacağımı kendim söylüyorum. Sen de gelmiş, kararından döndürmeye çalışıyorsun beni... faydası olur mu bunun? Dönsem, yarin gene kosarım ona... Çağırır çağırılmaz kosarım. Bir köpekmişim gibi ısılk çalacak, seslenecek bana... Kosarak gideceğim arkasından... ıstırap! Ondan gelecek ıstıraptan korkum yok! Bana ıstırap çektirenin O olduğunu bileceğim ya... Ah Vanya, anlatmak çok güç bunu!

«Ya annen baban?» diye geçirdim içimden. Sanki unutmustu onları.

- Natasa, evlenecek misiniz?

- Söz verdi, evleneceğiz. Zaten onun için çağırdı beni. Kent dışında gizlice kiydiracağız nikâhimizi. Ne yaptığının farkında değil. Belki nikâh nasıl kıyılır, onu bile bilmez. Hem nasıl koca olacak? Dogrusu, gülünç bir şey. Evlilik mutsuz edecek onu, yakınmaya başlayacak... Benden yakınmasını istemiyorum. Her şeyimi vereceğim ona, varsin o hiç bir şey vermesin bana. Evlilik onu mutsüz edecekse, ne diye buna sebep olayım?

- Hayır, kâbus görüyorsun sen Natasa, dedim.. Şimdi onun yanına mı gidiyorsun?

- Gelip beni buradan alacağım söylemistü; öyle kararlaştırmistik...

Natasa bakışım uzaklara dikti, görünürlerde kimsecikler yoktu. Öfkeyle,

-. Hâlâ gelmedi! diye bağırdım. Üstelik önce sen geldin!

Natasa sendeler gibi oldu. Yüzü bembeyaz olmuştü. Acı-acı gülümseyerek,

- Belki de hiç gelmez, diye mirıldandı. Evvelsi gün-bir mektup yazdı bana, «geleceğine kesin söz vermezsen nikâhimizin kıyılmasını ertelemek zorunda kalacağım», diyordu. Babası.öteki kıza götürecekmis onu. İste böyle, pek önemsiz bir seymis gibi rahatlıkla haber veriyordu bunu bana... Ya gerçekten de ona gittiyse Vanya?

Cevap vermedim. Elimi var gücüyle sikti; gözleri parlıyordu. isitilir isitilmez bir sesle,

- Onun yanında şimdi, diye mirıldandı. Sırf oraya gidebilmek, sonra da bana haber verdigini, bulusma yerme gelmediğimi söyleyebilmek için gelmeyeceğimi umuyordu. Bikti benden artık, kaçmaya başladı... Tanrım ! Deliyim ben! Son görüşmemizde benden biktigini söylemistü, zaten... Daha ne bekliyorum?

Alyosa'yı rihtimin ta öte ucunda görünce,

- İste geliyor! diye haykırdım.

Natasa ürperdi, bir çiglik atıp, elimi bırakarak, bize doğru gelmekte olan Alyosa'ya kostü. Öteki de siklastırmisti adımlarım; bir dakika sonra Alyosa'nın kolları arasındaydı Natasa. Bizden başka kimsecikler yoktu rihtimde. Öpüsüyor, gülüşüyorlardı. Natasa, uzun bir ayrılıktan sonra bulusmalar gibi hem gülüyor hem ağlıyordu. Solgun yanakları pembeleşmistü, heyecandan ti-

59

kanacaktı neredeyse... Alyosa beni görünce yanına geldi.

IX

Onu daha önce çok kereler gördüğüm halde derin bir dikkatle inceliyordum yüzünü; bakisi bana her şeyi anlatacak, bu çocuğun Natasa'yı nasıl büyülediğini; yüreginde, kutsal saydığı her şeyi çiğneyip geçmesine

se-bep olan sevgiyi doguran sim açacakmis gibi bakiyor-dum gözlerinin içine. Ellerimden tuttu, kuvvetlice sikti; "candan, temiz bakisi yüregime isledi.

Sırf düşmanım olduğu için onun hakkındaki düşüncelerimde yanıldığımı hissettim. Evet, sevmiyordum onu, dogrusunu söyleyeyim, onu tanıyanlardan yalnız ben hiç sevememisimdir Alyosa'yi. Bir çok şeyinden hoslanmıyordum; göz alıcı dış görünüşü bile - belki de fazla göz alıcı olduğundan - sinirime dokunuyordu. Sonraları, bu konuda da hislerimin etkisi altında kaldığımı anladım. Uzun boylu, ince yapılıydı; uzun yüzü solgundu; içten, dalgın bakışlı, açık mavi, iri gözlerinde arada bir yürekten, çocuksu bir nese parıltısı belirirdi. Biçimli, dolgun, pembe dudaklarının ağırbaşlı bir durusu vardı; ama dudaklarında birdenbire beliren gülüşü öylesine içten, öylesine temizdi ki, o anda ruhsal durumunuz ne olursa olsun, onun gibi gülümsemek gelirdi içinizden. Giyiminde asiri Mr incelik yoktu, gene de daima zarif giyinirdi; kibarlığının zoraki olmadığı, dogustan geldiği belliydi. Bu arada birtakim kötü tavırları, alıskanlıkları da yok değildi. Düşüncesizce, kibirli, kendini beğenmişcesine davrandığı da oluyordu. Ne var ki fazlasıyla açık yürekli, içten olduğu için bu hallerinden kendi de yakınırdı. Öyle sanıyorum ki bu çocuk hiç bir zaman - sakadan bile - yalan söyleyemezdi; söylese bile, bunda kötü bir şeyin olduğunu aklının ucundan geçirmezdi. En asiri bir bencillik bile, - belki de açık yürekli olduğundan - hos görülüyordu onda. Gizlisi yoktu. Çabuk kanan, ürkek,, yufka bir yüregi vardı; iradesi falan yoktu. Küçük bir çocuğu olduğu gibi onu da aldatmak, gücendirmek günahı, kötü bir şeydi sanki. Yasına göre pek saftı, hayat üzerine hemen hiç bir bilgisi yoktu; kirk yasına gelse de degismeyecege benzerdi. Bu çeşit insanlar ömürlerinin sonuna kadar olgunlaşamazlar. Onu görüp de sevmeyecek bir insanın olabileceğini sanmıyorum; çocuk gibi sokulurdu karsisindakine. Natasa dogru söylüyordu: Baskasının etkisiyle kötü bir şey yapabiliirdi; ama bu davranışının sonucunu görünce, sanırım üzüntüsünden de ö-lürdü. Natasa Alyosa'yi avucunun içine alacagina, hattâ onu istediği yöne çekebileceğine inanıyordu. Çildirasiya sevmenin, sevdiği insana sırf onu sevdiği için ıstırap çektiirmenin hazzını tatmisti bir kere; kendini feda etmek için böylesine sabırsızlanmasının sebebi belki de buydu. Ama Alyosa'nın gözlerinin içinde ask parıltıları vardı, heyecanlı bakıyordu sevdiği genç kızın yüzüne. Natasa magrur bir tavırla bakti bana. O anda her şeyi unutmustu: Annesini babasını da, ayrılışını da kuskularını da... Mutluydu.

- Vanya! diye haykirdi, ona karsi suçluyum, lâıyk degilim ona! Alyosa, gelmeyeceğini sanmistim. O kötü düşüncelerimi sil at kafandan Vanya, unut.

Alyosa'ya gözlerinde sonsuz bir sevgiyle bakarak ekledi :

- Hepsini unutturacağım!

Alyosa gülümsedi, Natasa'nın elini öptü, genç kızın elini bırakmadan bana döndü :

- Beni de suçlamayın. Hanidir bir kardeş gibi kucaklamak istiyordum sizi. Sizden çok söz etti bana N-61

tasa! Simdiye kadar yarım yamalak tanisiyorduk. Yüzü biraz kızarak, alçak sesle,

- Sizinle dost olacağız... diye ekledi, bagıslayacaksınız bizi.

Öylesine içten, hos gülümsemisti ki, kendimi tutamadım, ben de gülümsedim. Natasa girdi araya :

- Evet, evet Alyosa, dostumuzdur o bizim, kardeş-simizdir, çoktan affetti bizi, onsuz mutlu olamayız.

Söylemistim sana zaten... Ah, çok yaramaz çocuklarız biz Alyosa! Ama üçümüz hep beraber olacağız...

Vanya! - dudakları titremeye başlamisti. - Simdi onların yanına gideceksin, biliyorum; öylesine altın bir kalbin var ki, beni affedemeyecekleri halde, seni görünce belki biraz yumuşayacaklardır. Her şeyi, her şeyi anlat onlara; öyle anlat ki... Savun beni, kurtar; gerçeği, bu davranışımın nedenlerini anladığın gibi anlat.

Dogrusunu söyleyeyim mi Vanya, bugün yanımda olmasaydın belki de bu karan veremezdim! Koruyucu melegimsin sen benim. Annemle babama durumu, yaptığımı öğrendikleri anda kapılacakları dehseti hafifletecek biçimde anlatacagina inanıyorum. Ah Tanrım, Tanrım!.. Beni affetmelerinin imkânsız olduğunu bildigimi söyle onlara Vanya. Onlar etse bile Tanrı affetmeyecektir. Varsın lanetlesinler beni, ben gene de ömrümün sonuna kadar dua edeceğim onlar için. Kalbim daima onlarla beraber olacak! Ah, niçin bu kadar mutsuzuz hepimiz! Niçin, niçin!.. Tanrım! Ne yaptım ben!

Aklı basına birden gelmiş gibi bagırmisti «Ne yaptım ben!» diye. Dehsetten titriyordu. Yüzünü elleriyle kapadı. Alyosa kucakladı onu, bir şey söylemeden göğsüne bastırdı. Birkaç dakika süren bir sessizlik oldu.

Sitemli sitemli Alyosa'ya bakarak,

- Böylesine bir fedakârlık istiyebiliyorsunuz demek ondan! dedim.

- Suçlamayın beni! diye tekrar etti. inanın ki, ne denli güçlü olursa olsun, geçicidir bu üsüntüler. Bundan hiç kuskum yok. Bu dakikaların geçistirilmesi için insanın biraz iradesi olsun, yeter. Natasa da aynı şeyi söyledi bana. Biliyorsunuz ki bütün bunların sebebi aile gururu, anlamsız birtakim çatışmalar, dâvalardır!.. Ama... (inanın ki bu konuda çok düşündüm) bütün bu saçmalıklara bir son vermenin zamanı gelmistir artık. Yeniden birleşelim bizler, gerçek mutluluğu ancak o zaman tadacağız, ihtiyaçlar da bizi böyle görünce barısacaklardır. Kim bilir, nikâhımız onların barısmalarının başlangıcı olacaktır belki de! Öyle sanıyorum ki baska türlü de olamaz. Siz ne dersiniz?

Natasa'ya bakarak,

- Nikâhtan söz ediyorsunuz, dedim. Ne zaman evleniyorsunuz ?

- Yarın ya da devresi gün yüzde yüz. Görüyorsunuz ya benim de pek bir şey bildiğim yok henüz. Doğrusunu isterseniz, hiç hazırlık yapmadım. Natasa'nın geleceğini sanmıyordum. Üstelik, babam bugün nisanlım sayılan kıza (evet, evlendirmek istiyorlar beni; Natasa anlatmıştır size. Ama ben istemiyorum) götürcekti beni. Bu yüzden hazırlık yapamadım. Ama ne olursa olsun, yarından sonra kiydiracağız nikâhimizi. Öyle sanıyorum, çünkü baska türlü olmaz. Yarın Pskov yolundan gideriz. Yakın köylerden birinde liseden bir arkadaşım var. Çok iyi bir insandır, belki tanıştırırım sizi. Aynı köyde bir de papaz var, aslında kesin olarak bilmiyorum papaz var mı yok mu... Önceden öğrenmeliydim bunları, ama olmadı işte... Neyse o kadar önemli değil bu. Kararımızı verdik ya, gerisi kolay. Olmazsa komsu köyden bir papaz çağırırız, değil mi? Yakında baska köyler de var çünkü! Ne yazık ki bir iki satır yazıp durumdan haberdar edemedim arkadaşımı. Belki de köyde bile değildir... Ama bu

_ 63 -

y

da önemsiz! Kararımızı verdikten sonra her şey kendiliğinden olur, öyle değil mi? Yarına, ya da öbür güne kadar yanımda kalacak Natasa. Ayri bir ev tuttum kendime; köyden dönünce orada oturacağız. Artık babamın evinde kalamam, değil mi? Gelirsiniz bize artık; güzel bir evimiz var. Arkadaşlarım gelip gidecek; aksam yemekleri vereceğim...

Saskinlikle, içim burkularak ona bakıyordum. Natasa, Alyosa'yi suçlamamam, onu hoşgörmem için bakışlarıyla yalvarıyordu bana. Delikanlının anlattıklarını dudaklarında hüznü bir gülümsemeyle; aynı zamanda karsisindaki anlamsız, ama tatlı tatlı konuşan sevimli, neseli bir çocukmuş gibi ona sevgiyle bakarak dinliyordu. Kaslarımı çatarak baktım Natasa'ya. Hali pek dokunmuştu bana. Alyosa'ya.

- Ya babanız? Diye sordum. Sizi affedeceğine emin misiniz?

- Eminim. Hemen etmez tabii. Ne önemi var bunun? Benim de bir kişiliğimin olduğunu göstereceğim ona. «Kisiligin yok, havaisın», diye sitem eder bana daima. Havai olup olmadığımı görür şimdi! Aile babası olmak kolay değildir, biliyorum... çocukluktan çıkacağım artık... yani ben de baskalarına benzeyeceğim demek istiyorum. .. kendi emegimle geçineceğim. Natasa bunun, hepimiz gibi baskalarının sirtından geçinmekten çok daha iyi olduğunu söylüyor. Bana ne iyi şeyler anlattığını bir bilerseniz! Dünyada aklıma gelmezdi bunlar, böyle yetistirmediler beni. Doğrusunu söylemek gerekirse, havai olduğumu, bir işe yaramadığımı ben de biliyorum. Ama biliyor musunuz, evvelsi gün parlak bir düşünce geldi aklıma. Gerçi şimdi sırası değil ama anlatacağım size bunu, çünkü Natasa'nın da duymasını istiyorum, siz de bir akıl verirsiniz bize. Ben de sizin gibi roman yazıp dergilere satmak istiyorum. Dergilerin romanlarımı almasında yarıdimci olursunuz bana tabii? Size güvendiğim için dün gece sabaha kadar bir roman konusu kurdum kafamda, inanır misiniz, hoş bir şey olacaga benzer. Scribe'nin bir komedisinden aldım konuyu... Ama sonra anlatayım bunu size. İyi para getirecek bana bu roman... Para veriyorlar değil mi?

Tutamadım kendimi, gülümsedim. O da benim ar-kamdan gülümseyerek,

- Gülüyorsunuz, dedi. Asiri bir içtenlikle ekledi :

- Bakın, görünüşüme aldanmayın benim. Aslında görmüş geçirmiş bir insanımdır. Zamanla anlayacaksınız bunu. Ne diye denemeyeyim? Bakarsınız bir şeyler yaparım... Ama haklısınız galiba: Gerçek hayat üzerine hiç bilgim yoktur; Natasa da öyle söylüyor. Herkes söylüyor bunu zaten; yazar olmak kim, ben kim? Gülün, gülün, ama düzeltin beni; Natasa için yapacaksınız bunu, seviyorsunuz onu. Gerçeği söyleyeceğim size: Ona lâyük değilim; hissediyorum bunu. Ağır geliyor bana bu, benim neyimi sevdigine de bir türlü akıl erdiremiyorum. Her şeyimi feda edebilirim onun uğruna! Doğrusu, su âna kadar hiç bir şeyden korkmuyordum, ama şimdi korkuyorum: ne yapıyoruz biz! Tanrım! Kisi kendisini görevine tamamen verdiği zaman irade gücü mahsus mu kayboluyor acaba? Hiç olmazsa siz yardım edin bize, sevgili dostumuz! Tek dostumuz sizsiniz artık, baska kimsemiz kalmadı. Yalnız basıma ne gelir benim elimden? Size bu kadar güvendiğim için bağışlayın beni. Sizi çok iyi, kendimden üstün bir insan sayıyorum. Ama düzeleceğim, inanin buna, istediğiniz gibi olacağım.

Gene elimi sikti, güzel gözlerinde içten, hoş bir parıltı belirdi. Öylesine içten uzatmisti elini bana, dostu olduğuma öylesine yürekten inaniyordu ki!

- Düzelmem için Natasa yardım edecek bana, di-

ye. devam etti. Ama kötü bir şey gelmesin aklınıza, bizler için üzölmeyin. Bir çok niyetlerim var, para yönünden de hiç sıkıntımız olmayacak. Romanım bir işe yaramazsa (doğrusunu isterseniz, roman yazmamın saçmalık olduğunu biliyorum; siz ne diyeceksiniz, onu öğrenmek için açtım bu konuyu), evet romanım bir işe yaramazsa müzik dersleri veririm. Müzik bilgimden haberinizi yoktu sanırım? Böylesine bir ugrasla geçinmekten utanmayacağım. Bu bakımdan aydın düşünceliyimdir. Sonra, bir sürü gereksiz eşyam, tuvalet takımım... ne işime yarayacak bunlar? Satarım hepsini. Onlardan alacağım paranın bize ne kadar yeteceğini biliyor musunuz?! O da olmazsa son çıkar yol olarak devlet hizmetine girerim, Babam buna sevinir bile. Devlet hizmetinde çalışmam için her zaman sıkıstırırdı beni; hasta olduğumu öne sürerek yan çizirdim. (Hem

galiba bir yere yazdirmis bile beni.) Evliligin bana yaradigini, gerçekten çalismaya bagladigimi görünce sevinecek, affedecektir beni...

- Ama, Aleksey Petroviç, dedim, bu durumda babalariniz arasinda patlak verecek çatismayi düşünabiliyor musunuz? Bu aksam her iki evde de neler olacak, biliyor musunuz?

Sözlerimden yüzü kireç gibi olan Natasa'yi gösterdim ona. Pek insafsiz konusuyordum.

-- Evet, evet, dedi, haklisiniz, korkunç bir sey bu! Ben de düşündüm ayni seyi, düşündükçe de dehsete kapildim... Ama baska ne gelir elden? Çok haklisiniz, hiç degilse Natasa'nin annesiyle babasi affetmeli bizi! Ah, bilseniz ne kadar severim onlari! Öz anne babamdan farksizdirlar; bunun için üzülyorum zaten!.. Ah su kavgalar, su dâva! Bu saçmalıklardan ne denli nefret ettigimizi bir bilseniz! Nedir kavgalarinin sebebi? Hepimiz bir-

Ezilenler - F : 5_ 66 -

birimizi seviyoruz ama gene de kavgaliyiz! Barismalar da bitse su is. Ben onlari yerinde olsam öyle yapardim... Sözleriniz ürküttü beni. Seninle giritigimiz bu is korkunç bir sey, Natasa! Daha önce de söylemistim bunu... Sen istiyorsun... Ama sonunda belki iyi olur, Ivan Petroviç. Ne dersiniz? Nasil olsa barisacaklar bir gün! Biz. baristiralim onlari. Evet, evet, sevgimize karsi koyama-yip barisacaklar sonunda... Varsin lanetlesinler bizi ama biz gene de sevecegiz onlari; bir zaman gelecek, dayanamayacaklar artik. Babamin bazan ne iyi yürekli oldugunu bilmezsiniz! Gerçi çogunlukla çatiktir kaslari ama; bazan öyle iyidir ki! Bugün benimle nasil tatli tatli konustugunu, kandirmaya çalistigini görseydiniz bir! Oysa isteginin tam tersine hareket ediyorum simdi; üzüyor beni bu. Hep su zararlı ön - yargilar! Delilikten baska bir sey degil! Natasa'ya söyle alici gözyle baksa bir kere, hiç degilse yarim saat konussa onunla! Hemen razi olurdu evlenmemize. Alyosa böyle söyleyerek sevgi, tutku dolu gözlerle Natasa'ya bakti. Bir anlik sessizlikten sonra devam etti :
- Natasa'nin nasil bir kiz oldugunu öğrenince onu ne çok sevecegini; hepsinin ona bayilacagini belki bin kere düşünmüştü kendi kendime. Büyük bir haz veriyor bana bu düşünce. Dogrusu, Natasa gibisini görmemişlerdir! Oysa babam onun düzenbaz, basit bir kiz oldugu inancinda. Görevim, sevgilimin gururunu yeniden kazanmasini saglamaktır; yerine getirecegim bu görevimi! Ah Natasa! Hepsi sevecekler seni, hepsi. (Heyecanlanarak yükseltmist i sesini.) Seni sevmemek elde mi! Gerçi degmem bu sevgiye, Natasa ama sev beni gene de, ben... bilirsin beni iste! Mutlu olmamız için çok sey istemiyoruz ki! Bu aksamın bize, hepimize mutluluk getirecegine inanıyorum. Yasasin bu aksam! Öyle degil mi Na-

tasa? Ne oluyor sana? Tanrim, ne oluyor sana?

ölü gibi bembeyaz olmustu Natasa'nin yüzü. Alyosa konusurken gözlerini ayirmamisti ondan; ama baki--si giderek daha bir bulaniklasiyor, sabitlesiyor, yüzü be-yazlasiyordu. Sonunda artik dinlemeyi kesmisti sanki. Alyosa'nin sorusu birden uyandirmisti onu. Kendine geldi, sagina soluna bakindiktan sonra birden bana atildi. Aceleyle, Alyosa'dan sakliyormus gibi cebinden bir mektup çikarip elime tutusturdu. Annesiyle babasına yazilmisti ; bir gün, önceden hazirladigi belliydi. Mektubu verdikten sonra, bakislarim kaçirmadan uzun süre gözlerimin içine bakti. Umutsuzluk vardi bakisinda. O korkunç bakisini ömrümün sonuna kadar unutmuyacagim. Ben de dehsete kapilmistim; hareketinin ne denli korkunç oldugunu ancak o anda sezinleyebildigim görüyordum- Kendini zorlayip bir sey söylemek istedi bana, hattâ bir iki sözcük çıktı agzindan, sonra birden kendini kaybetti. Tam düşerken tuttum onu. Korkudan Alyosa'nin yüzünde renk kalmamisti: Natasa'nin sakaklarini ovuyor, ellerinden, dudaklarindan öpüyordu, iki dakika sonra ayildi Natasa. Biraz ötede, Alyosa'nin geldigi kiralik kupa arabasi duruyordu; çağirdi onu. Natasa, arabaya binerken elimi yakaladi - çildirmis gibiydi, - bir damla gözyasi parmaklarimi yakti... Araba hareket etti. Uzun uzun baktim arkasindan. O anda bütün mutlulugum uçmus, yüregim paramparça olmustu, içim sizlayarak hissediyordum bunu... Geri dönüp, ayni yoldan ihtiyarlara gittim. Yanlarına nasil girecegimi, onlara ne söyleyecegimi bilmiyordum. Düşüncelerim donmustu sanki, dizlerim titriyordu... Yasadigim mutlu günlerin hepsi bu kadar iste. Askim böylece sona erdi. Yanda kestigim hikâyeme simdi□devam edecгим.

X

Smith'in ölümünden bes gün sonra ondan bosalan; daireye tasindim. O gün pek sikiliyordu canim. Hava kötü, soguktu; aksama kadar yagmurla karisik kar yagmisti. Ancak aksam üzeri bir ara günes gözük mäs, yolunu sasiran bir isini - besbelli meraktan - odama girmisti. Buraya tasindigima pisman olmaya baslamistim. Oda gerçi genisti ya, tavam pek basik, duvarlari pisti. Birtakim esya oldugu halde bos gibi duruyordu. Havasizdi. Burada sagligimin iyice bozulacagini anlamistim. yanilmamisim...

Sabahtan öğlene kadar kâğıtlarimla ugrasmis, siraya koymustum. Çantam olmadigi için onlari tasinirken bir yastik yüzünün içine doldurmustum. Hepsi burusmus, karismisti. Sonra oturup biraz yazayim demistim - o siralar büyük romanım üzerinde çalisiyordum, - ama aklım baska yerde oldugu için kendimi yazmaya verememistim...

Kalemi bırakmış, pencerenin önünde oturuyordum. Hava kararmak üzereydi, canım gittikçe daha çok sikiliyordu. Kafamın içinde bir sürü düşünce vardi. Sonunda Petersburg'da mahvolup gidecek misim gibi bir his geçiyordu içimden, ilkbahar yaklasmisti; bu kapalilikten siyirilsam, kirlarin ormanlari naze havasını

cigerlerime doldursam iyilesirim saniyordum; oysa ne çok oluyordu gitmeyeli oralara!.. Hatırlıyorum, «Bir büyüyle son yıllarda olan her şeyi unutsam, yepyeni bir güçle hayata yeniden baslasam ne iyi olurdu!» diye geçiriyordum içimden. Hâlâ umudumu yitirmemistim. «Beynimi ters -yüz edip, yeni bir biçime sokacaklarını, beni iyi edecek-

lerini bilsem akıl hastanesine yatmaya da razıyım», diyordum. Yasamak istiyor, hayata tapiyordum!.. Ama. böyle düşünürken gülümsedimini de aklımda. «Akıl hastanesinden çıktıktan sonra ne yapacağını? Gene roman; mi yazacağım yoksa?»

Böyle hayal kurarken hava iyice kararmış, gece olmuştü. O akşam Natasa'yla buluşacaktım; bir gün öncesinden mektup yazıp çağırmıştı beni. Yerimden fırlayıp hazırlanmaya başladım. Zaten bu sıkıcı yerden kurtulmak, yağmur da kar da yağsa, kendimi sokaka atmak istiyordum.

Üstelik, karanlık bastıkça odam daha bir genişliyor, büyüyordu sanki. Her gece odamın her köşesinde Smith'i göreceğim saniyordum: pastanede Adam ivanoviç'e olduğu gibi, oturup gözlerini bana dikecek, Azorka da ayak-larının dibinde yatacak... İşte tam o anda, beni pek sasırtan bir olay oldu.

Bununla beraber, her şeyi açık yüreklilikle anlatmalıyım: sinirlerimin bozuklugundan mı, yer degistirmenin verdiği duygululuktan mı, daha yakında geçirdiğim büyük üzüntüden mi neden bilmiyorum, şimdi hastalığım nedeniyle geceleri sık sık içine düştüğüm, mistik dehşet diye ad taktığını ruhsal durum, hava kararmaya başla-yalidan beri yavas yavas sarmaktaydı beni. Ne olduğunu' anlayamadığım, ulaşılabilir, gerçekte var olmayan - belki de vardır su anda; aklın sıraladığı bütün delillerle alay edercesine, bir gerçek, ürkütücü, çirkin, amansız bir olay olarak çıkar kargıma bakarsınız - evet, ne olduğunu anlayamadığım, ulaşılır, gerçekte var olmayan bir şeyin verdiği dayanılmaz, istirap dolu bir korkuydu bu. Korku, aklımın gösterdiği delillerin hiç birini dinlemeden gün geçtikçe büyür, güçlenir; öyle ki sonunda, böyle anlarda her zamankinden daha bir açık, dinç olduğu-halde, duygulara karşı koyma yeteneğini tamamen yiti--

rir akıl. Dinleyen yoktur onu artık, yararsız bir şey olmuştur; bu parçalanma korkulu beklemeyi, kasveti daha da artırır. Sanırım, ölüden korkan insanlarda da durum bir bakıma aynıdır. Oysa neden korktuğumu bilmemem benim istirabımı daha da artırıyordu.

Hatırlıyorum, arkam kapiya dönük, masanın üzerinden sapkama alıyordum, tam o anda, geri dönünce karsımda Smith'i göreceğim hissi uyandı içimde birden: önce usulca kapiyi açacak, esikte durup odanın içine bir göz atacaktı; sonra basını öne eğerek sessizce içeri gire-cek, tam önümde durup donuk bakışını gözlerimin içine dikerek, birden gülmeye başlayacaktı; dissiz agzını açarak uzun uzun gülüşü bütün bedenini sarsacaktı; sesi duyulmayacaktı bu gülüşün. Bütün bunlar son derece açık, seçikti kafamın içinde.

Hissettiklerimin kesinlikle gerçekleşeceği, hattâ gerçekleştiği, arkam kapiya dönük□olduğu için bunu göremediğim, kapının belki de o anda yavas yavas açıldığı inancı birden içimi doldurmuştu. Hızla dönüp baktım... gerçekten de tipki bir dakika önce hayalimde canlandırdığım gibi sessizce açılıyordu kapi.

Seslendim. Cevap veren olmadı; kapi kendiliğinden açılıyordu sanki. Birden tuhaf bir yaratık belirdi esikte. Karanlıkta seçemediğim birisinin gözleri ısrarlı, sabit bakışlarla beni inceliyordu. Sirtımdan doğru soguk bir ürperti geçti. Asıl beni korkutan, gelenin bir kız çocuğu olmasıydı. Kapıda Smith'i görseydim bu kadar korkmazdım belki. Bu saatte tanımadığım bir çocuğun ne işi vardı odamda?

Kapiyi, içeri girmekten korkuyormuş gibi usulca açtığını söylemistim. Esikte durup sakin bakışlarla uzun uzun inceledi beni. Sonra bana doğru yavaşça iki adım attı, karsımda durdu. Hâlâ konuşmuyordu. Daha yakından görüyordum onu şimdi. Kısa boylu, ciliz, ağır bir hastalıktan yeni kurtulmuş gibi soluk benizli, - iri, siyah

gözlerinin parlaklığı bu yüzden daha bir dikkati çekiyordu - on iki on üç yaşlarında bir kızdı bu. Akşam sogugundan titreyen göğsünü örttüğü eski atkisini sol eliyle tutuyordu. Üstü bası dökülüyordu. Gür, siyah saçlarının tarak yüzü görmediği belliydi. Birbirimizin yüzüne bakarak iki dakika öyle ayakta durduk.

Göğsü ya da boğazı agriyormuş gibi, güç ısıtılır bî" sesle,

- Dedem nerede? diye sordu.

Bütün korkum bir anda kaybolmuştu. Smith'i soruyorlardı. Onunla ilgili bir iz çıkmıştı karsıma sonunda.

Kendimi toparlayamadan,

- Deden mi? dedim, öldü deden!

Böyle söyledime o anda pisman olmuştum. Bir dakika daha hareketsiz durdu, sonra birden, sinir krizi gelmiş gibi zangir zangir titremeye başladı. Düşmesin diye kolundan tuttum. Birkaç dakika sonra düzeldi biraz ama istirabını benden gizlemek için sarfettiği çabanın farkındaydım.

- Affet beni küçük, dedim, affet! Ne olur kusuruma bakma! Öyle söyledim sana ya, belki de deden degildi ölen... zavallı yavrum!.. Kimi arıyorsun? Burada oturan ihtiyari mi?

Kendini zorlayarak, endişeyle baktı yüzüme.

- Evet.

- Soyadı Smith miydi?

- E-evet!

- Öyleyse oydu... ölen dedendi öyleyse... Ama sen üzölme gene yavrum. Niçin bugüne kadar ugramadin hiç T Nereden geliyorsun? Dün topraga verdiler onu; birdenbire öldü... Torununun demek?
Çabuk çabuk sordugum karmakarışık sorularima cevap vermiyordu. Sessizce döndü, kapiya doğru yürüdü. Öylesine sasırmıstım ki, durdurmuuyordum onu, baska bir seyler sormuyordum. Kapıda bir kere daha durdu, yarım geri dönerek,
- Azorka da öldü mü? diye sordu.
- Evet, Azorka da öldü.

Bu sorusu pek tuhafıma gıtmıstı: köpeğin de ihtiyarla beraber öleceğini, ölmek zorunda olduğunu biliyor-du sanki.

Kız, benden bu cevabi alınca sessizce dışarı çıktı, ardasından kapiyi dikkatlice kapadı.

Bir dakika sonra pesinden kostum. Onu bıraktığım için kendi kendime kızıyordum! Öylesine sessiz çıkıp gıtmıstı ki, merdiven basındaki kapiyi açtığını duymamıstım. Merdivenleri henüz inmemıstır diye düşünüp yukarda durarak aşağıya kulak kabarttım. Ama ses seda yoktu. Sadece alt katlardan bir kapi sesi duyuldu, gene□derin bir sessizlik kapladı evin içini.

Aceleyle inmeye başladım basamakları. Merdiven benim dairemnden, yani besinci kattan dördüncü kata dönerek iniyor, ordan aşağı düzlesiyordu. Küçük küçük daireli apartmanlarda çoğunlukla olduğu gibi daima karanlık, pis bir merdivendi bu. Ben inerken ise zifiri karanlıktı. El yordamıyla dördüncü kata inince birden durdum. Sahanlıkta birisi benden gizleniyor gibi geldi bana. Ellerimle sağı solu arastırmaya koyuldum. Kız çocuğu tam kösedey-□dı, yüzünü duvara dönmüş, sessiz sessiz ağlıyordu.

- Bak, dedim, neden korkuyorsun? Ben korkuttum seni; kabahat bende. Deden ölürken senden söz etti; son sözleriydi bunlar... Birtakım kitaplar kaldı bende; senin olsalar gerek. Adın ne senin? Nerede oturuyorsun? Deden□altıncı sokakta dedi...

Ama cümlemin sonunu getiremedim. Nerede oturduğunu bildigimden korkmuş gibi, bir çiglık attı; sıska, kemikli koluyla itti beni, merdivenden aşağı kostu. Ben de «pesinden. Ayak seslerini duyuyordum. Birden kesildi ses.

73 -

Sokaga çıktığımda görünürlerde yoktu. Voznesenski caddesine kadar kostuktan sonra, aramamın bos olduğunu, anladım: Yoktu kız. «Belki de merdivenlerden inerken, bir köseye saklanmıstır», diye düşündüm.

XI

Ama caddenin çamurlu yaya kaldırımında daha birkaç adım atmıstım ki, basını önüne egmiş, - pek dalgın olduğu belliydi - çabuk adımlarla yürüyen birisiyle karsılaştım. Bunun ihtiyar İhmenev olduğunu farkedince sasardım. Benim için beklenilmeyen karsılaşmalarla dolu bir aksamdı bu. ihtiyarın üç gün önce hastalanıp yataga düştüğünü biliyordum. Şimdi de böyle bir havada sokakta karsıma çıkmıstı. Üstelik, eskiden aksamları hemen hiç çıkmazdı sokaga; Natasa'nın kaçmasından sonra, yani bes altı aydan beri ise büsbütün kül kedisi olmuştı. Nihayet, derdini paylaşılabileceği bir dostunu bulmuş bir insan gibi pek sevinmıstı beni gördüğüne. Koluma yapışıp, nereye gittigimi bile sormadan pesisıra sürükledi beni. Son derece telâşlı, sabırsızdı. Kendi kendime «Nereye gidiyordu acaba?» diye sordum. Bunu ona sormak gereksizdi, Son zamanlarda çok kuskulu olmuştı; bazan en basit bir sorudan ya da sözden almiyordu.

Yan gözle süzüyordum onu: Yüzünde renk yoktu; son bes altı aydır iyice zayıflamıstı; sakalı bir haftalıktı. Uzamis ak saçları burus burus sapkasının altından tasmış, eski paltosunun yakasını örtmüştü. Onun kimi zaman daldığını; sözgeli mi, odada yalnız olmadığını unuttuğunu, elini kolunu sallayarak kendi kendine konustuğunu daha önce de farketmıstım. Acınacak bir durumu vardı.

- Ee, ne var ne yok Vanya? diye başladı. Nereye

böyle? Ben de söyle bir dolasayım dedim; bazı işlerim var da... Nasilsin bakalım?

- Siz iyi misiniz? Daha geçen gün hastaydınız, şimdi de bu havada dışarı çıkmıssınız.

Beni duymuyormuş gibi soruma cevap vermedi.

- Anna Andreyevna nasıl? diye sordum.

- iyi, iyi... O da biraz keyifsiz. Seni merak ediyor; «niçin ugramıyor acaba?» diyordu bugün. Bize gidiyordun galiba, Vanya? Hayır mı?

Kuskuyla yüzüme bakarak,

- Bir yere gidiyorsan engel olmayayım, dedi. İhtiyar öylesine hassas olmuştı ki, onlara gıtmıdım-gimi söyleyecek olsam gücenir, hemen uzaklasırdı yanımdan. Geç kalacağımı, Natasa'ya gidemeyeceğimi bile bile, Anna Andreyevna'nın nasıl olduğunu öğrenmek için onlara gittigimi söyledim, inandırıdım buna onu. içi rahatlayan ihtiyar,

- Çok hoş, dedi, bu iyi oldu iste...

Bir şeyi söylemek istemiyor gibi birden sustu, daldı. "Uzun süren bir dalgınlıktan sonra - bes dakika geçmıstı aradan - kendine gelmiş gibi,

- Bu iyi oldu iste! diye tekrarladı. Him... Bak Van-ya, daima öz oğlumuz gibi sevimsizdir seni; Anna Andreyevna'yla bana... bir erkek evlât... vermedi Tanrı... ama onun yerine seni yolladı... her zaman böyle düşündüm.

Karim da... evet! Sen de daima iyi bir evlât gibi sevdin□saydin bizi. Anna Andreyevna'yla ben her zaman dua ederiz senin için... Tanrı yardımcın olsun! Sesi titredi, bir dakika sustu.

- Evet... daha sen nasilsin bakalım? Hasta falan Olmadın ya? Niçin ugramıyorsun bize?

Smith olayını anlattım ona; bu işlerin beni çok oyaladığını, sonra pek iyi olmadığımı, bu yüzden onlara Vasilyevski'ye (o zaman Vasilyevski'de oturuyorlardı) uzak

olduğu için ugrayamadığımı söyleyerek özür diledim, Az-kaldi, bu işler arasında birkaç kere Natasa'ya gittigimi kaçırdıyordum agzımdan, tam zamanında tuttum kendimi.

Smith olayı pek ilgilendirmisti ihtiyari. Dikkatle dinlemisti beni. Yeni dairemin rutubetli, eskisinden belki de daha kötü olduğunu, aylık kira altı ruble vereceğimi duyunca öfkelen-di. Son günlerde pek sinirli, sabirsiz olmustu zaten. Böyle zamanlarda ancak Anna Andreyevna ya-tistirabiliyordu onu - o da her zaman degil.

Öfkeyle,

- Him... dedi, bütün kabahat senin su edebiyatında Vanya! Tavan arasına kadar çıkardı seni, mezara kadar da indirecek! Kaç kere söyledim bunu sana, uyardım!... B. den ne haber, hâlâ elestiri yazılan yazıyor mu?

- Veremden öldü ya. Söylemistim bunu size yanılmıyorsam.

- Öldü ha... öldü demek! Olacağı buydu zaten. Karısına, çocuklarına bir şeyler bırakmış mı bari? Karisi var diyordun galiba... Ne diye evlenir böyle insanlar acaba!

- Hiç bir şey bırakmadı, dedim,

Olay onunla yakından ilgilimiyim, ölen B. öz kardeşiy-mis gibi heyecanla haykirdi:

- Öyle demek! Neyse, önemi yok! Sana doğrusunu söyleyeyim mi Vanya, onu öylesine öğdüğün zamanlar bile bu adamın sonunun böyle olacağını sezinliyordum. «Hiç bir şey bırakmadı» demek kolay! Oysa... isim yapmisti. Tatalım ki ölümsüzler arasına karisti adi, ama karin doyurmaz ki bu. Senin sonunun da aci olacağı içime dogmustu Vanya; öğüyordum seni, ama bir yandan da düşünüyordum. B. öldü demek! Ölmeyip de ne yapacaktı! Yasayışı iyi... yeri âlâ... görüyorsun iste!

Çabuk, bilinçsiz bir el hareketiyle, rutubetli karanlıkta ölgün ölgün titresen fenerlerin aydınlattığı puslu sokagi, çamurlu evleri, karanlıkta parlayan ıslak kaldırım taşlarını, sirilsiklam olmus, asik yüzlü yayaları, çini mürekkebiyle boyanmış gibi simsiyah gökyüzünü gösterdi. Sehrin alanına çıktık. Karsimizda, alttan havagazi .İlâmbalarıyla aydınlatılmış anıt vardı. Biraz ötede, Isaak katedralinin büyük kubbesi yükseliyordu.

- Onun iyi, temiz, candan, duygulu bir insan oldu-gunu söylemistin Vanya. Bu edebiyatçılar hep iyi, can-dan oluyorlar zaten! Yalnız arkalarında öksüz bırakmak gelir ellerinden! Him... Sanırım, öldüğüne kendisi de sevinmistir!... Eeeh! Alıp basım bir yere, sözgelimi Sibiry'a'ya gitseydi!...

Sokakta dilenen küçük bir kız çocuğu gördü:

- Ne o kızım?

Yedi sekiz yaşlarında, üstü basi yırtık, siska mi sis-ka bir kızdı bu; küçücük, çıplak ayaklarına altı delik bir çift papuç geçirmisti. Soguktan titreyen ciliz bedenini, ona artık iyice küçük gelen, yırtık pirtik paltosuyla örtmeye çalışıyordu. Kupkuru, solgun, hastalıklı yüzünü bizden yana çevirmiş; ürkek, sessiz bakışını gözlerimizin içine dikmiş; tersleneceği korkusuyla titrek elini öne uzatmıştı. Onu görünce birden ürperdi ihtiyar. Sorusunu öylesine birdenbire sormustu ki, kizcagiz bir an korktu; irkilerek geri çekildi. ihtiyar,

- Ne, ne istiyorsun kızım, ne? diye bağirdi. Dileniyor musun? Ya? Al, al sana... al bakalım sunu!

Aceleyle, heyecandan titreyerek ceplerini araştırmaya başladı, iki üç gümüş ufaklık çıkardı. Ama az geldi ona bu, iç cebinden cüzdanını aldı, bir rublelik bir kâğıt para çıkardı, - bütün parası buydu - küçük dilencinin avucuna koydu.

- Tanrı yardımcın olsun, küçük... yavrum! Tanrı korusun seni!

Eli titreyerek birkaç kere pespese kutsadı zavalliyi;

ama benim durmus ona baktığımı farkedince birden durdu, yüzünü eksitti, çabuk adımlarla yürüdü. Uzun süren öfkeli bir susustan sonra,

- Böyle şeylere dayanmam ben, Vanya, elimden gelmez, diye başladı. Bu küçükleri... geberesice anne babaları yüzünden sokaklarda soguktan titrer görünce içim bir tuhaf olur... Sunu da düşünmek gerekir ki, kendisi çok kötü durumda olmayan hiç bir anne bu yasta yavrusunu.

böyle bir havada sokaga salmaz!... Kadıncagizin basında kim bilir kaç tane yetim daha vardır... en büyükleri bu olduğu için onu yollamistir belki de... kendi de hastadır... him! Prens çocukları degiller ki! Prens çocuğu olmayan çok var dünyada, Vanya! Eh!

Bogazınla bir şey düğümlenmiş gibi bir an sustu.

- Bak, Vanya, Anna Andreyevna'ya söz verdim... yani ikimiz karar verdik, yetim bir kızı evlât edineceğiz... anlayacağın, demin gördüğümüz kız gibi küçük bir zavalliyi yanımıza alıp okutacağız, yetistireceğiz, anlatabiliyor muyum? - Biraz karışık, heyecanlı konuşuyordu, - İki ihtiyar yalnız kaldık, canımız sıkılıyor... ama nedense son günlerde vaz geçti Anna Andreyevna. Sen kornis onunla ama sakın benim söylediğimi sezdirme... kendi düşüncemmiş gibi konuş, razı et onu... duydun mu? Bunu senden istemeyi hanidir kafama koymustum... Onu razı et, ben yapamayacağım... aman canım, bos şeyleri

birakalım! Kız neme gerek benim ? Lâzım değil; eğlence olsun... evin içinde bir çocuk sesi isitilsin diye... dogrusunu istersen daha çok Anna Andreyevna için istiyorum bunu; biraz avunur belki... Ama hepsi bos bunların! Yürümekle bitmeyecek bu yol Vanya; bir araba tutalım; gecikeceğiz, oysa Anna Andreyevna bekliyor bizi...

Anna Andreyevna'nin yanına girdigimizde saat yedi buçuktu.

XII

Yasli kan, koca çok düskündüler birbirine. Sevgi., yıllardan beri süregelen aliskanlik birbirine iyice baglamisti onlari. Ama Nikolay Sergeiç sadece simdi değil, eskiden, en mutlu olduklari zamanlarda bile Anna Andreyevna'sina karsi biraz soguk, hattâ bazan - özellikle baskalarinin yaninda - sert davranirdi, ince duygulu bazi insanlar, kimi zaman sevgilerini göstermekten inatla kaçınırlar; değil baskalarinin yaninda, basbasayken de en sevdiklerine bile bile soguk davranirlar; hattâ basbasayken daha bir soguk olurlar. Ancak arada bir tasar sevgileri; bu sevgi ne denli uzun süre tutulmussa o denli sicak, coskun olur. ihtiyar lhmenev de gençliginden beri Anna Andreyevna'sina karsi böyle davraniyordu iste. Temiz yürekli bir kadın oldugu, onu sevmekten baska bir meziyeti bulunmadigi, sevgisini bazan disa vurmasina kizdigi halde, karisini çok sever, sayardi. Ne var ki, Natasa'nin: kaçmasindan sonra daha bir düskün olmuslardi birbirine. Dünyada yapayalnız kaldiklari duygusuna kapilmislardi. Gerçi Nikolay Sergeiç kimi zaman son derece sinirli oluyordu ya, gene de iki saatligine ayrilamiyorlardi, özlüyor-lardi birbirlerini. Natasa'dan, dünyada böyle bir insan yokmus gibi hiç söz etmemeye konusmadan, kendiliklerinden karar vermislerdi sanki. Anna Andreyevna - çok istedigini halde - kocasinin yaninda kizindan üstü kapali bile söz edemiyordu. Çoktan affetmisti Natasa'yi. Her gelismde ona sevgili, biricik yavrusundan haber getirmeme iyice alistirmisiti kendini.

Uzun süre haber almasa âdeta hasta oluyordu kadincagiz; haber getirdigimde ise en küçük ayrıntılarla ilgile-79

niyor, heyecanlı bir merakla sorular soruyor, anlattiklarimla «avunuyor» du. Bir keresinde Natasa'nin biraz rahatsız oldugunu söylemistim, korkudan az kaldı ölüyordu, kalkip kizina gidecekti neredeyse. Ama sadece bir kere oldu bu, Kiziyla görüşmek istegini önceleri benim ya-nimda açığa vurmaktan çekiniyordu; öyle ki, benden o-nunla ilgili her şeyi sorup öğrendikten sonra her seferinde, kiziyla ilgilenmesine ilgilendigini, ama Natasa'nin af-fedilemeyecek bir suç isledigini söylemeyi gerekli buluyordu. Ama yapmacik bütün bunlar. Anna Andreyevna'-nin bazan çok üzöldüğü, agladigi, benim yanimda Natasa'yi hasretle andigi, Nikolay Sergeiç'ten aci aci yakindigi oluyordu. Ama kocasinin yaninda sadece üstü kapali söz ediyordu duygularindan; gururun, kati yürekliligin kötü oldugunu, suçlari affetmeyi bilmedigimizi, Tanrinin affetmeyenleri bagislayamayacagini söylüyor, daha ileri gidemiyordu. Böyle anlarda ihtiyar ya hemen surat asiyor, kaslarini çatarak susuyor, ya - çogunlukla ne söyleyecegini bilemeden - bambaska bir konudan açiyor, ya da ikimizi yalnız bırakarak odasına çekiliyordu. Anna Andreyevna da böylece içini tamamen dökmek, aglayıp sızlamak fırsatini buluyordu. Onlara gittigim aksamlar bana hos geldin dedikten hemen sonra, - Anna Andreyevna'ya Natasa'yla ilgili son haberleri verebilmem için - odasına çekiliyordu zaten. O aksam da öyle yaptı. İçeri girer girmez,

- Sirilsiklam oldum, dedi, ben odama çikiyorum Vanya, sen otur. Olanlari anlat Anna Andreyevna'ya, ben simdi gelirim...

Bizi yalnız bırakmaktan utaniyormus gibi yüzümüze bakmamaya çalışarak aceleyle çıktı. Böyle durumlarda - özellikle yanimiza döndüğü zaman - bana karsi da Anna Andreyevna'ya karsi da daha bir soguk; hattâ, yufka yü-

reklilik gösterdigi için kendi kendine kiziyormus gibi öfkeli davranirdi.

Son zamanlarda benden hiç bir şeyini saklamayan, Anna Andreyevna, yalnız kalınca,

- Böyle iste bu adam, dedi, hep böyle yapıyor bana. Üstelik, kurnazliginin farkında oldugumuzu da biliyor.

Ne diye numara yapar, bilmem! Yabancısiyim sanki. Kizma karsi da öyle. Allah bilir ya, onu affetmek için can atıyor. Geceleri hep aglıyor, kaç kere duydum! Ama hiç renk vermiyor gene de. Gururu ayaklandı bir kere...

Anam babam Ivan Petroviç, çabuk söyle bana: Nereye gidiyordu ?

- Nikolay Sergeiç mi? Bilmiyorum; ben de ayni şeyi size soracaktım.

- Sokaga çıkınca dondum kaldım. Hasta hasta, hem de böyle bir havada, gece vakti nereye gedebilirdi... Önemli bir işi vardır, diye düşündüm; sizin de bildiginiz isimizden baska ne önemli olabilirdi bizim için...

Kendi kendime böyle düşünüyor, ona bir şey soramıyordum: Son günlerde hiç bir şey soramıyorum ona zaten, ikisi yüzünden sesim solugum kesildi. Natasa'ya gittigine göre, affedecek onu demek, diye geçiriyordum içimden. Her şeyi biliyor, son olaylardan da haberdar. Bundan kuskum yok, ama nereden öğrendigini bilemiyorum. Dünden beri çok üzgün. Bakıyorum susuyorsunuz! Orada yeni neler oldu, anlat bana. Dört gözle bekliyordum sizi. O canavar bırakıyor mu Natasa'yi?

Bildiklerimi hemen anlattım Anna Andreyevna'ya. Her zaman açık konusuyordum onunla, bir şeyi saklamıyordum. Alyosa'yla Natasa'nin gerçekten ayrılmak üzere olduklarım, bu seferkinin öteki anlasamamazliklarına benzemedigini söyledim. Natasa'nin dün bana bir mektup yollayıp, bu aksam saat dokuzda ona ugramam için yalvardigini, bu yüzden onlara gelmek niyetimin hiç olmadı-

gini, Nikolay Sergeiç'in beni zorla getirdigini eklemeyi de unutmamdim. Durumun kritik oldugunu; iki hafta önce dönen Alyosa'nin babasının söz dinlemek istemedigini, Al-yosa'yi sikiya aldigini; en önemlisi de, Alyosa'nin galiba nisanlisinden hoslandigini, hattâ kiza tutuldugu söylentilerinin dolastigini anlattim. Mektuptan, Natasa'nin onu yazarken son derece heyecanlı oldugunun anlasildigini; bugün dananın kuyrugunun kopacagini yazdigini; geleceğim saati bildirmesinin tuhaf oldugunu da ekledim.

- Bu bakımdan hemen gitmek zorundayım, dedim. Yasli kadın telâslanmisti.

- Git, git anam babam, gitmelisin tabî. Ama Nikolay Sergeiç'i bekle, şimdi gelir, bir çay içsen... Ah, semaveri getirmemisler daha! Matrena! Nerede kaldı semaver? insan değil, bir canavar bu kadın... Çayı içer içmez söyle akla yatkın bir mazeret bul, hemen kalk. Yarın da bana gelip her şeyi anlatacaksın ama. Hem biraz erken gel. Tanrım! Bir felâket mi oldu acaba? Bundan kötüsü ne olur daha! Nikolay Sergeiç her şeyi biliyor, içimde öyle bir his var... Matrena'dan çok şey öğreniyorum, o da Agasa'dan haber alıyor. Agasa, Prens'in evinde kalan Mariya Vasilyevna'nın vaftiz kizidir... sen de biliyorsun bunu zaten. Kocam pek sinirliydi bugün. Ne yaparsam bagırıyordu. Sonra yumusadı, «Paradan biraz sikintim var da» dedi. Sözde sikintisi olduğu için bagırıyormuş bana... Yemekten sonra yattı. Delikten (kapisında bir delik var; haberi yok bundan) baktım; zavallım İkon dolabının önünde yere diz çökmüş, dua ediyordu. Bunu görür görmez dizlerimin bağı çözüldü. Çayını da içmedi, uyumadı da, sapkasını alıp çıktı. Saat besti. Soramadım bir şey: Bagırdı bana. Çok bagırmaya başladı bu günlerde. En küçük bir kabahatimiz olmasın, Matrena'ya da bana da

Ezilenler - P : 6

bagırıyor hemen. Öyle korkuyorum ki bagırmasından... tir tir titriyorum, yüregim duracakmış gibi vurmaya başlıyor. Gerçi mahsustan bagırdigini biliyorum, ama gene de korkuyorum iste. Arkasından tam bir saat yakardım Tanrıya. Natasa'nin sana yolladığı mektup nerede? Gös-tersene onu bana bir!

Gösterdim., Anna Andreyevna'nın, kâh canavar, kâh duygusuz, aptal bir çocuk dedigi Alyosa'nin sonunda Natasa'yla evleneceğine, babası prens Pyotr Aleksandro-viç'iii izin vereceğine bütün kalbiyle inandigini biliyordum. Benimle konuşurken birkaç kere agzından kaçırmisti bunu, sonra da pisman olmuş, kendi sözlerini yalanlamaya çalışmisti. Ama ne olursa olsun bu umudunu, ihtiyarın kuskulandigini - hattâ bir keresinde böyle umutlar besliyor diye üstü kapalı olarak sitem etmisti karısına - bildigi için Nikolay Sergeiç'in yanında açığa vuramazdı. İhtiyar, kızının Alyosa'yla evlenme ihtimalinin oldugunu bilse, onu yüreginden tamamen çıkarıp atardı saniyorum.

O zaman hepimiz böyle saniyorduk. Kızını beklemesine bekliyordu, ama pisman olmuş, Alyosa'sinin anisini bile kafasından silip atmış olarak... ihtiyarın Natasa'yi affetmesi için tek sarti buydu; gerçi açığa vurmuyordu bunu, ama yüzünden, hallerinden belliydi.

Anna Andreyevna gene başlamisti:

- Pisirigin biridir su Alyosa, çocuktan farkı yoktur, kalpsizdir de, her zaman söylemişimdir bunu. Terbiyesini de eksik vermişler, haylazın biri olup çıkmış. Böyle bir ask ugruna Natasa'yi bırakacak demek, aman Allahım! Hali nice olacak yavrumun, zavallımın? Bu yeni sevgilisinde ne buldu, sasiyorum dogrusu!

- Nisanlisinin çok hos, iyi bir kız oldugunu duydum Anna Andreyevna, dedim, Natalya Nikolayevna da aynı şeyi söylüyordu...

Yasli kadın sözümü kesti:

- Kulak asma! Neresi hosmus? Sizin gibi zipirlar için her kız hostur, yeter ki kalçalarını sallaya sallaya yürüsün. Natasa'nin onu öğmesine gelince, ruhunun soylulugundan yapıyor bunu. Herifi tutmasını bilmiyor; her suçunu bagıslıyor, öte yandan da aci çekiyor. Kaç kere aldatmış zavalliyi! Kalpsiz canavarlar! Korkuyorum, Ivan Petroviç. Herkes bir gururdur tutturmuş. Hiç olmazsa bizimki yatıssa da yavrumu, bir tanemi alıp getirseydi buraya. Kucaklardım onu, yüzüne doya doya bakardım! Zayıfladı mı?

- Zayıfladı, Anna Andreyevna.

- Yavrucugum benim! Çektiğimi bir bilsen Ivan Petroviç! Dün aksamdan beri durmadan ağlıyorum... ah! Sonra anlatırım sana! Yavrumuzu bagıslamasını kaç kere çitlattım ona; açık açık söyleyemiyorum, üstü kapalı anlatmaya çalışıyorum. Korkudan solugum da kesilmiyor değil: Ya kızar da onu temelli lanetlerse? diye düşünüyorum. Simdiye kadar lanetledigini duymadım onu... böyle bir şey yapmasından korkuyorum iste. Mahvolurum o zaman! Babanın lanetlediği bir evlât Tanrı gözünde hiçtir artık, Gece gündüz içimde bu korku. Sende de utanma diye bir şey kalmamış, Ivan Petroviç; elimizde büyüdün, evlâdımız gibi sevdik seni; bir de kalkmış, «hos kız» diyorsun! Mariya Vasilyevna her şeyi anlattı bana. (Bir günah isledim; benimki işleri için disari çıktığı bir gün kahve içmeye çağırdım onu.) Isın aslini öğrendim ondan. Alyosa'nin babası Prensle kontes arasında gizli ilişkiler varmış... Kontes, kendisiyle evlenmiyor diye sitem ediyormuş Prense, o da habire yan çiziyormuş. Kocasi daha sağken kirmadığı ceviz kalmamış karisinin... Dul kalınca da solugu Avrupa'da almış: İtalyanlar, Fransızlar, baronlar eksik olmuyormuş evinden; Prens Pyotr Aleksandroviç! de o sıralar yakalamış. Birinci kocasından kalan üvey kızı da büyüdükçe büyümüş bu ara. Kontesin paraları zamanla suyunu çekmiş; oysa Katerina Fyodorona'yla beraber, tüccar babasının emniyet sandigina onun adına yatırdığı iki milyon da büyüyormuş. Simdi üç milyonu oldu, diyorlar; Prens «Su kızla Alyosa'yi evlendirmeli!» diye düşünmüş. (Açıkgözdür! Firsti

kaçırmaz.) Hatırlarsın, kont bir akrabaları var, saraya kabul edilen, tanınmış bir kişi... o da razı olmuş bu işe... Üç milyon bu, dile kolay! «Pekâlâ, demis, kontesle konusun bir». Prens kontese açmış düşüncesini. Beriki direktmiş: Sağı solu belli olmaz onun, diyorlar. Kontes olduğuna bakmadan, bir çok kimse görüşmüyormuş onunla kentte. «Hayır, Prens, diye tutturmuş, sen benimle evleneceksin; Katerina Fyodorov-na, Alyosa'yla evlenemez». Dediklerine göre kız, analığını çok severmiş; gözünün içine bakar, bir dedigini iki etmez-miş. Sessiz, melek gibi bir kızmış! Prens durumu kavramış hemen; «Sen merak etme Kontes, demis. Varını yogunu tükettin; girtlagına kadar borç içindesin. Üvey kızınla Alyosa birbirinin tam dengidir: Seninki safın biri... Alyosa'nın da kafası çalışmaz; avucumuzun içine alırsın onları, istedigimiz yana çekeriz. Paran olur o zaman.. Benimle evlenip de ne yapacaksın?» Ne anasının gözüdür! Mason herif! Altı ay öncesine kadar bir türlü kararını veremiyormuş Kontes; Varsova'ya gitmişler, orada razı olmuş... Böyle duydum işte. Mariya Vasilyevna anlattı bütün bunları bana; kendisi de en inanılır kimselerden duymuş. Anladın mı şimdi? İşin aslı paraya, milyonlara dayanıyor, yoksa kızın güzelliği, hosluğu hep hikâye!

Anna Andreyevna'nın anlattıkları sasırtmıştı beni. Birkaç gün önce Alyosa'nın kendisinden duyduklarımı doğruluyorlardı. Alyosa, para için dünyada evlenmeyeceğini söyleyerek ögünüyordu. Ama Katerina Ivanovna'dan hoslanıyordu da. Gene Alyosa'dan, babasının - bu söylentileri yalanladığı halde - Kontesi simdilik kızdırma-

_ :85 -

mak için onunla belki de evleneceğini duymuştum. Alyosa'nın babasını çok sevdiğini, onunla ögündüğünü, her sözüne körü körüne inandığını söylemiştim yukarda.

Genç prensin nisanlisi olacak kızı ögmeme pek gücenen Anna Andreyevna,

- Senin hoş kız kont soyundan değil! diye devam etti. Natasa daha uygun düşerdi ona. Ötekinin olup olacağı bir tüccar kızı; oysa Natasa eski, soylu bir aileden geliyor. Ah, söylemeyi unuttum sana, kocanı dün akşam hani o demir kaplı sandığı var ya, onu açtı, geç saatlere kadar ailemizle ilgili eski belgeleri karıştırdı durdu. Öyle bir ciddiydi ki. Örgü örüyordum, bakamıyordum ona, korkuyordum. Sesimin çıkmadığını görünce kızdı, kendi çağırdı beni, gece yarısına kadar ailemizin ünlü geçmişini anlattı. Biz İhmenev'ler daha Müthis İvan zamanında kızıdeymisiz; benim ailem Sumilov'lara gelince, tâ Aleksey Mihayloviç zamanında ünlüymüş, belgeleri duruyor bizde, Karamzin'in tarihinde de yazıyormuş zaten. Anlayacağın, bu yönden ötekilerden aşağı değiliz. Nikolay Sergeïç anlatmaya başlayınca, düşüncesini hemen anladım,, Natasa'nın küçümsenmesi dokundu ona. Yalnız zenginlikte geçiyorlar bizi. Varsın o Pyotr Aleksandroviç canavari para pesinden kossun; ne ağgözlü, ruhsuz bir insan olduğunu herkes biliyor zaten. Varsova'da gizliden çizvitlige yazılmış diyorlar. Doğru mu bu acaba? Bu söylenti benim kulagıma da gelmişti.

- Saçma, dedim.

Ama Nikolay Sergeïç'in, ailesiyle ilgili eski belgeleri karıştırdığı haberi ilginçti. Soylu bir aileden geldiğiyle o zamana kadar hiç ögünmemişti. Anna Andreyevna devam ediyordu:

- Hepsi canavardır bunların! Nasıl, anam babam, üzülüyor mu Natasa, ağlıyor mu? Ah, geç kalacaksın, hadi git! Matrena, Matrena! Kız değil ki haydut! Hakaret ettiler mi ona Vanya? doğruyu söyle bana.

Ne cevap verebilirdim? Ağlıyordu kadıncagız. Sonra anlatacağını söylediği onu üzen şeyin ne olduğunu sordum.

- Ah yavrum, ah, dedi, çok derdim var. Çilen dolmamış besbelli! Bilmem hatırlar misin yavrum, altın kaplı bir madalyonum vardı. Natasa'cığımın küçüklük resmi vardı içinde. Sekiz yasındaydı o zaman melegim. Köyden geçen bir ressama yaptırmıştık bu resmi, unuttun galiba? İyi bir ressamdı. Natasa'yi ask tanrıçası biçiminde resmetmişti: O zamanlar altın sarısı, kıvr kıvr saçları vardı. Tül bir giysi giydirmişti ona; içi gözüküyordu; öyle güzel olmuştuk ki, bakmaya doyamıyordu insan. Ressama bir çift de kanat eklemesini söylemiştim ama razı olmamıştı. Basımıza gelen bu felâketten sonra madalyonumu sandıktan çıkarmış, boynuma takmıştı. Haçla beraber taşıyordum onu; bir yandan da Nikolay Sergeïç görecektir diye ödüm kopuyordu. Natasa'nın bütün eşyalarını evden atmamızı, ya da yakmamızı emretmişti: Evde hiç bir şeyin onu hatırlatmasını istemiyordu. Onun resmine bakmak yetiyordu bana; bazan ona baka baka ağlıyordum... rahatlatıyordu beni bu. Yalnız kaldığım zamanlar öpüyordum, öpüyordum... sanki onun yüzüydü. Konuşuyordum onunla, her gece yatarken kutsuyordum. Evde baska kimse yoksa, yanımda gerçekten o varmış gibi yüksek sesle bir şey soruyordum ona; sonra, bana cevap veriyormuş gibi hayal kuruyor, pesinden bir soru daha soruyordum. Ah Vanya'cığım, anlatması bile güç! Bizimkinin madalyondan habersiz olmasına seviniyordum. Gelgelelim, dün sabah elim boynuma gidince ne görsem begenirsin, madalyon yok, kordonu boş değil mi... kopmuş, madalyon da düsmüş besbelli. Bedenimden soğuk terler bosaldı. Aramadığım yeri bırakmadım... yok oğlu yok! Boynumdan farkına varmadan düsmüştü! Nereye gitmiş; olabilirdi? Belki

\

yatakta düsürmüşümdür diye her yanını inceden inceye aradım... yok! Birisi buldu onu bence; Matrena'dan ya da ondan baska kim bulmuş olabilir. Matrena'dan böyle bir şey beklemem; gizlisi yoktur benden... (Matrena, ne zaman getireceksin su semaveri?) Ya onun eline geçerse ben ne yaparım? diyordum kendi

kendime. Kara kara düşünüyordum; gözyaslarımı tutamıyordum. Nikolay Sergeiç de bana karsi yumusadikça yumusuyordu. Niçin agladigimi biliyor da bana açıyormus gibi bakıyordu yüzüme. «Nereden bilecek?» diye geçiriyordum içimden. Yoksa madalyonu bulmus, pencereden fırlatıp atmış mıydı? Yaradilisi bakımından pekâlâ yapabilir bunu; atmıştır, şimdi de attığı için üzülüyordur. Matrena'yla gidip pencerenin diplerini aradım; orada da yoktu. Yer yarılmış içine girmisti sanki. Gece sabaha kadar agladım., İlk kez dün gece kutsayamadan yattım yavrumu. Ah Ivan Petroviç, kötü, çok kötü bu, iyiye isaret degil! İki gündür durmadan agliyorum. Hiç olmazsa içimi döküp, biraz avunmak için sizi, melegimi bekliyordum...

Kadincagiz aci aci aglamaya baslamisti. Bir sey hatirlamis gibi gülümseyerek,

- Ah, dedi birden, söylemeyi unuttum! Bir "yetim kizdan söz etti mi sana?

- Etti Anna Andreyevna; beraberce karar verdiginizi; yoksul, yetim bir kız çocuğunu alıp büyüteceginizi söyledi. Dogru mu bu?

- Aklimin ucundan bile geçirmedim! Yetim - metim istedigim de yok benim! Onu gördükçe kötü talihimizi, ugradigimiz felâketi hatirlarim sonra! Natasa'dan baska hiç kimseyi istemiyorum. Bir kizini oldu hayatta, baska da olmayacak! Bu yetim kizi da nereden çıkardi? Ne dersin Ivan Petroviç? Döktüğüm gözyaslarini görüp, avunmam için mi? Yoksa öz kizimi kalbimden çıkarıp atayim da baskasinin çocuğuna baglanayim diye mi istiyor bunu?

Gelirken benim için ne söyledi sana? Nasil buldun onu... sinirleri bozuk, degil mi? Sist! Geliyor! Sonra anlatirsin, anam babam, sonra!.. Yarın gelmeyi unutma sakın...

XIII

ihtiyar girdi odaya. Bir seyden utaniyormus gibi merakla bakti yüzümüze, kaslarini çatıp masanın yanina gitti.

- Semaver hâlâ hazır degil mi? diye sordu. Anna Andreyevna telâslanmisti.

- Simdi getiriyorlar, anam babam, bak iste geldi. Matrena, Nikolay Sergeiç'in gelmesini bekliyormus gibi hemen getirmisti semaveri. Yasli, güvenilir, lhmenev'lere candan bagli, ama inatçı bir hizmetçiydi bu. En küçük bir seye hemen homurdanirdi. Nikolay Sergeiç'ten korkar, onun yanında dilini tutardi. Ama Anna. Andreyevna'ya karsi pek kaba davranir, açıktan açığa ona hükmetmeye çalışirdi. Ne var ki Natasa'yla onu yürekten sevdigi de belliydi,. Daha lhmenevka'dan tanıyordum bu Matrena'yi. ihtiyar,

- Off... insan sucuk gibi islanır da eve gelince hazır çay bulamazsa, ona çay yapmak istemezlerse kötü, diye homurdandi.

Anna Andreyevna onu göstererek göz kirpti bana. Bu çeşit esrarli göz kirpmalardan nefret ederdi lhmenev," gerçi bizden yana bakmamaya çalışiyordu ya, yüzünden Anna Andreyevna'nin bana onu göstererek göz kirptiginin farkında olduğu belliydi. Birden,

- islerim vardi Vanya, dedi. iyice sarpa sardilar. Anlatmis miydım sana? Suçlu buluyorlar beni. Delilim, belgem yokmus; hesaplar yanlismis... ya...

89

Prensle aralarındaki dâvadan söz ediyordu. Hâlâ devam ediyordu bu dâva, ama son zamanlarda Nikolay Sergeiç'in iyice aleyhine dönmüştü. Susuyor, ne cevap verecegimi bilemiyordum. Kuskulu kuskulu yüzüme bakıyordu, ikimizin susmasına sinirlenmiş gibi öfkeyle birden,

- Ne olacaksa bir an önce olsun! dedi. Para cezasına çarptirsalar bile gönlüm rahat ya... Ne karar verirlerse versinler, umurumda degil. Yeterki bitsin su is; yakami biraksınlar... Her şeyimi onlara verip Sibirya'ya gidecegim.

Anna Andreyevna tutamadi kendini.

- Tanrim, Sibirya'ya mi? Niçin o kadar uzaga gidecegiz ?

Ihtiyar, kendisine itiraz edilmesine sevinmiş gibi, kaba bir tavirle,

- Uzak mi? dedi, burada kime yakinsin? Anna Andreyevna elemli elemli bana bakarak,

- Hiç degilse... insanlara... dedi. lhmenev bir bana bir karisina bakti.

- İnsanlar dedigin kim? diye bagirdi. Hangi insanlara yakinsin burada? Soygunculara, iftiracılara, hainlere mi ? Merak etme, her yerde doludur böyleleri; Sibirya'da da çıkarlar karsimiza, Benimle gelmek istemiyorsan o baska; kal burada; zorla götürmem seni.

Zavalli Anna Andreyevna,

- «Nikolay Sergeiç! diye bagirdi. Kimin yanında kalabilirim! Senden baska kimim var be...

Sesi çatallasti, sustu, yardimimi diliyormus gibi ürkek bakislarini bana dogrulttu. ihtiyarin heyheyleri üzerindeydi, her seye kiziyordu; en iyisi itiraz etmemekti ona.

- Üzülmeyin Anna Andreyevna, dedim, sandiginiz kadar kötü bir yer degildir Sibirya, isler ters gider de lhmenevka'yi satmak zorunda kalirsaniz, Nikolay Sergeiç'in düşündüğü gibi yapmak sizin için en akillica yol olur.

Sibirya'da iyi bir yer bulabilirsiniz, hem o zaman...

- Bak, hiç degilse senin kafan çalışiyor Vanya: Ben de böyle düşünüyorum. Her şeyi birakıp gidecegim.

Anna Andreyevna ellerini ogusturarak, - Bunu senden beklemezdim Vanya, dedi, demek sen de ayni düşüncedesin! Dogrusu, senden beklemezdim bunu Ivan Petroviç... Simdiye kadar analik babalik ettik sana, tutmus...

- Ha-ha-ha! Ne bekliyordun ya? Burada kalırsak neyle geçineceğiz, bir düşün bakalım! Para suyunu çekti! Prens Pyotr Aleksandroviç'e gidip özür dilememi ister miydiniz acaba? Prens'in adını duyunca yaslı kadın korkudan titremeye başlamıştı. Elindeki çay kasığı tabagina çarparak ses çıkarıyordu. İhmenev hırçın, inatçı bir hazla kendi kendini costurarak,
- Evet Vanya, dedi, en iyisi öyle yapmalı! Ne diye Sibiry'a'ya gidelim! Yarın iki dirhem bir çekirdek giyinirim, saçlarımı güzelce tatar, briyantınlarım; Anna Andreyevna yeni bir yakalıklı hazırlar bana (böyle yüksek bir kisinin yanına baska türlü gidilmez çünkü!) Her şey tam olsun diye bir çift de eldiven alırım kendime... huzurlarına çıkarım; «Efendim, derim, anam babam, velinimetim! Bağışla beni, biz ettik sen etme, bir lokma ekmeği çok görme bize, çoluk çocuğuma acı!...» İyi mi Anna Andreyevna? Bunu mu istiyorsun? Kadıncagizin titremesi gittikçe artıyordu.
- Bir şey istedigim yok benim... dedi, aptallığımdan söyledim öyle! Canını siktisam kusuruma bakma, ama ne olur bağırma da öyle.
Zavallı karısının gözyaşlarını, korkusunu gördükçe ihtiyarın içinin sızladığına, ondan daha çok üzüldüğüne, eminim. Ama gene de tutamıyordu kendini. Son derece iyi, ama zayıf iradeli insanlarda bazan görülür bu hal.

İyi oldukları halde üzüntüleri, öfkeleri haz verir onlara. Her ne pahasına olursa olsun, - hattâ hiç bir suç olmayan baska birisine, çoğunlukla çok sevdiği bir yakınma kötülük ettiğini bile bile - içlerindeki zehiri dökmekten geri kalmazlar. Sözgelimi, kadınlarda durup dururken kendilerini hakarete uğramış, mutsuz görmek bir ihtiyaçtır. Bu bakımdan kadınlara benzeyen çok erkek vardır,, Hem zayıf yaradılıslı erkekler değildir bunlar. İhtiyar hır çıkarmak istiyor, bu istegini yenemediği için üzülmüyordu. Hatırlıyorum, o anda «Sakin Anna Andreyevna'nın düşündüğü gibi bir şey yapmış olmasın?» diye geçirdim içimden. «Kim bilir belki de tek çıkar yolun o olduğunu görmüş, Natasa'ya gidiyordu, yolda akli basına geldi ya da bir şey oldu, vaz geçti... yüzyüzyü öyle olmuştur; sinirleri bozuk, biraz önceki isteginden, duygularından utanarak döndü eve; zayıflığının öfkesini alabileceği birisini arıyordu; aynı istegi, duyguları tasadığından kuskulandığı insanı seçti...» Kızını affetmek isteyişinde, zavallı Anna Andreyevna'sının duyacağı sevincin büyük payı vardı elbette; gelgelelim, bu istegini gerçekleştiremediği sürece hincini kadıncagizden alıyordu.

Ama korkudan titreyen Anna Andreyevna'nın perisan hali şimdi dokunmuştu ona. Öfkesinden utanmış gibi bir an tuttu kendini. Üçümüz de susuyorduk; ihtiyara bakmamaya çalışıyordum. Ne var ki bu an pek uzun sürmedi. Heyecanla ya da nefretle olsun, içini boşlatması gerekiyordu. Birden,
- Bak Vanya, dedi, söylemek istemiyordum ama sırası geldi, dürüst bir insan olarak her şeyi dosdoğru anlatacağım sana... anlıyor musun? Senin gelmene sevindim, yanında, baskalarının da duyması için yüksek sesle söyleyeyim ki, bütün bu saçmalıklar, gözyaşları, ahlar - oflar canımı sıkmaya başladı artık. Yüregimden - belki de ka-

nayarak, sızlayarak - koparıp attığım bir şey artık bir daha eski yerini alamaz. Evet! Göreceksiniz! Alev alev bakışlarını bana doğrultarak - karısının ürkek bakışlarından gözünü kaçırdığı belliydi - devam etti:
- Altı ay önceki olaydan söz ediyorum Vanya! Beni yanlış anlamayasın diye açık konuşuyorum. Tekrar ediyorum: canıma tak dedi artık; istemiyorum!.. Böylesine bağı, zayıf duygularım olabileceğinin sanılması... üzüntüden aklımı yitireceğimden kuskulanılması tepemi attırıyor... Saçma! Eski duygularımı söküp attım içimden, unuttum! Anı diye bir şey yok benim için artık... yok! yok! yok!..

Ayaga fırlayıp yumrugunu olanca gücüyle masaya indirdi, bardaklar sangirdadi, Kendimi tutamadım, âdeta öfkeyle baktım yüzüne.

- Nikolay Sergeič! Anna Andreyevna'ya da acımiyor musunuz? Bakın ne hâle soktunuz onu! Ama onu daha da kızdırmaktan baska bir şeye yaramamıştı bu çıkışım. Yüzü kireç gibi, zangir zangir titreyerek,

-Acımiyorum! diye haykırdı. Acımiyorum, çünkü bana da acıyan yok! Acımiyorum, çünkü lânetlenmeyi de her türlü cezayı da hakeden ahlâksız kızım yararına, beni hedef tutan çirkin komplolar hazırlanıyor evimde!..

Anna Andreyevna,

- Nikolay Sergeič, diye bağırdı, ne olursun lanetleme!.. Ne istersen söyle, yalnız lanetleme kızımı! İhtiyar, sesini bir kat daha yükseltti:

- Lanetleyeceğim! Çünkü onuru bir paralık edilmiş, hakarete uğramış olan benden, o lânetli kızın ayagina gidip özür dilemem isteniyor! Evet, evet böyle bu! Gece gündüz evimde bununla iskence ediliyor bana; ağlıyorlar, sizliyorlar, budalaca seyler ima ediyorlar! Acındırmak is-

- 93 -

tiyorlar beni... - Yeleginin yan cebinden titreyen elleriyle birtakim kâğıtlar çıkardı - Bak Vanya, bak, dâva dosyasından not ettiğim bölümler bunlar! Benim hirsiz, dolandırıcı olduğum, velinimetimi soyduğum iddia ediliyor!.. Onun (Natasa'nın) yüzünden rezil kepaze oldum! İşte, bak, bak!..

Cebindeki kâğıtları çıkarıp çıkarıp masanın üzerine atıyor, bana göstermek istediğini arıyordu. Ama aradığı kâgidi bulamıyordu bir türlü. Sabırsızlıkla elini cebine daldirip, avucuna geleni çıkardı; ağır bir şey çarptı masaya, sangirdadi... Anna Andreyevna bir çığlık attı. Kaybettigi madalyonuydu bu.

Gözlerime inanamıyordum. ihtiyarın yüzü bir anda kiptirmizi olmuştı, titriyordu. Anna Andreyevna ellerim önünde kavuşturmuş, yalvaran gözlerle ona bakıyordu. Mutlu bir umut parıltısı vardı yüzünde. İhtiyarın yüzündeki bu kırmızılık, karsimizdaki bu saskinlığı... evet, ya-nılmıyordu Anna Andreyevna; madalyonunu artık temelli yitirdiğini anlamıştı!..

Kocasının madalyonu bulduğunun, onu bulmasına sevindisinin farkındaydı. Belki de heyecandan titreyerek, kiskançlıkla bütün gözlerden saklamıştı onu; yalnız kaldığı bir yerde, sevgili yavrusunun o güzelim yüzüne bakmıştı, bakmıştı... doyamamıştı bakmaya; belki de zavallı annesi gibi o da odasına kapanıp biricik Natasa'sıyla konuşmuş, ona sorular sorup cevaplarını kendi vermiş; gece de yüregi istiraptan sizlarken, hiçkırıklarını göğsünde bastırarak sevimli resmi oksamış, öpmüş, baskalarının yanında lanetlediği, yüzünü görmek istemediği kızı için Tanrıya yakarmıştı.

Anna Andreyevna, biraz önce Natasa'sını lanetleyen öfkeli babanın karsısında daha fazla tutamamış kendini, - Ne dersen de, hâlâ seviyorsun onu anam babam! diye bağırıyor.

Karısının bağırmasını duyduğu anda çilgin bir öfke parıltısı belirir ihtiyarın gözlerinde. Madalyonu kaptığı gibi var gücüyle yere çarptı, topuğuyla ezmeye başladı. Tikanarak hırliyordu:

- Ömrümün sonuna kadar lanetliyorum onu, ömrümün sonuna kadar!

Anna Andreyevna,

- Tanrım! diye haykırdı, onu, onu lanetliyor! Benim Natasa'mı! O tatlı yüzünü... çigniyor! Ayagının altında!.. canavar! Duygusuz, kalpsiz, kendini beğenmiş!

Karısının çığlığını duyan çilgin ihtiyar bir an durdu: Yaptığından dehsete kapılmıştı. Birden eğilip yerden aldı madalyonu, kapağı doğru kostu; ama iki adım atmıştı ki dizlerinin üzerine yığıldı, kollarını önündeki kanepeye dayadı, bitkin bir durumda basını önüne eğdi.

Çocuk gibi ağlıyordu. Hiçkırıklar göğsünü sıkıstırıyordu. Sert ihtiyar bir anda çocuktan da zayıf olmuştı. Artık lânetleyemezdi Natasa'yı; bizden utanmıyordu şimdi, bir dakika önce ayagının altında çignediği resmi bizim yanımızda cospun bir sevgiyle öpüyor öpüyordu. Bunca zamandır içinde sakladığı, kızına olan sevgisi sanki önüne geçilmez bir çığ gibi tasmış, bütün benliğini sarmıştı.

Anna Andreyevna kocasının üzerine eğilmiş, onu kucaklamış, yüksek sesle,

- Affet, affet onu! diyordu. Baba evine döndür onu, Tanrı iyiliğinin, öfkeni yenmenin mükâfatını verir sana!.. ihtiyar kısık, derinden gelen bir sesle,

- Hayır, olmaz! dedi. Dünyada olmaz! Ölürüm de affetmem onu! Affetmem!

XIV

Natasa'ya gittigimde vakit iyice geçmiş, saat on olmuştı. O sıralar Fontanka'da, Semyonovski köprüsü ya-

kinlerinde, pis bir «apartman» olan tüccar Kolotuskin'in evinin dördüncü katında oturuyordu. Önce Alyosa'yla beraber Liteynaya'da güzel bir evin üçüncü katında, küçük ama rahat, hoş döşenmiş bir dairede oturuyordu. Ama genç Prensin parası kısa zamanda tükendi. Müzik öğretmenliği işi olmamıştı. .Sagdan soldan ödünç para almaya başlamış, girtlaga kadar borca girmişti. Paraları hep evin süsüne, Natasa'ya aldığı armaganlara veriyordu. Bu israfı yüzünden sitem ediyordu ona Natasa, bazan ağlıyordu bile. Duygulu bir insan olan Alyosa kimi zaman bir hafta önceden büyük bir hazla kendini hayallere kaptırır; Natasa'ya armaganını sunarken onun nasıl sevineceğini düşünürken mutluluğun en yücesini tadar; düşüncelerini, hayallerini cospun bir sevinçle bana açardı. Ne var ki Natasa'nın armaganı alırken yüzünü eksitmesi, sitem etmesi bütün umutlarını yıkardı, öyle ki acırdım ona. Sonraları bu armaganlar yüzünden tatsız tartışmalar bile çıkmaya başlamıştı aralarında. Bu arada Alyosa'nın Natasa'dan gizli para harcadığı da oluyordu. Arkadaşlarına uyuyor, Natasa'ya ihanet ediyordu; birtakim Jozefin'lerle, Min-na'larla ilişkisi vardı; ama öte yandan Natasa'yı da çok seviyordu. Bu sevgi istirap veriyordu ona; sık sık bitkin, üzgün bir durumda bana geliyor, Natasa'sının küçük parmağı etmeyeceğinden; kaba, duygusuz bir insan olduğu için onu anlayamadığından, onun sevgisine lâyık olmadığından dert yanıyordu. Bir bakıma haklıydı; birbirinin dengi değildiler. Alyosa, Natasa'nın karsısında kendisini bir çocuk hissediyordu, beriki de onu her zaman bir çocuk olarak görüyordu zaten. Delikanlı, Jozefin'le ilişkisinden ağlayarak, pismanlık duyarak söz ederdi bana, Natasa'ya söylemem için yalvarırdı; bütün bu itiraflardan sonra benimle beraber, korkudan tir tir titreyerek Natasa'nın yanına gittiğinde (böyle zamanlarda, islediği suçtan sonra Natasa'nın yüzüne bakmaya korktuğunu, yalnız benim

yanımda biraz cesaret bulabileceğini söyleyerek bensiz gitmezdi sevgilisinin yanına) evet, korkudan tir tir titreyerek Natasanın yanına gittiğinde genç kız daha ilk bakışta her şeyi anlardı. Çok kiskançtı, Alyosa'nın bu çapkınlıklarını nasıl bağışlıyordu, aklım almıyor. Çogunlukla söyle oluyordu. Alyosa benimle içeri giriyor, onunla ürkek ürkek konuşuyor, sevgi dolu bakışlarım gözlerinin içinden ayırmıyordu. Natasa delikanlının suçlu olduğunu anlamakta gecikmiyordu tabii; ama renk vermiyor, konuyu hiç bir zaman kendi açmıyor, agzını aramıyor, tam tersine hemen sevgisini bir kat daha arttırıyor, daha bir neseleniyordu... isin tuhafı, bunu bir kurnazlık düşünerek yaptığı da yoktu. Hayır... Bu temiz ruhlu kız için affetmekte, bağışlamakta sonsuz bir haz vardı; Al-yosa'yı affetmek ona büyük bir mutluluk veriyordu sanki. O zamanlar tek suçlu Jozefin'lerdi zaten. Natasa'nın tatlı, onu affeden bakışlarını görünce dayanamazdı Alyosa,

yüregine çöken yükü hafifletmek, kendi deyimiyle «eskisi gibi olmak» için, sorulmadan her şeyi itiraf ediverirdi. Affedilince cosar, hattâ bazan duygulanarak aklar, Natasa'yi öper, kucaklardı. Sonra gene neselenir, Jozefin'le aralarında geçenleri çocuksu bir içtenlikle anlatmaya baslar, kahkahalarla güler, Natasa'yi öger, göklere çıkarırdı. Huzur içinde, nese içinde sona ererdi gece. Parası iyice suyunu çekince esyalarını satmaya basladı. Natasa'nin israriyla Fontanka'da küçük, ucuz bir daire buldular. Eşyalar satılmaya devam ediyordu; Natasa kendi giyeceklerini de satıyor, bir yandan da is arıyordu. Bunu öğrendiği zaman Alyosa pek üzölmüstü: Kendi kendini lanetlemiş, «ne denli asagılık bir insan olduğumu biliyorum» diye bağirmiş, ama durumu düzeltmek için gene de bir seyler yapmamisti. Simdi satacak eşyaları da kalmamisti; yalnız isten ellerine geçen para vardı ki bu da çok azdı.

Bu durum, daha Alyosa babasının evindeyken baba ogul arasına sogukluk sokmustu. Prensın, oglunu kontesın üvey kızı Katerina Fyodorovna Filimonova'yla evlendirmek niyeti o zamanlar henüz bir tasariydi, ama aklına iyice koymustu bunu; Alyosa'yi sik sik kontesın evine götürüyor, kiza kibar davranmasını söylüyor, kâh iyilikle kâh sert davranarak onu yola getirmeye çalışıyordu; ama Kontes bozmustu isi. O zaman Prens de oglunun Natasa'yla ilişkisini görmemezlikten gelmeye basladı; Alyosa'nin uçarılığını bildiği için bu askinin çabuk son bulacağını umuyordu. Oglunun Natasa'yla evleneceği düşüncesini ise son âna kadar aklının ucundan geçirmemisti. Sevgililerin de harekete geçtikleri yoktu zaten; Natasa'nin babasıyla barışmasını, kosulların değışmesini bekliyordı. Hem Natasa buna pek yanasmiyordu sanırım. Alyosa bir gün konusurken - Natasa yoktu yanımızda - babasının bu serüvene biraz sevinir gibi olduğunu kaçırdı ağzından; İhmenev'lerin küçük düşmesi hosuna gidiyormuş. Öte yandan, oglunun Natasa'yla olan ilişkisinden hoslanmiyormuş gibi davranıyordu: Zaten az olan aylığını (ogluna karsi pek cimriydi) iyice kısmış; tamamen keseceğini söyleyerek ona göz dağı veriyormuş. Ama kısa bir zaman sonra, bazı işleri için Polonya'ya giden Kontesın ardına düştü. Alyosa'yi Katerina Fyodorovna Filimonova'yla evlendirmek düşüncesini hâlâ çıkarıp atmamisti kafasından. Gerçi evlenecek yasta değildi henüz Alyosa, ama kız çok zengindi, böylesine bir fırsat kaçırlmazdı. Sonunda istediği olmustu Prensın. Alyosa'nin Katerina Fyodorovna'yla evlenmesi isinin yoluna koyulduğu söylentileri kulagımıza kadar geliyordu. Olaylarını anlattığım günlerde Prens yeni dönmüstü Ptersburg'a. Oglunu çok iyi karsıladı, ama onun Natasa'yla ilişkisini hâlâ sür-

Ezilenler - F : 7

dürmesi biraz canını sikti. Kuskulanmaya, korkmaya bağlamisti. Hemen ayrılmasını buyurdu; ama daha etkili bir yol tutmasının gerektiğini anlamakta gecikmedi, Alyosa'yi alıp Kontes'e götürdü. Katerina Fyodorovna çocuk denecek yasta, tatlı, güzel bir kızı. Son derece temiz bir kalbi vardı; kibar, neseli, akıllıydı. Prens, oglunun en çok altı ay sonra Natasa'dan sogumaya baslayacağını, Katerina Fyodorovna'ya o zaman baska gözle bakacağını tahmin ediyordu. Bir ölçüde yanılmamisti... Gerçekten de, kontesın kızına yakın ilgi gösteriyordu Alyosa, Sunu da ekleyeyim. Prens ogluna karsi son derece yumusak davranıyordu artık (ama gene para vermiyordu). Alyosa, bu yumusaklığın altında babasının kesin kararının saklandığını sezinliyor, üzölüyordu... ama Katerina Fyodorovna'yi bir gün görmese duyacağı üzüntü kadar değil... Bes gündür Natasa'ya ugramadığını biliyordum. İhmenev'lerden Fontanka'ya giderken endişeyle «Acaba ne söylemek istiyor bana?» diye düşünüyordum. Uzaktan, odasında isik yandığını gördüm. Benimle görüşmek istediği zamanlar, evinin yakınlarından geçersen (hemen her akşam geçerdim oradan) göreyim diye kandili pencerenin önüne koymasını kararlaştırmistik aramızda; isigi orada görünce Natasa'nin beni beklediğini anlıyordum. Son zamanlarda sik sik koyuyordu kandili pencerenin önüne...

XV

Yalnız buldum Natasa'yi. Kollarını göğsünün üzerinde çapraz bağlamış, dalgın dağın bir asagi bir yukari dolasiyordu odanın içinde. Çoktandır masanın üzerinde beni bekleyen semaver sönmüstü. Gülümseyerek, bir şey söylemeden elini uzattı bana. Yüzü bembeyazdı. Gülümsemesinde aci, cana yakın, sabırlı bir şey vardı. Mavi gözleri

— qq —

99

eskisinden daha bir irilemiş, saçları gürlesmisti sanki... zayıflığından, hastalığından öyle gözüküyordu. Elimi sıkarken,

- Gelmeden umudumu kesmistim, dedi, Mavra'yi yollayacaktım sana biraz sonra; gene hastalandın sandım.

- Hayır, hasta falan değilim, alakoydular beni, anlatırım. Senin nen var Natasa? Bir şey mi oldu?

Natasa sasırmış gibi,

- Yo, dedi, niçin sordun?

- Mektubunda... gelmemi yazmandan baska, saatini de belirtiyordun; şimdiye kadar hiç böyle yazmamistin.

- Ah, evet! Dün bekliyordum onu.

- Hâlâ gelmedi mi?

- Gelmedi.

Bir an sustuktan sonra ekledi:

- Gelmezse seninle konuşmam gerekecek diye düşündüm de.
- Bu aksam da bekliyor musun?
- Hayir; bu aksam orada oldugunu biliyorum.
- Ne düşünüyorsun Natasa artık hiç gelmeyecek mi sana?

Asiri ciddi bir taviryla yüzüme bakti.

- Gelecek elbette, dedi.

Bu aceleciligim hosuna gitmemisti. Sustuk; odanın içinde dolasiyorduk. Gene gülümseyerek,

- Dört gözle seni bekliyordum Vanya, diye basladi, hem ne yapıyordum, biliyor musun ? Odanın içinde bir asagi bir yukari dolasiyor, kendi kendime ezbere siir okuyordum. Hatirliyor musun... çingirak, kisin kar tutmus yol: «Semaverim mese masamin üzerinde fokur fokur kaynarken...», beraber okurduk:

Tipi dindi; yol gözüküyor artık,

Gecenin donuk milyonlarca gözü tepemizde... (1)

- Sonra da :

Birden korkunç bir sesin, Çingirakla dostça konustugunu duyuyorum: «Ah, bir gün gelecek sevgilim,

Gögsüme yaslayıp basini, dinlenecek! Sabahin ilk isiklari Pencereamin caminda buzla oynasirken,

Semaverim mese masamin üzerinde fokur fokur kaynarken,

Sobam çitirdiyarak,

Kösede renkli perdenin ardindaki yatagimi aydinlatirken, Mutlu degilim de neyini!...»

- Çok hos! insanin içine isliyor Vanya, degil mi? Ne dokunakli! Birkaç çizgiyle anlatmak istedigini her seyi anlatmis ozan. iki duygu var: Önceki ve sonraki. Semaver, basma perde... bizden bir seyler var bunlarda... Sanki tasrada bir ev anlattigi... sanki görüyorum bu evi: Yeni, henüz kaplamalari çakilmamis ahsap bir ev...

Sonra öteki tablo:

Gene o sesi duyuyorum birden, Acı aci dert yaniyor çingiraga: «Nerede benim o eski dostum? Çikagelecek, boynuma atilacak diye,

(1) Y. P. Polonski'nin «Çingirak» (1854) siirinden.

Korkuyorum!

Bu da hayat mi!

Sikici, karanlik günlerim!

Küçücük odam dapdaracak,

Penceresinden rüzgâr giriyor içeri...

Bahçesinde tek bir visne ağacı var,

O da buz tutmus camdan gözüküyor,

Belki çoktan donmustur zaten.

Hayat mi bu! Perdenin de rengi kalmadi;

Hastayim, yakinlarima gidemiyorum,

Ne beni azarlayanim var, ne de sevenim...

Yalniz kocakarinin dirdiri...»

- «Hastayim»... Ne yerinde kullanilmis bu sözcük! «Ne azarlayanim var»... ince duygularla dolu bu siir; anilarin buruklugu, insana haz veren o elemi var bunda... Tanrim, ne hos bir siir! Hayatin ta kendisi!

Bogazinda bir sey düğümlenmis gibi sustu. Bir dakika sonra,

- Sevgili Vanya! dedi.

Ne söyleyecegini unutmus gibi gene sustu; belki de bir sey düşünmeden söylemistiydi bunu, içinden öyle gelmistiydi.

Hâlâ dolasiyorduk odanın içinde. Tasvirin önünde bir kandil yaniyordu. Son zamanlarda pek dindar olmustu Natasa; ama din duygularindan söz edilmesini sevmiyordu.

- Ne o, yarin bayram mi? diye sordum, kandili yakmissin.

- Hayir, bayram degil... otur istersen Vanya, yorul-tnussundur. Çay içersin misin? Aksam çayini içmedin, degil mi?

- Oturalim Natasa. İçtim.

- Nereden geliyorsun? -

- Onlardan.

Natasa'nin baba evinden onlardan diye söz ederdik.

- Onlardan mi? Nasil olur? Kendin mi ugradin, yoksa çağirdilar mi?...

Soru yagmuruna tutmustu beni. Heyecandan yüzü daha da solmustu. ihtiyarla sokakta karsilasmamizi, annesiyle konuşmamizi, madalyon olayini oldugu gibi, bütün ayrıntilariyla anlattim. Hiç bir sey saklamazdim ondan. Dikkatle dinliyordu beni. Gözlerinde yaslar birikmistiydi. Madalyon olayi pek dokundu ona. Sözümü ikide bir keserek,

- Dur, dur Vanya, diyordu, daha ayrıntili, her seyi oldugu gibi anlat, pek kısa geçiyorsun!..

Ayrıntılarla ilgili sordugu sorulara cevap vere vere bir daha, bir daha anlattim ayni seyi.

- Gerçekten bana mi geliyordu dersin?
- Bilmiyorum Natasa, hiç bir sey düşünemiyorum. Seni özledigi, sevdiği besbelli; ama sana gelmesi, bu... bu...

Natasa sözümü kesti:

- Resmimi öptü değil mi? Ne söyleyerek öpüyordu?
- Ne söylediği anlaşılmıyordu; en candan adlar veriyor, çağırıyordu seni...
- Çağırıyor muydu?
- Evet.

Sessiz sessiz aklamaya başlamisti Natasa.

- Zavallılar, dedi.

Bir an sustuktan sonra devam etti:

- Her seyi bilmesi olagan zaten. Alyosa'nin babasiyla da ilgili çok sey biliyor.

Çekingen,

- Natasa, dedim, gidelim onlara... Oturduğu koltukta hafifçe doğrularak,
- Ne zaman? diye sordu.

Yüzü bembeyaz olmustu. Hemen simdi gidelim dedim saniyordu. Ellerini omuzlarima dayayıp aci aci gülümsedi.

- Hayir Vanya, olmaz canini; her zaman söylersin bunu, ama... kapa artık.

Canım sikkini,

- Hiç mi bitmeyecek bu korkunç ayrılık? diye haykirdim. İlk adimi atamayacak kadar magrur musun? İlk adimi senin atman gerekiyor. Baban seni affetmek için bunu bekliyordur belki... Bir babadır o; hakaret ettin ona! Gururuna saygi duy; dogal, hakli bir gururdur bu! İlk adimi atmak zorundasın. Dene bir kere, hiç bir sart öne sürmeden affedecektir seni.

- Öyle mi saniyorsun! Olamaz bu; bosuna sitem etme bana Vanya. Gece gündüz hep bunu düşündüm, dür sünüyorum da. Evden kaçali beri bunun üzerinde düşünmedigim günüm olmadı. Seninle de kaç kere konustuk! Bunun imkânsiz olduğunu sen de biliyorsun zaten!

- Dene bir kere!

- Hayir dostum, imkânsiz. Böyle bir sey yapsam büsbütün kızar. Kisi, temelli kaybettiği bir seyi bir daha elde edemez artık; neden söz ettiğimi anladın mı? Onların yanında geçirdigim mutlu çocukluk günlerimi... Babam affetse bile, taniyamaz beni simdi. Küçük bir kız çocuğunu, büyüdüğü halde çocuk kalmis bir genç kızı seviyordu o. Çocuksu saflığımdı hoslandığı. Daha yedi yasinda bir çocukken dizine oturup ona çocuk sarkıları söylediğim zamanlarda olduğu gibi oksardı saçlarımı. Ta küçüklüğümünden son güne kadar her gece karyolamın basucuna gelir, kutsardı beni. Felâketimizden bir ay önce benden gizli olarak (oysa her seyi biliyordum) bir çift küpe almisti bana; armaganına ne çok sevineceğimi düşünerek bir çocuk kadar mutluydu; küpelerden haberdar olduğumu söyleyince hepimize - basta bana tabî - öyle kiz-misti ki. Evden kaçisimdan üç gün önce bir seye üzüldüğümü farketti, hastalanacak derecede kederlerdi... inanir misin? Beni birazcik olsun avutmak için gidip tiyatroya bilet almış!.. Bununla üzüntümü dağıtmak istiyordu! Gene söylüyorum sana, kucagında büyüttüğü kız çocuğunu seviyordu o, benim de bir gün olgunlasıp kadın olabileceğimi aklına getirmek istemiyordu... düşünemiyordu böyle bir seyi. Simdi eve dönsem tanimaz bile beni. Tutilim ki affetti, nasıl bir Natasa çıkacak karsısına? Degistim artık, çok degistim. Tekrar gözüne girmeyi basarsam bile... gene de geçmiş mutlu günlerin özlemini çekecek; artık degistigim, eskisi gibi tatli bir çocuk olmadığım için üzülecek. Geçmiş daima daha iyi görünür insana zaten, özlenir. Heyecanlanmisti. İçten gelen bir kederle,

- Ah Vanya, diye yükseltti sesini, ne hostu geçmiş!
- Söylediklerinin hepsi dogru, Natasa, dedim. Seni simdi olduğun gibi tanimasi, sevmesi gerekiyor. Önemli olan tanimasi. Tanidiktan sonra sevmesi kolay. Seni taniyip, anlayamayacağını mi saniyorsun? O bakimdan Öyle hassastir ki yüregi!

- Ah Vanya, biraz anlayisli ol! Benim neyimi anlayacak? Onu söylemek istememistim. Bak ne diyeceğim sana: Baba sevgisi de kiskançtır. Onu asil öfkelen diren, Alyosa'yla aramızda olup bitenden haberdar edilmemesidir. Böyle bir seyi aklının ucundan geçirmiyordu. Askimizin kötü sonunu da, evden kaçisimi da benim «alçakça» sir saklamama veriyor. Baslangıçta gidip her seyi itiraf etmedim ona, sonra kalbimde filizlenen aski açmadım; tersine, duygularımı içimde sakladım. inanir misin Vanya, onu asil gücendiren budur. Yoksa evden kaçmam, kendimi sevgilime vermem o kadar dokunmamistir ona. Tutilim ki bir baba gibi candan, sevgiyle karsiladi beni

simdi; ama yüregine düşen o düşmanlık tohumu hep orada kalacaktır. İki üç gün sonra üzüntüler, sitemler baslar. Sartsiz bağislamaz beni zaten.. Tutilim ki gerçeği bütün çıplaklığıyla anlattım, ona ne büyük bir hakaret ettiğimi bildigimi söyledim. Alyosa'yla geçirdigim mutlu günlerin bana neye mal olduğunu, ne

istiraplar çektiğimi anlamak istemezse çok üzülürüm, ama katlanırım buna da... gelgelelim bu da yetmeyecek ona. Olmayacak, seyler isteyecek benden; «Askini, Alyosa'yi lanetle» diyecek. Geçmiş günlerin geri gelmesini, son altı ayı hayatımızdan silip atmamızı isteyecek. Ama hiç kimseyi lânetleyemem ben... Oldu bir kere... Hayır Vanya, simdilik olmaz. Zamani gelmedi henüz.

- Ne zaman gelecek?

- Bilmiyorum... Gelecekteki mutlu günleri haket-memiz için önce ıstırap çekmemiz gerekiyor. ıstırap her şeyi temizler... Ah Vanya, hayat ne acı!

Cevap vermedim; dalgın dalgın yüzüne bakıyordum.

- Niçin öyle bakıyorsun yüzüme Alyosa... şey... Vanya?

Yaptığı yanlışlığa gülümsedi.

- Gülümseyisine bakıyordum Natasa. Nereden aldın bu gülümseyisi? Eskiden böyle gülümsemezdin.

- Ne var gülümsememde?

- Gerçi o çocuksu içtenlik var gene, hem... Ama gülümserken yüreğinde bir sızı var sanki. Zayıflamışsin. Natasa, saçlarınsa daha bir gürleşmiş sanki... Nedir su üzerindeki? Onlardayken diktirmemiş miydin bunu? Natasa sevgi dolu gözlerle baktı yüzüme.

- Ne çok seviyorsun beni Vanya! dedi. Sen ne yapıyorsun bakalım? işlerin nasıl?

- Eskisi gibi... romanım üzerinde çalışıyorum, ama olmuyor. İlham gelmiyor. istesem gelisigüzel de yazabilirim, hem böylesi daha bir tutulur belki; ama güzel bir ko-106 -

nuyu berbat etmekten korkuyorum. En çok sevdiğim konulardan biridir bu. Gelgelelim zamanında dergiye yetistirmem de gerekiyor. Öyle ki bazan romanımı bırakıp elime daha hafif bir şey alayım diyorum...

Okuyanların içi kararmasın, neselensinler!..

- Zavallı çalışkan Vanya! Smith'ten ne haber?

- Öldü ya.

- Hayali gelmedi mi eve? Ciddi söylüyorum Vanya, hastasın sen, sinirlerin çok bozuk, hayal görmüş ondan. Daha bu daireyi tuttuğunu bana anlatırken farketmistim sinirlerinin bozuk olduğunu. Nasıl, pek mi kötü yeni evin? Rutubet var mı?

- Var! Üstelik bu akşam da bir iş geldi basıma... Neyse, sonra anlatırım.

Artık dinlemiyordu beni Natasa; başı önünde, dalgın dalgın oturuyordu. Sonunda yüzüme bakarak,

- Onları nasıl bırakıp kaçtım, aklım almıyor, dedi: çıldirmistim galiba.

Bakisından, cevap beklemediği belliydi. Bir şey söyleyecek olsam duymazdı bile. isitilir isitilmez bir sesle,

- Vanya, dedi, iş için çağırdım seni bu akşam.

- Nedir?

- Ondan ayrılıyorum.

- Ayrıldın mı ayrılacak mısın?

- Bu hayata bir son vermem gerek içimi dökmek şimdiye kadar senden sakladıklarımı anlatmak için çağırdım seni.

Daima böyle, gizli niyetlerini bana açıklayacağını söyleyerek konuşmaya baslardı benimle; ne var ki, bana çok önceden anlattığı sırlar olurdu bunlar çoğunlukla,

- Ah Natasa, dedim, belki bin kere duydum bunu senden! Elbette beraber yaşayamazsınız. Tuhaf bir ilişki var aranızda; ortak hiç bir yanınız yok. Ama... yapabilecek misin bunu?

- 107

- Şimdiye kadar sadece niyetim vardı Vanya; artık kesin kararımı verdim. Canımdan çok seviyorum Alyosa'yi, ama bu yaptığım düşmanlık ona; geleceğini mahvediyorum. Serbest bırakmalıyım onu. Benimle evlenemez; babasının istegine karşı koyacak gücü yok. Ben de ayagina köstek olmak istemiyorum. Ona vermek istedikleri kızı tutulmasına sevindim bile. Şimdi benden ayrılması daha kolay olacaktır onun için. Bunu yapmak zorundayım! Mecburum... Onu sevdiğime göre, her şeyimi onun yoluna fedâ etmeliyim, askımı ispat etmeliyim ona, mecburum! Öyle değil mi!

- Ama razı edemezsin onu.

- Etmeye de uğrasmayacağım zaten. Su anda bile içeri girse, eskisi gibi davranacağım ona. Ama hiç vicdan azabı çekmeden beni bırakması için elimden gelen her şeyi yapmak zorundayım. Beni perisan eden bu iste; yardım et bana. Bir akıl vermeyecek mısın?

- Bir yol var önünde, dedim, baskasını sevmek... Ama sanmam ki sağlam bir yol olsun bu. Onun nasıl bir insan olduğunu biliyorsun. Bak, bes gündür hiç uğramadı buraya. Tut ki temelli bıraktı seni; şimdi sana, onu bıraktığını yazmak kalıyor Alyosa'ya. Hemen kosar gelir.

- Niçin hiç sevmiyorsun onu sen, Vanya?

- Ben mi?

- Evet sen, sen! Düşmansın ona, için için düşmansın; hem de çok! Nefret duymadan söz edemiyorsun ondan! Onu küçük düşürmekten, çamura bulamaktan hoşlandığını her zaman farketmişimdir! Evet, özellikle çamura bulamak büyük bir haz veriyor sana!

_. Hiç bir zaman da söylemedin bunu bana. Yeter

artık Natasa; birakalım bu konuyu.

Natasa gene bir anlık bir sessizlikten sonra, __ Baska bir eve tasınmak istiyorum, dedi. Ama kizma, Vanya... 108 -

- Kizmiyorum vallahi. Ne çıkar, oraya da gelecektir.

- Bana olan aski güçlüdür, ama yeni aski yenebilir onu. Tekrar bana dönse bile, bir dakika kalir yanımda, ne dersin?

- Bilmiyorum Natasa, sagi solu belli olmaz onun; seni sevdiği halde baska birisiyle evlenebilir. Ikisini aynı anda yapabilir.

- O kizi sevdiğini kesin olarak bilsem kararimi verirdim... Vanya! Hiç bir şeyi gizleme benden! Bana söylemek istemediğin bir şeyler biliyor musun?

Endiseli, soru dolu bakislarini gözlerimin içine dikmişti.

- Bilmiyorum dostum, zaten hiç bir zaman gizlim olmamıştır senden. Ama su da var : Belki de bizim sandığımız kadar tutulmamıştır Kontes'in üvey kizina. Geçici bir hevese kapılmış olabilir...

- Öyle mi sanıyorsun? Tanrım, kesin olarak bilsem bir! Ah, su anda onu görmeyi öyle istiyorum ki! Yüzüne bir kerecik baksam yeterdi bana! Gözlerinin içinden her şeyi öğrenirdim! Ama yok burada! Yok!

- Bekliyor musun onu Natasa?

- Hayir, onun yanında şimdi. Öğrensini diye adani yolladım. O kizi görmeyi ne çok istiyorum... Bak Vanya, gerçi saçmalıyorum, ama onu hiç göremem mi? Hiç bir yerde karsılasamam mi onunla? Ne dersin?

Cevabimi endise içinde bekliyordu.

- Görebilirsin, dedim, ama sadece görmek yetmez,

- Bana yeterdi, her şeyi anlardım o anda. Beni dinle: Öyle aptallastım ki son günlerde; odanın içinde yalnız basıma dolasiyorum hep, düşünüyorum. Kafamin içi karma karışık. Söyle bir şey geldi aklıma Vanya:

Kontesin üvey kiziyla tanışsan nasıl olurdu acaba? Kontes romanini ögmüştü hani, sen söylüyordun. Bazi aksamlar prens

R*** nin toplantilarina gidiyorsun, o da geliyor oraya. Öyle yap ki tanistirsınlar seni onunla. Alyosa da tanisti-rabilir sizi. Sonra gelir, onun nasıl bir insan olduğunu anlatırsın bana.

- Natasa, sevgili dostum, bunu sonraya birakalım. Simdi önemli olan su: Ayrılmaya gücün yeteceğine emin misin? Kendini yokla söyle bir, sogukkanlı misin?

Natasa alçak sesle,

- Ye-te-cek! dedi. Onun için yapacağım her şeyi! Hayatimi bile veririm! Ama, biliyor musun Vanya, suna dayanamiyorum: Simdi o kizin yanında beni unutmus, buradayken olduğu gibi durmadan anlatmasına, gülmesine... Kizin gözlerinin içine bakıyordu; hep insanın gözlerinin içine bakar zaten; benim burada oturmus... seninle konustugumu aklına bile getirmez.

Umutsuzca yüzüne bakti.

- Peki ama demin söylediklerin Natasa...

Gözleri parlıyordu. Sözümü kesti:

- Hep beraber verelim kararimizi! Bunun için minnettar kalacağım ona. Ama önce onun beni unutması ağır geliyor bana Vanya! Ah Vanya, öyle aci çekiyorum ki! Kendi kendimi anlamıyorum: Akil böyle diyor, baska türlü oluyor! Ne olacak halim?

- Yeter, yeter Natasa, kendine gel...

- iste bes gün oldu, her saat, her dakika... Gece gündüz hep onu düşünüyorum! Bak ne diyeceğim Vanya : Oraya gidelim seninle, götür beni!

- Yeter artık Natasa.

- Hayir, gidelim! Seni bekliyordum zaten! Üç gün önce verdim kararimi. Bunun için çağırdım seni... Oraya götürmek zorundasın beni; kiramazsin hatirim... Seni bekliyordum... Üç gün... Bu aksam toplantı var orada... oradadır Alyosa... Hadi!

Aklım yitirmiş gibiydi. Holde bir gürültü oldu; Mavra birisiyle tartiliyordu sanki.

- Dur Natasa, dedim, kim geldi, dinle!

Kuskulu bir gülümsemeyle kulak kabartti, birden bembeyaz oldu yüzü.

- Tanrım! diye fisildadi. Kim geldi?

Tutmak istedi beni, ama kurtuldum elinden, disari çıktım. Evet Alyosa'ydi gelen. Mavra'ya bir şeyler soruyordu; kadın, evde tek söz sahibiyim gibi önce içeri bi-rakmak istememisti onu.

- Nereden çıktın? diyordu. Nerelerdeydin şimdiye kadar? Nerelerde sürttün? Hadi gir bari, gir! Beni acindi - ramazsin kendine! Gir bakalım, gir de hesap ver!

Alyosa biraz bozulduğu halde,

- Kimseden korkum yok benim! diyordu. Girerim tabii!

- Girersin girersin!

- Ne sandın ya! Beni görünce,

- A! Siz de mi buradasiniz! dedi. Ne sevindim bilemezsiniz! Ben de geldim iste; ama ne yapacagimi sasirdim..
- Dosdogru girin içeri; korkacak ne var?
- Korktugum falan yok, inanin bana; çünkü suçlu degilim. Suçlu oldugumu mu saniyorsunuz? Görürsünüz simdi.

Kapali kapinin önünde durdu, yapmacik bir yüreklilikle,

- Natasa, girebilir miyim? diye seslendi. içerden cevap veren olmadı. Alyosa endiseyle,
- Ne oluyor? diye sordu.
- Hiç, dedim, demin içerdeydi, sakın...

Alyosa usulca açtı kapiyi, basini uzatıp ürkek ürkek göz gezdirdi odada. Kimsecikler yoktu.

Birden dolapla pencere arasinda gördü Natasa'yi.

111

Saklanmis gibi, kipirdamadan duruyordu orada, O halini hatirladikça hâlâ tutamam kendimi, gülümserim.

Alyosa sessiz adimlarla ona yaklasti. Tuhaf bir korkuyla yüzüne bakarak,

- Natasa, dedi, ne oldu sana? Merhaba Natasa. Genç kız, suçlu olan kendisiymis gibi kızarip bozara,-rak,
- Ne... ne olacak... hiç!... dedi. Çay ister misin? Alyosa kendini tamamen kaybederek,
- Natasa, beni dinle... dedi. Suçluyum, bundan kuskun olmasin... Ama ayni zamanda suçsuzum da; biraz suçsuzum! Simdi anlatacagim sana.

Natasa,

- Niçin? diye fisildadi, hayir, hayir, istemez... iyisi mi elini ver bana... her zamanki gibi tabii...

Kösedden çıktı; yanaklari kipkirmizi olmustu. Alyosa'nin yüzüne bakmaya korkuyormus gibi basi önündeydi.

Alyosa heyecanla,

- Ah Tanrim! diye haykirdi. Suçlu olsaydim bu durumda yüzüne bile bakamazdim!

Bana dönerek devam etti:

- Bakin, bakin! Beni suçlu sanıyor; bütün deliller bana karsi! Bes gündür görünürlerde yokum! Evlenecegim kizin yaninda oldugum söylentileri dolasiyor ortada... ama o ne yapiyor buna karsilik? Affediyor beni! «Elini ver, her sey bitsin!» diyor. Natasa, canim benim! Suçsuzum, inan buna! Hiç suçum yok! Tam tersine, tertemizim!

- Ama... Ama oradan geliyorsun... Oraya çağirmislardi seni... Niçin geldin? Sa... 'saat kaç?

- On buçuk! Oraya da gittim... Ama hasta oldugu-mu söyleyip çıktim. Bes gündür ilk kez kurtarabildim kendimi onlardan, hemen sana geldim Natasa, istesem daha önce de gelebilirdim tabii, ama mahsus gelmedim! Niçin_ 112 -

mi? Simdi öğrenirsin, anlatacagim sana; zaten bunun için geldim; ama bu keresinde vallahi suçsuzum sana karsi! Tamamen suçsuzum!

Natasa basini kaldirip Alyosa'nin gözlerinin içine bakti... Bakisi öylesine içtendi, yüzünde öylesine dürüst, neseli bir ifade vardi ki, sözlerine inanmamak elde degil-. di. Bu çesit barisma anlarinda eskiden birkaç kere oldugu gibi gene aglayarak kucaklanacaklarini sandim. Ama Natasa, mutluluktan bitkin düsmüs gibi basini Alyosa'nin gögsüne dayadi ve... sessiz sessiz aklamaya basladi. Öteki de tutamadi kendini... sevgilisinin ayaklarina kapandi. Ayaklarini, ellerini öpüyordu; çildirmisti sanki. Natasa'ya bir sandalye getirdim, Oturdu. Ayakta duracak hali kalmamisti.

IKINCI BÖLÜM

Bir dakika sonra çilginlar gibi gülüsüyorduk. Alyosa'nin gür sesi bastiriyordu bizimkileri:

- Durun, durun da anlatayim. Beni hâlâ eski Alyosa saniyorsunuz... Is olsun diye geldigim kanisindasiniz...

Söylüyorum size, son derece önemli bir is pesindeyim. Susacak misiniz, susun bir dakika!

Anlatmak istiyordu. Önemli haberlerle geldigi belliydi. Ama böyle haberlerle bizi sasirtacagi düşüncesinin

verdiği çocukça gurur Natasa'yi güldürüyordu. Elimde olmadan ben de gülmeye baslamistim. Alyosa kizdikça biz gülüyorduk. Üzüntü, pesinden Alyosa'nin çocuksu çaresizligi sonunda öyle bir duruma getirmisti ki bizi, Gogol'un çavusu (1) gibi, birisi parmagini gösterse katila katila gülecektik. Havra kapida durmus, öfkeyle bize bakiyordu. Natasa'nin Alyosa'yi - bes bundur bin bir hevesle

(1) Gogol'un «Bir Evlilik» inde, tegmen Jevakin'in çok güldüğünden söz ettigi çavus Dirka.

(E. A.)

Ezilenler - F : 8

bekledigi gibi - güzelce bir azarlamamasina, tam tersine, neseyle gülüsmemize içlerlemisti.

Kahkahalarimizin Alyosa'yi incittigini görünce sonunda sustu Natasa.

- Ne anlatmak istiyorsun? dedi.

Mavra kaba bir taviryla Alyosa'ya konusma firsati vermeden,

- Ne dersiniz, semaveri yakayim mi? diye sordu. Alyosa kolunu salladi, hizmetçi kadim aceleyle kovarak,

- Çık dışarı Mavra, çık, dedi. Her şeyi, olmuş, olacak her şeyi anlatacağım, çünkü biliyorum hepsini. Bes gündür nerede olduğumu merak ettiğinizin farkındayım dostlarım... benim anlatmak istediğim de bu zaten; bırakmıyorsunuz ki anlatayım, Ama önce sunu söyleyeyim: Hep aldatıyordum seni Natasa, eskiden beri aldatıyordum, önemli olan da bu.

- Aldatıyor muydun?

- Evet, bir aydır aldatıyordum seni; babamın gelisinden önce de... Simdi açık açık konusmamızın zamanı geldi. Babam gelmeden bir ay kadar önce oldukça uzun bir mektup aldım ondan; ikinizden de sakladım bunu. Gayet açık, anlaşılır bir dille - öylesine ciddi ki, korktum bile - evlenme isimin artık bir sonuca bağlandığını, nisanlimin bulunmaz bir kız olduğunu, ona lâyık olmadığım halde gene de onunla evlenmek zorunda, olduğumu yazıyordu. Kendimi hazırlamamı, kafamın içindeki saçma düşünceleri çıkarıp atmamı v.b. - bilirsiniz artık daha neler - istiyordu, iste burada mektup, saklamıştım sizden...

Natasa kesti sözünü:

- Hiç de saklamadım! Ögündüğün seye bak! Daha o zaman her şeyi olduğu gibi anlatmıştın. O günlerde birden uysallastığını, bir suçunu bağışlatmak istiyormuş gi-

bi dizimin dibinden ayrılmadığını hatırlıyorum. Zaten parça parça, mektubun bütünü anlattın bize.

- Hayir, önemli olanı anlatmadım sanırım. Bir şeyler sezinlemiş olabilirsiniz, bu sizi ilgilendirir, ama ben anlatmadım. Saklıyordum bunu sizden, üzülmeye saklıyordum»

Natasa'ya bakarak,

- Ben de hatırlıyorum Alyosa, dedim; o günlerde sık sık akıl danışıyordunuz benden; mektubun bütünü parça parça bana da anlattınız; üstü kapalı olarak tabi.

Natasa destekledi beni:

- Evet, bütünü! Böbürlenme lütfen! Bir şeyi saklayabilir misin ki sen? Adam aldatmak kim, sen kim ! Havra bile anladı her şeyi. Öyle değil mi Mavra?

Mavra basani uzatarak,

- Anlaşılacak gibi miydi, dedi, üç gün içinde-her şeyi anlattı. Kurnazlık sana göre değil!

- Öf, ne sıkıcı insanlarsınız, konuşulmuyor sizinle! Bunları hep öfkeden yapıyorsunuz Natasa! Mavra, sen de yanılıyorsun. Hatırlıyorum, deli gibiydim o zaman ; hatırlıyorsun değil mi Mavra?

- Hatırlamaz olur muyum! Simdi de öylesin,.

- Hayir, hayir, onu demek istemedim. Hatırlarsın! Paramız kalmamıştı da gümüş sigara kutumu rehine götürmüştün. Sunu da söyleyeyim, bana karşı pek saygısızsin Mavra. Natasa alıstırdı seni böyle. Neyse canım, tutalım ki gerçekten anlattım her şeyi. (Simdi hatırladım). Ama mektubun havasını bilmiyorsunuz, oysa en önemli yanı havasıdır. Bunu anlatacağım size.

Natasa,

- Nasılmış bakalım havası? dedi.

- Bak Natasa, alay eder gibi soruyorsun. Alay etme benimle. Yemin ederim, çok önemli anlatacağım. Öyle bir havası vardı ki, ellerim titremeye başlamıştı. Babam116

hiç böyle konuşmamıştı benimle. Anlayacağınız, dünya yıkılsa dediginden dönmeyeceği benziyordu; iste böyle bir havası vardı mektubun!

- Bunu benden niçin sakladığını anlatsana!

- Ah Tanrım! Seni korkutmamak için tabii.. Her şeyi kendi basıma yola koyabileceğimi umuyordum. Bu mektuptan sonra babamın da gelmesiyle durumum iyice kötüleşti. Açık açık konuşmak istiyordum onunla. Karşısına geçip ciddi olarak her şeyi anlatacaktım. Ama bir türlü olmadı. O da hiç sormadı... ne kurnazdır! Tam tersine, her şey kesin karara bağlanmış, aramızda bir anlaşmazlık yokmuş gibi davranıyordu. Duyuyor musun, olamazmış gibi... bu kadar güvenir kendine! Öyle yumusak, candan davranmaya başladı ki bana! Sasiyordum. Ne zeki olduğunu bilemezsiniz Ivan Petroviç! Okumadığı kitap, bilmediği şey yoktur. Bir kere baksın yüzünüze, ikinizden geçenleri olduğu gibi saysın. Belki de bunun için ciz-vit adını takmışlardır ona. Babamı öğmem Natasa'nın hoşuna gitmez. Kizma Natasa. Böyle iste... şey... başlangıçta paramı da kesmişti, ama artık veriyor, dün başladı. Natasa! Melegim benim! Yoksulluğumuz bitti artık! Suraya bak! Altı aydan beri kestigi paramın hepsini birden verdi dün; bakın ne çok para var burada; saymadım bile. Mavra, bak su paralara! Bundan böyle gümüş kasıklarımızı, kol düğmelerimi rehine vermeyeceğiz!

Cebinden oldukça büyük bir deste kâğıt para - bin bes yüz ruble kadar vardı - çıkarmış, masanın üzerine koymuştu. Mavra, gözlerinin içi gülererek desteye bakıyor, Alyosa'yi ögüyordu. Natasa telâşlanmamıştı. Alyosa devam ediyordu:

- «Simdi ne yapacağım ben?» diye düşünüyorum hep. «Nasıl karşı duracağım ona?» ikinize de yemin ederim ki, bana karşı böyle iyi değil de sert davranırsa hiç umursamazdım. Yüzüne karşı «istemiyorum, ben de bü-

- 117

yüdümlü artık» derdim... her şey biterdi! inanin ki dire-tirdim de. Ama bu durumda ne söyleyebilirim ona? Beni suçlamayın sakın, Canın biraz sıkıldı gibi Natasa, Niçin bakıyorsunuz? «Hemen kanıvermiş, ne iradesiz bir çö-cuk» diye düşünüyorsunuzdur. Hayir, var iradem, hem de sandığınızdan çok! ispatı da iste: içinde

bulundugum durumu umursamadan kendi kendime «bunu yapmak zorundayim, her seyi oldugu gibi anlatmalıyım babama» dedim ve anlattım, dinledi beni. Natasa endiseyle,

- Neyi anlattın? diye sordu.

- Baska kız istemedigimi, benim kendi nisanlim oldugunu, seni sevdiğimi... Simdiye kadar bunu ona açık söylemiş değilim tabu, ama hazırladım onu buna, ya-rin söyleyeceğim; öyle karar verdim. Önce, para için evlenmenin ayıp bir şey oldugunu, kendimizi soylu, kalburüstü kisiler saymamizin aptallıktan baska bir şey olmadigini söyledim. (Karsimdaki babam değil de kardesim-mis gibi açık, serbest konusuyordum.) Sonra tiers - etat'-dan (1) oldugumu söyledim; tiers-etat c'est l'essentiel, (2) dedim, herkes gibi olmak gurur veriyor bana...» Anlayacağınız, bütün yeni düşünceleri açıkladım ona... Heyecanlanmış, cosmustum. Kendi kendime sasiyordum. Düşüncesinin ne denli sakat oldugunu ispat ettim ona... dü-pedüz «Prensligimiz de ne oluyor bizim? dedim. Dogustan bir Prensligimiz var, hepsi o kadar; oysa gerçekte ne ilğimiz var Prenslikle? Bir kere, öyle ahim sahim bir zenginligimiz yok, varlıklı bile sayılmayız. Günümüzde asil prens Rotschild'dir. Sonra, çoktan beri adımız anılmıyor bir yerde. Soyumuzun son ünlü kisisi büyük dedem

(1) Üçüncü tabaka, avam (Fransızca)

(2) önemli olan üçüncü tabakadır. (Fransızca)

Semyon Valkonski'ydi, onu da sadece Moskova'da taniyorlardı, hem de neyiyle? Son mülkü olan üç yüz kölelik çiftligini satıp yemesiyle... öyle ki, oğlu para kazan-masaydı torunları bir çok prens gibi ırgatlık yapmak zorunda kalacaklardı. Bosu bosuna kibirlenmeyelim». Anlayacağınız, içimi iyice bir döktüm. Öyle atesli konusuyordum ki! Hattâ kendimden de bir şeyler ekledim, itiraz bile edemedi; yalnız, Kont Nainski'nin evinden ayrıldığım için biraz azarladi. Sonra, vaftiz annem Prenses K. nin gözüne girmeye çalışmamın gerektigini, Prenses beni evine kabul ederse artık her yere kabul edileceğimi, geleceğimin kazanılmış sayılacağını söyledi. Anlattı da. anlattı! Bütün bunlar seninle ilişki kurdugum, çevremden uzaklastığım için Natasa. Ama açık açık hiç bir zaman, söz etmiyor senden, kaçınıyor bile böyle bir konusmadan, ikimiz de kurnazlık ediyor, birbirimizi avlamaya çalışıyoruz; inan ki sonu iyiye varacak bunun.

- Anladık; sonra ne oldu, ne karar verdi? Önemli olan bu. Ne gezezesin Alyosa...

- Ne karar verdigini ancak şeytan bilir. Hem gezeze değilim ben, önemli şeylerden söz ediyorum: karar falan vermedi, ben anlatırken sadece gülümsüyordu, ama öyle bir gülümseymeydi bu ki, acıyordu bana sanki. Bunun bir hakaret oldugunun farkındaydım, ama alınmı-, yordum. «Kabul, dedi, gel Kont Nainski'nin evine gidelim şimdi; ama sakın bunlardan söz etme orada. Ben anlıyorum seni, ama onlar anlamazlar.» Sanırım onu da anlamıyorlar orada, bir şey için kızıyorlar. Sosyete de genel bir sogukluk var şimdi babama karşı zaten! Prens önce pek soguk, küçümser bir tavırla karşıladı beni; onun evinde büyüdüğümü bile unutmustu sanki; inanin ki, kim oldugumu hatırlamaya çalışıyordu! Nankörlük ettim diye kızıyor bana; oysa nankörlük falan ettigim yok! Evinde canım sıkılıyordu, gitmiyordum oraya. Babamı son de-

rece umursamaz, soguk karşıladı; o kadar ki, oraya hâlâ ne yüzle gidiyor, sasiyorum. Bütün bunlar çok üzüyor beni. Zavallı babam neredeyse yerlere kadar eğilecek önünde; buna benim için katlandigının farkındayım, oysa bir ,sey istedigim yok ondan. Düşüncelerimi açmayı çok is-tedim babama, ama tuttum kendimi. Zaten neye yarar! inançlarından döndüremem onu, canını sıkması olurum sadece; zaten derdi basından askin. Kurnazlık etmeye, hepsini avlamaya, Kontu beni saymak zorunda bırakmaya karar verdim... Bir anda degisti durum! Kont Nainski şimdi beni nereye oturtacağını bilemiyor. Bunu bir basıma, kurnazligimla yaptım. Babam sasti kaldı!.. Sabri tükenen Natasa yüksek sesle,

- Bak Alyosa, dedi, esas konuya geçsen iyi edersin. Bizimle ilgili bir şeyler anlatacagını sanmıstım, oysa sen Kont Nainski'nin evindeki marifetlerinle ögünüyorsun. Senin Kontundan bana ne?

- Sana mi ne! Duydunuz mu Ivan Petroviç, ona neymiş? Esas konu bu zaten. Göreceksin şimdi, her şey anlaşılabilecek sonunda. Birakin da anlatayım... Nihayet (niçin dogrusunu soy içmeyeyim?) bak Natasa, siz de dinleyin Ivan Petroviç, gerçekten de bazan pek kafasız oluyorum ben; hattâ düpedüz aptallasiyorum. Ama inanin M bu sefer oldukça kurnaz... hattâ... akıllı davrandım. Her zaman akılsız olmadığımı sevineceğinizi bile düşündüm...

- Ah Alyosa, yeter! Yeter artık canım!..

Alyosa'nın akılsız sayılmasına dayanamazdı Natasa.

Alyosa'ya, senli benli bir hava içinde, bir hareketinin aptallık oldugunu anlatmaya çalıştığım zamanlar, açık acik söylemediği halde, kızardı bana. Alyosa'nın küçük düşmesini kaldıramazdı. Bence, daha çok onun akıldan yana kit oldugunu sezinlemesinden geliyordu bu. Ama düşüncesini açmazdı Alyosa'ya, onun gururunu incitmekten

korkardı. Böyle durumlarda genç kızın gizli duygularını hemen sezinlerdi Alyosa, Natasa da farkederti bunu, pohpohlamaya, oksamaya baslardı sevgilisini. Alyosa'nın sözleri şimdi bu yüzden dokunmustu ona.

- Yeter Alyosa, diye devam etti, kendine yakistirdiğin gibi... şey değilsin hiç de; sadece biraz havaisin, hepsi o kadar!

- Öyle olsun bakalım. Birakin da sözümü bitireyim şimdi. Kontun evindeki toplantıdan sonra babanı kızdı bile bana. «Hele dur!» diye geçirdim içimden. Oradan Prenses'e gidiyorduk; kocakarının artık iyice bunadığını, üstelik kulaklarının duymadığını, köpeklerle çok düskün olduğunu eskiden beri biliyordum. Bir sürü köpeği vardır. üzerlerine titriyor. Bütün bunlara rağmen sosyete'de çok önemli bir yeri var; o kadar ki, le süperde (1) Kont Nainski bile antichambre (2) yapıyor ona. Yolda hareket plânımı çizmistim. Neye dayanıyordu plânım dersiniz? Köpeklerle aram pek iyidir, vallahi doğru söylüyorum. Bende gizli bir kuvvetten midir, yoksa benim de hayvanları çok sevmemden midir bilmiyorum, köpekler bayılırlar bana! Gizli kuvvet deyince aklıma geldi, Natasa, söylemedim sana, geçen gün ruh çağırdık, bir ruh çağırıcının evine gitmistim; öyle ilgi çekiciydi ki, Ivan Petroviç... sastım kaldım. Ben Jül Sezar'ı çağırdım.

Natasa bir kahkaha atarak,

- Aman Allahım! diye bagırdı. Ne yapacaktın Jül Sezar'ı? Bir ruh çağırman eksikti!

- Niçin öyle söylüyorsun... sanki çocuk var karşında... Jül Sezar'ı çağırmana niçin sastın bu kadar? Bir

(1) Ünlü (Fransızca)

(2) Antichambre : Bekleme odası. Antichambre yapmak, burada: asiri saygı göstermek.

seyi mi eksilir çağırırsam? Bak, şimdi de gülüyorsun!

- Eksilmez tabii, canım... Ah Alyosa'cığım benim! Peki ne söyledi sana Jül Sezar?

- Bir şey söylemedi. Ben kalemi elimde tutuyordum sadece, o kendi kendine hareket edip kâgida yazıyordu. Jül Sezar yazıyormuş sözde. Ben inanmıyorum buna.

- Ne yazdı?

- Gogol'ün romanlarındakine benzer «İslansana» gi-

bi bir şey... gülmesene!

- Hadi Prenses'e gel artık!

- Konuşturmuyorsunuz ki adamı, içeri girince Mi-mi'yle ahbap olduk, Yaslı, ıgır ıgır bir köpek bu, üstelik inatçı, huysuz bir şey. Saldırıyor da. Prenses'e titriyor üzerine; yaslılar galiba. Önce seker verdim hayvana, on dakika sonra elimi uzatınca ön ayaklarını koyuyordu avucumun içine. Prenses, çok uğrastığı halde bir türlü alıstıramamış onu buna. Costu kocakarı, sevincinden ha ağladı ha ağlayacaktı. «Mimi elini veriyor, Mimi elini veriyor!» diyordu. Gelen konuklara «Mimi elini veriyor! diye mustuluyordu. Vaftiz oğlum öğretti!» Biraz sonra Kont Nainski geldi: «Mimi elini veriyor artık!» Sevinçten dolu dolu gözlerini ayırmıyordu benden. Çok iyi yü-rekli bir kadın; acidim ona. Bos durmuyor, gözüne girmeye çalışıyordum: sigara tabakasının kapagında bir resmi vardır. Nisanlı kızken, altmış yıl önce çekilmiş... Tabakayı düşürürmesin mi elinden. Hemen kosup aldım onu yerden, kimin resmi olduğunu bilmiyorum gibi, «Qu-elle Charmante peinture! (1) Yüce bir güzellik bu!» dedim, iyice gevsemisti Prenses; sundan bundan konuşmaya başladı benimle; nerede okudugumu, kimlerle görüştüğümü sordu, «ne güzel saçların var» dedi. Ben de açık

(1) Ne hoş bir resim! (Fransızca)

saçık bir olay anlatarak güldürdüm onu. Hoslandı bundan, yalnız parmağını sitem eder gibi salladı, ama çok güldü. Ayrılırken öptü beni, kutsadı, her akşam gelmemi, onu eğlendirmemi söyledi. Kont gözlerini süze süze elimi sikti. Babam, dünyanın en iyi yürekli, dürüst insanı olduğu halde, ister inanin ister inanmayın, eve geldiğimizde sevincinden neredeyse ağlayacaktı. Kucakladı beni, bir sürü şeyler anlattı; geleceğimden, ilişkilerimizden, paradan, evlilikten söz ediyordu; hiç birini anlamadım. Parayı da o zaman verdi bana iste. Dün oldu bu anlattıklarım. Yarın gene gideceğim Prenses'e; ne olursa olsun, çok iyi bir insandır babam. Kötü bir şey gelmesin aklınıza. Gerçi senden ayırmak istiyor beni, Natasa, ama Katya'nın milyonları gözünü kamastırdığı, o paraya sahip olmak istediği için yapıyor bunu... senin milyonların yok. Hem bunu beni düşündüğü için istiyor. Yalnız su var ki, durumu bilmediğinden sana haksızlık etmiş oluyor. Hangi baba oğlunun mutlu olmasını istemez? Mutluluğun ancak milyonlarda bulunabileceğini sanıyor diye suçlayamayız ki onu! Hepsi böyledir bunların. Ona bu açıdan bakarsak, suçsuz olduğu çıkar ortaya. Sana bunu söylemek için aceleyle geldim buraya Natasa, onun suçlu olduğuna inandığını biliyorum, sen de haklısın tabii.

Suçlamıyorum seni...

Natasa,

- Anlatacağın Prenses'in evindeki basarını demek? diye sordu. Bütün kurnazlığın bu mu?

- Nasıl yani? Ne diyorsun sen! Bu daha isin başı... Prensesten yararlanarak babamı avucumun içine alacağım, hikâyem başlamadı daha.

- Hadi anlatsana! Alyosa devam ediyordu :

- Bugün son derece tuhaf bir olay geçti basımdan, hâlâ toparlanamadım. Önce sunu söylemeliyim size, gerçi

babamla Kontes evlilik isimizi aralarında bir karara bağladılar ya, resmîyete henüz dökülmedi bu; yani şimdi ay-rılsak bir dedikodu falan çıkmaz. Yalnız Kont Nainski biliyor durumu; o da akraba sayılır. Sonra, Katya'yla iki haftadan beri pek sık görüştüğümüz halde, bu aksama kadar gelecek üzerine, yani evlenmemiz... askimiz üzerine hiç konuşmamistik onunla. Önce Prenses K. nin rızasını almaya karar vermişler. Ondan

yardım, aynı zamanda da para bekliyorlar. O ne derse sosyete de aynı şeyi söyler; o kadar sayılıyor... Beni sosyeteye sokmaya nedense kararlı gözüküyorlar. Ama bunu en çok isteyen de Katya'nın üvey annesi Kontes. Avrupa'da kirdiği fındıklar yüzünden Prenses onu evine kabul etmez, o kabul etmeyince sosyete de giremez diye korkuyor. Katya'yla benim evlenmemden yararlanmak istiyor. Bir zamanlar evlenmemize bütün gücüyle karşı duran Kontes bugün Prensesin evindeki basarımına çok sevindi. Ama bunu bırakalım şimdi, asıl söylemek istediğim şu: Katerina Fyodorovna'yı geçen yıldan tanıyorum; ama o zamanlar çocuktum daha, aklım bir şeye ermiyordu, bu yüzden anlayamadım onu...

Natasa sözünü kesti :

- O zaman beni daha çok seviyordun da ondan an-layamadın, ama şimdi...

Alyosa,

- Sus Natasa, diye haykirdi, yaniliyorsun, bana hakarettir bu yaptığın!., itiraz bile etmeyeceğim sana; dinle, sonra kendin anlayacaksın... Ah, Katya'yı tanısın bir! Onun ne iyi, temiz yürekli olduğunu bilsen! Ama öğreneceksin, sonuna kadar dinle anlatacaklarımı! Bundan iki hafta önce, hoş geldiniz demeye babam beni onlara götürdüğünde Katya'yı dikkatle inceledim. Onun da benimle ilgilendiği kaçmamıstı gözümünden. Merakımı çekti bu; doğrusunu söyleyeyim, onu daha yakından tanı-maya niyetliydim... babamın beni sasırtan o mektubundan sonra böyle bir istek dogmustu içimde. Hiç bir şey söylemeyeceğim, egmeyeceğim onu, sadece sunu belirteceğim: çevresinden apayrı bir insandır o. Öylesine güçlü, dürüst bir kişiliği var ki - bu gücü temizliğinden, özellikle dürüstlüğünden geliyor - on yedi yaşında bir kız olduğu halde, düpedüz bir çocuk, küçük karesi gibi kalıyorum karşılarında. Su da kaçmadı gözümünden: elemli bir havası var, içine kapanık; hiç konuşmuyor evde, bir şeyden ürkmüş sanki... Hep düşünüyor. Babamdan korkuyor gibime geliyor. Üvey annesini de sevmiyor, farkındayım; üvey kızı onu çok seviyor söylentisini - ne düşünüyorsa - Kontesin kendisi çıkarıyor; hepsi ya-landır bu söylentilerin. Yalnız su var, Katya bir dedisini iki etmiyor üvey annesinin, sanki aralarında karar almışlar. .. Gözlemlerimi tamamladıktan sonra, bundan dört gün önce, kafama koyduğumu yapmaya karar verdim, bu aksam da yaptım... Katya'ya her şeyi anlatacak, itiraf edecek, onu da bizim yanımıza çekecek, böylece bir anda halledecektim meseleyi... Natasa endiseyle,

-. Nasıl? dedi, neyi anlatacak, itiraf edecektin?

-. Her şeyi. Bu düşünceyi aklıma getiren Tanrıya, şükürler olsun. Şimdi dinleyin, dinleyin! Dört gün önce söyle karar verdim: sizden uzaklaşıp, her şeyi kendim bitirecektim. Sizin yanınızda kalsam bir türlü veremezdim kararımı, sizi dinler, harekete geçemezdim. Yalnız basıma kalınca, bu işi bitirmek sorunda olduğumu her dakika tekrar etmeye başladım kendi kendime, cesaretimi topladım ve... bitirdim! Yanınıza kararımı vermiş dönmeyi düşünüyordum, döndüm!

- Neler yaptın? Anlatsana artık!

- Çok basit! Cesur, dürüst bir tavırla yanına gittim... Ama önce, beni çok sasırtan bir olaydan söz etme-

iliyim size. Onlara gitmek için çıkmaya hazırlanıyorduk...

j Babama bir mektup geldi. Tam o anda ben de çalışma odasına giriyordum, kapıda durdum. Beni görmemisti. Mektup çok sasırtmıstı onu, kendi kendine yüksek sesle konuşuyor, odanın içinde hızlı adımlarla dolıyordu; sonra birden kahkahayla gülmeye başladı. Mektup elindeydi hâlâ. içeri girmeye bile korkuyordum; biraz sonra girdim. Babam pek sevinçliydi nedense. Tuhaf tuhaf konuşmaya başladı benimle. Sonra birden sustu, daha çok erken olduğu halde, hemen hazırlanmamı söyledi. Bu aksam yalnız biz vardık onlarda Natasa, sandığın gibi toplantı - toplantı yoktu. Söyleyen yanlış söylemiş sana...

- Ah, konuyu dağıtma lütfen Alyosa. Katya'ya neler söylediğini anlat!

- Sanslıydım, iki saat basbasa kaldık. Bizi evlendirmek istiyorlarsa da, bunun imkânsız bir şey olduğunu anlattım kendisine; ona güvendiğimi, beni yalnız onun kurtarabileceğini söyledim. Her şeyi itiraf ettim. Düşün bir kere Natasa, seninle olan ilişkilerimden tamamen habersizdi! Ne kadar duygulandığını görseydin bir; önce korktu bile. Yüzü bembeyaz oldu. Aramızda geçenleri olduğu gibi anlattım ona: benim için anam babanı nasıl terk ettiğini, birlikte nasıl yaşadığımızı; şimdi nasıl istirap çektiğimizi, her şeyden korktuğumuzu... «Şimdi size sığınıyoruz, dedim (senin adına da konuştum Natasa), bizden yana olun, üvey annenize benimle evlenmek istemediğinizi söyleyin. Kurtuluşumuz sizin elinizdedir, son umudumuz sizsiniz». Öylesine dikkatle, öylesine candan dinliyordu ki beni! O anda ne hostu gözleri! Bütün ruhu bakışlarında toplanmıstı sanki. Gözleri masmavidir. Ona güvendiğim için tesekkür etti bana, bize bütün gücüyle yardım edeceğine söz verdi. Sonra seninle ilgili bir sürü soru sordu; tanışmanızı çok istediğini söyledi; seni bir kız karesi gibi sevdiğini, senin de onu öyle sevmeni istedi-

gini sana iletmemi rica etti. Seni bes gündür görmediğimi öğrenince de palas pandiras buraya kovaladı...

Natasa duygulanmıstı. Alyosa'nın yüzüne sitemli sitemli bakarak,

-- Bir de tutmuş, sagır Prensesin evindeki basanlarını anlatıyordun deminden beri! dedi. Ah Alyosa, ah! Ee, Katya ne dedi? Seni buraya yollarken sevinçli miydi?

- Evet, iyi bir şey yapmak fırsatı bulduğu için sevinçliydi, ama ağlıyordu. Çünkü o da seviyor beni, Natasa!

Beni yavaş yavaş sevmeye başladığını, benden eskiden beri hoşlandığını, çevresinde iyi insan görmediğini

itiraf etti. Tanidigi insanların hepsi kurnazlik, yalan dolan pesindeymis, bense içten, dürüstüm. Ayaga kalkip, «Tanrı yardımcınız olsun Aleksey Petroviç, dedi, oysa ben sanıyordum ki...» Sözü bitiremedi, aglamaya basladı, kosarak girdi içeri. Söyle karar verdik: yarın o üvey annesine söyleyecek benimle evlenmek istemedigini; ben de babama her şeyi açık açık anlatacagim. Katya, babama durumu simdiye kadar niçin açmadım diye sitem etti bana. «Dürüst bir insan hiç bir şeyden korkmamalıdır!» dedi. Öyle bulunmaz bir kız ki bu! Babamı o da sevmiyor; çok kurnaz olduğunu, para için canını vereceğini söylüyor. Savundum babamı, ama inanmadı bana. Yarın babamı kandiramazsam (Katya da kandiramayacagim inancında) Prenses K. dan yardım istememe o da razı. O zaman babam da Kontes de kabul etmek zorunda kalırlar. Katya'yla kardeş - kizkardeş olmaya söz verdik birbirimize. Ah, onun da ne kadar mutsuz olduğunu, üvey annesinin yanındaki hayatından nasıl nefret ettiğini bilsen bir!.. Açık açık söylemiyor bunu -- sanki çekiniyor benden - ama bazı sözlerinden anladım. Natasa, sevgilim benim! Görse, ne çok severdi seni o da! Öyle iyi yürekli, temiz bir kız ki! İnsan bir rahat hisse-

diyor kendini onun yanında! İki kızkardeş olarak yaratılmışsınız siz, sevmelisiniz birbirinizi. Hep bunu düşünüyordum. Dogrusunu söyleyeyim, elimde olsa, ikinizi beraber yasatır, ben de yanınızda durup seyredirdim sizi. Aklına bir şey gelmesin Natasa'cığım, ondan böyle söz ediyorum diye gücenme. Senin yanında ondan, onun yanında senden söz etmek haz veriyor bana. Dünyada en çok, ondan bile çok seni sevdiğimi biliyorsun... Her se- , yimsin sen benim! Natasa sevgi dolu, ama elemli gözlerle ona bakıyordu. Alyosa'nın sözleri aynı zamanda hem haz, hem istirap veriyordu ona sanki. Alyosa devam ediyordu :

- Katya'nın değerini anlayalı iki hafta oluyor. Her akşam gidiyordum ona. Eve dönünce uzun uzun düşünüyor, ikinizi karılaştırıyordum.

Natasa gülümsedi.

- Hangimizin daha iyi olduğuna karar verdin?

- Bazan senin, bazan onun. Ama sen daima daha iyidindin. Onun yanındayken daha bir akıllı, dürüst hissediyordum kendimi. Yarın, evet yarın kopuyor dananın kuyruğu!

- Ona acımiyor musun? Seni seviyor!

- Acıyorum, Natasa. Üçümüz birbirimizi seveceğiz, o zaman...

Natasa kendi kendine konuşuyormuş gibi,

- O zaman elveda! diye mirildandi. Alyosa sasırmıstı.

Konusmamız hiç teklemedik bir olayla kesildi. Dis kapıdan hemen giriste bulunan mutfakta hafif bir gürültü oldu. Birisi gelmişti sanki. Bir dakika sonra Mav-ra kapıyı açtı, Alyosa'yi, bisiyle dışarı çağırdı. Üçümüz de kapıya bakıyorduk. Hizmetçi kadın esrarlı bir sesle,

- Seni soruyor birisi, dedi, çık da bak.

Alyosa saskin saskin bize baktı.- 128

- Kim arayabilir beni bu saatte? Bakayım bir. Babasının resmi giysili usagi mutfakta bekliyordu.

Sonra anlasildi: Prens kupa arabasiyla oradan geçerken arabayı Natasa'nın evinin Önünde durdurmuş, Alyosa'nın orada olup olmadığını öğrenmesi için usagini yollamıstı. Usak durumu açıkladıktan sonra aceleyle gitti. Alyosa sasırmış, yüzümüze bakarak,

- Tuhaf! dedi. Hiç yapmadığı bir şey bu. Amacı neydi acaba?

Natasa endişeyle bakıyordu ona. Mavra birden açtı kapıyı gene. Aceleyle,

- Prens geliyor! diye fisildadi.

Hemen kayboldu. Natasa'nın yüzü bembeyaz olmuştı, ayaga kalktı. Gözlerinin içi parladi. Masaya hafifçe dayanmış, ayakta duruyor, heyecanlı, beklenmeyen konunun gireceği kapıya bakıyordu. Saskin, ama kendini kaybetmeyen Alyosa,

- Natasa, diye fisildadi, korkma, yanındayım! Sana hakaret etmesine izin vermem.

Kapı açıldı, esikte Prens Volkanski göründü.

Dikkatli, çabuk bir bakışla süzdü hepimizi. Dost olarak mı, yoksa düşman olarak mı geldiği bakisinden belli değildi henüz. Ama dis görünüsünü gene de anlatacagim ben. O gece çok sasırttı beni çünkü.

Eskiden de görmüştüm onu. Kirk, kirk bes yaslarında, son derece yakışıklı bir adamdı. Yüz ifadesi duruma göre değişirdi; ama pek seyrek olurdu bu değişime. Yüz çizgileri bir ipe bağlıydı sanki, ipi hızla çekince, yüzündeki en tatlı ifade bir anda en kötüsüyle yer değisti-

- 129

rirdi. Biraz esmer, oval yüzüyle, inci gibi dişleriyle; ince, güzel dudaklarıyla; düzgün, uzunca burnuyla, en küçük bir kirisigi olmayan geniş alniyla; gri, oldukça iri gözleriyle yakışıklı bir adam olduğu halde yüzü hoş bir izlenim bırakmıyordu insanın üzerinde. Yüz ifadesinin yapmacık olduğu hissi insanın içinde tiksintiye benzer bir ,sey uyandıırıyordu; onun gerçek ifadesini hiç bir zaman göremeyeceğiniz duygusuna kapılırdınız.

Daha dikkatli bakınca, yüzünden hiç çıkarmadığı maskesinin altında, kötü, kurnaz, son derece bencil bir şeyin saklı olduğu kuskusu düşüyordu insanın içine. Daha çok gri, güzel gözleri çekiyordu dikkati. Onun kötü duygularına onlar bas egmek istemiyorlardı. Tatlı tatlı bakacak olsa, bakışının isinları sanki ikilesiyordu; yumusak, tatlı isinlar arasına sert, kuskulu, atesli, hain isinlar serpiliyordu... Oldukça uzun boyluydu, geniş omuzlu, biraz zayıftı ; yasından çok genç gösteriyordu. Koyu kahverengi saçlarına ak düsmemisti daha. Kulakları, elleri, ayakları kusursuzdu. Her şeyiyle imrenilecek bir güzelliği vardı. Son derece kibar giyinirdi. Gerçi genç isı giyinmeye özenir-di ya, yakışirdi ona. Alyosa'nın agabeyi gibi duruyordu. Hiç değilse, bu yasta oğlu olabilecek bir adama benzemiyordu.

Dogru Natasa'nın yanına gitti, gözlerinin içine bakarak,

- Bu saatte, üstelik haber vermeden sizi rahatsız etmem tuhaf oldu, dedi. Sanırım hareketimin uygunsuzlugunu takdir edebilecek bir insan oldugum kanisindasi-nizdir. Üstelik, sizin anlayisli, iyi bir insan oldugunuzu da biliyorum. On dakika izin verin, hakli oldugumu kabul edeceginize, beni anlayacaginiza inanıyorum.

Kibar ama zoraki, inatçı bir tavirle konusuyordu.

Ezilenler - F : 9

İlk andaki saskinligini, korkusunu hâlâ üzerinden. atamayan Natasa,

- Oturmaz misiniz? dedi.

Prens hafifçe öne egilerek selâm verdikten sonra, oturdu. Oglunu göstererek,

- izninizle önce ona bir şey söylemek istiyorum, dedi. Alyosa, beni beklemeden, hattâ bir Allahaismarladık demeden gidisinden biraz sonra Kontese Katerina. Fyodorovna'nın fena olduğu haberini getirdiler. Tam ayaga fırlayıp yanına kosuyordu ki, Katerina Fyodorovna, girdi odaya. Perisan bir haldeydi; heyecandan titriyordu. Seninle evlenemeyecegini söyledi. Manastıra gidecekmiş.. Yardım istemissin ondan, Natalya Nikolayevna'yi sevdiğini söylemissin... Katerina Fyodorovna'nın böyle bir anda bu akıl almaz hareketinin nedeni senin ona yaptığın tuhaf açıklamaydı tabî. Kendinde değildi zavallı.

Natasa'ya dönerek devam etti :

- Evinizin önünden geçiyordum, pencerenizde ısık: gördüm. Çoktan beri istiyordum zaten sizinle görüşmeyi; bu fırsattan yararlanayım dedim. Niçin görüşmek istediğimi şimdi anlatacağım; ama bastan rica" ediyorum, uygunsuz bir şeyler söylersem kusura bakmayın. Öyle âni oldu ki...

Natasa kekeleyerek,

- Sanırım anlayacağım sizi, gerektiği gibi de... değerlendireceğim sözlerinizi, dedi.

Prens, içini bir an önce okumak istiyormuş gibi dikkatle bakıyordu Natasa'ya.

- Anlayışınıza güvenim sonsuzdur, diye devam etti. Nasıl bir insan olduğunuzu bildiğim için geldim zaten. Eskiden beri tanırım sizi. Öyle olduğu halde, bir zamanlar haksızlık ettim size, kabahat isledim. Bakın: biliyorsunuz, babanızla aramız eskiden beri açıktır. Kendimi temize çıkarmaya çalışmayacağım; belki de şimdiye kadar

düşündüğümünden çok suçluyum ona karşı. Aldattılar beni. Ne yalan söyleyeyim, kuskucuyumdur. Bir şeyin sonunun iyiye değil de kötüye varacağını getiririm aklıma. Duygusuz yüreklerde görülen kötü bir özellik... Ama ku-surlarımı saklamam ben. Dedikodulara inandım, anneni-zi babanızı terkedince Alyosa için pek korktum. Ama iyi tanıyamamışım sizi. Topladığım bilgiler yavas yavas rahatlatı içimi. Olayları inceledim, sonunda, kuskularımın yersiz olduğu kanısına vardım. Ailenizle dargın olduğunuzu öğrendim; babanızın, oğlumla evlenmenize karşı olduğunu da biliyorum. Alyosa'nın üzerinde böylesine etkiniz - hattâ hâkimiyetiniz de diyebiliriz belki - varken, bundan şimdiye kadar yararlanmamanız, onu sizinle evlenmek zorunda bırakmamanız ne iyi bir insan olduğunuzu ispat etmeye yetiyor. Ama doğrusunu söyleyeyim, böyle bir şeye kalkışsaydınız, oğlumla evlenmenize bütün gücümle karşı koymaya kararlıydim. Biraz fazla açık yürekli konuştugumun farkındayım. Ama su anda benim için en Önemli olan açık yürekli konuşmaktır; sözlerimi sonuna kadar dinledığınız zaman siz de hak vereceksiniz bana. Ailenizi terk etmenizden kısa bir zaman sonra Petersburg'dan ayrıldım; ama giderken Alyosa için korkmuyordum artık. Soylu gururunuzla güveniyordum, İki aile arasındaki sogukluk sona ermeden evlenmeye yanasmayacağınızı anlamıştım. Alyosa'yla aramızın bozulmasını istemiyordunuz; sizinle evlenirse onu. hiç affetmeyeceğimin farkındaydınız. Sonra kimsenin, bir prens koca aradığınızı, ailemize zorla girdiğinizi söylemesini istemezsiniz. Tam tersine, bize karşı umursamazdınız, belki de benim ayagınıza gelip, oğlumla evlenerek ailemize onur vermeniz için yakarmamı bekliyordunuz. Ama gene de bir düşmanınız olarak kalmakta devam ediyordum. Kendimi haklı göstermeye çalışmayacağım, ama bu davranışimin nedenlerini açıklayacağım size: Ne zen- 132 - ginsiniz, ne de tanınmış bir aileden. Gerçi biraz bir şeyim var benim, ama bu yetmez bize. Ailemizin durumu gittikçe bozuluyor. Önemli kişilerle akrabalık bağlarına, paraya ihtiyacımız var. Kontes Zinaida Fyodorovna'nın kızı tanınmış bir aileden değil, ama çok zengin. Biraz yavas davranacak olsak talipleri çıkar, alırlar onu elimizden; oysa kaçırılacak bir fırsat değil bu. Alyosa'nın henüz çok genç olduğunu bile bile evlendirmeye karar verdim onu. Görüyorsunuz ya, açık konusuyorum, hiç bir şeyi gizlemiyorum sizden. Kisisel çıkarı için, birtakım ön -yargıların etkisinde kalarak oğlunu kötü bir davranışa - onun için her şeyini

fedâ eden, temiz bir kızı terketmek kötü bir davranıştır çünkü - evet, oğlunu böylesine kötü bir davranışa zorlayan bir babayı küçümseyebilirsiniz. Gene haklı göstermeye çalışmayacağım kendimi. Oğlumu Kontes Zinaida Fyodorovna'nın üvey kızıyla evlendirmek istememin ikinci nedeni onun sevgiye de saygıya da lâyık, son derece güzel bir kız olmasıdır. Terbiyesine, huyuna diyecek yok. Bir çok bakımlardan henüz çocukluktan kurtulamadığı halde, pek akıllıdır. Al-yosa'nın kişiliği zayıftır, havadır, yirmi iki yaşında olduğu halde, tamamen çocuk kalmıştır, iyi bir yanı vardır: kalbi son derece temizdir; gelelelim, bu da öteki kusurları yanında tehlikeli bir özelliktir. Üzerindeki etkimin giderek zayıfladığının hanıdır farkındayım: delikanlılık, gençlik heyecanları göstermeye başladı kendini; ona bu birtakım zorunluluklarını bile unutturuyor. Belki biraz fazla seviyorum oğlumu, ama ona benden başka bir yol göstericinin daha gerekli olduğunu kabul etmemi engellemiyor bu. Devamlı olarak birisinin iyi etkisi altında bulunması zorunludur. Zayıf, baskalarına hükmetmekten çok bas eğmeye yatkın bir yaratılışı vardır. Önceye kadar da değismeyecektir. Katerina Fyodorovna'nın, oğluma hayat arkadaşlığı edebilecek en ideal

bir kız olduğunu farkedince ne kadar sevdiğimi bilemezsiniz! Ama sevinmekte acele etmişim: son derece güçlü başka bir etki, sizin etkiniz altındaydı Alyosa. Bir ay önce buraya gelince dikkatle inceledim onu, iyiye doğru hayli değismiş olduğunu görünce sasirdim. Gerçi çocuk lugu, havailigi atmamıştı üzerinden, ama birtakım sağlam düşünceler edinmişti; sadece oyunculara ilgi duymuyordu artık; yüce soylu şeylerle de ilgileniyordu. Düşünceleri tuhaf, köksüz, hattâ bazan saçmadır; ama tutkuları, duyguları, yüreği güçlüdür; önemli olan da budur zaten. Sizin yardımınızla oldu bu. Yetistirdiniz onu.. Dogrusunu söyleyeyim, bir an onu mutlu edebilecek tek insanın siz olduğunu düşünmedim değil. Ama hemen attım kafamdan bu düşünceyi; istemiyordum bu kaniya varmayı. Ne pahasına olursa olsun, sizden uzaklaştırmak: istiyordum onu; harekete geçtim, amacıma eriştim de-saniyordum. Bir saat öncesine kadar zaferin benim olduğundan kuskum yoktu. Gelelelim Kontesin evindeki olay her şeyi altüst etti bir anda; en çok da suna sardım: tuhaf bir sogukkanlılığı var Alyosa'nın; size de bağlı, sağlam bir bağ bu. Gene söylüyorum: bambaska bir insan yaptınız onu, yetistirdiniz. Bu değisikliğin gün geçtikçe, sandığımdan da çok ilerlediğini gördüm. Ondan hiç ummadığım zekice davranışı, kurnazlığı pek sasirtti beni bu akşam. Güç olduğuna inandığı durumundan kurtulmak için en iyi yolu seçti, İnsan kalbinin en soylu özelliğinden... affetmek, kötülüğe iyilikle karşılık vermek özelliğinden yararlanmasını bildi. İncittiği insanın iyiliğine sigınarak yardım istedi ondan. Başka birisini sevdiğini söyleyerek, onu seven bir kadının gururuna dokundu; aynı zamanda, onda öteki kadına karşı bir sevgi uyandırmasını, kendisini de affettirmesini, aralarında kardeşçe bir dostluk olacağı vadini koparmasını bildi. Böylesine bir açıklamayı, karsısındaki insani incitmeden, gücendirmeden yapabilmek bazen en zeki, kurnaz kimselerin bile harcı değildir... Ancak temiz, iyi bir kalbin yapabileceği iştir bu. Onun bugünkü hareketine sizin sözle de, öğütle de katılmadığınıza inanıyorum Natalya Nikolayevna. Belki de her şeyi daha yeni öğrendiniz. Yanılmıyorum, değil mi? Natasa'nın yüzü kiplirmiş olmalı, gözlerinde heyecana benzer tuhaf bir parıltı vardı. Prensın söylevi etkisini göstermeye başlamıştı. Natasa,

- Yanılmıyorsunuz, diye cevap verdi. Bes gündür görmüyordum Alyosa'yi. Kendi basına karar vermiş, yapmış.

- Elbette. Ne var ki onun bu zekâsi, kendine güveni, duygululuğu, nihayet soylu kararlılığı, üzerindeki etkinizin sonucudur. Demin eve giderken yolda düşündüm bütün bunları; birden karar verebilecek gücü buldum kendimde. Kontesin kızıyla oğlunun evlenmesi suya düştü artık... belki olurdu ama her şey bitti... geri dönüş olmaz. Alyosa'yi yalnız sizin mutlu edebileceğinize, mutluluğunun temelini attığınızda, onu yönetebileceğinize inanıyorum! Hiç bir şeyi gizlemedim sizden, şimdi de gizlemeyeceğim: sosyete de yükselmeyi, parayı, tanınmış bir kimse olmayı, hattâ rütbeyi çok seviyorum. Bilinçli düşündüğüm zaman bunların birer ön - yargı olduğunu anlıyorum, ama gene de vazgeçemiyorum bu ön -yargıdan. Ama insanın, baskalarının düşüncelerini de göz önüne alması gereken durumlar oluyor... Sonra, oğlumu çok seviyorum. Sözün kisası, Alyosa'nın sizden ayrılmaması gerektiğine karar verdim sonunda; sızsiz mahvolur çünkü. Dogrusunu söyleyeyim, bir ay oluyor belki bu karar vereli, yerinde bir karar verdiğimi ise ancak şimdi anlıyorum. Bunları söylemek için yarın da gelebilirdim tabii; gecenin bu saatinde rahatsız etmeseydim sizi daha iyi olurdu. Ama sanırım bu aceleliğim ne denli iç-

ten olduğuma inanırız sizi. Çocuk değilim; durumu enine boyuna incelemeyen hemen karar vermem olmazdı. Buraya girerken her şeyi düşünmüş, kararımı vermişim. Ama görüyorum ki, sizi içtenliğime inandırabilmem için daha çok uğrasmam gerekecek... Şimdi asil konumuza gelelim! Buraya niçin geldiğimi açıklasam mı size? Görevimi yapmaya, sizden oğlumla evlenmeyi kabul ederek bizleri mutlu kilmanızı saygılarımla dilemeye geldim. Ah, beni, sonunda çocuklarını affeden, onların mutlu olmalarına sonunda lütfen izin veren öfkeli bir baba olarak görmeyin karsınızda. Hayır! Hayır! Böyle düşünürseniz hani küçültmüş olursunuz. Oğlum için annenizi babanızı terk etmenizi göz önüne alarak, dileğime evet diyeceğinizden emin olduğumu da getirmeyin aklınıza! Size lâyık olmadığını biliyorum... kendi de söylüyor bunu zaten (temiz kalpli, dürüst). Ama yetmez bu. Gecenin bu saatinde yalnız bunun için gelmedim buraya... gelişimin asil

nedeni... (saygılı, biraz magrur bir tavırla ayağa kalktı) sizin dostunuz olmak için geldim! Buna hiç hakkım olmadığım biliyorum! Ama izin verin hakedeyim bunu! Fırsat verin bana!

Natasa'nın karsısında saygıyla hafifçe öne eğilmiş, cevabını bekliyordu. Konuşurken gözlerini ayırmamıştı ondan. Bunu farketmişti.

Soguk bir tavırla, kâh güzel konuşmaya özenerek kâh gelisigüzel anlatıyordu. Ses tonu bazı yerlerde, gecenin bu saatinde onu buraya gelmeye - hem de ilk kez - zorlayan heyecanını yansıtmaktan çok uzaktı. Bazı cümlelerinde bir yapmacıklık seziliyordu. Son derece uzun, garip söylevinin bazı yerlerindeyse uygulanmış da bunu belli etmemek için isı sakaya bogmaya çalışıyormuş gibi bir tavır takiniyordu. Ama bütün bunları sonra anladım; o zaman durum baskaydı. Son sözlerini öylesine heyecanlı, öylesine duygulu, Natasa'ya karşı öylesine içten say~

gili söylemişti ki, hepimiz inanmıştık. Gözleri bile nem-lenmişti. Natasa'nın yumuşak yüreği tamamen yenilmişti. Prens'in konuşması bitince o da sessizce kalktı ayağa, büyük bir heyecan içinde elini ona uzattı. Prens elini dudaklarına götürüp duygulu bir tavırla öptü. Alyosa cosmustu.

- Ne söylemiştim ben sana Natasa! diye haykırdı, inanmıyordun! Babamın dünyanın en iyi insanı olduğuna inanmıyordun! Gördün mü şimdi!..

Kosup babasını kucakladı. Prens de onu kucakladı, ama duygularını açığa vurmadan utanıyormuş gibi aceleyle geri çekti kendini. Sırtını alıp,

- Yeter, dedi, ben gidiyorum artık. Gülümseyerek ekledi:

- On dakika izin istedim sizden, bir saat oturdum. Ama en yakın zamanda sizinle gene görüşeceğim. Sık sık ziyaretinize gelmeye izin verir misiniz?

- Elbette, elbette! Elden geldigince sık gelin. Sizi... bir an önce... sevmek istiyorum.

Prens Natasa'nın sözlerine gülümseyerek,

- Ne içten, ne iyisiniz! dedi. Kibarca bir söz söylemek için kendinizi zorlamıyorsunuz bile. Evet! Sevginizi hak etmek için daha çok çalışmam gerektiğini anlıyorum!

Natasa kekeleyerek,

- O kadar övmeyin beni... diye fisildadi. O anda ne hostu! Prens,

- Öyle olsun! dedi. Ama iki sözcük daha söyleyeceğim. Ne denli mutsuz olduğumu bilemezsiniz! Yarın da ertesi gün de uğrayamayacağım size. Bu akşam benim için son derece önemli bir mektup aldım. Yarın Petersburg'dan gitmek zorundayım. Lütfen, yarın da ertesi gün de önemli bir isim olduğu için size de bu saatte ugradığımı düşünmeyin. Böyle bir şeyi aklınızın ucundan ge-

çirmezsiniz tabii... görüyorsunuz ya ne kadar kuskucuyum! Niçin böyle düşüneceğiniz kuskusu düştü içime? Hayatta çok zararı dokundu bana bu kuskuculuğun. Babanızla aramın bozulmasına da bu huyum sebep olmuştur belki de!.. Bugün salı. Çarşamba, perşembe, cuma günleri yokum Petersburg'da. Cumartesi günü döneceğimi sanıyorum. Geldiğim gün uğrayacağım size. Söyley misiniz, akşam gelip birkaç saat oturabilir miyim?

Natasa,

- Elbette, elbette! diye haykırdı. Cumartesi günü akşam bekliyorum sizi! Sabirsizlikle bekliyorum hem!

- Ah, ne mutluyum! Daha yakından tanıyacağım sizi! Eh... artık gideyim!

Birden bana dönerek devam etti:

- izninizle elinizi sıkayım. Kusura bakmayın. Pek heyecanlıyım da. Sizinle karşılaşma mutluluğuna birkaç kere eristim, hattâ bir keresinde tanıştırdılar bizi. Sizinle yeniden tanışmama ne kadar sevindığımı belirtmeden gitmek elimden gelmez.

Ben de ona elimi uzatarak,

- Evet, karşılaştık sizinle, dedim, ama ne yazık ki tanıştırıldığımızı hatırlamıyorum.

- Geçen yıl, Prens R. nin evinde.

- Kusuruma bakmayın, hatırlamıyorum. Ama inanin, bu seferkini unutmayacağım. Bu akşamı hiç unutmayacağımı.

- Haklısınız, ben de. Natalya Ivanovna'yla oğlumun candan dostu olduğunuzu biliyorum. Aranıza dördüncü olarak katılabileceğimi umuyorum.

Natasa'ya dönerek ekledi:

- Öyle değil mi? Natasa son derece duygulu,

- Evet, dedi, candan dostumuzdur, hiç ayrılmayacağız birbirimizden, hep beraber mutlu olacağız.

Zavallı kız! Prens'in benimle de ilgilendiğini görünce gözlerinin içi gülmüştü. Ne çok seviyordu beni! Prens,

- Sanatınızın hayranı çok kimseyle karşılaştım, diye devam etti, sizi yürekten seven iki de bayan taniyorum. Sizinle tanışmak kim bilir ne kadar mutlu eder onları. En yakın dostum Kontes'le üvey kızı Katerina Fyodorovna Filimonova'dır bunlar. Sizi onlarla tanıştırmak mutluluğundan yoksun bırakmayin beni.

- Seve seve. Gerçi bu sıralar pek az kimseyle görüşüyorum ama...

- Adresinizi veriniz bana! Nerede oturuyorsunuz? Bir fırsatını bulup...

- Evime konuk kabul etmiyorum Prens, hiç değilse simdilik...
- Gerçi beni herkesle bir tutmamanızı hak etmedim henüz... ama...
- O kadar istiyorsanız buyrun, basimin üstünde yeriniz var. ***ski sokagında, Klugen'in evinde oturuyorum. Prens bir seye sasmis gibi, yüksek sesle,
- Klugen'in evinde ha! dedi. Demek öyle! Çoktan beri mi oturuyorsunuz orada?
- Elimde olmadan gözlerinin içine bakarak,
- Hayir, diye cevap verdim. Kirk dört numaralı dairede oturuyorum.
- Kirk dört mü? Yalnız... basınıza mi kalıyorsunuz orada?
- Evet.
- Sey! Sey için sordum... o evi biliyorum yanılmıyorsam. Böylesi daha iyi... Muhakkak geleceğim size, muhakkak! Sizinle konuşmam gerek. Çok sey umut ediyorum sizden. Hayli iyiliginiz dokunabilir bana. Görüyorsunuz ya, çıkarımı gözetiyorum hep. Hadi Allahaismarladık! Bir kere daha sıkayim elinizi!

139

Birer kere daha Alyosa'yla benim elimizi sikti, Nata-., sa'ninkini öptü; Alyosa'ya eve ne zaman geleceğini bile, sormadan çıktı.

Saskin, kalakalmistik odanın ortasında. Her sey o ka-. dar birdenbire, beklenilmedik bir anda olmustu ki! Hepi-, mizin içinde, karanlık günlerin artık geride kaldığı, yeni bir hayatın başladığı hissi vardı. Alyosa bir sey söyleme-. den Natasa'nin yanına oturmuş, sessiz sessiz elini öpü-. yordu. Genç kizin ne söyleyeceğini merak ediyormuş gibi, arada bir basını kaldırıyor, yüzüne bakıyordu. Sonunda, konustu Natasa:

- Alyosa'cığım, dedi, yarin Katerina Fyodorovna'ya git.

- Ben de düşündüm bunu, gideceğim.

- Seni görmek ağır gelir ona belki... nasıl yapsak? - Bilmem ki. Benim aklıma da gelmedi değil aynı sey. Durumu görür, ona göre hareket ederim.

Sonra tutamadi kendini delikanlı,

- Ne dersin Natasa, dedi, artık her sey degisti mi? Natasa gülümsedi, tatli tatli bakti ona. Alyosa,

- Ne kadar kibar su babam, dedi. Evinin perisan durumunu gördü de en küçük bir imada bulunmadi.

- Hangi konuda? Alyosa'nin yüzü kızardı.

- Sey... baska bir yere tasınmani... ya da...

- Ne söylediginin farkında misin sen Alyosa?

- Çok kibardır diyorum. Seni nasıl ögüyordu! Söy-, lemistim sana... söylemistim! Her seyi anlar, hisseder o! Benden, bir çocuktan söz eder gibi söz etti. Hep çocuk ye-. rine koyarlar beni! Dogru ama, farkım yok çocuktan.

- Çocuksun, ama hepimizden de anlayışlısın. Terte-. miz bir yüregın var Alyosa!

- Babam, temiz yüregimin bana zararı dokundugu-, nu söyledi. Ne demek istedi, anlamadım> Sen anladın mı

ne demek istediğini Natasa? Hemen gitsem mi acaba eve? Yarin sabah erkenden geleceğim sana.

- Git canım, git. iyi akıl ettin bunu. Muhakkak gö-zük babana bu gece, duydun mu? Yarin da mümkün olduğu kadar erken gel

Alyosa'yi bakışlarıyla oksayarak,

- Artık günlerce kaçmazsın benden, değil mi? diye takildi.

Hepimizin içinde bir huzur vardı. Alyosa odadan çıkarken,

- Vanya, geliyor musun? diye seslendi.

- Hayir, dedi Natasa, o kalıyor. Seninle konuşacaklarım bitmedi Vanya. Yarin çok erken, gün अगरirken bekliyorum seni Alyosa!

- Tamam! Allahaismarladık Mavra!

Mavra çok heyecanlıydı. Prensın konuşmasını kapının arkasından dinlemiş, ama çoğunu anlamamıştı.

Anlamadıklarını sorup öğrenmeyi çok istiyordu, ama simdilik pek ciddi, hattâ magrur bir tavırla bakıyordu.

Durumun artık degistiginin o da farkındaydı.

Yalnız kaldık. Natasa elimden tuttu, ne söyleyeceğini düşünüyormuş gibi yüzüme bir süre dalgın dalgın bakti.

Sonunda bitkin bir sesle,

- Çok yoruldu! dedi. Beni dinle, yarin bizimkile-re ugrayacak misin?

- Elbette.

- Anneme anlat, ona bir sey söyleme.

- Zaten senden hiç konuşmuyoruz onunla.

- Nasıl olsa farkedecek. Ne söyleyeceğine, durumu nasıl karşılayacağına dikkat et. Tanrım! Ah Vanya!

Evlenirsem gerçekten de lanetleyecek mi beni? Hayir, olmaz!

Aceleyle,

- Her şeyi yoluna koyabilecek birisi varsa o da

Prenstir, dedim. Gidip babanla barışması gerekiyor, o zaman düzelir işler.

Natasa yalvaran bir sesle,

- Ah Tanrım! diye haykırdı. Eger, eger!..
- Üzülme Natasa, düzelir her şey. Durum öyle göz-teriyor.

Uzun uzun gözlerimin içine baktı.

- Vanya! Prens üzerine ne düşünüyorsun?
- Konuşması içten idiyse, bence dürüst bir insan olması gerekir.
- Ne demek «konuşması içten idiyse»? içten olmayabilir mi?
- Sanmam, dedim.

«içine bir kisku düştü galiba, diye düşündüm, tuhaf!»

- Gözlerini ayırmıyordun yüzünden...
- Öyle, biraz garip göründü bana.
- Bana da. Bir tuhaf konuşuyordu... Çok yorulduğum Vanya'cığım. Bak ne diyeceğim sana: Sen de git yat. Yarın erkenden, onlardan önce gel. Dur, onu bir an önce sevmek için sabırsızlandığımı söylemem ayıp olmadı, değil mi?

- Hayır... niçin ayıp olsun?
- Saçma oldu mu? Şimdi onu sevmediğim anlamına geldiği için, demek istiyorum.
- Asla. içtenlikle söylenmiş bir sözdü bu. O anda öyle hostun ki! Bunu anlayamamışsa aptalın biridir.
- Sanki kızıyorsun ona Vanya, öyle mi? Ne kötü, kuskucu, gösterise düşkün bir kızım ben! Gülmeye; hiç bir şeyimi gizlemem senden. Ah Vanya, sevgili, biricik dostum! Gene mutsuz olursam, gene ağlamak varsa kaderimde, yanımda olacağına, yanibasımda yalnız senin olacağına inanıyorum! Neyimle hakettim bu sevgini? Hiç bir zaman lanetleme beni sen, Vanya!..

Eve dönüşte hemen soyunup yattım. Odam bodrum gibi rutubetli, karanlıktı. Kafamın içinde bir sürü garip düşünce vardı. Uzun zaman uyuyamadım.

O anda bir baskası rahat yatağında uykuya dalmak üzereyken bize nasıl gülmüştü kim bilir... bizi gülmeye: değer buluyorduysa tabii.. Bulduğunu sanmam!

///

Devrisi sabah saat onda, önce Vasilyevski'ye İhmenev'lere, oradan da Natasa'ya gitmek için evden aceleyle çıkarken kapıda dün gelen küçük kızla, Smith'in torunuy la burun buruna geldim. Bana geliyordu. Neden bilmiyorum, onu gördüğüme birden pek sevdiğimi hatırlıyorum. Dün akşam karanlıkta iyice inceleyememiştım onu; gündüz gözüyle görünce daha da şaşırttı beni. Evet, - hiç değilse dış görünüşüyle - ondan daha tuhaf bir yaratık olamazdı. Tu haf bir parıltısı olan siyah gözleriyle, dar madagınık, son derece gür, kuzguni saçlarıyla, durgun, inatçı, esrar dolu bakışıyla bu ufak tefek kız yanından geçen herkesin dikkatini çekebilirdi. Özellikle bakışı şaşırtıyordu insanı; bir zekâ parıltısıyla kisku, ürkeklik yan yanaydı bu bakışta. Yırtık pırtık giysisi gün ışığında dün akşamkinden de daha bir perisan gözüküyordu. Onu için için kemiren, amansız bir hastalığı var sandım. Solgun, zayıf yüzünün tu haf denecek derecede san, bal-mumunu andıran bir rengi vardı. Ama yoksulluğun, hastalığın kötü etkilerine karşılık gene de güzeldi. Kasları ince, siyah, güzeldi. Özellikle geniş alni ve son derece biçimli, gurur ve cesareti gösteren bir kıvrımı olan, ama renksiz denecek kadar solgun dudakları göze hoş görünüyordu.

- Ah, gene mi sen! diye haykırdım, geleceğini bili-l yordum zaten. Gir bakalım!

Dün akşamki gibi gene yavaşça, kuskulu bakışlarım odanın içinde dolastırarak girdi içeri. Vaktiyle dedesinin oturduğu odayı, yeni kiracisinin orayı ne kadar degistirdiğini anlamak istiyormuş gibi merakla inceliyordu. «Torunu da dedesinden farksız, diye geçirdim içimden. Deli mi bu kız ne?» Hâlâ açmamıstı agzım.

Bekliyordum. .Nihayet, basını önüne egerek,

- Kitapları almaya geldim! diye mirıldandı.
- Ah, evet! Kitaplarını... iste buradalar, al! Sana saklıyordum onları.

Kuskuyla gülümsemek istiyor gibi garip bir biçimde merakla baktı yüzüme, kiristirdi dudaklarım. Ama çabuk geçti bu, yüzünü gene eski soguk, esrarlı ifadesi kapladı. Beni tepeden tirnaga anlamlı anlamlı süzdükten sonra,

- Dedem benden söz etti mi size yoksa? dedi.
- Hayır, etmedi, ama... Sözümü aceleyle kesti:
- Peki, geleceğimi nereden biliyordunuz öyleyse? Kim söyledi size geleceğimi?
- Deden yapayalnız olamazdı dünyada. Birisinin ona "bakması gerekirdi; çok yaslı, çökmüştü. Al kitaplarını. Okuyor musun onları?
- Hayır.
- Ne yapıyorsun öyleyse?
- Buraya geldigim zamanlar dedem onlardan oku-ma öğre tirdi bana.

- Sonra gelmemeye mi basladin?

- Evet...

Kendini temize çıkarmak istiyormus gibi ekledi:

- Hastalandim da...

- Annen baban var mi?144

Kaslarini birden çatti, yüzüme âdeta korkuyla bakti Sonra basini önüne egdi, sessizce döndü, çünkü gibi soruma cevap vermeden kapiya yürüdü. Arkasından baka-kalmistim. Ama tam disari çıkarken durdu. Bana yarım dönerek, sert bir tavirle,

- Neden öldü? diye sordu.

Dün aksam Azorka'yi da böyle, tam çıkarken, yüzü kapiya dönük olarak sormustu. Yanina gittim, aceleyle anlatmaya basladim. Arkasi bana dönük, basi önünde, dikkatle dinliyordu. ihtiyarin ölürken altinci sokaktan söz ettigini de söyledim.

- Orada yakinlarindan, sevdiklerinden birisinin oldugunu anlamistim; gelip onu aramalarini bekliyordum. Son nefesini verirken seni andigina göre çok seviyor olmalıydı...

Kiz kendi kendine konusuyormus gibi,

- Hayir, diye mirildandi, sevmezdi beni.

Çok heyecanlıydı. Anlatirken öne eğilerek yüzüne bakmistim bir ara. Besbelli gururundan, heyecanini bastirmak için büyük çaba sarfettiği gözümünden kaçmamisti. Yüzü gittikçe beyazlamiyordu; alt dudagim dislerinin arasında acitircasına sıkıyordu. Ama beni en çok kalbinin küt küt vurusu sasirtmistı. Hizlandıkça hizlanıyordu vuruları, öyle ki sonunda çarpinti gelmiş gibi iki üç adimdan duyuluyordu. Çünkü gibi gene aglayacak sandim, ama tuttu kendini.

- Tahta perde nerede?

- Hangi tahta perde?

- Dibinde öldüğü,

- Çikinca... gösteririm onu sana. Söylesene, adin ne senin?

- Degmez...

- Niçin?

- iste... Ne yapacaksınız adimi? Yok benim adim.

Disari çıkacak oldu, tuttum kolundan.

- Dur biraz. Çok tuhaf bir kizsin! Senin iyiligini istiyorum. Düünden beri hep seni düşünüyorum; merdivende aglaman çok dokundu bana. Unutamiyorum bunu... Üstelik deden de kollarimin arasında can verdi. Ölürken altinci sokagi andigina göre seni bana emanet etti demektir. Geceleri hep düslerime giriyor... Kitaplarini sakladim sana, oysa yabani gibi korkuyorsun benden. Çok yoksul olsan gerek, belki de kimsen yoktur; öyle mi?

Bütün gayretimle güvenini kazanmaya çalisiyordum. Bu çocukun beni neyiyle bu kadar kendine çektigine aklım ermiyor. Acimadan baska bir duygu daha vardi içimde. Durumun esrarli olusundan mi, Smith'in üzerimde bıraktığı etkiden mi, yoksa yaradilistan hayale düskün olusumdan mi bilmiyorum, içimden bir his kiza dogru itiyordu beni. Sözlerim dokunmusa benziyordu ona. Tuhaf tuhaf bakti yüzüme; ama soguk degildi bu bakisi, yumusakti, tatliydi. Sonra düşünüyormus gibi gene önüne egdi basini. Birden son derece alçak bir sesle,

- Helena, diye fisildadi.

- Senin adin mi Helena?

- Evet...

- Peki, bana gelip gidecek misin?

Kendi kendisiyle mücadele ediyormus gibi dalgin,

- Olmaz... diye fisildadi, bilmem ki... geleceğim.

Tam bu anda öteki dairelerden birinde bir duvar saatinin bir kere vurduğu duyuldu. Helena ürperdi, yüzüme büyük bir telâsla bakti,

- Kaçi vurdu saat? diye fisildadi.

- Galiba on buçuğu. Dehset içinde,

- Tanrim! dedi.

Ezilenler - F : 10146 -

Birden kosmaya basladi. Holde bir kere daha durdurdum onu.

- Böyle bırakmam seni, dedim. Neden korkuyorsun? Geç mi kaldin?

Elimden kurtulmaya çabalarken,

- Evet, evet, haber vermeden gelmistim! diye bagirdi. Birakin gideyim! Dövecek beni!

Besbelli agzından kaçırmisti dayak yiyeceğini.

- Dur, dedim, beni dinle bir dakika. Vasilyevski'ye gideceksin değil mi? Ben de oraya gidiyorum, on üçüncü sokakta bir tanidigima ugrayacağım. Ben de geç kaldım, bir araba tutmak istiyorum. Benimle gelir misin? Eve kadar götürürüm seni. Yayan gidersen geç kalırsın...

Korku içinde,

- Eve kadar olmaz! diye haykirdi.

Evine kadar götürceğimi düşünmek bile dehsete düşürmüştü onu, yüzü korkudan allak bullak olmuştü.

- On üçüncü sokakta bir tanidigima gideceğim diyorum sana, senin evine gelmeyeceğim! Arabayla çabuk gideriz! Hadi!

Aceleyle indik merdivenleri. Karsıma ilk çıkan arabayı - tek atlı, her yanı dökülen bir paytondu bu - tuttum. Kız benimle gelmeye razı olduğuna göre, besbelli çok acele ediyordu. Isın tuhafı, bir şey sormaya da cesaret edemiyordum. Böyle kimden korktuğunu soracak oldum, kolunu sallayarak arabadan atlamaya yeltendi. «Ne garip şey!» diye geçirdim içimden.

Arabada pek iğreti oturuyordu. Her sarsilista düşmemek için pis, üstü çatlak çatlak sol eliyle paltoma yapışıyordu. Öteki elinde siki siki kitaplarım tutuyordu. Her halinden bu kitapların onun için çok değerli olduğu belliydi. Bir sarsintidan sonra yerine yerlesirken eteginin altından ayagi gözüktü. Birden sasirdim: Ayagında çorap yoktu, delik desik kunduralarını öylece, çıplak aya-

gina giymisti. Artık bir şey sormamaya karar verdiğim halde tutamadım kendimi,

- Çorabın yok mu senin? diye sordum. Bu havada çorapsız çikilir mi sokaga.

Kısaca cevap verdi:

- Yok.

- Allah Allah... Birisinin yanında kalıyorsundur tabii! Sokaga çıkarken çorap isteyebilirdin.

- Çorapsız gezerim ben.

- Hasta olursun ama, ölürsün!

- Ölüsem öleyim.

Cevap vermek istemedigi, sorulanına kızdigi belliydi.. Dedesinin dibinde öldüğü tahta perdeyi göstererek,

- İşte burada öldü, dedim.

Dalgin dalgin bakti o yana, birden bana döndü, yalvaran bakislarla,

- Allahaskına pesimden gelmeyin, dedi. Ben geleceğim size, geleceğim! ilk fırsatta hemen geleceğim!

- Pekâlâ. Gelmeyeceğimi söylemistim zaten. Ama neden korkuyorsun bu kadar? Çok dertlisin anlasılan. İçim sizliyor sana bakınca...

Biraz hirçin bir sesle,

- Kimseden korktuğum yok benim, dedi.

- Ama demin «dövecek beni» dedin. Gözleri parladi.

- Dövsün varsin! Dövebildigi kadar dövsün! Dövsün!

Magrur bir tavirle «dövsün» diye tekrarlarlarken hafife alıyor, yukari kivrilan üst dudagi titriyordu. Bakislarinda bir endise vardi. Arkasindan gitmemem için yalvarirken dehset içinde,

- Yolunuza devam edin siz, diyordu, ben geleceğim size, geleceğim! Çabuk gidin, çabuk!

Ayrildim ondan. Ama rihtim caddesinde biraz gittik-

ten sonra arabayı saliverdim, geri dönüp gene altinci sokaga çıktım, kosarak karsi kaldirima geçtim. Gördüm onu; hep bakinarak hizli hizli yürüdüğü halde pek uzak-lasmamisti. Hattâ bir an durdu, arkasindan gelip gelmedigime bakmak için geri döndü. Hemen içerlek bir kapinin girintisine saklandim, göremedi beni. Yoluna devam etti. Karsi kaldirimdan izliyordum onu.

lyice meraklanmistim. Gerçi pesinden içeri girmeyecektim, ama her ihtimale karsi, oturduğu evi öğrenmeye kararliydım. Tuhaf bir duygunun etkisi altındaydım. Pastahanede, Azorka öldüğü zaman dedesinin hali de aynı duyguyu uyandirmisti bende...

IV

Taa Maby caddesine kadar yürüdük. Adeta kosuyordu. Sonunda bir dükkâna girdi. Beklemek için durdum.

«Dükkânda kalmıyor ya» diye geçirdim içimden.

Gerçekten de bir dakika sonra çıktı. Ama kitaplar yoktu elinde. Onlari birakmis, toprak bir çanak almisti.

Birkaç adım yürüdükten sonra gösterissiz bir evin avlusuna girdi. Eski, kirli - sari boyali, küçük, ama iki katli, tas bir evdi bu. Alt katin üç penceresinden birinde küçük, kirmizi bir tabut resmi vardi: Isleri kötü giden bir tabut-çunun tabelâsiydi bu. Üst katin pencereleri son derece küçük, kare biçimindeydiler. Tozlu, çatlak camlari pembe basmadan perdelerle örtülmüştü. O yana geçip eve yaklastim, kapidaki «Bayan Bubnova'nin evi» levhasini okudum.

Tam o anda evin avlusundan tiz bir kadın çigliği, arkasindan küfürler isitildi. İçeri baktım; tahta merdivenlerle çıkılan taslikta yesil atkili, kentli gibi giyinmis, sis-

man bir kadın duruyordu. Iğrenç, mosmor bir yüzü vardi. Kanli, sis, ufak gözleri öfkeden parliyordu. Sabah sabah

kafayı çektiği belliydi. Elinde çanakla karsısında korkudan tir tir titreyen zavallı Helena'ya bagırıyordu. Mor suratlı kadının omuzunun üzerinden süslü püslü bir kadın basi uzanmıstı. Biraz sonra, bodrum katına inen merdivenin kapısı açıldı, besbelli haykirmayı duyan, fakir kilikli, kendi halinde, sevimli yüzlü, orta yaşlı bir kadın çık-

ti disarı. Alt katin aralanmış kapisından çökmüş bir ihtiyarla bir kız bakıyordu. Kapıcı olacak, boylu boslu bir köylü elinde çalı süpürgesiyle avlunun ortasında durmuş, tembel tembel onları seyrediyordu.

Kadın içinde birikmiş küfürleri soluk almadan sıralıyordu:

- Ah piç seni, Allahın belâsi, igrenç yaratık! Sana bakmamın, yedirip giydirmemin karşılığı bu mu, hain?! Salatalık tursusu almaya yolladık onu, sivilisip gitti! Yollarken kaçacağı içime dogmustu zaten. Anlamistim, anla-

mistim! Kaçtı diye dün akşam saçlarım yoldum, gene tinmadı! Nereye gidiyorsun böyle sokak süprüntüsü, nereye? Kimin yanma kaçıyorsun mel'un kâfir, patlak göz-lü igrenç yaratık, Allahın belâsi, kimin yanına, söyle?

Cevap ver bana, yoksa suracıkta gebertirim seni!

Öfkeden kudurmuş kari zavallı kizin üzerine saldıra-

çak oldu, ama merdivenin basından bakan bodrum kat kiracisi kadını görünce birden durdu; ona dönüp, zavallı kurbanının korkunç suçuna onu tanık tutmuş gibi elini kolunu sallayarak daha yüksek sesle bagırmaya başladı:

- Anası geberdi! Siz de biliyorsunuz, sevgili kom-sucugum, sipsivri kaldı ortada. Fakir olduğunuzu, karninizi zor doyurduğunuzu bildiğim için «Zavallı yetimi yanıma alayım da Kutsal Nikola'nın ruhuna bir sevap işleyeyim bari» dedim. Demez olaydım! İki aydır kanımı emdi, yedi bitirdi beni! Sülük! Çingiraklı yılan!

Inatçı- 150 -

domuz! İstedigin kadar döv, istersen sokaga at, agzini açmaz; dilini yutmuş gibi susar! Sinirden patlayacağım î Kendini ne saniyorsun, yılan suratlı, maymun! Ben olmasaydım duvar diplerinde açlıktan gebermiş gitmistin. Ayagımı yıkayıp suyunu içmelisin, canavar, kara masa. Tahtalı köyü boylamistın ben olmasam...

Kudurmuş cadıyı saygıyla dinleyen bodrum katin kiracisi kadın,

- Niçin bu kadar üzüyorsunuz kendinizi Anna Tri-fonovna? diye sordu. Gene ne yaptı size?

- Ne yapmadı ki, komsucugum, ne yapmadı ki! Sözümün dinlenilmesini isterim ben! Karsımdaki, kendi düşündüğü iyi şeyi değil, benim söylediğim kötü bile olsa, onu yapmalıdır... böyle bir insanım ben iste! Az kaldı

"sikintidan öldürecekti beni bugün! Tursu alsın diye dükkâna yolladım onu, üç saatte geldi! Yollarken içime dogmustu gene kaçacağı, dogmustu! Nereye gittin a kaltak T Kimden yardım görüyorsun? Ben bakmıyor muyum ona söyleyin komsular! Orospu anasının on dört ruble borcunu bagısladım, kendi paramla gömdürdüm onu, su seytani da yanıma aldım; biliyorsun bütün bunları komsucugum, iyi kadınsın sen, biliyorsun! Bütün bunlardan sonra onun üzerinde hakkım yok mu? Bunu anlaması gerekir, ama o ne dersem tersini yapıyor! İyiliğini istiyorum. Mendebura ipek entariler diktirdim, Gostini'den bir çift pabuç aldım, prensesler gibi süsledim... seve seve yapıyordum bunları! Ama sonu ne oldu komsucugum! İki gün içinde parça parça yaptı üstündekileri, öyle dolasıyor şimdi! İnanır misiniz, mahsus yırttı entarisini, yalan söylemeyi sevmem, gözlerimle gördüm; «istemem sizin ipek entarinizi, eski pis entarimle gezerim ben» demek istiyordu. Öfkemi aldım ondan tabii, iyice bir dövdüm, öyle ki sonra doktor çağırtmam gerekti... bir de masraf ettim onun için. Oysa birakmalıydım geberip gitsin, bir hafta

151

sütten olurdum o kadar! (1) Ceza olsun diye tahtaları yıka dedim; inanır misiniz, yikiyor! Hem de öyle güzel yikiyor ki! Deli olmak isten değil! Kaçar gider benden diye düşündüm. Düşünmemle kaçması bir oldu. Siz de biliyorsunuz, dün akşam gitti. Duydunuz, döve döve canını çıkardım, bir daha kaçmasın diye kunduralarını, çoraplarını alıp sakladım Artık yalınayak kaçamaz, diyordum; bugün gene gitti! Neredeydin? Söyle! Kime yakindin ben-den? Söyle çingene suratlı, mendebur, söyle!

Korkudan dili tutulan kızcagızın üzerine hisimla atıldı, saçlarına yapıştı gibi yere çarptı. İçinde tursu olan çanak bir yana fırlayıp parça parça oldu. Kudurmuş, sar-hos kariyi bu daha da kızdırdı. Kizin yüzüne gözüne rast-gele vuruyordu. Ama Helena'nın hiç sesi çıkmıyordu. Kendimi kaybederek kostum, öfkeyle sarhos kadının karsısına dikildim. Kolunu tutarak,

- Ne yaptığınızın farkında misiniz siz? diye bagırdım. Zavallı bir yetimi ne hakla dövüyorsunuz?.

Kadın Helena'yi bırakıp ellerini beline koydu. Hem o tiz sesiyle,

- Ne var? diye haykırdı. Kimsin sen? Ne isin var evimde?

Ben de bagırıyordum:

- Merhametsiz, canavar kadın! Zavallı bir çocuğa bu yaptığın nedir? Senin değildir; yetim olduğu için onu evine aldığını demin kendin söylüyordun, duyduğum...

Cadaloz da bagiriyordu:

- Tanrim! Kimsin sen, geldin musallat oldun basima! Onunla beraber mi geldin yoksa? Simdi karakola ha-
ber verecegim! Andron Timofeiç çok sayar beni! Kaçip kaçip sana mi geliyordu bu sillik? Kimsin sen?
Evimde

(1) Perhiz cezasından söz ediliyor.

(E. A.)

rezalet çıkarmaya geldin demek. Polis!

Yumruklarını sıkarak üzerime yürüdü. Ama tam o anda bir çiglik duyuldu. Basımı çevirip baktım, ayakta hareketsiz duran Helena korkunç bir çiglikle yere yuvarlanmış, kivraniyordu. Yüzü tanınmaz bir hale gelmişti. Sar'a nöbetiydi bu. Karta kaçmış süslü kızla bodrum katta oturan kadın kostular, kaldirdilar onu, aceleyle eve götürdüler. Cadaloz hâlâ bagiriyordu arkasından:

- Gebereydin de kurullaydım, Allahın belâsi! Bir aydan beri üçüncü nöbet bu...

Sonra bana saldırdı gene:

- Çabuk defol sen de, gözüm görmesin dümbelek ! Ulan kapici, ne dikiliyorsun orada! Boy gösteresin diye mi aylık veriyorum sana?

Kapici bir şey söylemiş olmak için, kalın sesiyle, tembel tembel,

- Hadi bas git! dedi. Yürü! Ense köküne yapistiririm yoksa. İki kisi kavga ederken üçüncü karismaz. Selâmini ver, çek arabam bakalım!

İster istemez çıktım. Araya bosuna girmistim. İçim içimi yiyordu. Karsi kaldirimda durdum, bakmaya başladım. Benim arkamdan sarhos kadın kosarak yukari çıkmış, kapici da ortadan kaybolmustu. Biraz sonra, Helena'yi eve götürmeye yardım eden kadın çıktı, merdivenleri aceleyle iniyordu, beni görünce durdu, merakla süzdü. Temiz yüzü cesaret verdi bana. Gene girdim avluya, doğru yanına gittim.

- izninizle bir şey sormak istiyorum size, dedim. Kimin nesidir bu kız? Su igrenç karinin yaptigi nedir? Bunu basit bir meraktan sordugumu sanmayın lütfen. Dünden beri taniyorum bu kizcagizi, bir durumdan ötürü de çok ilgileniyorum onunla.

Kadın içeri girmek için dönerek isteksiz isteksiz,

- ilgileniyorsanız, burada ölmesine göz yuma-

- 153

caginiza yanınıza alsanız onu, ya da birisinin evine yer-lestirseniz daha iyi edersiniz, dedi.

- Bana yol göstermezseniz ne yapabilirim? Hiç bir şey bilmiyorum. Evin sahibi Bubnova'ydi bu galiba?

- Ta kendisi.

- Kız nasıl onun eline düştü? Annesi burada mi öldü?

- Evet... Bizi ilgilendirmez bu.

Gene içeri girmek için yürüyecek oldu.

- Lütfen aydınlatın beni, dedim; söyledim ya, çok ilgileniyorum bu kızla. Belki bir şeyler yapabilirim. Kimin kizidir? Annesi kimdir? Biliyor musunuz?

- Yabancıydı galiba, disardan gelmişti; bodrum katta oturuyordu. Veremliydi, öldü zavallı.

- Böyle bir yerde oturduğuna göre çok fakir olmalıydı.

- Hem de nasıl! Hepimiz acıyorduk onlara. Bizim elimizden ne gelirdi, bes ayda bize de bes ruble borçlandı.

Biz kaldirdik onu; kocam tabutunu yaptı.

- Bubnova kendi kaldirdigini söyledi ama?

- Yalan.

- Soyadı neydi?

- Dilim dönmeyecek beyim, zor bir addi. Almanca olsa gerek.

- Smith mi?

- Hayır, baska bir şey. Anna Trifonovna öksüzü yanına aldı; sözde bakacak ona... Ama hiç iyi etmiyor.

-. Bir maksadı var galiba?

Kadın söylese mi söylemese mi kararsız, dalgin,

- Kötü yapıyor, dedi. Bize ne... Arkamızdan bir erkek sesi duyuldu :

- Dilini tutsan iyi edersin!

Kirk yaşlarında, sabahlığının üzerine kaftan giymiş, kentli kilikli bir adamdı bu. Konustugum kadının kocası olduğu belliydi. Yan gözle beni süzerek,

- Söylecek bir şeyi yoktur size karimin, bayım, dedi. Bizi ilgilendirmez bu... Yürü içeri bakalım!

Allahaismarladık bayım, tabutçuyuz biz. Meslegimizle ilgili bir iğnin olursa seve seve yardım ederiz size...

Baska hiç bir isimiz olamaz sizinle...

Düünceli, son derece heyecanlı çıktım sokaga. Hiç bir şey yapamıyordum... Burayı böyle birakip gitmek de gelmiyordu içimden. Öte yandan, tabutçunun bazı sözleri de pek sasirtmişti beni. Kötü bir şeyler dönüyordu ortada, hissediyordum bunu.

Basim önümde, dalgın dalgın yürürken birisinin beni adıyla çağırdığını duydum. Gözlerimi kaldırdım, a-yakta güç duran, üstübaşı temiz ama paltosu yırtık pırtık, kasketi kirli, sarhos bir adam duruyordu karşımda. Yüzü hiç de yabancı gelmemisti bana. Yüzüne saskin saskin baktığımı görünce göz kırptı, manalı manalı,

- Ne o, tanımadın mı? dedi.

V

- Oo! Sen miydin Maslobojev! diye haykırdım. Eski lise arkadaşımı birden tanıdım.

- Ne tesadüf!

- Evet, dedi, ne tesadüf! Altı yıldır karşılaşmamıştık. Daha doğrusu karşılaştık da ekselans hazretleri bakmak lütfunda bulunmamıştı bize. Ekselans, general oldunuz tabii... yani edebiyat generallerinden!..

Böyle söylerken alaylı alaylı gülümsüyordu. Sözünü kestim :

- Saçmalama Maslobojev! Bir kere, edebiyat generali bile olsa, generale benzer yanımla yok benim; sonra..

_ 155 _

izinle sunu söyleyeyim ki, evet iki üç kere sokakta karşılaştık seninle, ama kaçtın benden, pesinden kosacak degildim her halde. Ne düşünüyorum biliyor musun? Sarhos olmasaydın şimdi de seslenmezdin bana. Öyle değil mi? Ama neyse, gene de merhaba! Seni gördüğüme çok çok sevindim kardesim.

- Doğru! Sey... bu durumum... seni mahcup etmiyor ya? Neyse canım, sormaya degmez bunu; önemli değil. Ne akıllı bir çocuktun okuldayken, Vanya! hiç unutmam o günleri. Hatırlıyor musun? benim yüzümden sopa yemistin bir keresinde. Ele vermemistin beni; ben de

tesekkür edecek yerde, bir hafta dalga geçmistim seninle. Çok temiz yürekliydin! Merhaba canım kardesim, mer-haba! (Öpüştük.) Hayat değil benimki, yuvarlanıp gidiyoruz iste... o tatlı günlerimizi unutmadım hâlâ. Unutamiyor insan! Sen ne âlemdesin bakalım?

- Ben de senin gibi...

içkinin verdiği duygululukla uzun uzun baktı yüzüme. Zaten temiz yürekli bir insandı. Sonra acikli bir sesle,

- Hayır Vanya, dedi, benim gibi değilsin sen! Okudum Vanya, okudum, okudum!.. Bak Vanya'cığım, gel seninle biraz konusalım! Acelen var mı ?

- Var; doğrusunu söyleyeyim, hem çok acelem var. İyisi mi bak ne yapalım, nerede oturuyorsun?

- Söylemesine söyleyeceğim, ama iyisi bu değil. Ne yapsak iyi olur söyleyeyim mi?

- Söyle.

Durdugumuz yerden on adım ötedeki bir tabelâyı gösterdi.

- İste! Gördün mü? Pastane ve lokanta, yani lokanta, ama iyi bir yerdir. Aklına kötü bir şey gelmesin diye önceden söyleyeyim, çok temiz bir lokantadır; hele votkasına diyecek yok! Kiev'den yayan gelmiş derler

ya, o cinsten iste! Kaç kere içtim, biliyorum; zaten kötü bir şey çıkaramazlar bana burada. Filip Filipiçi bilirler. Filip Filipiç derler bana. Ne oldu? Niçin burusturdun yüzünü. Birak da sözümü bitireyim. Simdi saat tam on biri çeyrek geçiyor, demin baktım; tam on ikiye yirmi bes kala bırakırım seni. Bu arada birkaç kadeh atarız. Eski bir arkadaşın için yirmi dakikacık... geliyor musun?

- Yirmi dakikayı geçmeyecekse gelirim; çünkü çok sıkışık durumdayım kardescagizim, acele isim var...

- Hadi öyleyse. Ama önce sunu söyleyeyim: yüzünden düşen bin parça oluyor, canın bir seye sikkın, ne dersin?

- Öyle.

- Nasıl anladım! İnsanın içini yüzünden anlama bilimiyle uğrasiyorum artık ben. Hadi yürü, konusalım biraz. Yirmi dakikaya neler sigdirmam ki ben: bir semaverin dibini kurutur, arkasından kayın, yaban kerevizi, turunc, parfait amour likörlerinden birer kadeh yuvarlar, yetmezse baska bir şey daha bulurum... Durmadan içiyorum dostum! Yalnız bayram günleri kiliseye giderken ayigim. istersen içme sen. Yanımda bulunman yeter bana. içersen çok daha iyi olur tabii. Hadi! İki lâf edelim, on yıl sonra görüşmek üzere ayrılırız gene. Senin dengin değilim ben Vanyacığım!

- Birak gevezeliği de yürü. Yirmi dakika sonra giderim.

Lokanta ikinci kattaydı. Yukarıya dar, ahsap bir merdivenden çıkiliyordu. Merdivende zil zurna sarhos iki adamla karşılaştık. Bizi görünce sallanarak yana çekildiler.

Sarhoslardan biri henüz çok genç, biyıkları terlememiş, son derece ahmak yüzlü bir delikanlıydı. Sık, ama biraz gülünç giyimliydi: sanki üzerindeki giysi baskası-nindi; parmaklarında pahali taslardan yüzükler vardı ;

157

kravatında gene pahali bir ıgne parliyordu. Pek tuhaf bir biçimde taranmış basının tepesinde bir tutam saç dimdik duruyordu. Hep siritiyor, kikir kikir gülüyordu. Arkadaşı ise sisman, göbekli, dazlak kafalı, elli yaşlarında bir adamdı. Çiçek bozugu, sarhos yüzünün ortasındaki düğmeyi andıran burnunun üzerine bir gözlük oturtulmuştu. Giyimine önem vermediği ilk bakışta belli oluyordu. Onun da kravatında oldukça büyük bir ıgne vardı. Yüzünde hırçın, heyecanlı bir ifade dikkati çekiyordu. Kalın bir yağ tabakasının arasında nokta kadar kalmış çirkin, hirs dolu gözleri kuskuyla bakıyorlardı. Maslobojev'i tanıdıkları belliydi; sisko bizi görünce bir an burusturdu yüzünü, genç olanı ise pis pis gülümsedi. Kasketini çıkardı. Maslobojev'e siriterek,

- Kusura bakmayın Filip Filipiç, diye mirıldandı.
- Hayrola?
- Kabahatimiz var... sey... Mitroska içerde oturuyor. Alçağın biridir o Filip Filipiç.
- Ne oldu?
- Öyle ya... Geçen hafta Mitroska'nın yüzünden bir yerde beyin suratına (basiyla arkadaşım gösterdi) yogurt almışlar... kih, kih!
- Arkadaşı, canı sıkılarak dirseğiyle dürttü onu.
- Birkaç sise içemez misiniz bizimle Filip Filipiç?
- Hayır, dedi Maslobojev, şimdi olmaz, isim var.
- Kih! Benim de sizinle bir isim vardı... Arkadaşı gene dirseğiyle dürttü onu.
- Baska zaman, baska zaman!

Maslobojev'de, onların yüzüne bakmak istemiyormuş gibi bir hal vardı. Ama bir uçtan öbür uca uzanan çesit çesit mezelerle, böreklerle, renk renk içki siseleriyle donatılmış tezgâhın bulunduğu birinci salona girdiğimizde bir köseye çekti beni.

- Genç olani tanınmış tüccar Sizobrühov'un oğlu-
- dur, dedi. Babasından kalan yarım milyonu tüketmeye alışıyor. Paris'e gitti, orada yedigi paranın haddi hesabi yok, belki de uyutmuşlardı onu... Sonra amcasından bir miras kaldı, Paris'ten döndü şimdi, gerisini de burada bitirmeye alışıyor. Bir yıl sonra avuç avuç dilenmeye başlayacak, farkında değil. Kaz kafalının teki... hep birinci sınıf lokantalarda, bodrum meyhanelerinde geçiyor günlerini, aktristlerle dösüp kalkıyor. Geçenlerde de tutmuş, atli muhafızlığa kabulü için dilekçe vermiş. Yaslı olanının adı Arhipov'dur. O da tüccar mı, bir yerde kâhya mı ne... Bir ara sarapilikla uğrasmış, düzenbazın, namussuzun teki... simdilik Sizobrühov'a yordakilik ediyor. Ne hinoglu hindir! İki kere iflâs etmiş, içi çift arsisi, sapık bir adamdır. Dalavereli bir iş yüzünden mahkemeye de dösümü, ama kurtarmış paçayı. Onu burada gördüğüme bir bakıma sevindim; bekliyordum onu... Anlaşılan Sizobrühov'u soymakla meşgul bu günlerde. Bilmediği delik yoktur, bu yüzden gençlerin işine yarar. oktan beri ona dis biliyorum. Mitroska da öyle... Su pencerenin dibinde ayakta duran kibar giyimli, ingene suratlı delikanlıdır Mitroska. At hirsizinin tekidir, buradaki bütün süvarilerle ahablığı vardır. Öyle namussuzdur ki, gözlerinin önünde kalp parayı basar, gördüğün halde alır bozarsın bastığı banknotu. Gerçi kadife kaftan giyiyor, milliyetçi bir Rustan farkıdır (yakıyor da bu, kerataya) ama su anda frak giydir ona, al İngiliz kulübüne götür, ünlü kont, söz gelimi, Dümbelekof diye tanıt, hiç kimse aklının ucundan geçirmes kont olmadığını, yutarlar. Briç oynar, bir kont gibi kibar konuşur... Sonu kötü ya bakalım... İşte bu Mitroska da dis biliyor şimdi siskoya. İlye yolamadığı, eski arkadaşı Sizobrühov'u aldı elinden çünkü. Burada buluştuklarına göre ortada bir işler dönüyor demektir. Arhipov'la Sizobrühov'un buralarda dolastıkları, bir işler pesinde oldukları haberini bana Mitros-

ka'nın yetistirttiğinden kuskum yok. Mitroska'nın Arhi-pov'a olan öfkesinden yararlanmak istiyorum; çünkü benim de kendime göre düşüncelerim var. Buraya da onun için geldim sayılır zaten. Mitroska'ya belli etmek istemiyorum; sen de bakma ona. Buradan çıktığımız zaman pe-1 simizden kosacak, istediğim şeyi söyleyecektir bana... Simdi su odaya geçelim Vanya.

Garsona döndü :

-- Ne istediğimi bilirsin tabii Stepan.

- Bilirim,
- Getirecek misin?
- Elbette efendim.

- Hadi bakalım. Otur Vanya. Niçin öyle bakıyorsun yüzüme? Farkındayım, gözlerini ayırmıyorsun benden. Sasiyor musun? Sasma. İnsanın basına her şey gelir hayatta... ocuklugunda - özellikle beraberce Cornelius Nepos'u ezberlediğimiz günlerde - aklının ucundan geçmeyen şeyler gelir basına... Bak Vanya, suna inan: gerçi yolunu kaybetti Maslobojev, ama yüresi o zamanki gibi temizdir gene; sadece kosullar degisti. Yüzüm kara olmasına karadır, ama herkesinki de en az benimki kadar karadır. Doktor olmak istedim, Rus dili öğretmenliğine adaylığımı koydum, Gogol üzerine bilimsel bir yazı dösendim, altın arayıcılığı yapacak oldum, evlenmeye kalktım... bir yuvası olsun kim istemez, evim tamtakir olduğu halde razı oldu kız. Dügün günü giymek için bir çift kundura ödün aldım birisinden; benimkilerin dibi ıkali bir buçuk yıl oluyordu çünkü... Sonunda evlenme isimiz suya düstü. O bir öğretmenle evlendi, ben de büroda çalışmaya başladım. Büro dedimse öyle vizir vizir isleyen, büyük bir yer gelmesin aklına... İşler degismisti artık. Yıllar geçti aradan, çalışmadan bol bol para kazanıyorum: rüsve alıyor, gerçekleri savunuyorum. Koyuna karsi kurt, kurda karsi koyunum. Kendime göre

prensipierim var: söz gelimi, bir iekle bahar olmayacağına inanır, isimi ona göre tutarım. Daha çok kisisel, ayak takımı işi benimki... anlıyorsun ya?

- Detektif falan misin?

- Yo... detektif sayılmaz pek. Ama bir bakıma resmî bir iş sayılır, ama daha çok gönüllü çalışırım.

Anlayacağın, votka içirim Vanya. Votka yerine aklımı içmedim için de geleceğimi biliyorum. İsim bitti

benim artık, arabi istedigim kadar ov, beyaz olur mu hiç! Bir sey söyleyecegim sana Vanya: içimde dürüst bir yan kalmamis olsaydi gelmezdim yanina. Haklisin, çok gördüm seni, yanina gelmek istedim, ama cesaret edemedim, sonraya birakiyordum hep. Senin dengin degilim ben. Sarhos oldugum için senden kaçmadigimi dogru söyledin. Birakalim beni artık. Senden söz edelim biraz. Okudum canim, ben de okudum! ilk yapitini, diyorum sevgili dostum. Okuyunca az kaldı dürüst bir insan oluveriyordum! Az kalmisti, ama vaz geçtim, namussuz olarak kalmayı yegledim. Iste böyle...

Uzun uzun anlatti. İçki gittikçe daha çok vuruyordu basina. Duygulanmisti, ha agladi ha aglayacakti. Masloboyev öteden beri hos, ama içten pazarlikli, kurnaz, uyanik, anasinin gözü bir çocuktü. Ama aslında temiz yürekliydi. Yolunu yitirmis bir insan... Rus toplumunda böyleleri çoktur. Genellikle, büyük yetenekleri olan kimselerdir bunlar; ama akintiya kapilmislardir bir kere; üstelik, bazi yönleri zayıf oldugundan bile bile, vicdanlarının gösterdiginin tam tersini yaparlar; göz göre göre sürüklenirler uçuruma. Masloboyev üstelik bir de içkiye vermisti kendini.

- Simdi bir sey daha söyleyecegim sana, diye devam ediyordu. Ününün yildirim hiziyla her yana nasıl yayildigini duydum; sonra seninle ilgili bir çok elestiri yazisi okudum (okudum ya; artık hiç bir sey okumadi-

gimi mi saniyordun); aradan bir zaman geçince sokakta gördüm seni, ayaginda eski bir potin vardi, sapkan burus burustu; çok sey anlatti bana senin, bu durumun. Simdi dergilere mi yaziyorsun?

- Evet Masloboyev.

- Hamallik yapıyorsun yani.

- Ona benzer bir sey.

- Bak ne diyecegini kardesim: içmek daha iyi vallahi! Kafayı çekip kanepeme uzaniyorum (çok güzeldir kanepem, yaylan bile var), hayallere birakiyorum kendimi. Söz gelimi Homer, ya da Dante, Barbaros oldugumu düşünüyorum. Oysa sen Dante ya da Barbaros oldugunu hayal edemezsin; çünkü bir kere, kendin bir seyler olmak istiyorsun; sonra, yasaktır sana böyle düşünceler, bir hamalsin çünkü. Benim hayallerim var, seninse gerçeklerin. Bak Vanya, açıkça, kardesçe bir sey söyleyecegim sana, dinle beni (dinlemezsen çok gücenirim), paraya ihtiyacin var mı? Bol param var. Burusturma yüzünü öyle. Kabul et verecegim parayı, seni çalıştıran o yayincılara ne kadar borcun varsa hepsini ver, kes onlarla hesabini, seni bir yıl bakacak parayı vereyim sana, o-tur büyük bir roman yaz! Ne dersin?

- Bak Masloboyev! Bu kardesçe düşüncen için minnettarini sana, ama simdi bir cevap veremem... sebebini de söyleyemeyecegim, anlatmasi uzun sürer. Birtakim durumlar var. Ama söz veriyorum, sonra her şeyi anlatacagim sana. Teklifine çok çok tesekkürler. Sana ugrayacagim, söz veriyorum, sik sik ugrayacagim hem. Benimle açık, içtenlikle konustun, ben de, benden daha tecrübeli oldugunu sandigim bir konuda akil danisacagim sana.

Smith'le torununun hikâyesini, pastaneden baslaya-

Ezilenler - P : 11162

rak sonuna kadar anlattim ona. Ben anlatirken, gözlerinde olayi biliyormus gibi bir ifadenin dikkatimi çekmesi sasirtmisti beni. Kuskumu açtim ona.

- Hayir, dedi, ama Smith adında bir ihtiyarin pastanede öldüğünü duymustum. Ama madam Bubnova'yla ilgili bazi seyler biliyorum. İki ay önce rüsvet almistim ondan. Je prends mon bien ou je le trouve... (1) Moliere'e bir bu bakimdan benzerim. Gerçi yüz ruble almistim ondan ya, daha o gün kendi kendime, cadalozdan bes yüz ruble almaya karar vermistim. Ne Allahın belasidir! Karanlık islerle ugrasiyor. Hele bazan öyle korkunç seyler yapıyor ki! Lütfen Don-Kisot sanma beni. Belki benim payima da bir seyler düşer diye ilgileniyorum; demin Si-zobrühov'u görünce bunun için o kadar sevinmistim iste. Birisi getirdi buraya Sizobrühov'u, Siskodan baskasi olamaz bu. Siskonun ne çeşit islerle ugrastigim bildigim için... Neyse, onu da bir punduna getirip enselerim! Bu küçük kizin hikâyesini öğrendigim iyi oldu; baska bir ipucu buldum simdi. Bazi özel isler de yapıyorum ben Vanya. Öyle kimselerle tanistim ki! Geçenlerde bir prensin kirli bir isini yakaladim... bir is ki sorma! Hiç kimse beklemezdi ondan bunu. istersen evli bir kadının marifetlerinden söz ederim sana? Sen gel bana Vanya, öyle seyler anlatacagim ki sana yazsan hiç kimse inanmaz....

Bir ön - seziyle sözünü kestim :

- Soyadi neydi o prensin?

- Ne yapacaksın? Valkonski.

- Pyotr Valkonski mi?

- Evet. Taniyor musun onu ?

- Uzaktan.

(1) Moliere'nin çok kullandigi bir söz : «Elime geçen fırsati kaçırmam.»

Kalkarak,

- Bu Prensle ilgili bazi seyler öğrenmek için bir-kaç kere gelecegim sana Masloboyev, dedim. Çok meraklandirdin beni.

- Hay hay dostum, istedigini zaman buyur. Masal anlatmasini severim ama her seyin bir sinini var. . anlarsin ya! Yoksa kredimizi, itibarimizi - ticarî itibarimizi yani - kaybederiz.
 - Sinini asmayiz biz de. Heyecanlanmistim. Kaçmadi gözünden bu.
 - Simdi sana anlattigim hikâyeye ne dersin? diye sordum. Bir sey düşündüm mü?
 - Anlattigin hikâye mi? Bir dakika bekle, hesabi verip geliyorum.
- Büfeye gitti, orada tesadüfenmis gibi, herkesin senli benli bir tavirle Mitroska dedigi kaftanlı delikanliyla yan yana geldi. Maslobojev onunla, bana söylediğinden biraz daha yakin dosttu gibime geldi. Hiç degilse, ilk kez konusmadiklari belliydi. Gösterisli bir delikanliydi Mitroska. Kaftaniyla, kirmizi ipek gömleğiyle, güzel yüz çizgileriyle; gençlik, cesaret dolu siyah gözleriyle dikkati hemen üzerine çekiyordu. Hareketlerinde yapmacik bir kabadayilik vardi; ama simdi basi pek kalabalikmis, ö-nemli islerle ugrasiyormus gibi bir tavir takinmaya çalıştigi belliydi. Maslobojev yanima dönünce,
- Vanya, dedi, bu aksam üstü saat yedide ugra bana, belki bir seyler söyleyirim sana. Görüyorsun ya, yalnız basima bir ise yaramiyorum. Eskiden yariyordum, ama geçti artik benden, islerden uzaklastim, içkiye verdim kendimi. Ama eski ahbaplarim var; onlardan bazi seyler öğrenebilirim. Bu alanda usta olan kimselere sorarim. Gerçi bos bir zamanimda, yani ayikken ben de bir seyler yaparim... tabii gene tanidiklari yardimiyla... Isini aslini öğreniriz... Neyse, simdilik bu kadar yeter! . Iste164
- sana adresim: Sestilavoçnaya... Artik bogazim kurudu Vanya. Birkaç kadeh yuvarlayip dogru eve gidecegim. Söyle bir uzanayim. Gelirsen Aleksandra Semyonovna'yla tanistiririm seni; zaman olursa siirden falan söz ederiz.
- Ya Prensten?
 - Ondan da.
 - Gelirim belki, gelecegim, gelecegim...

VI

Anna Andreyevna sabirsizlikla bekliyordu beni. Dün aksam Natasa'nin mektubu üzerine söylediklerim son derece meraklandirmisti onu; çok daha erken, saat onda bekliyormus beni. Öğleyn saat ikide geldigim zaman zavalli kadin sabirsizlikten kivraniyordu. Üstelik, dünden beri içini dolduran yeni umutlarından, Nikolay Sergeiç'ten - dün aksamdan beri hastalanmis, ama ona karsi çok iyi davraniyormus - söz etmek istiyordu bana. Oldukça soguk karsiladi beni, «Niçin geldin? Her gün ne diye damlarsin buraya?» der gibi bir ilgisizlik vardi davranislarinda. Geç geldim diye kizmistim. Ama acelem vardi benim; kisaca dün aksam Natasa'nin evinde olanlari anlattim. Prensini ziyaretini, Natasa'ya yaptigi teklifi duyunca kadincagizin yüzü güldü birden. O andaki sevincini anlatamam: kendini kaybetti, haç çıkardi, agladi, tasvirin önünde yerlere kadar egildi, boynuma atildi; hemen Nikolay Sergeiç'e kosup mutlu haberi vermek istedi.

- Ugradigi hakaretler, küçük düşürülmeler hasta. etti onu. Natasa'nin gururunun kurtuldugunu öğrenince her seyî unutacaktır.

Zor vazgeçirdim onu. Zavalli kadincagiz yirmi bes yili

beraber yasadigi kocasini hâlâ tanımamisti. Benimle hemen Natasa'ya gelmek de istedi. Bu hareketinin Nikolay Sergeiç'i kizdiracagini, isleri berbat edeceğini anlattim. Sonunda yatisti, ama gereksiz sorularla uzun süre oyaladi beni, habire konustu. «Bu kadar sevinçliyken dört duvar arasinda bir basima mi kalayim?» diyordu. Natasa'nin beni sabirsizlikla bekledigini söyleyerek nihayet izin kopardim ondan. Kadincagiz pespese birkaç kere kutsadi beni, Natasa'ya en iyi dileklerini iletmemi söyledi; önemli bir sey olmazsa aksam muhakkak ona ugramami tembihlediginde, bu istegini kesinlikle reddedince aglamakli oldu. Bu gelismde Nikolay Sergeiç'i görmedim: bütün gece bas agrisindan, atesten sızlanmis, simdi odasinda uyuyordu. Natasa da sabirsizlikla bekliyordu beni. İçeri girdigimde her zamanki gibi kollarini önünde kavusturmus, odanin içinde dalgın dalgın dolasiyordu. Simdi bile onu düşündüğüm zamanlar fakir odasinda yalnız, terk edilmiş, bekleyen, kollarini göğsünün üzerinde kavusturmus, basi önünde, odanin içinde gagesiz, bir asagi bir yukari dolasirken gelir gözlerimin önüne.

Dolasmagina devam ederek alçak sesle, niçin bu kadar geç kaldigimi sordu. Basimdan geçenleri kisaca anlattim; ama dinlemiyordu beni sanki. Büyük bir endisesi oldugu belliydi.

- Ne var ne yok? diye sordum.

- Hiç, dedi.

Ama ses tonundan bir seylerin oldugunu, beni sabirsizlikla bunu anlatmak için bekledigini anlamistim.. Ama her zaman oldugu gibi simdi degil, ben gitmeye hazirlanirken anlatacakti. Adetiydi bu. Alismistim ben de, bekliyordum.

Dün aksamki olaydan söz etmeye basladik. Yasli Prensini ikimiz üzerinde de ayni izlenimi birakmis olma-si sasirtmisti beni: Natasa da hiç hoslanmamisti ondan; hele simdi dünkünden daha çok nefret ediyordu. Dünkü ziyaretini enine boyuna konusmamizdan sonra Natasa birden,

- Bak sana bir sey söyleyeyim Vanya, dedi, dene-misimdir: birisinden baslangiçta hoslanmazsam, bu, ondan sonra hoslanacagima delildir. Her zaman öyle olmustur.

- insallah Natasa. Her seyi düsündüm tasindim, sonunda su karara vardim: Prens ne kadar kötü niyetli olursa olsun, evlenmenize karsi durmayacaktır.

Natasa odanın ortasında durdu, gözlerimin içine soguk soguk bakti. Yüzü degismisti; dudaklari bile hafiften titriyordu. Gururlu bir saskinlikle,

- Böyle bir durumda nasıl kurnazlik edebilir... yalan söyler? diye sordu.

Aceleyle dogruladim onu :

- Haklisin, haklisin!

- Yalan söylemiyordu her halde. Bence olamaz böyle bir sey. Kurnazlik etmesi için bir sebep yok ortada.

Hem benimle bu derece eğlenmesi için çok degersiz olmalıyım gözünde... Bir insani bu kadar küçümsemek olur mu?

- Dogru! dedim.

Ama içimden söyle düşünüyordum: «Zavalli yavrum, hep aklında bu galiba, belki benden bile çok kustu ediyorsun.»

- Ah, dedi, bir an önce dönmesini öyle istiyorum ki! Geç saatlere kadar oturacakmış burada, artık o zaman...

Her seyi yüz üstü birakip gittigine göre çok önemli bir is olsa gerek. Bir seyler duymadin mi bu konuda Vanya?

- Hayir. Ne isi oldugunu Tanrı bilir. Para pesindedir hep. Burada bir yer almaya hazırlandigini duydum. isten anlamayız biz, Natasa.

- Öyle. Alyosa, dün aksam bir mektup aldigini söylüyordu.

- Bir haberdir. Alyosa geldi mi?

- Geldi.

- Erken mi?

- Saat on ikide: sabahları geç kalkar zaten. Biraz oturdu. Katerina Fyodorovna'nin yanına yolladim onu.

Baska türlü olmaz Vanya.

- Kendi istemiyor muydu ?

- Hayir...

Natasa bir sey daha söylemek istedi, ama vazgeçti. Yüzüne bakıyor, bekliyordum. Üzgündü. Bir seyler soracaktım, ama kendisine soru sorulmasını sevmedigi için sustum.

Sonunda, dudaklarını hafifçe bükerek,

- Çok tuhaf bir çocuk bu Alyosa, dedi. Sanki yüzüme bakmamaya çalışıyordu.

- Neden? Bir sey mi oldu?

- Yoo, bir sey olmadı; hattâ bana karsi sevimliydi... Yalnız...

- Bütün üzüntüsü, endiseleri bitti artık, dedim.

Natasa uzun uzun bakti gözlerimin içine. Belki söyle cevap vermek istiyordu: «Eskiden de pek üzüldüğü, endiselendigi yoktu zaten»; ama benim söylediğimin de aynı anlama geldigini sezinleyince yüzünü eksitti.

Ama hemen neseli, sevimli tavrini takindi gene. Pek uysaldi nedense. Bir saatten fazla oturdum. Çok endiseliydi. Prensten korkuyordu. Bazi sorularından, dün aksamki ziyaretinden sonra Prensın buradan nasıl bir izlenimle ayrıldigini bilmeyi çok istedigini anlamistim. Girebilmiş miydi gözüne? Sevincini biraz fazla belli etmemiş miydi? Fazla mı çekingen davranmisti? Yoksa gereğinden çabuk mu indirmisti yelkenleri suya?

Aklına kötü bir sey gelmiş miydi Prensın? İçin için alay mi etmisti

onunla yoksa? Küçümsemiş miydi onu?... Bu düşünceler yanaklarım kıpkırmızı yapmisti.

- Kötü bir insanın senin için ne düşündüğü nasıl oluyor da bu kadar ilgilendiriyor seni? dedim. Ne düşünürse düşünsün!

- Niçin kötü olsun?

Natasa vesveseliydi ya, temiz yürekli içtendi. Kuskulu olusu sağligından geliyordu. Magrurdu, ama onunki soylu bir gururdu; herkesten üstün gördüğü bir insanın onunla alay etmesine dayanamazdı. Asagilik bir insanın onu küçümsemesine ise küçümsemeyle karsilik verirdi. Ama kutsal saydigi bir seyle alay edilince - alay eden nasıl bir insan olursa olsun - yüregi sızlardı, Irade zayıfligından degildi bu. Dünyayı tanımaması, insanlara alisik olmaması, içe kapanıklılığıydı bunun nedeni. Dis dünyayla hemen hiç ilişkisi olmamisti. Ona belki de babasından geçmiş, son derece iyi yürekli, temiz ruhlu insanlara vergi bir özelligi daha vardi: karsısındaki insani olduğundan daha iyi görmek için âdeta zorlardı kendini; iyi yanlarını gözünde büyütürdü. Böyle insanların sonra hayal kırıkligına ugramaları kötü olur... hele kabahatin kendilerinde olduğunu sezinlerlerse ıstırapları daha da artar. «Niçin verebileceklerinden çok sey bekledim onlardan?» diye kara kara düşünürler. Bu çeşit insanlar sık sık ugrarlar böyle hayal kırıkligına. Köşelerine çekilip insanlardan uzaklaşmaları en iyisidir. Dikkat ettim, köşelerini o kadar severler ki, zamanla yabaniyesir-ler orada. Ne var ki, Natasa çok hakarete ugramış, kara günler geçirmisti. Yaralı bir insandı o artık, bu bakım-dan, sözlerimde onu yeren yanlar varsa suç onun degildi.

Acelem vardi, gitmek için kalktım. Gitmeye hazırlandigimi görünce - geldigimden beri bana karsi hiç yakınlık göstermediği, hattâ her zamankinden daha bir so-

guk davrandığı halde - az kaldı ağlayacaktı. Sevgiyle öptü beni, gözlerimin içine uzun uzun baktı.

- Beni dinle, dedi, bugün Alyosa pek tuhaftı, öyle ki sastım. Çok neseli, mutluydu, ama pek zipir, yilisik bir hali vardı, aynanın karsısında kırıttı durdu. Eski çekingenliği yoktu... Üstelik çok az oturdu. Düşün bir kere, bir kutu seker getirmiş bana.

- Seker mi? İyi ya, yerinde, içten bir davranış. Doğrusu ikiniz de pek ömürsünüz! Şimdi de birbirinizin yüzünden gizli duygularınızı anlamaya çalışıyorsunuz (oysa bir şey de anladığınız yok!) Alyosa'ya kızılmaz bunun için. Eskisi gibi neseli, uçandır... Ya sen, ya sen Nata-sa!

Natasa ses tonunu degistirip, Alyosa'dan yakınmak ya da önemli bir konuda ne düşündüğümü sormak için yanına geldiğinde - hatırlarım -. gülümseyerek, içini rahatlatarak bir şeyler söyleyeyim diye yalvarır gibi bakardı gözlerimin içine. Ama gene hatırlarım, böyle anlarda elimde olmadan sert bir tavir takinirdim hemen, onu payliyormuş gibi konusmaya baslardım. İyi de olurdu hani. Sertliğim, ciddî tavrim bir üstünlük sağlardı bana; bilindiği gibi, insanlar bazan azarlanmaya, paylanmaya büyük bir ihtiyaç duyarlar içlerinde. Natasa böyle zamanlarda çoğunlukla avunmuş, rahatlamış ayrılırdı yanımdan.

Bir eli omuzumda, ötekiyle elimi sikiyor, gözlerimin içine bakarak gülümsüyordu.

- Hayir, sana bir şey söyleyeyim mi Vanya, diye devam etti, biraz az duygulanmış gibi geldi bana... Üstünde pek marî (1) hali vardı... hani evleneli on yıl olduğu halde karısına hâlâ kibar davranan kocalar vardır....

(1) Koca (Fransızca)'.

Çok erken değil mi henüz?.. Gülüyor, yerinde duramı-yordu, ama gene de eski hali yoktu... Katerina Fyodorovna'nın yanına gitmek için pek acele ediyordu... Bir şey söylerken dinlemiyordu beni, ya da - kibarlar takimine özgü onu bir türlü vazgeçiremediğim o kötü alışkanlığıyla - başka bir şeyden açıyordu. Anlayacağın, her zamankinden değişikti... hattâ soguktu sanki... Neler saçmıyorum ben de! Sızlanmaya başladım mi susmam artık! Ah Vanya, ne bencil, ne yetinmek bilmez insanlarız bizler! Anlıyorum! Karsımızdakiğin yüzünde en küçük bir değişikliği affedenleyiz, ama niçin olmuştur bu değişiklik, orasını düşünmeyiz! Demin sitem etmekte haklıydın bana Vanya! Bütün kabahat bende! Kendi kendime üzüntü yaratıyor, sonra da ah vah ediyorum... Tesekkür ederim Vanya, içimi rahatlattın. Ah, ne olur bugün gelse gene! Nerde! Darilmistir belki de! Hayretle,

- Kavga mi ettiniz yoksa? diye haykirdim.

- Yok canım! Biraz üzgündüm, o da neseliyken bir-den düşüncelere daldı, giderken de biraz soguk vedalas-ti benimle gibime geldi. Neyse, çağirtirim onu... Sen de gel aksama Vanya.

- Olur, isimi bitirebilirimse tabîî.

- Ne işi bu ?

- Dert aldım basıma! Ama gelebileceğimi saniyo-rum.

VII

Saat tam yedide Maslobojev'deydim. Sestilavoçna-ya'da küçük bir evin üç odalı, kasvetli, ama iyi döseli bir dairesinde oturuyordu. Ama asiri bir derbederlik çarpi-

yordu göze. Çok sade, ama hoş giyimli, tertemiz, gözlerinin içi gülen, on dokuz yaşlarında bir kız açtı bana kapiyi. Maslobojev'in beni tanistiracağını söylediği Aleksandra Semyonovna'nın bu genç kız olduğunu hemen anlamıştım. Adımı sordu; söyleyince, Maslobojev'in beni beklediğini, ama şimdi odasında uyudüğünü söyledi, fakat gene de oraya götürdü beni. Maslobojev son derece güzel, yumuşak bu- koltuga uzanmış, pis paltosunu üzerine örtmüş, eski bir deri yastığı basının altına almış, uyuyordu. Uykusu çok hafifmiş; içeri girdiğimizde hemen seslendi bana,

- A! Sen miydin? Bekliyordum. Şimdi seni görüyordum düşümde, sözde gelmissin, beni uyandırmaya çalışıyordun. Vakit tamam demek. Gidelim.

- Nereye gideceğiz?

- O kadına.

- Hangi kadına? Niçin?

- Madam Bubnova'ya baskın yapacağız. Aleksandra Semyonovna'ya döndü; parmak uçlarını birleştirip öperek devam etti :

- Ne dilberdir bilsen!

Aleksandra Semyonovna, onun bu haline biraz kızması gerekirmiş gibi bir tavırla, -. Baslama gene! diye çıkıştı.

- Tanismiyorsunuz değil mi Vanya? Tanistirayım: Aleksandra Semyonovna, edebiyat generalini sana tanistirayım. İsteyen, yılda ancak bir kere görebilir onu, başka zamanlar parayla...

- Buldun aptalı, eğlen bakalım. Sözlerine kulak asmayın lütfen, hep alay eder benimle böyle. Niçin general oluyormusum?

- Bu general başka general. Siz de beyefendi, aptal sanmayın bizi lütfen, görüdüğümüz kadar akilsiz değilizdir.- 172 -

- Bakmayın ona siz! Kibar insanların yanında hep böyle rezil eder beni utanmaz! Bir kerecik tiyatroya götürse bari.
 - Evinizde bir şeyi sevecektiniz Aleksandrovna Semyonovna... Unutmadınız ya neyi seveceğinizi? Adını unuttunuz mu? Hani söylemistim size.
 - Unutmadım tabii. Saçma bir şey.
 - Peki söyleyin bakalım, neydi?
 - Konuştugumuzun yanında rezil mi olacağım! Kötü bir anlamı vardır belki. Söylersem dilini kurusun.
 - Öyleyse unuttunuz demektir.
 - Hiç de unutmadım. Söylüyorum iste: Penatla-ri! (1) Penatlarımızı sevecektim!.. Penat diye bir şey yoktur belki de. Hem ne diye sevmeliyim onları? Her zaman saçmalar iste böyle!
 - Ama madam Bubnova'nın evinde...
 - Bubnova'nın da senin de canınız çıksın!
- Aleksandra Semyonovna öfkeyle kosarak çıktı odadan.
- Hadi artık, gidelim! Allahaismarladık Aleksandra Semyonovna!
- Çıktık.
- Önce su arabaya binelim, Vanya. Ha söyle. Senden ayrıldıktan sonra bir şeyler daha öğrendim; hem tahmine dayanmıyor bu seferkiler, hepsi de gerçek. Senin arkandan bir saat daha kaldım Vasilyevski'de. O Sisko yok mu, o sisko... ne namussuz, iğrenç, düzenbaz, çir-kef herifin biridir! Sapık birtakim zevkleri vardır. Bubnova olacak kari da bu çeşit marifetleriyle ün salmış. Geçen gün temiz bir aile kızı yüzünden az kalsın yakayı ele veriyormuş. Su yetim kızı giydirdiği ipek entariler
- (1) Eski Roma'lılarda evi koruyan tanrılar (E.A.)

(sabahleyin anlattın ya) aklıma takıldı; çünkü bir şeyler çalınmıştı kulagıma. Senden ayrıldıktan sonra tesadüfen bazı şeyler öğrendim; sanırım hepsi de doğru. Kaç yaşında bu kız?

- On üç sularında gösteriyor.
 - Boyuna bakılırsa daha küçük, değil mi? Kan gerektiği yerde on bir, gerektiği yerde de on bes diyecektir yasını. Zavallı kızın koruyucusu, arayıp soranı olmadığının için de...
 - Doğru mu bu?
 - Ne sanıyordun ya? Madam Bubnova acidiginden yetini bir kızı yanına alacak kadınlardan değildir. Sisko oraya dadandığına göre is tamamdır. Bu sabah görüşmüşler. Çenesi düşük Sizobrühov'a da evli bir dilber vaadet-misler, yüksek rütbeli bir subay karısı. Sefih tüccar o-gulları böyle şeylere pek düşkün olurlar; ille rütbe isterler... Lâtin gramerindeki gibi, hatırlıyor musun: anlam, sözcüğün aldığı ekten önemlidir. Hâlâ sarhosum galiba. Bubnova'nın o kadar cesareti yoktur. Polisi de uyutmak istiyor; avucunu yalar! Gidip ödün verip patlatacağım, bilir beni, eski yaptıklarından hatırlar... İşte böyle, anlarsın ya?
 - Sasırmıştım. Bütün bu duyduklarım allak bullak etmişti beni. Geç kalacağız diye korkuyor, habire arabacıyı sikistiryordum. Masloboyev,
 - Korkma, tedbirimizi aldık, diyordu. Mitroska orada. Sizobrühov paradan olacak, sisko namussuzu da sopa yiyecek. Öyle kararlaştırdık. Bubnova da benim payıma düştü... Ona dersini ben vereceğim...
- Gelip lokantanın önünde durduk, ama Mitroska denilen adam yoktu görünürlerde. Arabacıya bizi lokantanın önünde beklemesini söyleyip Bubnova'nın evine yollandık. Mitroska dış kapının yanında bizi bekliyordu. Evin pencerelerinde ışık vardı; Sizobrühov'un sarhos-
- 174 -
- kahkahaları çınlatıyordu her yanı. Mitroska,
- On bes dakikadan beri içerdeler, dedi, tam zamanında geldiniz.
 - Nasıl gireceğiz içeri? dedim. Masloboyev :
 - Konuk gibi. Beni de Mitroska'ya da tanıyor. Gerçi kapıyı bacayı kilitlemişlerdir ya, bize açarlar. Avlu kapısını hafifçe tıklattı. Kapıcı açtı, Mitroska'ya göz kırptı. Sessizce girdik. İçerdekilerin bir şeyden haberi yoktu. Kapıcı merdivenden çıkardı bizi, kapıyı çaldı. İçerden seslendiler; yalnız olduğunu, «bir iş için» geldiğini söyledi. Açıldı kapı, hep birden girdik. Kapıcı saklandı. Elinde kandille hole çıkan sarhos, üstü bası perisan Bubnova,
 - Kimsiniz siz? diye sordu. Masloboyev,
 - Kim mi? dedi. Nasıl olur Anna Trifonovna, değerli konuklarınızı tanımadınız mı? Bizden başka kim olabilir?.. Filip Filipç.
 - Ah, siz miydiniz Filip Filipç! Değerli konuklarımız... Hangi rüzgâr attı böyle... şey... bu yandan buyrun. Kadın saskına dönmüştü.
 - Orada ne var canım? Bölmenin arkasına mı alacaksınız bizi? Olmaz, daha iyi bir yerde ağırlamalısınız bizi. Soğuk bir şey içeceğiz. Maser'ler (1) yok mu?
 - Bubnova birden toparladı kendini.
 - Böyle değerli konuklar için yoktan var ederim r Çin'den getirtirim.
 - Önce sunu sorayım Anna Trifonovna'cığım: Sizobrühov burada mı?
- (1) Machère (Fransızca) : Cicim.,

- Bu... burada.

- Çok iyi, onu ariyordum da... Bana haber vermeden âlem yapıyor demek namussuz?

- Sizi unuttugunu sanmani Filip Filipçi. Hep birisini bekliyordu, sizdiniz belki de beklediği.

Maslobojev kapiyi itti, sardunya saksilari dizili iki penceresi olan, küçük bir odaya girdik. Odada hasir sandalyeler, igrenç bir piyano vardı; her sey gerektiği gibiydi... Ama biz daha holde konusurken Mitroska ortadan kaybolmustu. Sonra öğrendim, içeri girmemisti bile, kapinin arkasinda beklemisti. Sabahleyin Bubnova'nin omuzu üzerinden bakan yüzü boyali, perisan kilikli kadin dostuydu, kapiyi o açmisti. Sizobruhov yuvarlak, beyaz örtülü masanın yanindaki maun taklidi, bir kanapede oturuyordu. Masanın üzerinde iki sise sarap, ucuz cinsinden bir sise rom, ayrica seker, baharatli börek, findik fistic dolu tabaklar vardı. Sizobruhov'un karsisinda yüzü çiçek bozugu, siyah tafta bir entari giymis, bakir bilezik, igneler takmis, kirklik, igrenç bir yaratik oturuyordu. Üst subay karisi dedikleri bu olmaliydi; tabii subay karisi oldugu yalandi. Sizobruhov sarhostu; pek mutlu görünüyordu. Sisko arkadasi yoktu odada.

Maslobojev olanca sesiyle,

- Kalleslik bu! diye gürledi. Bir de Düsso'ya (1) davet edersin adami!

Sizobruhov bizi karsilamak için mutlu bir yüzle yerinden dogrularak,

- Bu ne sürpriz Filip Filipçi! dedi.

- içiyor musun ?

- Kusura bakmayin.

(1) O zamanlar Petersburg'un en lüks lokantasi (E.A.).176

- Özür dilemeyi birak da konuklarini masaya buyur et. Seninle oturup eglenmeye geldik. Bir arkadasimi da getirdim!

Maslobojev «arkadasim» derken beni göstermisti.

- Tanistigimiza sevindim efendim... Öksürdü Sizobruhov, Maslobojev,

- Sarap diye bunu mu içiyorsunuz? dedi. Eksi lahana tursusuna benziyor.

- Estagfurullah.

- Demek ki Düsso'nun kapisindan içeri adim atamazsin sen; bir de tutmus, beni davet ediyorsun!

Karsida oturan kokona söze karisti :

- Paris'te bulundugundan söz ediyordu demin, yalandi hepsi anlasilan!

- Kusura bakmayin ama Fedosya Titisna, bulundum Paris'te.

- Senin gibi köylünün ne isi var Paris'te.

- Gittim iste. Karp Vasilyeviç'le neler yaptik orada! Tanirsiniz degil mi Karp Vasilyeviç'i?

- Bana ne senin Karp Vasilyeviç'inden?

- Öyle iste... Politika bu. Bir gece madam Joubert adindaki kadinin evinde bir Ingiliz trüma'si (1) da kirmistik.

- Ne kirdiniz ne?

- Trüma. Hani duvarda tavandan dösemeye kadar uzanan aynalar oluyor ya, onlardan iste. Karp Vasilye-viç zil zurna sarhos olmustu, madam Joubert'le Rusça konusmaya baslamasin mi bir ara... Tam trümanın yanin-daydilar. Dirsegini aynaya dayadi birden. Joubert kari bagiriyordu (kendi dilinde tabii): «Trüma yedi yüz franktir (frank dedikleri bizim yirmi beslik degerinde bir pa-

(1) Trumeau : Iki pencere arasina duvara konulan boy aynasi.

fadir), kiracaksin!» Karp Vasilyeviç siritarak bana bakiyordu. Kargi kanepede oturuyordum; yanimda da bir diilber... ama bunun gibi suratsiz degildi, süslü püslü, güzel bir parçaydi... Karp Vasilyeviç bagiriyordu bana karsidan: «Stepan Terentiç, hey Stepan Terentiç! Yari yariya var misin?» «Varim» deyince yumrugunu trümanın ortasina indirdigi gibi sangir!.. Koca ayna tuzla buz oldu. Joubert kari «Haydut herif, burasini ne sandin sen!» diye bagirarak üzerine saldırdi. Gene kendi dilinde konusuyordu tabii. Karp Vasilyeviç «Al su parayi, ne istersem yaparim ben», dedi, çikarip bes yüz elli frank saydi kadina. Ellisini pazarlikla düstüler. Tam bu anda, bizim bulundugumuz odadan iki üç kapi ötede bir yerden korkunç bir çiglik duyuldu. irkildim, ben de bir çiglik attim. Helena'nin sesiydi bu. Yüregimi hoplatan bu acikli çigligin pesinden bagrismalar, küfürler duyuldu; gürültüler oldu, samar sesleri evin içini çinlattı. Mitroska görevini yapıyordu galiba. Birden ardina kadar açıldı kapi, Helena perisan bir durumda daldı içeri. Üzerinde paramparça olmus, beyaz ipek bir entari vardı; saçı basi karmakarisikti. Kapinin tam karsisinda, ayakta duruyordum. Dogru bana kostu, kucakladı. Herkes ayaga fırlamis, odanın içi ana baba gününe dönmüstü. Helena'nin arkasindan Mitroska gözüktü kapida. Sisko düşmanini iyice hirpalamis, saçından sürüyerek getirmisti. Odanın içine fırlattı onu. Sonra gülümseyerek,

- Iste! dedi. Alin!

Maslobojev sakin bir tavirla yanima geldi, omuzuma dokunarak,

- Simdi beni dinle, dedi, kizi al, disarda bekleyen arabaya binip senin eve götür. Burda sana göre is kalmadi artik. Yarin da geri kalan isleri tamamlariz.

Ezilenler - F : 12178

Söyledigini hemen yaptim. Helena'yi, kolundan tuttum gibi, bu çirkef kuyusundan çıkardım. Arkamızdan neler oldu bilmiyorum. Durdurmaya kalkisan olmadı bizi: ev sahibesi saskin bir durumdaydı. Her şey o kadar çabuk olup bitmişti ki, kendini toparlamaya fırsat bulamadan çıkmıştık. Arabacı bekliyordu bizi; yirmi dakika sonra benim evdeydik.

Helena yan baygın bir durumdaydı. Entarisinin düğmelerini çözüp çıplak bedenine su serptikten sonra kanepeye yatırdım. Atesi çıkmıştı, sayıklıyordu. Solgun yüzüne, kani çekilmiş dudaklarına; kabartılmış, yana taranmış karmakarışık saçlarına, süsüne, entarisinin surasında burasında kalmış pembe fiyonglarına uzun uzun baktım... kızcagızın sapık niyetler için kullanılmak istendigiinden kuskum kalmamıştı artık. Zavallı! Gittikçe kötüleşiyordu durumu. Bir an ayrılmıyordum yanından; Natasa'ya gitmekten de vazgeçmiştim. Helena arada bir uzun kirpiklerini kaldırıyor, tanımaya çalışıyor gibi yüzüme uzun uzun bakıyordu. Çok geç, saat gecenin ikisinde uyuyabildi ancak. Ben de yerde uyuyakalmışım...

VIII

Sabahleyin çok erken uyandım. Sabaha kadar hemen her yarım saatte bir uyanmış, zavallı konugumun yanına yaklaşıp, soluk alisini dikkatle dinlemiştim. A-tesi vardı, sayıklıyordu. Ama sabaha doğru deliksiz bir uykuya daldı. «Bu iyiye isaret» diye geçirdim içimden. Sabahleyin kalkınca, zavallı uyanmadan gidip bir doktor çağırmaya karar verdim. İyi yürekli, bekâr, yaslı bir doktor taniyordum. Ben beni bildim bileli Vladimir köprüsü yakınında bir evde Alman hizmetçisiyle beraber otu-

rudu. Doğru ona kostum. Saat onda geleceğine söz ver-di. Saat sekizdi daha. Dönüste Masloboyev'e ugramayı çok istedim, ama vazgeçtim: dünkü yorgunlukla hâlâ uyuyordu belki; sonra Helena uyanabilir, benim evimde yalnız olduğunu anlayınca korkabilirdi. Hasta hasta, bu-raya nasıl, ne zaman geldiğini unutmus olabilirdi.

Tam ben odaya girerken uyandı. Yanına gittim, alçak sesle, kendisini nasıl hissettiğini sordum. Cevap i vermedi, ama anlamlı, siyah gözleriyle uzun uzun baktı yüzüme. Bakisinden onun her şeyi anladığını, suurunun l yerinde olduğunu sezinledim. Soruma cevap vermeyisi l belki de her zamanki huyundandı. Dün de evvelsi gün de bazı sorularına cevap vermemiş, saskinlik, garip bir me-rak, anlaşılmazlıkla, gurur dolu, inatçı bakisini gözleri-1 min içine dikmişti. Şimdi de bir sogukluk, bir kuskı var-di bakisinde. Atesi var mı diye bakmak için elimi alnına koyacak oldum, ama küçükçük eliyle sessizce itti kolumu, yüzünü duvara döndü. Rahatsız etmemek için çe-| kildim.

Büyük bir bakir çaydanlığım vardı. Semaver yerine j kullanıyordum onu, içinde su da kaynattığım oluyordu. Odunum vardı; kapıcı bir kerede bes günlük odunumu j birden getiriyordu. Sobayı yaktım, gidip su aldım, çay-danlığı koydum. Çay takımlarımı masaya yerleştirdim. Helena dönmüş, merakla beni izliyordu. Bir şey isteyip istemediğini sordum. Gene sırtım döndü, cevap vermedi.

«Niçin kızıyor bana acaba? diye düşünüyordum. Ne tuhaf bir kız!»

Bizim yaslı doktor, söylediği gibi tam saat onda geldi. Almanlara vergi o asiri dikkatle iyice bir muayene etti Helena'yi; tehlikeli bir durumun olmadığını, hastanın sadece üsüttüğünü söyleyerek ümit verdi bana. Sonra, «Hastanın baska, devamlı bir hastalığının daha ol-- 180

düğünü sanıyorum, diye devam etti, kalp atışları pek düzensiz. Bunun için özel bir muayeneden geçirilmesi gerekmektedir. Şimdilik bir tehlike söz konusu değildir hasta için». Gerekli olduğundan değil de, daha çok âdet yerini bulsun diye bir surupla birkaç toz yazdı ona; hemen arkasından sorguya çekti beni: «Neniz oluyor sizin bu kız? Ne işi var evinizde?» Bir yandan da odanın içinde merakla göz gezdiriyordu. Çenesi çok düşüktü.

Helena da sasırtmıştı onu. Nabzına bakarken elini itmiş, dilini göstermek istememişti. Sorularına hiç cevap vermiyor, gözlerini kırpmadan boynundaki kocaman Sta-nislav nisanına bakıyordu. «Basi çok ağrıyor galiba, dedi ihtiyar, bakisi çok tuhaf» Helena'nın basından geçenleri ona anlatmayı gereksiz buldum, sadece hikâyesinin uzun olduğunu söylemekle yetindim.

Giderken,

- Bir şey olursa haber verin bana, dedi. Şimdilik bir tehlike yok.

Aksama kadar Helena'nın yanından ayrılmamaya, hattâ tamamen iyilesinceye kadar onu elimden geldigince yalnız bırakmamaya karar verdim. Ama Natasa'yla Anna Andreyevna'nın beni bosu bosuna beklememeleri için, hiç değilse Natasa'yi, bugün ona ugrayamayacağım-dan mektupla haberdar etmeye karar verdim. Anna Andreyevna'ya yazamazdım. Natasa'nın hastalığını ona mektupla bildirmemden sonra, kendisine bir daha mektup yazmamamı söylemişti. «Hem mektubunu görünce bizimki de surat asıyor, demisti. Zavallım mektupta ne yazdığını çok merak ediyor, ama sormayı yediremiyor gururuna. Bütün gün yüzünden düşen bin parça oluyor. Hem mektupların canımı sıkmaktan baska bir şeye de yaramıyor ki. Üç bes satır karalayıp yolluyorsun. Sorup her şeyi ayrıntısıyla öğrenmek istiyorum, ama yoksun». Bu yüzden yalnız Natasa'ya yazdım; ilâçları ismarlamak

için eczaneye gittigimde mektubu da postaya attım.

Bu arada Helena gene uyumustu. Uykuda hafiften inliyor, irkiliyordu. Doktor yanilmamisti: basi çok agriyordu. Zaman zaman bagirarak uyanliyordu. Kendisine gösterdigim ilgi ona agir geliyormus gibi bana tuhaf tuhaf bakiyordu. Dogrusunu söyleyeyim, çok üzüyordu beni bu.

Saat on birde Maslobojev geldi. Telâsli, sanki biraz dalgindi. Ancak bir dakika kaldi. Pek acele ediyordu. O-dayi gözden geçirdikten sonra,

- Vanya, dedi, evinin öyle ahim sahim olmadigini tahmin ediyordum, ama dogrusu seni böyle bir sandigin içinde bulacagimi hiç düşünmemistim. Öyle ya, ev degil bir sandiktir bu. Hadi diyelim ki önemi yok bunun; isin en kötü yani, baskalarinin dertleriyle ugrasmaktan yazmaya zaman ayiramaman... Dün Bubnova'ya giderken arabada düşündüm bunu. Yaradilis yönünden de sosyal durum yönünden de kendileri dogru dürüst bir sey yapmadiklari halde baskalarina öğüt veren insanlardanim ben. Simdi beni dinle: yarin ya da öbür gün ugrarim sana belki; ama sen pazar sabahi muhakkak gel bana. Sanirim o zamana kadar bu kiz sorunu bir sonuca baglanir. Bu kez ciddî konusacagim seninle, çünkü birisinin sikiya almasi gerekiyor seni. Böyle yürümez bu. Dün üzerinde durmamistim, simdi açıklayacagim. Söyler misin, benden ödünç para almayi kendin için gurur kirici bir sey mi saniyorsun? Sözüünü kestim :

- Dur simdi, kavgaya baslama! Iyisi mi dün bizden sonra ne yaptiniz, onu anlat.

- Ne olacak, her sey gayet iyi sonuçlandi, amaca eristik, anlarsin ya? Simdi hiç zamanim yok. Sadece kapidan, ugrayip çok acelem oldugunu, seninle ugrasamiya-cagimi söylemek istedim. Ha, iyi ki aklima geldi: kizi bir yere mi yerlestireceksin yoksa burada mi kalacak? Düşünüp bir karar vermek gerekiyor çünkü.

- Dogrusu bilmiyorum henüz, beraber bir karar verelim diye seni bekliyordum. Söz gelimi, ne sifatla yanimda alakoyabilirim onu?

- O da mi dert, hizmetçi olarak...

- Yalniz biraz alçak sesle konus. Gerçi hasta, ama akli basinda; seni görünce birden ürperdi demin, gözümünden kaçmadı. Dün aksami hatirladi demek...

Helena'nin nasil bir kiz oldugunu, dikkatimi çeken özelliklerini anlattim Maslobojev'e. Sözlerim pek ilgilendirdi onu. Kizi belki de bir eve yerlestirecegimi ekledim; kisaca benim ihtiyaarlardan söz ettim.

Sasirmistim: Mas-lobojev'in Natasa olayindan haberi vardi. Bunu nereden bildigini sordugumda,

- Öyle biliyorum iste. Bir isi incelerken kulagima çalinmistı. Prens Valkonski'yi tanidigimi söylemistim ya sana. Kizi ihtiyaarlari yanina vermekle iyi edersin. Çünkü yük olur sana. Sonra su var: bir kimlik cüzdanı gerek ona. Ben hallederim bu isi, sen merak etme. Hosça kal. Sik sik ugra bana. Uyuyor mu simdi?

- Galiba.

Maslobojev'i yeni yolcu etmistim ki, Helena seslendi bana.

- Kimdi o? diye sordu.

Sesi titriyordu ama hep o soguk, magrur - baska sözcük bulamiyorum - bakisiydi üzerimdeki.

- Maslobojev, dedim.

Onu Bubnova'nin elinden Maslobojev'in yardimiyla kurtardigimi, Bubnova'nin ondan çok korktugunu anlattim. Hatirladigi seylerden olacak, Helena'nin yüzü birden kizardi. Heyecanla gözlerimin içine bakarak,

- Bubnova buraya gelemmez, degil mi? diye sordu. Kuskusunun yersiz oldugunu anlattim. Sustu, sica-

- 183 -

cik parmaklariyla elime dokundu, ama akli basina gel-mis gibi birden çekti elini. «Benden bu derece nefret et-mesine imkân yok», diye düşünüyordum. Huyuydu belki bu... belki de zavalli o kadar aci çekmisti ki, artik hiç kimseye inanamiyordu.

Söylenilen saatte ilâçlari almaya çıktim. Dönüste de, I bazan aksam yemegimi yedigim bir lokanta vardi yolu-mun üzerinde, oraya ugradim. Sahibi tanirdi beni, parasini sonra vermek üzere bir seyler verirdi bana. Evden çıkarken sefertasini yanima almistim. Lokantadan Helena için bir porsiyon tavuklu çorba aldım. Ama içmedi. Oldugu gibi sobanın üzerine koydum tasi.

ilâcim verdikten sonra isimin basina oturdum. Uyuyor saniyordum, farkina varmadan ona bakınca, yatagin içinde hafifçe dogrulmus, beni seyrettigini gördüm. Farkina varmamis gibi davrandım.

Sonunda uyudu. Sakin, sayiklamadan, inlemeden u-yumasina sevindim. Düşünceye daldım: bugün ona ugramadım diye gücenebilirdi Natasa, hattâ onun için en gerekli oldugum böyle bir zamanda bu denli ilgisizligim çok üzerdi onu. Hem benini yapmam gereken bazi seyler de olabilirdi; mahsus gitmiyordum sanki...

Anna Andreyevna'ya gelince, yarin ona kendimi nasil affettirecegimi bilmiyordum. Kara kara düşünüyordum, birden kararimi verdim: gidip ikisini de görecektim. Iki saatte dönebilirdim. Uyuyordu Helena, çıktigimi duymazdi. Yerimden firladım, paltomu omuzlanma attım, sapkami aldım, tam çıkıyordum ki Helena seslendi arkamdan. Sasirmistim: uyuyor numarası mi yapıyordu yoksa?

Sirasi gelmiskén söyleyeyim: gerçi benimle konusmak istemiyor gibi bir tavir takiniyordu ama bana sik sik seslenisi, bazi seyleri sorusu tam tersini gösteriyordu. Dogrusu hosuma da gitmiyor degildi bu.- 184 -

Yanina gittim.

- Kimin evine birakacaksiniz beni? diye sordu.

Sorularini genellikle böyle birdenbire, hiç beklemedigim anlarda sorardi. Ne sordugunu bir an kavrayamamistim.

- Demin o adama, beni bir eve yerleştirmek istediginizi söylüyordunuz. Hiç bir yere gitmem ben. Üzerine egildim: gene atesi çıkmis, fenalasmisti. Yatistirmaya çalıştim; benim yanımda kalmak isterse onu hiç bir yere vermeyeceğimi söyledim. Paltomu, sapkama çıkardım. Böyle bir durumda yalnız bırakamazdim onu.

Gitmekten vazgeçtigimi anlayarak,

- Hayir, hayir, dedi, gidin! Uyumak istiyorum, hemen uyuyacağım.

Hayretle,

- Yalnız nasıl kalırsın? diye sordum. Zaten en geç iki saat sonra dönecektim...

-- Hadi gidin. Belki bir yıl iyilesemem, bir yıl çıkmayacak mısınız evden ?

Gülümsemeye çalışti. Tuhaf tuhaf bakti yüzüme. Yüregini saran iyi bir duyguyla cenklesiyordu sanki. Zavallı! Bütün yabaniligine, soguk görünmeye çalışmasına ragmen iyi yürekliligini, duygululugunu gizleyemiyordu.

Önce Anna Andreyevna'ya gittim. Tedirgin bir sabirsizlikle bekliyordu beni; bir sürü sitem etti. Çok endiseliydi: Nikolay Sergeïç yemekten sonra çıkıp gitmisti evden; nereye gittigini bilmiyordu. Yasli kadının dayanamayip, kocasına her şeyi - daima olduğu gibi - üstü kapalı anlattigim anlamistim. Kendisi de saklamiyordu bunu zaten: böylesine bir mutlulugu onunla paylasmadan edememis; Nikolay Sergeïç - yasli kadının deyimiyle - suratini asmis, agzini açmamis, karisinin sorularim bile cevapsiz bırakmis, yemekten sonra da alip basim gitmis. Anna Andreyevna korkudan titiyor, Ni-

- 185 -

kolay Sergeïç gelene kadar beklemem için yalvariyordu. Kalamayacağımı, belki yarın bile gelmeyeceğimi, şimdi de bunu haber vermek için ugradigimi söyledim. Az kaldı kavga edecektik. Aglamaya bağlamisti; agzina geleni söyledi. Tam kapidan çıkıyordum ki birden boynuma atildi, siki siki kucakladı, ona, «zavallı, kimsesiz bir kadına» kızmamami, sözlerinden alınmamami söyledi.

Natasa'yi, bekledigimin tani tersine gene yalnız buldum. Çok tuhaftir, beni gördüğüne baska zamanlar olduğu kadar sevinmedi gibime geldi. Ugramama canı sikilmisti sanki. Alyosa'nın gelip gelmedigini sordugumda «Tabii, dedi, çok oturmadi». Dalgın dalgın ekledi :

- Bu akşam gelecek, söz verdi. - Peki, dün akşam geldi mi? Natasa çabuk çabuk konusarak, hayir, dedi. Bırakmamislar onu. Senin isler nasıl, Vanya?

Alyosa konusunu kapamak istedigini anlamistim. Dikkatle baktim yüzüne: çok heyecanlıydi. Duygularini anlamak amaciyla yüzüne dikkatli dikkatli baktigimi farkedince birden öfkeyle bakti gözlerimin içine, bakisi yakti beni sanki... «Gene bir derdi var, diye düşündüm, ama açılmak istemiyor bana».

islerimin nasıl olduğu sorusuna karsilik olarak Helena olayini ayrıntilariyla anlattim. Çok ilgilendi anlattiklarimla, hattâ sasirdi.

- Aman Allahım! diye haykirdi. Hasta hasta, yalnız, nasıl bırakabildin onu evde?

Bugün gelmemek niyetinde olduğumu, ama bana kızacağını, belki bir yardımima ihtiyaci olabileceğini düşünerek bir ugramaya karar verdigimi söyledim.

Natasa bir seyler düşünerek, - Yardimına ihtiyacım var galiba Vanya, dedi, ama bunu baska bir zamana biraksak daha iyi olur. Bizimkilere ugradin mi? Anlattim.

- Evet, dedi. Bu olanlari babamin nasıl karsilayacağını Tanrı bilir ancak. Hos, karsilayacağı bir şey de yok ya ortada...

- Yok mu? Böylesine bir degisiklik!

- Yaa, öyle... Nereye gitti gene acaba? O keresinde bana geldigini sanmistiniz. Bak Vanya, ugrayabilir-sen yarın bir ara ugra bana. Belki bir seyler anlatırım sana... Üzmek istemiyorum seni; şimdi eve, konugunun yanına gitsen iyi edersin. Yanından ayrılalı iki saati geçiyor çünkü.

- Dogru. Hosça kal Natasa. Bugün nasildi sana karsi?

- Kim, Alyosa mı? eh iste... Merakina sasiyorum Vanya.

- Allahaismarladık dostum.

- Güle güle.

Elimi önemsemez bir tavirla sikti, gözlerini kaçirdi benden. Biraz sasirmis ayrildim ondan. Kendi kendime «Düşünceli olmakta hakli. Durumu hiç de iç açici değil galiba. Yarın ben sormadan her şeyi bir bir anlatır», diye düşünüyordum.

Eve son derece üzgün döndüm; kapidan adimimi a-tar atmaz sasirarak durakladim. içerisi karanlıkti.

Helena'yi sedirde, derin düşüncelere dalmis, bası önüne egik oturur gördüm. Bana bakmadi bile. Kendinde degildi sanki. Yanına gittim; bir seyler mirildaniyordu kendi kendine. «Sayikliyor mu yoksa?» diye geçirdim içimden.

Yanına oturdum, kolumu omuzuna koydum.□ . '

- Helena, dedim, ne oluyor sana yavrum? Basini kaldirmadan,

- Ben buradan... diye mirildandi, onun yanına gitsem daha iyi olacak.

Sasirmistim.

- Nereye? dedim. Kimin yanina?

- Bubnova'nin. Ona çok borçlu olduğumu, annemi kendi parasiyla kaldırdığını söylüyordu... Anneme beddua etmesini istemiyorum... Onun yanında çalışıp borcumuzun hepsini ödemek istiyorum. O zaman kendim ayrılırim yanından. Simdi gene oraya döneceğim.

- Kendine gel Helena, dedim, onun yanına gidemezsin. Öldürür seni...

Helena heyecanlı bir sesle,

- Öldürsün varsın, dedi, istediği kadar eziyet etsin! Benden çok daha iyi durumda olanlar bile çekiyorlar eziyet. Bir dilenci söyledi bunu bana. Yoksulum ben, yoksul olarak da kalmak istiyorum. Ömrümün sonuna kadar yoksul kalacağım, ölürken böyle kalmamı söyledi annem. Çalışacağım... Bu entariyi istemiyorum...

- Yarin yenisini alacağım sana. Kitaplarını da getireceğim. Burada kalacaksın hep. istemezsen hiç kimseye vermem seni. Üzülme artık...

- Bir eve hizmetçi gireceğim.

- Peki yavrum, nasıl istersen öyle olsun! Simdi yat da uyu!

Ama gözleri yasardı zavallinin, hüngür hüngür aklamaya başladı. Ne yapacağımı sasirmistim; gidip bir bardak su aldim, sakaklarını, basını elimle isladım. Sonunda bitkin bir durumda sedirin üzerine yığıldı; gene bir titreme nöbeti geldi. Ne bulduysam örttüm üzerine, sardım sarmaladım; uyudu. Ama ikide bir sığıyor, uyanıp gene dalıyordu. Gerçi çok dolasmamistim o gün, ama müthiş yorgun düsmüstüm gene de; bir an önce yatmak istiyordum. Kafamın içi karmakarışıktı. Bir ses bu kızla çok uğrasacağımı, basıma çok işler açacağını fisildi-- 188

yordu kulagıma. Ama daha çok Natasa'nın durumuna üzülüyordum. Düşünüyorum da, o uğursuz gece yataga girdiğimdeki kadar berbat bir ruhsal durumda olduğumu pek hatırlamıyorum.

IX

Sabahleyin çok, geç, saat onda uyandım. Hastaydım. Basım hem dönüyor, hem ağrıyordu. Helena'nın yatagina baktım, bostu. Tam o anda yan odadan birtakim sesler geldi kulagıma: birisi yerleri süpürüyordu sanki. Çikip baktım. Helena bir elinde süpürge, ötekiyle o geceden beri üzerinden çıkarmadığı süslü entarisinin etegini tutarak odayı süpürüyordu. Sobanın yanına yığılı odunlar köseye güzelce yerleştirilmiş, masa temizlenmiş, çaydanlık yıkanmıştı. Kisacası, Helena göreve başlamıştı...

- Bak Helena, diye bagırdım, kim söyledi sana yerleri süpürmeni? istemiyorum, hastasın sen. Hizmetçi mi geldin evime?

Dogrulup yüzüme bakti.

- Peki kim süpürecek buraları? Hasta degilim artik.

- Ama is yapasın diye almadım seni yanıma Helena. Bubnova gibi, yedigin ekmeği haketmediğini söyleyerek sana bagırıp çağıracağımından korkuyorsan yaniliyorsun. Hem bu iğrenç süpürgeyi de nereden buldun? Süpürgem yoktu benim.

- Ben getirdim. Dedem buradayken evini ben süpürürdüm. O zamandan sobanın altında kalmış.

Odama düşünceli döndüm. Yaniliyordum belki; ama konukseverliğim ona ağır geliyor, yanımda bedavadan kalmadığını bana göstermek istiyor sanıyordum. «Eger

öyleyse çektiği istiraplar ruhunda derin izler bırakmış demektir!» diye düşündüm. iki dakika sonra Helena girdi içeri, hiç bir şey söylemeden geçip sedirde dünkü yerme oturdu. Gözlerini ayırmıyordu benden. Bu arada ben suyu kaynattım, çayı demledim, bir fincanı doldurup bir parça beyaz ekmekle ona verdim. Sessizce aldı. Yirmi dört saattir hiç bir şey yememisti.

Eteğinde kocaman bir çamur lekesi görünce,

- Bak, dedim, süpürürken güzel elbiseni de kirlletmissin.

Bakindi, elindeki fincanı bırakıp ipek entarisinin etegini sogukkanlilikla tuttu, bir çekiste boydan boya yırttı.

Sasirmistim. Sonra basını kaldırıp dik dik bakti gözlerimin içine. Yüzü bembeyaz olmustu.

- Ne yapıyorsun Helena? diye bagırdım. Kızcagızın aklını yitirdiğinden kuskum yoktu. Heyecandan tikanacak gibi oluyordu.

- Güzel degil bu entari, dedi. Niçin güzel dediniz? Birden ayaga fırladı.

- istemiyorum onu! diye bagırmaya başladı. Yırtacağım onu! Bana entari vermesini istemedim Bubnova'-dan. Zorla süsledi beni, Bir tanesini yırtmıstım, bunu da yırtacağım! Paramparça edeceğim! Yırtacağım!..

Öfkeyle saldırdı zavallî entarisine. Bir dakika sonra giyilecek hali kalmamıştı. Yüzü bembeyazdı, ayakta zor duruyordu. Böylesine bir öfkeyi saskinlikle seyrediyordum. Ben de ona karsi bir suç işlemişim gibi meydan okurcasına bakıyordu gözlerimin içine. Ama ne yapmamın gerektiğini biliyordum artık.

. Hemen o sabah yeni bir entari alacaktım ona. Bu yabancı, yüregi nefret dolu yaratığı iyilikle etkilemeliydim. Ömründe hiç iyi insan görmemiş gibi bakıyordu yüzüme. Gene böyle bir entarisini yırttığı için yedigi sopaya ragmen, simdi bunu da parça parça ettiğine göre

o aksamki olayın verdiği dehşetten hâlâ kurtulamadığı anlaşıliyordu.

Bit pazarında ucuz, güzel bir entari bulabilirdim. Ne yazık ki hiç param yoktu. Aksam yattığımda o gün, para alacağımı umduğum bir yere ugramaya karar vermistim. Orası da bit pazarı yolu üzerindeydi. Sapkami aldim.

Helena gözlerini ayırmıyordu benden, bir şey bekliyordu sanki.

Dün de önceki gün de olduğu gibi disardan kapiyi kilitlemek için anahtarı- aldığımı görünce,

- Gene kapayacak misiniz beni buraya? diye sordu.

Yanına gittim,

- Yavrum, dedim, gücenme böyle yaptığım için. Belki bir gelen olur diye kilitleyorum kapiyi. Hastasin, korkarsin belki. Hem kimin gelecegi de belli olmaz ki, bakarsin Bubnova gelir...

Mahsus söylemistim böyle. Aslında ona güvenmediğim için kilitleyordum kapiyi. Beni birakip kaçacak gibime geliyordu. Bir süre ihtiyati elden bırakmamaya karar vermistim. Helena susuyordu. Çıkarken kapiyi kilitledim.

Büyük bir kitabi üç yıldan beri parça parça çıkaran bir yayın evi sahibi taniyordum. Paraya acele ihtiyacım olduğu zamanlar gider biraz is alırdım ondan. Dürüst bir insandı, iyi para verirdi. Ona gittim, bir haftaya kadar derleme bir makale hazırlamaya söz vererek yirmi bes ruble avans aldim. Romanımdan zaman ayırarak bunu yetistirebileceğimi umuyordum. Çok sıkistığım zamanlar sık sık bas vurduğum bir yoldu bu. Parayı alıp doğru bit pazarına yollandım. Eski püs-kü giyecekler satan tanıdığım yasli bir kadın vardı orada. Hemen buldum onu. Helena'nin boyunu söyledim, açık renk, yeni sayılabilecek - topu topu bir kere yıkamis-

ti belki - basma bir entari çıkardı, inanılmaz derecede az bir para istedi. Yanına bir de basörtü aldim. Parayı verirken Helena'ya onu soguktan koruyacak manto gibi bir şeyin de gerekli olduğunu düşündüm. Havalar sogumustu, üstünde basında yoktu. Ama manto isini bir dahaki sefere erteledim. Helena öylesine alingan, gururluydu ki! Bit pazarındaki en sade, en gösterissiz entariyi seçtiğim halde, bu alisverisimi nasıl karşılayacağını bile bilmiyordum. Gene de ona iki çift pamuklu, bir çift yün çorap almadan edemedim. Hastalığım, odanın da çok soguk olduğunu bahane edebilirdim. iç çamasırına da ihtiyacı vardı. Ama bunu da onunla iyice tanısınca kadar ertelemistim. Sonra karyolasının önüne gemesi için eski bir de perde aldim. Gerekli, Helena'nın da çok hosuna gideceğini sandığım bir şeydi bu.

Eve döndüğümde saat bir olmustu. Kapiyi usulca açtım; öyle ki, geldigimi duymadı Helena. Masanın basında ayakta duruyor, kitaplarımı, kâğıtlarımı karistiriyordu. Geldigimi duyunca baktığı kitabı aceleyle kapadı, hemen uzaklastı masanın yanından. Yüzü kıpkırmızı olmustu. Kitaba bir göz attım: ilk romanımdı bu.

Kapagında adım yazıyordu.

- Siz yokken birisi çaldı kapiyi, dedi.

Kapiyi kilitlediğim için sitem etmek istiyordu bana sanki.

- Doktor olmasın, dedim, seslenmedin mi?

- Hayır.

Bir şey söylemedim, getirdiğim bohçayı açtım, aldığım entariyi çıkardım. Yanına giderek,

- Al Helena, dedim, bu kilikte dolasamazsın. Her güne giymen için, son derece ucuz bir entari aldim sana.

Üzülmene degmez, topu topu bir ruble yirmi köpek. Güle güle giyin.

Entariyi yanına bıraktım. Yüzü kıpkırmızı olmustu,-

bir süre gözlerini kırpmadan baktı yüzüme.

Sasirmisti. Aynı zamanda çok utaniyor gibi geldi bana. Ama bakısında yumusak, duygulu bir parilti belirdi. Bir şey söylemediğini görünce masaya döndüm. Bu hareketim besbelli sasirtmistı onu. Ama büyük çaba sarfederek tutuyordu kendini, basi önünde oturuyordu.

Basimin dönmesi, agrısı da gittikçe artıyordu. Temiz havanın hiç faydası olmamisti. Natasa'ya da ugra-mam gerekiyordu. Dünden beri çok merak ediyordum o-nu. Birden Helena bana seslendi gibime geldi. Döndüm.

Basi öte yanda kanepenin kumasini çekistirerek,

- Artık disari çıkarken kilitlemeyin kapiyi, dedi, birakip kaçmam sizi...

- Pekâlâ Helena, kabul. Ama ya bir yabancı gelirse? Kim bilir, kim gelir?

- Öyleyse anahtarı bana birakin, içerden kilitleyeyim kapiyi; bir gelen olursa «evde yok» derim.

«Bundan kolay ne var?» der gibi kurnaz kurnaz yüzüme bakıyordu. Cevap vermeme birakmadan,

- Çamasirlarinizi kim yikar sizin? diye sordu.

- Alt katta, bir kadın oturuyor, o.

- Çamasir yikamak gelir elimden. Dün yemegi nereden aldiniz peki?

- Lokantadan.

- Yemek de pisiririm. Yemeklerinizi ben pisirecegim artik.

- Yeter Helena; ne yemek yapabilirsin ki sen! Bos konusuyorsun...

Helena sustu, basini önüne egdi. Böyle söylememden alınmisti galiba. En azından en dakika geçti aradan; ikimiz de susuyorduk. Basım kaldırmadan,

- Çorba, dedi. Sasirmistim.

- Ne çorbasi? diye sordum.

- Çorba yapabilirim. Annem hastayken çorbasini hep ben yapardım. Pazara da çıkardım. Gidip yanına, kanepeye oturdum.
- Bak Helena, dedim, gururuna öyle düşkünsün ki! İçimden geldiği gibi davranıyorum sana karşı. Yapayalnız kalmışsın dünyada, kimsen yok. Yardım etmek istiyorum sana. Benim durumum kötü olsa sen yardım ederdin bana. Ama sen böyle düşünmüyorsun. En basit bir armağanımı bile kabul etmek gücüne gidiyor. Hemen karşılığını vermek istiyorsun. Sanki ben Bubnova'yım da yaptığımı basına kakıyorum... Eger öyleyse çok ayıp doğrusu...
- Cevap vermedi, dudakları titriyordu. Besbelli bir şey söylemek istiyordu, ama tuttu kendini, söylemedi. Natasa'ya gitmek için kalktım. Bu keresinde anahtarı Helena'ya bıraktım, bir gelen olursa, seslenip kim olduğunu sormasını tembihledim. Natasa'nın basından çok kötü bir olayın geçtiğinden kuskum yoktu; ama her zaman olduğu gibi, zamani gelinceye kadar benden saklayacaktı bunu. Ne olursa olsun, bir dakikalığına ugrayacaktım ona; ca-nini sıkmaktan korkuyordum.
- Gittim. Gene isteksiz, sert bir bakışla karşıladı beni. Hemen kalkmalıydım, ama ayaklarım hareket etmiyordu.
- Bir dakikacık kalacağım, Natasa, dedim; küçük kızı ne yapsam acaba diye soracaktım sana da...
- Aceleyle Helena'nın durumunu anlattım. Natasa ağzını açmadan dinliyordu beni.
- Ne akıl vereyim sana bilmem ki Vanya, dedi. Belli ki çok garip bir kız bu. Çok istirap çekmiş, hakarete uğramış olsa gerek. Bırak hastalığı geçsin bari. Bizimkilerin yanına mı vermek istiyorsun onu?
- Ezilenler - F : 13
- Benden dünyada ayrılmayacağını söylüyor. Hem ihtiyaçların onu nasıl karşılayacağını da bilmiyorum. Çekingene bir sesle ekledim :
- Daha sen nasilsin Natasa? Dün hasta gibiydin! Dalgın dalgın,
- Evet... dedi, bugün de tuhaf bir ağrı var basımda. Bizimkilerden hiç kimseyi görmedin mi?
- Görmedim. Yarın ugrayacağım onlara. Yarın cumartesi, değil mi?..
- Niçin sordun?
- Prens gelecek ya...
- Ne olmuş geleceğe? Biliyorum.
- Hayır, lâf olsun diye söyledim...
- Natasa karşımda durmuş, gözlerimin içine bakıyordu. Bakışında tuhaf bir inat, bir kararlılık vardı. Son derece heyecanlı olduğu belliydi.
- Sana bir şey söyleyeyim mi Vanya, dedi, beni yalnız bıraksan çok iyi olacak; canımı sikiyorsun...
- Oturduğum koltuktan kalktım, büyük bir hayretle baktım yüzüne. Dehşet içinde.
- Natasa! diye bağurdım. Ne oldu sana?
- Hiç! Yarın her şeyi, her şeyi öğreneceksin, şimdi yalnız kalmak istiyorum. Duydun mu Vanya, hemen git şimdi. Seni karşımda görmeye dayanamıyorum!
- Bari su kadarını söyle...
- Her şeyi yarın öğreneceksin, her şeyi! Tanrım! Hadi, gidiyor musun?
- Çıktım. Öylesine saskındım ki, kendimi bilmiyordum. Holde Mavra yetisti arkamdan.
- Ne oldu, kızdı mı gene? diye sordu. Yanına girmeye korkuyorum.
- Evet. Neyi var?
- Neyi olacak, bizimki evvelsi günden beri yok görünürlerde.

Hayret içinde,

- Nasıl olur? dedim. Dün bana, sabahleyin geldiğini, aksama gene ugrayacağını söylemişti...
- Ne aksami, sabahleyin bile uğramadı! Söyledim ya, evvelsi günden beri görünmüyor. Sahi öyle mi söyledi sana?
- Evet. Mavra düşünceli,
- Öyleyse gelmediğini söylemek istemedi demektir. Bu da iyi!
- Peki ne olacak şimdi? diye bağurdım. Mavra kollarını iki yana açarak devam etti :
- Bilmem! Kızcığına nasıl yardım etmeli! Dün iki kere o herife yollayacak oldu beni, sonra vazgeçti. Bu-- gün konuşmak istemiyor benimle. Sen gidip görsen onu nasıl olurdu acaba? Buradan ayırlamam ben.
- Deli gibi indim merdivenleri. Mavra seslendi arkamdan :
- Aksama gelecek misin?
- Sokak kapısından çıkarken,
- Bu orada belli olacak, diye bağurdım. Belki de haber almaya önce sana gelirim. Tabii basıma bir hal gelmezse.
- Yüregim sikisiyordu.

X

Doğru Alyosa'ya gittim. Malaya Morska'ya sokagında, babasının evinde kalıyordu. Yalnız basına yasadığı halde oldukça genisti Prens'in evi. Alyosa'nın iki güzel odası vardı. Çok seyrek giderdim oha; yanılmıyorsam, sözünü ettiğim ziyaretimden önce bir kere gitmiştim. O

bana daha sik gelirdi. Özellikle önceleri, Natasa'yla beraber yasamaya basladigi ilk zamanlar hemen her gün ugrardi.

Evde yoktu. Dogru onun odasina gittim, söyle bir mektup yazip biraktim :

« Alyosa, siz aklinizi yitirdiniz galiba. Sali aksami babaniz Natasa'dan, kariniz olmayi kabul etmesini diledi; ben de oradaydim, buna nasil sevindiginizi gördüm. Simdi bu yaptiginiz biraz garip kaçmıyor mu? Natasa'nin durumunu hiç düşünmüyor musunuz? Gelecekte kariniz olacak bir insana böyle davranmanizin yersiz, düşüncesizce bir hareket oldugunu hatirlatirim size. Böyle bir uyarmada bulunmaya hakkim olmadigini biliyorum, ama umurumda degil.

Not: Bu mektuptan Natasa'nin haberi yok. Ona ugramadiginizi bile gizledi benden».

Yazdigim puslayi bir zarfa koydum, agzini kapayip masanin üzerine biraktim. Usak soruma, Aleksey Petroviç'in eve hiç ugramadigi, her gece sabaha karsi geldigi cevabini verdi.

Eve zor attim kendimi. Basim dönüyor, dizlerim titriyordu. Kapi açikti. Nikolay Sergeič Ihmenev beni bekliyordu. Masanin yaninda oturmus, hayretle Helena'ya bakiyordu. Kiz da, agzini açip bir sey söylemedigi halde, en az onun kadar saskin, ihtiyari süzüyordu. «O da ya-dirgamistir kizi», diye geçirdim içimden.

- Nerelerdesin be kardesim, bir saattir bekliyorum seni.

Ihtiyar, odaya göz gezdirirken hiç belli etmeden Helena'yi göstererek devam etti :

- Dogrusu, böyle bir durumla karsilasacagimi hiç aklima getirmemistim.

Bakislarinda hayret vardi. Ama daha dikkatli bakinca bunun hayret degil de endise, keder oldugunu far-

kettim. Yüzü her zamankinden daha bir solgundu.

Telâsli telâsli,

- Otur bakalim, otur, diye devam etti. Acelem var; bu halin ne senin böyle? Yüzünde renk kalmamis.

- Hastayim biraz. Sabahtan beri basim dönüyor.

- Bak, böyle seyleri önemsememeye gelmez. Üsüttün mü?

- Hayir, sinirlerim bozuk. Bazan olur bana bu. Siz nasilsiniz, Nikolay Sergeič? Pek iyi görünmüyorsunuz'.

- Iyyim, iyyim! Biraz çabuk yürüdüm, ondan olacak. Bir mesele var da... Otur.

Bir sandalye çekip masada tam karsisina oturdum. Ihtiyar hafifçe bana dogru uzanip alçak sesle,

- Kiza bakma, baska seyden söz ediyormusuz gibi davran. Nereden geldi bu çocuk?

- Sonra her seyi anlatacagim size Nikolay Sergeič. Kimsesiz, yetim bir kizdir bu; eskiden burada oturan, pastanede ölen Smith'in torunu.

- Yaa, torunu varmis demek! Çok tuhaf bir kiz ! Öyle bakiyor ki insanin yüzüne! Açık söyleyeyim, bes dakika daha gecikseydin kalkip gidecektim. Zorla açtirdim ona kapiyi; geldim geleli de agzini açmadı.

Insana pek benzemiyor. Söylesene nereden buldun onu? Anladim: öldüğünü bilmeden dedesine gelmistir.

- Evet. Perisan bir haldeydi. Ihtiyar, ölürken onu hatirlamisti.

- Him! Torunu da dedesi gibi. Sonra bütün bunlari anlatirsin bana. Belki bizim de bir yardimimiz dokunur.

Durumu söyledigin kadar kötüyse... Vanya, simdi söylesen de gitse artik, sizinle önemli seylerden söz edecegiz çünkü.

- Gidecek yeri yok ki. Burada kalıyor.

ihthyara dilim döndüğü kadar anlattim durumu, daha çocuk oldugu için onun yaninda konusmamizin sakincasi olmadigini ekledim.

- Haklisin... Öyle ya, çocuktur daha. Dogrusu sasirttin beni Vanya. Burada kalıyor demek, Tanrim!

ihthyar hayretle birkaç kere bakti Helena'ya. Kizcagiz, kendisinden söz edildigini anlamis, basi önünde, sessiz oturuyor, kanepenin kumasini çekistiriyordu. Pazardan aldigim yeni entarisini giymisti. Tam üzerine görey-di.

Saçlari - belki de yeni entarisinin serefine - her zamankinden daha bir özenle taranmistı. Bakislarindaki o yabanilik olmasa tatli, cana yakin bir kiz olurdu.

Ihtiyar devam etti :

- Kisa ve açık olarak söyleyecegim, Vanya; konu su... çok önemli, karisik bir mesele bu...

Basi önünde, dalgın, magrur bir tavirle oturuyordu; acele ettigi, «kisa ve açık» anlatmak istedigini halde nereden baslayacagini bir türlü kestiremiyordu. «Bakalim ne çıkacak altından», diye geçirdim içimden.

- Bak Vanya, çok önemli bir dilegim var senden. Ama önce... görüyorum ki önce bazi açıklamalarda bulunmaliyim... son derece önemli durum...

Öksürdü, yan gözle yüzüme bakti; yüzü kizardi. Beceriksizligine kizdi, kizinca verdi kararini.

- Açiklayacak bir durum yok ortada zaten! Sen de biliyorsun. Kisaca, Prensi düelloya çağirmek istiyor, senden de bu isle ilgilenmeni, düello tanigim olmani istiyorum.

Sandalyenin arkaligina yaslanip hayretle baktim yüzüne.

- Ne bakiyorsun yüzüme öyle! Aklimi kaçırmadım korkma!

- Ama bir dakika Nikolay Sergeič! Niçin? Maksadiniz ne? Hem sonra nasil olur...

ihthyar bagirarak kesti sözümü :

- Niçin mi? Maksadim mi ne? Bu güzel iste!..

- 199 -

- Peki, peki, ne söyleyeceğinizi biliyorum. Ama bu hareketiniz ne kazandıracak size? Sonra düello da nereden çıktı? Doğrusu hiç bir şey anlamadım.

- Anlamayacağını biliyordum zaten. Dinle beni: dâvamız sona erdi (yani bu günlerde erecek; sadece birkaç önemsiz formalite kaldı); suçlu olduğuma karar verildi. On bin ruble cezaya çarptırıldım. İhmenevka karsılar bu parayı. Orayı satar, o asagilik herifin parasını çalarım suratına, çekilirim, bir yana. Alnım açık dolasabilirim artık. Sonra «Sayın Prens, derim, iki yıl gururumla oynadınız, ailemin onurunu bir paralık ettiniz; hepsine katlandım! O zaman düelloya çağıramadım sizi. Ah seni gidi kurnaz, diyebilirdiniz, mahkemenin er geç beni haklı bulacağını bildiğin için, para cezasından kurtulmak amacıyla öldürmek istiyorsun beni! Hayır, önce dâva sona ersin hele, sonra istersen çağır düelloya. Sayın Prens, dâva, karara bağlandı artık; paranızı da alınız; artık bir engel kalmadı ortada, buyurun şimdi çarpışalım». Mesele bu iste Vanya. Ne dersin, öcümü, her şeyin, her şeyin öcünü almaya hakkım yok mu?

Gözlerinin içi parlıyordu. Hiç bir şey söylemeden uzun uzun baktım yüzüne. Gizli düşüncelerini sezinlemeye çalışıyordum. Sonunda, birbirimizi anlamamız için gerekli olan şeyi söylemeye karar vermistim,

- Bakın Nikolay Sergeiç, dedim, benimle tamamen içten konuşabilir misiniz?

- Elbette.

- Açık söyleyin: Prensi düelloya sadece öç almak için mi çağırıyorsunuz, yoksa başka bir amacınız daha var mı?

- Vanya, dedi, bilirsin ki karsımdakinin bazı konulara dokunmasından hoslanmam. Ama şimdi hoş göreceğim seni, çünkü bu noktaya değinmeden geçemeyeceğimi-zı anladın hemen. Evet, bir amacım daha var. Sudur bu

amacım: kızımı mahvolmaktan kurtarmak, son olayların onu ittiği felâket yolundan çekip çıkarmak istiyorum.

- Benim sordugum da bu zaten, düello etmekle nasıl kurtaracaksınız onu?

- Simdi orada hazırlanan plânların hepsini bozacağım böylelikle. Beni dinle: babalık damarımın kabardığını, uygulandığım için böyle bir karar verdiğimi sanma. Yanılırsın! İçimi kimseye açmam ben. Sen de öğrenemeyeceksin bunu. Kızım beni birakıp dostuyla kaçtı; ebediyen çıkarıp attım onu kalbimden, hem de o aksam... anlıyor musun? Onun resminin üzerine kapanıp ağıladığımı gördün, ama bu onu affetmek istediğim anlamına gelmez. O anda bile affetmemistim onu. Kaybettığım mutluluğa, boş hayallerime ağılıyordum, yoksa ona değil. Belki sık sık ağılıyorumdur; bunu itiraf etmekten utanmam; yavrumu eskiden dünyada her şeyden çok sevdiğimi itiraf etmekten utanmadığım gibi... Bütün bunlar simdiki davranışımın uzlaşmıyor belki. Söyle diyebilirsin bana: «Artık evlâdınız olduğunuzu kabul etmiyorsanız, hiç bir şeyiyle ilgilenmiyorsanız ne diye orada hazırlanan plânlara engel olmaya kalkıyorsunuz?» Cevap vereyim: bir kere, asagilik, alçak bir insanın ortalıkta istediği gibi at oynatmasına engel olmak istiyorum. Sonra, en olagan bir duygudur bu. O artık benim kızım olmasa bile zayıf, arkasız, aldatılmış, uçuruma sürüklenmiş bir insandır. Olaya doğrudan karışmam, ama Prensi düelloya çağırarak kazılan kuyuya bir zavallinin düşmesini önleyebilirim. Öl-dürülürsem ya da kanim akarsa bunu hiçe sayar, katilimin oğluyla evlenmek için - hatırlar misin, okumayı yeni öğrendiğinde bir kitap vardı bizde, onu okurdun; babasının cesedi üzerinden saltanat arabasıyla geçen bir kralın kizından söz ederdi - evet, o da o kral kızı gibi, katilimin oğluyla evlenmek için benim cesedimi çiğneyip geçer mi dersin? Hem is düelloya kadar vardikten sonra

201

bizim soylu Prens ailesi de istemez zaten bu evliliği. Anlayacağın, birleşmelerini istemiyorum, bütün gücümle engel olmaya çalışacağın buna. Simdi anladın mı beni?

- Hayır. Natasa'nın iyiliğini istiyorsanız evlenmesine, lekelenen adının temize çıkmasına niçin engel olacaksınız? Daha gençtir, alına sürülen lekenin silinmesi çok önemlidir onun için.

- Sosyete de ne derlerse desinler, umursamamalı! Onun için en büyük lekenin bu asagilik aileden birisiyle evlenmek olduğunu anlaması gerek. Soylu bir gururla sırt çevirmelidir sosyete. O zaman belki ben de uzatırını ona elimi; ondan sonra görürüz bakalım kim çamur siç-ratabilirmiş yavruma!

İhtiyarın bu çilginca düşüncesi sasırtmıştı beni. Ama onun kendinde olmadığını, heyecandan böyle konustugu-nu anlamakta gecikmedim.

- Olmayacak bir şey bu, dedim, üstelik zalimce de... Kızınızdan, kendisini dünyaya getirirken ona belki de vermediginiz bir güç göstermesini istiyorsunuz. Prenses olmak istediği için mi evlenecek saniyorsunuz?

Hayır, seviyor; ask bu; kader... Sonra, ondan sosyetenin ne diyeceğini umursamamasını istiyorsunuz, oysa kendiniz aman ne di-

yecelder diye korkudan tir tir titiyorsunuz. Prens hakaret etti size, kızınızla oğlunun çocukluklarından yararlanarak bir prens ailesine akraba olmak için dolap çevirmekle suçladı sizi. Simdi, Prensin kızınızdan oğluyla ev-lenmesini istemesinden sonra Natasa'nın bu isteği geri çevirmesinin eski iftiralardan haksız olduğunu kesinlikle göstereceği kanisindasınız. İşte bunun için çalışıyorsunuz. Prensin düşüncesi önemli sizce. Yanıldığını itiraf etmesini istiyorsunuz. Onunla alay etmek, öcünüzü almak çabasındasınız, bunun için kızınızın mutluluğunu fedâ ediyorsunuz. Bencillik değil de nedir bu?

İhtiyar, kaslarını çatmış, hiç bir şey söylemeden öyle oturuyordu. Neden sonra,

- Yanlıs düşünüyorsun Vanya, diye mirildandi. - Gözleri sulanmıştı. - Yemin ederim ki yanılıyorsun.

Dogruldu, sapkasini alirken devam etti :

- Neyse, bos ver; içimi açmam sana, yalnız su kadarım söyleyeyim, kızimin mutlulugundan söz ettin. Ortada mutluluk falan olmadigini kesinlikle biliyorum; hem ben karımasam da gerçekleşmeyecektir bu evlilik.

Merak içinde,

- Öyle mi? diye haykırdım. Nasıl oluyor da bu kadar kesin konuşuyorsunuz ? Bir şeyler biliyorsunuz galiba?
- Hayır, sizlerin bildiginizden ayrıca bir bildiğim yok. Ne var ki bu uğursuz tilki durup dururken böyle bir karar vermezdi. Hepsı numaradır bunların. Hiç kuskum yok, unutma bu sözlerimi. Hadi tutalım ki evlendiler, o alçak bir şeyler düşünerek, - ne düşündüğünü hiç kimse bilmez onun - razı oldu evlenmelerine diyelim; şimdi sen söyle: bu evlilik mutlu eder mi onu? Küçük görecekları onu, hakaret edecekler... Oğlan daha simdiden söğüdü ondan, evlenince de hakaret etmeye, küçümsemeye başlayacak; bu durumda berikinin sevgisi yavas yavas sönecek; kıskançlık, ıstırap, cehennem azabı, ayrılık, belki bir cinayet... hayır Vanya! Orada bir şeyler basarmak için uğrasiyorsunuzdur belki de, ama uyarırım seni, iyi düşün, sonra is isten geçmiş olur...
Hoşça kal!

Durdurdum onu.

- Bakın Nikolay Sergeiç, dedim, söyle yapalım: bekleyelim. Bu isle yakından ilgilenen sadece siz değilsiniz, inanin buna. Belki de kendiliginden, - söz gelimi, düello gibi uygunsuz yollara bas vurmada- düzelir işler. En iyisi beklemektir bence! Sonra izninizle sunu da söyleyeyim, bu düşündüğünüzü yapmak da imkânsızdır. Pren-

sin düello çağrınızı kabul edeceğini nasıl oluyor da düşünebiliyorsunuz !

- Kabul etmez mi yani? Ağzından çıkani kulagin duyuyor mu senin!

- Yemin ederim ki kabul etmeyecektir; herkesin hak verecegi bir bahane bulacaktır; bunu ukalâca bir kibirle yapacak, sizi iyice küçük düşürecektir...

- İnsaf et Vanya, insaf! Ne söyleyeceğimi sasırttin! Nasıl kabul etmez? Hayır Vanya, bir ozan gibi düşünüyorsun sen; evet, tam bir ozan gibi! Ne yani, benimle düello etmeyi kendisi için bir küçüklük mü sayacak? Ondan asagi yanini yok benim. Hakarete ugramis bir babayım; sen de bir Rus yazarı... saygideger bir insan sayılırsın, düello tanigi olabilecek kadar degerin var, hem... hem... Daha ne istedigini anlayamıyorum dogrusu...

- Göreceksiniz. Öyle bahaneler bulup öne sürecek ki, onunla çarpismanizin imkânsız oldugunu herkesten önce siz kabul edeceksiniz...

- Him... Pekâlâ oğlum, senin dedigin olsun! Bekleyeceğim, bir zamana kadar tabîî. Bakalım zaman ne gösterecek. Bak ne diyeceğim ama: bu konuşmamızı ona da Anna Andreyevna'ya da anlatmayacağına söz ver bana.

- Söz veriyorum.

- Sonra, bundan böyle bu konuyu ne olursun açma bana Vanya.

- Olur, söz veriyorum, açmayacağım.

- Son bir dileğim daha var: bizde caninin sikildigim biliyorum ama, elinden gelirse biraz daha sık ugra bize. Zavallı Anna Andreyevna öyle çok seviyor ki seni... senin gelmedigin günler Öyle üzülüyor ki... anlıyorsun değil mi?

Elimi kuvvetlice sikti. İsteklerini yapacağıma içtenlikle söz verdim.204

- Simdi bir önemli dileğim daha kaldı Vanya: paran var mı ?

Sasırmistim,

- Param mı ? dedin.

- Evet, paran (ihtiyarin yüzü kipkirmizi olmustu, basım önüne egdi); oturdugun yere bakıyorum da... pek perisan bir durumun var... özellikle bu son günlerde bazı önemli giderlerin olabileceğini düşünerek... al yavrum, simdilik yüz elli ruble sana...

- Yüz elli ruble mi? Hem de simdilik! Dâvayı kaybetmemis miydiniz?

- Görüyorum ki hiç anlamıyorsun beni Vanya! Bazi önemli giderlerin olabilir diyorum, anla bunu. Para bir çok durumlarda insanin serbest karar vermesine yardım eder. Belki su anda ihtiyacin yoktur, ama ilerde olmayacağını nereden biliyorsun. Her ihtimale karsi al bu parayı. Ancak bu kadar bulabildim. Harcayamazsan oldugu gibi geri verirsin. Simdilik Allahaismarladık! Yüzünde renk kalmamis! Çok hastasin...

Diretmedim, aldim parayı. Bu yüz elli rubleyi bana niçin verdigi belliydi.

- Zor ayakta duruyorum, dedim.

- Dikkat et kendine Vanya'cığım, dikkat et! Bugün disari çıkma. Hasta oldugunu söylerim Anna Andreyevna'ya. Doktor ister misin? Yarin ugrar bakarım nasilsin diye. Gelmeye çalışırım. Ayaga kalkacak durumum olursa muhakkak geleceğim. Simdi hemen yatsan iyi edersin... Hadi hoşça kal. Allahaismarladık küçük... arkasını döndü! Bak Vanya, al su bes rubleyi de, kız için bu. Ama parayı benim verdiğimi söyleme ona, bir şeyler al, çorap, çamasir falan... az mi ihtiyaci var, baksana! Allahaismarladık yavrum...

Asagi kapiya kadar geçirdim onu. Kapiciyi yiyecek bir seyler almaya yollayacaktim. Helena ögle yemegini hâlâ yememisti.

XI

Yukari çiktigimda basim birden döndü, odanın ortasına yigildim. Sadece Helena'nin çigligini hatirliyorum. Ellerini birbirine vurarak tutmak için bana dogru atildi. Sonrasini hatirlamiyorum...

Kendime geldigimde yatagimdaydim. Sonra Helena anlatti, biraz sonra yemegi getiren kapiciyla yataga yerlestirmisler beni...

Birkaç kere ayilir gibi oldum, her keresinde Helena'nin üzerime egilen endiseli yüzünü gördüm. Ama bütün bunlari hayal meyal hatirliyorum. Zavalli kizin sevimli yüzü silik bir resim gibi kalmis bellegimde. Bana su içiriyor, yatagimi düzeltiyor, ya da karsimda üzgün, ürkek oturuyor, küçücük parmaklariyla saçlarimi arkaya yati-riyordu. Hatirliyorum, bir keresinde de usulca öptü yanagimdan. Gece yarısında birden uyandigimda, yatagimin yanina çekilmis sehpanin üzerinde yanan mumun isiginda Helena'nin yastigina basini koymus, solgun du-duklari yari açık, eli sicacik yanaginın altında, misil misil uyudugunu gördüm. Ama ancak sabaha dogru kendime gelebildim. Mum bitmek üzereydi, sökmek üzere olan safagin kızil isigi duvara vurmustu. Helena masanın yanindaki sandalyede, yorgun basini masanın üzerinde yatik duran sol kolunun üzerine koymus, uyuyordu. Hatirliyorum, uykuda bile çocuklarda hiç görülmeyen bir hüzün ifadesiyle kapli çocuk yüzünü, soluk dudaklarini, uzun kirpiklerini; iki yanda gelisigüzel baglanmış, uzun, gür, simsiyah saçlarım uzun uzun seyrettim. Öteki kolu be-206 -

nim yastigimin üzerindeydi. Bu ciliz eli usulca öptüm; a-ma zavalli çocuk uyanmadi; soluk dudaklarında bir gülümseme belirdi sanki. Bir süre baktim ona, sonra huzur dolu, derin bir uykuya daldim. Taa öglene kadar uyudum. Uyandigimda tamamen iyilesmis hissediyordum kendimi. Yalnız kollarımda ve bacaklarımdaki dermansizlik hastalıktan daha yeni kurtuldugumu belli ediyordu. Sinir bozuklugunun sebep oldugu bu çesit nöbetler daha önce de gelmistti bana. Çogunlukla yirmi dört saat sonra bir seyim kalmazdi; ama çok sarsardi beni bu yirmi dört saat.

Neredeyse öglen olacakti. Gözüme ilk çarpan, kösede bir ipe gerilmis, dün bit pazarından aldığım perde oldu Helena kendine o köseyi ayirmisti. Sobanın yaninda oturmus, çay kaynatıyordu. Uyandigimi görünce neseyle gülümsedi, hemen yanima geldi. Elinden tutarak,

- Yavrum, dedim, bütün gece ugrastin benimle. Senin bu kadar iyi yürekli oldugunu bilmiyordum.

içten, utangaç bir muziplikle,

- Sizinle ugrastigimi nereden biliyorsunuz? dedi; belki bütün gece uyudum.

Kendi söylediginden utanarak kizardi.

- Arada uyanip gördüm. Ancak sabaha karsi uyudun. ..

Bu konu ona ağır geliyormus gibi (dürüst, temiz yürekli insanlar, onlari övdükleri zaman sikilirler),

- Çay istiyor musunuz? dedi.

- İstiyorum. Ögle yemegi yedin mi sen dün? - Aksam yedim. Kapici getirmisti.

Çayı yanima getirip, yatagimin kenarina otururken ekledi :

- Ama konusmayin artik, yatin; daha tamamen iyi-lesmediniz.

- Yatayim mi? Neyse, hava kararincaya kadar ya-

207

tayim bari, sonra çıkarim. Bir yere gitmem gerek Lenoç-

ka.

- Öyle mi? Kime gideceksiniz? Dün gelen adama

mi?

- Hayir, ona degil.

- Buna sevindim iste. Dün sinirlerinizi o bozdu. Öyleyse onun kizina gideceksiniz?

- Kizi oldugunu nereden biliyorsun? Helena basini önüne egdi.

- Dün bütün konustuklarinizi dinledim. Kaslarini çatmisti.

- Çok kötü ruhlu bir ihtiyar o, diye ekledi.

- Taniyor musun onu yoksa? Tam tersine, son derece temiz yüreklidir.

Helena heyecanla,

- Hayir, hayir, diye karsilik verdi, kötü, hain bir adamdir o; duydum konustuklarinizi.

- Ne duydun bakalim?

- Kizini affetmek istemiyor...

- Ama seviyor onu. Kizi suçludur; ama o gene de aci çekiyor onun için, ugrasiyor...

- Peki niçin affetmiyor? Artik affetse bile kizi gitmesin ona.

- Nasil? Nedenmis o? Helena iyice heyecanlanmisti.

- Kizinin sevgisine lâyik degil de ondan. Babasina dönmektense gidip dilensin, o da kizinin dilendigini görüp

aci çeksin.

Gözlerinin içi alev alev yanıyordu. Yanakları al al olmuştü. «Bosuna böyle konuşmuyor galiba» diye geçirdim içimden. Kısa bir sessizlikten sonra,

- Onun evine mi yerleştirmek istiyordunuz beni? diye sordu.

- Evet Helena.

- Olmaz, bir ailenin yanına hizmetçi girerim, daha iyi.

- Ne biçim konuşuyorsun Lenočka? Saçmalıyorsun: hangi ailenin yanına gireceksin?

- Rastgele bir köylü ailesinin yanına...

Basını önüne iyice egmiş, sözlerini sabırsızlıkla cevaplandırıyordu. Öfkeli olduğu belliydi. Gülümseyerek,

- Köylü senin gibi hizmetçiyi ne yapsın? dedim.

- Ben de bir bey evine girerim.

-- Bu huyunla barınabilir misin orada?

- Barınırım.

Öfkelendikçe daha sert cevaplar veriyordu.

-. Zaten sen dayanamazsın.

- Dayanırım. Bana bağırıp çağırırsalar, azarlasalar inadına ses çıkarmam. Dögseler de, agzımı açıp bir şey söylemem; öldürseler bile ağlamam. Bu daha çok kızdırir onları, hırslarından çatlarlar.

- Ne diyorsun Helena! Ne büyük bir hinç var yüreğinde; üstelik ne kadar da gururlusun! Hayatta çok istirap çekmiş olmalısın...

Kalkıp büyük masanın yanına gittim. Helena yatağın kenarında oturuyordu hâlâ; bası önünde, dalgın dalgın yatağın çarşafıyla oynuyordu. «Sözlerime mi kızdı acaba?» diye düşündüm.

Masanın yanında ayakta dururken, derleme yazım için dün getirdiğim kitapları bir şey düşünmeden söyle karıştırmaya başladım, sonra okumaya daldım. Sık sık olur bana bu: bir göz gezdirmek için açtığım bir kitaba kendimi kaptırıp her şeyi unuturum.

Helena sessizce masaya yaklaşıp, dudaklarında ürkek bir gülümseme,

- Durmadan ne yazıyorsunuz öyle? diye sordu.

- Çeşitli şeyler, Lenočka. Bu yazdıklarına karşılık para veriyorlar bana.

- Dilekçe falan mı yazıyorsunuz?

- Hayır, dilekçe değil.

Dilim döndüğünce, birtakım insanların basından geçen olayları yazdığımı, bunların sonra roman ya da hikâye denilen kitaplar olarak basıldığını anlattım. Büyük bir dikkatle dinliyordu beni.

- Hep olmuş şeyleri mi yazıyorsunuz?

- Hayır, uyduruyorum.

- Niçin yalan yazıyorsunuz?

- Al şu kitabı oku; bakmıştın ona zaten. Okuma biliyorsun, değil mi?

- Biliyorum.

- Oku görürsün. Ben yazdım bu kitabı.

- Siz mi? Okuyacağım onu...

Bana bir şeyler söylemek istiyordu, ama söyleyemiyordu; çok heyecanlıydı. Sorularının altında bir şeyler gizliydi. Sonunda çıkardı agzından baklayı :

- Bunun için çok para veriyorlar mı size?

- Belli olmaz. Bazen çok verirler... yazamadığım zamanlar da hiç vermezler. Güç bir istir bu Lenočka.

- Demek zengin değilsiniz?

- Hayır, değilim.

- Öyleyse ben de çalışıp size yardım edeceğim...

Çabuk bir göz attı bana, yüzü kızardı, basını önüne eğdi, bana doğru iki adım atıp birden boynuma sarıldı, basını göğsüme bastırdı. Sasırmıştım.

_. Sizi seviyorum... dedi, gururlu değilim ben. Dün

gururlu olduğumu söylediniz. Hayır, hayır... yanıliyorsunuz... seviyorum sizi. Dünyada bir tek siz seviyorsunuz beni...

Ezilenler - F : 14

Sonunu getiremedi, hiçkırâ hiçkırâ ağlamaya başlamıştı. Dünkü nöbet sırasındaki gibi ağlıyordu. Önümde yere diz çöktü, ellerimi, ayaklarımı öpmeye başladı...

- Yalnız siz seviyorsunuz beni !.. diye tekrar edip duruyordu, yalnız siz, yalnız...

Bacaklarıma sarılmış, bırakmıyordu. Bunca zamandır içinde sakladığı duyguları birden dışarı tasmıştı. Kendini son âna kadar tutan kalbinin bu tuhaf inadını anlıyordum. Kendini birden sevgiye, duygululuğa, gözyaşlarına bırakmıştı...

Bir sinir buhranı gelinceye kadar ağladı. Bacaklarıma doladığı kollarını zorla çözdüm. Ayaga kaldırdım onu, götürüp sedire yatırdım. Elleriyle yüzünü kapayıp, bana bakmaktan utanıyormuş gibi yüzünü yastığa

gömmüs., küçücük avucunun içinde kuvvetlice siktigi elimi kalbinin üzerine bastirarak usun süre hiçkire hiçkire agladi.

Yavas yavas sakinlesti, ama hâlâ kaldirmiyordu yü-zünü. Iki kere kaydi gözleri bana, bakislarinda derin bir yumusaklik, ürkek bir duygululuk vardi. Sonunda yüzü kızarak gülümsedi.

- Nasil, açildin mi biraz Lenoçka, benim duygulu, hasta yavrum!

Küçücük yüzünü hâlâ benden saklamaya çalisarak,

-. Lenoçka demeyin bana... diye fisildadi.

- Lenoçka demeyeyim mi? Neden?

- Nelli deyin.

- Nelli mi? Niçin? Olur, bu da hos bir isim. Öyleyse bundan böyle Nelli diyecegim sana.

- Annem Nelli derdi bana... Ondan baska hiç kimse bu adla çağirmamistir beni... Zaten ben de istemem...

Ama siz çağirin; istiyorum... Ölünceye kadar sevecegim sizi, ölünceye kadar...

«Seven, magrur çocuk, diye geçirdim içimden; sana... Nelli demek hakkini kazanmak için ne çok ugrastim».

A-

artik kazanmistim kalbini, kuskum yoktu bundan. Iyice sakinlesmesini bekledikten sonra, - Bak Nelli, dedim, seni hayatta yalnız annenin sev-digini söylüyorsun. Deden sevmiyor muydu? - Sevmiyordu...

- Ama onun için aglamistin, hatirliyor musun, asagi merdivende...

Bir an düşündü.

- Hayir, sevmiyordu... Çok kötüydü o. Yüzünü bir istirap ifadesi kapladi.

- Ama akli basinda degildi ki, Nelli; hos görmelisin. Ölürken deli gibiydi. Anlatmistim sana nasil öldüğünü.

- Evet. Ama son bir ay öyleydi. Bütün gün otururdu burada, ben gelmesem günlerce bir sey yemeden, içmeden öyle dururdu. Eskiden çok daha iyiydi.

- Ne zaman yani?

- Annem ölmeden önce.

- Demek ki yiyecegini içcegini sen getiriyordun Nelli?

-- Evet.

-. Nereden aliyordun? Bubnova'dan mi?

Titrek bir sesle,

- Hayir, Bubnova'dan bir sey almadim ben, dedi.

-. Nereden aliyordun öyleyse? Paran yoktu.

Nelli cevap vermedi, yüzü kipkirmizi olmustu; sonra uzun uzun bakti yüzüme.

-. Dileniordum... Bes köpek toplayınca ekmekle enfiye alip götürüyordum ona...

- O da göz yumuyordu buna demek! Nelli! Nelli!

- Önceleri ondan gizli dileniordum. Sonra, söyledim, kendi yollamaya basladi beni... Köprüde duruyor, gelip geçenlerden para dileniordum, o da yakinlarimda dolasiyordu hep. kolluyordu; birisinin bana para verdi-

gini görünce, aldigim parayi ondan saklayacakmisim, onun için dilenmiyormusum gibi üzerime atilip parayi aliyordu elimden.

Aci aci gülümsedi.

- Annem öldükten sonra geldi ona bu haller diye ekledi. Onu kaybetmek deliye döndürdü onu.

- Demek ki çok seviyordu anneni. Niçin beraber oturmazdi sizinle?

- Hayir, sevmezdi...

Helena güç isitilir bir sesle,

- Dünkü ihtiyar adam gibi haindi o da... diye fisildadi. Affetmiyordu annemi...

Yüzü gittikçe beyazlasiyordu.

İçim ürperdi birden. Bütün bir roman canlaniver-misti hayalimde. Bodrum katta, tabutçunun yanında ölen yoksul bir kadın ve arkada biraktigi, arada bir annesini lanetleyen dedesini görmeye giden yetini kizi; pastanede köpeginin pesinden ölen deli ihtiyar!..

Nelli bir sey hatirlayarak birden gülümsedi.

-. Azorka annemindi, dedi. Dedem eskiden çok severmis annemi; annem onu birakip gidince Azorka da onda kalmis. Azorka'yi bunun için seviyordu o kadar...

Nelli soguk bir sesle ekledi:

- Annemi affetmedi, köpek ölünce kendisi de öldü.

Gülümsemesi kaybolmustu. Bir an bekledikten sonra, - Nelli, dedim, deden eskiden ne is yapardi?

- Çok zenginmis... Ne is yaptigini bilmiyorum. Bir fabrikasi varmis... Annem anlatirdi. Küçük oldugum için

önceleri her seyi söylemezdi bana. Kucagina alip sever oksar, «Biricik, sanssiz yavrum benim, derdi,

zamani gelince öğreneceksin her seyi». Hep «biricik, sanssiz yavrum» derdi bana. Bazi geceler uyudugumu sanarak (mahsus uyumaz, uyuyormus gibi yapardim) basucumda ag-

lardi, öperdi beni, «biricik, sanssiz yavrum benim» derdi.

- Neydi annenin hastaligi?
- Verem. Altı hafta olacak öleli.
- Dedenin zengin olduğu zamanı hatırlıyor musun?
- O zaman dünyada yoktum. Annem ben daha doğmadan bırakıp kaçmış dedemi.
- Kiminle?

Nelli bir an düşündükten sonra düşünceli, - Bilmiyorum, diye fisildadi. Yurt dışına kaçmışlar, ben de orada doğmuyum.

- Yurt dışına mı? Nereye?
- İsviçre'ye. Her yeri gördüm; İtalya'ya, Paris'i. Sasırmıştım.
- Hatırlıyor musun Nelli bu gördüğün yerleri? - Çoğunu hatırlıyorum.
- Rusçayı bu kadar güzel nasıl öğrendin Nelli?
- Annem daha oralarda öğretmeye başlamıştı bana. Rustu o; annesi Rus, dedem de Rustan farksız bir İngilizdi. Bir buçuk yıl önce annemle buraya geldigimizde de adamakıllı öğrendim. Annemin hastalığı iyice ilerlemişti. Durumumuz gün geçtikçe kötüleşiyordu. Annem hep ağlıyordu. Önceleri burada çok aradı dedemi; ona karşı suçlu olduğunu söylüyor, hiçkara hiçkara ağlıyordu!.. De-demin yoksul düştüğünü öğrenince daha çok ağlamaya başladı. Sık sık mektup yazıyordu ona, ama dedem cevap vermiyordu.
- Annen niçin döndü buraya? Babası burada diye mi?
- Bilmiyorum. Orada öyle iyiydi ki durumumuz! - gözleri parladi - Annemle beraber yalnız yaşıyorduk. Bir arkadaşısı, sizin gibi iyi yürekli bir dostu vardı. Daha buradayken tanışıyorlarmış. Ama öldü orada, annem de döndü...- 214
- Annen dedeni bırakıp onunla mı kaçmıştı?
- Hayır. Annem başka birisiyle kaçmış, ama sonra adam bırakmış onu...
- Kimle kaçmış?

Nelli yüzüme baktı, bir şey söylemedi. Annesinin kimle kaçtığını, babasının kim olduğunu bildiği belliydi. Onun adını bana bile söylemek ağır geliyordu ona...

Sorularıyla canını sıkmak istemiyordum. Çabuk heyecanlanan, ama duygularını saklayabilen tuhaf huylu; cana yakın, ama gururlu bir kızı bu. Beraber kaldığımız sürece beni en az ölen annesi kadar sevdiği halde - onu hatırladıkça hâlâ ağlamaklı olurdu - evet, beni de en az o kadar yürekten sevdiği halde pek seyrek açılıyordu bana; o günden sonra da geçmişi üzerine pek konuşmadı benimle. İsrarla saklanıyordu benden. Ama o gün birkaç saat - arada bir içkiyle ağlamaya başlayarak - onu en çok heyecandıran, üzen anılarını anlattı bana; o korkunç şeyleri hiç unutmıyacağım. Ama onun asıl hikâyesi ilerdedir... Korkunç şeyler anlatmıştı o gün: mutluluğunu yitirmiş, terk edilmiş bu hasta, herkesin sırt çevirdiği, son güveneceği insanın, bir zamanlar gücendirdiği babasının, dayanılmaz ıstıraplar içinde aklını yitiren babasının da tanımak istemediği zavallı kadının hikâyesi... Tüm u-mutlarını yitirmiş; soğuk, çamurlu Petersburg sokaklarıyla daha çocuk sayılan kızıyla dilenen; sonra rutubetli bir bodrumda aylarca ölümlü pençelenen kadının; onu hayata gözlerini kapayana kadar affetmemiş, akli basına ancak son anda gelip de kızını affetmeye kosunca, dünyada en çok sevdiği insanın soğuk cesediyle karşılaşan bir babanın hikâyesiydi bu... Aklını yitirmiş bir ihtiyarla, onu anlayan, çok küçük olduğu halde hayatı, rahat, huzur içinde yaşamış bir insandan daha iyi bilen torunu arasındaki esrarlı, güç anlaşılır ilişkilerin tuhaf hi-

kâyesiydi... Kisiyi karamsarlığa düşüren bir hikâye... Kasvetli Petersburg göğü altında, koskoca kentin karanlık ara sokaklarında; çilgin bir yasayışın sürüp gittiği, bencilliklerin, çıkarların çarpıştığı, gizli cinayetlerin işlendiği, cehennemden farksız kenar mahallelerinde yaşamış yüzlerce, binlerce hikâyeden biri... Ama sonra anlatacağım bunu...ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I

S ular çoktan kararmış, aksam olmuştü; hüznü dolu kâbustan ancak o zaman uyandım, durumu düşündüm.

- Nelli, dedim, hastasın, sinirlerin bozuk, ama ne yazık ki seni ağlarken bırakıp gitmek zorundayım. Yavrum benim! Affet beni; annen gibi mutsuz, hakarete uğramış, terk edilmiş, babasınca lanetlenmiş bir insanın yanına gittigimi düşün... Bekliyor beni. Zaten bu anlattıklarından sonra karşı konulmaz bir kuvvet oraya çekiyor beni; öyle ki, onu şimdi, su anda görmezsem dayanamam...

Söylediklerimi Nelli anladı mı anlamadı mı, bilmiyorum. Biraz önce anlattıkları, yeni geçirdiğim hastalık perisan etmişti beni. Natasa'ya kostüm. Oraya vardığımda iyice geç olmuş, saat sekizi geçmişti. Natasa'nın oturduğu evin önünde bir kupa arabası duruyordu. «Prens gelmiş» diye düşündüm. Avluya geçtim; merdivenden çıkmaya başlamıştım ki, benden bir kat üstte birisinin karanlıkta el yordamıyla yukarı çıktığını duydum. Yavaş yavaş, dikkatle adım atısından ya-

bancı olduğu belliydi. Önce Prens sandım onu; ama biraz sonra kuskuya düştüm. Yabancı durmadan homurdanıyor, söyleniyor, ağzını gittikçe bozuyordu. Evet, merdiven dar, pis, dik ve zifiri karanlıktı; ama yabancıların üçüncü katta savurmaya başladığı küfürleri Prens'in edebileceğini düşünemezdim: adam bir arabacı gibi kaba küfürler ediyordu. Ama üçüncü kattan sonra yavaş yavaş aydınlanmaya başlamıştı

merdiven; Natasa'nin kapisinda küçük bir kandil yanıyordu. Yukarda yetistim yabancıya; onun Prens oldugunu görünce çok sasirdim. Galiba bu beklenmedik karsilasmadan hiç hoslanmamisti, ilk anda taniyamadi beni; ama yakindan bakınca yüzü birden degisti; az önceki hasin, öfke dolu bakisi tatilasti, sevinçle iki elini birden uzatti bana.

- Aa, siz miydiniz! Neredeyse yere diz çöküp hayatimi kurtarmasi için Tanriya yalvarmaya baslayacaktim. Küfürlerimi duydunuz mu?

İçten bir kahkaha atti. Ama birden ciddilesti, üzgün, basini sallayarak,

- Alyosa Natalya Nikolayevna'yi böyle bir yerde o-turtuyor demek! dedi. Önemsiz gibi görünen bazi seyler insanin ne mal oldugunu iste böyle çıkarir ortaya. Korkuyorum onun adına. İyi yürekli, temiz bir çocuktur, ama bir de gelin suna bakın: delicesine sevdiği bir insanin böyle bir mezbelede oturmasına göz yumuyor.

Çingiragin ipini ararken,

- Kizcagizin "bazan yiyecek ekmek bile bulamadigini duydum, diye fisildadi. Bu çocuğun gelecegini, daha önemlisi, onunla evlendikten sonra Anna Nikolayevna'nin çekeceklerini düşündükçe basım çatlayacak gibi oluyor...

Çingiragin ipini bir türlü bulamamanin verdiği can sikintisi arasında Natalya diyecegine Anna dediginin farkina varmadi. Çingirak yoktu zaten Natasa'nin kapisin-

da Kilit takilan halkayi oynattim, Mavra hemen açti kapiyi, endiseli bir yüzle karsiladi bizi. Daracak antreden tahta bir bölmeyle ayrılan mutfagin aralik kapisindan içerde birtakim hazirliklar gözüme ilisti: her şey tertemizdi ; soba yanıyordu; masaya yeni yemek takimleri konulmustu. Bizi bekledikleri belliydi. Mavra paltolarimizi almaya kostu.

- Alyosa burada mi ? diye sordum. Esrarli bir sesle,

- Gelmedi, diye fisildadi.

Natasa'nin yanma girdik. Odasında özel bir hazirlik: yoktu; her zamanki gibiydi. Zaten daima derli - toplu, temiz tutardi odasını. Natasa kapida karsiladi bizi. Onu birden o kadar zayıf, rengini o kadar soluk - oysa ölünün-kilerini andiran yanaklarında bir pembelik bir an dolasip kaybolmustu - buldum ki, sasirdim.

Gözlerinde garip pariltılar vardı. Susuyordu; saklayamadığı bir telâs, heyecanla elini Prense uzatti. Bana bakmadi bile. Bir şey söylemeden ayakta bekliyordum.

Prens içten, neseli bir tavirle,

- İşte geldim! dedi. Birkaç saat önce döndüm, (Natasa'nin elini saygiyla öptü.) O günden beri hiç çıkmadiniz aklımdan; hep sizi düşündüm! Her an gözlerimin önündeydiiiz... Neyse, sonra bol bol konusuruz bunları! Önce sunu söyleyeyim, bakıyorum benim haylaz gelmemis daha...

Natasa kızarip bozarak kesti sözünü Prens in :

- Kusura bakmazsanız Ivan Petroviç'e bir şey söylemek istiyorum Prens. Vanya, gel benimle... bir şey söyleyeceğim sana...

Kolumdan tutup bölmenin arkasına götürdü beni. En uzak köseye çekti,

- Vanya, diye fisildadi, affedecek misin beni?

- Birak şimdi Natasa, ne oluyorsun! ;

- Hayir Vanya, hayir, fazlasiyla affettin beni, ama sabrin da bir sonu, bir siniri vardır. Biliyorum, bana olan sevgin hiç bir zaman sönmeyecektir, ama nankör olduğumu söyleyebilirsin bir gün; dün de önceki gün de nankörlük ettim sana; bencillik, hainlik ettim...

Birden aklamaya basladi, yüzünü göğsüme bastirdi. Yatistirmaya çalıştim onu :

- Yeter artık Natasa. Bütün gece çok hastaydim: şimdi bile zor ayakta duruyorum. Dün akşam da bugün de onun için geledim; gücendim de gelmedim sanıyorsun ama... Canım benim, sevgili dostum, içini bilmiyor muyum sanıyorsun!

Gözyasları arasından gülümsedi, elimi bütün gücüyle sikarak,

- İyi öyleyse... dedi, demek her zamanki gibi affettin. Gerisini sonraya birakalım. Anlatacak çok şeyim var sana Vanya. Şimdi içeri geçelim...

- Hemen, Natasa; gelir gelmez yalnız biraktik o-nu...

- Neler olacak göreceksin şimdi, diye fisildadi. Her şeyi biliyorum; içime dogdu hepsi. Bütün suç onda. Bu akşam çok şey belli olacak Gidelim!

Neden söz ettiğini anlayamamistim, ama sorup öğrenecek zaman yoktu. Natasa güleç bir yüzle çıktı Prensin yanına. Odanın ortasında hâlâ sapkasi elinde duruyordu. Natasa içten bir tavirle özür diledi ondan, sapkasini aldı, bir sandalye çekti ona, üçümüz de küçük masa-ya oturduk. Prens,

- Benim haylazdan söz ediyordum, diye devam etti, ancak bir dakikacik görebildim onu o da sokakta...

kontes Zinaida Fyodorovna'ya gitmek üzere arabasına biniyordu. Çok acele ediyordu; düşünün bir kere, dört gündür ayrı olduğumuz halde arabadan inip de eve gelmedi be-nimle. Sanırım onun şimdi burada olmamasinin suçu be-- 220

nimdir Natalya Nikolayevna; oraya gitmesinden yararlanayım dedim, bugün Kontese ugrayamayacağım için bir is verdim ona. Neredeyse gelir.

Natasa, Prense bakarak içten bir tavirle,

- Bugün geleceğini söyledi size galiba? diye sordu.

Prens hayretle baktı Natasa'ya.

- Ne demek galiba? Nasıl sorabiliyorsunuz bunu? Ama anladım: kızıyorsunuz ona. Doğrusu haklisiniz, herkesten sonra gelmesi çok ayıp. Ama gene söylüyorum, bütün suç bende. Ona da kızmayın. O kadar derin düşünemez, akli bir karışık yakardadır. Savunmuyorum onu ama birtakım durumlardan ötürü bu aralık Kontesin eviyle, bazı tanıdıklarımızla ilişkilerini kesmemesi, hattâ ortalarda daha sık görünmesi gerekiyor. Dizinizin dibinden ayrılmıyordur tabii; sanırım dört gündür gidip bir kimsenin hatirini sormamıştır. Yalnız bundan böyle bazı işlerim için onu sizden iki saatliğine, en çok iki saatliğine alırsam kusuruma bakmayınız. Eminim, o akşamdan bu yana Prens K. nin evine bir kerecik olsun ayak basmamıştır. Ne yazık ki sormadım ona demin!

Natasa'ya baktım. Prensi, dudaklarında yarı alaylı bir gülümsemeyle dinliyordu. Ama berikinin konuşması içten, yapmacıksızdı. Görünüşte kustu etmeye imkân yoktu ondan.

Natasa, kendisi için son derece olagan bir şeyden söz ediyormuş gibi sakin,

- Onun siz gittiniz gideli bana hiç ugramadığından gerçekten haberiniz yok mu? diye sordu.

Prens büyük bir hayretle,

- Nasıl? dedi. Hiç mi ugramadı? Ne diyorsunuz!

- Sali akşamı geç vakit gelmisticiniz bana; devrisi sabah ugradı, yarım saat kalıp gitti. O günden beri de hiç görmedim onu.

Prensin saskinlığı gittikçe artıyordu.

- Olur şey değil! Oysa ben, yaninizden ayrılmayacağını sanıyordum. Kusura bakmayın ama çok tuhaf bir durum bu... inanılacak gibi değil.

- Ama gerçek... Çok yazık, ben de sizi bekliyor, o-nun nerede olduğunu sizden öğrenebileceğimi sanıyordum.

- Hay Allah! Neredeyse gelir! Doğrusu, sözleriniz çok sasirtti beni, öyle ki... ne yalan söyleyeyim, ondan her şeyi beklerdim, ama bunu... bu kadarını aklımın u-cundan geçirmezdim!

- Ne kadar da sastiniz öyle! Oysa ben sasmak söyle dursun, bunun böyle olacağını önceden bildiginizi sanıyordum.

- Biliyor muydum? Ben mi? Ama inanin, Natalya Nikolayevna, ancak bir dakika gördüm onu, hiç kimseye de bir şey sormadım. Bana inanmıyor gibi bir tavir takinmanız çok sasirtti teni.

Bir bana bir Natasa'ya bakarak konuşuyordu. Natasa kesti sözünü :

- Allah saklasın... dogruyu söylediginize bütün kalbimle inanıyorum.

Prensin gözlerinin içine bakarak öyle bir gülümsedi ki, adam ürperdi, bozuldu.

- Açık söyleyin, dedi.

- Açık söyleyecek bir şey yok ki. Zaten açık konuşuyorum. Oglunuzun ne kadar havai, unutkan olduğunu bilirsiniz. Tamamen serbest bırakılınca kapıverdi.

- Ama böyle kapılmak olmaz, bunda bir iş var. Gelince anlaşılar durum. Ama beni en çok sasirtan, burada bulunmadığım halde, bir suçum olduğuna inanır gibi bir tavir takinmanızdır. Görüyorum ki çok kızıyorsunuz ona Natalya Nikolayevna... anlıyorum sizi! Haklisiniz...

Yüzünde sinirli bir gülümsemeyle bana döndü :- 222 _

- Benim de var kabahatim, hemen gelmemeliydim buraya, öyle değil mi?

Natasa'nın yüzü kızardı. Prens ağırbaşlı bir tavirle devani ediyordu :

- Birakin sözümü bitireyim Natalya Nikolayevna, kabul ediyorum, suçluyum,ama yalnız su yünden: tanışmamızın hemen devrisi günü gittim; yaradilisinizda sezinledigim kuskuculugunuz benim üzerime olan düşüncelerinizi, birtakım olayların da yardimiyla, degistirdi... Gitmeseydim daha yakından tanirdiniz beni; Alyosa da gemi aziya alamazdi. Gelince ona neler söyleyeceğimi göreceksiniz,

- Yani benden bıkmasi için çalışacaksınız... Sizin gibi zeki bir insanın, böyle bir hareketin bana faydası olacağını içtenlikle düşünmesine imkân yoktur.

- Onun sizden bıkmasını istedigimi mi ima ediyorsunuz? Ama hakaret ediyorsunuz bana Natalya Nikolayevna.

- Kimle konusursam konusayım, elimden geldigince az imâli söz kullanırım; belki bugün siz de anlarsınız bunu. Hakaret etmek istemiyorum size; hem ne diye kalkısayım böyle bir seye, nasıl olsa ne dersem diyeyim alınmazsınız sözlerimden. Bundan hiç kuskum yok, karsilikli ilişkilerimizi anlıyorum çünkü: ciddiye almış olamazsınız bu ilişkileri, değil mi? Ama sizi gerçekten gücendir-diysen - ev sahipliği görevimi yerine getirmek için... - hemen özür dilemeye hazırım.

Gerçi Natasa, dudaklarında alaycı bir gülümsemeyle söylüyordu bunları, ama onu o andaki kadar heyecanlı, sinirli hiç görmemistim. Son üç gündür ne istiraplar çektiğini ancak şimdi anlıyordum. Her şeyi bildiği, anladığı üzerine söylediği esrarlı sözler korkutuyordu beni; Prense ilgiydi söyledikleri. Düşüncelerini degistirmiş, onu bir düşman olarak görüyordu karsısında, belliy-

di bu. Alyosa'nin kendini geri çekmesinde Prens'in parmağı olduğundan kuskulanıyordu; belki de bazı şeyler biliyordu. Birden parlamalarından korkuyordum. Natasa açıktan açığa alay ediyordu... Aralarındaki ilişkileri Prens'in ciddiye almış olamayacağı, ev sahibi olarak özür dilemeye hazır olduğu üzerine söylediği son sözlerindeki ve bu aksam ona açık konustugunu göstereceğine dair verdiği tehdit dolu vaatteki açık alayı Prens hissetmemiş olamazdı. Yüzü degismisti, ama tutuyordu kendini. Natasa'nin söylediklerindeki gizli anlamları farketmemiş gibi davrandı, sakayla geçistirdi. Gülererek,

- Özür mü dileyeceksiniz, dedi, Tanrı korusun! Böyle bir şeyi aklımın ucundan geçirmedim. Zaten kadınların benden özür dilemelerini istemek âdetim değildir. İlk görüşmemizde nasıl bir insan olduğumu az çok anlatmıştım size; bu yüzden, şimdi söyleyeceklerim gücendirmeyecek-tir sizi sanırım - zaten kadınlar için genel olarak söyleyeceğim bunu.

Gülümseyerek bana döndü,

- Sanırım siz de benim gibi düşünüyorsunuz, diye devam etti. Kadınların bir özelliğine dikkat ettim: suç üstü yakalanan bir kadın o anda özür dilemekten, suçunu kabul etmektense sonra günlerce uğrasıp gönlünüzü almayı, kendilerini affettirmeyi yegliyorlar. Bunun için, sözlerinizden alınmış olsam bile, şimdi özür dilemenizi istemezdim sizden: sonra, hatanizi anladığınız, gönlümü almak istediğiniz zaman bunu yapmanız daha isime gelir... O kadar iyi yürekli, temiz, içten bir kızsınız ki, pis-man olduğunuz zaman özür dilemeniz çok hoş olacak, hissediyorum bunu... Özür dilemeyi bırakın da şimdi, söyleyin bana: size karşı sandığınızdan daha içten davrandığımı bugün neyle ispat edebilirim size?

Natasa'nin yüzü kızardı. Bana da, Prens'in bu cevabı-224 -

binda bir hafiflik, umursamazlık, kibirli bir alay var gibi gelmişti.

Natasa Prens'in gözlerinin içine dik dik bakarak,

- Bana karşı içten olduğunuzu mu ispat etmek istiyorsunuz? diye sordu.

- Evet.

- Öyleyse su dilegimi yerine getirin.

- Getireceğime simdiden söz veriyorum.

- Alyosa'ya bugün de yarın da benden hiç söz etmeyin. Beni unuttu diye en küçük bir sitemde bulunmayın ona; azarlamayın da. Durumun farkına varmaması için aramızda hiç bir şey geçmemiş gibi davranacağım. Yaptığının farkında olmamasını istiyorum. Söz veriyor

. musunuz bana?

- Elbette. İzninizle günü da söyleyeyim, böyle bir durumda sizin kadar iyi düşünen bir insan görmedim...

Hah, Alyosa geldi galiba.

Gerçekten de antrede bir gürültü olmuştı. Natasa ürperdi, bir şeye hazırlandı sanki. Prens ciddî bir tavırla oturuyor, olacakları bekliyordu. Gözleri hep Natasa'daydı. Kapi açıldı, Alyosa daldı içeri.

//

Neseden, sevinçten parlayan bir yüzle gerçekten bir dalıstı bu. Dört gündür pek mutlu olduğu, bizlere bir haber vermek için sabırsızlandığı belliydi. Yüksek sesle,

- iste geldim! dedi. Oysa en önce benim gelmem gerekirdi. Ama şimdi her şeyi öğreneceksiniz, şimdi! Demin hiç konuşmadık babacığım, o kadar çok söyleyeceğim var ki sana! -Bana döndü, - Ancak keyfi yerinde olduğu zamanlar ona sen dememe izin verir, inanin ki

baska zaman yasaktır bana bu! Hem nasıl yasaklar bunu biliyor musunuz, kendisi siz demeye baslar bana. A-ma bundan böyle keyfinin daima yerinde olmasını istiyorum, bunun için de elimden geleni yapacağım! Bu son dört gün içinde tamamen, evet tamamen degistim, her şeyi anlatacağım size. Ama sonra. Simdi önemli olanı... iste o! iste gene o! Natasa, melegim benim, merhaba canım! Natasa'nin yanına oturup elini hararetle öptü.

- Öyle özledim ki seni! Ama ne yaparsın ki geledim! Fırsat yoktu. Sevgilim! Biraz zayıflamışsın sanki, rengin solmuş...

Cosmos, Natasa'nin ellerini durmadan öpüyor, o güzelim gözleriyle, bakmaya doyamıyormuş gibi yüzüne bakıyordu. Natasa'nin yüzüne bir göz attım, ikimizin de aynı şeyi düşündüğümüzü anladım: suçsuzdu Alyosa. Zaten hiç bir zaman suçlu olamazdı bu saf çocuk. Damarlarındaki bütün kan basına akin etmiş gibi yüzü birden kıpkırmızı oldu Natasa'nin. Gözlerinin içi parlardı, magrur bir tavırla Prense baktı. Sogukkanlı, kısık bir sesle,

- Ama bunca zaman... nerelerdeydin? dedi.

Sık sık soluyordu. Tanrım, ne çok seviyordu bu çocuğu!

- Sana karşı suçlu gibi olduğum yanı da budur zaten; gibi de ne demek! Suçluyum tabii, ben de biliyorum bunu; bilerek geldim buraya. Katya dün de bugün de, bir kadının böylesine bir ilgisizliği affedemeyeceğini söylüyordu (sali günü burada olanları biliyor; devrisi gün hepsini anlatmıştım ona). Bahse girdik onunla; ben, bu kadının Natasa olduğunu, dünyada onun ayarında belki de ancak bir kadının bulunabileceğini, bunun da Katya olduğunu söyledim; buraya gelirken kazanacağımı da biliyor-

Ezilenler - F : 15226 -

dum tabii. Senin gibi bir melek affetmeden durabilir mi. hiç ? «Gelmediyse fırsat bulamamistir da ondan gelmemistir; yoksa bana olan sevgisi söndü demek degildir bu» benim Natasa'm böyle düşünür iste! Sana olan sevgim söner mi hiç? Olabilir mi böyle bir sey? Her an aklmda, kalbimdeydin. Ama gene de suçluyum! Her seyi öğrendiginde en önce sen hak vereceksin bana! Hemen anlatacagim hepsini, sizlere içimi dökmeye ihtiyacim var; zaten bunun için geldim. Yarini dakika bos zamanim oldu bugün hemen sana kosup bir kerecik öpmek istiyordum, gene fırsat olmadı: Katya çok önemli bazi isler için acele çağirtti beni. Baba, beni arabaya binerken gördüğünde ikinci kere gidiyordum Katya'ya: gene mektupla çağirmisti beni. Bu günlerde pek sik mektuplasiyoruz. Ivan Petroviç, puslanizi ancak dün gece okuyabildim; çok haklisiniz. Ama elden ne gelir! «Yarin aksam gider, anlatirim durumu», diye düşündüm; bu aksam sana gelmek zorundaydim çünkü Natasa.

- Ne puslasi bu? diye sordu Natasa.

- Bana ugramis, evde bulamadi tabii, bir mektup birakmis, sana gelmiyorum diye güzelce haslamis.. Çok hakli. Dün oldu bu.

Natasa bana bakti. Prens,

- Sabahtan aksama kadar Katerina Fyodorovna'nin yaranda kalacak zaman bulduguna göre... diye basladi. Alyosa kesti sözünü :

- Biliyorum, biliyorum ne söyleyecegini. «Katya'da.: ne isin vardi, diyeceksin, önce buraya gelmeliydin». Yerden göge kadar haklisin; önce buraya gelmeliydim! Ama hayatta öyle beklenmedik olaylar vardir ki, her seyi bir anda karmakarisik, alt - üst ederler. iste benim basima, da bu çeşit olaylar geldi. Söyledim ya size, bu dört gün içinde tamamen degistim, bambaska bir Alyosa oldum;

basimdan önemli olaylar geçmese degisir miydim bu kadar?

Natasa, Alyosa'nin heyecanina gülümseyerek,

- Hay Allah, anlatsana neler geldi basina! Meraktan çatlayacagiz! dedi.

Aslında pek gülünç bir hali vardi Alyosa'nin: Çabuk çabuk konusuyor, sözcükler birbiri ardindan düzensiz, bir gürültü gibi dökülüyordu agzindan. Konusmak, durmadan konusmak, anlatmak istiyordu. Ama anlatirken Natasa'nin elini de birakmiyor, öpmeye doyamiyormus gibi ikide bir dudaklarina götürüyordu...

- Önemli olan da basima gelenler zaten, diye devani etti. Ah dostlarim! Neler gördüm, neler yaptim, kimlerle tanistim bilseniz! Önce Katya'dan söz edeyim size: Bulunmaz bir kizdir o! Simdiye kadar hiç mi hiç tanimiyor-

musum onu! Natasa, hatirliyor musun sali günü ne heyecanla söz etmistim sana ondan; düşün ki o zaman bile tanimiyormusum onu iyice! Son âna kadar gizledi benden nasil bir insan oldugunu. Ama artik biliyoruz, taniyoruz birbirimizi. Senli benli konusuyoruz. Ama bastan baslayayim: Ah Natasa, burada olanlari çarsamba günü ona anlattigim zaman senin için söylediklerini duymaliydin bir!.. Simdi hatirladim: Çarsamba sabahi sana geldigimde ne budalaca hareket ettim! Sevinçle karsiladin beni, degisen durumumuzun verdigi mutluluktan gözlerinin içi gülüyordu; uzun uzun konusmak istiyordun benimle; bir yönden üzgün olduğun halde gülmek geliyordu içinden. Ben de kasildikça kasiliyordum! Ah ne aptalim! Budala! Yakinda bir koca, ciddi bir aile reisi olacagim diye kendimi agirdan salmak istiyordum... ama kime yapıyordum bunu... sana! Ah, kim bilir ne alay ettin benimle o zaman! Hakettim dogrusu!

Prens söze karismadan oturuyor, alayli bir gülümsemeyle Alyosa'ya bakiyordu. Oglunun böylesine gülünç bir duruma düşmesine seviniyordu sanki. O aksam hep onun hareketlerini izledim; sonunda, her ne kadar oglunu çok sevdiğini söylüyorlarsa da, aslında onu hiç sevmediği sanisina vardim.

Alyosa durmadan anlatiyordu:

- Senden ayrildiktan sonra Katya'ya gittim. Ancak o sabah birbirimizi iyice tanidigimizi söylemistim sanirim. Çok tuhaf oldu bu... Nasil oldugunu hatirlamiyorum bile... Birkaç heyecanlı söz, gizlenmeyen birkaç duygu, açıkça söylenen birkaç düşünce ömrümüzün sonuna kadar bagladi bizi. Tanimalisin onu Natasa! Seni nasil anlatti bana, davranislarini nasil yorumladi bilemezsin! Benim için ne değerli bir insan oldugunu açıkladi! Sonra kendi düşüncelerini, dünya görüşünü anlatti. Öylesine agirbasli, duygulu bir kiz ki! Görevlerimizden, insanliga hizmet etmenin borcumuz olduğundan söz etti. Konusmaya dalmisiz, bes alti saat geçmiş aradan. Sonunda ölünceye kadar dost olarak kalacagimiza, daima beraber çalışacagimiza ant içtik.

Prens hayretle,

- Neye çalışacaksınız? diye sordu. Alyosa magrur bir tavirle karsilik verdi:

- Çok degistim ben, baba, bütün bunlari seni sasirtmasi olagandir; bendeki bu degisikligi yadigayacagini biliyordum zaten. Hepiniz törelere, katilasmis birtakim kurallara siki siki bagli insanlarsiniz; yeni, çiçeği burnunda her seyi kuskuyla, alayla, tepkiyle karsiliyorsunuz. Ama üç dört gün önce tanidigin Alyosa degilim artik ben. Degistim! Dünyada herkesin gözünün içine cesaretle bakabiliyorum. Dogru olduğuna inandigim düşüncemi sonuna kadar savunmaktan yilmam; böyle olduktan sonra dürüst bir insan sayilirim. Bu da yeter bana. Ne dersenez deyin, kendimden eminim ben.

Prens alayli alayli,

- Yaa! dedi.

Natasa endiseyle bizleri süzüyordu. Alyosa için korktuğu belliydi. Konusurken heyecanlanmasının iyi sonuç vermedigim bilirdi. Bizlerin, özellikle babasının yanında Alyosanin küçük düşmesini istemiyordu.

- Neler söylüyorsun Alyosa! dedi. Felsefe yapmaya basladin; birisi öğretti sana bunlari galiba... anlatmana devam etsen daha iyi olur.

Alyosa,

- Anlatiyorum ya! diye haykirdi. Dinle: Katya'nin iki uzak akrabasi var; kuzenleri mi ne oluyor... birinin adi Levinka, ötekinkisi Borinka... biri üniversitede okuyor, öteki de öyle bir delikanli iste, Katya görüşüyor onlarla; ikisi de çok iyi insanlar! Kontesin yanina hiç ugra-miyorlar. Katya'yla kisinin görevleri ve öteki seyler üzerine konusmamizdan sonra onlardan söz etti bana, tanismam için bir mektup verdi; evlerine kostum. Hemen o akşam can-ciger arkadas olduk. On iki kisi toplanmistti orada: Üniversite öğrencileri, subaylar, sanatçılar; bir de yazar vardi... hepsi taniyorlar sizi Ivan Petroviç, yani yaptirlarinizi okumuslar, gelecekte çok sey bekliyorlar sizden. Öyle dediler. Ahbap oldugumuzu söyledim, sizi onlara tanistirmaya söz verdim. Hepsi kardesçe karsiladilar beni, bagirlarina bastilar. Önce, yakinda evlenecegimi söyledim onlara; evli barkli bir insanimsim gibi davrandilar bana. Taa tepede, besinci katta oturuyorlar. Sik sik, özellikle sali günleri Levinka'yla Borinka'nin evinde toplaniyorlar. Aydin düşünceli gençler hepsi de; insanligi çok seviyorlar. Toplumumuzun durumundan, geleceğinden, bilimlerden, edebiyattan söz ettik. Öylesine hos, içten konusuyorduk ki... Bir lise öğrencisi de geliyor oraya. Birbirlerine öyle iyi davraniyorlar ki! Böylesini hiç görmedim simdiye kadar! Zaten nereye gittim, ne gördüm ki! Yalniz sen böyle seylerden biraz söz ederdin bana Natasa. Ah Natasa, muhakkak tanismalisin sen onlarla; Katya230 -

- tanisiyor. Ondan heyecanla söz ediyorlar; Katya Levin-ka'yla Borinka'ya, servetini istedigii gibi kullanacak yasa gelir gelmez önce, toplum yararına bir milyon ruble bagislayacagini söyledi. Prens, - Tabii bu bir milyonu Levinka'yla Borinka'nin toplulugu gerekli yerlere harcayacaklar, degil mi? diye sordu.

Alyosa heyecanla bagirdi :

- Hayir, hayir; ayip böyle konusman baba! Ne düşündüğünü tahmin ediyorum! Bu bir milyonun nasıl kullanılacağı konusu görüşölüp karara bağlandı bile. Önce eğitim konusu ele alınacak...

Prens, dudaklarında hep o alayli gülümsemesi, - Evet, dedi, gerçekten hiç tanımıyormusum Katerina Fyodorovna'yi. Çok sey beklerdim ondan, ama bu kadarini...

Alyosa babasının sözünü kesti:

- Beklemezdin! Neyini yadigadin bu kadar? Alistiginiz dünya görüşünden biraz ayrilmasini mi? Bir milyon rublenin bağislanmasi mi seni bu kadar sasirtan? Öyle mi? Ya baskasinin sirtından geçinmek istemiyorsa Katya? Bu milyonlari yemek baskasinin sirtından geçinmektir. Çünkü (yeni öğrendim bunu). Yurduna faydali olmak, topluma gücünün yettigince bir seyler vermek istiyor. Topluma bir seyler vermenin iyiliklerinden bir zaman sizler de söz ederdiniz; ama bu bir seyler milyon olunca is degisiyor, degil mi? Öyleyse, o kadar inandigim sagduyu neye dayaniyor? Niçin öyle bakiyorsun bana baba? Karsinda bir soytari, budala var sanki! Budala olsam ne çıkar! Bu konuda Katya'nin ne söylediğini bir duymaliydin Natasa: «Önemli olan akil degil, onu güden yaradilis, yürek, soylu duygular, bilgidir». Budalalik üzerine Bezmigin'in çok hos bir sözü var. Bezmigin Levinka'yla

Borinka'nin bir tanidigidir; dogrusu, kafasi çalisan, zeki bir genç! Dün söz arasında söyle dedi: «Budala oldugunu anlayan bir insan budalaliktan kurtulmustur artik!» Ne dogru, degil mi! Sik sik böyle anlamlı sözler söyler. Her sözünde derin bir anlam vardi.

- Gerçekten de çok dogru! dedi Prens.

- Hep alayindasin isin. Ama senden de, senin o sosyete kibarlarinin hiç birinden de böyle bir söz duymadim simdiye kadar. Sosyetede herkes saklar bu çeşit düşüncelerini; suya sabuna dokunmak istemezler! Hepsi de kendilerini eskiden beri süregelen birtakim düşüncelere, kalıplara uydurmak çabasındadırlar. Oysa düşüncelerimizi bu denli zorlamak hiç de iyi degildir. Bir de hayalci derler bize! Dün bana söylediklerini dinleseydin bir...

Natasa,

- Neler düşünüyor, nelerden söz ediyorsunuz bakalim? dedi. Biraz açıklasana Alyosa, söylediklerinden buraya kadar hiç bir sey anlamadim.

- Kisiyi basariya, iyilige, sevgiye götüren her seyden söz ediyoruz. Günümüzün sorunlarından açtigimizda kendiliginden oraya geliyor söz. Basından, yeni devrimlerden, insanlik sevgisinden, toplum için çalışanlardan söz ediyor, bunlar üzerinde konusuyor, okuyoruz. Kendi aramızda içten olmaya, düşüncelerimizi hiç "çekinmeden birbirimize açmaya yemin ettik. Amaca ulasmanın tek yolu içtenliktir. Özellikle Bezmigin ugrasiyor bunun için.. Katya'ya anlattim, o da hak verdi onun bu çabasina. Bezmigin'in önderliginde, ömrümüzün sonuna kadar dürüst olacagimizda, bizim için ne söylerlerse, ne düşünürlerse umursamadan, heyecanimizdan, tutkularimizdan, hatalarimizdan utanmadan dogru bildigimiz yolda yürüyecegimize ant içtik.

Baskalarının seni saymasını istiyorsan önce kendini say; yalnız bu, kendi kendini sayman, baskalarının seni saymasına yetecektir. Bezmigin söylüyor bu-
nü; Katya da aynı düşünceyi paylaşıyor. Simdilik toplanıyoruz, herkes kişisel düşüncelerini anlatıyor, kendini topluluğa tanıtıyor... Prens endişeyle,
- Saçma! diye bağirdi. Bu Bezmigin de kim oluyor? Hayir, en kısa zamanda önüne geçilmeli bunun...
- Neyin ? dedi Alyosa. Ben de bunları senin yanında ne diye anlatıyorum biliyor musun baba? Çünkü seni de grubumuza almak istiyorum. Söz verdim onlara. Gülüyorsun, biliyordum zaten güleceğini! Ama sonuna kadar dinle söyleyeceklerimi! İyi yürekliisin, soylu bir ruhun var, anlayacaksın onları. Tanımıyorsun bu gençleri, hiç görmedin onları, dinlemedin. Tatalım ki her şeylerini biliyorsun, bilmediğin yoktur çünkü; ama görmedin onları, aralarına katılmadın, bu yüzden düşüncelerinde yanılabilirsin! Gerçeği bildiğini sanıyorsun, o kadar! Evet, karış aralarına, dinle onları, o zaman senin de bizden olacağını inanıyorum! Seni öylesine bağlandığın çevrende mahvolmaktan, zararlı düşüncelerinden kurtarmak için elimden gelen her şeyi yapmaya kararlıyım.
Prens, alaylı bir gülümsemeyle dinliyordu. Bakisla-, rında nefret vardı. Natasa gizleyemediği bir tiksintiyle bakıyordu ona. Prens de farketmisti bunu, ama farkında değilmiş gibi davranıyordu. Alyosa sözünü bitirince Prens kahkahayla gülmeye başladı. Hattâ katiliyormuş gibi sandalyenin arkasına birakti kendini. Ama bu kah-kahalar yapmacıkti. Oglunu daha bir küçük düşürmek için böyle güldüğü belliydi. Alyosa gerçekten kırılmışti; yüzünü derin bir hüzün kapladı. Ama babasının nesesinin geçmesini sabırla bekliyordu. İçli bir sesle,
- Baba, dedi, niçin alay ediyorsun benimle? Açık yüreklilikle geldim sana. Söylediklerimin saçma olduğu kanisındaysan alay edeceğine aydınlat beni. Hem alay edecek ne var ortada? Soylu, iyi duygular edinmem mi?

Yanılsam, yanlış yolda bulunsam, birkaç kere söylediğin gibi bir aptal olsam da içtenim ya... Yanılmak onursuzluk demek değildir. Yüce düşünceleri seviyorum. Varsın yanlış olsunlar, ama özleri kutsaldır. Dedim sana, sen de çevrendeki bütün kibarlar da beni gerçeğe götüreceksin, pesinden sürükleyecek böyle bir şey söylemediniz bana. Yalanla onların dediklerini, daha güzel şeyler söyle bana, senin pesinden geleyim, ama alay etme benimle, çok üzülüyorum çünkü.

Alyosa pek içten, ağır baslı bir tavırla konuşuyordu. Natasa ilgiyle bakıyordu ona. Prens hayretle dinledi, Alyosa sözünü bitirdiğinde tavrım birden değişti.

- Kalbini kırmak istemedim yavrum, dedi, yanlış anladın beni, oysa acıyorum sana. Hayatta önemli bir adım atmak üzeresin, bu çeşit çocuklukları bırakmalısın artık. Benim düşüncemi sorarsan böyledir. Elimde olmadan güldüm, yoksa seninle alay etmek değildi amacım.

Alyosa son derece üzgün, devam ediyordu:

- Niçin öyle geldi bana? Niçin uzun zamandan beri bana bir babanın oğluna baktığı gibi değil de düşmanca, soğuk bir alayla bakıyormuşsun gibime geliyor hep? Niçin senin yerinde olsam oğlumla, senin benimle su anda ettiğin gibi onu küçük düşürecek biçimde alay etmezdim diye geçiyor içimden? Bak, açık konuşalım, aramızda anlaşılmayan bir şey kalmayın. Gerçeği olduğu gibi söylemek istiyorum: Odaya girer girmez aranızda soğuk bir havanın estigini anladım; burada böyle bulacağımı hiç sanmıyordum sizi. Yanılıyor muyum? Yanılmıyorsam, herkes duygularını anlatsa daha iyi olmaz mı? Açık yüreklilik çok belâyı defeder! Prens,

- Devam et Alyosa, devam et! dedi. önerdiğin çok iyi bir şey.

Natasa'ya bakarak ekledi:234 -

- Önce bundan başlamamız gerekiyordu belki de.

Alyosa,

- Tamamen açık konuşacağım için kızma bana. Sen istiyorsun bunu, kendin söyledin. Dinle. Natasa'yla evlenmeme razı oldun; bu mutluluğu bağışladın bize, alçakgönüllülük ettin. Bu soylu davranışım hepimiz sevgiyle karşıladık. Peki niçin gizli bir haz duyarak durmadan, gülünç bir çocuk olduğumu, koca olamayacağımı ima ediyorsun bana? Sonra, Natasa'nın gözünde beni küçük düşürmeye, bir paralık etmeye çalışıyorsun sanki. Benim gülünç bir yanımi baskalarına göstermeyi basardığın zamanlar pek -seviniyorsun; eskiden beri de şimdi de böyle bu. Nedense bizlere evlenmemizin pek gülünç, anlamsız, budalaca bir şey olduğunu, birbirimizin esi olmadığımızı ispat etmeye çalışıyor bir halin var. Dogrusu, evleneceğimize inanmıyorsun sanki; bir saka, eglenceli bir oyun, bir komedi olarak görüyor gibisin bunu... Sadece bugünkü sözlerin üzerine söylemiyorum bunları. Sali gecesi eve döndüğümde beni sasırtan, hattâ üzen çok tuhaf sözler duydum senden. Çarsamba günü giderken de, simdiki durumumuz ü--zerine birkaç imalı söz kullandın; ondan söz ettin. Gerçi saygisizca, onu küçük düşürücü bir söz edis değildi bu, ama gene de öyle konuşmam istemezdim; biraz hafif, önemsemez, soğuk bir ifaden vardı... Anlatamam bunu, ama yüregim sezinliyor... Yanıldığımı söyle bana. Beni de... onu da inandır buna, içimiz rahat etsin; onu da üzdün çünkü. Odaya girer girmez yüzlerinizden anladım...

Alyosa cosmus, kararlı bir tavırla konuşuyordu. Natasa, gözlerinde gurur parıltıları, yüzü kıpkırmızı, heyecanla dinliyordu; Alyosa konuşurken kendi kendine üç kere «Evet, doğru!» diye mırıldanıyordu. Prens yüzünü eksitti,

- Sana neler söylediyimi su anda hatırlayamam ta-biî, yavrum, dedi; ama sözlerimi böyle anlayan çok tu-

haf. Yanıldığını ispat etmek için ne istersen yapmaya hazırım. Şimdi gülmeme gelince, bunda da anlaşılmayacak bir yan yok. Sunu söyleyeyim ki, acımı gizlemek için işi sakaya bogmaya çalışıyordum. Yakında evleneceğini düşündükçe bir tuhaf oluyorum; anlamsız, kusura bakma ama gülünç bir şey geliyor bana bu. Güldüm diye sitem ediyorsun bana, oysa sendin gülmeme sebep olan. Bende de var kabahat: Belki son zamanlarda yeterince ilgilenemedim seninle; bu yüzden marifetlerini ancak şimdi öğreniyorum... Natalya Nikolayevna'yla kuracağınız yuvanın geleceğini düşündükçe ürperiyorum şimdi: Acele ettim, yaradılışlarınızın birbirine hiç uymadığını geç anladım. Her çeşit sevgi söner zamanla, ama yaradılışlar arasındaki uyumsuzluk devam eder. Geleceğini bırak, yalnız sunu düşün yeter sana: Gerçekten dürüst bir insansan, yanında Natalya Nikolayevna'yi da uçuruma sürükleyemezsin! İnsan sevgisinden, soylu inançlardan, tanistığın iyi insanlardan uzun uzun söz ettin; şimdi de sor bakalım Ivan Petroviç'e; demin su igrinç merdivenden dördüncü kata çıktığımızda kapının önünde, düşüp kolumuzu bacamızı kırmadığımıza şükrettikten sonra ne söyledim ona, öğren! Biliyor musun su anda ne düşünüyorum? Natalya Nikolayevna'yi bu kadar seviyorsun da onun böyle bir mezbelelikte oturmasına gönlün nasıl razı oluyor, sasiyorum! Elinde imkân yoksa, üzerine aldığın sorumlulukların altından kalkamayacaksan evlenmeye de, üzerine her hangi bir sorumluluk almaya da hakkın olmadığını anlayan gerekirdi. Sadece sevgi yetmez her şeye. Kisi kendi yaratır sevgiyi. Sense söyle düşünüyorsun: «İstirap da çeksen yanımda ol yeter»... ama bencil bir düşüncedir bu! Bir yanda insanlığa beslenen yüce sevgiden söz etmek, toplumsal sorunlarla yakından ilgilenmek; öte yanda sevginin kuyusunu kazmak... akıl almaz bir şey bu! Sözümü kesmeyin Natasa Nikolayevna, bırakın bitireyim.

söyleyeceklerimi; içim kan ağlıyor, hem bu benim babalık görevimdir. Alyosa, son günlerde kendini yüce, güzel, dürüst duygulara kapıldığını söyledi; benim çevremde bu çeşit tutkular yok, her şey kuru, kupkuru diye sitem ettin bana. Bak hele: Yüce, güzel duygulara kapılmak; arkasından, salı günü burada olanlardan sonra, senin için dünyada en değerli varlık olması gereken insani dört gün arayıp sormamak! Katerina Fyodorovna'yla, Natalya Nikolayevna'nın seni her suçunu affedecek kadar sevdiği üzerine bahse girdiğini de itiraf ettin. Peki ama ondan böylesine bir sevgi beklemeye, üstelik böyle bir bahse girmeye ne hakkın var? Bu dört gün içinde Natalya Nikolayevna'nın aklına ne kötü şeylerin gelmesine sebep olduğunu düşündün mü hiç ? Yoksa, yeni birtakim düşüncelere kapılman en önemli sorumluluğunu unutmak hakkını mı kazandırdı sana? Sözümü tutmadığım için bağışlayın beni Natalya Nikolayevna. Ama bu iş verdiğim sözden önemlidir: Sirasi gelince siz de anlayacaksınız bunu... Alyosa, buraya geldiminde Natalya Nikolayevna'yi isticaplar içinde kıvrandır buldugunu biliyor musun? Hayatındanki en mutlu günleri olması gereken bu dört günü ona zehir ettigin yüzündeki derin isticap ifadesinden belliydi. Bir yanda böyle davranışların, öte yanda bir sürü lâf... haksız mıyım? Kendin tepeden tirnaga suçluysen beni nasıl suçlayabiliyorsun ?

Prens magrur bir tavırla bitirdi sözünü. Konuşmasını pek beğenmişti. Alyosa, Natasa'nın isticap çektiğini duyunca acı bir kederle baktı ona. Ama Natasa vermisti kararını.

- Bırak Alyosa, dedi, üzülme, senden çok daha suçlu olanlar var. Otur da babana söyleyeceklerimi dinle. Bu iş bitmeli artık!

Prens atıldı:

- Rica ederim konusun Natalya Nikolayevna! İki

saattir birtakim esrarlı sözler dinliyorum. Can sıkıma başladı artık; doğrusunu söyleyeyim, böyle karşılanmayı beklemiyordum burada.

- Olabilir; çünkü güzel sözlerinizle gözlerimizi boyayarak gizli niyetlerinizi sezinlememize engel olabileceğinizi umuyordunuz. Neyi açıklayayım size? Zaten her şeyi biliyorsunuz. Alyosa haklıdır. Bizi ayırmak istiyorsunuz. O akşamdan sonra burada olacakları ezberli biliyordunuz. Bana da evlenmemize de ciddi gözle bakmadığınızı söyledim size saten. Alay ediyorsunuz bizimle, oynuyorsunuz; gizli niyetleriniz var. Ne yapmak istediğiniz ortada. Alyosa evlilik isimizi eğlenceli bir oyun olarak gördüğünüzü söylerken haklıydı. Oglunuzu azarlayacağınıza kutlamanız gerekirdi; çünkü bilmeyerek tani sizin istediğinizi - belki daha bile çoğunu - yaptı.

Saskinlikten donup kalmıştım. Bu akşam bir patirdi kopacağı içime dogmustu zaten. Ama Natasa'nın bu denli açık konuşması, tavırlardaki gizlemediği küçümseme çok şaşırtmıştı beni. «Gerçekten bir şeyler biliyordu demek, diye düşünüyordum, dananın kuyrugunu koparmayı koymuştum aklına. Yüzüne kargı haykırarak için belki de sabırsızlıkla bekliyordu Prens».

Prens rengi uçmuştu. Alyosa'nın yüzünde saf bir korku, acı bir bekleyiş vardı. Prens,

- Ne söylediklerinizin farkında mısınız siz! diye bağırıyor. Agzınızdan çıkana kulagınız duysun... bir şey anlamadım söylediklerinizden.

Natasa,

- Yaa! dedi. İki sözcükten anlamadınız demek! Alyosa da ben de - bu konuda hiç konuşmadığımız, hattâ görüşmedığımız halde - evet o da ben de bir anlamısız sizi! Bizimle iğrenç, asagilik bir oyun oynadığınızın o da farkına varmış! Sizi seven, size bütün varlığıyla inanan Alyosa varmış bunun farkına! Ona karşı biraz daha dik-□ _ 238 -

katli, biraz daha kurnazca davranmayı gerekli görmediniz; anlayamayacağını sandınız. Ama hassas, ince, çabuk etkilenen bir yüregi vardır onun; söylediği gibi, sözleriniz, tavırlarımız içinde yer etti...

Prens, beni tanık tutuyormuş gibi, son derece sakin bir tavırla bana döndü. Pek sinirli, öfkeli olduğu belliydi,

- Hiç bir şey, hiç bir şey anlamıyorum! dedi. Sonra Natasa'ya döndü:

- Kuskucu bir insansınız siz; sinirleriniz de bozuk... Aslında, Katerina Fyodorovna'yi kiskaniyorsunuz; bu yüzden herkesi, en basta da beni... suçluyorsunuz; izninizle sunu söyleyeyim ki, çok tuhaf bir insansınız... Bu çeşit olaylara alısık degilimdir; oğlunun geleceği söz konusu olmasaydı bir dakika kalmazdım burada... Gene de durumu açıklamanızı bekliyorum.

- Her şeyi bildiğiniz halde, iki sözcükle yaptığım açıklamayı anlamamakta diretiyorsunuz demek! Daha açık konuşmamı mı istiyorsunuz?

- Evet.

Natasa, gözleri öfkeden parlayarak,

- Pekâlâ, diye bağirdi, dinleyin öyleyse, her şeyi, her şeyi anlatacağım!

m

Natasa ayaga kalkmış - heyecandan farkında degildi bunun - öyle konuşuyordu. Prens önce oturduğu yerden dinliyordu, sonra o da ayaga kalktı. Durum fazlasıyla ciddileşmişti. Natasa,

- Sali günü söylediklerinizi hatırlayın, diye devam etti. Paraya, yükselmeye, sosyete de önemli bir yere ihti-

yaciniz olduğunı söylüyordunuz; hatırlıyor musunuz?

- Hatırlıyorum.

- Paraları cebe indirmek, kaçırdığınız imkânları tekrar elde edebilmek için sali günü buraya geldiniz; emellerinize erismekte size yardımcı olacağım düşünerek bu evlenme isini attınız ortaya.

- Natasa! diye bağirdim, sözlerine dikkat et! Prens, gururu çok incinmiş bir tavırla,

- Para! Imkân! diye mirildandi.

Alyosa üzüntüden bitmiş, bir şey anlamadan öyle bakıyordu. Natasaya iyice sinirlenmişti.

- Hayır, hayır, kesmeyin sözümü, dedi, hepsini söyleyeceğime yemin ettim. Kendiniz de biliyorsunuzdur, Alyosa dinlemiyordu sözünüzü. Onu benden geri çekmek için tam altı ay ugrastınız. Bir türlü boyun eğmiyordu. Birden artık samanin kalmadığının farkına vardınız. Oğlunuzu serbest bırakırsanız Katerina Fyodorovna'yi da, paraları da - özellikle paraları... üç milyonluk drahoma vardı ortada - kaçıracaktınız. Tek kurtuluş umudunuz kalmıştı: Alyosa, onun için seçtiğiniz kızı severse belki de uzaklaşırdı benden...

Alyosa elem dolu bir sesle,

- Natasa, Natasa! diye bağirdi. Neler söylüyorsunuz! Natasa, Alyosa'nın bağirmasına bakmadan devam ediyordu:

- Düşündüğünüz gibi yaptınız, ama o da bir sonuç vermedi! Ben olmasam her şey düzelecekti! Size umut veren bir durum daha vardı: Tecrübeli, kurnaz bir insan olduğunuz için, Alyosa'nın bazan benden bıkarak gibi olduğunu farketmistediniz. Öyle ya, kimi zaman bana karşı pek ilgisiz olduğu, dört bes gün yanıma ugramadığı gözünüzden kaçmış olamaz. Belki iyice sogur da bırakır diye umutlanıyordunuz; Alyosa'nın sali günkü âni hareketi iyice sasırttı sizi. Ne yapacaktınız şimdi!..

Prens,

- Bir dakika, diye haykirdi, tam tersine, bu olay... Natasa sert bir sesle kesti Prens'in sözünü:

- O aksam «Simdi ne yapayım ben?» diye düşündünüz, söyle karar veriniz: Oğlunuzun benimle evlenmesine - tabii gerçekten değil, onu yatıstırmak için sözde - razı olacaktınız. Dügünü istediğiniz kadar uzak bir tarihe atabilirdiniz; öte yandan, yeni ask filizlenmeye başlamıştı; farkındaydınız bunun. İste bütün plânınızı bu yeni ask üzerine kurmustunuz.

Prens kendi kendine konuşuyormuş gibi,

- Romanlar, hep su romanlar, diye mirildandi; yalnızlık, hayale düskünlük, roman okumak...

Natasa, Prens'in söylediğini duymadan, onun ne dedigine dikkat bile etmeden, gittikçe heyecanlanarak,

- Evet, bütün plânınızı bu yeni ask üzerine kurmuş-" tunuz, diye tekrar etti. Hem bu askın sizi basariya ulaştırma sansi da çoktu! Çünkü Alyosa Katerina Fyodorovna'ya taa bastan, onun ne denli iyi bir kız olduğunu henüz bilmezken tutulmuştu! Alyosa o gece bu kızı onu sevemeyeceğini, çünkü görevi, baska birisine olan sevgisi bunu ona yasakladığını açıklayınca kız öylesine soylu davranıyor; ona da, sevdiği erkeği elinden alan kadına da öylesine içten bir ilgi gösteriyor, onları öylesine yürekten affediyor ki genç kızı zaten begenen Alyosa onun ruh güzelliği karşısında büyüleniyor!.. Buraya gelince hep Katerina Fyodorovna'dan söz etti. Devrisi gün bu soylu kızı - hiç değilse minnet duygusundan - tekrar görmek için önüne geçilmez bir istek duyacaktı elbette. Hem ne diye gitmesindi oraya? Öyle ya, eski sevgilisinin üzüntüsü geçmişti nasıl

olsa, onun için kesin karar verilmisti, ömrünün sonuna kadar beraber olacakti; bir dakikacik da... Natasa bu bir dakikacigi kiskanacak kadar nankör müydü ? Bu bir dakikadan sonra hiç farkinda olmadan bir gün

aldi Natasa'dan, sonra bir gün daha, bir daha... Bu dört gün içinde kizin bilmedigi yanlarini öğrendi: Temiz, duygulu, bir çocuk kadar içtendi; huylan da o kadar uyusuyordu ki... Dost, kardes olacaktarina yemin ediyorlar. Ölünceye kadar ayrılmayacaklarına söz veriyorlar birbirine. Bes altı saat süren bir konusmanın» sonucunda yepyeni duygular tadiyor Alyosa'nin ruhu, yüregi heyecanla doluyor... Bunlari bildiginiz için «bir zaman gelecek eski askini bu yeni duygularıyla karsilastiracaktir, diye düşünüyordunuz; eski sevgiliyle aralarındaki ilişkilerin çekici bir yani kalmamistir artık onun için; kız hep surat asiyor, bir seyler yapmasını istiyor; kiskaniyor, sitem ediyor; aglıyor... Arada bir yüzüne gülse, sakalassa bile, karsisindaki bir çocukmus gibi yapıyor bunu... Bikmaya basladi artık, kaniksadi...»

Gözyaslari bosaldi birden, bogazinda bir sey düğümlemis gibi sustu; ama toparladi kendini:

- Sonra mi ne oldu? Her şeyi zamana biraktiniz; nasıl olsa hemen evlenmeyecektik; daha çok zamaniniz vardi, her şey degisebilirdi... Bir yandan imalarinizla bir yandan da telkinlerinizle amaciniza erismeye çalışacaktiniz... İftiralarinizla su can sikici Natasa'yi küçük düşürebilirdiniz... sonucun ne olacağı bilinmezdi, ama zafer sizindi! Alyosa! Suçlama beni canım! Askini anlamadigimi, degerini bilmedigimi söyleme. Su anda bile beni sevdiğini, sözlerimi belki de anlamadigini biliyorum. Böyle konuşmakla çok çok kötü yaptigimin da farkındayım. Bunların hepsini görüyor, seni de gün geçtikçe daha çok seviyorsam elimden ne gelir... çildirasiya... çildirasiya seviyorum seni!..

Ellerini yüzüne kapadi, kendini kanepenin üzerine atip hiçkira hiçkira aglamaya basladi. Alyosa bir çiglik Ezilenler - F : 16

atarak kostu yanina. Natasa aglayınca hemen o da aglamaya baslardi.

Natasa'nin bu aglamasi Prens'in isine çok yaramisti tabii: Natasa'nin heyecanini, sert ithamlarini bir kiskançlık nöbetine, hakarete ugramis askinin sebep olduğu sinir bozukluguna, hattâ hastaliga vermek o kadar yadigarlanmayacakti şimdi. Kiza yakınlık göstermesi bile olagandi bu durumda.

- Üzülmeyin Natalya Nikolayevna, dedi, öfke, yalnızlık sinirlerinizi bozmuş... Onun bu düşüncesizce davranisi hasta etmis sizi... Durmayın üzerinde, çocukluguna verin. Önemli olan, sizin de söylediginiz gibi, salı günkü olaydır; onun size ne denli bagli olduğunu ispata yeter bu, ama siz...

Natasa aci aci aglayarak kesti Prens'in sözündü:

- Ah, böyle söylemeyin, hiç degilse su anda iskence etmeyin bana! İçime dogmustu bunlar! Onun beni artık eskisi gibi sevmedigini bilmiyorum muyum saniyorsunuz... Burada... su odada yalnız basima... terkedilmiş, beklerken her şeyi uzun uzun düşündüm. Ne yapabiliirdim, elimden ne gelirdi! Seni suçlamıyorum Alyosa... Niçin kandirmaya ugrasiyorsunuz beni? Kendi kendimi kandirmaya çalışmadım mı saniyorsunuz?... Ah, hem de kaç kere, kaç kare! Sesindeki en küçük bir degisiklikten az mı anlam çıkarmaya çalıştım? Yüzünden, gözlerinden ruhunu okumaya az mı ugrastım?... Her şey bitti artık, her şey... Ah, ne bedbaht bir insanım!..

Alyosa önünde yere diz çökmüş, aglıyordu. Hiçkırıkları arasından,

- Evet, evet, bütün suç bende! diye tekrar ediyordu. Her şey benim basimin altından çıktı!...

- Hayir, kendini suçlu görme Alyosa... baskaların-dadır suç... Düşmanlarımızda! Bütün suç onlarda Prens biraz sabirsiz,

243

- Söyler misiniz, bütün bu... suçları neye dayanarak bana yüklüyorsunuz? dedi. Hepsini sizin uydurmanız...

Natasa birden ayaga fırlayarak,

- Uydurmam mı! diye bagirdi. Demek öyle ha, riyakâr adam! Salı günü buraya geldiginizde baska bir niyetiniz olamazdı! Vicdan azabini dindirmek, kendini daha bir rahatlıkla Katya'ya vermesini sağlamak için oğlunuzu yatistirmeniz gerekiyordu; yoksa hep beni hatırlayacak, isteklerinize boyun egmeyecekti; öte yandan, beklemek canınıza tak demisti. Yalan mı söylüyorsunuz?

Prens alayli alayli gülümseyerek,

- Dogrusunu söyleyeyim, sizi aldatmak isteseydim gerçekten de böyle düşünürdüm; çok... zekisiniz; ama iddialarınızı ispat etmelisiniz, yoksa bir insan için böyle seyler söylemek...

- ispat mı? Alyosa'yi benden sogutmak için yaptıklarınızdan daha güzel delil mi olur? Birtakim çıkarlar ugruna oğluna görevlerini unutturmaya, sevdiği insani yüz üstü bırakmaya çalışan bir baba! Demin oturduğum evin merdiveninin kötülüğünden dem vuruyordunuz yanılmıyorsam! Parasizlikten, açlıktan ayrılmak zorunda kalalım diye Alyosa'nin ayligini kesen siz degil misiniz? Sizin yüzünüzden oturuyorum burada, bir de kalkmissiniz oğlunuza sitem ediyorsunuz; iki yüzlü bir insansınız siz! O akşam birdenbire nasıl da degistiniz o kadar? Niçin birden o kadar hoslandınız benden? Dört gündür su odanın içinde dolasiyor, düşünüyorum; her şeyi enine boyuna düşündüm; her sözünüzü, yüzünüzün her ifadesini ölçtüm biçtim, sonunda hareketlerinizin yapmacik, alay dolu olduğunu anladım; çirkin bir oyun oynuyordunuz bizimle... Zaten çoktan tanıyorum sizi! Yaninizdan geldigi zamanlar Alyosa'nin yüzünden, ona söylediklerinizin,

kafasına sokmaya çalıştığınız düşüncelerin hepsini anladım; üzerindeki etkinizi çok iyi öğrenmistim artık!

Hayir, adata- 244 -

mazsınız beni! Belki baska hesaplarınız vardır, en önemli olanı söylememis olabilirim, ama değişmez! Beni aldatmaya çalışıyordunuz ya, ha bunun için ha bunun için, orası önemli değil! Bunu yüzünüze karşı söylemek istiyordum!

- Hepsi bu kadar mı? Bütün deliliniz bu mu? Ama düşünün bir kere, salı aksami size yaptığım teklifle kendimi bağlamış olmadım mı? Bu kadar düşüncesiz hareket etmiş olabilir miyim?

- Neyle bağlamışsınız kendinizi? Neyle? Sizce beni aldatmanın ne anlamı olabilir? Her hangi bir kızın gururuyla oynamanın bir önemi olabilir mi sizin için! Öyle ya, zavallı bir kaçak, babasının lanetlediği, kimsesiz, kendini rezil etmiş, ahlaksız bir kızım ben! Bu oyun size küçücük de olsa bir çıkar sağlayabilecekse böyle bir zavalliyi düşünmeye değer mi!

- Natalya Nikolayevna, kendinizi ne duruma düşürdüğünüzün farkında mısınız? İlle de size hakaret etmiş olayım istiyorsunuz. Ama bu öylesine ağır bir hakaret ki, bunda ısrar etmenizi bırakın, böyle bir şeyi nasıl düşünebildiğinize de sasiyorum doğrusu. Kusura bakmayın ama bunu bu kadar kolaylıkla düşünebilmek için insanın pek piskin olması gerek. Böyle konuşmaya hakkım var sanırım; oğlumu bana karşı kışkırtıyorsunuz çünkü. Su anda sizden yana çıkıp bana bas kaldırmıyorsa da için için dış biliyordur...

Alyosa,

- Hayir baba, diye bağirdi, bas kaldırmıyorum sana, çünkü ona hakaret etmedigine, bir insana böyle hakaret edilemeyeceğine inanıyorum!

- Duyuyor musunuz? diye haykirdi Prens.

- Natasa, bütün suç bende, babamı suçlama. Günah, korkunç bir şey bu!

Natasa,

- Duydun mu Vanya? diye bağirdi. Bana karşı çıkmaya başladı bile!

Prens,

- Yeter! dedi. Bir son verelim artık bu can sıkıcı konuşmaya. Bu çilgin kışkırtıcılığınız sizi bana bambaska bir yanınızdan tanıttı. Uyardınız beni. Acele etmişiz, evet evet gerçekten çok acele etmişiz. Bana nasıl hakaret ettiğinizin bile farkında değilsiniz; bunu umursadığınız da yok ya... Acele ettik... acele ettik... sözümü tutmam gerekir tabii, ama... bir babayım ben de, oğlumun mutlu olmasını isterim...

Natasa kendini kaybederek,

- Sözünüzden dönüyorsunuz demek! diye bağirdi. Fırsata sevinmişsinizdir! Ama bunu bilirsiniz ki, iki gün önce burada kendi kendime bir karar verdim ben, şimdi hepinizin yanında da tekrar ediyorum bunu :

Alyosa'yla evlenmekten vazgeçtim!

- Yani onu gene huzursuz etmek, uygulandırmak, demin söyledığınız gibi «sorumluluklarını» hatırlatmak, böylece onu tekrar kendinize bağlamak istiyorsunuz demektir bu... Demin siz öyle demiyor muydunuz? Ama yeter artık; zamana bırakalım... Sizinle konuşup anlaşmak için daha bir sakin olduğunuz zamanı bekleyeceğim. İlişkilerimizi tamamen kesmeyeceğimizi umarım. Belki de, zamanla daha iyi anlarsınız beni. Oysa buraya gelirken, ailenizle ilgili bazı niyetlerimden söz etmeyi düşünüyordum size; görecektiniz ki... ama yeter artık!

Yanına gelerek devani etti :

- Ivan Petroviç! Şimdiye kadar sizinle tanışmayı çok istiyordum; hele şimdi büyük bir mutluluk verecektir bana dostluğunuz. Umarım anlıyorsunuzdur beni. Birkaç gün sonra geleceğim size; izin verirseniz tabii. Öne hafifçe eğilerek kabul ettiğimi belirttim. Ondan kaçamayacağımı anlamıştım. Elimi sikti, hiç bir şey söylemeden Natasa'yi selâmladı, gururu incinmiş bir insan tavrıyla çıktı.

IV

Birkaç dakika hiç konuşmadık. Natasa üzgün, bitik, düşünceli oturuyordu. Bütün heyecanı, canlılığı bir anda sönmüştü. Donuk bakışlarını tam karşısında bir noktaya dikmiş, Alyosa'nın eli elinde, hareketsiz öyle duruyordu. Alyosa sessiz sessiz ağılıyor, arada bir başını kaldırıp ürkek, merak dolu bakışlarla Natasa'nın yüzüne bakıyordu.

Sonunda çekingen bir tavırla Natasa'yi yatırmaya başladı. Kızması için yalvarıyordu ona, bütün suçları kendi üzerine alıyordu. Babasını temize çıkarmayı çok istediği belliydi. Birkaç kere söz etti bundan, ama Natasa'yi tekrar kızdırmaktan korktuğu için açık söyleyemiyordu. Natasa'yi eskisi gibi sevgisine, ölünceye kadar da seveceğine yeminler ediyor; Katya'yi bir kızkardeş, sevimli, iyi yürekli bir kızkardeş olarak sevgisini söylüyordu. «Onu bırakmam büyük kabalık olur, diyor. Katya'yi tanısan sen de çok seversin onu, hiç ayrılmak istemezsin ondan; o zaman bu tatsizlikler da biter». Bu düşünce pek hoşuna gitmişti. Yalari söylemiyordu zavallı. Natasa'nın endisesini anlamıyordu; onun demin babasına söylediklerinin de farkında değildi. Bildiği, onların bozuştuğuydu, bu da çok üzüyordu onu. Natasa,

- Babana öyle davrandığım için gücendin mi bana? diye sordu.

Delikanlı derin bir üzüntü içinde cevap verdi:

- Bütün suç bendeyken, her şey benim basımın altından çıkmışken gücenebilir miyim hiç? Seni böylesine bir öfkeye ben saldim; sinirlerin bozuk olduğu için onu

suçladın, çünkü beni temize çıkarmak istiyordun; her zaman benden yana olursun zaten, oysa değmem ben buna. Bir suçlu bulmak gerekiyordu, o çıktı karsına... Ama hiç suçu yoktur onun, hiç! - Alyosa heyecanlanmış, sesini yükseltmişti. - Adamcağız ne için geldi buraya, ne buldu!

Natasa'nın elemli, sitemli baktığını görünce yutkundü.

- Peki, peki, bir daha söylemeyeceğim, dedi, affet... Bütün suç bende!

Natasa son derece üzgün,

- Evet Alyosa, diye mirıldandı. Aramızdan kara kedi gibi geçti baban, bütün dünyamızı yaktı. Bu güne kadar herkesten çok bana inanırdın; şimdi bir kustu düşürdü içine, beni suçlu buluyorsun; kalbinin yarısını aldı benden. Kara-kedi geçti aramızdan.

- Böyle söyleme Natasa. Niçin «Kara-kedi» diyorsun?

- Sahte bir iyi yüreklilikle, yapmacık bir büyüklükle kendine bağladı seni; şimdi de her gün biraz daha sogutacak seni benden.

Alyosa iyice heyecanlanmıyordu,

- Yemin ederim ki yanılıyorsun Natasa! diye bağırıyordu. «Acele ettik» derken çok sinirliydi. Göreceksin, yarın ya da birkaç gün sonra yatıyacaktır. Hem evlenmememiz için diretecek kadar kızmışsa da önemli değil; sana yemin ederim ki, ne derse desin, dinlemem onu. O kadar da zayıf değilim... Kim yardım eder bize biliyor musun? - Birden sevinçle yükseltmişti sesini. - Katya yardım eder! Sen de görürsün onun ne iyi bir kız olduğunu! Senin ra-kiben olup olmadığını, bizi ayırmak isteyip istemediğini anlayacaksın! Evlendiğinin devrini günü sevgisi sönen erkeklerden olduğumu nasıl dilin vardı da söyleyebildin demin? Yüregime isledi bu sözün! Hayır, yanılıyorsun,

Katya'ya sık sık gittiysen...

- Yeter artık Alyosa, istediğin zaman gidebilirsin ona. Demin söylediğim bu değildi benim. Yanlış anladın. Kime istersen ona git, mutlu ol. Kalbinden, bana vereceğinden daha çok sevgi isteyemem...

Mavra girdi içeri.

- Çayı getireyim mi artık? İki saattir kaynıyor semaver; on bir oldu saat.

Kaba, sert bir tavırla sormuştu bunu; canının çok sıkkin olduğu, Natasa'ya kızdığı belliydi. Salıdan bu yana pek heyecanlıydı, çok sevdiği hanımı evleniyordu... Öteki kiracılara, komşulara, kapıcıya yetistirmişti haberi; dükkâna her gittiğinde oradakilere hep haniminin yakında evleneceğinden söz etmişti. Büyük bir adam olan, generallige kadar yükselmiş, ayrıca son derece varlıklı Prens'in gelip hanımına, oğluyla evlenmesi için yalvardığını, bunu «kulaklarıyla» duyduğunu kurula kurula anlatmış durmuştu. Gelgelelim, birden işler sarpa sarmıştı şimdi, Prens çay bile içmeden, öfkeyle çıkıp gitmişti. Bütün suç hanımındaydı tabii. Onun Prens'le nasıl bagıra bagıra konuştuğunu duymuştu mutfaktan. Natasa,

- Getir bakalım, dedi.

- Yiyecek bir şeyler de getireyim mi? Natasa bozuldu.

- Getir. Mavra,

- Düünden beri oturmamak, bir sürü şey hazırladık, diye söylendi. Sarap almak için taa Nevski'ye gittim, şimdi de...

Kapıyı öfkeyle çarparak çıktı. Natasa'nın yüzü kızardı, tuhaf tuhaf bakıyordu bana. Mavra semaverle yiyecekleri getirdi; av eti, balık, iki sise iyi cins Yeliseyev sarabı vardı. «Bu kadar şeyi kime hazırlamışlar acaba?»

249

diye geçirdim içimden. Natasa masaya yaklaştı. Benden bile sıkıldığı belliydi.

- İşte böyle garip bir insanım ben Vanya, dedi. Olacakları önceden bildiğim halde gene de bir umut vardı içimde. Alyosa gelip özür diler, belki barışırız; kuskularımın asılsız olduğu anlaşılır, inandırır beni... diye umutlanıyordum; onun için hazırlattım bunları... Olur ki oturur, geç saatlere kadar konuşuruz diye düşündüm...

Zavallı Natasa! Bunu söylerken yüzü öyle kızarmıştı ki! Alyosa birden heyecanlandı.

- Gördün mü ya Natasa! diye bağırıyordu, İki saat öncesine kadar kuskularına kendin de inanmıyormuşsun! Evet, düzeltmek gerek durumu. Bütün suç bende, her şeyi de ben düzelteceğim. Natasa, izin ver hemen şimdi babama gideyim! Görmeliyim onu; gururu incindi, hakarete uğradı. Avutmaliyim, hep kendi düşüncelerimi söyleyeceğim ona, sadece kendi düşüncelerimi; seni karıstırmayacağım. Her şey düzelecek... Seni bırakıp onun yanına kosmak istediğim için gücenme. Yanılırsın öyle düşünürsen; acıyorum ona; görürsün, suçsuz olduğunu zamani gelecek sen de anlayacaksın... Yarın sabah gün dogar dogmaz geleceğim buraya, gece geç saate kadar yanında kalacağım, Katya'ya gitmeyeceğim.

Natasa kalmasını istemedi ondan, hattâ gitmesinin daha iyi olacağını söyledi. Alyosa'nın şimdi kendini zorlayarak günlerce yanında kalacağından, bile bile kendine eziyet edeceğinden korkuyordu. Yalnız Alyosa'dan babasına onun adına bir şey söylememesini istedi, onu yolcu ederken neşeyle gülümsemeye

çalısti. Alyosa kapidan çıkarken birden döndü, Natasa'nin yanına gitti, iki elini avuçlarının içine aldı, yanına oturdu. Derin bir sevgiyle yüzüne bakıyordu.

- Natasa, sevgilim, melegim benim, gücenme bana, hiç bir zaman bozulsamayım. Bundan böyle birbirimizin her dedigine inanacağımıza söz verelim. Bak şimdi ne anlatacağım sana canım: Neden olduğunu hatırlamıyorum. Kavgaıydık bir keresinde. Kabahatli bendim. Konusmuyorduk. Özür dilemek istemiyordum senden, ama öte yandan da çok üzülyordum. Kentte suraya buraya gidiyor, sokaklarda avare avare doluyor, arkadaşlarıma uğru-yordum, ama içim kan ağlıyordu... Birden aklıma ya hasta olur da ölürsen, diye geldi. Büyük bir umutsuzluga düştüm, seni kaybettim sandım. Gittikçe kararıyordu içim. Sözde mezarının üzerine kapanıp kederimden öyle kalmış hayal ediyordum kendimi. Mezarını öpüyor, sana sesleniyor, seni karsımda bir anlık bile olsa diriltmesi, bir mucize göstermesi için. Tanrıya yakarıyordum. Kosup kucaklıyordum seni, bagrıma basıyor, öpüyordum. Seni o anda eskisi gibi bir kerecik daha kucaklasani mutluluktan ölürüm sanıyordum. Böyle hayal görürken birden söyle düşünüyordum kendi kendime: «Onu bana bir an göstermesi için yakarıyorum Tanrıya, oysa altı aydır beraberiz; kaç kere kavga ettik, kaç gün konuşmadık birbirimizle!» Günlerce dargın durduk, mutlulugumuzun değerini bilmedik; şimdi de tutmuş mezarından dışarı çağırıyordum seni; bir dakika için hayatımı vermeye hazırdım!.. Daha fazla dayanamadım, kostum sana, sen de beni bekliyordun; hatırlıyorum, öyle bastırdım seni ki göğsüme, gerçekten kaybedecektim seni sanki. Natasa! Bundan böyle hiç bozulmayacağız! Dayanamıyorum! Tanrım, seni bırakabilir miyim hiç!

Natasa ağlıyordu. Kucaklastılar; Alyosa, onu hiç bırakmayacağına bir kere daha yemin etti. Sonra babasının yanına kostu. Her şeyi yoluna koyacağına, düzeltceğine kesinlikle inaniyordu.

Natasa elimi sinirli sinirli sikarak,

- Her şey bitti artık! dedi. Her şey mahvoldu! Seviyor beni, hiç de sönmeyecek bu sevgisi; ama Katya'yi

da seviyor, bir zaman sonra onu benden çok sevecek. Tabii bu alçak Prens de fırsatı kaçırmayıp...

- Natasa! Prens'in dürüst davranmadığına ben de inaniyorum, ama...

- Ona söylediklerimin hepsini doğru bulmuyorsun, değil mi! Yüzünden anlamıştım zaten. Ama biraz sabret, haklı mıyım haksız mıyım görürsün! Hem ben genel konuştum, kim bilir daha ne domuzluklar vardır kafasının içinde! Korkunç bir adamdır o! Dört gün dolastım durdum bu odanın içinde, hep düşündüm. Evet, Alyosa'nin durulmasını; istediği gibi yaşamasını engelliyen üzüntüsünden, bana olan sevgisinin verdiği sorumluluk duygusundan kurtulmasını sağlamakti asil amacı. Bu evliliğe razı olmasının bir nedeni daha vardı: Aramıza sokulup iyi yü-rekliliğiyle, içtenliğiyle Alyosa'nin gözünü boyayacakti. Evet Vanya, bu böyledir! Alyosa çok saftır; benim için üzülmeydi artık. Söyle düşünürdün: «Natasa karım olacak, ömrümüzün sonuna kadar beraber yaşayacağız». Elinde olmadan Katya'yla daha çok ilgilenirdi bu durumda. Belli ki Prens bu Katya denen kızı çok iyi anlamış; tam Alyosa'nin aradığı kız olduğunu, onu benim elimden alabileceğini sezinlemiş. Ah Vanya! Simdi bütün umudum sende : Seninle dost olmayı istediğine göre, gene bir şeyler düşünüyor demektir. Bu fırsatı kaçırma canım, ne olur Kontes'e yaklaşımaya çalış. Su Katya'yla tanış, incele onu, nasıl bir kız olduğunu öğren bana. Senin düşüncen önemli benim için. Senin gibi hiç kimse anlayamaz beni; ne istediğimi de iyi bilirsin. Sonra, aralarındaki dostluk derecesini, ilişkileri, nelerden söz ettiklerini de öğren. Özellikle Katya'yi incele, Katya'yi... Bir kere daha ispat et bana sevgili; biricik dostum Vanya, bir kere daha ispat et bana dostlugunu! Artık bütün umudum sende!..

Eve döndüğümde saat gecenin biri olmuştı. Nelli uykulu bir yüzle açtı kapıyı. Beni görünce gülümsedi, gözlerinin içi güldü. Uyuyakaldı diye kendi kendine kızdı. Ben gelinceye kadar uyumamak istiyordum zavallı. Birisinin beni aradığını, oturup uzun süre beklediğini, masanın üzerine bir pusla bıraktığım söyledi.

Maslobojev'den-di pusla. Yarın saat on ikide evine çağırıyordu beni. Nel-li'ye bir şeyler soracaktım, ama sabaha bıraktım, gidip yatmasını söyledim. Zavallı zaten bekleye bekleye yorulmuş, ancak ben gelmeden yarım saat önce dalmışti.

V

Sabahleyin Nelli Maslobojev'in ziyareti üzerine oldukça ilginç şeyler anlattı. Maslobojev'in gece gece beni araması pek garipti: Evde olmayacağımı biliyordu; çok iyi hatırlıyordum, son görüşmemizde cumartesi akşamı evde bulunmayacağımı söylemiştim ona. Nelli, önce kapıyı açmak istemediğini söylüyordu: Çünkü saat sekizmiş geldiğinde, korkmuş. Ama Maslobojev razı etmiş onu açmaya; bana bir puslayla haber bırakmazsa yarın basıma bir is açılacağını söylemiş. İçeri girince hemen bir pusla yazıp masanın üzerine bırakmış, sonra Nelli'nin yanına kanepeye oturmuş. «Hemen ayaga kalktım, diye anlatıyordu kız, konuşmak istemedim onunla; çok korkmuştum. Bubnova'dan söz etmeye başladı; kadının sinirden çatladığını, artık beni yanına almaya cesaret edemeyeceğini söyledi, sonra seni öğdü. Yakın dost olduğunuzu, sizi taa küçüklükten tanıdığını anlattı. O zaman konuşmaya başladım onunla. Cebinden seker çıkardı, uzattı bana, istemedim; beni iyi bir insan olduğuna inandırmak için dil dökmeye başladı, sarkı söyleyebildiğini, güzel dans ettiğini

söyledi; ayaga fırlayıp oynamaya başladı. Gülesim geldi. Sonra, biraz daha oturup sizi bekleyeceğini söyledi; ondan korkmamam, yanına oturmam için yalvardı. Oturdum; ama canım konuşmak istemiyordu onunla. Annemle dedemi tanıdığını söyleyince konuşmaya başladım. Bunun ü-zerine çok oturdu».

- Neler konustunuz?

- Annemden Bubnova'dan... dedemden. İki saat o-turdu.

Neler konustuklarını söylemek istemiyordu sanki. Ben de, Masloboyev'den öğrenebileceğimi düşünerek sormuyordum. Masloboyev'in Nelli'yi yalnız görmek için mahsus ben yokken geldiği kanisindaydım. «Niçin acaba?» diye soruyordum kendi kendime.

Masloboyev'in verdiği sekerleri gösterdi bana Nelli. Bunlar kırmızı yeşil kâğıtlı, en âdi cinsinden - belki de rastgele bir mahalle bakkalından almıştı onları Masloboyev - üç akide sekeriydi. Nelli sekerleri bana gösterirken gülümsedi.

- Niçin yemedin onları? diye sordum. Kaslarını çatarak cevap verdi :

- İstemiyorum. Almadım bile, kendi kanepenin üzerine bıraktı...

O gün çok yere gidecektim. Kalktım. Giderken sordum Nelli'ye:

- Yalnız sikiliyor musun?

- Hem sikiliyorum, hem sikilmiyorum. Sikiliyorum, çünkü uzun zaman olmuyorsunuz evde.

Yüzüme öyle tatlı, sevgi dolu gözlerle bakıyordu ki! O sabah hep öyle bakmıştı bana; neseli, cana yakın bir hali vardı; aynı zamanda bir şeyden utaniyor, hattâ canımı sıkmaktan, sevgimi kaybetmekten, agzından bir şey kaçırmaktan korkuyordu sanki.

Gülümseyerek,

- Peki niçin sikilmiyorsun? diye sordum. «Hem sikiliyorum, hem sikilmiyorum» diyorsun.

Bu çocuğa giderek daha çok isiniyordum. Gülümseyerek,

- Bunu ben bilirim, dedi.

Nedense gene utanmıştı. Kapıda konuşuyorduk. Basi önünde, karsımda duruyordu. Bir eli omuzumda, ötekiyle ceketimin kolunu çekistiriyordu.

- Sir midir bu? diye sordum.

Tatlı bakışım yüzüme kaldırarak alçak sesle,

- Yoo... dedi, önemli değil zaten, siz yokken kitabınızı okuyorum...

Kipkirmizi olmuştı.

- Demek öyle! dedim. Nasıl, beğeniyor musun bari?

Yüzüne karşı öğülen bir yazarın mahcuplugunu duyuyordum. O anda onu öpebilmeye neler vermezdim! Ama olmazdı; Nelli kısa bir sessizlikten sonra, son derece üzgün,

- Niçin, niçin öldü o? diye sordu.

Yüzüme bir kere daha bakıp basım önüne egdi gene.

- Kim? dedim.

- Kim olacak, o delikanlı, veremli... kitaptaki iste.

- Ne yapalım, ölmesi gerekiyordu, öldü. Isitilir isitilmez bir sesle,

- Hiç de gerekmiyordu, dedi.

Birden somurttu, basını iyice önüne egdi. Aradan bir dakika geçti. Kolumu çekelemeye devam ederek,

- Peki ya o kız... dedesiyle o kız ne olacaklar? diye fisildedi. Hayatlarının sonuna kadar beraber mi yaşayacaklar? Yoksulluktan kurtulacaklar mı?

Kızcığına iyi bir şey söyleyemediğim için gerçekten çok üzgün,

- Hayır Nelli, dedim, kız uzak bir kente gidip ora-

da bir toprak sahibiyle evlenecek, ihtiyar da yalnız kalacak.

- Demek... demek öyle! Öf, ne hainsiniz! Artık okumayacağım kitabınızı.

Öfkeyle itti kolumu, dönüp masanın yanına gitti, yüzü duvara doğru, basi önünde, öyle kösede durdu. Büyük bir üzüntü içindeymis gibi sık sık soluyordu; yüzü kipkirmizi olmuştı. Yanına gittim.

- Kızdın mı Nelli? Orada yazılanlar doğru değil ki! Hepsini uydurma; kızacak ne var! Çok duygulu bir kızsın!

- Kızmadım, dedi.

Sevgi dolu, isildayan bakışını gözlerimin içine dikti; sonra birden elimi yakaladı, yüzünü göğsüme bastırıp, nedense ağlamaya başladı. Ama aynı zamanda gülüyordu da; hem gülüyor hem ağlıyordu. Benim de içimden gülmek geldi. Ama yüzünü bir türlü göstermek istemiyordu bana; basım göğsümden ayırmak istedikçe diretiyor, gittikçe daha çok gülüyordu.

Bu duygulu duruş bitti sonunda. Vedalaştık; acele ediyordum. Nelli, yüzü pespembe, hâlâ utangaç, gözlerinin içi isil isil, merdivenin basına kadar kostu arkamdan; çabuk dönmemi söyledi. Öğlene kadar, belki daha erken döneceğime söz verdim.

Önce ihtiyarlara gittim. İkisi de keyifsizdi. Hele Anna Andreyevna iyice hastaydı. Nikolay Sergeïç odasında oturuyordu. Geldiğimi duymuştu, ama her zamanki gibi, Anna Andreyevna'yla konuşacaklarımızı konuşalım diye on bes dakika sonra yanımıza geleceğini biliyordum. Yaslı kadını fazla üzmemek için dün aksamki olayı

elimden geldigince yumusatarak anlattim, ama gerçegi gizlemedim tabii. Anna Andreyevna'nin - üzülmekle beraber - evlilik isinin suya düştüğü haberini sogukkanlilikla karsilamasi sasirtti beni.- 256 .-

- Bunu bekliyordum zaten Vanya, dedi. Arkanizdan uzun uzun düşündüm, bu isin olmayacağı sonucuna vardım. Ulu Tanrının katında haketmedik bu mutluluğu; hem adam da alçağın biri; iyilik beklemek aptallık olur ondan... Dile kolay, hiçten yere on bin rublemizi alıyor; haklı olduğumuzu bile bile alıyor. Elimizde avucumuzda bir şey bırakmayacak... Ihmenevka'yı satıyorlar. Natasa'cigim onlara inanmamakla akıllılık etmiş.

Sesini alçaltarak devam etti :

- Hem ne var biliyor musun Vanya, bizim ki hiç istemiyordu bu evliliği! Arada bir «istemiyorum» diye kaçırıyordu agzından. Önceleri nazlanıyor sandım; ama hayır, gerçekten istemiyor. Peki kızım, yavrum ne olacak şimdi? Babası istemez onu. Peki Alyosa olacak herif ne diyor?

Anna Andreyevna daha bir sürü seyler sordu, cevaplarımı - her zaman olduğu gibi - ah vahlarla karsiladi, sizlandi. Son günlerde saskin bir hali olduğu kaçmamisti gözümünden zaten. Her yeni haber sarsiyordu onu. Natasa'nin üzüntüsü sinirlerini de sagligini da bozmustu.

Nikolay Sergeiç sirtinda sabahligi, ayaklarinda ter-ligiyle geldi. Üsüttüğünden yakindi. Sevgi dolu bakislarini karisindan ayirmiyordu; orada kaldigim sürece her hizmetine bir dadi gibi kostu; gözlerinin içine bakıyor, hattâ ondan korkuyordu sanki. Bakislarinda sefkat vardi. Karisini kaybedecegi endisesi düsmüstü içine; onu kaybederse kendisinin de artık yasayamayacağını hissediyordu.

Bir saat kadar oturdum orada. Çikarken Nikolay Sergeiç dis kapiya kadar geldi benimle, Nelli'yi sordu. Onu kizinin yerine yanlarına almaya kararlı görünüyordu. Anna Andreyevna'yi buna nasıl razı edebileceğini bilmiyordu. Kız üzerine yeni bir şey öğrenip öğrenmedigimi özel bir ilgiyle soruyordu. Kisaca anlattim.

Sözlerim pek

257

etkilemistti onu. Kararli bir sesle,

- Daha konusuruz, dedi, simdilik... neyse, ben gelirim sana, biraz iyileseyim, gelirim. O zaman kararimizi veriz.

Saat tam on ikide Maslobojev'deydim. İçeri girdigimde karsima ilk çıkan Prens olunca pek sasirdim. Antrede paltosunu giyiyordu; Maslobojev de telâsli telâsli yardım ediyordu ona, bastonunu tutuyordu. Tatistiklerini biliyordum, ama bu karsilasma gene de saskina çevirmisti beni.

Prens beni görünce heyecanlanır gibi oldu.

- Oo, siz miydiniz! dedi. Ne tesadüf! Ben de bay Maslobojev'le tanistiginizi demin öğrendim. Sizinle karsilastigima sevindim, hem çok sevindim. Sizi görmeyi çok istiyordum; ilk fırsatta gelmeyi düşünüyorum size, izin veriyor musunuz? Sizden bir dileğim var: Yardım edin bana, ortadaki durumu açıklayın. Dün aksamki olaydan söz ettigimi anlamissinizdir sanirim... Taniyorlar sizi orada, seviyorlar; olaylari ta bastan beri izliyorsunuz; etkiniz var... Simdi gitmeyip, sizinle konusamadigim için çok. üzgünüm... Bazi acele islerim var! Ama birkaç güne kadar, belki de daha erken, ugrayacağım size. Simdilik...

Elimi biraz fazla hararetle sikti, Maslobojev'e göz kırptıktan sonra çıktı. Odaya girince,

- Allahaskina söylesene... diye basladim. Maslobojev aceleyle sapkasini alip disari çikarken sözümü agzima tikadi:

- Bosuna ugrasma, söylemem, isim var, ben kaçıyorum, zaten geç kaldım!..

- Saat on ikide gelmemi yazan sen degil miydin?

- Ne olmus yazdıysam? Dün ben sana yazdim, bu-

Ezilenler - F : 17- 258

gün de bana yazdılar; hem de nasıl... basım döndü. Ne is! Bekliyorlar beni. Kusura bakma Vanya. Seni bosuna buraya kadar yordugum için istersen güzel bir sopa çek bana. Yalnız lütfen biraz çabuk tut elini! Bekletme, çok isim var, bekliyorlar. . .

- Niçin sopa çekecekmişim sana? Isin çıkmissa git: tabii, herkesin acele isi çıkabilir. Yalnız...

Maslobojev hole çikiyordu - ben de pesinden - paltosunu giyerken kesti sözümü :

- Yalnız falan yok, söylemem. Seninle de isim var; çok önemli bir is bu; zaten bunun için gelmeni istedim; seni yakından ilgilendiren bir is... Simdi ayak üstü anlatamayacağım, bugün saat tam yedide, ne erken ne geç, tam saat yedide bana geleceğine söz ver. Evde olacağım..

Kararsız,

- Bugün mü? dedim, bu aksam bir yere...

- Aksam gideceğin yere şimdi git, aksama da bana gel. Sana neler anlatacağımı bir bilsen Vanya.

- Peki, peki. Ne yalan söyleyeyim, meraklandirdin beni.

Bu arada sokaga çıkmış, yaya kaldirimda duruyorduk. Israrla bir kere daha sordu :

- Geleceksin degil mi?

- Dedim ya geleceğim diye.

- Söz ver bana.

- Öf, can siktin artık! Peki, söz veriyorum.

- Çok güzel. Ne yana gidiyorsun? Sagi göstererek,
 - Bu yana, dedim. O da solu göstererek,
 - Ben bu yana, dedi. Allahaismarladik Vanya! Unutma, tam saat yedide.
- Arkasından bakarken «Tuhaf sey» diye düşündüm. Aksam Natasa'ya gitmek niyetindeydim. Maslobo-

yev'e söz verdiğim için şimdi gitsem iyi olur, diye düşündüm. Alyosa'yi orada bulacağım dan kuskum yoktu. Gerçekten de oradaydı; beni görünce pek sevindi.

Natasa'ya karsi son derece candan, sevimli davranıyordu; benim aralarına katılmam iyice neselendirmisti onu. Natasa da onunla beraber söyleyip gülüyordu ya, bunu zoraki yaptığı belliydi. Benzi uçuktu; hiç uyuyamamisti gece.

Alyosa - besbelli Natasa'yi gülümsetmek için - habire konusuyor, bir sürü seyler anlatıyordu, ama Katya'yla babasından hiç söz etmiyordu nedense. Dünkü, Natasa'yla babasını baristirma denemesi iyi sonuç vermemise benziyordu. Bir ara Mavra'ya bir sey söylemek için disari çıktığında Natasa aceleyle fisildadi bana:

- Bir sey söyleyeyim mi sana? Buradan gitmeye can atıyor, ama çekiniyor. Ben de söyleyemiyorum git diye; o zaman belki mahsus gitmez de cani sikildigi halde kalir yanımda, iyice sogur benden belki... Ne yapsam ki?
- Tanrim, kendi kendinizi ne durumlara sokuyorsunuz! Ikiniz de çok vesveselisiniz, birbirinizi kolluyorsunuz. Oturup açık açık konussanız olmaz mı! Bu durum belki gerçekten de sogutur onu senden.

Natasa dehset içinde,

- Ne yapayım? dedi.
- Dur, ben şimdi hallederim...

Çamurlanmış çizmemi Mavra'ya temizletmek bahanesiyle mutfaga gittim. Natasa arkamdan,

- Dikkatli ol Vanya! diye seslendi.

Mutfaga girdiğimde, Alyosa beni bekliyormus gibi yanıma kostu.

- Ivan Petroviç, sevgili dostum, ne yapsam ben? Bir akil verin bana: Dün Katya'ya söz vermistim, bu saatte orada olacaktım. Gitmesem olmaz! Natasa'yi çok seviyorum onun için kendimi atese atmaya hazırım; ama260 -

siz de kabul edersiniz ki öte yani da tamamen birakmak olmaz...

- Ne duruyorsunuz, gidin...
- Ya Natasa? Üzülür sonra. Yardım edin bana Ivan Petroviç...
- Bence gidin daha iyi. Sizi ne çok sevdiğini biliyorsunuz; sonra yanında sikiliyorsunuz, kendinizi zorlayarak kaliyorsunuz sanır. Gitmeniz çok daha iyi olur. Simdi girelim içeri, ben yardım ederim size.
- Ne iyisiniz Ivan Petroviç! İçeri girdik ; bir dakika sonra,
- Demin babanizi gördüm, dedim. Zavalli korkuyla,
- Nerede? diye haykirdi.
- Sokakta karsılastik. Bir dakika kadar konustuk; gene dost olmamizi söyledi. Nerede olduğunuzu bilip bilmediğimi sordu. Sizi görmeyi çok istiyordu ; bir sey söyleyecekti galiba.

Sözü nereye getirmek istediğimi anlayan Natasa,

- Ah Alyosa, diye bagirdi, git gözük ona.
- Peki ama... nerede bulabilirim onu? Evde midir acaba?
- Sanmam. Yanılmıyorsam Kontes'e gidiyordu, öyle bir sey söyledi çünkü.

Alyosa, elemli elemli Natasa'ya bakarak saf bir tavirla,

- Sey... ne yapsam şimdi? diye mirildandi. Natasa,
- Ah Alyosa, dedi, ne yapsam ne demek! Ben üzölmeyeyim diye oraya hiç gitmemek niyetinde misin yoksa? Çocukluk etme. Bir kere, yakisik almaz; sonra, Katya'ya kabalik etmis olursun. Arkadassiniz, insan arkadaşlık baglarım böyle koparıp atar mı hiç? Hem seni bu kadar kiskandığımı sanırsan üzölürüm. Git, hemen git,

ben istiyorum! Babani da bekletme.

Alyosa hem sevinç hem pismanlik içinde,

- Ah, sen bir meleksin Natasa! diye bagirdi. Küçük parmagina degmem inan ki! Öyle iyisin ki, oysa ben... ben... Bak sana gerçeği söyleyeyim! Gitmeme yardım etmesi için demin mutfakta Ivan Petroviç'e ben yalvardım. O da bunu uydurdu. Ama gücenme bana Natasa'cığım ! Düşündüğün kadar suçlu degilim; çünkü dünyadaki bütün varlıklardan bin kat çok seviyorum seni; yeni bir karar verdim kendi kendime : Katya'ya her şeyi, durumumuzu, dün aksam burada olanları anlatacağım. Kurtuluşumuz için bir seyler düşünür, çok seviyor bizi çünkü...

Natasa gülümsedi.

- Hadi git. Bir sey söyleyeyim mi sana Alyosa, Katya'yla tanışmayı ben de çok isterdim. Nasıl yaparız bunu?

Alyosa'nın sevinci sonsuzdu Hemen iki genç kızı nasıl tanıştılabileceği üzerine düşüncelerini sıralamaya başladı. Ona bakılırsa çok kolaydı bu: Katya bir yolunu bulurdu. Heyecanlı heyecanlı anlatıyordu. İki saat sonra Katya'nın cevabını getireceğine, gece geç vakte kadar da oturacağına söz verdi. Natasa onu yolcu ederken,

- Sahi gelecek misin? diye sordu.

- Kuskun mu var bundan ? Hosça kal Natasa'cığım, melegim benim, biricik sevgilim! Hosça kal Vanya! Aman Allahım, yanlışlıkla Vanya dedim size, bakın Ivan Petroviç, sizi öyle seviyorum ki... niçin senli - benli konuşmuyoruz sizinle? Bundan böyle sen diyelim birbirimize.

- Olur.

- Hele sükrü! Belki yüz kere düşündüm bunu, ama söylemeye bir türlü cesaret edemiyordum size. Bakın, hâlâ siz diyorum. Doğrusu, birisine sen demek hiç de kolay bir şey değil. Yanılmıyorsam Tolstoy'un bir romanında çok hoş anlatılır bu : İki kişi birbirine sen demeye karar verirler; ama bir türlü beceremezler bunu, konuşurken içinde sahis zamiri olmayan cümleler kullanırlar hep. Ah Natasa! Bir gün «Çocukluk ve İlk Gençlik» i okuyalım seninle, çok hoş bir kitaptır! Natasa gülümseyerek,

- Peki, peki, dedi, hadi şimdi git! Sevinçten çenen düştü...

- Allahaismarladık! İki saat sonra buradayım! Alyosa Natasa'nın elini öptü, aceleyle çıktı. Natasa,

- Gördün ya Vanya, gördün ya! diye mirıldandı. Gözlerinden yaşlar bosaldı. İki saat kaldım yanında; avutmaya çalıştım onu, sonunda oldukça rahatladı içi. Endiselerinde haklıydı tabii. Onun durumunu düşündükçe yüregim sizliyordu; korkuyordum. Ama elimden ne gelirdi!

Alyosa'yi de tuhaf buluyordum: Natasa'ya olan sevgisi azalmamıştı; hattâ duyduğu pismanlıktan, üzüntüden belki de çoğalmış, güçlenmişti. Ne var ki yeni askı da giderek yüregini sarmaktaydı. Sonuç neye varacak, kestirmek imkânsızdı. Katya'yi ben de çok merak ediyordum. Onunla tanışacağıma bir kere daha söz verdim Natasa'ya.

Sonunda neselenir gibi oldu. Bu arada ona Nelli'yle aramızda geçenleri, Maslobojev'i, Bubnova'yi, Maslobojev'in evinde Prens'le bugünkü karsılaşmamı, saat yedide oraya gideceğimi de anlattım. Bunlarla çok yakından ilgilendi. ihtiyarları kısa geçtim, İhmenev'in beni ziyaretinden simdilik söz etmedim. Nikolay Sergeiç'in Prensle düelloya hazırlandığı haberi sarsabilirdi onu. Prens'in Maslobojev'le ilişkisi; durumda anlaşılmayacak bir yer olmadığı halde, Prens'in benimle dost olmayı böylesine ısrarla istemesi Natasa'nın da tuhafına gitmişti.

Saat üçte eve döndüm. Nelli o küçücük, güleç yüzüyle karşıladı beni...

VI

Saat tam yedide Maslobojev'deydim. Beni görünce sevinç çiglikleri attı, boynuma sarıldı. Çakırkeyif olduğu, belliydi. Ama beni en çok sasırtan, ben geleceğim diye evde yapılan hazırlıktı. Çok hoş, pahalı cinsinden bir yaygiyla örtülü yuvarlak masada güzel, bakir bir semaver kaynıyordu. Kristal, gümüş ve fagfur çay takımı pilil pi-rildi. Baska bir çesit, ama gene de en az birincisi kadar ağır bir örtüsü olan öteki masada tabak tabak, sekerlemeler, Kiev reçelleri, kurabiyeler ve pastalar, marmelât, pestil, Fransız reçelleri, jöle, portakal, elma, findik fıstık vardı... kısacası bir manav dükkânında bulunan çeşitlerin hepsinden yigilmisti masanın üzerine.

Bembeyaz bir örtüsü olan üçüncü bir masada da akla gelebilecek her çeşit mezeler sıralanmıştı: Havyar, peynir, ciger ezmesi, salam, jambon, balık, kristal sürâhilerde en iyi cinsinden; renk renk votka... Kösedeki, gene bembeyaz bir örtüyle örtülü küçük masada da içinde sampanya siseleri bulunan iki küçük kova vardı.

Kanepenin yanındaki masanın üzerinde üç güzel sise çarpıyordu göze : Suaternes, Lafite,, bir de konyak sisesi. Yelisejev'den alındıkları, çok pahalı oldukları belliydi. Çay masasının basında Aleksandra Semyonovna oturuyordu; sade, ama özenerek giyinmiş kendine yakıstırmıştı. Güzel olduğunun farkındaydı, bunun için de biraz kuruluyordu. Yerinden hafifçe doğrularak, magrur bir tavırla karşıladı beni. Körpe yüzünde bir nese, sevinç isiltisi vardı. Maslobojev'in üzerinde zengin bir sabahlık, temiz, sık bir gömlek;

ayaklarında Çin isı, güzel terlikler vardı. Gömleğinin çok sık dikilmiş düğme-264

leri son modoydı. Saçları da moda göre ortadan ayrılarak özenle taranmış, pomatlanmıştı.

Saskinlikten odanın ortasında kalakalmış, agzım açık; bir Maslobojev'e, bir zevkten gözlerinin içi gülen Aleksandra Semyonovna'ya bakıyordum. Sonunda endiseyle,

- Ne o Maslobojev? diye bagırdım. Toplantın mı var bu gece?

Maslobojev pek ciddiyydi.

- Yoo. Yalnız sen varsın.

- Peki sunlar ne? (Mezeleri gösteriyordum.) Bir alay doyar bunlarla!

Maslobojev,

- En önemlisini unuttun dedi, doyurduktan baska susuzlugunu giderecek seylerimiz.de var!

- Bütün bunları yalnız benim için mi hazırladın?

- Senle Aleksandra Semyonovna için. O istedi. Aleksandra Semyonovna yüzü kızarak,

- Bak hele! diye bagırdı. Tahmin etmistim zaten! Konuk agırlamak da suç mu yani!

Ama yüzündeki mutluluk ifadesi kaybolmamıştı. Maslobojev devam ediyordu:

- Sabahtan beri, düşün bir kere, bu akşam senin geleceğini öğrendi öğreneli oturmadi hiç, telâs içinde saga sola kostu durdu...
- Bu da yalan iste! Hiç de sabahtan beri değil... dün akşamdan beri heyecanlıyım. Dün gece geldiğinde bu akşam bize buyuracaklarını söylemistin...
- Yanlis duymussunuz.
- Hiç de yanlis duymadım, öyle dedin. Yalan söylemem ben. Hem ne diye ağırlamayacakmisiz konugumuzu? Kapimizi çalan yok zaten, oysa neyimiz eksik! Bizim de insan gibi yaşamayı bildigimizi görsün herkes.

Maslobojev,
265

- Daha önemlisi, sizin ne denli üstün, becerikli bir ev hanımı olduğunuzu öğrensin, diye ekledi. Peki ama benim günahım ne, dostlarım! Hollanda bezinden bir gömlek geçirdiler sirtima, kol düğmeleri taktılar; Çin isı terlikler, sabahlik giydirdiler... oturup saçlarımı taradı, po~ matladı. bergamot muydu neydi... krem - brüle dediği bir de koku sürmek istedi ama o kadarına dayanamadım artık, bas kaldırdım, kocalığımı gösterdim... Aleksandra Semyonovna kipkirmizi kesilmisti - Hiç de bergamot değildi; kristal sisede en iyi cinsinden Fransız pomadı sürdüm saçına! Siz hak verin Ivan Petroviç, ne dansa, ne tiyatroya yollar beni, sadece giyecek alır; ama ne yapayım ben giyeceği? Süslenip püsleni-yor, odanın içinde yalnız basıma bir aşağı bir yukarı dolasıp duruyorum. Geçen gün yalvar yakar, tiyatroya gitmeye razı ettim. Hazırlanıyorduk, ıgnemi takmak için odama gittim bir ara, dönünce içki dolabının başında buldum onu, pes pese yuvarlıyordu kadehleri... biraz sonra tamam oldu tabii. Gidemedik, kaldık. Hiç kimse gelmiyor evimize, hiç kimse, hiç kimse. Yalnız sabahları birtakım adamlar geliyor, beni de öteki odaya yolluyorlar. Oysa semaverimiz, çay takimimiz, güzel güzel fincanlarımız var... hepsi de hediye. Yiyecek de getiriyorlar; disardan sadece sarapla pomadı, bir de bazı mezeleri alıyoruz. Sözgelimi, sizin için pestil, jambon, seker aldık... Bari birisi gelip ilgilense bizimle! Bir yıldır hep kibar bir konuk gelse de esyalarımızı göstersek ağırlasak, övse bizi, tanıdıklarına anlatsa diye düşünürüm. Bu aptalı bosuna süslemis, saçlarım pomatlamışım, degmez buna; pasaklı gezmekten hoslanıyor. Sirtındaki sabahlığı görüyor musunuz, hediyedir. Böyle bir sabahlik giyecek surat var mı onda, siz söyleyin! Zikimlanmaktan başka düşündüğü yok. Görürsünüz şimdi, çaydan önce votka sunacaktır size.

- Hay aklınla bin yasayasin! Birkaç kadeh likör atırtıralım da içimiz aydınlansın; rahat rahat öteki iç-kilere geçelim.

- Demedim mi!

- Üzölmeyin Sassenka, sağlığınıza bir kadeh de kon-yaklı çay içeriz.

Aleksandra Semyonovna ellerini birbirine vurarak,

- Oldu! diye bağardı. Evvelsi gün bir tüccar, kutusu altı ruble olan Hint çayı getirmisti, onu da konyakla içmek istiyor. Ona bakmayın siz Ivan Petroviç, şimdi doldururum fincanınızı... görecekisiniz ne güzel çay olduğunu! Semaver'in başında telâslı telâslı bir seyler yapıyordu.

Beni gece geç saate kadar tutmak niyetinde oldukları belliydi. Aleksandra Semyonovna bütün bir yıl konuk beklemisti, şimdi de acisini benden çıkarmaya hazırlanıyordu. Benim hesapta yoktu bu. Yerime otururken,

- Bak Maslobojev, dedim, konukluğa gelmedim ben buraya, is için geldim; bir seyler anlatacaktın...

- Isın de sirasi var, dostça söylemenin de.

- Hayır canını, öyle düşünme. Sekiz buçuga kadar oturur, kalkarım. Isım var, söz verdim...

- Sanmam. insaf et, neler söylüyorsun? Aleksandra Semyonovna'ya yaptığının farkında misin? Yüzüne bak bir, bembeyaz kesildi. Bosuna mı o kadar süsledi beni, saçımı pomatladı; hem de bergamot... düşün biraz!

- Hep isin sakasındasın Maslobojev. Aleksandra Semyonovna'ya söz veriyorum, gelecek hafta, sözgelimi cuma günü akşam yemegine konugunuz olacağım; ama şimdi verilmiş bir sözüm var Maslobojev, daha doğrusu bir yere gitmek zorundayım. Simdi su bana anlatacaklarına geçsen iyi olur...

Aleksandra Semyonovna misk gibi kokan bir fincan

çayı önüne koyarken ağlamaklı bir sesle,

- Ancak sekiz buçuga kadar mı oturacaksınız? dedi.

Maslobojev atıldı öteden:

- Üzmeyin tatlı canınızı Sassenka, bos konuşuyor. Kalacak. Söylesene bana Vanya, nereye gidiyorsun böyle ikide bir? Ne işler pesindesin? Öğrenebilir miyim? Her gün bir yerlere gittigini, çalışmadığını biliyorum...

- Ne yapacaksın nereye gittigimi? Ama belki sonra, anlatırım. Önce sen sunu söylesene bana, dün akşam evde olmayacağımı bile bile - söylemistim sana bir yere gideceğimi - niçin geldin?

- Sonra hatırladım söyledigini, unutmustum. Birtakım haberler verecektim sana; daha çok da Aleksandra Semyonovna zorladı. «Bak, bir dostun oldu, niçin çağırmiyorsun onu?» diyordu. Dört gündür basımın etini yiyor. Su bergamot yüzünden de hani yok mu ya, öteki dünyada kırk günahımı bağislarlar galiba... Doğrusu

benim de aklım yatmadı değil buna: Eski bir arkadaşımın söyle güzel bir akşam geçirmek hiç de fena olmazdı. Kurnazlık ettim: Gelmezsen durum kötüye varır, diye yazdım.

Bir daha böyle yapmamasını, doğru haber bırakmasını söyledim. Ne var ki gene de bir kuskı vardı içimde.

- Peki öğleyin nereye gittin öyle aceleyle?

- Evet, o zaman gerçekten önemli bir isim vardı, yalan söylemek âdetim değildir.

- Prensle mi?

Aleksandra Semyonovna tatlı bir sesle,

- Çayımız hosunuza gitti mi? diye sordu.

Çayını öveyim diye deminden beri bekliyordu meğer, anlayamamıştım,

___ Çok güzel, Aleksandra Semyonovna, çok çok güzel! dedim. Böyle çay hiç içmemiştim.268 -

Zavallının yüzü sevinçten kıpkırmızı oldu, bir fincan daha doldurmaya kostu. Maslobojev,

- Ah o Prens! diye haykırdı. Ne hoştu hindir bilmezsin... alçak herifin biri! Bak ne diyeceğim sana Vanya:

Gerçi ben de alçagım, ama onun gibi olmaktan utanç duyarım! Ama açmayayım ağzımı... tutayım çenemi! Onun için sana söyleyebileceğim tek şey de budur zaten.

- Oysa ben onun üzerine bilgi almak için gelmiştim sana. Neyse, sonra konuşuruz bunu. Şimdi söyle bakalım, dün ben yokken niçin seker verdin Helena'ya, karsısında dans ettin? Sonra, bir buçuk saat ne konuştun onunla?

Maslobojev birden Aleksandra Semyonovna'ya dönerek açıkladı:

- Helena dediği, Ivan Petroviç'in evinde kalan on iki, belki de on bir yaşlarında küçük bir kızıdır.

Sonra bana döndü, Aleksandra Semyonovna'yi göstererek,

- Suna bak hele Vanya, diye ekledi, adını ilk kez duyduğu bir kızı seker verdiğimi duyunca nasıl mosmor kesildi yüzü birden, gördün mü? Odamın içinde tabanca patlamış gibi nasıl irkildi... gözlerinde simsekler çaktı. Saklamayın iste Aleksandra Semyonovna! Kiskaniyorsunuz beni! Helena'nın on bir yaşında bir kızcağız olduğunu söylemeseydim o saat saçlarıma yapışmıştı, bergamot bile kurtaramazdı beni!

- Şimdi de kurtaramayacak!

Aleksandra Semyonovna çayı bırakıp yanımıza kostu, Maslobojev'in basını çekmesine fırsat vermeden saçına yapıştı.

- Al sana, al bakalım! Konuşumuzun yanında kışkırtıcı olduğumu söylemenin cezası bu iste! Hele bir daha böyle!

Aleksandra Semyonovna'nın yüzü kıpkırmızı olmuştu; sakayla karışık hayli yaktı Maslobojev'in canını..

269

Sonra bana dönerek, ciddi bir tavırla ekledi:

- Hiç utanmadan böyle şeyler söyler! Maslobojev saçlarını düzeltirken,

- Çektigimi görüyorsun Vanya! dedi. Bunun üzerine birer votka içmek gerek!

Kosarak içki masasına gidiyordu ki Aleksandra Semyonovna ondan önce davrandı. Kosup kadehi kendi doldurdu, Maslobojev'e verdi, hattâ gülümseyerek yanagım oksadı. Beriki magrur bir tavırla göz kırptı bana, dilini sapırdattı, bir dikiste kadehteki içkinin hepsini içti. Sonra yanıma geldi, otururken,

- Sekerlere gelince, diye başladı, nasıl söylesem sana; evvelsi gün sarhosken bir mahalle bakkalından almıştım onları. Belki de amacım yurt ekonomisine yardım etmektir... kesin olarak bilmiyorum. Sadece zil zurna sarhos, çamurun içine yuvarlandığımı, saçımı basımı yolarak bes para etmez, ise yaramaz bir adam olduğuma ağıladığımı hatırlıyorum. Sekerleri unutmamıştım tabii, cebimde kalmışlar; dün akşam senin evde üzerlerine oturunca hatırladım. Dans etmeme gelince, bunun sebebi de sarhosluğum... dün de çekmiştim kafayı; sarhos olduğum zamanlar keyfim yerindeyse bazan oynarım öyle. Hepsini bu kadar iste; önemsiz başka sebepler de var tabii: Bir kere, acıydım bu zavallı yetim kızı; sonra, benle konuşmak istemiyor, sanki kızıyordu bana. Neselendireyim diye oynadım, seker ikram ettim.

- Sakin kızın ağzından bir şeyler almak için yapmış olmayasın bunları ? itiraf et: Evde olmadığımı bile bile ugradın; Helena'yla yalnız konuşmak, ondan bir şeyler öğrenmek istiyordun. Bir buçuk saat konuşmussunuz; annesini tanıdığını söylemiş, birtakım sorular sormussun.

Maslobojev gözlerini kisti, kurnaz kurnaz gülümsedi.

- Niyetim ondan bir şey öğrenmek olsaydı, doğrusu

akıllıca hareket etmiş olurum, dedi. Hayır Vanya, yanıyorsun. Hoş fırsat çıkınca insan merak ettiği şeyleri sorar; ama düşündüğün gibi bir niyetim yoktu. Şimdi beni dinle garip dostum, gerçi her zamanki gibi sarhosum gene, ama sunu unutma ki Filip seni kötü bir maksatla aldatmaz, yani kötü bir...

- Peki, tutalım ki yoktu kötü maksadın.

- Yoktu tabii. Bırak şimdi su işi; içelim! Kadehini diktikten sonra devam etti:

- Zaten sözünü etmeye degmez. Bubnova denen karının kızı sahip çıkmaya hiç bir hakkı yokmuş; her şeyi öğrendim. Evlâtlık edinmek için dilekçe bile vermemiş. Kızın annesi kendisine borçlu ölünce o da tutmuş kızı almış. Gerçi cadı, azgın bir kadındır Bubnova, ama bütün saç uzunlar gibi akli kisadır. Ölen kadının kimlik cüzdanı tamam, temiz de. Helena senin yanında kalabilir. Doğru dürüst bir ailenin yanına girip okusa, eğitilse daha iyi olurdu tabii. Ama simdilik sende kalsın. Önemi yok bunun; ben yoluna koyarım işleri:

Bubnova parmagini oy-natamaz. Kizin ölen annesi üzerine kesin bir şey öğrenemedim. Dul olduğunu, bir de soyadının Zaltsman olduğunu biliyorum.

- Evet. Nelli de söylemişti. -Maslobojev ciddi bir tavırla,
 - Burası tamam, dedi, şimdi beni dinle Vanya, bir dileğim olacak senden. Kirma beni. Sık sık nerelere gittiğini, ne işlerin olduğunu elinden geldigince ayrıntılarıyla anlat bana. Gerçi birtakim şeyler biliyorum ama daha ayrıntılı bilmem gerekiyor.
- Maslobojev'in bu ciddiyeti sasırtmıştı beni, hattâ endişeye kapıldım.
- Ne oldu? dedim. Niçin öğrenmek istiyorsun bunu? Öyle ciddi soruyorsun ki...
 - Bak Vanya, kısaca söyleyeyim: Sana iyilik etmek:

istiyorum. Unutma ki dostum, kurnazlık etseydim ciddi tavırlar takinmadan da öğrenebilirdim senden öğrenmek istediklerimi. Oysa sen durup dururken kuskulanıyorsun benden, seni uyutmaya çalıştığımı sanıyorsun. Demin seker konusu... kaçmadı gözümünden. Ciddi konusuyorsam bu kendim için değil, senin içindir. Gel inan bana, gerçeği açık açık, ayrıntılarıyla anlat...

- Ne yardımından söz ediyorsun deminden beri Allahım seversen? Beni dinle Maslobojev; niçin Prens üzerine bilgi vermeye yanaşmıyorsun bana? Benim istediğim bu... Bundan daha iyi yardım edemezsin bana.
- Prens üzerine ha! Him... Öyleyse açık söyleyeyim : Ben de Prens için soruyorum sana.

- Nasıl?

- Anlatayım: Prensini seninle pek ilgilendiğini farkettim nasılsa. Hattâ bir keresinde seni sordu bana. Seninle tanıştığımızı nereden bildiğini söylemeyeceğim, üstüne vazife değil. Yalnız bunu söyleyeyim, koru kendini Prens denen bu adamdan. Namussuz, bencil herifin biridir. Seninle ilgilendiğini farkedince bir kisku düştü içime. Ama pek az şey biliyorum henüz; durumu anlayabilmem için de senden öğrenmek istiyorum... Bugün biraz da bu amaçla çağırdım seni. Önemli dediğim iş buydu iste, olduğu gibi anlattım sana.

- Prensin niçin sakinmam gerektiğini de söyleyecek misin?

- Pekâlâ... Vanya, bazı özel işleri alirini üzerime ben. Müsterilerimin bana güvenmesi çenemi tutmama bağlıdır. Nasıl anlatırım sana her şeyi? Üstü kapalı, çok üstü kapalı konusayım, sen anla... bunu da sırf sana onun ne alçağın biri olduğunu göstermek için yapacağım. Ama önce sen söyle...

Kendi kendime düşündüm, işlerimi Maslobojev'den -saklamamamin bir sakıncası olmadığına sonucuna vardım.

Natasa'nın durumunda gizlenecek bir yan yoktu; üstelik Maslobojev'in bir yardımı da dokunabilirdi.

Anlatırken bazı noktaları atlardım tabîî. Maslobojev özellikle Prense ilgili yerleri asin bir dikkatle dinliyordu; sık sık duruyordu, bir çok şeyi yeni bastan soruyor, daha ayrıntılı anlatmamı istiyordu. Yarım saat kadar sürdü anlatmam. Maslobojev,

- Him! dedi, akıllı bir kız bu. Prens üzerine düşünceleri tam doğru olmasa bile, karsısındaki adamın ne mal olduğunu bastan anlayıp ona göre hareket etmesi iyi. Aferin Natalya Nikolayevna'ya! Onun sağlığına içiyorum! (Bir kadeh daha devirdi.) insanın böyle bir adamın kazdığı kuyuya düşmemesi için sadece akıllı olması yetmez, kalbi de olmalı. Aldatmamış onu kalbi. Dâvayı kaybetti sayılır: Prens diretecek, Alyosa da bırakacaktır onu. Yalnız İhmenev'e çok acıdım... su alçaga on bin ruble verecek! Davasıyla kim ilgilendi acaba? Kendi ha! Yazık î Böyledir hep bu tezcanlı, soylu kisiler! Halk bes para etmez onların gözünde! Prense karşı baska türlü davranmak gerekirdi. İhmenev'e öyle bir avukat bulurdum ki sorma gitsin!... Öfkeyle bir yumruk indirdi masaya.

- Şimdi sıra sende, dedim, Prensi anlatacaktın...

- Bir Prens'tir tutturmuş gidiyorsun. Anlatacak bir şey yok zaten; herifin sözünü etmek istemiyorum. İlerde basına bir iş açılmasın diye bu alçaktan sakinmani söyledim sana, hepsi o kadar. Onun yanında olan herkes tehlikededir. Sana söyleyeceğim, tetik dur. Oysa sana birtakim büyük sırlar açacağımı sanıyordun, değil mi? Romancı olduğun nasıl belli! Alçak için baska ne söylenir? Alçak alçaktır... Sana onun bir marifetini anlatayım; tabîî yerini, kisileri, zamani belirtmeden... Yalnız memur aylığıyla geçinmek zorunda olduğu ilk gençliğinde zengin bir tüccar kızıyla evlendiğini biliyorsundur. Sonra peri-

san etmiş bu zavalliyi... neyse, önemli olan bu tüccar kızı değil zaten, böyle daha çok marifetleri var. Al sana bir daha: Avrupa'ya gitmiş. Orada...

- Dur Maslobojev, hangi gidisinden söz ediyorsun? Hangi yılda?

- Tam doksan dokuz yıl üç ay önce. Orada bir adamın kızını kandirip Paris'e götürmüş. Öyle de becermiş ki bunu! Kızın babası fabrikatör muymuş, yoksa bir fabrikaya ortak mıymış, orasını pek bilemiyorum. Bunlar öteki öğrendiklerimden çıkardığım sonuçlardır. Prens bu adamı da kafese koymuş, fabrikaya girmeyi başarmış. Adamın agzından girip burnundan çıkmış, hayli para almış ondan. Adam verdiği paralara karşılık birtakim kâğıtlar imzalatmış ona. Oysa Prens, bizde olduğu gibi senetsiz sepetsiz almayı, yani kisacasi iç etmeyi istemiş. İhtiyarın güzel mi güzel bir kızı, kızın da Schiller'in kardeşlerinden, yani ozan bir sevgilisi varmış. Delikanlı aynı zamanda tüccarmış da; yani tam bir Alman... Pfefferku-hen miymiş ne...

- Soyadıydı Pfefferkuhen tabîî?

- Ne bileyim ben, belki Pfefferkuhen değil de başka bir şeydi, önemi yok bunun zaten. Prens adamin kizma sokulmaya başlamış bu kez. Kızcağızi deli gibi âşik etmiş kendine. İki şey gerekliyim onun için: Bir, kızı avucunun içine almak; iki, aldığı paralara karşılık ihtiyara imzalayıp verdiği kâğıtlar. İhtiyarın bütün dolaplarının anahtarları kızda dururmuş. Babası kızını canından çok severmiş; o kadar ki, kocaya vermek istemiyormuş onu. Ciddi söylüyorum. Kızıyla evlenecek erkeği kiskanır, kızından ayrılmayı düşünmezmiş. Pfefferkuhen'i de kovmuş; tuhaf bir İngilizmiş...

- İngiliz mi? Nerede olmuş bu anlattıkların?

Ezilenler - F : 18

- İngiliz dedimse, İngiliz değil mi tabii; isimleri değiştirerek söylüyorum. Anlattıklarımın nerede olduğunu mu soruyorsun, belki Santa de - Bogoto kentinde, belki de Krakov'da; ama en akla yatkını Nassou Fürsten-tum'unda... (1) hani Zelter suyu siselerinin üzerinde Nas-sau yazılıdır ya, işte orada. Yeter mi sana bu kadar? Prens sonunda kandırmış kızı, Paris'e kaçırmış. Kız Prens'in ısrarıyla babasının birtakım kâğıtlarını da yanına almış. Böyle asklar da var işte Vanya! Aman Allahım! Ama kız iyi, dürüst bir kızmış! Belki de kâğıtların öneminden haberi yoktu. Tek endisesi varmış: Babasının onu lanetlemesi. Prens bunun da kolayını bulmuş: Kıza, onunla evleneceği üzerine imzalı bir kâğıt vermiş. Kaçıp bir süre Paris'te kalacaklarına, ihtiyarın öfkesi geçince de kari - koca olarak geri döneceklerine, üçü beraber ömürlerinin sonuna kadar mutlu yaşayacaklarına inandırmış zavalliyi. Kız kaçmış, ihtiyar da lanetlemiş onu, arkasından da iflâs etmiş. Frauenmilh de işi gücü bırakıp kızın pesinden Paris'e gitmiş; çok seviyormuş çünkü.

-. Dur hele! Kim bu Frauenmilh?

- Sey... neydi adı canım? Feyerbah... yo yo... Pfeferkuhen! Prens evlenemezdi tabii bu kızla; öyle ya. kontes Hlestova ne derdi sonra; baron Pomoykin ne düşünürdü? Kızcağızi aldatmaktan başka yapacağı bir şey yokmuş. Aldatmış da... ama alçakça. Zavallıya bir dayak atmadığı kalmış. Sonra mahsus Pfefferkuhen'i dadandırmış evlerine; saf delikanlıyla kızın dostlukları ilerlemiş. Her akşam basbasa dertleşip ağlaşıyorlarmış. Prens bile bile yalnız bırakıyormuş onları. Bir gece geç vakit gelmiş eve, kızla Pfefferkuhen'i basbasa bulmuş; onları suç üstü yakaladığını iddia ederek ikisini de kapi dışarı et-Prenslük (Almanca)

mis; sabahleyin de kendisi kalkıp Londra'ya gitmiş. Kadın da gebeymiş; evden kovulduktan birkaç gün sonra bir kız doğurmuş... yani kız değil de oğlan, evet evet, bir oğlan doğurmuş, adını da Volodya koymuşlar. Pfefferkuhen evlât edinmiş çocuğu. Kadın Pfefferkuhen'le beraber yaşamaya başlamış. Adamin eskiden biriktirdiği biraz parası varmış. Beraberce İsviçre'yi, İtalya'ya dolasmışlar... anlayacağın, siir dolu yerlerde bulunmuşlar hep. Öyle olmasını da olagan karşılamalı. Kadın habire ağlıyor, Pfefferkuhen de içleniyormuş; yıllar böyle geçmiş, kız büyümüş. Prens keyfi yerindeymiş, yalnız bir düşüncesi varmış: kadına verdiği imzalı kâğıdi geri alama-mış. Ayrılırken kadın «Alçak herif, diye bağırarak yüzüne karşı. Soyduğun sogana çevirdin beni, onurumu bir paralıktın, şimdi de bırakıp kaçıyorsun. Hoşça kal! Ama kâğıdi geri vermeyeceğim sana. Seninle evlenmek yollarını arayacağım için değil, bu kâğıttan pek korktugun için saklayacağım onu. Ölünceye kadar bende kalacak». Kisacası, bağırıp çağırıyor, agzına geleni söylüyormuş; ama Prens'in orali olduğu yokmuş. Böyle alçaklar, karşılarındaki iyi yürekli, soylu bir insansa çok daha rahat olurlar. Saf olduklarından kolayca aldatılabilir-ler. Sonra, yasalardan yardım beklemeyi kendileri için bir küçüklük sayarlar. Sözgelimi bu kadını alalım ele: kâğıttan yararlanmayı yakistiramamış kendine de saklamış onu. Zaten Prens'in de kuskusu yokmuş bundan, kadının kâğıdi gidip gerekli yere vermektense ölmeye razı olacağını biliyormuş. Bu yüzden de bir zamana kadar rahatmış içi. Kadın onun pis suratına tükürmüş ama Volodya da kucagında kalmış; ölse çocuğun hali nice olurdu? Bunu kimsenin düşündüğü yokmuş tabii. Brudersaft da avutmaya çalışıyormuş onu; beraberce Schiller'i oku-yorlarmış. Günün birinde Brudersaft durup dururken tahtalı köyü boylamış...- 276

- Yani Pfefferkuhen?

- Her neyse işte! Kadın da...

- Durl! Kaç yıl dolasmışlar?

- Tam iki yüz yıl. Kadın da Krakov'a dönmüş. Babası kabul etmemiş onu, lanetlemiş; bir zaman sonra da zavallı ölmüş; Prens bunu duyunca sevincinden göklere uçmuş. Onlar ermiş muradına biz çikalım kerevetine... içelim Vanya'cığım, içelim!

- Yanılmıyorsam Prens'in bu işiyle ilgileniyorsun, Masloboyev.

- Bu çok mu lâzım sana?

- Ama anlamadığım bir şey var: senin elinden ne gelir bu konuda?

- Bunda anlaşılmayacak ne var? Kadın on yıllık bir ayrılıktan sonra yabancı bir adla dönmüştü Madrid'e; Brudersaft'ın, ihtiyarın durumunu, kadının gerçekten dönüp dönmediğini, çocuğun ne olduğunu, kadının öldüğü haberinin doğruluk derecesini, kâğıdın kimde kaldığını v.b. öğrenmesi gerekiyordu. Öğrenmek istediği öyle şeyler vardı ki! Çok ıgır ıgır bir heriftir bu, Vanya, sakın kendini ondan ; Masloboyev'in de bir alçak olduğunu hiç bir zaman getirme aklına! Gerçi alçaktır (bence alçak olmayan insan yoktur) ama sana karşı alçaklık etmez. Çok sarhosum, biliyorum, ama gene de dinle beni: günün birinde, Masloboyev'in sana

oyun oynadığı (lütfe bu oyun oynamak sosunu unutma) kuskusuna kapılırsan, bunu senin kötülüğünü düşünerek yapmadığına inan. Maslobojev senin iyiliğini düşünüyordur yüzde yüz. Kuskulara kaptırma kendini, gel Maslobojev'in kendisine kardeşçe, açık açık sor durumu. Şimdi bir kadeh içers misin?

- Hayır.
- Öyleyse bir şeyler ye.
- Hayır Maslobojev, kusura bakma...
- Hadi git öyleyse, saat dokuza çeyrek var, kibirli

sey... Geç kaldın.

Aleksandra Semyonovna ağlamakli bir sesle,

- Nasıl? Ne dedin ne? Patlayana kadar içtin, şimdi de konugumuzu kovuyorsun ha! diye bağirdi. Her zaman böyledir iste.

- Biz onunla uyusanlayız Aleksandra Semyonovna! Basbasa kalalım daha iyi. Bu generaldir! Hayır Vanya, saçmaladım; sen general değilsin, ben alçagım! Bak su halime, neye benziyorum? Senin yanında kaç paralık değerim olabilir. Bağisla beni Vanya, kusuruma bakma, bırak dökeyim içimi...

Boynuma sarıldı, hüngür hüngür ağlamaya başladı. Kalktim. Aleksandra Semyonovna pek üzgün,

- Aman Allahım! dedi. Oysa yemek hazırlamistik size! Cuma günü gelecek misiniz bari?
- Geleceğim Aleksandra Semyonovna, söz veriyorum.
- Ondan... böyle sarhos oldu diye tiksindiniz belki de. Sakin tiksineyin Ivan Petroviç; iyi, çok iyi bir insandır; sizi de çok seviyor! Son zamanlarda gece gündüz hep sizden söz ediyor. Kitaplarınızı aldı bana; ama «okuyamadım daha; yarın başlayacağım. Geleceğiniz günü dört gözle bekleyeceğim! İnsan yüzü gördüğüm yok; hiç kimse bize oturmaya gelmiyor. Her şeyimiz var, ama gelen gidenimiz yok. Deminden beri konuşmanızı dinliyorum, öyle hosuma gitti ki... Cumaya görüşürüz...

VII

Çabuk adımlarla eve doğru yürüyordum; Maslobojev'in anlattıkları çok sasırtmısti beni. Neler neler geliyordu aklıma... Aksine, evde de beni elektrik çarpmıs gi-- 278

bi sarsan bir olayla karşılaştım.

Oturduğum evin tam karşısında bir sokak feneri vardı. Avlu kapısından giriyordum ki, fenerin dibinde duran tuhaf bir yaratık bana doğru atıldı. Öyle ki, korkudan bağirdim. Dehsete kapılmış, zangir zangir titreyen, aklım yitirmıs gibi bir kız çocuğuydu bu; acı acı haykırarak koluma yapisti. Ürpeldim. Nelli'ydi!

- Nelli! Ne oldu sana? diye bağirdim. Ne isin var burada?
- O... yukarda... bizim evde...
- Kim? Hadi beraber çıkalım yukarı.
- Olmaz, olmaz! O gidinceye kadar merdiven basında beklerim ben... içeri girmem.

içimde tuhaf bir önsezi, yukarı çıktım, kapıyı açtım.....

karsındaki Prensti. Masanın başına oturmuş, romanımı okuyordu. Okumasa bile, önünde açık duruyordu.

Beni görünce sevinçle,

- Ivan Petroviç! diye haykirdi. Nihayet gelebildiniz! Biraz daha bekleyip gidecektim. Bir saattir buradayım. Kontesin devamlı ısrarlarına dayanamadım, bu akşam sizi oraya götürceğime söz verdim. Sizinle tanışmayı çok istiyor! Bana vaatetmistiniz; ben de buna güvenerek, sizi bir yere gitmeden evde bulmak, alıp Kontese götürmek için erken geldim. Hizmetçiniz evde olmadığınızı söyleyince ne kadar üzıldüm bilemezsiniz. Elden ne gelirdi! Bu akşam oraya sizinle gideceğime söz-vermistem; oturup on bes dakika bekleyeyim dedim. Hâlâ bitmedi bu on bes dakika: romanınıza dalmısım. Ivan Petroviç! Yüce bir şey bu! Böyle bir eserden sonra anılarlar artık değerini! Ağlaya ağlaya bir hal oldum! Evet, ağladım, oysa pek ağlamam ben...
- Sizinle gelmemi istiyorsunuz ama bilmem ki... Doğrusunu söyleyeyim, şimdi... seve seve gelirdim, a-ma...

- Allah askına gelin! Sonra halim nice olur benim? Bir buçuk saattir bekliyorum sizi!.. Üstelik sizinle muhakkak konuşmalıyım... ne üzerine olduğunu anlıyorsunuz, değil mi? Bütün bu işleri benden iyi biliyorsunuz... Belki de bir karara varırız sizinle, düşünün bir kere! Allah askına kirmayın beni!

Eninde sonunda oraya nasıl olsa gideceğimi düşündüm. Natasa o anda yalnız başına oturuyor, beni bekliyor olsa bile bir an önce Katya'yla tanışmami o istemisti. Hem Alyosa da yanındaydı belki... Sonra, ona Katya'yla ilgili haber götürmedikçe Natasa'nın içinin rahat etmeyeceğini de biliyordum; gitmeye karar verdim. Ama Nelli düşündürüyordu beni.

- Biraz bekleyin, dedim.

Disari çıktım. Nelli merdivenin başında, karanlık bir köşeye sinmiş, kipirdamadan duruyordu.

- Niçin içeri gelmek istemiyorsun Nelli? Ne yaptı sana? Ne söyledi?
- Hiç... girmem içeri, girmem... korkuyorum... Ne kadar yalvardıysam olmadı. Ben Prensle çıkınca arkamizdan içeri girip kapıyı kilitleyeceğine söz verdi.
- Kim gelirse, ne derse desin, açma kapıyı Nelli.
- Onunla mi gideceksiniz?

- Evet.

Ürperdi, Prensle gitmeyeyim diye yalvaracakmış gi-bi kolumdan tuttu, ama bir şey söylemedi. Onu sorguya çekmeye karar verdim.

içeri girip, Prensten özür diledikten sonra giyinmeye başladım. O kadar uzun boylu hazırlanmamın gereksiz olduğunu söylüyordu. Ama beni yukardan aşağı süzdükten sonra,

- Daha iyice bir şey giyseniz fena olmazdı, diye ekledi. Sosyetenin kati kurallarını bilirsiniz... kişi istese kurtulamaz onlardan.

Fragim olduğunu görünce can sıkıntısı geçti.

- Toplumumuz hiç bir zaman bu denli olgun olmayacaktır, diye ekledi.

Çıktık. Ama merdivenin yarısında onu bırakıp geri döndüm, arkamızdan hemen içeri giren Nelli'yle bir kere daha vedalaştım. Çok heyecanlıydı. Yüzü mosmor olmuştü. Onu yalnız bırakmak istemiyordu canım, korkuyordum.

Merdivenleri inerken Prens,

- Çok tuhaf bir hizmetçiniz var, dedi. Hizmetçiniz-di değil mi o küçük kız?

- Hayır... şey... simdilik öyle yanımda kalıyor.

- Tuhaf bir kız. Deli her halde. Düşünün bir kere, önce güzel güzel cevaplar veriyordu bana, ama ne zaman ki isikta yüzümü yakından gördü birden üzerime atıldı; bagiriyor, zangir zangir titriyordu, koluma yapışmıstı... bir şeyler söylemek istiyor, ama söyleyemiyordu. Dogrusu korktum. Elinden kurtulup kaçmak istiyordum, ama, neyse ki o kaçtı. Sasırmıstım. Nasıl geçinebiliyorsunuz; onunla?

- Saralı zavallı... dedim.

- Simdi anlasıldı! Bayılmaları da varsa olagan...

Birden bütün bu olaylar birbirine bağlı gibi geldi bana: Maslobojev'in dün benim evde olmadigimi bile bile gelmesi, bugün ona ugramami yazması, sarhos halinde istemeye istemeye anlattıkları, bana oyun ederse bunu benim kötülüğümü düşünerek yapmadigına inanmam için ısrarı, nihayet, Prensın beni bir buçuk saat beklemesi - oysa benim Maslobojev'de olduğumu biliyordu belki de, - Nelli'nin dışarı kaçması... evet, bu olaylar bağlıydı birbirine. Düşünmek gerekti.

Avlu kapısında Prensın kupa arabası bekliyordu. Binip yola koyulduk.

- 281

VIII

Yolumuz pek uzak değildi. Torgoviy köprüsüne kadar gidecektik. Önceleri hiç konuşmadık. Benimle nereden konuşmaya başlayacağını merak ediyordum. Agzımı arayacak, beni yoklayacak, dolambaçlı yollarla benden bilgi edinecek sanıyordum. Ama hiç de öyle olmadığı, doğrudan doğruya konuya girdi.

- Ivan Petroviç, diye başladı, bu günlerde aklımdan hiç çıkmayan bir durumla karşı karşıyayım. Bunu önce sizinle konuşmak, düşüncenizi öğrenmek istiyorum: kazandığım dâvadan vazgeçmeye, tartışma konusu on bin rubleyi İhmenev'e bırakmaya karar verdim. Nasıl hareket etmeliyim?

«Nasıl hareket etmenin gerektiğini bilmemene imkân yok, diye geçirdim içimden. Alay mı ediyorsun benimle?»

Elimden geldigince saf bir tavırla,

- Bilmem ki Prens, dedim, başka bir konuda, yani Natalya Nikolayevna'yla ilgili istediğiniz bütün bilgiyi verebilirim size, ama sözünü ettiğiniz şeyi hiç kuskı yok ki siz benden iyi bilirsiniz.

- Hayır, hayır, bilmiyorum. Siz sık sık görüyorsunuz onlarla; belki Natalya Nikolayevna bile bu konuda düşündüklerini bir çok kere söylemiştir size. Benim için çok önemli bu. Yardım edebilirsiniz bana; güç durumdayım. Öteki işler nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın - ne demek istediğimi anlıyorsunuz tabii - bu parayı almamaya kararlıyım. Ama bunu nasıl yapmalıyım, beni düşündüren bu iste. İhtiyar gururuna düşkün, inatçıdır; benim bu iyi niyetimden alınır, paraları yüzüme fırlatır belki...- 282

- Sormama izin verin, bu parayı kimin sayıyorsunuz: kendinizin mi onun mu?

- Dâvayı ben kazandığıma göre benim demektir.

- Ama hakçası?

Prens, benim böyle çekinmeden, açık açık sormamdan biraz gücenmiş gibi,

- Tabii benimsin, dedi. Galiba bu işin aslım pek bilmiyorsunuz. İhtiyarı, beni bile bile aldatmakla suçlamıyorum; inanın hiç bir zaman da suçlamadım. Bu çirkin iddiayı kendi attı ortaya. Suçu işlerle gerektiği gibi ilgilenmemek, görevini yapmamaktır. Oysa aramızda bir anlaşma vardı. Hem sunu da bilmenizi isterim, bunun da o kadar önemi yok; asıl önemli olan, o zaman birbirimize ettiğimiz hakaretlerdir. On bin rubleyi önemsemezdim bile belki; sanırım, aramızdaki tartışmanın niçin, nasıl başladığını biliyorsunuzdur. Kabul ediyorum, kuskucu, hattâ belki haksızdım (tabii o zaman), ama bunun farkına varamadım, ugradığım hakaretin etkisi altında fırsatı kaçırmayıp mahkemeye verdim. Bu yaptığımı dürüst bir hareket saymayabilirsiniz. Kendimi temize çıkarmaya çalışmayacağım; sadece su kadar söyleyeceğim size: öfkeye kapılmak, gururunun incinmesi sonucu uygunsuz bir şey yapmak kişinin dürüst olmasına delil değildir; tam tersine, en olagan, insanca bir tepkidir. Sonra sunu da itiraf edeyim, o zamanlar İhmenev'i pek az taniyordum; bu yüzden, Alyosa'yla kızı üzerine çıkarılan söylentilere inandım, benim güvenimi kötüye

kullandiginin da dogru oldugunu sandim... Ama artik birakalim bunu. Önemli olan, simdi ne yapmam gerektigidir. Bir yandan dâva açmakta hakli oldugumu söylerken bir yandan da parayi almazsam bu, on bin rubleyi ona bagisladigim anlamina gelecek. Buna Natalya Nikolayevna'nin durumunu da eklerseniz... Muhakkak yüzüme firlatir parayi...

- Bakin, firlatir diye kendiniz söylüyorsunuz, demek "ki dürüst bir insan sayiyorsunuz onu; bu durumda paranizi çaldigina inanmamaniz gerekir. Öyleyse ne diye gidip haksiz oldugunuzu söylemiyorsunuz kendisine? Dürüst bir davranis olurdu bu; hem Ihmenev de parasini geri almaya razı olurdu belki.

- Him... parasini demek! önemli olan bu iste. Bir de benim durumumu düşünün ama. Gidip dâvada haksiz oldugumu söyleyecegim ona. Ya «Haksiz oldugunu biliyordun da ne diye verdin mahkemeye?» derse? Ya her önüne gelen bu soruyu sorarsa bana? Zaten hakliyim; parami çaldigini hiç bir zaman iddia etmedim; ama islerimle ilgilenmediginden iyi bir yönetici olmadigindan yakindim, simdi de bundan kuskum yok. Bu para benimdir, bunun aksini söylemek kendi kendime iftira etmek gibi geliyor bana. Hem hakareti bile bile üzerine aldı ihtiyar; siz de simdi gidip ondan özür dilememi istiyorsunuz. Bu kadari fazla.

- Bence iki kisi barismak istiyorsa...

- Bunun kolay bir sey oldugunu mu saniyorsunuz?

- Evet.

- Hayir, bazan çok güçtür, üstelik...

- Üstelik arada daha baska engeller de var degil mi? Iste bu konuda sizinle ayni fikirdeyim Prens. Natalya Nikolayevna'yla oglunuz arasindaki durumu Ihmenev'lerin istedigı biçimde yoluna koymaniz gerekiyor. Dâva konusunu da içtenlikle ancak o zaman konusabilirsiniz Ihmenev'le. Henüz hiç bir sey düzelmemiskem yapacaginiz tek sey var: dâvada haksiz oldugunuzu itiraf etmek; hattâ, gerekiyorsa bunu herkesin önünde açıklamak... ben böyle düşünüyorum iste. Açık konusuyorum, çünkü bu konuda ne düşündüğümü siz sordunuz; sanirim, yalan söylememi istemezsiniz. Bu durum size sunu sormak cesaretini veriyor bana: on bin rubleyi Ihmenev'e geri vermeyi niçin istiyorsunuz? Kendinizi hakli görüyorsanız ne diye vereceksiniz ona parayi? Merakimi bagislayin, ama öteki durumlarla o kadar yakin iliskisi var ki bunun...

Prens, sorumu duymamis gibi,

- Ne dersiniz? diye sordu, hiç bir sey söylemeden parayi Ihmenev'e versem kabul etmez mi?

- Etmez!

Öfkeden titremeye baslamistim. Bu küstahça soru, adam yüzüme tükürmüs gibi sinirlerimi bir anda ayaga kaldirmisti. Canimi sikan bir sey daha vardi: duymamis gibi davranip, soruma cevap vermeden - ona böyle seyler soracak kadar ileri gitmememi hatirlatmak istiyormus gibi - kibirli bir tavirle sözümü kesmisti. Sosyetede o-lanlara özgü bu kibirli tavirden nefret ederdim; Alyosa'yi da bu aliskanliktan vazgeçirmek için çok uğrasmistim.

«Etmez!» diye bagirmama Prens sakın sakın karsilik verdi :

- Him... çok heyecanlisiniz, ama hayatta bazı seyler sizin düşündüğünüz gibi olmaz. Sanirim bu konuda Natalya Nikolayevna da bir yol gösterebilir bize. Bir sorun bakalim.

Kabaca cevap verdim :

- Gösteremez. Demin dinlemek lütfunda bulunmadiniz beni, sözümü kestiniz. Parayi özür dilemeden verirseniz Natalya Nikolayevna, on bin rubleyi babasina kizinin karsiligi; ona da Alyosa'yi elinden almaniza karsilik verdiginizi düşünecektir...

Prens gülümsedi. (Niçin gülümsemisti acaba?)

- Him... aklınıza neler geliyor Ivan Petroviç. Daha çok konusacaklarim var sizinle. Simdilik yeter bu kadar, zamanim yok. Yalniz sunu unutmamanizi dileyecem: durum dogrudan dogruya Natalya Nikolayevna'yla onun

gelecegiyle ilgilidir; her sey biraz da sizinle verecegimiz karara baglidir. Çok gereklisiniz bu konuda, sonra anlayacaksınız... Bu bakimdan, benden ne kadar hoslanma-saniz da, Natalya Nikolayevna'nin dostu oldugunuz sürece benimle konusmaktan kaçamazsiniz. Geldik... â bien-tot (1).

IX

Kontesin evi pek güzeldi. Odalar sade olmakla beraber hos, zevkle döşenmisti. Gene de her seyde bir igretlilik hissediliyordu. Bu, gösteris için bir sürü esyayla doldurulmus, varlikli bir ailenin devamli olarak oturduğu bir evden çok, geçici bir süre için oturulmak üzere oldukça sade döşenmis uygun bir daireydi. Kontesin yazın Sim-birsk ilindeki harap, iki kere ipotek edilmiş çiftligine gidecegi, Prens de ona yol arkadasligi edecegi söylentileri dolasiyordu. Bu söylentileri duymus, kendi kendime canim sikilarak düşünüyordum: Katya Kontesle gidince Alyosa'nin tutumu ne olacakti acaba? Natasa'yla bu konuyu konusmamistim daha; korkuyordum. Yalniz bazı hallerinden bu söylentilerin onun kulagina kadar geldigini sezinlemistim. Ama bana açilmiyor, için için istirap çekiyordu.

Kontes çok iyi karsiladi beni, içtenlikle elimi sikti; beni evinde görmeyi çoktan beri istedigini söyledi. Çevresinde toplandigimiz - dört kişiydik: Kontes, ben, Prens, bir de diplomat tavrili, saçlari hafif pomatlanmis, (1) Yakinda görüşürüz (Fransızca); burada: konusmamiza yakinda devam ederiz. yakasinda nisaniyla, yüksek sosyeteden oldugu belli orta yasli bir bey - çok güzel gümüş semaverden çaylarimizi Kontes kendi dolduruyordu. Diplomat tavrili beye özel bir saygi gösteriyorlardi. Kontes, Avrupa'dan döndükten sonra, umdugu gibi yüksek kişilerle iliski kurmayi basaramamisti Petersburg'da. O aksamki konuktan baska hiç kimse aksamlari oturmaya gelmiyordu ona. Gözlerimle Katerina Fyodorovna'yi aradim; öteki odada Alyosa'yla beraberdi. Ama geldigimizi duyunca hemen yanimiza çıktı. Prens saygiyla öptü elini; Kontes beni gösterdi. Prens hemen tanistirdi bizi. Sabirsiz bir dikkatle inceliyordum onu: beyazlar giyinmis, kısa boylu, yüzünde sakin, durgun bir ifade olan, Alyosa'nin dedigi gibi masmavi gözlü, sadece gençlik güzelliği olan narhi yapili, sarisin bir kizdi bu. Çok çok güzel bir kizla karsilasacagimi bekiyordum, hayal kirikligina ugramistim. Yuvarlak yüzünün çizgileri düzgün, sade bir biçimde taranmis gür saçlari gerçekten güzel, bakisi sakindi. Sokakta karsilassam basimi çevirip bakmazdim bile. Ama ilk anda böyle düşünmüstüm. O aksam sonra daha yakindan inceledim Katya'yi. Yalnizca, elimi sikarken gözlerimin içine hiç bir sey söylemeden garip, ısrarli, içten bir dikkatle uzun uzun bakmasi sasirmama yetmisti; nedense elimde olmadan gülümsedim. Karsimdakinin temiz ruhlu bir insan oldugunu hemen anlamistim tabii. Kontes gözünü ayirmiyordu ondan. Katya elimi siktikten sonra tuhaf bir acelecilikle odanın öte kösesine gitti, Alyosa'nin yanina oturdu. Alyosa benimle tokalasirken «Az kalacagim burada, sonra hemen oraya gidecegim» diye fisildadi. «Diplomat» - soyadini bilmedigim için böyle söz e-decegim ondan - agirbasli, magrur bir tavirle anlatiyordu. Kontes de büyük bir dikkatle dinliyordu. Prens, diplomatın sözlerini onayliyor gibi, yaltaklanarak gülüm-

süyordu; konusmaci, besbelli ona deger verdiginden, sik sik dönüp bakiyordu yüzüne. Bana çayimi vermis, bir yanda rahat birakmislardi. Bu çok hosuma gitmisti. Elimden geldigince Kontesi de inceliyordum. İlk bakista iste-miyerek begendim onu. Belki genç sayılmazdi, ama bana en çok yirmi sekizinde gibi geldi. Yüzü hâlâ taptazeydi; ilk gençliginde çok güzel olsa gerekti. Siyah saçlari oldukça gürdü; bakisi son derece içten, ama biraz oynak, muzipti. Ne var ki, nedense simdi kendini tuttuğu belliydi. Bakisinda ayrıca zekâ, iyi yüreklilik, nese pariltıları da vardi. Onun biraz havai yaradilisli, eglenceye düskün, içten ama bencil bir insan oldugunu anlamistim. Prensın etkisi büyüktü üzerinde. Aralarında gizli bir iliskinin oldugunu biliyordum. Avrupa'dayken sevistiklerini, Prensın Kontesi pek kiskanmadigini da duymustum. Ama onlari geçmisteki iliskilerinden baska esrarli, birtakim çıkarlara dayanan bazi durumların da birbirine bagladigini saniyordum - simdi de öyle düşünüyorum. - Aralarında bir seyler vardi... Prensın son zamanlarda ondan biktigini, ama iliskilerini kesmedigini de biliyordum. Katya üzerine kurulan plânlar bagliyordu onlari birbirine belki de. Bu niyeti yüzünden Prens, Kontesin çok istemesine ragmen evlenmiyordu bile onunla. Oysa kadin, evlenirlerse üvey kizinin Alyosa'yla evlenmesi konusunda ona yardımcı olacagim da vaadetmis. Bunu, Alyosa'nin bana anlattiklarından çıkariyordum. Gene onun anlattiklarından Prensın, avucunun içine iyice aldıgi Kontesten nedense çekindigini de biliyordum. Alyosa bile farketmisti bunu. Sonralari, Prensın kontesi baska biriyle evlendirmeyi çok istedigini, hattâ onu Simbirsk'e, sirf ona orada bir koca bulmak umuduyula götürdüğünü duydum.

Bir yanda oturmus dinliyor, Katerina Fyodorovna'yla basbasa konusma firsatini nasıl yaratabilecegimi düşünüyordum. Dimlomat, Kontesin son günlerdeki durum,

- 288

yeni devrimler, onların korkması için ortada bir neden olup olmadigi üzerine sordugu sorulari cevaplandiriyordu. Adam agirbasli, magrur bir tavirle anlatiyor, sözü uzattıkça uzatiyordu. Güzel konusuyor, düşüncesini ustalıkla açıklıyordu ya, savundugu görüş igrençti. Bu devrimlerin, değisikliklerin en kısa zamanda beklenen ürünü verecegini; bu ürünleri görünce sagduyunun baskın çıkacagini, toplumda (tabii hepsinde değil) yepyeni bir ruhun doğacagini, yanlış yoldan gidildiginin anlasilip gene geriye dönülecegini iddia ediyordu. Bu tecrübenin - aci da olsa - toplumumuza çok yararlı olacagini, çünkü mutlu geçmişe nasıl bağlanmamızın gerektigini bize öğretecegini; bu basibozuklugun bir an önce bardagi tasirmasının daha iyi bile olacagini söylüyordu. «Bizsiz olmaz, diye bagladi sözünü, bizsiz hiç bir toplum ayakta duramamistir. Biz bir sey kaybetmeyiz, hattâ kazaniriz. Yüze yüze karaya çıkariz; o anda elimizdeki bayrakta söyle yazar: Pire ça va, minem ça est (1)». Prens, dudaklarında bu düşünceye katildigini belli eden igrenç bir gülümseme, dinliyordu. Diplomat pek keyifliydi. O anda az kaldı itiraz edecek kadar budalalasacaktim, içim içimi yiyordu. Prensın çirkin bakisi durdurdu beni. Hafifçe, benden yana dönmüş, heyecanlı bir çıkis yapmami bekliyormus gibi tuhaf tuhaf yüzüme bakiyordu. Kendimi küçük düşürmem için böyle bir atilis yapmami belki de istiyordu. Üstelik diplomatın itirazimi anlamayacagından, hattâ beni adam yerine koymayacagından da kuskum yoktu. Onların yanında oturmaktan tiksiniyordum; Alyosa kurtardi beni. Sessizce yanima geldi, omuzuma dokunup, biraz konusmak için çağirdi. Onu Katya'nin yolladigini anlamis- Ne denli kötü olursa o denli iyi (Fransızca).

tim. Yanılmamışım. Bir dakika sonra genç kızla yan yana oturuyorduk. Önce «ne biçim seysin sen böyle» der gibi bakti yüzüme; konuşmaya nereden başlayacağımızı bir an kestiremedik. Bununla beraber, onun bir başlayınca belki sabaha kadar konuşacağı inancı vardı içimde. Alyosa'nın «bes altı saat konuştuk», dediği geldi aklıma. Alyosa yanımızda oturuyor, başlamamızı heyecanla bekliyordu. Gülümseyerek bize bakıp,

- Niçin konuşmuyorsunuz? diye sordu. . Katya,

- Ah Alyosa, ne seysin... dedi, başlayacağız iste. Sizinle konuşmak istediğim o kadar çok şey var ki Ivan Petroviç, söze nereden başlayayım bilemiyorum. Çok geç tanistik, daha erken tanimalıydık birbirimizi; zaten ben sizi hanidir tanıyorum. Sizi görmeyi öyle istiyordum ki! Hattâ mektup yazmayı düşünüyordum size...

Elimde olmadan gülümseyerek,

- Ne üzerine? diye sordum. Ciddî bir tavırla cevap verdi :

- Yazacak çok şey vardı. Sözgelimi, Alyosa Natalya Nikolayevna'nın böyle bir zamanda onu yalnız bıraktığı için hiç gücenmediğini söylüyor, bunun doğru olup olmadığını sormak istiyordum size. Sonra, Alyosa'nın bu yaptığı olacak şey mi yani? Söyler misin, ne isin var şimdi burada?

- Ah, şimdi, şimdi gidiyorum. Bir dakika kalıp nasıl konuştunuza baktıktan sonra gideceğimi söylemistim zaten.

- Bakacak ne var bunda, oturuyoruz iste, görmüyor musun?

Bana döndü, yüzü kızararak Alyosa'yi gösterdi,

- Her zaman böyledir, diye ekledi. «Bir dakika, bir

Ezilenler - F : 19

dakikacık kalacağım» der, bir türlü kalkmak bilmez, bakarsın gece yarısı olmuş. O saatten sonra oraya da gidemez tabii. «Natasa kızmaz, dedi, çok iyidir o». İşte böyle düşünüyor! Doğru mu bu şimdi? dürüst bir davranış mı?

Alyosa acikli bir sesle,

- Gitmesine gideceğim, dedi, ama sizin yanınızda kalmayı da o kadar istiyorum ki...

- Ne yapacaksın yanımızda? Hem bizim de yalnız konuşmamız gereken çok konu var. Bak Alyosa, gücenme; Ivan Petroviç'le yalnız konuşmamız gerekiyor... anla beni.

- Öyle gerekiyorsa giderim tabii... gücenecek ne var bunda. Gider bir dakikacık Levinka'da oturur, sonra oraya geçerim. - Sapkasını aldı. Bana döndü. - Bakın ne diyeceğim, Ivan Petroviç, babamın İhmenev'lerle arasındaki dâva sonucu kazandığı parayı almayacağını duydunuz mu?

- Duydum; kendisi söyledi bana.

- Ne soylu bir hareket, değil mi? Oysa Katya hiç de öyle düşünmüyor. Bu konuyu da konuşun onunla .Hosça kal Katya, hem yalvarırım Natasa'yi sevdiğimden kustu etme. Niçin hepiniz sitem edersiniz bana durmadan?... Onu ne kadar sevdiğimi biliyor, güveni de sonsuzdur bana; bundan kuskun yok. Onu bütün kalbimle seviyorum. Ama bu sevginin nasıl bir sevgi olduğunu bilmiyorum. Öyle seviyorum iste. Suçlu gibi ikide bir sorguya çekmeyin beni. Ivan Petroviç geldi iste, sor ona bakalım; Natasa'nın kışkanç, beni çok sevdiği halde son derece bencil olduğunu, benim için fedâkârlık etmeye yanaşmadığını o da doğrulayacaktır.

Kulaklarıma inanamıyordum, hayretle,

- Nasıl? diye sordum.

Katya ellerini birbirine vurarak âdeta haykirdi:

- Neler söylüyorsun Alyosa?

- Sasılacak ne var bu söyledigimde? Ivan Petroviç biliyor. Hep yanında olmami istiyor. Gerçi açığa vurmuyor istegini, ama belli...

Katya'nın yüzü öfkeden kıpkırmızı olmuştu.

- Utanmıyor musun, utanmıyor musun böyle konuşmaya? dedi.

- Utanacak ne var bunda ? Çok tuhaf bir kızsın Katya! Onun sandığından çok seviyorum onu, o da beni benim sevdiğim gibi gerçek bir sevgiyle seveydi haz duyduğum şeylerden geri çekmeye çalışmazdı beni. Evet, kendisi söylüyor gitmemi, ama yüzünden bunu istemeye istemeye yaptığı belli oluyor; söylemese daha iyi bu durumda.

Katya öfkeden parlayan gözlerini gene bana çevirdi.

- Hayır, hayır, bunda bir is var! diye bağırdı. İtiraf et Alyosa, hemen şimdi itiraf et, bütün bunları baban söyledi sana, değil mi? Bugün soktu aklına! Lütfen yalan söylemeye kalkışma: hemen anlarım çünkü! Öyle değil mi? Alyosa bozulmuştu.

- Evet, o söyledi, dedi, bundan ne çıkar? Bugün çok dostça konuştum benimle, hep öğdü onu, öyle ki, sasırdım kaldım: o kadar hakaret etti ona, gene de öğüyordu o-nu.

- Siz de inandınız, dedi. Her şeyini size vermisken; şimdi bile - daha bugün - hep sizi düşünüyor, aman canınız sıklımasın, Katerina Fyodorovna'yla görüşmekten yoksun kalmayasınız diye elinden geleni yapıyorken siz böyle düşünabiliyorsunuz demek! Bugün kendisi söyledi bunu bana. Nasıl oldu da inanabildiniz bu iftiralara! Utanmadınız mı?

Katya, karsisinda toplum için zararlı bir insan var-
mis gibi kolunu sallayarak,

- Nankör! dedi. Utanmak nedir bilmez zaten! Alyosa aqlamakli bir sesle,
- Sizinki de fazla oldu artik! diye söylendi. Hep böylesin Katya! Benim için iyi dedigini duymadim ki hiç...
Ivan Petroviç'i bırak zaten! Natasa'yi sevmedigimi sanıyorsunuz. Bencil oldugunu kötü maksatla
söylemedim. Beni çok sevdigini, ölçüyü kaçırdigini, bunun da hem beni hem onu üzdüğünü söylemek
istedim. Babama gelince, - istese bile - hiç bir zaman kandıramaz beni. Kanmam. Natasa'nin bencil
oldugunu kötü anlamda söylemedi; anladım ama. Aynı demin anlattığım gibi söylüyordu: beni o kadar çok
seviyor ki, sonu bencilliğe varıyor, bu yüzden hem o üzüyor hem ben; zamanla daha da artacak bu ü-
züntüm... Haksız mı yani; benim iyiliğimi düşünerek söylüyordu; hem bunda Natasa'yi küçük düşüren bir
yan da yok. Tam tersine, onun bana karsi sonsuz bir sevgi besledigini...

Ama Katya sözünü bitirtmedi Alyosa'ya, Heyecanla sitem etmeye basladi ona. Babasinin, sirf Natasa'yla
aralarina sogukluk sokmak için kizcagizi öğdüğünü, iyi yürekli gözükerek onu aldattığım deliller göstererek
ispat etmeye çalışıyordu. Natasa'nin onu nasıl sevdigini, bu yaptiklarini ancak böyle bütün varligıyla seven bir
insanin bagıslayabileceğim, gerçek bencilin o, Alyosa oldugunu saydı döktü. Katya'nin sözleri yavas yavas
etkisini gösterdi; derin bir keder, pismanlik kapladi benligini. Basi önünde, hiç cevap vermeden, bitik,
yüzünde bir istirap ifadesi, yanimizda öyle oturuyordu. Ama Katya'nin ona acidigi yoktu. Asiri bir merakla
dinliyordum anlattiklarini. Bu tuhaf kizi bir an önce daha yakından tanımak istiyordum. Henüz çocuktu, ama
inanç dolu, iyiye, hakliya yürekten bagli, tuhaf bir çocuk... Onun çocuk olduğu söylenebilirse, o halde
günümüz ailelerinde pek

çok rastlanan düşünen, çocuklardandı... Kafasinin çalıştigi belliydi. Bu düşünen, küçücük basin içinde neler
oldugu; orada çocuksu düşünceler, kavramlarla yasanmis izlenimlerin, gözlemlerin (Katya yasiyordu artik
çünkü) nasıl karsilastiklari; henüz yaşamadigi, kitaplardan edindigi, ama onu çok sasirtmis - belki onlari da
yasanmis sanıyordu - düşüncelerin de ötekiler arasina katilisi dikkate, incelenmeye değerci dogrusu. O
aksam, yanında kaldığım sürece ve sonraki görüşmelerimizde bu kizi oldukça iyi inceledim sanıyorum.
Duygulu, heyecan dolu bir yüregi vardı. Gerçeği her şeyin üstünde tuttuğu için kimi zaman sogukkanli olmayi
önemsemez, hayatta uyulmasi gereken bazı kurallari kör inanç sayar; atak yaradilisli bütün insanlar gibi bu
yanıyla ögünürdü. Bu ona ayrıca bir çekicilik veriyordu. Düşünmeyi, gerçeği arayip bulmayı çok seviyordu ya,
öylesine içten, çocuksu bir hali vardı ki, insan hemen isiniyordu ona. Levinka'yla Bo-rinka'yi hatirladim; genç
kizın onlarla iliski kurmasi olagandi. Çok tuhafti: ilk bakista bana hiç bir özelligi yok gibi görünen yüzü o
aksam giderek daha bir güzel, çekici gelmistti. Bu çocuksu saflıkla yan yana olan düşünen bir kadinin
agirbaslıligi; bu, gerçeğe duyulan asiri susa-mislik, inançlarına siki sikiya baglılık... bütün bunlar genç kizın
yüzüne içten, yüce, ruhsal bir güzellik veriyordu. Onu yeni taniyan kimse, yüzeyde kalan, ilgisiz bir bakisin
sezinleyemeyecegi bu güzelligin insanin içine yavas yavas isledigini zamanla anliyordu. Alyosa'nin ona,
«sonunda deli gibi tutulacagından kuskum yoktu artik. Delikanli düşünmekten, kafa yormaktan pek
hoslanmazdı ya, onun yerine düşünenleri, hattâ bir şey isteyenleri severdi... kendini Katya'nin ellerine
bırakmistti... Temiz bir yüregi vardı; dürüst, güzel olan her şeyin etkisine hemen kaptirirdi kendini. Katya da
çocuksu içtenligiyle kendine baglamisti onu. irade gücü hiç yoktu; oysa genç
kiz heyecanlı, inanç dolu, güçlüydü. Alyosa da onu yönetebilecek, hattâ buyrugu altına alabilecek bir insana
baglanabilirdi ancak. Bu yanıyla önceleri Natasa bir ölçüde baglamisti onu kendine; ne var ki Katya çok daha
sansliydi ondan... hâlâ çocuktu çünkü, uzun süre de çocuk kalacaga benziyordu. Onun bu çocuksu safligi,
parlak zekâsi, öte yandan mantiginin sesini dinlemektense duygularinin etkisi altında kalmasi Alyosa'ya daha
yakindi. O da hissediyordu bunu, bu yüzden Katya'ya giderek daha çok baglanıyordu. Basbasa
konusurlarken ciddi, «toplumsal» sorunlarin yanında oyuncaklardan da söz ettiklerine eminim. Gerçi Katya
da sık sık sitem ediyordu Alyosa'ya, avucunun içine iyice almisti onu, ama delikanlinin kendini Katya'nin
yanında Natasa'nin yanında olduğundan çok daha rahat hissettigi belliydi, ikisi daha bir denktiler, önemli
olan da buydu.

Alyosa ayaga kalkip sapkasini aldı, elini genç kiza uzatarak,

- Pekâlâ Katya, pekâlâ, dedi, yeter artik; zaten her zaman zaman sen haklisin, ben de haksız. Çünkü senin ruhun
benimkinden temiz... Simdi hem ona, hem de Levinka'-ya ugrarım...

- Levinka'yla bir isin yok. Sözümü dinledigin zamanlar pek sevimli oluyorsun.

Alyosa mahzun bir tavirla,

- Sen herkesten bin kat sevimlisin, dedi. Ivan, Petroviç, bir şey söylemek istiyorum size.

Odanin bir kösesine çekildik.

- Bugün bir alçaklık ettim, diye fisildadi. Çok büyük suçum var. Öğleden sonra Aleksandrovna adında güzel
mi güzel bir Fransız kadiniyla tanistirdi beni, babam. Sey... hoslandım ondan, ve... neyse iste; ne burada ne
Natasa'nin yanında kalmaya yüzüm var. Allahaismarladık Ivan Petroviç.

Gelip tekrar yanma oturdugumda Katya,

- Çok iyi, temiz bir çocuktur, dedi, ama bunun üzerinde sonra uzun uzun konuşacağız. Önce anlasamız gerek: sizce Prens nasıl bir insan?
 - Çok kötü...
 - Bence de. Öyleyse bunda anladık. Şimdi gelelim Natalya Nikolayevna'ya... Biliyor musunuz Ivan Petroviç, dört gözle bekliyordum sizi. Her şeyi öğrenebilirim sizden, şimdiye kadar Alyosa'nın anlattıklarından bir şeyler çıkarmaya çalışıyordum. Bilgi alacağım başka kimse de yoktu. Önce sunu söyleyin bana (en önemli olan budur): ne dersiniz, sizce Alyosa'yla Natasa mutlu olacaklar mı? Nasıl hareket edeceğim konusunda son kararımı vermem için bunu bilmem gerekiyor.
 - Bunu kesin olarak nasıl söyleyebilirim?... Katya sözümü kesti :
 - Kesin olarak söylemeyin, ne düşündüğünüzü söyleyin yeter. Çünkü çok zeki bir insansınız.
 - Bence mutlu olamazlar.
 - Niçin?
 - Birbirinin dengi değildirler.
 - Ben de öyle düşünüyorum!
- Genç kız derin bir keder içinde kollarını önünde kavuşturdu.
- Daha açık anlatın, dedi. Bakın, Natasa'yı görmeyi çok istiyorum; çünkü konuşacağımız çok şey var. Sanırım her şey ikimizin vereceği karara bağlı. Şimdilik hep hayalimde canlandırıyorum onu: çok akıllı, ağırbaşlı, dürüst, son derece güzel olsa gerek. Öyle, değil mi?
 - Öyle.
 - Bundan kuskum yoktu zaten. Peki nasıl oldu da Alyosa gibi bir çocuğu sevebildi ? Bunun nedenini açıklayın bana, bunu çok düşünüyorum.
 - Bu açıklanamaz Katerina Fyodorovna. Kisinin niçin, nasıl sevdiğini hiç kimse bilmez. Evet, bir çocuktur Alyosa. Öyle ama, bir çocuğun nasıl sevildiğini biliyor musunuz? (Yüzümden ayırmadığı ciddî, sabırsız, merak dolu gözlerine baktıkça içim bir hoş oluyordu.) Natasa, çocukluktan uzak olduğu ölçüde çok sevebilir Alyosa'yı, diye devam ettim. Dürüst, içten, pek saf - bazan yakışır ona bu saflığı - bir çocuktur Alyosa. Natasa belki de... nasıl söylesem? acımaya benzer bir duyguyla sevmiş olabilir onu. Soylu bir yürek acıyarak da sevebilir... Size bu konuda hiç bir şeyi açıklayamayacağımı hissediyorum; üstelik ben soracağım size: siz seviyor musunuz onu? Hiç çekinmeden, cesaretle sormuştum bu soruyu; a-celecliliğimin onun temiz, çocuk ruhunu incitmeyeceğini hissetmistim.
- Gözlerimin içine tatlı tatlı bakarak,
- Vallahi bilmiyorum henüz, dedi, sanırım çok seviyorum...
 - Gördünüz mü ya. Onu niçin sevdiğinizi Siz söyleyebilir misiniz?
- Bir an düşündükten sonra cevap verdi :
- Yalan dolan yok; gözlerimin içine bakarak bir şey anlatması çok hoşuma gidiyor... Bakın Ivan Petroviç, ben bir kızım, sizse erkeksiniz; size böyle şeyleri anlatmam doğru mudur acaba?
 - Bunda kötü ne var ki?
 - Doğru. Kötü bir şey yok bunda. Ama onlar (gözleriyle, semaverin bulunduğu masada oturanları gösterdi) duysalar kınarlardı beni. Hakları var mı sizce?
 - Yok! Kalbiniz kötü bir şey yaptığınızı söylemiyor size, öyleyse...
- Besbelli, konuşmamızı elinden geldince uzatmak istediğiyle kesti sözümü
- Ben de öyle yaparım her zaman; içime bir davra-

nisimin kötü olduğu kuskusu düşerse hemen kalbime bakarım, o rahatsa ben de rahat olurum. İnsanın daima böyle yapması gerekir. Sizinle, kendi kendimle konuşuyormuş gibi açık, içten konuşuyorum; çünkü, çok iyi bir insansınız; sonra, Alyosa daha ortaya çıkmadan Natasa'yla aranızda geçenleri biliyorum; dinlerken ağlamıştım.

- Kim anlattı bunu size?
 - Tabii! Alyosa. Anlatırken iki gözü iki çeşme ağlıyordu. O hali pek hoşuma gitmişti. Bana kalırsa o sizi, sizin onu sevdiğinizden çok seviyor Ivan Petroviç. İşte bu huyuna bayılıyorum onun. Sizinle böyle açık, içten konuşmamın ikinci nedeni de çok zeki, bana akıl verebilecek bir insan olmanızdır.
 - Benim size akıl verebilecek kadar zeki olduğumu nereden biliyorsunuz?
- Katya bir an düşündü.
- Belli! dedi. Önemli olan bu değil zaten; esas konumuza gelelim. Yol gösterin bana Ivan Petroviç: Natasa'nın rakibi olduğumu hissediyorum artık; ne yapsam, nasıl hareket etsem? Mutlu olup olmayacaklarını da bunun için sordum size. Gece gündüz hep bunu düşünüyorum. Perisan bir durumumuz var, perisan! Alyosa'nın Natasa'ya olan sevgisi iyice söndü, gün geçtikçe bana daha çok bağlanıyor. Öyle değil mi?
 - Galiba.

- Ama Natasa'ya söyledikleri de yalan degil. Artık onu sevmediginin farkında degil; bence Natasa farkındadır bunun. Ne istirap çekiyordur kızcağız!

- Ne yapmak istiyorsunuz Katerina Fyodorovna? Genç kız ciddî bir tavırla cevap verdi :

" - Bir sürü düşünce var kafamın içinde; hangisini seçeceğimi bilmiyorum. Sizi de bunun için sabırsızlıkla bekliyordum zaten: kararı siz verin. Siz her şeyi benden çok daha iyi biliyorsunuz. Simdi bir tanrisiniz siz benim

için. Dinleyin, önceleri söyle düşünüyordum: birbirlerini seviyorlar, mutlu olacaklarsa benim kendimi fedâ etmem, onların mutluluklarına yardımcı olmam gerek. Nasıl?

- Kendinizi fedâ ettiğinizi biliyorum.

- Evet, öyle oldu, ama sonraları Alyosa sık sık buraya gelmeye, beni sevmeye başlayınca kendimi fedâ etmem mi etmesem mi diye düşünmeye başladım. Çok kötü Mr sey bu, degil mi?

- Son derece olagandır... dedim, hiç bir suçunuz yok.

- Sanmam; çok iyi yürekli olduğunuz için böyle söylüyorsunuz. Kalbimin hiç de temiz olmadığını sanıyorum. Temiz olsaydı, nasıl hareket edeceğime karar verirdim. Ama birakalım bunu şimdi! Sonra Prensten, ma-mran'dan, (1) Alyosa'nın kendisinden aralarındaki ilişkiler üzerine daha çok bilgi topladım, birbirinin dengi olmadıklarını anladım; siz de aynı şeyi söylüyorsunuz. Bu kez kararsızlığım iyice arttı... Mutlu olamayacaklarsa ayrılırlar daha iyi olur bence. Önce sizden her şeyi ayrıntılarıyla öğrenmeyi, sonra da Natasa'ya gidip beraberce bir karar vermeyi koydum aklıma.

- Ama nasıl bir karar vereceksiniz, önemli olan da bu zaten!

- Söyle diyeceğim ona: «Alyosa'yi dünyada her şeyden çok sevdiğinize göre, mutlu olmasını yürekten istemeniz gerekir, öyleyse ayrılmalısınız ondan.»

- Güzel ama bunu duyunca Natasa'nın ne hale gireceğini düşündünüz mü hiç. Sonra, söylediginizi kabul etse bile, Alyosa'dan ayrılmaya gücü yetecek mi bakalım?

- Benim düşündüğüm de bu zaten, hem... hem... Birden aklamaya başladı. Dudakları titreyerek,

(1) Anne (Fransızca)

- Natasa'ya ne kadar acidigimi bilemezsiniz, diye fisildadi.

Ne söyleyebilirdim! Susuyordum. Katya'ya bakarken benim de içimden aklamak geliyordu. Ne tatlı bir çocuktü! Alyosa'yi kendisinin mutlu edebileceğine nereden böylesine inandığını sormadım artık.

Biraz sakinleştikten sonra, deminkinden daha bir mahzun,

- Müzik sever misiniz? diye sordu. Sasırmıştım.

- Severim, dedim.

- Zaman olsaydı Beethoven'in üçüncü konçertosunu çalardım size. Son günlerde hep onu çalıyorum, içimdeki... duyguları o kadar güzel dile getiriyor ki... Sanki benim için bestelemiş onu Beethoven. Neyse bir daha geldiğinizde çalarım, şimdi konuşmamız gerek.

Natasa'yla onun görüşmesini nasıl sağlayabileceğimiz üzerine konuşmaya başladık. Katya, hareketlerinin devamlı kontrol altında bulunduğunu; üvey annesi iyi yürekli bir kadın olduğu, onu da sevdiği halde, Natasa'yla tanışmasına dünyada izin vermeyeceğini; bu yüzden, kurnazlık etmeyi aklına koyduğunu söyledi. Sabahları araba gezintisine çoğu zaman Kontesle beraber çıkarmış. Bazan kontes gelmez, Fransız mürebbiyeyi katarmış yanına. Mürebbiye de hastaymış şimdi. Basi agridığı zamanlar böyle yaparmış Kontes; bu yüzden, basının, agıyacığı zamani beklemek gerekiyormuş. Yaslı mürebbiye çok iyi yürekli olduğu için, onu kandırmak kolaymış. Kisacası, Natasa'yla görüşecekleri günü önceden kararlaştırmak imkânsızdı.

- Natasa'yla tanıştığınıza pısmın olmayacaksınız, dedim. O da sizinle tanışmayı çok istiyordu; hiç degilse, Alyosa'yi kime bıraktığını görmesi bakımından sizinle tanışması iyi olacak. Bunun için üzmeysin kendinizi;300

- zamanla her şey düzelir. Yakında köye gidiyorsunuz galiba?

- Evet, bir aya kadar gideceğiz. Bunu daha çok Prensın istediğini biliyorum.

- Ne dersiniz, Alyosa da gelecek mi sizinle? Katya gözlerimin içine uzun uzun baktı.

- Ben de bunu merak ediyorum! diye mirıldandı. Sanırım gelecek!

- Öyle.

- Tanrım, bunun sonu neye varacak acaba? Beni dinleyin Ivan Petroviç. Her şeyi yazacağım size; çok çok yazacağım. Görüyorsunuz ya, simdiden sıkımaya başladım canınızı. Sık sık gelecek misiniz bize?

- Bilmiyorum Katerina Fyodorovna: duruma bağlı. Belki bir daha hiç gelmem.

- Niçin?

- Bir çok nedenleri olabilir bunun. Sonra Prensle aramızdaki ilişkiler de önemli.

Katya kararlı bir sesle,

- Uğursuz adam, dedi. Bakın Ivan Petroviç, ben size gelsem nasıl olur?

- Sizce?

Genç kız gülümsedi.

- Bence iyi olur. Bir gün ziyaret etmek isterim sizi... Sunu söyleyeyim ki, sizi saydığım kadar seviyorum da... İnsan çok şey öğrenebilir sizden. Seviyorum sizi... Bunu söylemem ayıp değil mi?
 - Neden ayıp olsun? Ben de öz kızkardeşim gibi seviyorum sizi.
 - Dostum olmak istiyor musunuz? - Tabii, tabii istiyorum! dedim.
- Gene çay masasında oturanları gösterdi.
- Onlar olsa muhakkak ayıp derler, genç bir kıza böyle konuşmanın yakışmayacağını söylerlerdi.

Sırası gelirken sunu da söyleyeyim, bol bol konuşalım diye Prens bu kadar uzun süre mahsus basbasa bırakmıştı bizi galiba. Katya,

- Prensın paralarım gözü diktigini çok iyi biliyorum, diye devam etti. Beni çocuk sanıyorlar; yüzüme karşı bile söylüyorlar bunu. Oysa ben hiç de çocuk olmadığım kanısındayım. Çok tuhaf insanlardır bunlar: kendilerinin farkı yok çocuktan. Nedir bu telâsları?
- Sormayı unuttum, Katerina Fyodorovna: Alyosa'nın sık sık gittiği Levinka'yla Borinka kimin nesidir-ler?
- Uzak akrabalarım. Çok zeki, dürüst çocukturlar, ama biraz fazla konuşurlar... İkisini de yakından tanırım... Gülümsedi.
- Onlara bir milyon ruble vereceğiniz doğru mu?
- Gördünüz mü, bu milyon lâfını ağızlarından düşürdükleri yok, can sıkılamaya başladı artık. Yararlı bir iş için seve seve yardım ederim tabii, ne yapacağım bu kadar parayı! Ama bu yardımı ne zaman yapacağım belli değil; oysa onlar gece gündüz, bağışlayacağım parayı nereye harcayacakları üzerine tartışıp duruyorlar... bir kavga etmedikleri kalıyor. Çok tuhaf doğrusu. Çok telâslı çocuklar. Ama gene de iyidirler... dürüst, zekidirler, Okuyorlar. Ne de olsa, baskaları gibi basibos yaşamaktan çok daha iyi bir şey bu. Öyle değil mi? Uzun uzun konuştuk. Hemen bütün hayatını anlattı bana; benim anlattıklarımı da büyük bir dikkatle dinledi. Daha çok Natasa'yla Alyosa'dan söz edeyim istiyordu. Prens yanımıza gelip, artık geç olduğunu söylediğinde saat on ikiydi. Kalktık. Katya elimi kuvvetlice sıktı, gözlerimin içine manalı manalı baktı. Kontes, sık sık gelmemi diledi. Burada tuhaf, belki de pek yersiz bir açıklama yapmadan geçemeyeceğim. Katya'yla üç saatlik konuşmamızın sonunda içimde garip, ama kesin bir inanç yer etmişti: onun, kadın erkek ilişkilerinden bile habersiz, saf bir çocuk olduğu inancıydı bu. Birtakım düşüncelerine, çok önemli bazı şeylerden söz ederken takındığı ciddi tavra pek gülünç bir hava veriyordu bu durum...

X

Arabasına bindiğimiz zaman Prens,

- Bakın ne diyeceğim Ivan Petroviç, dedi, beraberce bir şeyler yesek, ha? Ne dersiniz? Kararsız,

- Bilmem ki Prens, diye cevap verdim, gece yatmadan önce bir şey yemek âdetim değildir de...

Gözlerimin içine kurnaz kurnaz bakarak ekledi :

- Hem yer hem konuşuruz.

Açıkladı! «Benimle konuşmak istiyor, diye geçirdim içimden, benim de istediğim bu zaten». Razi oldum.

- Anlastık. Büyük Rihtim caddesinde B. ye gidiyoruz.

Biraz sasırmıştım,

- Lokantaya mı? diye sordum.

- Evet. Ne öldü? Akşam yemeklerini çoğunlukla dışarda yerim ben. Sizi davet etmeme izin vermez misiniz?
- Gece yemek yemediğimi söyledim size.
- Bir kerelik yemekten bir şey çıkmaz. Hem davet ediyorum sizi...

Yani «yediklerinin parasını ben vereceğim»; benî davet ettiğini mahsus belirttiğinden kuskum yok. Razi oldum, ama lokantada hesabımı kendim ödemeye kararlıydim. Lokantanın önünde indik arabadan; Prens ayrı bir oda tuttu; zevkle, ustalıkla yapılmış birkaç çeşit yemek söyledi. Yemekler de, istediği sarap gibi en pahalı çeşit-

dendi. Benim gücüm yetmezdi onların parasını ödemeye. Listeye bakıp, bir yarım dag tavuğuyla bir kadeh Lafite sarabı ısmarladım. Prens köpürdü.

- Benimle yemek istemiyorsunuz demek! Çok garip bir davranış bu. Pardon, mon ami, (1) ama bu yaptığınız... asiri bir kibir. Gurur değil, düpedüz kibir bu. Bahse girerim, bunun altından sınıf farkı sorunu çıkacak, inanin ki kiriyorsunuz beni.

Ama ben diretiyordum.

- Nasıl isterseniz, dedi. Zorlamam sizi... Ivan Petroviç, sizinle dostça konuşabilir miyim?

- Lütfen.

- Bence bu kadar alinganlık zararlıdır size. Zaten sizin gibilerin huyudur bu! Bir edebiyatçisiniz, dünyayı görüp tanımanız gerek, oysa siz her şeyden uzaklaşıyorsunuz. Dag tavugundan söz etmiyorum; bizim çevremize gösterdiğiniz asiri soguklugun zararlı olduğunu belirtmek istiyorum. Çok şey kaybetmenizden baska - hiç değilse yükselme şansınızı yok ediyorsunuz - romanlarınızda, hikâyelerinizde anlattığınız

kontların, prenslerin yasantılarına, zengin salonlara yabancı kalıyorsunuz... ben de neler diyorum? Siz yoksulları, küçük memurları, kavgacı subayları, birtakım soyguncuları, kaybolan kaputları anlatıyorsunuz... biliyorum, hepsini biliyorum.

- Ama yanılıyorsunuz Prens; «yüksek sosyete» ni-ze girmiyorsam, bu orada canımın sıkıldığından, bir de yapacak isim olmadıgındandır! Hem hiç girmiyorum da denemez...

- Evet, Prens R. ye yılda bir kere uğruyorsunuz; görmüştüm sizi orada. Yilin geri kalan zamanında da gurunuzla basbasa, tavan aralarında çürüyorsunuz. Oysa

(1) Kusura bakmayın dostum (Fransızca).

sizinkilerin hepsi de böyle yapmıyor... Öyle serüven arayanlar var ki igreniyor insan...

- Prens, lütfen kapatalım bu konuyu, tavan arasından da bir daha söz etmeyelim.

- Ah, gördünüz mü, gene alindiniz. Oysa sizinle dostça konuşmama izin vermistiniz. Ama suç bende, dostlugunuzu kazanacak hiç bir şey yapmadım çünkü. Güzel saraptır. Tadin bir kere.

Kendi sisinden bardağımı yarisina kadar doldurdu.

- Bakın Ivan Petroviç, birisinin dostlugunu zorla kazanmaya çalışmanın çirkin bir hareket olduğunu bilmez değilim. Ne var ki, düşündüğünüz gibi çevremizde herkes küçük görmez sizleri. Su anda yanımda beni sevdiğinizden değil de, sizinle konuşmaya söz verdiğim için oturdugunuzu da biliyorum. Yanılıyor muyum? Gülümsedim. O da öfkeyle gülümsedi.

- Bir bayanin durumuyla yakından ilgilendiginiz, onu savunmayı üzerinize aldığınız için buradasınız. Öyle değil mi?

Sabirsizlikle kestim sözünü :

- Öyle.

Prensin, karsisindakinin az da olsa ona ihtiyacı olduğunu görünce bunu hemen asığa vuran insanlardan olduğunu anlamıştım. Benim de ihtiyacım vardı ona şimdi. Anlatmak niyetinde olduğu şeyleri sonuna kadar dinlemeden bir yere gidemezdim; o da biliyordu bunu. Küstah, alaycı bir tavir takınmıştı.

- Yanılmıyorsunuz Prens, diye ekledim, sizi dinlemek için geldim, yoksa vallahi oturmazdim... çok geç oldu çünkü.

Aslında söyle demek istiyordum: «Yoksa vallahi o-turmazdim sizinle bir masada»; ama degistirdim sözümü. Bunu korkumdan değil, yere batasica su yufka yü-

rekliligimden, kibarligimdan yapmıştım. Haketsen bile, bir insanın yüzüne karşı hakaret etmek gelmezdi elimden. Sanıyorum Prens de farketmişti bunu; benim bu zayıflığım ona haz veriyormuş, bakisiyle bana «Ne o, söyleyemiyor musun, degistirdin lâfi değil mi!» der gibi gözlerimin içine bakıyordu. Evet, yüzde yüz öyleydi; çünkü sözümü bitirince bir kahkaha attı, dizimi oksadı. Gözlerinde su ifadeyi okudum:

«Güldürüyorsunuz adamı canım». İçimden «Hele dur!» diye geçirdim. Yüksek sesle,

- Bugün keyfim pek yerinde! dedi, sebebini de bilmiyorum. Evet dostum, evet, evet! Ben de bu bayan üzerine konuşmak istiyorum sizinle. Konuşup işi bir karara bağlamak gerek; umarım bu kez anlarsınız beni. On bin ruble, su altmışlık bebekten, himbil babadan söz etmiştim size... Neyse! Birakalım şimdi bunları. Lâf olsun diye söylemişim! Ha-ha-ha! Öyle ya, edebiyatçisiniz, anlamamız gerekirdi...

Hayretle bakıyordum yüzüne. Sarhos olamazdı.

- Bu kıza gelince, inanin ki saygım var ona, hattâ beğeniyorum, seviyorum onu; birazcık kaprisli, o kadar; ama atalarımızın dediği gibi «gülü seven dikenine katlanır»... diken acitir, ama bu acinin da bir tadı vardır; gerçi aptaldır benim Aleksey ya, agzinin tadını bildiği için hoş görüyorum onu. Anlayacağınız, bu kızlar hosuma gidiyor; hem (dudaklarını manalı manalı büktü) kendime göre bazı düşüncelerim var. Bunu sonra anlatacağım size...

- Prens! Beni dinleyin Prens! diye bağırdım. Sizdeki bu anî degisikligin sebebini anlayamadım, ama... bu konuyu kapatın, lütfen!

- Gene heyecanlandınız! Pekâlâ... kapatıyorum, ka-, patıyorum! Yalnız bir şey sormak istiyorum size dos-Ezilenler - F : 20

tüm: çok mu değer veriyorsunuz bu kıza? Kaba bir sabirsizlikle cevap verdim :

- Çok.

Pis pis siratarak, gözlerini kisti.

- Tabii... tabii seviyorsunuz da? dedi.

- İleri gidiyorsunuz! diye bağırdım.

- Peki, peki, bir daha söylemem! Kızmayın! Bugün pek sinirlisiniz. Oysa ben de uzun zamandan beri bu ka-

dar keyifli olmamıştım. Sampanya içseniz! Ne dersiniz ozan dostum benim?

- içmeyeceğim, istemiyorum.

- Yoo, olmaz! Bu gece arkadaşlık etmelisiniz bana. Neseliyim, temiz ruhlu bir insan olduğum için yalnız basıma mutlu olamam. Kim bilir, belki de can çiger dost olana kadar içeriz, ha-ha-ha! Evet, genç dostum, tanımiyorsunuz beni daha! Tanırsanız seveceğinize eminim. Bu gece sevinci de, üzüntüyü de, gözyasını da - gerçi ağlayacağımı pek sanmıyorum ya... - benimle paylaşmanızı istiyorum. Ee, ne dersiniz Ivan Petroviç?

Istedigim olmazsa heyecanimin uçup gidecegini, niyetimden vazgeçeceğimi, konuşmayacağımı anlıyorsunuz tabi; oysa buraya benden bir seyler isitmek için geldiniz.

Gene küstahça göz kırparak ekledi :

- Öyle değil mi? Su halde verin kararınızı. Korkmustum. Razi oldum. Bir yandan da «Sarhos etmek mi istiyor beni acaba?» diye geçiriyordum içimden. Sirasi gelmisken, Prens için çıkarılan, çok eskiden duyduğum bir söylentiden söz etmem gerekiyor. Onun, - toplum içinde o kadar kibar, ağırbaşlı olduğu halde - bazı geceler meyhanelerde içip içip rezalet çıkardığını söylüyorlardı... Korkunç seyler duymustum... Alyosa da babasının bazan içtiğini biliyor, bunu herkesten özellikle Natasa'dan saklıyormuş. Bir keresinde yanımda ağzından bir seyler kaçırmış, ama hemen toparlanmış, sorularıma

cevap vermemisti. Zaten o söylemeden de biliyordum bunu; ama itiraf edeyim, önceleri inanamiyordum. Simdi de sonucu merakla bekliyordum.

Sarabi getirdiler; Prens ikimizin de kadehini doldurdu. Sarabi zevkle yudumlarken,

- Gerçi kabalık etti bana ya, çok sevimli, çok sevimli bir kız! diye devam etti. Ama bu yaratıklar sadece böyle anlarda sevimlidirler... Beni mahcup ettiğini, çamura buladığını sanıyordur... hatırlıyor musunuz o aksami? Ha-ha-ha! Yanaklarının al al olması ne yakış-misti ona! Kadınları tanır mısınız? Solgun yanaklarının birden kıpkırmızı olması bazan pek yakışır onlara; far-kettiginiz oldu mu bunu hiç? Aman Allahım! Gene kızdınız galiba?

Artık tutamadım kendimi,

- Evet, kızdım! diye bagırdım. Natalya Nikolayev-na'dan böyle söz etmenizi istemiyorum. İzin vermiyorum!

- Oh, oh! Pekâlâ, sizi memnun etmek için degistiriyorum konuyu. Uysal, yumusak huyluyumdur. Sizden söz edelim. Severim sizi, Ivan Petroviç; sizinle ne candan, dostça ilgilendigimi bilemezsiniz...

Sözünü kestim :

- Prens, esas konuya gelsek daha iyi olmaz mı?

- Yani konumuza demek istiyorsunuz. Siz daha leb demeden leblebiyi anlarım ben, mon ami; ama sizden söz etmekle konumuza çok. yakından deginmis olacagiz... sözümü ağzıma tikamazsanız tabii. Devam ediyorum; hanidir sunu söylemek istiyordum size, değerli dostum Ivan Petroviç: böyle yaşamakla kendi kendinizi mahvediyorsunuz! Bu nazik konuya dokunmamı bagıslayın; sizi sevdiğim için böyle konuşuyorum. Yoksulsunuz, yayın evi sahibinden basılacak bir romana karşılık biraz para alıp borçlarınızı ödüyor, geri kalanıyla da altı ay çay ekmek yiyerek geçinmeye çalışıyor, tavan arasında titreyerek romaninizin dergide basılmasını bekliyorsunuz. Öyle değil mi?

- Öyle olsa bile, bu...

- Çalip çırmaktan, el ayak öpmekten, rüşvet almaktan, önüne geleni dolandırmaktan v.b. daha saygıdeğer bir şeydir. Biliyorum, ne söyleyeceğinizi biliyorum kaç kere yazıldı bunlar...

- Öyleyse benim durumumu karıstırmamalısınız. Size nezaket dersi vermek bana düşmez Prens.

- Elbette. Ama ne yaparsınız ki bu ince tele dokunmak zorundayım. Baska türlü olmayacak. Neyse, tavan arasını falan birakalım şimdi. Ben de heveslisi değilim zaten böyle konuların; ama bazı durumlarda olur tabii... (igrenç bir kahkaha attı). Aklimin almadığı ne biliyor musunuz: ikinci adam olmayı bu kadar sevmeniz... Evet, sizin yazarlardan biri bir yerde, hatırladığıma göre söyle diyormuş: «Kisioglu için en büyük kahramanlık, hayatta ikinci adam olmakla yetinebilmektir...» Tam olmasa bile aşağı yukarı böyleydi! Bir yerde duymustum. Alyosa nisanlinizi aldı elinizden, biliyorum bunu; siz de Schiller'e yarasır bir duygululukla onlar için didinip duruyorsunuz, neredeyse usaklık edeceksiniz onlara... Bagıslayın beni dostum, kendinizi yüce duygulu bir insan olarak gösterme oyununuz da can sıkımaya başladı artık... Hâlâ bıkmadınız mı? Ayıp vallahi. Sizin yerinizde olsam hirsimden öldürdüm. Çok ayıp, çok!

Öfkeden kendimi kaybederek,

- Prens! Buraya hakaret etmek için getirdiniz beni galiba! diye bagırdım.

- Ah, hayır dostum; hayır, su anda sadece bir is adamıyım, sizin mutluluğunuzu istiyorum. Kisacasi, işlerinizi yoluna koymak, istegim. Ama işi bir yana birakalım şimdi, sözümü bitirinceye kadar dinleyin beni; hiç değilse iki dakika heyecanlanmamaya çalışın. Ne dersiniz? Evlen-

seniz nasıl olur? Görüyorsunuz ya baska şeyden söz ediyorum... niçin öyle tuhaf tuhaf bakıyorsunuz yüzüme? Sasirdiniz mi?

Yüzüne gerçekten saskinlikle bakarak,

- Sözünüzü bitirmenizi bekliyorum, dedim.

- Uzun değil zaten. Mutlu olmanızı yürekten isteyen bir dostunuz size genç, güzel, ama... basından bazı üzücü olaylar geçmiş, - üstü kapalı söylüyorum, ama ne demek istediğimi anlıyorsunuzdur - Natalya Nikolayevna gibi - ama hayli yüklü bir drahomasi olan... - bir kızla evlenmenizi sağlık verse ne diyeceğinizi öğrenmek istiyordum... (Yalnız unutmayın, baska, isimle ilişkisi olmayan bir şeyden söz ediyorum.) Ne dersiniz?

- Siz... siz aklınızı yitirmisiniz, dedim.

- Ha-ha-ha! Oo! Dövecek misiniz beni yoksa?

Gerçekten de üzerine atılmaya hazırdım. Artık dayanamamıştım. Bir sürüngen, ayagimin altında ezmek istediğim kocaman bir örümcek gibi görüyordum onu karsımda. Benimle alay etmek haz veriyordu ona; avucunun içinde olduğumu sanarak kedinin fareyle oynadığı gibi oynuyordu benimle. Karsımda maskesini çıkarması, ne denli asagilik, iğrenç bir insan olduğumu saklamaması ona büyük bir haz, iliklerine isleyen bir şehvet duygusu veriyordu sanki (çok iyi anlıyordum bunu). Saskinliğim, dehsete kapılmam hosuna gidiyordu. Beni küçümsüyor, alaya alıyordu.

Niyetinin kötü olduğunu ta bastan anlamıştım; ama öyle bir durumdaydım ki, ne pahasına olursa olsun boyun eğmek zorundaydım. Natasa için yapmalıydım bunu; her seye katlanmalıydım... çünkü kaderi belki de o anda benim elimdeydi. Ama onun için söylenen bu iğrenç sözlerle sogukkanlilikle nasıl dayanabilirdim! Üstelik, onu dinlemeden yapamayacağımı da biliyordu Prens; hakareti bu yüzden daha da ağır geliyordu bana. «Onun da

tiyacı var» diye düşündüm; daha bir sert, ağır cevaplar vermeye başladım.

Yüzüme ciddi ciddi bakarak,

- Bakın, genç dostum, diye devam etti, böyle olmayacak, gelin anlasalım sizinle. Bazi seyler anlatmak istiyorum size, ama önce beni ne söylersem söyleyeyim, sonuna kadar dinleyeceğinize söz vermelisiniz. Canimın istediği, hosuma gittiği gibi, daha doğrusu, durumun gerektirdiği biçimde konuşmayı severim. Ne diyorsunuz dostum, sabırlı olacak mısınız?

Yüzüme, sert bir itirazda bulunmam için beni kiskir-tircasına zehir dolu bir bakışla baktığı halde, tuttum kendimi, cevap vermedim. Kalkıp gitmeyeceğimi anlamıştı, devam etti:

- Gücenmeyin bana, dostum. Niçin kizdiniz o kadar T Söyleyisime, değil mi! Sizinle nasıl konusursam konuşayım, baska bir sey söylememi beklemiyordunuz tabii; anlam degismeyecekti...

Küçümsüyorsunuz beni, değil mi? Bende ki saflığı, içtenliği, nasıl derler, bonhomie (1) görüyorsunuz. Her şeyi, çocukluk tutkularımı bile itiraf edeceğim size. Evet, mon cher, (2) evet, siz de biraz daha bonhomie gösterin, oturup konuşalım, sonunda birbirimizi iyice anlayalım. Sasmayın bana: Bütün bu saflıklar, Alyosa'nın içli konuşmaları, Schiller'vari duygululuk, su Natasa'yla (ama hos bir kizdir da) oğlum arasındaki pis ilişkinin sözüm ona soyluluğu sonunda canımı öyle sikmaya başlamıştı ki, içimi dökmek fırsatı çıkınca ister istemez sevindim. Özellikle size açılmak istiyordum. Ha, ha, ha!

- Sasırtıyorsunuz beni Prens, anlayamıyorum sizi

(1) Temis yüreklilik (Fransızca).

(2) Sevgili dostum (Fransızca).

Takindiginiz bu soytarica tavrı, sizden hiç beklenilmeyen bu açık yürekliliğiniz...

- Ha, ha, ha, yalan değil! Çok hos bir benzetme! Ha, ha, ha! Hovardalık ediyorum dostum, hovardalık ediyorum; seve seve yapıyorum bunu... hos görmelisiniz beni, ozan dostum.

Kadehlerimizi doldururken son derece mutlu, devam etti :

- Hadi içelim... Size bir sey söyleyeyim mi dostum, Natasa'nın evindeki o mânâsız aksami hatırlıyor musunuz, iste o iyice bitirdi beni! Gerçi pek sevimliydi Natasa, ama içimde büthis bir öfkeyle çıktım oradan, unutamıyorum bunu. Unutmak, saklamak da istemiyorum zaten. Elbette bize de gelecek sıra, hem de yakın zamanda... ama şimdi birakalım bu konuyu. Sonra, sunu da söylemek istiyorum: Bilmediginiz bir huyum vardır benim; bu bayagi, hiç bir ise yaramayan saflıklardan, duygululuklardan nefret ederim; masum bir çocuktan farkı olmayan böyle Schiller'lere önce onlar gibi içten gözükme, sonra da birden maskemi çıkarıp onları saskına çevirmek çok hosuma gider. Ne oldu? Bu hazzin iğrenç, mânâsız, çirkin bir duygu olduğu kanisindasınız, değil mi?

- Elbette.

- İçten bir insansınız. Canimi sikiyorlarsa ne yapayım! Aptalca bir sey bu açık yürekliliğim, ama elden ne gelir, huyum kurusun. Hayatımdan bazı bölümler anlatmak istiyorum size. O zaman daha iyi anlayacaksınız beni; hem ilgileneceksiniz anlatacaklarımla. Evet, gerçekten palyaçolugum üzerimde bugün; ama palyaçolar içten, açık yürekli olur, değil mi?

- Bakın Prens, geç oldu, hem...

- Efendim? Aman Allahım, ne kadar da sabırsızsınız! Ne aceleniz var? Oturalım biraz daha, arkadaşça konuşalım, hem içelim hem konuşalım. Sarhos olduğumu312 -

saniyorsunuz değil mi? Önemi yok, böylesi daha iyi. Ha, ha, ha! Vallahi, insan bu çeşit dostça konuşmaları unutamaz, hatırlayınca içi bir hos olur. Çok hainsiniz Ivan Petroviç! Hiç hassas degilsiniz! Benim gibi bir dostunuzla; bir saatçik oturup konussanız ne olur yani? Hem isten. söz edeceğiz... Bunda anlaşılmayacak ne var? Bir de edebiyatçı olacaksınız! Oysa seve seve dinlemelisiniz beni. Romaninizda bir tip olarak canlandırabilirsiniz, ha, ha, ha! Tanrını, ne açık yürekliyim bugün!

içki basına iyice vurmuştu. Yüzü degismiş, bir öfke ifadesiyle kaplanmıştı. İgnelemek, isirmek, alay etmek istediği belliydi. «Sarhos olması bir bakıma iyi, diye geçirdim içimden, çenesi açılır». Ama akli basındaydı.

Keyifli keyifli devam ediyordu:

- Dostum, saf insanlari sasirtmaktan büyük haz duyduğumu söylemekle önemli, belki de yersiz bir itirafta bulundum size. Buna karşılık siz de tutunuz palyaço'ya benzettiniz beni; kahkahayla güldürdünüz. Ama size karşı kaba, belki de içten pazarlıklı, kısacası bir köylü gibi davrandığımı düşünür, beni bunun için azarlarsanız haksızlık etmiş olursunuz. Bir kere, istediğim gibi hareket etmekte serbestim; sonra, evimde değil, sizinle... yani" iki arkadaş gibi içiyoruz demek istiyorum; son olarak da, kapris yapmaya bayılırım. Biliyor musunuz ki, bir zamanlar kaprisim yüzünden metafizikçi oldum, hayırsever kimselerle iş birliği yaptım; aşağı yukarı sizin simdiki düşüncenizdeydim. Ama çok eskidendi bu, çiçeği burnunda, gencecik bir delikanlıydım. Hatırlıyorum, içim soylu duygularla dolu, köyüme gitmistim; tabii siktintidan patliyordum da. O zaman basima ne geldi, bir bilseniz! Can siktintisinden, güzel güzel kızlarla arkadaşlık kurmaya başladım... Yüzünüzü niçin burusturdunuz? Ah, genç dostum benim! Arkadaşça konuşuyorduk hani! İnsan içki masasında içten olur! Tam bir Rus'umdur ben, yurdumu seve-

rim, içten olmaya da bayılırım, insan daima hayattan zevk almanın yollarını aramalı. Yarın öbür gün göçüp gideceğiz bu dünyadan; Öte yanda ne var biliyor muyuz? Neyse, köyde günlerim hep kari kız pesinde geçiyordu. Hiç unutmam, bir çoban kadın vardı; kocası yakışıklı, arslan gibi bir gençti. Adama ağır bir ceza verdim, er olarak yollayacaktım onu orduya (geçmiş yaramazlıklarımız iste, ozanim!) ama olmadı. Köyün sağlık yurdunda öldü... Evet, köyüme güzel, tertemiz, yerleri parke döseli, yirmi yataklı bir sağlık yurdu yaptırmistim. Yiktirali çok oluyor onu, oysa o zamanlar öğünürdüm onunla: Hayırseverdim; ama köylü delikanlıyı karisi için sopayla öldürt-tüm... Niye gene burusturdunuz yüzünüzü? Mideniz mi bulandı? Soylu duygularınız incindi, değil mi? Peki, pe-ki, üzölmeyin! Hepsı geçti artık. Romantik olmaya heves sardığım, insanlığın velinimetini adını kazanmak, birbirini seven insanlardan kurulu bir toplum yaratmak için çalıştığım zamanlarda yaptım bunları... böylesine bir akintiya kaptırmistim kendimi iste. Bir yandan da kirbacımı işletiyordum. Artık kullanmıyorum kirbaci; kaslarımı çatmakla yetiniyorum; herkes gibi... devir öyle gerektiriyor... Ama en çok su aptal İhmenev'e sasiyorum. O köylüye yaptığımı yüzde yüz biliyordu... Ama yaradilistan temiz ruhlu olduğu, o zamanlar beni yürekten sevdiği için söylenenlere inanmadı; yani tam on iki yıl, ta ki ucu kendine dokununcaya kadar bütün gücüyle savundu beni. Ha, ha, ha! Aman, hepsi bos şey bunların! İçelim, genç dostum. Bakın, kadınları sever misiniz? Cevap vermedim. Sadece dinliyordum, ikinci siseye baslamisti.

- Oysa ben, içki sofrasında onlardan söz etmeye bayılırım. Buradan çıkınca sizi bir mademoiselle Philiberte'yle tanıtırsam ister miydiniz, ha? Ne diyorsunuz? Ne oluyor size? Anladım. . yüzüme bakmaktan iğreniyorsunuz... him!

Bir an daldı. Ama birden kaldırdı basını, yüzüme tuhaf tuhaf baktıktan sonra devam etti :

- Bakın, genç ozan dostum, doganın, bilmediğinizi sandığım bir sırrım açmak istiyorum size. Beni su anda karşınızda bir günahkâr, hattâ bir alçak, ahlâksız, rezil olarak gördüğünüzü biliyorum. Ama bakın ne söyleyeceğim size! İmkân olsaydı da hepimiz içimizde sakladığımız bütün kötü şeyleri, sadece en yakın dostlarımıza açtıklarımızı değil, bazan kendi kendimize bile itiraf etmekten utandığımız duygularımızı, anılarımızı açığa vursaydık... dünyayı öylesine iğrenç bir koku kaplardı ki, soluk alamaz, bogulurduk. Toplumun koyduğu kurallar da bu bakımdan iyidir zaten. Derin bir anlamı vardır bu kuralların... ahlâk yönünden yararlıdırlar demeyeceğim, ama koruyucudurlar, rahatlık verirler kisiogluna; hem böylesi daha da iyidir, çünkü ahlâk aslında rahatlığın ta kendisidir, yani rahatlık için düşünölmüştür. Ama görgü kurallarından sonra söz edeceğim, şimdi karışmasın kafam, sonra hatırlatın bana. Kısaca söyleyeyim: Ahlâksızlıkla suçluyorsunuz beni, oysa bütün suçum, baskalarından daha açık yürekli olmam; herkesin - demin söylediğim gibi - kendinden bile sakladığı şeyleri açık açık anlatmamdır... Kötü yaptığının farkındayım, ama su anda böyle istiyor canım. - Alaylı alaylı gülömsedi. - Ama korkmayın, suçlu olduğumu söylediysem özür dileyeceğim demek degildir bu; yapmam böyle bir şey. Sunu da unutmayın: Sizin de bu çeşit sırlarınız olup olmadığını sorarak mahcup etmeyeceğim sizi... Kibarca, efendice davranacağım. Zaten daima efendice davranırım...

Küçümseyerek yüzüne baktım:

- Saçmalamaya başladınız.

- Saçmalamaya mı başladım? Ha, ha, ha! Neden söz etmemi isterdiniz acaba? Sizi buraya niçin getirdiğimi, niçin durup dururken bu kadar açıldığımı merak ediyorsunuzdur, öyle değil mi?

- Evet.

- Sırası gelince öğreneceksiniz bunu.

- İki sise içtiniz tabii... içki basiniza vurdu.

- Yani sarhos oldum. Belki de öyledir. «İçki basiniza vurdu!» doğrusu daha bir ince söyleyis... Ah çok kibarsınız! Ama... gene kavgaya başladık galiba; oysa pek ilginç bir konuya geçmistik. Evet, ozan dostum benim, dünyada kadınlardan tatlı, hos bir şey yoktur.

- Bakın Prens, sırlarınızı, tutkularınızı bana açmak aklınıza nereden esti, hâlâ anlayamıyorum...

- Him... sirasi gelince öğreneceksiniz dedim ya. içiniz rahat olsun; belirli bir amacim yok zaten; bir ozansiniz, anlarsiniz beni, önceden de söylemistim bunu... Kisinin, maskesini birden indirmesinde; hiç utanmadan, sikilmadan içindeki bütün kötülükleri ortaya döküverme-sinde bambaska bir tat var. Bir hikâye anlatacağım size: Pariste deli bir adam varmış; deli olduğu kesinlikle anlasılınca akıl hastanesine yatırmışlar onu sonra. Herif, babaları tutunca, gönlünü eğlendirmek için evinde anadan dogma çirilçiplak olur, sadece ayakkabılarını çıkarmaz, üzerine ta topuklarına kadar uzanan bir pelerin alıp ona siki siki sarilir, magrur bir tavirle sokaga çıkarmış. Gören kendi halinde, uzun pelerin giymekten hoslanan bir adam sanırmış onu. Ne var ki, ıssız bir yerde birisiyle karsilastigi zaman adamin üzerine üzerine gidip tam karsisinde durur, pelerinin önünü açarmış... Bir an öyle durur, sonra gene pelerinine bürünür, hiç bir sey söylemeden, gayet ciddi bir tavirle, donakalan zavallinin saskin bakislari arasında Hamlet'deki hayalet gibi magrur, çekip316 - gidermiş. Erkek, kadın, çocuk ayırdigi yokmuş. Tek zevki buymus adamin. Hiç beklemediği bir anda saf bir Schiller'ciyi sapsallastirmak da hemen hemen hazzı verir kisiye. «Sapsallastirmak»... ne tuhaf bir sözcük? Yeni edebiyatinizda karsilastim onunla.

- Adam deliymiş, ama siz...

- Kötü niyetliyim, değil mi?

- Evet.

Prens bir kahkaha attı. Sonra, yüzünde küstah bir ifade,

- Çok doğru düşünüyorsunuz canım, diye ekledi. Öfkelenmistim.

- Prens, dedim, bizlerden nefret ediyorsunuz, bütün hincinizi da benden alıyorsunuz. Gururunuzden yapıyorsunuz bunu. Çok hainsiniz. Kiziyorsunuz bize; en çok da o aksam olanlar kızdırdı sizi belki. Beni böylesine küçümsemekle sanirini öcünüzü almış oldunuz; her insanın birbirine göstermek zorunda olduğu en basit nezaket kurallarını bile umursadığınız yok. Karsimda o ıgrench maskenizi çıkarmakla, tüm ahlâksızlıklarınızı ortaya dökmekle, benden utanmaya bile tenezzül etmediginizi açıkça belirtmiş oldunuz...

Yüzüme kötü kötü bakarak,

- Bana niçin söylüyorsunuz bütün bunları? diye sordu. Gözünüzden bir seyin kaçmadığını göstermek için mi?

- Sizi anladığımı bilirsiniz diye.

Birden eski geveze, neseli tavrını takindi:

- Quelle idée, mon cher. (1) Kafamı karıstırdınız.. Buons, mon ami, (2) izin verin doldurayım kadehinizi.

(1) Bunu da nereden çıkardınız, canını (Fransızca).

(2) İçelim, dostum (Fransızca).

317

Oysa çok hos, son derece ilginç bir sey anlatmaya hazırlanıyordum size. Söyle kısaca anlatayım bari. Vaktiyle bir hanımefendi tanımistim; pek genç sayılmazdı, yirmi yedi - yirmi sekiz yaşlarında vardı. Ama bitirim bir seydi: O ne yüz, o ne endam, o ne yürüyüşü! Bakışları keskin, daima kuru, sertti. Erisilmez, magrur bir kadın tavrı vardı. Soguk mu soguktu. Ahlâk temizliğiyle bütün çapkinların gözünü korkutmustu. Çevresinde ahlâk kurallarına onun kadar bagli tek kisi daha yoktu. Öteki kadınların suçlarını birakin, en küçük bir kabahatlerini bile bagıslamaz, hemen damgayı basardı. Çevresinde pek sayilir, sevilirdi. En magrur, en titiz kocakarılar bile severlerdi onu, hattâ yaltaklanırlardı. Karsisindakini bir ortaçağ manastirinin basrahibesine yarasir duygusuz, donuk bakislarla süzerdi. Sosyetenin genç bayanları onun bu bakisından, amansız hükümlerinden tir tir titrerlerdi. Bir sözü, bir iması o zamana kadar sevilen, sayılan bir kimseyi mahvederdi. Sosyetede öylesine önemli bir yeri vardı; erkekler bile korkardı ondan. Zaten yaslanınca da kendi kabuguna çekildi; magrur, çatık kasli, çevresindekileri devamlı olarak yeren huysuz bir sey oldu... Inanir misiniz, aslında ondan daha rezil bir kadın gelmemistir yeryüzüne. Güvenini kazanmayı basarmistim... Anlayacağınız, gizli, esrarli asıgiydim. İlişkilerimiz öylesine ustalıkla düzenlenmistiki, hizmetçileri bile kuskulanamazlardı bir seyden. Hanımın pek cici bir Fransız oda hizmetçisi vardı, yalnız o biliyordu sirrimizi, ama ona güvenebilirdik; oyunumuza, o da katiliyordu çünkü... nasıl katıldığını simdiklik anlatmayacağım. Bizim hanım Marki de Sade'ye (1) tas çıkartacak kadar sehvet düşkünüydü. Ama aramızdaki ilişkinin en güçlü, en iç gıciklayıcı hazzı

(1) Bir Fransız erotik yazar.

onun gizliliğinde, baskalarına söylenen yalandaydı. Kontes'in sosyetede savunucusu olduğu yüce, kutsal ahlâk kurallarıyla edilen bu alay, bu için için atılan seytanca kahkaha, daima saygi duyulması gereken seyleri bile bile ayaklar altına almakta gösterilen bu inat... en atesli bir hayalin bile kapsayamayacağı bu sinirsiz çilginlik... tattığımız hazzı güçlendiren bunlardı iste. Evet, insan kiliginde bir seytandı bu kadın, ama gözkamastirici bir seytan... Onu hatırladıkça tüylerim hâlâ diken diken olur. Sevismemizin en atesli anında birden çildirmiş gibi kahkahalarla gülmeye baslardı; bu kahkahaları anlar, ben de basardım kahkahayı...Aradan uzun yıllar geçtiği halde, hatırladıkça hâlâ solugum kesilir gibi oluyor. Bir yıl sonra sepetledi beni, baskasını aldı yerime. İstesem bile bir zararım dokunamazdı ona. Kim inanirdi bana? Öylesine soylu bir hanımefendiden beklenir miydi böyle bir sey? Ne diyorsunuz genç dostum?

Prensın bu anlattıklarını tiksinererek dinlemistim.

- Iğrenç! dedim.
- Baska türlü bir cevap verseydiniz genç dostluktan atardım sizi! Böyle söyleyeceğinizi biliyordum zaten. Ha, ha, ha! Zamanla anlarsınız mon ami,, birkaç fırın ekmek daha yemeniz gerek. Ama ozan dediginiz sizin gibi olmaz dogrusu; bu kadin hayati anliyor, yasamasini biliyordu.
- Bunun için isi böylesine bir hayvanliga vardirmek mi gerekiyor?
- Ne gibi?
- O kadinla sizin yaptiginiz hayvanliktir.
- Buna hayvanlik diyorsunuz demek... hâlâ gem altında olduğunuzu gösteriyor bu! Oysa ben, kisinin özgürlüğü tadabilmesi için... neyse, gelin daha anlasilir bir dille konusalim mon ami... kabul edin ki saçma bir sey bu.
- Peki saçma olmayan ne?
- Kisilik... ben. Her sey, evren bile benim için ya-

ratilmistir. Bakin dostum, dünyada hâlâ mutlu olunabilecegine inananlardanim. Inançların en güzelidir bu, çünkü buna inanmayan yasama gücünü yitirir, kendi kendini zehirlemek zorunda kalir. Isittigime göre budalanin biri öyle yapmis. Felsefeye öylesine dalmis ki, her seyi, kisi-oglundun koydugu en olagan kurallari bile paramparça etmis, sonra bakmis ki yaninda yöresinde bir sey kalmamis; dünyanın hiçlik üzerine kurulduğunu, kisioglu için tutulacak en iyi yolun siyanür içmek olduğunu buyurmus. Siz bunun Hamlet'e yarasir sonsuz bir umutsuzluk, bizlerin hiç bir zaman akil erdiremeyecegimiz yüce bir davranis olduğunu söylersiniz. Ama siz de ozansiniz, bense basit bir insanim; bunun için konuya en pratik açıdan bakilmasi gerektiği görüsünü savunurum. Sözgelimi, ben kendimi tüm baglardan, zorunluluklardan kurtarali çok oluyor. Yalnızca kendi çıkarim söz konusu olduğu zaman kendimi zorunlu hissedirim. Ama siz böyle düşünemezsiniz tabii. Eliniz kolunuz bagli çünkü, duygulariniz körel-mis... Yüce düşüncelerden, soylu davranislardan baska bir endiseniz yok. Ama siz ne söylerseniz kabul etmeye hazirim dostum. Gelgelelim, kisioglundun fazilet dedigi her seyin temelinde bir bencilligin bulunduğunu kesinlikle biliyorsam ne yapayim? Kisi ne denli faziletli olursa o denli bencillesir. Bence insan önce kendini sevmeli... bunu bilir bunu söylerim. Hayat bir ticarettir; parayı bos yere saga sola savurmaya gelmez, kendi zevkiniz için harcayin onu, yakinlariınıza karsi görevlerinizi yerine getirin... ille de öğrenmek istiyorsanız, benim hayat felsefem budur iste - aslında daha da ileri giderim, para vermeden zevk almaya çalışirim. - Ülküm falan yoktur, olmasını da istemem; hiç özenmedim böyle bir seye. Kisi ölkü-süz de güzel, hos bir hayat sürebilir... en somme, (1) si-

(1) Sözü'n kisasi (Fransızca).320

yanür içmek zorunda kalmadığıma sevinıyorum. Birazcık daha faziletli olsaydim belki o aptal filozof gibi (Al-man'di muhakkak) ben de içecektim siyanür. Ama olmaz! Hayat o kadar güzel ki! Sosyetede önemli bir yerim olmasını, yükselmeyi, yüksek oynamayı (kumara bayilirim) seviyorum. Hele kadinlari... her çeşit kadin kabulümdür; degisiklik olsun diye asagi tabakadan kadinlarla bile yatip kalkirim... Ha, ha, ha! Su anda öyle tiksiniyorsunuz ki benden; yüzünüzden belli!

- Haklisiniz.
- Tutilim ki siz de haklisiniz, ama kabul edin ki çirkef siyanürden daha iyidir. Öyle degil mi ?
- Hayir, siyanür daha iyidir.
- Öyle degil mi diye mahsus sordum size; cevabinizin bana haz verecegini biliyordum. Hayir, dostum: insanlari gerçekten seviyorsanız, akilli olanların benim haz duyduğum seyleri benimsemelerini dileyin.. Akilli bir in-san dünyada çirkefin içinde yasar, ya da can sikintisinden intihar eder, o zaman da dünya aptallara kalir tabii. Onlar mutlu olur! Bir atasözü bile vardir: Keyif aptallarindir, derler. Hem biliyor musunuz, akilsizlarla beraber yaşamaktan, onlara kafa sallamaktan daha hos bir sey yoktur; akillinin isine de gelir bu! Kör inançlara deger verdigime, birtakim kurallara uyduğuma, yükselmek için didindigime bakmayin siz benim; bos, anlamsiz bir toplumda yasadigimin farkındayim; bu toplumda keyfim ye-rindeyken kafa sallarim ona, savunucusu olduğumu belirtmekten geri kalmam, ama sirasi gelince en önce ben birakip kaçirim onu. Yeni dünya görüsünüzü, düşüncelerinizi biliyorum, ama hiç bir zaman dert edinmedim onlari kendime, âdetim degildir zaten bir seyi dert edinmek. Vicdan azabi nedir bilmem. Çikarima olan her seyi kabul ederim. Çoktur benim gibiler, keyfimiz de yerindedir. Dünyada her sey mahvolabilir, sadece bizim kilimiz incinmez. Dün-

ya kurulali beri variz. Dünya alt - üst olsa da biz gene üstte kaliriz. Bizim gibilerin ne kadar çok yasadiklarina bakin, yeter size. Gerçekten çok uzun ömürlü oluruz; hiç dikkatinizi çekti mi bu? Seksen, doksan yasina kadar yasariz. Demek ki dogâ da bizden yana, ha, ha, ha! Doksan yasina kadar yaşamaya kararliyim. Ölümü sevmiyorum, korkuyorum ondan. Nasil ölecegim, kim bilir? Ama yeri mi simdi bunun! O asagilik filozof getirdi bunlari aklıma. Felsefe de neymis! Buvons, mon cher! Ne güzel, kizlardan açmistik... Aa, nereye!

- Gidiyorum, geç oldu...

- Birakin canim! Ben her seyimi anlattim size, hâlâ dost kabul etmiyorsunuz beni. Keh, keh, keh! Sevmesini bilmiyorsunuz siz, ozan dostum. Durun, bir sise daha içeceğim...

- Üçüncüyü mü?

- Evet. Fazilete gelince, benim genç müridim (sizi bu güzel adla çağırmama izin verin: Kim bilir, bakarsınız bir gün öğütlerim yarar size)... evet, ne diyordum, fazilete gelince «bir insan ne denli faziletliyse o denli bencildir», demistim size. Bunun üzerine çok hos bir hikâye anlatacağım size: Vaktiyle bir kız sevmistim. İçtendim. Çok seyini fedâ etti benim ugruma...

Kendimi tutmayı gerekli bulmuyordum artık. Kaba bir tavırla,

- Soyup sogana çevirdiginiz kizdan söz ediyorsunuz galiba? diye sordum.

Prens irkildi, yüzü degisti, alev saçan gözlerini yüzüme dikti; bakisinde saskinlik, çilgin bir öfke vardı. Kendi kendine konusuyormus gibi,

- Durun, dedi, durun biraz düşüneyim. Gerçekten sarhosum, düşünemiyorum...

Ezilenler - F : 21

Sustu, kaçacağımdan korkuyormuş gibi elimi bırakmadan, hep o öfkeli bakisiyle süzüyordu beni. O anda, hiç kimsenin bilmediği bu kız olayını benim nereden öğrendiğimi, bunda onun için bir tehlikenin söz konusu olup olmadığını anlamaya çalıştığından kuskum yok. Öyle bir dakika kadar baktı yüzüme, sonra yüzü birden degisti; gene deminki alayli, sarhos ifade parladi gözlerinde. Kahkahayı bastı :

- Ha, ha, ha! Taleyran, bu kadar olur! Evet, onu soyup sogana çevirdiğimi yüzüme karşı haykirinca gerçekten de donup kalmistim. Nasıl da bagirip çağırıyor, küfürler savuruyordu! Gözüpek... çilgin bir kadindi! Simdi de beni dinleyin: Bir kere, söylediginiz gibi hiç de soymadım onu. Bütün parasını kendi vermisti bana, benim paramdı artık... Turalım ki, en iyi fraginizi bana verdiniz (bunu söylerken, üç yıl önce terzi Ivan Skornyagin'e diktirdiğim hayli biçimsiz, tek fragıma bakiyordu), te sekkür ettim, giyiyorum onu, bir yıl sonra aramız bozuldu, kavga ettik, verdiginiz fragi geri istiyorsunuz, oysa ben eskitip attım onu... Verilen bir şey geri istenir mi? Sonra, paranın benim olduğuna bakmaz, geri verirdim onu, ama siz de kabul edersiniz ki ha deyince bulamazdım o kadar parayı. Demin de söyledim, duygulu, Schiller'ci insanlardan nefret ederim...

ayrılmamızın sebebi de buydu zaten. Karsıma dikilip (zaten benim olan) parayı bana bağışladığını nasıl da kiritarak haykardığını görmeliydiniz. Tepem attı, ama gene de yerinde bir karar verdim: Parayı geri verirsem onu belki de mutsuz edeceğimi düşündüm. Benim yüzümden bedbaht olmak, ömrü boyunca bana lanet okumak zevkinden yoksun ederdim onu sonra. İnanın ki dostum, bu çeşit bir bedbahtlıkta, kisinin kendini haklı, dürüst görmesinin; ona kötülük eden insanın alçak olduğunu söylemeye hak kazandığına inanmasının verdiği yüce bir haz vardır. Nefret dolu bu

323

haz daha çok Schiller'cilerde görülür... anlayacağınız, yiyecek bir lokma ekmegi bile olmasa, kendini mutlu hissedeceğini biliyordum. Onu bu mutluluktan yoksun etmek istemedim, para yollamadım ona. Böylece benim kuralım tam olarak ispat edilmiş oluyor: Kisioglunun faziletleri büyüdükçe, çoğaldıkça bencilliği de o ölçüde igrençleşir... Anlayamıyor musunuz bunu yoksa? Ama... yakalayacağınız beni, değil mi? ha, ha, ha!.. Hadi itiraf edin, yakalamak istiyordunuz beni!.. Ah sizi gidi Taleyran! Kalktım.

- Hosça kalın!

O igrenç sesini birden degistirdi, ciddi bir tavırla,

- Bir dakika! diye bagirdi. Son birkaç söz daha... Bakın, anlattıklarımın, çıkarımı ne pahasına olursa olsun elimden kaçırmaya yanasmayacağımı kesinlikle anlamışsınızdır sanırım. Parayı severim; ihtiyacım da vardır ona. Katerina Fyodorovna'nın parası çok; babası on yıl sarap tekelciliği yaptı. Üç milyonu var; çok isime yarayacak bu para. Alyosa'yla Katya tam birbirinin dengidir: İkisi de son derece aptal; benim istediğim de bu zaten. Bir an Önce evlenmelerini bunun için istiyorum. İki üç hafta sonra Kontes'le Katya köye gidiyorlar. Alyosa da onlarla gitmeli. Natalya Nikolayevna'yi uyarın, duygulu, Schil-ler'vari sahneler olmasın, bana karşı gelmesin. Kindar, hâinimdir; dediğimi yaparım. Ondan korkmam, her şey benim istediğim gibi olacak; bu uyarmamı sırf onu düşündüğüm için yapıyorum. Aptallık etmesin, aklını bası-na toplasin. Yoksa kötü olur onun için, çok kötü olur. Öpüp de basına koysun, mahkemeye vermedim onu. Su:-nu bilirsiniz ki ozan dostum, yasalar aile huzurunun koru-yucusudurlar; evlâdın baba sözü dinlemesini buyurur, evlâda ana - babaya olan kutsal görevlerini unutturan kimseleri de hos görmezler. Sonra, düşünün ki sözü geçen bir insanım, oysa o zavallının biri... hem... ona neler ya-- 324

pabileceğimi anlayamıyor musunuz ? Ama yapmadım, çünkü bu zamana kadar akli basında hareket etti. Sasırmayın: Altı aydır her an her hareketi en dikkatli gözlerle izleniyordu, her şeyi bütün ayrıntılarıyla biliyorum. Alyosa'nın onu bırakmasını bunun için sogukkanlılıkla bekliyordum; oglum biraz da eglensin dedim. Beklediğim an gelmek üzere şimdi. Onun gözünde iyi bir baba olarak kaldım, benim için daima böyle düşünmesi gerek. Ha, ha, ha! Alyosa'yla şimdiye kadar evlenmediği için o aksam nasıl iltifatlar yagdiriyordum ona! Oysa bilmek isterdim nasıl evleneceğini! O aksam onu ziyaret etmeme gelince: Aralarındaki ilişkinin sona ermesi gerekiyordu artık, sırf bunun için geldim. Hem durumu kendim görüp öğrenmek istedim... Yeter mi size bu kadar bilgi? Belki daha bir seyler öğrenmek istersiniz: Sizi buraya niçin

getirdigimi, her seyi açık açık söylemek varken karsinizda niçin bu kadar hokkabazlik ettigimi, içimi döktüğümü merak ediyorsunuzdur belki?

- Evet.

Kendimi tutuyor, dikkatle dinliyordum. Baska bir cevap veremezdim.

- Kafanizin bizim iki aptalinkinden daha iyi çalıştigini, durumu daha iyi kavradiginizi gördüğüm için. Benim nasıl bir insan olduğumu anlayabilir, bir sürü tahminler yürütebilirsiniz; ama sizi bunca zahmetten kurtarmak istedim, karsinizda kimin bulunduğunu size açık açık anlatmaya karar verdim. Böylesi daha iyi oldu. Anlayın beni, mon ami. Nasıl bir insan olduğumu biliyorsunuz artık, onu da sevdiginize göre, birtakim tatsiz durumlarla karsilasmamasi için elinizden geleni yapacağınızı umarım. Sizin sözünüzü dinler. Yoksa is açılır basına. Sonra, sizinle böyle açık konuşmamın üçüncü bir sebebi var... (anladınız tabii ne olduğunu) evet, gerçekten de bütün bu serüveni biraz alaya almak, hem bunu size kar-

si yapmak istedi canım...

Heyecandan zangir zangir titreyerek,

- istediginiz de oldu, dedim. Öfkenizi, bizleri ne denli küçük gördüğünüzü bu açık konuşmanızla en iyi biçimde göstermiş oldunuz. Itiraflarınızın sizi benim karsimda küçük düşüreceğinden korkmadığınız gibi, utanmadınız bile benden... Gerçekten de anlattığınız pelerinli deliye çok benziyordunuz. Adam yerine koymadınız beni..

O da kalktı.

- Çok doğru anlamissiniz genç dostum, dedi, anlamissiniz, bosuna degilmis edebiyatçılığınız... Umarım dostça ayrılırız. Dostlugumuzun onuruna içmeyecek miyiz?

- Sarhossunuz, sırf bunun için hakettığınız cevabi vermeyeceğim...

- Gene üç nokta; nasıl bir cevap hakettigimi söylemediniz, ha, ha, ha! Hesabınızı ödememe izin vermezsiniz sanıyorum.

- Üzülmeyin, kendim öderim.

- Elbette ödersiniz. Yolumuz da ayrı galiba?

- Evet.

- Hosça kalın, ozan dostum. Umarım anladınız beni...

Dönüp, hafif yalpa vurarak çıktı. Usagi arabaya binmesine yardım etti. Ben kendi yoluma gittim. Gecenin içüydü. Yagmur yagiyordu, zifiri bir karanlık vardı...DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

I

Öfkemi anlatmayacağını. Olacakları önceden kestirdiğim halde, gene de sasirmistim. Tüm igrençliğini bir anda sermisti gözlerimin önüne. Hatırlıyorum, duygularım pek belirsiz, bulanikti: Sanki bir şeyin altında eziliyor, boguluyordum; kapkara bir iç sikintisi giderek doluyordu kalbime. Natasa için korkuyordum. Çok istirap çekeceğini biliyor; ona nasıl yardımcı olabileceğimi, olayların onu yıkamaması için neler yapmam gerektiğini düşünüyordum. Sonuç belliydi artık, ayrılacaklardı. Her şeyin bitmesine çok az kalmisti! Yagmurun altında eve kadar nasıl yürüdüğümü bilmiyorum. Saat üçtü. Kapiya daha bir kere vurmustum ki, içerden bir inleme duydum, anahtar aceleyle çevrildi. Nelli hiç yatmamış, kapının dibinde beni beklemisti sanki. Isık yanıyordu. Nelli'nin yüzünü görünce ürperdim. Gözlerinde hummalı pariltılar, bakısında vahsi bir ifade vardı; tanımamisti beni sanki. Atesler içinde yanıyordu. Egilerek kucakladım onu.

- Nelli, neyin var, hasta misin?

Bir şeyden korkuyormuş gibi sokuldu bana; kesik kesik bir şeyler mirildandi. Bunları bir an önce söylemek

için dört gözle beklemisti beni sanki. Ama ne dedigi an--lasilmiyordu; sayikliyordu.

Hemen yataga götürdüm. Korkuyormuş, onu birisin--den korumam için yalvariormuş gibi sokuluyordu bana; yatagina uzandıktan sonra bile, onu birakip gene gidece--gim korkusuyla kolumdan tutuyordu. Sinirlerim o kadar bozuktu ki, onun bu halini görünce aglamaya başladım. Ben de hastaydım. Agladigimi farkedince, bir şeyi anla--maya çalışıyormuş gibi dikkatli dikkatli bakmaya başladı yüzüme. Kendini çok zorladigi belliydi. Yavas yavas ifa-: deye benzer bir şey belirdi yüzünde. Sara nöbetlerinden sonra çogunlukla bir şey düşünemez, anlasilir bir dille konuşamazdı. Simdi de öyle olmustu: Kendini çok zorladigi halde derdini anlatamayınca kolunu uzatti, gözyaslarımı sildi, sonra boynuma sarildi, kendine doğru çekti beni, öptü.

Besbelli, ben yokken nöbet gelmisti ona. Hem de ka-pinin yanında dururken... Nöbet geçince de uzun süre gelememisti kendine. Böyle anlarda insan gerçekte hayali birbirine karistirir. Bir kâbus görmüş olmalıydı. Tam o" sırada benim geleceğimi, kapiyi çalacağımı düşündü; ka-pinin dibinde yerde yatarken heyecanla beni bekliyordu; geldigimi duyunca aceleyle doğruldu.

«Peki ama kapının yanında ne isi vardı?» diye düşününce birden kürklü mantosunun üzerinde olduğunu farkettilim. (Ara sıra bana ugrayıp, veresiye esya satan yasli kadından bir manto almistim ona.) Sasirmistim, Demek ki bir yere gidecekti, tam kapidan çıkarken nöbet gelmisti. Nereye gitmek istiyordu acaba? Gitmeye hazirlanirken de kendinde degil miydi acaba?

Atesi düsmek bilmiyordu. Biraz sonra gene kaybetti kendini. Bana geleli beri bu üçüncü nöbetti. İlk ikisini kolay atlatmisti; oysa simdi sitmaya yakalanmisti sanki. Basucunda yarim saat bekledikten sonra sedire bir san-

dalye dayayip, beni çağirinca hemen uyanayim diye, soyunmadan yanina uzandim. Isigi söndürmemistim. Uykuya dalincaya kadar birkaç kere basimi kaldirip baktim ona. Yüzü bembeyazdi. Dudaklari atesten çatlak çatlakti; düşünce bir yere vurmus olacak, üst dudagi kanamisti. Yüzündeki korku, istirap ifadesi - uykuda bile atamiyordu onu içinden - bir an kaybolmuyordu. Fenalasir-sa sabahleyin ilk is doktora gidecektim. Sitmaya yakalanacagindan korkuyordum.

Nefretle «Prens korkuttu onu» diye geçirdim içimden; suratina parayi fırlatan kadini hatirladim.

II

İki hafta geçti aradan; Nelli yavas yavas iyilesiyordu. Atesi düsmüstü ya, hâlâ hastaydi. Nisanin sonlarında, güzel, güneşli bir günde kalkti yataktan. Paskalyaya bir hafta vardı.

Zavallı kız! Hikâyeme eski düzende devam edemeyecegini artık. Bu anlattigim olayların üzerinden çok zaman geçti; ama Nelli'nin o soluk, zayıf yüzünü; yalnız kaldigimizda yattigi yerden bana, aklından geçenleri anlamami istiyormus gibi uzun uzun bakisini hatirladikça hâlâ içim sizler, bir tuhaf olurum. Ne düşündüğünü anlamadigimi, saskinligimin geçmedigini görünce dudaklarında hafif bir gülümseme belirir, ince, kuru parmakli, ates gibi yanan elini içtenlikle bana doğru uzatirdi... Artık her şey geçti, her şey öğrenildi; ama ben bu hasta, bitmiş, ezilmiş küçük kalbin sirrini hâlâ bilmiyorum.

Hikâyemden uzaklasacagimin farkındayim, ama su anda yalnız Nelli'yi düşünmek istiyorum. Çok tuhaftir: Simdi hastane ranzasında, bir zamanlar öylesine sevdi-

gim herkesçe terkedilmiş, yalnız basima yatarken geçmisi düşündükçe bazan aklıma, o zaman dikkatimi çekmemiş, üzerinde durmadigim birtakim küçük ayrıntılar geliyor, birden bambaska bir önem kazanıyorlar, simdiye kadar anlayamadigim bazı şeyleri anlatıyorlar bana.

Nelli'nin hastaligının ilk dört gününde doktorla ben çok korku çektik, ama besinci gün doktor disari çağırdi beni, korkulacak bir şeyin olmadigini, kizin iyilesecegini söyledi. Bu, Nelli'nin ilk hastalığında çağırdigim, boynundaki kocaman Stanislav nisaniyla onu pek sasirtan, tani-digim iyi kalpli, babacan, yasli doktordu. Sevinçle, - Korkacak hiç bir şey kalmadi demek? diye sordum.

- Evet, iyilesecek, ama kısa bir zaman sonra da. ölecek.

Bu söz saskina çevirmisti beni.

- Ölecek mi? diye bağirdim. Niçin?

- Evet, günleri sayilidir. Hastanın kalbinde dogustan organik bir aksaklik var; en küçük bir kötü durumda gene yataga düşecek. Belki gene atlatir, ama sonra gene hastalanacak, sonu ölümdür.

- Kurtulmasına en küçük bir umut yok mu? Hayir, doktor, olamaz bu!

-. Olur. Ama hasta her çeşit heyecandan uzak, huzur, mutluluk dolu bir hayat sürerse ölümden bir zaman için uzak olabilir, hattâ hiç umulmadik... tuhaf, akil almaz olaylar görülmüştür... sözün kisasi, hasta çok sayida uygun kosulun bir araya gelmesiyle kurtulabilir belki, ama kesinlikle kurtulus hiç bir zaman için yoktur.

- Tanrim, ne yapsam ben simdi?

- Ögütlerimi dinleyecek, hastayı her çeşit heyecandan uzak tutacak, ilâcini zamanında almasına dikkat edeceksiniz. Kizin sinirli, heyecanlı bir yaradilisi var, çok da.

alayci. İlâcini zamanında almak istemeyebilir, demin olduğu gibi.

- Evet doktor. Gerçekten çok tuhaf bir kız, ama ben hastaligina veriyorum bunu. Dün pek uslu ydu; bugün de ilâcim ona verirken farkında degilmis gibi kolunu bir salladi, kasigi düşürdü elimden. Yeni bir paket tozu açıp kasiga bosalıyordum ki, kutuyu birden kapti, yere fırlatti, sonra da agramaya basladi...

Bir an düşündükten sonra ekledim:

- Agramasi ilâci almak istemediginden degildi galiba...

- Him! Sinirlerinin bozuklugu bunun sebebi. Basından geçen felâketlerin bir sonucu (Nelli'nin hikâyesinin bir çok yerlerini açık açık, ayrıntilariyla anlatmistim doktora, duygulanmisti). Zaten bu yüzden hasta oldu zavallı. Simdilik ilâcini düzenli almasına dikkat etmemiz gerekiyor. Bir kere daha konusacagim onunla, doktor sözü dinlemesini... yani ilâcim almasını söyleyecegim.

Mutfaktan çıktik (doktorla orada konusuyorduk), ihtiyar hastanın yanina gitti. Nelli konusmalarimizi duymustu galiba; basini yastiktan kaldirmis; bizden yana kulak kabartiyordu. Aralik kalmis kapidan görmüştüm bunu; biz odaya girince yaramazi yataga gömülmüs bulduk. Alayli alayli gülümseyerek yüzümüze bakiyordu. Dört gün içinde çok zayıflamisti zavallı; gözleri çukura kaçmisti; atesi bir türlü düsmüyordu. Petersburg'daki Almanların en iyi yürekli olan doktoru pek sasirtan muzip bakislari, yaramaz halleri yadiganiyordu artık.

Ihtiyar ciddi bir tavirla, ama sesini elinden geldigince yumusatarak, verdigi tozun önemini, onun iyilesmesine yardım edecegini, ilâcini zamanında almasının gerektigini tatlı bir dille anlatti. Nelli hafifçe dogruldu, birden kolunu kasiga çarpti - bilmeden çarpmis gibi davranmis-

ti, - gene döktü ilâci. Bunu mahsus yaptigini biliyordum. Ihtiyar sakın sakın,

- Çok dikkatsizsiniz, dedi, hiç iyi bir şey değil bu. Hem öyle sanıyorum ki mahsus döktünüz ilâci, ayıp, yakışmaz size. Ama... olsun varsin, bir paket daha açiveririz.

Nelli doktorun gözlerinin içine bakarak gülmeye başladı.

Beriki basım sallıyordu. Yeni bir paket açarken,

- Ayıp bu yaptığınız, çok ayıp, diyordu. Nelli gene gülmemek için kendini zorlayarak,

- Kızmayın, dedi, içeceğim... Seviyor musunuz beni?

- Yaramazlık yapmazsanız çok severim.

- Çok mu?

- Evet, çok.

- Ya şimdi sevmiyor musunuz?

- Şimdi de seviyorum.

- Sizi öpmek istersem siz de beni öper misiniz?

- Tabii. Ama bunu haketmelisiniz.

Nelli gene tutamadi kendini, gülmeye başladı. Doktor, son derece ciddi, fisildadi bana:

-. Hasta aslında sen yaratılışadur, ama şimdi nesesini sinirden...

Nelli bitkin sesiyle, birden,

- Pekâlâ, içeceğim ilâcimi, diye bağirdi, ama siz de, büyüdüğüm zaman evleneceksiniz benimle, tamam mı?

Bu bulusu belli ki pek hosuna gitmişti. Biraz sasiran doktorun vereceği cevabı beklerken gözleri isil isil parlıyor, gülmemek için kendini tuttugundan dudakları titriyordu.

Kızın bu yeni sakasına elinde olmadan gülümseyen doktor,

- İyi, akıllı uslu bir kız olursanız, dedi, bir de...

Nelli sözünü gesti :

- Bir de ilâcimi zamanında alırsam, değil mi?

- Evet!

Doktor gene fisildadi bana:

- Çok iyi yürekli bir kız, çok da akıllı, ama doğru-su... su evlenmek isini nereden çıkardı anlayamadım...

Kasığı doldurup gene götürdü Nelli'ye. Kız bu kez kurnazlık etmeye bile kalkışmadı, kasığı aşağıdan yukarı hızla vurduğu gibi ilâci adamcığın yüzüne, gömlegine bo-salttı. Nelli kahkahayla gülüyordu, ama önceki gibi çocuksu, sen kahkahalar değildi bunlar. Yüzünden sert, hain bir ifade gelip geçti. Benimle göz göze gelmekten kaçınıyor, sadece doktora bakıyor, huzursuz olduğu besbelli alaycı tavriyle «gülünç» ihtiyarın ne yapacağımı bekliyordu.

Doktor mendilini çıkarıp yüzüyle gömlegini temizlerken,

- O! dedi, gene mi... Ne sanssizlik! Neyse... bir pa-ket daha açabiliriz.

Nelli'yi çok sasırtmıştı bu. Kızmamızı, bağırıp çağır-mamızı bekliyordu; hemen aklamaya baslamak, sinir krizi gelmiş gibi hiçkirmak, ilâci gene bir vuruşta dökmek, hattâ eline geçirdiği bir şeyi kırmak böylece sızlayan yüreciğinin atesini söndürmek için belki bilinçsiz olarak istiyordu bile. Bu çeşit kaprisler sadece hastalarda ya da Nelli'de görülmez. İçimde, birisinin bana hakaret etmesi ya da gücenebileceğim bir şey söylemesi istegiyle odamda "bir aşağı bir yukarı dolastığım çok olmuştur. Böyle durumlarda «bosalan» kadınlar acı acı ağlarlar, duygulu olanlarına sinir buhranı bile gelir. Son derece olagan bir durumdur bu; çoğunlukla insanın içinde hiç kimsenin bil-medigi, istediği halde kimseye açamadığı bir keder bulun-dugu zamanlar görülür.

Ama alaya alınan ihtiyarın kötü bir sözcük söyleme-

yıp, ona üçüncü kere ilâç hazırlarken gösterdiği meleklerle vergi iyi yüreklilik Nelli'yi bir anda durultmuştu.

Gülmesi kesildi, yüzü kızardı, gözleri nemlendi; bana baktı, hemen kaçırdı bakışını. Doktor ilâci götürdü ona. Sessizce, ürkek ürkek içti hepsini; sonra doktorun kırmızı, tombul elini tuttu, basını yavaşça kaldırıp yüzüne baktı.

- Siz... kızdınız... çok kötü bir ki... diye başladı. Ama sözünün sonunu getiremedi; yorgani basına çekip hüngür hüngür aklamaya başladı.

- Ah yavrum, aklamayın. . Önemi yok bunun... Sinirleriniz bozuk biraz, hepsi o kadar; su için.

Ama Nelli'nin dinlediği yoktu. İhtiyar ha ağladı ha ağlayacaktı.□

- Kendinize gelin... diye devam etti, üzülmeyin. İyi bir kız olursanız evleneceğim sizinle...

Yorganın altından hiçkırıklarla kesilen tiz, sinirli, çok iyi tanıdığım bir kahkaha duyuldu.

- İlâcimi da alırsam tabii! Doktor aklamaklı,

- İyi, temiz bir kız, dedi. Zavallı yavru!

O günden sonra doktorla Nelli arasında tuhaf bir yakınlık başladı. Bana karsı da giderek aksilesiyordu. Bunu neye vereceğimi bilmiyordum; bu değişikliğin onda birdenbire olması sasırtıyordu beni. Hastalığının ilk günlerinde bana son derece düşküncü, bakmaya doyamiyormuş gibi gözlerini ayırmıyordu yüzümden; elimi sıcak avucuna alıyor, yanına oturtuyordu beni; canımın sıkkin, üzüntülü olduğumu farkedirse, kendi acılarını unutmaya çalışarak benimle sakalasıyor, neselenmem için çirpiniyordu. Geceleri çalışmamı, ya da

oturup onu beklememi istemiyor, sözünü dinlemediğimi görünce üzülyordu. Bazan telâsli bir hali oluyordu, niçin canımın sikkeldiğini, neler düşündüğümü öğrenmek için soru yağmuruna tutuyordu beni. Ama tuhaftır, söz Natasa'dan açılınca hemen susu-- 334

yor, ya da konuyu degistiriyordu. Natasa'dan söz etmeyi sevmediği belliydi, bu durum çok sasirtiyordu beni. Eve döndüğüm zamanlar seviniyor, bir yere gitmek için sapkama aldığım zamanlarsa mahzun mahzun bakıyordu yüzüme.

Hastalığının dördüncü günü gece geç saate kadar Natasa'nın yanındaydım. Konusacak çok şeyimiz vardı. Evden çıkarken Nelli'ye çabuk döneceğimi - niyetim öyleydi - söylemistim. Natasa'da otururken Nelli'yi hiç merak etmiyordum: Yalnız değildi. Bir ara bana ugrayan Masloboyev'den Nelli'nin hasta olduğunu, çok zorluk çektiğini duyan Aleksandra Semyonovna yanındaydı. Tanrım, iyi yürekli kadın bir şeyler yapabilmek için nasıl paralıyordu kendini! Masloboyev'e,

- Bu durumda yemeğe de gelemes bize!.. demis. Ah Tanrım! Yalnız basına ne yapıyor acaba zavallı! Elimizden gelen iyiliği yapmalıyız ona. Bu fırsattan yararlanmalıyız.

Kocaman bir bohça hazırlayıp, bir paytona atladığı gibi hemen bize gelmiş. Bana yardım etmek için geldiğini söyleyerek bohçayı açtı. Neler çıkmadı içinden: Hastaya, suruplar, reçeller, piliç, tavuk, - hasta iyilesmeye yüz tutarsa yer diye - elma, portakal, (doktor izin verirse hastaya yedirmek için) Kiev reçelleri; hastane donatı-yormus gibi yatak takımları, iç çamasırları, peçeteler, sargı, pansuman bezi...

Bir acelesi varmış gibi çabuk çabuk konuşarak,

- Her şeyi getirdim, dedi, bekâr olduğunuz için sizde bulunmaz diye düşündüm. Bulunsa bile bir tane olur... Filip Filipiç söyledi... Ne duruyorsunuz, çabuk tutun elinizi biraz! Yapılacak işleri söyleyin bana. Kız nasıl? Kendinde mi? Ah, böyle çok rahatsız yatar, yastığım düzeltmeliyiz, bası biraz daha alçak olmalı; hem basının altına, deri bir yastık koysak iyi olurdu... Serin tutar basını. Ah,,

335

ne aptalım ben de! Getirmeyi nasıl oldu da akıl edemedim! Hemen gidip alırım... Ates de getireyim mi? Bizim kocakariyi yollarım size. Tanıdığım yaslı bir kadın var. Kadın bir yardımcı yok... Şimdi ne yapsak? Bu da nedir? Ot... doktor verdi değil mi? Kaynatıp suyunu içmek için olacak. Hemen gidip yakayım atesi.

Ama yatıstırdım onu; umduğu kadar çok isin olmadi-digini öğrenince sasirdi, kederlendi. Ne var ki hevesi gene de kırılmadı. Hemen Nelli'yle ilgilenmeye başladı, çok faydası dokundu bana... Her gün ugradı. Telâsli bir hali vardı. Hep «Filip Filipiç böyle yapmamı söyledi» diyordu. Nelli'den çok hoslanmisti. İki kızkardeş gibi seviyorlardı birbirini. Bence Aleksandra Semyonovna da en azından Nelli kadar çocuktu. Hasta kızcağızı eğlendirmek, neselendirmek için hikâyeler anlatıyordu ona. O kadar anlaşılmışlardı ki, Aleksandra Semyonovna eve giderken Nelli ağılamaklı oluyordu. Oysa Aleksandra Semyonovna ilk geldiği gün benim hasta kız pek sasirmiş, hattâ - niçin geldiğini hemen anladığından - surat asmış, aksilemiş-ti. Aleksandra Semyonovna gidince, canı sikkini sormuştı :

- Ne diye geldi bu kadın?

- Sana yardım etmek için, Nelli.

- Aman... Niçinmiş? Benim bir iyiliğim dokunmadı ki ona.

- Temiz yürekli insanlar iyilik yapmak için kendilerine iyilik yapılmasını beklemezler Nelli. İhtiyacı olan kimselere seve seve yardım ederler. Dünyada iyi insan çoktur Nelli. Senin sanssızlığın, ihtiyacın olduğu zaman onlarla karsılaşmamanda.

Nelli sustu, masama oturdum. Ama on bes dakika sonra su istemek bahanesiyle çağırdı beni - sesi pek zayıf çıkmıştı - yanına gidince birden kucakladı beni, basını göğsüme dayadı, uzun süre öyle durdu. Devrisi gün Alek-

sandra Semyonovna geldiğinde tatlı bir gülümsemeyle, ama bir şeyden utanıyormuş gibi karsıladı onu.

III

İşte o gün gece geç saate kadar Natasa'da oturdum. Eve geldiminde Nelli uyuyordu. Aleksandra Semyonovna'nın da çok uykusu vardı, ama hastanın basucunda oturmuş, beni beklemisti. Nelli'nin önceleri pek neseli olduğunu, hattâ kahkahalarla güldüğünü söyledi; ama benim gelmediğimi görünce sesi kesilmiş, düşüncelere dalmış. Aleksandra Semyonovna söyle diyordu: «Sonra basının agridiğinden yakındı, hiçkire hiçkire ağılamaya başladı; ne yapacağımı sasirdim kaldım. Bir ara Natalya Nikolayevna'yi sordu bana, ama tanımıyorum ki Natalya Nikolayevna'yi... sorularına cevap veremedim tabî; gene ağılamaya başladı, öyle ağılaya ağılaya da uyudu. Hadi Allahaismarladık Ivan Petroviç. Şimdi biraz daha iyi... eve gitmeliyim, Filip Filipiç geç kalma demisti. Saklamayacağım sizden, bu akşam iki saatliğine yollamisti beni, bu saate kadar izinsiz kaldım. Ama siz merak etmeyin beni; kızmaz... Yalnız bir şey var... Ah, sevgili Ivan Petroviç, ne yapsam, son günlerde kör kütük sarhos geliyor eve hep! Önemli işleri var, benimle konuşmuyor bile, durmadan düşünüyor; farkındayım; ama aksamları gene sarhos... Hep aklım evde: Dönmüşse kim yatıracak onu? Hadi hoşça kalın, ben gidiyorum. Allahaismarladık Ivan Petroviç. Baktım da, çok kitabınız var; galiba hepsi de akıllı insanların okuyacağı şeyler. Çok aptalımdır... bu yasa geldim, bir tek kitap bile okumadım... Neyse, yarin görüşürüz...»

Sabahleyin pek keyifsiz uyandı Nelli, sorularıma cevap vermek istemiyordu. Bana kızmıştı sanki. Yalnız,

kaçamak bakislerini birkaç kere yakaladım üzerimde; bu bakislerinde gizli bir iç acısı, bana çekinmeden baktığı zamanlardaki bakisinde bulunmayan bir sevgi vardı. Yukarda anlattığım ilâç içme yüzünden doktorla arasında geçen olay da o gün olmuştur. Sasirip kalmistim doğrusu.

Nedense Nelli değismisti bana karşı. Tuhaflığı, kaprisleri, bana olan nefreti, benden ayrıldığı güne, romanımızın bütün düğümlerini çözen olaya kadar sürdü. Ama bunu sonra anlatacağım.

Bana karşı eskisi gibi iyi, candan davrandığı anlar da oluyordu. Sanki daha bir fazla seviyordu beni böyle anlarda, çoğunlukla aklamaya baslıyordu. Ama biraz sonra gene aksiliyor, gene kötü kötü bakıyordu bana, doktorun yanında olduğu gibi huysuzluk ediyor, bir hareketinden hoslanmadığımı görünce kahkahalarla gülmeye baslıyor, sonunda çoğunlukla ağlıyordu.

Aleksandra Semyonovna'yla bile atısmı bir keresinde, ondan yardım istemediğini söylemişti. Aleksandra Semyonovna'nın yanında ona sitem edince kızdı, içinde birikmiş tüm öfkeyle karşı geldi bana, ama sonra birden sustu, tam iki gün hiç konuşmadı benimle, ilâç almak, hattâ yemek yemek, su içmek istemedi. Yalnız ihtiyaç doktorun sözünü dinliyordu.

İlâç olayından sonra doktorla ikisinin arasında tuhaf bir yakınlığın basladığını söylemistim. Nelli çok seviyordu ihtiyarı, her zaman - biraz önce somurtan o değilmis gibi - güler yüzle karşılıyordu onu. İhtiyar da her gün ugramaya baslamı, bazan günde iki kere geliyordu. Nelli iyilesmeye, yavas yavas yataktan kalkmaya baslayınca bile onun kahkahalarım, sakalarım duymadan bir gün edemiyordu adamcağız; öylesine büyülenmişti. Egitici, resimli kitaplar getiriyordu ona. Hattâ bir tanesini

Ezilenler - F : 22

parayla almı. Daha sonra tatlılar, güzel kutularda sekerler getirmeye basladı. Böyle zamanlarda, yas günü eglencesine geliyormuş gibi magrur bir tavırla girerdi içeri, Nelli hemen anları armaganla geldiğini. Doktor, getirdiği şeyi göstermez, kurnaz kurnaz gülümseyerek Nelli'nin yanına oturur; akıllı uslu bir kizin iyi armaganlar hakettiğini söylerdi. Bunu söylerken Nelli'ye öylesine içten bakardı ki, kahkahalarla gülen kisin bakislerinde elinde olmadan sevgi parıltıları belirirdi. İhtiyar sonunda magrur bir tavırla ayağa kalkar, seker kutusunu Nelli'ye uzatır, her keresinde de «Benim cici nisanlıma» diye eklerdi. O anda hiç kusku yok ki Nelli'den mutlu hissediyordu kendini.

Sonra konuşmaya baslıyorlardı; bir doktor olarak bir sürü öğütler veriyordu Nelli'ye. Ders verir gibi,

- Kisi önce sağlığına dikkat etmelidir, diyordu. Bunun üç faydası vardır: Bir, ölmez; iki, sağlığını yitirmez; üç, bunların sonucunda mutlu olur. Sevgili Nelli, sizi üzen birtakim şeyler varsa, unutmaya çalışmalısınız onları, hiç aklınıza getirmemelisiniz. Yoksa... o zaman hep iyi, neseli şeyler düşünün...

Nelli soruyordu:

- İyi, neseli dediginiz nedir? Doktoru sasırtıyordu bu soru.

- Sey iste canım... sözgelimi, sizin yasiniza yarasan bir oyun düşünün; ya da... buna benzer bir şey...

- Oyun oynamak istemiyorum ben, diyordu Nelli, oyun oynamaktan hoslanmıyorum. Yeni yeni giysiler seviyorum.

- Yeni giysiler mi? Him! Bu iyi değil iste. Kisi kendisinin olan şeylerle yetinmesini bilmelidir. Ama... yeni giysi sevmek de... ayıp değil tabii.

- Sizinle evlendiğimiz zaman bana yeni giysiler alacak mısınız?

Doktor elinde olmadan kaslarım çatarak,

- Bu da nereden çıktı şimdi? diyordu.

Nelli muzip muzip gülümsüyordu. Hattâ bir keresinde - galiba farkına varmadan - gülümseyerek bana da bakmı. Doktor,

- Ama şey... iyi bir ev kadim olursanız alırım tabii, diye devam ediyordu.

- Evlendiğimiz zaman da her gün ilâç içecek miyim?

Doktorun yüzü yavas yavas gülmeye baslıyordu.

- Arada bir içmen gerekir belki.

Nelli kahkahayla gülmeye baslıyordu. İhtiyar da gülüyor, sevgiyle bakıyordu ona. Sonra bana dönerek,

- Çok zeki! diyordu. Ama gene de kaprisli, hodbın... sinirleri hâlâ düzelmemiş.

İhtiyar haklıydı. Nelli'yi bir türlü anlayamıyordum. Ona karşı büyük bir suç işlemişim gibi, hiç konuşmak istemiyordu benimle. Çok üzüyordu beni bu durum. Canım sikilmaya baslamı artık, hattâ bir gün ben de konuşmadım onunla, ama devrisi gün yaptığımdan utandım... Sik sik ağlıyordu, onu susturmak, avutmak için ne yapacağımı bilemiyordum. Ama bir keresinde konustu benimle.

Bir akşam üzeri eve döndüğümde yastığın altına aceleyle bir kitap sakladığını gördüm. Ben yokken masamın üzerinden alıp okuduğu romanımdı bu. Niçin saklamı onu benden? «Utaniyor sanki» diye geçirdim içimden, ama renk vermedim. On bes dakika sonra bir is için mutfaga gitmemden yararlanarak aceleyle fırladı, kitabı eski yerine koydu; döndüğümde masamın üzerindeydi... İki dakika sonra yanına çağırdı beni, sesinde heyecana benzer bir şey vardı. Dört gündür ilk kez konuşuyordu benimle. Titrek bir sesle,

- Siz... bugün... Natasa'ya gitmeyecek misiniz? diye sordu.

- Gidecegim Nelli; bugün muhakkak görmeliyim onu.
Nelli bir süre sustu, sonra gene o zayıf, titrek sesiyle,
- Çok mu... seviyorsunuz onu? dedi.
- Evet Nelli, çok seviyorum,
- Ben de çok seviyorum onu, diye fisildadi.
Gene sustu. Biraz sonra yüzüne ürkek ürkek bakarak,
- Ona gitmek, onun yanında kalmak istiyorum, dedi.
Sasirmistim.
- Olmaz Nelli, dedim. Benim yanımda niçin kalmak istemiyorsun ?
Yüzü birden kıpkırmızı kesildi.
- Niçin olmazmış? Onun babasının yanına gitmem için beni kandirmaya çalışan siz değil miydiniz?..
Hizmetçisi var mı Natasa'nın?
- Var.
- Yol versin ona; ben görürüm bütün hizmetini. Karşılık istemeden her işini yapacağım... Seveceğim onu, yemegini pisireceğim. Öyle söyleyin kendisine.
- Çok tuhafsin Nelli! Hem onu çok yanlış tanımissin: Seni hizmetçi almaya razı olacağını mi sanıyorsun? Alsa alsa küçük kız kardeşi gibi alır seni.
- O zaman istemem. İstemem...
- Neden?
Nelli cevap vermedi. Dudakları titriyordu: Ha ağladı ha ağlayacaktı. Biraz sonra,
- Peki, sevdiği adam bırakıyor mu onu? diye sordu.
Sasirmistim.
- Nereden biliyorsun bunu sen Nelli? dedim.
- Siz anlatmıştınız ya... evvelki sabah Aleksandra

Semyonovna'nın kocası geldiğinde ona da sordum: Her şeyi anlattı bana.

- Masloboyev mi geldi buraya ? Nelli basım önüne eğerek cevap verdi:
- Evet.
- Bana niçin söylemedin bunu?
- İşte...

Bir an düşündüm. Ne dolaplar çeviriyordu acaba su Masloboyev. Gidip görmeliydim onu.

- Hem Alyosa'nın Natasa'yı bırakmasından sana ne Nelli?

Basını kaldırmadan,

- Siz çok seviyorsunuz onu, dedi, yalnız kalırsa evlenirsiniz onunla.
- Hayır Nelli, benim onu sevdiğim gibi o beni sevmiyor... sonra ben... Hayır Nelli, olamaz böyle bir şey.

Nelli basını kaldırıp yüzüne bakmadan alçak sesle,

- Hizmetçi gibi her işinize kosardım, diye fisildadi, keyfinizce, mutlu yasardınız.

İçim sızlıyordu, «Nesi var bu kızın, Tanrını, nesi var?» diye soruyordum kendi kendime. Nelli sustu, o akşam bir daha hiç konuşmadı benimle. Sonra Aleksandra Semyonovna söyledi, arkamdan geç saatlere kadar ağlamış, öyle ağlaya ağlaya da uyumuş. Gece uyku arasında sık sık bir şeyler sayıkladı...

Ama o günden sonra daha bir kapandı içine, benimle hiç mi hiç konuşmamaya başladı. Evet, sevgi dolu kaçamak birkaç bakışım yakalamıştım üzerimde, ama - bu zayıflığına kızıyormuş gibi - giderek mahzunlaşıyor, hattâ doktora bile - zavallı ihtiyarı pek üzüyordu bu - soğuk davranıyordu. Öte yandan, gün geçtikçe iyileşiyordu, doktor a, çik havada birkaç dakika dolmasına bile izin vermişti. Havalar pek güzel gidiyordu. O yıl hayli geçe rastlayan paskalya yortusundan önceki Kutsal Haf-342 -

ladaydık. Sabahleyin erkenden çıkmıştım evden, Natasa'yı görmeliydim; ama Nelli'yi biraz dolastırmak için erken dönecektim eve; hem yanında kimse yoktu.

Ama evde beni nasıl çarpıcı bir olayın beklediğini anlatamam. Aceleyle dönmüştüm. Anahtar kapının disindaydı. Girdim: Kimsecikler yoktu. Elim ayagım tutulmuştu. Masanın üzerinde bir kâğıt parçası ilisti gözüme. Kursun kalemle, iri iri şöyle yazılmıştı kâğıda:

«Sizi bırakıp kaçıyorum, bir daha da hiç dönmeyeceğim. Ama çok seviyorum sizi.

Nelli'niz»

Dehşet içinde bir çığlık attım, kosarak çıktım evden.

IV

Sokaga yeni çıkmış, ne yapsam, nereye gitsem diye düşünüyordum ki kapının önünde duran bir payton ilisti gözüme. Aleksandra Semyonovna iniyordu içinden; bir kere daha kaçmasından korkuyormuş gibi, Nelli'nin elinden sıkı sıkı tutmuştu. Yanlarına kostüm.

- Nelli, ne oldu sana! diye bağırdım. Nereye gittin? Niçin gittin?

Aleksandra Semyonovna kus civiltisine benzeyen ince sesiyle,

- Durun, dedi, acele etmeyin. Önce içeri girelim, her şeyi öğreneceksiniz.

Yolda çabuk çabuk konusarak fisildadi bana:

- Öyle seyler anlatacağım ki size Ivan Petroviç, küçük dilinizi yutacaksınız... Hele bir girelim içeri... Çok önemli haberleri olduğu yüzünden belliydi. Yukarı çıktığımızda, . - Hadi sen yat Nelli, dedi, hemen yataga gir; çok

yorgunsun... hasta hasta o kadar yolu kostun, hadi yat canım. Biz de mutfaga geçelim, rahat uyusun kız. Ardından gitmem için göz kirpti bana. Ama Nelli yatmamisti; yatagında oturmuş, ellerini yüzüne örtmüs, öyle duruyordu.

Disari çıktık, Aleksandra Semyonovna hemen anlatti bana durumu. Sonra daha ayrıntilariyla öğrendim olaylari. Söyle olmustu:

Benim eve dönmenden iki saat önce Nelli bana yazdigi puslayi masanın üzerine biraktiktan sonra dogru ihtiyar doktora kosmustu. Adresini biliyordu. Doktor, onu görünce donup kaldigini söylüyordu, «gözlerine inanamamis». Sözlerini bitirirken «onu gerçekten gördüğüm simdi bile inanmıyorum, hiç bir zaman da inanmam buna», diye ekledi. Oysa Nelli'nin ona gittigi dogruydu. Kiz içeri girip, ihtiyar kendini daha toparlayamadan boynuna atildiginda doktor çalisma odasında koltuguna oturmuş, sirtinda sabahligi, keyifli keyifli kahvesini içiyormuş. Nelli, boynuna sarilip yanaklarini, ellerini öpmüs, aglamaya baslamis; birbirini tutmaz sözcüklerle onu yanina almasi için yalvarmis; benimle artık yasayamayacagini, evden kaçtigini, çok istirap çektigini, bir daha onunla alay etmeyeceğini, yeni giysi istemeyeceğini, akilli uslu bir kız olacagini, çok okuyacagini, «gömlleklerini yıkayıp ütö-lemesini» öğreneceğini (hiç kuskusu yok ki yolda - belki de çok önceden - düşünmüstü bütün bunlari) nihayet, gerekirse her gün ilâç içeceğini söylemis. Evlenme konu-sunursa bir saka oldugunu eklemis, ihtiyar Alman, agzi açık, sigarasini tuttugu sag eli havada, öyle kalakalmis. Sigarasinin söndüğünün bile farkina varmamis. Biraz kendine gelince,

- Matmazel, demis, anladigim kadariyla sizi yanima almami istiyorsunuz. Ama olamaz bu! Gördüğünüz gibi, fakirim, param yok... Hem böyle birdenbire... Korkunç344 -

bir sey bu! Sonra, yanilmiyorsam evinizden kaçtiniz. Çok ayip... Hem su da var, yalnız iyi havalarda büyüünüzle dolasmaniza izin vermistim, oysa siz evden kaçiyorsunuz... ilâcınızı içmiyorsunuz. Aklım almıyor dogrusu...

Nelli sözünü bitirtmemis ona. Gene aglamaya, yalvarip yakarmaya baslamis, ama hiç birinin faydasi olmamis. Ihtiyar giderek daha sasiriyormuş. Sonunda Nelli «Tanrim!» diye bagirarak çikmis odadan. Doktor olanlari bana anlatirken sözlerini söyle bitirdi: «O gün aksama kadar geledim kendime... gece de ilâç içtim...»

Nelli oradan Maslobojev'lere kosmus. Önceden onların adresini de öğrenmis, güç de olsa bulmuş evlerini. Maslobojev evdeymis. Nelli'nin onlarla kalmak istedigini duyunca Aleksandra Semyonovna ellerini birbirine vurmuş. Bunu niçin istedigini, onu üzen seyin ne oldugunu, benden kaçmasının sebebinin sormuş. Nelli cevap vermemis, kendini sandalyenin üzerine atmış. Aleksandra Semyonovna «Öyle agliyordu, öyle agliyordu ki, ölecek sandım», diye anlatiyordu. Nelli onu hizmetçilige, hiç degilse aşçilige kabul etmeleri için yalvariyor, «yerleri süpürürüm, çamasir yıkamasini öğerenirim» diyormuş. (Bu çamasir yıkama konusuna, pek umut bagliyor, nedense bunu çok önemli sayiyordu.) Aleksandra Semyonovna, Nelli'yi yanlarında alakoymak, durumu da bana bildirmek daha iyi olur demis. Ama Filip Filipiç kesinlikle karsi durmuş bu düşünceye, kaçağı hemen geri götürmesini buyurmuş. Yolda Aleksandra Semyonovna kucaklamis Nelli'yi, öpmüs; kız bu kez nedense daha çok aglamaya baslamis. Onu görünce Aleksandra Semyonovna da aglamis. Yol boyunca hep aglamislar. Aleksandra Semyonovna hiçkırıklar arasından,

- Niçin, niçin onun yanında kalmak istemiyorsun Nelli? diye sormuş. Eziyor mu seni?

- Hayir, ezmiyor.

- Neden öyleyse?

Nelli, sinir krizi gelmiş gibi hüngür hüngür ağlayarak,

- Iste... istemiyorum onun yanında kalmak... demis, yasayamam artık orada... hep huysuzluk ediyorum ona... ama o çok iyi... sizin yanınızda huysuzluk etmem... çalisirim.

- Niçin huysuzluk ediyorsun Nelli?

- Iste...

Aleksandra Semyonovna gözyaslarini silerek,

- Ondan öğrenebildigim tek sey bu «iste» oldu, diye bagladi sözünü. Ne zavallı bir çocuk! Sar'adan mi öyle dersiniz Ivan Petroviç?

Nelli'nin yanma girdik; yüzünü yastiga gömmüs, agliyordu. Önünde yere diz çöktüm, ellerini tutup öpmeye basladım. Hizla çekti ellerini, daha çok agladi. Ne söyleyeceğimi bilemiyordum. Tam bu anda ihtiyar Ihmenev girdi içeri. Hepimizi yukardan asagi süzdükten sonra,

- Merhaba Ivan, dedi, bir is için geldim sana.

Beni yere diz çökmüş görünce sasırmıstı. Son günlerde hastaydı. Yüzü bembeyazdı, zayıflamıstı, ama birisine gösteris yapıyormuş gibi, hastalığını umursamıyor, Anna Andreyevna'nın yalvarıp yakarmalarına aldırmadan, yatmıyor, işleri için oraya buraya kosturup duruyordu.

Aleksandra Semyonovna ihtiyarın yüzüne dikkatli dikkatli bakarak,

- Simdilik hoşça kalın, dedi. Filip Filipiç erken dönmemi söylemişti. İşlerim var da... Neyse, akşam üzeri gene ugrarım size, iki saat kahrim.

İhmenev, besbelli akli baska bir yerde,

- Kim bu? diye fisildadi. Anlattım.

- Him... Sana bir iş için geldim Ivan...346 -

Niçin geldiğini biliyor, bana gelmesini bekliyordum zaten. Nelli'yle, benimle konuşmak, kızı benden istemek için gelmişti. Anna Andreyevna yetim kızı eve almaya sonunda razı olmuştı. Onu kandırmak için çok uğraşmışım; annesi dedesince lanetlenen bu kimsesiz kizin durumunun Nikolay Sergeiç'in duygularını degistireceğini söylemişim. Plânımı öylesine güzel, heyecanlı anlatmışım ki, kızı bir an önce gidip getirmesi için kocasını bu kez o sikistirmaya başlamıştı. İhtiyar dünden hazırды böyle bir seye: Anna Andreyevna'sini sevindirmek istiyordu, sonra bazı düşünceleri vardı... Ama ilerde daha ayrıntılarına inerek anlatacağım bütün bunları...

Nelli'nin ihtiyarı daha ilk görüşünde sevmedığını söylemişim. Sonraları, İhmenev'in adı edilince kizin gözlerinde bir nefret parıltısı dikkatimi çekmeye başladı. İhtiyar doğrudan doğruya konuya girdi. Hâlâ yüzünü yastığa gömmüş, öyle duran Nelli'nin yanına gitti, elini tuttu,

- Kızımız olarak evimize gelmek ister misin? diye sordu. Bir kızım vardı, canımdan, dünyada her şeyden çok severdim onu, ama yok artık o. Öldü. Evimde ve .. kalbimde onun yerini almak ister misin?

İhtiyarın atesten kupkuru, kızarmış gözlerinde yaşlar parlıyordu.

Nelli basını kaldırmadan,

- Hayır, istemem, diye karşılık verdi.

- Peki ama niçin, yavrum? Hiç kimsen yok. Ivan'ın yanında temelli kalamazsın, oysa benim evim sıcak bir yuva olacaktır sana.

Nelli basını kaldırdı, yatakta ihtiyarın karşısına oturarak :

-İstemiyorum, çünkü siz hain, kalpsiz bir insansınız! dedi. Evet, kalp diye bir şey yok sizde! Ben de kalp-

sizim, hem herkesten kalpsiz... ama siz benden de kalpsizsiniz...

Kizin yüzü bembeyaz olmuştı, gözlerinin içinde tuhaf parıltılar vardı. Güçlü bir duygunun etkisiyle olacak, titreyen dudakları bile beyazlaşmış, büzülmüştü. İhtiyar saskin saskin bakıyordu ona.

- Evet, benden kalpsizsiniz, öz kızınızı affetmek istemiyorsunuz çünkü. Onu temelli unutmak için baskasının çocuğunu almak istiyorsunuz yanınıza... insan öz evlâdını unutabilir mi hiç? Sevebileceğinizi mi sanıyorsunuz beni? Yüzüme her bakışınızda benim bir yabancı olduğumu, kalbinizden söküp attığınız kızınızı hatırlayacaksınız... kötü bir insansınız çünkü. Kötü insanların yanında yaşamak istemem ben, istemem, istemem!..

Nelli hiçkirdi, bana bir an baktı.

- Yarın değil öbür gün paskalyadır... o gün herkes öpüşür, kucaklaşır, barışır... bütün kusurlar unutulur... Ama siz... evet yalnız siz... Ah ne hain bir insansınız! Gidin buradan!

Hüngür hüngür aklamaya başlamıştı. Bu söylevi besbelli, ihtiyar onu bir kere daha evine götürmek isterse söylemek için önceden hazırlamış, ezberlemişti. İhmenev sasirip kalmış, yüzü bembeyaz olmuştı. İçinin sızladığı belliydi. Nelli birden çilgin bir öfkeyle,

- Hem niçin, niçin herkes bu kadar düşünür beni, üzerime düşer? anlamıyorum. İstemem, hiç kimse ilgilenmesin benimle, istemem! Dileneceğim ben!

Kendimi tutamadım,

- Nelli, ne oluyor sana? diye haykırdım.

Ama karısmam öfkesini büsbütün körükledi. Hiçkırıkla hiçkırıkla aklamaya başladı:

- Evet, burada kalmaktansa gider sokaklarda dilenirim daha iyi! Annem de dilenirdi benim, ölürken yoksul olmamı, dilenmemi vasiyet etmişti bana, «ama, demisti,

yalnız...» Dilenmek ayıp değildir, bir kimseden dilenmeyeceğim ki... insanın herkesten dilenmesinde utanılacak bir şey yok; bir dilenci kadın öyle söylemişti. Daha küçüğüm, baska ne gelir elimden... Herkesten dileneceğim ben de. Ama burada durmam, durmam... kötü bir kızım ben, ne kadar kalpsiz olduğumu görüyorsunuz!

Nelli birden masanın üzerindeki çay fincanını kaptığı gibi yere fırlattı. Gözlerimin içine meydan okurcasına bakarak,

- Kırıldı iste, dedi. Topu topu iki fincanınız vardı, öbürünü de kıracağım... O zaman çayı neyle içeceksiniz bakalım!

Çıldırıyordu sanki, ama bu öfkenin ona haz verdiği; bunun kötü, ayıp bir şey olduğunu bile bile, kendini daha sonraki çilginliklere hazırladığı belliydi. İhtiyar,

- Hasta bu, Vanya, dedi, eger hasta degilse. . dogrusu çok tuhaf. Hadi hoşça kal!
Sapkasini aldi, elimi sikti. Perisan bir durumdaydi. Nelli çok agir konusmustu. Öfkelenmistim. Yalniz kalinca,
- Çok hamsin Nelli! diye bagirdim. Utanmadin mi, hiç utanmadin mi! Evet, kötü, kalpsiz bir kizsin sen!
Öyle oldugum gibi, sapkasiz kostum ihtiyarin pesinden. Onu kapiya kadar geçirmek, avunmasi için bir seyler söylemek niyetindeydim. Merdivenleri kosarak inerken Nelli'nin siteminden bembeyaz olmus yüzü gözlerimin önündeydi. Yetistim arkasindan.. Acı aci gülümseyerek,
-Zavalli kizin kendi derdi basindan askin, dedi, inan buna Ivan; bir de ben üzerine üzerine gittim. Yarasini destim. Aç tokun halinden anlamaz derler; ben sunu ekleyecegim buna, aç da açın halinden her zaman anla-maz. Hadi hoşça kal!

___ 349 -

Baska bir sey söyleyecek oldum, ihtiyar kolunu salladi.

- Beni birak artik, dedi. Bak da kiz kaçmasin. Sonra tuhaf bir öfkeyle ekledi:

- Öyleye benzer.

Bastonuyla kaldirim taslarina vura vura, hizli adimlarla uzaklasti yanimdan.

O anda içine dogan seyin gerçekleşecegini biliyor muydu acaba?

Yukari çıktigimda Nelli'nin gene evde olmadigini görünce ne denli büyük bir dehsete kapilmistim! Disari kostum, komsularin kapilarini çalip Nelli'yi sordum. Onun beni birakip gene kaçtigina bir türlü inanamiyordum. Hem nasil kaçmis olabilirdi? Evet bir avlu kapisi vardi. Biz ihtiyarla konusurken yanimizdan geçmesi gerekiyordu. Ama onun, merdivende saklanip ben eve döndükten sonra kaçmis olabilecegi düşüncesi aklıma gelince büyük bir umutsuzluga kapildim. Ama çok uzaga gittigini sanmiyordum.

Telâsla disari kostum. Ne olur ne olmaz diye kapiyi açık birakmistim.

Önce Maslobojev'lere gittim. Evde kimsecikler yoktu. Ne Maslobojev ne de Aleksandra Semyonovna vardi.

Bir pusla birakarak yeni felâketten haberdar ettim onlari, Nelli gelirse durumu hemen bana bildirmelerini yazdim; hemen doktora gittim. O da yoktu evde. Hizmetçisi Nelli'nin sabahkinden baska bir kere daha gelmedigini söyledi. Simdi ne yapacaktim? Bubnova'nin evine kostum, tabutçunun karisindan ev sahibesinin bir is yüzünden iki gündür karakolda oldugunu, Nelli'nin de o samandan beri oralarda hiç görünmedigini öğrendim. Yorgun, bitkin bir durumda gene Maslobojev'lere kostum. Gene ayni cevap: Gelen giden olmamisti; kendileri de dönmemisti daha. Puslam masanin üzerinde duruyordu. Ne yapmalıydım?_ 350 -

Ölesiye üzgün, bitmis, gece geç saat eve dönüyordum. O aksam Natasa'ya gitmem gerekiyordu; sabahleyin çağirmisti beni. Oysa bütün gün agzima bir lokma bir sey koymamistim. Nelli'yi düşündükçe fena oluyordum. «Nedir bu? diye düşünüyordum. Hastaliginin tuhaf bir sonucu mu acaba? Aklım mi kaçirdi yoksa? Tanrım! Nerede o simdi, nerede arasam onu?»

Kendi kendime böyle sordugum onda V. köprüsünde, birkaç adım önümde birden Nelli'yi gördüm. Sokak fenerinin dibinde duruyor, beni görmüyordu. Ona dogru kosmak geldi içimden, ama durdum. Sasirmistim.

«Ne yapiyor orada acaba?» diye düşünüdüm. Onu artık kaybetmeyecegime emin oldugum için durup beklemeye karar verdim. On dakika izledim hareketlerini, öyle dikiliyor, gelip geçenlere bakiyordu. Iyi giyimli bir ihtiyar görünce yanina gitti. Adani cebinden bir sey çikarip ona uzatti, durmadan geçti. Nelli öne eğilerek saygilarim belirtti, O anda hissettiklerimi anlatamam. Yüregime dayanılmaz bir aci gelip saplanmisti... Benim için çok degerli, sevdiğim, üzerine titredigim bir yaratik gözlerimin önünde ayaklar altina alinmis, çamura bulanmisti sanki. Gözyaslarini birden bosandi.

Evet, o anda çok öfkeli oldugum halde zavalli Nelli için agliyordum: Ihtiyaci oldugundan dilenmiyordu; sokaga atilmis, kaderiyle basbasa birakilmis degildi. Ona eziyet eden insanlardan degil, gözünün içine bakan, onu seven dostlarindan kaçmisti. Bu davranisiyla birisine eziyet etmek, göz dagi vermek istiyor, ögünüyordu sanki! Ama ruhunda esrarli bir degisiklik oluyordu... Evet, ihtiyar hakliydi; hakarete ugramis, ezilmisti bu çocuk, yarasi öyle kolay kolay onacak çesidinden degildi. O da bu yarayı bizlere olan güvensizligiyle mahsus desiyordu. Duydugu aci, deyim yerindeyse, bu istirap benciligi haz veriyordu ona sanki. Acilarini böyle körüklemesini, duy-

dugu hazzi anliyordum: Ezilen, gururu incinen, kaderin sillesini yiyen insanların çoğuna bunlari bir haksizlik oldugunu bilmek özel bir haz verir. Ama Nelli hangi haksizlikten yakinabilirdi? Kaprisleriyle, tuhaf çikislariyla bizleri sasirtmak, korkutmak istiyor, ögünüyordu sanki... Ama hayir! Yalnizdi simdi, hiç birimiz görmüyorduk dilendigini. Yoksa dilenmek miydi ona haz veren? Ne yapacakti sadakayi, parayi ne yapacakti?

Ihtiyarin verdigini aldıktan sonra köprüyü geçti, vitrini iyice aydinlatilmis bir magazanın önünde durdu.

Kazandigi paralari saymaya koyuldu. On adim ötesinde duruyordum. Çok para vardi elinde; sabahtan beri dilendigi belliydi. Paralari avucunda siki siki tutarak sokagi geçti, küçük bir dükkâna girdi. Hemen dükkânin ardina kadar açık kapisina yaklastim, Nelli ne yapacak diye baktim.

Avucundaki paralari tezgâhin üzerine koymus, sabahleyin Ihmenev'le bana ne denli kötü bir kiz oldugunu göstermek için kirdigi çay fincanina benzeyen bir fincana bakiyordu. On bes köpek degerinde bir fincandi bu; belki daha bile ucuzdu. Adam fincani kâgida sarip Nelli'ye verdi. Kiz mutlu bir yüzle, çabuk çabuk yürüyerek çıktı dükkândan. Tam önümden geçerken,

- Nelli! diye seslendim, Nelli!

Ürperdi, yüzüme bakti, fincan elinden kayıp yere düştü, kırıldı. Yüzü bembeyazdı; ama yüzümden her şeyi gördüğümü, bildigimi anlayınca kızardı. Dayanılmaz, istirap dolu bir utangaçlık vardı bu kızarmada. Elinden tutup eve götürdüm onu; uzak değildi ev. Yolda hiç konuşmadık. İçeri girince sandalyeye çöktüm. Nelli karsımda dalgın, üzgün ayakta duruyor, önüne bakıyordu. Yüzü her zamanki gibi renksizdi. Basini kaldırıp bana bakamıyordu.

- Nelli, dedim, dileniyor muydun?

- Evet! diye fisildadi.

Basini daha da egdi önüne.

- Bana sabahleyin kirdigin çay fincanının aynisini almak için mi yaptin bunu?

- Evet...

- Bu fincan için sitem mi ettim sana, bagirip çağırdım mı? Bu yaptiginin ne kadar kötü, haince bir şey olduğunu anlamıyor musun Nelli? Yakisir mi sana? Hiç utanmıyor musun? Yoksa...

isitilir isitilmez bir sesle,

- Utaniyorum... diye fisildadi.

Yanagından aşağı iri bir gözyası tanesi yuvarlandı.

- Utaniyorsun demek... dedim. Sevgili Nelli, sana karsi suçluysam affet beni, barısalım.

Basini kaldırıp yüzüme bakti, gözlerinden yaslar bosandı, boynuma atildi.

Tam bu anda Aleksandra Semyonovna daldi içeri.

- Ne o? Burada mı? Gene ha? Ah Nelli, ah! Ne oluyor sana? Neyse canım, evde olsun da... nerede buldunuz onu Ivan Petroviç?

Soru sormaması için göz kırptım Aleksandra Semyonovna'ya, anladi beni. Hâlâ aci aci aglayan Nelli'yle tatlı tatlı vedalastım; iyi yürekli Aleksandra Semyonovna'ya ben dönünceye kadar bir yere gitmemesini tembihledim, Natasa'ya kostum. Çok geç kalmistim, onun için acele ediyordum.

O akşam kaderimiz belli olacakti: Natasa'yla konuşacak çok şeyimiz vardı; ama ben gene de sözü Nelli'ye getirdim, her şeyi ayrıntılarıyla anlattım. Natasa'yi pek ilgilendirmis, hattâ sasirtmisti anlattıklarım. Bir an düşündükten sonra,

- Bak ne diyeceğim Vanya, dedi, bana öyle geliyor ki seviyor seni bu kız.

Sasirma sirasi simdi bendeydi. - Ne... nasıl?

- Kadinca bir sevgiyle...

- Saçmalama Natasa! Daha çocuktur!

- Neredeyse on dört yasinda bir çocuk... Bu hirçinligi onu anlamamandan, belki kendi kendini bile anlamamasindandir ...Çocuksu, ama sön derece ciddi, istirap dolu bir hirçinliktir bu. Isin en önemli yanı da: Seni benden kiskaniyor. Beni çok sevdiğin için evde hep benden söz ediyor, beni düşünüyor, merak ediyorsundur; tabii bu yüzden onunla gereğince ilgilenemiyorsun. Bu durumu farketttiği için canı sikiliyordur. Belki de seninle konuşmak, duygularını sana açmak istiyor, ama bunu basaramıyor, utaniyor, ne istedigini bilemiyor... bir fırsat bekliyordur. Oysa sen, bu fırsatı ona vereceğine kaçyorsun ondan, hasta hasta yalnız birakiyorsun onu, bana gelip sabahdan aksama kadar kalıyorsun. Arkandan aglıyor-dur... seni ariyordur... hele onu anlamaman istirabini bir kat daha dayanılmaz yapıyordur. Bak, böyle bir anda bile benim için yalnız bıraktın onu. Görürsün, yarin gene hastalanacak. Nasıl bırakabildin onu? Çabuk kos yanına...

- Bırakmasına bırakmazdım, ama...

- Ben çağırmistim seni, değil mi? Simdi de git diyorum.

- Peki, gideceğim, ama bu söylediklerinin hiç birine inanmıyorum.

- Yadırgamakta haklısın. Ama kızın basından geçenleri düşün, o zaman anlarsın. Benim, senin gibi bir çocukluk devresi geçirmedim o...

Gene de geç döndüm eve. Aleksandra Semyonovna Nelli'nin o akşamki gibi durmadan agladığını, «öyle aglaya aglaya Uyuyakaldi» gini söyledi. «Ben gideyim artık, Ivan Petroviç, Filip Filipiç erken gel demisti. Zavallı bekliyordur beni».

Ezilenler - F : 23

Tesekkür ettim, Nelli'nin basucuna oturdum. Böyle bir anda onu yalnız bıraktığım için kendi kendimden utaniyordum. Basucunda gece geç saatlere kadar oturdum, düşündüm... Ne uğursuz günlerdi onlar!

Ama önce su iki haftada olanları anlatmalıyım...

V

Prensle B. lokantasında yedigim o yemekten sonra birkaç gün hep Natasa'yi merak ettim. Her an «Su Allahın belâsi Prens Natasa'ya ne yapacak, nasıl öğ alacak ondan acaba?» diye soruyordum kendi kendime. Kafamin içi karmakarışıktı. Düşüne düşüne, Prens'in tehditlerinin kuru siki olmadıgı, Alyosa'yla ilişkisini kesmediği sürece Natasa'nın basını belâyaya sokabileceği sonucuna vardım. «Kisiligi olmayan, kindar, kötü ruhlu, çıkarıcı bir adamdır», diye düşünüyordum. Kendisine edilen hakareti kolay kolay unutamaz, ilk fırsatta

öcünü alirdi. Bir noktayı açık açık söylemişti bana: Alyosa'yla Natasa'nin ayrilmalarını kesinlikle istiyor, benden de «duygulu, Schiller'vari bir olay olmaması için Natasa'yi bu ayrılığa hazırlamamı» bekliyordu. En çok üzerinde durduğu konu Alyosa'nin onu iyi, sevimli bir baba saymakta devam etmesiydi tabii; sonra Katya'nin paralarını ele geçirmek için bu çok önemliydi. Böylece bana Natasa'yi yakın olan ayrılığa hazırlamak kalıyordu. Oysa Natasa'da tuhaf bir değişiklik dikkatimi çekiyordu son günlerde: benimle eskisi gibi içten değildi artık; hattâ güvenmiyordu bana sanki. Avutmaya çalışmam sadece acı veriyordu ona; sorularım canını sıkmaya, hattâ sinirini bozmaya başlamıştı. Bazen ben yanında otururken odanın içinde kollarını önünde kavuşturmuş, dalgın, benim var-

ligimi bile unutmuş gibi bir aşağı bir yukarı dolasıyordu. Arada göz göze geldığımız olursa (bakışlarım bile kaçırmaya başlamıştı benden) yüzünü bir can sıkıntısı ifadesi kaplıyor, hemen öte yana çeviriyordu başını. Onun da ayrılmayı düşündüğünü, plânlı kurdugunu biliyordum. İstirap duymadan, yüreği sızlamadan düşünebilir miydi bunu? Alyosa'dan ayrılmaya kararlı olduğundan kuskum yoktu. Ama hüznü dolu umutsuzluğu gene de üzüyor, korkutuyordu beni. Bu konuda onunla konuşmaya, onu avutmaya cesaret edemiyor, dehşet içinde sonucu bekliyordum.

Onun bana karşı soğukluğuna gelince, bu durum beni huzursuz ediyor, üzüyordu ama, Natasa'min duygularına inancım sonsuzdu: çok kederli, sinirli olduğunun farkındaydım. Her çeşit ilgi sadece canını sikiyor, öfkelen diriyordu onu. Böyle durumlarda özellikle yakınlarımızın, içimizi bilen dostlarımızın ilgisi daha bir ağır gelir bize. Ama sonunda Natasa'nin gene bana geleceğini, iç huzurunu gene benim kalbimde arayacağım çok iyi biliyordum.

Prensle aramda geçen konuşmadan hiç söz etmemiştim ona tabii: anlatacaklarım onu daha da heyecanlandırmaktan, üzmetten başka bir şeye yaramazdı. Yalnızca, söz arasında Kontesin evine Prensle gittigimi, bu adamın çok alçak, hain olduğuna kuskum kalmadığını söyledim. Natasa bu konuda hiç bir şey sormadı bana; buna çok sevindim. Ama Katya üzerine anlattıklarımı büyük bir dikkatle dinledi. Sözlerimi bitirince Katya üzerine de bir şey söylemedi, ama soluk yüzü hafiften kızardı. O gün yanında kaldığım sürece pek heyecanlıydı. Katya'nin bende bıraktığı izlenimi saklamadım ondan. Niçin saklayacaktım. Nasıl olsa anlardı bunu, kızardı sonra. Bunun için elimden geldigince ayrıntılarıyla, sorabileceği her şeyi daha o sormadan cevaplandırmaya çalışarak - onun

bu durumda bir şey sormasının güç olacağını biliyordum: sevgilisini elinden alan bir kızın üstünlüklerini soğukkanlılıkla sorabilir mi insan? - evet, sorabileceği her şeyi daha o sormadan cevaplandırmaya çalışarak anlattım.

Prensin Alyosa'yi Katya'yla birlikte köye götüreceğini Natasa'nin bilmediğini sanıyor, bunu ona nasıl açacağımı düşünüyordum. Ama durumu alistira alistira anlatmaya çalışırken Natasa sözümü kesip, onu avutmaya bosuna uğrasmamamı, her şeyi bes gündür bildiğini söyleyince sasirip kaldım.

- Tanrım! diye haykırdım, kim söyledi bunu sana?

- Alyosa.

- Nasıl? Alyosa mı?

- Evet, her şeyi göze aldım Vanya.

Bunu söylerken gözlerinin içinde öyle bir ifade vardı ki, bu konuyu kapamak istediğini hemen anladım.

Alyosa sık sık uğruyordu Natasa'ya, ama ancak bir dakika kalıp gidiyordu. Yalnız bir keresinde birkaç saat kalmıştı; ama o zaman da ben yoktum, İçeri çoğunlukla üzgün giriyor, Natasa'ya ürkek ürkek bakıyordu; ama Natasa öylesine içten, iyi karşılıyordu onu ki, biraz sonra her şeyi unutup gülmeye başlıyordu Alyosa. Bana da sık sık, hemen her gün uğruyordu. Doğrusu çok üzüldüğü, ıstırap çekiyordu; bir an yalnız kalamıyor, avunmak için bana kosuyordu.

Ne söyleyebilirdim ona? Soğuk olduğumu, onunla ilgilenmediğimi, hattâ ona kızdığımı söyleyerek sitem ediyordu bana. Üzüldüğü, ağlıyor, Katya'ya kosuyor, orada avunuyordu.

Natasa bana bu yolculuktan haberdar olduğunu söylediği gün (Prensle konuşmamın üzerinden bir hafta geçmişti) Alyosa son derece üzgün, bana geldi, boynuma sarıldı, bebek gibi hüngür hüngür ağlamaya başladı. Ben

susuyor, ne diyeceğini bekliyordum.

- Asagilik, âdi bir insanım ben, Vanya, diye başladı. Kendi kendimden kurtar beni. Alçak, ıgrenç bir insan olduğumdan değil, benim yüzümden Natasa mutsuz olacağı için ağlıyorum. Evet, mutsuz edeceğim onu... Vanya, sevgili dostum, söyle bana, benim yerime sen karar ver, hangisini daha çok seviyorum? Katya'yi mi Natasa'yi mi?

- Bunu ben bilemem, dedim, sen daha iyi bilirsin...

- Hayır Vanya, anlamadın; sana böyle bir soru soracak kadar budala değilim. Sasirip kaldım. Kendi kendime soruyorum bu soruyu, ama bir cevap veremiyorum. Sen disardan baktığın için daha iyi görebilirsin... Bilmesen bile, düşünceni söyle.

- Bence Katya'yi daha çok seviyorsun.

- Öyle mi sanıyorsun?! Hayir, hayir! Yaniliyorsun! Natasa'ya olan sevgim sinirsizdir. Ondan dünyada ayri yasayamam, birakamam onu; Katya'ya da söyledim bunu, o da benimle ayni düşünce. Neden susuyorsun? Gördüm, gülümsedin. Simdiki gibi... çok üzgün olduğum zamanlar beni avutacak ne söyledin ki bana, simdi söyleyeceksin ! Allahaismarladik!

Kosarak çıktı gitti. Konusmamizi sessizce dinleyen Nelli sasirip kalmisti. Hâlâ geçmemisti hastaligi, hep yatiyor, devamlı olarak ilaç aliyordu. Bana geldiği zamanlar hiç konusmazdi onunla Alyosa, hattâ hiç ilgilenmezdi.

iki saat sonra Alyosa gene geldi. Gülüyordu. Gene boynuma sarildi.

- Her sey tamam! diye haykirdi. Bütün kuskular kalkti ortadan artik. Sizden çikinca dogru Natasa'ya gittim: sinirlerim bozuktu, onu görmeden edemezdim. İçeri girer girmez önünde yere kapanip ayaklarini öptüm: yapmalydim bunu, yoksa üzüntümden ölürdüm. Hiç bir sey söylemeden kucakladi beni, aglamaya bagladi. Katya'yi

ondan çok sevdiğimi açık açık söyledim kendisine...

- Ne dedi?

- Hiç bir sey demedi, sadece oksadi beni, yatistirmaya çalisti; beni, bunu ona söyleyen beni! insana huzur vermesini biliyor Natasa, Ivan Petroviç! Ah, uzun uzun agladim, içimi döktüm ona. Katya'yi çok sevdiğimi açık açık söyledim, ama kimi seversem seveyim onsuz, Nata-sa'siz yasayamayacağımı, öleceğimi de ekledim. Evet Vanya, onsuz bir gün yasayamam ben, biliyorum! bunun için hemen evlenmeye karar verdik. Ama kutsal hafta olduğundan evlenemiyoruz, köyden dönüste evleneceğiz. Yani haziranin birinde... Babam ses çıkarmayacaktır, bundan kuskum yok. Katya'ya gelince, önemli degil!.. Natasa'siz yapamam ben... Evlenir, onun, Katya'nin yanina gideriz...

Zavalli Natasa! Bu çocuğu avutmak, onunla oturup anlattiklerini dinlemek, bu saf bencilin içini rahatlatmak için ona yakinda evlenebileceklerini söylemek kim bilir ne agir gelmistir ona!.. Gerçekten de birkaç gün rahatlamisti Alyosa. Zayıf yüregi bu üzüntüye yalnız basına dayanamayacağı için kosuyordu Natasa'ya zaten. Ama ayrılık zamani yaklasınca gene telâslandı, gene bana kosup içini döktü. Son günlerde Natasa'ya öylesine bağlanmisti ki, degil bir buçuk ay, bir gün bile ayrılamiyordu ondan. Son âna kadar bir buçuk ay için ayrılacaklarına, dönüste hemen evleneceklerine içtenlikle inanıyordu. Natasa'ya gelince, kaderinin artik tamamen degismekte olduğunu, Alyosa'nin ona bir daha hiç dönmeyeceğini, öyle olmasının da gerektiğini biliyordu.

Sonunda ayrılık günü geldi çattı. Natasa hastaydi. Benzi uçuk, bakislari donuk, dudaklari kupkuruydu. Arada bir kendi kendine bir seyler mirildaniyor, seyrek olarak da basini kaldirip gözlerimin içine dikkatli dikkatli bakıyordu. Aglamiyor, sorularima cevap vermiyordu. O-

daya giren Alyosa'nin çin çin öten sesi duyulduğunda kuru bir yaprak gibi titredi. Yüzü bir anda kiptirmizi oldu, aceleyle Alyosa'nin yanina gitti; heyecanla kucakladi onu, öptü, gülümsedi... Alyosa dikkatli dikkatli bakıyordu Natasa'nin gözlerinin içine; arada bir endiseyle hasta olup olmadığını soruyor, köyde çok kalmayacağını, dönünce hemen evleneceklerini söyleyerek avutmaya çalışıyordu onu. Natasa'nin kendini tutmak, gözyaslarini bastirmak için insanüstü bir güç harcadığı belliydi. Alyosa'nin yaninda aglamak istemiyordu.

Bir ara Alyosa, o yokken sikinti çekmesin diye Natasa'ya yeterince para bırakması gerektiğini, babasının ona yol için çok para vereceğini vaadettiğini söylemiş, Natasa hemen çatmisti kaslarini. Yalnız kaldığımızda Natasa'ya, bende onun için yüz elli ruble olduğunu söyledim. Bu paranin nereden çıktığını sormadi.

Alyosa'nin gidisinden iki, Natasa'yla Katya'nin ilk ve son görüşmelerinden bir gün önce olmustu bu. Katya Alyosa'yla bir pusla yollamış, Natasa'dan yarin onu ziyaret etmesine izin vermesini dilemişti; bir iki satir da bana yazmistir benim de orada bulunmamı istiyordu.

Basım çok kalabalık olduğu halde, saat on ikide (Katya'nin görüşme için önerdiği saatti bu) Natasa'da olmaya karar vermistim. Nelli'den baska, son günlerde İhmenev'lerle de ugrasiyordum...

İki hafta önce tasınmaya bağlamistim onlara. Bir sabah Anna Andreyevna önemli, son derece önemli bir is için çağırtmisti beni. Gidince yalnız bulmustum onu evde: heyecandan tir tir titreyerek, dehset içinde odada bir asagi bir yukari dolasiyor, Nikolay Sergeiç'in dönüşünü bekliyordu. Geçen her anın çok değerli olduğu belliydi ya, gene de ne olup bittigini uzun süre öğrenemedim ondan. Gereksiz, durumla uzaktan yakından ilgisi ol-mayan bir sürü sitemden - hiç ugramadığımdan, onla-

ri yetim gibi bir yana ittigimden, kederleriyle basbasa biraktığımdan uzun uzun yakindi - sonra Nikolay Sergeiç'in son üç gündür «anlatılmaz» bir telâs, heyecan içinde olduğunu söyledi.

- Eski Nikolay Sergeiç degil sanki, diyordu. Hummaya yakalanmış gibi. Geceleri usulca kalkiyor yataktan, tasvirin önünde diz çöküp dua ediyor, uykuda sayikliyor, uyanık olduğu anlarda ise yari deli gibi: dün sofraya oturmustuk, önündeki kasigi görmedi; bir sey soruyorsun ona, hiç ilgisi olmayan cevaplar veriyor. Sik sik bir yerlere gidiyor; «İsim var, diyor, avukati görmem gerek». Bu sabah odasına kapandı, «dâva için istenen bir kâğıt yazacağım» dedi. «Ö-nündeki kasigi göremezken kâğıt mi yazacaksın?» diye geçirdim içimden. Kapidaki delikten baktım, dogru, bir seyler yaziyor, ama bir yandan da aglıyordu. «İs kâğıdi da böyle mi

yazilirmis ki!» dedim kendi kendime, Belki de bizim lhmenevka için üzülyordu. Tam ben böyle düşünürken birden fırladi yerinden, kalemi masanın üzerine fırlatti, yüzü kızardi, gözleri parladi, sapkasini kaptigi gibi disari çıktı. «Biraz sonra dönecegim Anna Andreyevna», dedi. O gidince ben de dogru masasinin yanina vardim. Masasinin üzeri her zaman dâvayla ilgili kâğıtlarla doludur, dokundurtmaz onlara beni. Kaç kere yalvarmisimdir ona «birak da bir düzene koyayim sunlari, masanın tozunu alayim» diye. Hemen kızar ben böyle söyleyince. Buraya, Petersburg'a geleli çok sinirli oldu. Biraz önce yazdigi kâgidi aramaya koyuldum masanın üzerinde. Kâgidi yanina almadigini, kalkarken öteki kâğıtlarin altına soktugunu görmüstüm. Bak anam babam, Ivan Petroviç, ne buldum orada... Yarisina kadar karmakaristik bir elyazisiyla doldurulmus - öyle ki bazi yerleri okunmuyordu - bir dosya kâgidi uzatti bana.

Zavalli ihtiyar! Daha ilk satirdan kime, niçin yazdigi belliydi. Natasa'ya, sevgili Natasa'sina mektuptu bu. Sefkat, sevgi dolu sözlerle kizini affettigini bildiriyor, onu eve çağiriyordu. Aceleyle yazilmis, bir çok yerine mürekkep bulasmis mektubun bazi satirlari okunmuyordu. A-ma ihtiyari kaleme sarilmaya zorlayan taskin duygu apaçik belliydi. Biraz sonra yerini baska bir duyguya birakmisti bu: ihtiyar kizma sitem etmeye, suçunu yüzüne vurmaya basliyor, inadini öfkeyle hatirlatiyor, duygusuz bir kiz oldugunu, annesine babasina yaptigini belki de bir kere düşünmedigini söylüyordu. Gururu yüzünden onu cezalandirmakla, lânetlemekle tehdit ediyor; mektubunu, hemen eve dönmesini, ancak o zaman, «aile yuvasinda» yeni bir hayata basladiktan sonra onu affedebilecegini söyleyerek bitiriyordu. ilk satirlarda gösterdigi coskunluktan biraz sonra utandigi, gururunun incinmesinden istirap duyugu belliydi; mektubunu öfkeyle, tehditler savurarak bitirmesi bu yüzdendi. Yasli kadin kollarini göğsünün üzerinde kavusturmus, karsimda ayakta duruyor, ne söyleyecegimi bekliyordu.

Düşüncelerimi açık açık söyledim :

- Ihtiyarin Natasa'siz yaşamaya gücü kalmadi artik, dedim; görürsünüz, yakinda affedecek onu; tabii gene de duruma bagli... Dâvanin böyle sonuçlanmasi zavallinin sinirlerini çok bozdu, gururunu incitti. Bu durumda kendisine bir can yoldasi aramasi olagandi; tabii dünyada en çok sevdiği insani, Natasa'yi daha çok hatirlamaya basladi bu yüzden... Sonra, Alyosa'nin onu yakinda birakacagini da duymustur, devamli olarak ilgileniyor Natasa'yla çünkü. Kizinin durumunu anlamis, onun simdi teselliye ne denli muhtaç oldugunu hissetmis olabilir. Ama gururuyla oynandigina inandigi için yenememistir kendi kendini. İlk adimi Natasa'nin atmayacagini; onlari belki aklina bile getirmediğini, barismak ihtiyaci duymadigini düşünmüş de olabilir. Evet, yüzde yüz böyle düşündü, mektubun sonunu da bunun için getirmede. Bu durum, eskisinden daha etkili olacak hakaretlerin dogmasina sebep olacaktir belki de... Yasli kadin aglayarak dinliyordu beni. Hemen Natasa'ya gitmem gerektigini, geç kaldigimi söyleyince birden ürperdi, en önemli olani unuttugunu söyledi. Mektubu kâğıtlarin arasindan çikarirken bir kaza olmus, mürekkep sisesini devirmis. Gerçekten de kâgidin bir kösesi mürekkeplenmisti. Yasli kadin, kocasinin bu lekeden o yokken kâğıtlarinin karistirildigini, Anna Andreyevna'nin mektubu okudugunu anlayacagindan korkuyordu. Hakliydi da: Nikolay Sergeiç sirrini öğrendigimizi anlarsa utancindan, öfkesinden inadini sürdürür. Natasa'yi affetmemek için diretirdi.

Ama durumu söyle bir düşündükten sonra üzülmemeğini söyledim yasli kadina. «Masadan kalkarken o kadar heyecanlıydı ki, bu ayrıntilari hatirlayamaz bile, dedim, mektubu kendi mürekkepledi sanir». Anna Andreyevna'yi böylece avuttuktan sonra mektubu dikkatle eski yerine koyduk. Tam çıkarken aklıma yasli kadinla Nelli konusunu ciddi olarak konusmak geldi. «Ölen annesi tipki Natasa gibi babasınca lanetlenen kimsesiz, zavalli kizin basindan geçen acikli olaylar Nikolay Sergeiç'i yumusatabilir belki, dedim. Böyle bir uygulanmaya hazirdir zaten; kizinin özlemi gururunu yavas yavas kirmaya basladi. Simdi son bir itis gerek ki, Nelli olabilir hu». Yasli kadin büyük bir dikkatle dinliyordu beni. Heyecandan, umuttan yüzüne bir canlilik gelmisti. Simdiye kadar bunu ona niçin söylemedim diye sitem etmeye basladi bana. Nelli'yle ilgili bir sürü sorular sordu; kocasına simdi Nelli'yi almasi için kendisinin yalvaracagim söyledi. Nelli'yi yürekten sevmeye baslamisti; hasta oldugu için üzülyordu. Kilere kosup bir kutu reçel getir-

di, «bunu ona götür» dedi. Doktor param olmadigini düşünerek yirmi ruble vermek istedi bana, almayınca çok usüldü; ancak Nelli'nin giyecege ihtiyaci oldugunu söyledigimde rahatladı; kosup sandiginda «yetimcik» için bir seyler aramaya koyuldu.

O sandigin içindekileri bir bir disari çikarirken ben de Natasa'ya gittim. Merdivenleri döne döne çıkarken Natasa'nin kapisinda bir adam gördüm. Kapiyi çalmaya hazirlaniyordu, beni görünce durdu. Bir anlik kararsizlikten sonra aceleyle asagi inmeye basladi. Natasa'nin katina çikan son basamakta karsilastim onunla. Bunun lhmenev oldugunu gördüğüm andaki saskinligimi anlatamam. Merdiven gündüzleri bile pek karanlik olurdu. Bana yol vermek için sirtim duvara yasladı; yüzümden ayirmediği bakisindaki tuhaf parilti hâlâ aklımdadir. Yüzü kipkirmizi olmalıydı. Sasirmis, heyecanlanmisti. Çatlak bir sesle, - Sen miydin Vanya? dedi. Bir tanidigi ariyordum da... kâtip... hep su isler... geçenlerde buraya bir yere... tasinmisti... anlasilan burada degil. Yanlis geldim. Hadi hosça kal.

Çabuk çabuk inmeye başladı basamakları.

Zamanı gelinceye kadar Natasa'ya bu karsılasmadan söz etmemeye karar verdim, ama Alyosa köye gidince hemen söyleyecektim. O sıralar çok sinirli, üzgündü, bu olayın önemini gereği gibi kavrayamazdı. Erkendi daha.

O gün Ihmenev'lere gitmeyi çok istedigim halde, gitmedim. İhtiyarın benden sikilacagini düşünüyordum; hattâ merdivenlerdeki karsılaşmamızdan sonra mahsus kosup geldigimden de kuskulanabilirdi. İki gün sonra ugradım onlara. İhtiyar üzgündü, ama oldukça serbest bir tavırla karşıladı beni, hep işlerinden söz etti.

Bir ara durup dururken, son derece önemsemez bir

tavırla - ama gözlerini benden kaçırarak,

- Önceki gün kime gidiyordun öyle? dedi. Hani merdivende karsılaşmıştık.

Ben de gözlerimi kaçırarak cevap verdim :

- Bir arkadaşına.

- Öyle mi! Ben de kâtip Astafyev'i arıyordum; o evi göstermişlerdi... meger orada oturmuyormuş..._ Hep su işlerim... sana anlatmıştım galiba, senatoda verilen karar...

Durmadan anlatıyordu. işlerinden söz etmeye başlayınca yüzü kızarmıştı bile. Anna Andreyevna'ya - kadıncagizi sevindirmek için - o gün her şeyi anlatmış; ama ihtiyarın yüzüne dikkatli bakmaması, renk vermemesi, imâli konuşmaması; kısacası, kocasının bu hareketinden haberdar olduğunu belli etmemesi için yalvarmıştım. Kadıncagiz o kadar sevindi ki, önce inanmadı bana. Yetim kız konusunu Nikolay Sergeic'e imâ ettiğini, ama kocasının önceleri o kadar istediği halde, hiç ses çıkarmadığını söyledi. Yarın Anna Andreyevna'nın, kocasına yetim kızı eve almasını doğrudan doğruya söylemesine karar verdik. Ama devrisi gün ikimiz de çok heyecan, korku çektik.

Ihmenev sabahleyin, onun isiyile ilgilenen memuru görmüştü. Memur, Prensi gördüğünü, Prensın «bazi ailevi durumlardan ötürü» Ihmenevka'ya el koymakla beraber, on bin rubleyi almamak niyetinde olduğunu söylemiş, ihtiyar, memurdan doğru bana kosmuş. Son derece sinirliydi, gözleri parlıyordu. Nedense disari, merdiven başına çağırdı beni, hemen gidip Prensi onun adına düelloya çağırmam için yalvarmaya başladı. Öylesine sasırmıştım ki, uzun süre hiç bir şey düşünemedim. Yatırtmak istedim onu. Ama ihtiyar birden öfkelenmiş, fenalastı. Bir bardak su getirmek için içeri kostum; geri döndüğünde Ihmenev'in yerinde yeller esiyordu.

Devrisi gün evine gittim, yoktu. Üç gün gören olmadı onu.

Üçüncü gün her şeyi öğrendik. Benden doğru Prensın evine gitmiş; onu evde bulamayınca bir pusla bırakmış. Memura söylediklerinden haberdar olduğunu, bunu kendisi için büyük bir hakaret, Prensi de asagılık bir insan saydığını, bu yüzden onu düelloya çağırdığını yazıyor; bu çağırısını kabul etmezse onu rezil edeceği tehdidini savuruyordu.

Anna Andreyevna ihtiyarın eve çok heyecanlı döndüğünü, hemen vurup kafayı yattığını söylüyordu. Karısına karşı pek yumuşak davranmış, ama sorularına kısa kısa cevaplar vermiş; büyük bir heyecan içinde bir şey beklediği belliymiş. Devrisi gün postadan bir mektup gelmiş. İhtiyar bu mektubu okuyunca bir çiglık atmış, basını ellerinin arasına almış. Anna Andreyevna'nın yüresi korkudan duracak gibi vuruyormuş. Nikolay Sergeic sapkasiyla bastonunu kaptığı gibi çıkıp gitmiş.

Mektup Prensten geliyordu. Kısa kesin bir dille Ihmenev'e, memura söylediği sözler için hiç kimseye hesap vermek zorunda olmadığını bildiriyordu, Ihmenev'in dâvayı kaybetmesine üzüldüğünü; ama dâvayı kaybeden bir insanın öfkesinden, dâvayı kazanani düelloya çağırmasının hiç de iyi bir hareket olmadığını da yazıyordu. «Rezil etme» konusundaysa, Prens Ihmenev'in bunu kendine dert edinmemesini, böyle bir şeyin olamayacağını; çünkü mektubunu gerekli yere hemen vereceğini, durumdan haberdar edilen polisin her halde kisinin güvenliğini, huzurunu sağlamak için tedbir alacağını söylüyordu.

Ihmenev elinde mektupla doğru Prense kosmuştu. Gene evde yoktu Prens. Ama ihtiyar, usaktan onun o saatte kont N. nin evinde olabileceğini öğrenmiş; hiç düşünmeden oraya kosmuş. Merdivenleri çıkarken kontun kapıcısı durdurmuş onu. Çilgin bir öfkenin etkisinde olan366 -

ihtiyar bastonuyla vurmuş kapıcıya. Bunun üzerine hemen yakalamışlar adamcagizi, disari çıkarıp polise vermişler, polis de karakola götürmüş. Durumu konta bildirmişler. O sırada orada bulunan Prens, çapkin ihtiyara bunun su Ihmenev, adı geçen Natalya Nikolayevna'nın babası olduğunu anlatınca (Prens bu çeşit işlerde çok hizmet etmişti konta) soylu ihtiyar sadece gülmüş, hemen yumuşamış: Ihmenev'in serbest bırakılması için emir vermiş; ama bizim ihtiyarı ancak iki gün sonra bırakmışlar; (besbelli Prensın istegiyle) serbest bırakılarken de konta onu affetmesi için Prensın yalvardığını söylemişler.

İhtiyar eve dönmüş, deli gibiymiş, hemen yataga girmiş, bir saat kadar hiç kipirdamadan yatmış; sonra kalkmış, magrur bir tavırla - Anna Andreyevna'yi dehsete düşürmüş bu - kızım ölünceye kadar lanetlediğini, baba hakkını haram ettiğini söylemiş.

Anna Andreyevna perisan bir haldeydi, ihtiyara hizmet etmek gerekiyordu, oysa kadıncagiz bir gün bir gece hiç uyumamış, kocasının başına sirkeye bastırılmış havlular, buz koymuştu. Ihmenev'in atesi vardı, sayıklıyordu. Gecenin üçünde ayrıldım onlardan. Devrisi sabah da Ihmenev bana gelmiş, Nelli'yi alıp

götürmek istemisti. Nelli'yle aralarında geçen olayı yukarda anlattım; ihtiyarı iyice sarsmisti bu. Eve dönünce gene yatmış. Bütün bunlar kutsal cumada, Katya'yla Natasa'nin görüşecekleri gün olmuştı; Katya'yla Alyosa bir gün sonra gideceklerdi Petersburg'dan. Görüşmelerinde ben de bulundum. Sabahleyin erken, ihtiyarın bana gelmesinden, Nelli'nin birinci kaçılarından önce görüştüler.

VI

Alyosa görüşmeden bir saat önce geldi, Natasa'ya ha-

ber verdi. Ben de tam Katya'nin kupa arabası evin kapisinde durduğu anda geldim. Katya'nin yanında yasli Fransız kadın vardı; genç kızla buraya gelmeye, onu Natasa'nin yanına bırakmaya ancak uzun yalvarmalardan sonra - Katya'nin yukarı Alyosa'yla çıkması sartiyla - razı olmuştı. Kendisi asagıda, arabanın içinde kaldı. Katya beni yanına çağırdı; arabadan çıkmadan, Alyosa'yi asagi çağırmami söyledi. İçeri girdiğimde Natasa da Alyosa da ağılıyorlardı. Katya'nin geldiğini duyunca hemen ayaga fırladı Natasa, gözyaşlarını sildi, heyecan içinde kapının karsisinde durdu. O sabah baştan asagi beyazlar giyinmişti. Koyu kahverengi saçlarını düz taramış, arkasında topuz yapmıştı. Bu saç biçimini pek sevdim. Odada yalnız kaldığımızı görünce benim de gidip konukları karşılamami söyledi. '

Merdivenleri çıkarken Katya bana,

- Bugüne kadar gelemedim, dedi. Hep gözetliyorlar beni. İki haftadır yalvarıyorum madame Albert'e. Ya siz, İvan Petroviç, ya siz! bir kere ugramadınız bana. Mektup yazmak da istemedim size, mektupta her şey anlatılamıyor çünkü. Oysa öyle istiyordum ki sizi görmeyi... Tanrım, kalbim duracakmış gibi çarpıyor...

- Merdiven diktir, dedim.

- Sey... evet, çok dik... ne diyorsunuz, sizce kızacak mı bana Natasa?

- Hayır.

- Öyle ya... kızmaz tabii; ben de ne diye soruyorum bunu sanki; şimdi kendim görürüm...

Koluna girmistim, merdiveni çıkmasına yardım ediyordum. Yüzü bembeyaz olmuştı, korktuğu belliydi. Son dönemeçte soluk almak için durdu, ama bana söyle bir bakınca yürüdü, çabuk çabuk çıkmaya başladı basamakları.

Natasa'nin kapisinin önünde bir kere daha durdu,

- İçeri girip, buraya hiç çekinmeden gelecek kadar ona güvendiğimi söyleyeceğim... diye fısıldadı. Ben de bosuna konuşuyorum; Natasa'nin dünyanın en iyi yürekli insani olduğunu biliyorum. Öyledir, değil mi? Ürkek, suçlu gibi, gözlerini Natasa'dan ayırmadan girdi içeri. Onu görünce Natasa hemen gülümsedi. O zaman Katya aceleyle gitti yanına, kollarından tuttu, dolgun dudaklarını uzatıp dudaklarından öptü. Sonra, Natasa'ya hiç bir şey söylemeden Alyosa'ya döndü, ciddî, hattâ sert bir tavırla bizi yarım saat yalnız bırakmasını söyledi.

- Gücenme bana, Alyosa, diye ekledi, senin duymaman gereken konuşacağım o kadar önemli şeyler var ki Natasa'yla. Hak ver bana da çık dışarı. Siz kalın İvan Petroviç. Konusmamızı dinlemelisiniz.

Alyosa çıktıktan sonra Natasa'ya döndü :

- Oturalım; ben sizin karsınıza oturacağım. Önce biraz seyretmek istiyorum sizi.

Natasa'nin tam karsısına oturdu, birkaç saniye gözlerini kırpmadan baktı ona. Natasa elinde olmadan gülümsedi. Katya,

- Resminizi görmüştüm, dedi, Alyosa göstermişti... - Resmime benziyor muyum bari?

Katya kararlı, ağırbaşlı bir tavırla,

- Siz daha güzelsiniz, diye cevap verdi. Ben de öyle tahmin ediyordum zaten.

- Sahi mi? Ben de sizden gözlerimi ayıramıyorum. Öyle güzelsiniz ki!

Katya titreyen eliyle Natasa'nin elini tuttu.

- Yok canım! Güzellik kim ben kim!.. Canım kardesim benim!

Sonra gene sustular. Birbirinin yüzüne bakmaya başladılar. Sessizliği Katya bozdu.

- Bak melegim, yarım saatimiz var; madame Al-bert'i buna bile zor razı ettim, oysa konuşacak o kadar şey var ki... Sunu öğrenmek istiyorum... daha dogrusu öğrenmek zorundayım... açık açık soracağım: Alyosa'yi çok mu seviyorsunuz?

- Evet, çok!

Katya ürkek bir fısıltıyla,

- Öyleyse... dedi, onu çok seviyorsanız... mutlu olmasını da istiyorsunuz demektir...

- Evet, istiyorum...

- Güzel... şimdi su var: ben mutlu edebilecek miyim onu? Sonra, böyle konuşmaya hakkım var mı acaba? çünkü onu elinizden alıyorum. Eger sizinle mutlu olacağı kanisındaysanız, eger şimdi buna karar verirsek, o zaman... o zaman...

Natasa basını önüne egerek alçak sesle,

- Karar verildi sevgili Katya, dedi, kendiniz de biliyorsunuz verildiğini.

Konusmakta güçlük çektiği belliydi. Katya'nın, Alyosa'yi ikisinden hangisinin daha mutlu edeceği üzerine uzun bir konuşmaya hazırlandığı anlaşıyordu. Ama Natasa'nın sorusu, artık kesin kararın verildiğini, konuşacak bir şeyin olmadığını ona anlattı, Natasa'nın eli hâlâ avucunun içinde, güzel dudaklarım yarım açmış, saskinlikle yüzüne bakıyordu. Natasa birden,

- Siz de çok mu seviyorsunuz onu? diye sordu.

- Evet. Size sunu sormak için geldim daha çok: söyler misiniz, niçin bu kadar çok seviyorsunuz onu? Natasa,

- Bilmiyorum, dedi.

Sesinde elemli bir sabirsizlik vardı sanki. Katya,

- Sizce akıllı midir? diye sordu.

Ezilenler - F : 24

- Hayır. Sebebini bilmeden seviyorum onu.

- Ben de. Sanki acıyorum ona. Natasa,

- Ben de öyle, dedi. Katya,

- Simdi ne yapsa! diye haykirdi. Benim için sizi nasıl bırakabildi, aklım almıyor! Sizi gördükten sonra daha da sasırttı beni bu!

Natasa hiç bir şey söylemeden önüne bakıyordu. Katya bir an sustu, birden ayağa kalkıp sessizce kucakladı Natasa'yi. Birbirine sarılarak aklamaya başlamışlardı. Katya Natasa'nın koltuğunun kenarına oturmuş, ellerini öpüyordu. Ağlayarak,

- Sizi ne kadar sevdiğimi bir bilseniz! dedi. Kızkardeş olacağiz sizinle, her zaman yazacağiz birbirimize... ölünceye kadar seveceğim sizi... öyle seveceğim, öyle seveceğim ki...

Natasa,

- Hazıranda olacak düğünümüzden söz etti mi size?

- Etti. Sizin de razı olduğunuzu söyledi. Onu avutmak için öyle söylediniz bunu, değil mi?

- Elbette.

- Anlamistim zaten. Çok seveceğim onu Natasa, her şeyi de hemen yazacağim size. Yakında evleneceğiz galiba, gidis o gidis. Onlar da hep öyle söylüyor. Sevgili Na-tasa'cık, simdi... evinize döneceksiniz tabii, değil mi?

Natasa cevap vermedi, sessizce öptü Katya'yi.

- Mutlu olun! dedi. - Siz... siz de...

Tam bu anda kapi açıldı, Alyosa girdi içeri. Artık bekleyememisti. Katya'yla Natasa'yi birbirine sarılmış, aglar görünce bitkin bir durumda ikisinin birden ayaklarına kapandı. Natasa,

- Neden, neden aglıyorsun ? dedi, benden ayrıldığın için mi? Çok kalmayacaksın ki! Hazıranda geliyorsun.

Katya gözyaşları arasından aceleyle,

- Düğününüz de o zaman olacak, diye ekledi.

- Ama senden bir gün ayrılamam ben Natasa, bir gün ayrılamam! Sensiz ölürüm... benim için simdi ne kadar değerli olduğunı bilmiyorsun! Özellikle simdi!..

Natasa birden canlanarak,

- Bak nasıl yap Alyosa, dedi, Kontes Moskova'da biraz kalacak, değil mi?

Katya atıldı :

- Evet, bir hafta kalacağiz Moskova'da.

- Bir hafta mi! Bu güzel iste: yarin onlarla Moskova'ya gider, hemen dönersin; bir günlük yol zaten.

Moskova'dan hareket edecekleri zaman yetisirsin onlara.

Katya, Natasa'ya manali manali bakarak,

- Çok hos... diye haykirdi, dört gün daha beraber kalirsiniz.

Bu yeni düşünce karsısında Alyosa'nın sevincini anlatamam. Birden geçmisti üzüntüsü, yüzü sevinçten isil isil olmustu. Natasa'yi kucakladı, Katya'nın ellerini öptü, benim boynuma atıldı. Natasa aci bir gülümsemeyle bakıyordu ona, ama Katya bu kadarına dayanamadi. Parlayan bakislarini bana dogrulttu, Natasa'yi kucakladı, gitmek için ayağa kalkti. Tam bu anda da kapici geldi, Fransiz madamin artık görüşmeye son verilmesini istedigini, yarim saatin doldugunu söylediğini haber verdi.

Natasa kalkti. Iki kız da ayakta karsilikli, el ele duruyor, bakislariyla çok seyler anlatmak istiyor gibi birbirinin gözünün içine bakıyorlardı. Katya,

- Bir daha hiç görüşemeyeceğiz, dedi. Natasa:

- Evet, Katya.

- Öyleyse vedalasalım.

Kucaklastılar. Katya aceleyle,

- Lanetlemeyin beni, diye fisildadi. Bense... daima... inanin ki... mutlu olacak...

Alyosa'nın kolunu tutarak ekledi:

- Gidelim Alyosa, götür beni.

Onlar çikinca Natasa heyecanlı, üzgün,

- Vanya! dedi, sen de git onlarla... geri gelme sakın: Alyosa aksama kadar burada kalacak, saat sekizde gidecek. Ondandır sonra yalnız olacağım... Saat dokuzda gel. Lütfen!

Saat dokuzda Nelli'yi (çay fincanını kirmasından sonra) Aleksandra Semyonovna'yla birakıp Natasa'ya geldiğimde yalnızdı, sabırsızlıkla beni bekliyordu. Mavra semaverini getirdi. Natasa bardağını doldurdu, kanepeye oturdu beni de yanına çağırdı. Yüzüme dikkatli dikkatli bakarak, - o bakışını hiç unutmayacağım,

- İşte her şey bitti artık, dedi. Elimi sıkarak ekledi:

- Askımız da sona erdi. Altı ay! Bütün bir ömür boyu unutulmayacak bir altı ay...

Eli simsiçakti. Siki siki giyinip yatmasını söyledim.

- Simdi, Vanya'cığım, şimdi sevgili dostum. Bırak da içimi dökeyim biraz, geçmisi hatırlayayım... Perisan bir durumdayım... Yarın son kez göreceğimi onu, saat onda... son kez!

- Natasa, hastasın, ateşin çıkacak şimdi, kendine acımaz mısın sen!...

___ Bos ver! Alyosa'nın arkasından yarım saatir burada seni beklerken neler düşündüm biliyor musun Vanya? Onu sevip sevmediğimi, bizim bu sevgimizin ne biçim bir sevgi olduğunu soruyordum kendi kendime. Bunu ancak şimdi düşünmem tuhafına mı gitti Vanya?

- Üzülme Natasa...

- Bak Vanya: onu bir dengini gibi, bir kadının erkeği sevdiği duyguyla sevmediğimi anladım. Bir annenin oğlunu sevdiği gibi seviyordum onu... Öyle sanıyorum ki, iki insan birbirinin dengi olarak sevmeyiz birbirini, sen ne dersin?

Endişeyle bakıyordum ona, fenalasıcağından korkuyordum. Sanki bir şey dürtüyordu onu, durmadan konuşmak istiyordu; arada bir sözleri birbirini tutmuyor; ne söylediği anlaşılmıyordu. Büyük bir korku içindeydim. Natasa devam ediyordu:

- Benimdi o. Daha ilk karşılaşmamızda benim olması, hiç kimseye bakmaması, benden başka hiç tanıması istegine kapılmıştım... Katya demin çok güzel söyledi: onu severken bir yandan da acıyordum ona sanki... Yalnız kaldığım zamanlar onun mutlu olma-sı istegi yakardı içimi, ıstırap verirdi bana. Yüzüne (yüzünün ifadesini bilirsin Vanya) bakınca yüreğim sızlar-di; hiç kimsemin yüzünde böyle bir ifade yoktur. Hele gülümsediği zamanlar... sırtımdan doğru bir ürperti sarardı bedenimi... Doğru söylüyorum Vanya!...

- Natasa, beni dinle...

- Kısılığı olmadığını, diye kesti sözümü, çocuk gi-bi saf olduğunu söylediler, sen de bunu söyleyenlerden sin, biliyorum. İnanır mısın... en çok da bu yanını seviyordum. Ne var ki, yalnızca bunu sevdiğimi de bilmiyorum. Anlayacağın, olduğu gibi seviyordum onu; kim bilir, kişilik sahibi, kafası çalışkan bir insan olsaydı belki de bu kadar sevmezdim. Bak Vanya, bir itirafıta bulunacağım sana: hatırlıyor musun, üç ay önce bir kavgamız vardı... su, adı da neydi... Minna'ya gitmişti de, bunu duyunca kızmıştım; inanır mısın bir yandan da hoşlanmıştım bu davranışından... sebebini bilmiyorum... onun da büyükler gibi, onlara katılarak Minna'lara falan gitmesi hoşuma gitmişti sanki! Ben... O kavgamız, sonra 374

- 375

onu affetmem ne büyük haz vermisti bana. . . Ah Vanya'cığım!

Natasa yüzüme bakıp tuhaf tuhaf gülümsedi. Son-ra, geçmiş günleri düşünüyor gibi daldı. Dudaklarında tatlı bir gülümseme, uzun süre öyle durdu.

- Onu affetmekten çok hoşlanıyordum Vanya, diye devam etti. Bak ne diyeceğim sana: günlerce yanıma ugramadığı zamanlar su odanın içinde ağılayarak dolarsın, ama bazan söyle düşünürdüm: «Bana karşı ne kadar suçlu olursa o kadar iyi...» evet Vanya! Onu küçük bir çocuk olarak hayal ederdim hep; sözde basını kucığıma koyar, ben de saçlarını usul usul oksardım... Yanımda olmadığı zamanlar hep böyle düşünürdüm onu...

Sesine birden bir canlılık geldi :

- Bak Vanya, su Katya ne tatlı bir kız, değil mi? Natasa'nın bunları mahsus anlattığını, yarasını demekten tuhaf bir haz duyduğunu anlamıştım. Çok ıstırap çekmiş insanlarda görülür bu hal.

- Bence Katya mutlu edebilir onu, diye devam etti. Kısılık sahibi bir kız. . . kendinden de emin. Alyosa'yla nasıl ağırbaşlı konuştüğünü gördün. Büyümüş de küçülmüş sanki. Oysa kendisi çocuk daha! Tatlı, çok tatlı bir kız! Ah! varsın mutlu olsunlar! Varsın mutlu olsunlar, olsunlar!..

Birden gözyaşları bosandı, hiçkırta hiçkırta ağılamaya başladı. Tam yarım saat gelemeyi kendine, hep ağıladı. Melek ruhlu Natasa! O kadar üzgün olduğu halde, biraz sakinleştiğini, daha doğrusu yorulduğunu görünce onu biraz oyalamak için Nelli'den söz ettiğimde gene de ilgilenebildi anlattıklarımla... O gece çok geç ayrıldık; uyuyuncaya kadar bekledim basucunda, çıkarken de Mavra'ya hasta hanımının yanından sabaha kadar ayrılmamasını siki siki tembihledim.

Eve dönerken yolda kendi kendime,

- Ah, çabuk bitsin bu ıstıraplar! diyordum. Bir an önce bitsin! Bitsin de nasıl biterse bitsin!

Sabahleyin saat onda Natasa'daydım. Vedalaşmak için gelen Alyosa'yla aynı anda girdik içeri. O âni anlatmayacağım, hatırlamak istemiyorum... Natasa kendi-ni tutmaya, neseli, sogukkanlı gözükmeye karar

vermistti sanki, ama olmuyordu. Alyosa'yi heyecandan titreyerek kucakladi, sikti. Az konusuyordu onunla, ama istirap dolu, durgun bakislarini yüzünden ayirmiyordu. Delikanlinin anlattiklarini yutarcasina dinliyordu, ama söylediklerinin hiç birini anlamadigi belliydi. Hatirliyorum, Alyosa onu affetmesi; ihanetini, Katya'yi sevmesini bagislamasi için yalvariordu... Onun sözleri de karmakarisikti, hiçkiriiklar bogazinda düğümleniyordu. Arada bir "kendini toparlayip Natasa'yi avutmaya çalisiyordu: «Bir ay, en çok bes hafta sonra buradayim, diyordu. Yazın gelince düğünümüz olacak; babam da kabul edecek o zaman evlenmemizi. Hem yarin degil öbür gün Moskova'dan dönecegim, dört gün hiç ayrılmayacagiz birbirimizden; sadece bir gün için ayriliyoruz burada...»

Ne tuhaftir, dogru söyledigine, bir gün sonra Mos-kova'dan dönecegine içtenlikle inanliyordu... Öyleyse ne diye aglayip sizlanliyordu?

Sonunda on bir oldu saat. Alyosa'yi gitmeye zor razi ettim. Moskova treni saat tam on ikide kalkiyordu. Bir saat kalmisti. Natasa sonra, Alyosa'ya son kez bakisini hatirlamadigini söyledi bana. Ben hatirliyorum: kapida gözlerinin içine bakarak kutsadi onu, öptü. sonra elleriyle yüzünü kapayip içeri kostu. Alyosa'yi ta arabasına kadar götürmem gerekti; yoksa geri dönüp Natasa'nin yanina kosacakti. Merdivenleri inerken, - Bütün umudum sizde, dedi. Sevgili Vanya! Sana karsi suçluyum, sevgini ne yaparsam yapayim hakedemem, ama ölünceye dek kardes olalim seninle: sev onu,376 -

yalniz birakma, her seyi elinden geldigince ayrintilariyla, uzun uzun yaz bana. Öbür gün burada olacagim, muhakkak dönecegim Moskova'dan! Ondan sonra yazarsin!

Natasa'nin yanina dönerken yüregim küt küt vuruyordu. Odanın ortasında, kollarini önünde kavusturmus, ayakta duruyor, yüzüme sasirmis gibi bakiyordu, tanimamisti beni sanki. Saçlari karismis, bir yana dökülmüstü; bakisi donuk, anlamsizdi. Korkudan ne yapacagini bilemeyen Mavra kapinin yaninda dikiliyor, dehşet içinde hanimina bakiyordu.

Natasa'nin gözleri birden parladi. - Aaa! Sen misin! Sen ha! diye haykirdi. Yalniz sen kaldin. Nefret ediyordun ondan zaten! Onu sevdiğim için kiziyordun... Gene yanimdasin! Ne o? Beni lanetleyen, evlâliktan atan babama dönmem için kandirmaya mi çalışacaksın beni gene? Avutacaksın! Biliyordum bunu zaten; iki aydir farkındayim!., istemiyorum, istemiyorum ! Ben de onlari lanetliyorum!.. Git artik, seni karsimda görmeye dayanamiyorum! Git, git!

Natasa'nin sinirlerinin çok bozuk oldugunu, beni karsisinda görünce daha da öfkelenendigini anlamistim.

Çıksam iyi olacak diye geçirdim içimden. Merdivenin en üst basamagina oturup beklemeye koyuldum. Arada bir ayaga kalkip kapiyi açiyor, Mavra'yi çağirip soruyordum, Mavra agliyordu.

Aradan yarim saat geçti. Bu yarim saat içinde çektiklerimi anlatamam. Yüregim duracak gibi çarpiyor, sizliyordu. Birden kapi açildi, Natasa sapkasini, pelerinini giymis, kosarak disari çıktı. Kendinde degildi sanki; sonra kendisi anlatti bana: o anda kosarak nereye, niçin gittigini hatirlamliyordu.

Yerimden kalkip saklanacak zamani . bulamadim; birden gördü beni, sasirmis gibi oldugu yerde durdu. Son-

ra söyle anlatliyordu: «O anda hain, kalpsiz bir insan oldugum; seni, dünyada biricik dostumu, kardesimi kurtaricimi kovabilecegim geldi aklıma! Ama seni kovdugum halde merdivende oturduğunu, gitmeyip tekrar çağirmami bekledigini görünce... Tanrim! O andaki duygularimi anlatamam sana Vanya! Yüregime bir ok saplandi sanki...»

Kollarini bana dogru uzatarak,

- Vanya! Vanya! diye bagirdi. Buradasin ha!.. Kucagima düştü, içeri götürdüm onu. Bayilmisti.

«Ne yapmalı! diye düşündüm. Sitma nöbeti gelecek biraz sonra; besbelli bu».

Doktora kosmaya karar verdim; hastaligi önlemek gerekiyordu. Acele etmeliydim. Bizim ihtiyar Alman ikiye kadar çoğunlukla evde olurdu. Mavra'ya Natasa'yi bir an, bir saniye yalniz birakmaması, bir yere gitmesine izin vermemesi için yalvararak doktora kostum. Tanrı yardım etti bana: birazcik geç kalsaydim ihtiyari evde bulamayacaktim. Sokakta karsilastim onunla. Daha ne oldu ne bitti anlayamadan hemen kiraladigim arabaya bindirdim onu, Natasa'ya yollandik.

Evet, Tanrı yardım ediyordu bana! Ben yokken Natasa'nin evinde öyle bir olay olmustu ki, doktorla ben tam zamaninda yetismeseydik kizcagiz öldü... Benim arkamdan on bes dakika sonra Prens gelmis. Alyosa'yla Katya'yi, Kontesi yolcu ettikten sonra tren istasyonundan dogru Natasa'ya kosmus. Bu ziyareti yapmaya bes-belli çok eskiden karar vermistti. Natasa Prensi gördüğüne önce hiç bile sasirmadigini söylüyordu.

«Kafam durmustu» diyordu.

Prens gelip Natasa'nin karsisina oturmus, yüzüne açıyormus gibi bakarak, derin bir soluk almıs,

- Sevgili küçük hanim, diye baslamıs, kederinizi anliyorum; bu anda ne denli üzgün olacaginizi bildigimden sizi ziyaret etmeyi bir görev bildim. Hiç olmazsa sunu düşünerek avunun: Alyosa'yi birakmakla onun mutlu olmasını sagladiniz. Ama bunu siz benden iyi anlarsiniz, çünkü davranisinizin soylulugu...

Natasa «Oturmus dinliyordum onu, diye anlatliyordu, ama dogrusu önceleri ne dedigini arilamliyordum.

Hatirladigim tek sey, yüzüne dik dik bakmam... Elimi avucunun içine alıp sıkmaya basladi. Anlasilan bu ona büyük bir haz veriyordu. Öylesine kendimde degildim ki, elimi çekmeyi bile akil edemiyordum».

Prens,

- Alyosa'yla evlenirseniz sonraları sizden nefret e-deceğini anladınız, diye devam ediyormuş; bunu anlayıp kesin kararınızı verebilecek kadar akıllıca davrandınız... ama sizi öğmek için gelmedim buraya. Benden daha içten yakın bir dostu kendinize hiç bir yerde bulamıyacağınızı size söylemeye geldim. Sizin için çok üzülüyorum. Elimde olmadan karıştım bu işlere... daha doğrusu görevimi yaptım. Soylu yüreğiniz bunu anlar, benimle barıştırır sizi... inanin ki ben sizden çok üzuldüm!

- Yeter artık, demis Natasa. Rahat bırakın beni.

- Elbette hemen gidiyorum, ama sizi kızım gibi seviyorum, arada sırada ziyaretinize gelmeye izin verin. Bundan böyle bir baba bilin beni kendinize, size yardımcı olabilmem için fırsat verin bana.

Natasa gene sözünü kesmiş :

- Hiç bir şey istemiyorum sizden, bırakın beni.

- Biliyorum, gururlusunuz... Ama ben içten konuşuyorum. Şimdi ne yapmak niyetindesiniz ? Babanızla annenizle barışacak mısınız? En iyisi öyle olurdu, ama babanız hain, kalpsiz bir insandır... böyle konuştugum için bağışlayın beni. Evinize dönerseniz yaptığınız her gün basınıza kakılacak orada, azar işiteceksiniz... Sizin hiç kimsenin ağzının kokusunu çekmeden yasamanız gere-

itiyor; şimdi de benim görevim, kutsal borcum size böyle bir hayatı sağlamak, yardımcınız olmaktır. Alyosa sizi yalnız bırakmamam, dostunuz olmam için yalvardı bana. Zaten benden başka dostlarınız, sizi yürekten seven yakınlarınız da var. Size Kont N. yi tanıtmama izin verirsiniz sanırım. Çok iyi yürekli bir insandır; akrabamız sayılır, hattâ ailemizin velinimetini de diyebilirim. Alyosa'ya büyük iyilikleri dokundu. Alyosa çok sever sayar onu. Nüfuzludur; yaslı olduğu için sizin gibi bir kızı evine kabul etmesinin hiç bir sakıncası olamaz. Sizden söz ettim ona. Size iyilikleri dokunabilir. akrabası kadınlardan birinin yanında yer bulabilir size. Bi-zim işi anlatmalı çok oluyor ona, yakından ilgilendi, son derece iyi yürekli olduğu için şimdi her görüşmemizde soruyor... sizinle tanışmak istediğini söylüyor... Çok temiz ruhlu, iyi saygıdeğer bir ihtiyardır, inanin bana! eli de açıktır, karsısındaki insanın değerine göre hareket eder. Hattâ geçenlerde bir olayda babanıza karşı pek soylu davrandı...

Natasa deli gibi kalkmış yerinden. Prens niyetini anlamıştı.

- Defolun buradan, hemen defolun! diye bağırılmış.

- Ama Kontun babanıza da yardımı dokunabileceğini unutuyorsunuz.

Natasa hep bağırıyormuş :

- Babam sizden gelecek hiç bir iyiliği kabul etmez. Defolup gidiyor musunuz buradan!

Prens biraz telâslı, çevresine bakınarak,

- Tanrım, demis, ne kadar sabırsız, kuskucusunuz! Cebinden büyük bir deste para çıkararak devam etmiş :

- Gene de size, bana bu akli veren Kontla benim dostluğumuzun bir delili olarak bunu bırakmamam sanırım izin verirsiniz. On bin ruble var burada.

Natasa'nın öfkeyle yerinden fırladığını görünce,

- Bir dakika, demis, sözlerimi sabırla sonuna kadar dinleyin, babanızın dâvayı kaybettiğini biliyorsunuz. Bu on bin ruble...

Natasa,

- Defolun! diye haykırmış, defolun! Ne asâgilik, iğrenç bir insan olduğunuzu biliyorum artık!..

Prens, yüzü bembeyaz, ayağa kalkmış.

Besbelli durumu incelemek için gelmişti; herkesin; bıraktığı, hayatta yapayalnız kalmış Natasa'ya bu on bin rubleyle etki edebileceğini sanıyordu... Bu çeşit iğrenç işlerde çapkin ihtiyar Kont N. ye çok hizmetleri olmuştur. Ama Natasa'dan nefret ediyordu, istediğinin olmadığını görünce hiç değilse bir şey yapmadan gitmemek için ham bir hazla ona hakaret etmeye başladı. Hakaretinin etkisini bir an önce görmek için sabırsızlanarak,

- Böyle birden heyecanlanmanız olmadı iste canım, demis, hiç iyi değil bu davranışınız. Size iyilik etmek istiyorlar, burnunuzu havaya dikiyorsunuz... Oysa bana minnettar olmalısınız; bastan çıkardığınız bir gencin babası olarak sizi islahaneye atılabildim, ama yapmadım bunu... he he!

O sırada biz girdik içeri. Mutfaktayken erkek sesi duyunca doktoru bir an durdurmuş, Prens son sözlerini duymuştum. Pesinden iğrenç bir kahkaha, Natasa'nın umutsuz haykırışı duyuldu: «Ah Tanrım!» Tam o anda kapıyı açtım, Prens üzerine saldırdım.

Yüzüne tukurdum, var gücümle bir tokat yapıştırdım suratına Bana karşılık verecekti, ama iki kişi olduğumuzu görünce, önce masanın üzerindeki paraları kaparak kaçtı. Evet, yaptı bunu, gördüm. Mutfakta masanın üzerinden aldığım merdaneyi pesinden fırlattım... Odaya döndüğümde Natasa'yi doktorun kollarında sinir

buhranı içinde çirpinir buldum. Yatırtmak için uzun süre uğraştım onu. Sonunda yatagina yatırdık.

Sayıklıyordu sanki.

Dehşet içinde,

- Doktor! dedim. Ne oluyor ona?

- Durun biraz, hastalığın gidisini incelemeden bir şey söyleyemem... ama durum kötü galiba. Atesi çıkacaga benzer... Biz tedbirimizi almaliyiz gene...

Ama aklıma baska bir şey gelmişti o anda. Doktora Natasa'nin yanında iki üç saat kalması, onu hiç yalnız bırakmaması için yalvardım. Söz verdi bana; ben de kalkıp eve kostum.

Nelli kösede yüzü asık, üzgün oturuyor, tuhaf tuhaf bana bakıyordu. Benim görünüşüm de tuhaftı galiba,

- Nelli, dedim, melegim! Bizi, hepimizi kurtarmak ister misin?

Kızcağız sasırmıstı.

- Nelli! Artık bütün umudum sende! Bir baba var: gördün onu, taniyorsun. Kızını lanetledi, dün de gelip senden kızının yerini almanı istedi. Simdi bu kızı, Natasa'yi (sevdiğini söylüyordu onu!) o genç, ugruna baba evinden kaçtığı, sevdiği genç bırakıp gitti. Bu genç o Prensin oğludur; Prensi hatırlayacaksın: geçenlerde buraya gelmişti de korkmustun ondan, sonra da hasta olmustun... Taniyorsun onu değil mi? Çok kötü bir insandır!

Nelli ürperdi, yüzü bembeyaz oldu.

- Taniyorum.

- Evet, çok kötü bir insandır. Oglu Natasa'yla evlenmek istedi diye nefret ediyor kızcağızdan. Alyosa gitti bugün, oğlunu yolcu eder etmez doğru Natasa'nin evine kosmuş, hakaret etti ona, islahhaneye attırmakla gözdağı verdi; alay etti zavallıyla. Anlıyor musun Nelli?

Nelli'nin siyah gözleri parlıyordu, basım önüne eğdi. isitilir isitilmez bir sesle,- 382

- Anlıyorum, diye fisildadi.

- Simdi yapayalnız kaldı Natasa, hasta da. Bizim doktoru bıraktım yanma, sana kostum. Dinle beni Nelli: beraber Natasa'nin babasına gidelim; sevmiyorsun onu, biliyorum, gitmek istemedin ona, ama simdi beraber gidelim. Simdi kızlarının yerini almak istediğini söyleyeceğim onlara, ihtiyar hasta yatıyor, çünkü Natasa'yi lanetledi, birkaç gün önce de Alyosa'nin babası çok kötü oynadı gururuyla. Kızının adını anmak istemiyor, ama seviyor onu Nelli, seviyor, barışmak istiyor onunla; kesinlikle biliyorum bunu! Evet, istiyor!.. Duydun mu Nelli?.. istiyor!

Nelli gene fisildayarak,

- Duydum, dedi.

Konusurken ağlıyordum. Ürkek ürkek bakıyordu bana Nelli.

- Söylediklerime inanıyor musun?

- inaniyorum.

- Öyleyse seni götürürüm oraya, oturturum, kucaklarlar seni, oksar, severler, sormaya baslarlar. Konusmayı öyle bir yere getiririm ki, geçmişini, anneni, dedeni sorarlar sana. Her şeyi bana anlattığın gibi onlara da anlat Nelli. O kötü adamın anneni nasıl bırakıp gittiğini, onun Bubnova'nin bodrumunda nasıl öldüğünü, sokaklarda annenle nasıl dilendiginizi; ölürken sana ne dedğini hep anlat... Dedeni anlatmayı da unutma. Anneni affetmedığını, annen ölüm döşegindeyken onu çağırarak için seni yollayışını, ama dedenin gene gelmek istemeyişini, sonra olanları... anlat. Hiç bir şey atlama! Sen anlatırken ihtiyar bunları kendi içinde hissedecektir. Alyosa'nin bugün gittiğini, Natasa'nin yapayalnız, kimsesiz kaldığını biliyordur. Her şeyi biliyor... Nelli! kurtar Natasa'yi! Gelecek misin?

Nelli göğüs geçirerek,

- Evet, dedi.

Yüzüme tuhaf tuhaf bakıyordu; siteme benzer bir şey vardı bu bakışta, ta içimde hissettim bunu.

Ama niyetimden vazgeçemedim. Düşündüğüm şeyin yararlı olacağına umudum vardı. Nelli'nin elinden tuttum, çıktık. Öğleden sonra saat üç olmuştı. Yavaş yavaş bulutlar kaplıyordu gökyüzünü. Son günlerde havalar pek sıcak gitmişti, ama simdi uzaklardan ilkbaharın pek erken gelen gökgürültüleri duyuluyordu. Rüzgâr sokaklarda toz bulutlarım öteye beriye savuruyordu.

Bir paytona bindik. Yol boyunca hiç konuşmadı Nelli, yalnız arada bir hep o tuhaf, esrarlı bakışıyla süzüyordu beni. Göğsü inip kalkıyordu. Faytonda fazla sarsılmasın diye tutuyordum onu; küçücük kalbi avucumun içinde disarı fırlayacak gibi vuruyordu.

VII

Yol bir türlü bitmek bilmiyordu. Sonunda gelebildik. İhtiyarların yanına girerken yüregim duracak sandım. Yanlarından nasıl ayrılacağımı bilmiyordum, ama bildiğim bir şey vardı: Natasa'yi affettirmeden, aradaki buzları kırmadan çıkmayacaktım bu evden.

Saat dört olmuştı, ihtiyarlar, her zamanki gibi yalnız oturuyorlardı. Nikolay Sergeiç hastaydı. Benzi uçuk, bitkin bir durumda, basında havlu, kanepesine uzanmıştı. Anna Andreyevna onun hemen yanında oturuyor, arada bir sirkeye batırılmış bezle sakaklarını ovuyor, endişeyle yüzüne bakıyordu. Yaslı kadının bu bakışı ihtiyarın canını sikiyor, hattâ kızdırıyordu onu. İhmenev susuyor, zavallı kadın da bir şey sormaya cesaret edemiyordu. Anı gelismiz ikisini de sasırttı. Anna Andreyev-

na benim Nelli'yle geldigimi görünce nedense birden korktu; ilk anda bize, kendisini suçlu hissediyormuş gibi baktı, içeri girer girmez,

- İste Nelli'mi getirdim size, dedim. Kendi kendine düşünmüs tasınmış, sizinle oturmaya karar vermiş. Kabul edin onu, sevin...

İhtiyar kuskuyla baktı bana; sadece bu bakisından onun her şeyi - yani Natasa'nın yapayalnız bırakıldığını belki de hakarete ugradığını - bildiği belliydi. Böyle birdenbire çıkagelmemizin sırrını bilmeyi çok istiyor, soru dolu bakışlarım benim de Nelli'nin de üzerimizden a-yırmıyordu. Nelli elimi avucunun içinde var gücüyle sıkarak titriyor, hep önüne bakıyor; arada bir, kapana sıkıştırılmış küçük bir yabani hayvan gibi çevresinde ürkek ürkek göz gezdiriyordu. Ama Anna Andreyevna çabuk toparladı kendini: kosup Nelli'yi kucakladı, yanaklarından öptü, sevdi, elini tutup yanına oturttu. Nelli tuhaf bir merakla yan yan bakıyordu ona. Yaslı kadın Nelli'yi oksayıp yanına oturtuktan sonra ne yapacağını bilemiyordu artık, saf saf yüzüne bakmaya başladı. İhtiyar - galiba Nelli'yi niçin getirdiğini anlamıyordu - kaslarını çattı. Canının sıkıldığını, alnının burustugunu farkettiğini görünce elini basına götürdü, kısaca,

- Basım ağrıyor, dedi.

Hepimiz susuyorduk; nasıl başlayacağını düşünüyordum. Odanın içi lostu; kara bulutlar iyice kaplamıştı gökyüzünü, uzaklarda bir yerde gök gürledi.

İhtiyar,

- Bu bahar gök çok erken gürlemeye başladı, dedi. Hele otuz yedide, hiç unutmam, bizim oralarda daha da erken başlamıştı.

Anna Andreyevna göğüs geçirdi. Çekingen,

- Semaveri koyalım mı? diye sordu.

Ama cevap veren olmadı ona, o da gene Nelli'ye döndü :

- Adın neydi senin yavrum?

Nelli bitkin bir sesle söyledi adını, basım iyice önüne eğdi. İhtiyar dik dik ona bakıyordu. Anna Andreyevna canlı bir sesle,

- Helena demek bu galiba? diye sordu. Nelli,

- Evet, dedi.

Gene bir sessizlik oldu. Biraz sonra Nikolay Sergeiç,

- Praskovya Andreyevna'nın kızkardesinin de bir yegeni vardı, dedi, adı Helena'ydı, ona da Nelli derlerdi. Hatırlıyorum.

Gene Anna Andreyevna atıldı :

- Annen, baban, kimin kimsen yok mu senin yav-rum?

Nelli çekingen,

- Yok, diye fısıldadı.

- Duymustum ben de, duymustum. Annen öleli çok oluyor mu?

- Hayır.

Yaslı kadın, kıza sefkat dolu gözlerle bakarak, içli bir sesle,

- Yetim yavrum benim, dedi.

Nikolay Sergeiç parmaklarıyla masaya sabırsız sabırsız vuruyordu. Yaslı kadının ürkek soruları devam ediyordu :

- Annen Rus değil miydi? Öyle söylemistiniz galiba Ivan Petroviç?

Nelli, beni yardıma çağırıyormuş gibi, siyah gözle-riyle baktı yüzüme. Soluk alışı bir tuhaflasmıştı.

Ezilenler - F : 25

- Dedesi İngiliz, ama annesi Rus'tu Anna Andreyevna, diye başladım, daha çok Rus sayılırdı. Nelli yurt dışında doğmuş.

- Annesi babasıyla yurt dışında mı yaşıyorlarmış yani ?

Nelli'nin yüzü birden kıpkırmızı oldu. Anna Andreyevna baltayı tasa vurduğunu anladı, kocasının öfkeli bakışı altında ürperdi. Nikolay Sergeiç sert sert baktı ona, sonra basını pencereden yana çevirdi. Birden karısına dönerek,

- Alçak, âdi herifin biri aldatmış annesini, dedi. Kadıncagiz babasını bırakıp onunla kaçmış, babasının paralarını sevgilisine vermiş; adam da paraları elde edince tekneyi yapıstırmış ona, yüzüstü bırakıp kaçmış... İyi yürekli bir arkadaşı yardım etmiş ona, ölünceye kadar yalnız bırakmamış. O arkadaşı da ölünce yapayalnız kalmış, iki yıl önce buraya, babasının yanına dönmüş. Öyleydi değil mi Vanya?

Nelli heyecandan zangir zangir titreyerek ayaga, kalktı, kapiya doğru yürüdü. İhtiyar, nihayet ona elini uzatarak,

- Gel buraya Nelli, dedi. Gel otur yanıma!.. Ha. Söyle...

Kızın üzerine eğilerek alından öptü, saçlarını oksamaya başladı. Nelli titriyor... ama tutuyordu kendini. Anna Andreyevna kocasının yetim kızı oksayışım umutla, heyecanla seyretiliyordu. İhtiyar, Nelli'nin saçlarını oksamaya devam ederek, heyecanla

- Anneni alçak ahlâksiz bir herifin mahvettiğini biliyorum Nelli, dedi, ama babasını sevdiğini, saydığını da biliyorum...

Bize tas atmadan da edememisti. Renksiz yüzünü hafif bir pembelik kaplamisti; bizimle göz göze gelmemeye çalisiyordu.

Nelli de hiç kimsenin yüzüne bakmamaya çalisarak ürkek, ama kararli bir tavirla,

- Annem dedemi, onun onu sevdiginden çok sever-di, dedi.

İhtiyar, çocuksu bir acelecilikle, ama bu sabirsizli- gından utanmis gibi, kısaca,

- Nereden biliyorsun? diye sordu. - Biliyorum... Annemin yüzünü görmek istemiyor-du... kovuyordu onu...

Nikolay Sergeïç'in bir sey söylemek, söz gelisi «kizini kabahatli bulmus» diye bir karsilik vermek istedigini belliydi. Ama bir sey söylemedi bize bakarak sustu.

Özellikle bu konu üzerine konusmaya devam etmeyi isteyen Anna Andreyevna,

- Deden sizi kabul etmedigine göre nerede kaliyordunuz? diye sordu.

- Buraya dönünce uzun süre aradik dedemi, ama bir türlü bulamadik. Annem dedemin eskiden çok varlikli oldugunu, bir fabrika kurmayi düşündüğünü söylüyordu. "Sonra o adam dedemin bütün parasini almis... Annem anlatti bunlari bana...

İhtiyar,

- Him... dedi.

Nelli gittikçe heyecanlaniyor, Nikolay Sergeïç'e iti-raz etmek istiyor gibi, ama Anna Andreyevna'ya dönerek,

- Annem haksiz oldugunu da saklayamazdi benden, diye devam etti, dedeme karsi büyük suç isledigini, dünyada dedemden baska kimsesi kalmadigini söylerdi. Anlatirken aglardi... Buraya gelirken yolda

«Affetmeyecek beni, diyordu, belki seni görür, kani kaynar da affeder». Annem çok severdi beni, bunlari anlatirken yanaklarimdan, gözlerimden öperdi; ama dedeme gitmekten çok korkardi. Dedem için dua etmeyi öğretirdi bana, kendi de

her gün durmadan dua ederdi. Genç kizliginda dedemle birbirini nasil sevdiklerini anlatirdi. Dedem canından çok severmis onu. Annem piyano çalarmis ona, aksam-lari kitap okurmus, dedem de öpermis onu, hediyeler alirmis... çok çok hediyeler alirmis anneme. Hattâ annemin bir yas gününde aralarinda kavga çikmis. Dedem aldigi hediye-yi annemin bilmedigini saniyormus, oysa annem çoktan biliyormus... Anneni bir çift küpe istermis, dedem o yas günü bir bros alacagim söylemis ona, aldigi hediye-yi verirken annem kutudakinin bros degil de küpe oldugunu bildigini söyleyince dedem kizmis, yarim gün konusmamis annemle, sonra gelip öpmüs onu, özür dilemis...

Nelli heyecanli heyecanli anlatiyordu, renksiz yanaklari kizarmisti bile.

Annesinin Nelli'ye eski mutlu günlerinden çok söz ettigi; karanlik bodrum kösesinde, hayatta baglandigi tek varlik olan kizini bagrına basip, bu anlattigi seylerin o-nun hasta kalbinde ne gibi etkileri olacagini düşünmeden ona her seyi aci aci aglayarak anlattigi belliydi.

Ama kendini heyecana kaptiran Nelli sanki birden kendine geldi, çevresine bakinarak sustu, ihtiyar kaslarini çatti, gene parmaklariyla masaya vurmaya basladi; Anna Andreyevna'nin gözleri yasarmisti, sessizce mendiliyle sildi yaslarim. Nelli alçak sesle devam ediyordu :

- Buraya geldigimizde annem çok hastaydi, gögsü çok agriyordu. Dedemi ne kadar aradiysak bulamadik, bir bodrum katına yerlestik.

Anna Andreyevna,

- Hasta hasta bodrum katma, öyle mi? diye haykirdi.

- Evet... Annem yoksuldu. Nelli gene yükseltti sesini :

- Annem yoksullugun degil de zengin olup baskalarına hakaret etmenin günah oldugunu söylerdi... Tanrı

böylelerini cezalandirmis.

İhtiyar, sessiz oturmak istemiyormus gibi,

- Vasilyevski'de oturuyordunuz degil mi? diye sordu.

Sonra bana dönüp umursamaz bir tavirla ekledi :

- Bubnova'nin bodrumunda...

Nelli,

- Hayir, orda degil... dedi. Önce Mesçanskaya'da o-turuyorduk. - Bir an sustuktan sonra devam etti - O-rasi çok karanlik, rutubetliydi. Annemin hastaligi iyice ilerledi. Ama o zamanlar yürüyebiliyordu. Çamasirlarim yikiyordum, o da hep agliyordu. Bizimle ayni bodrumda yasli bir yüz-basi karisiyla emekli bir memur kaliyordu. Memur her aksam sarhos gelirdi, bagirip çağirirdi. Çok korkuyordu ondan. Annem yatagina alirdi beni, kucaklardı, kendi de zangir zangir titrerdi, memur durmadan bagirirdi, küfürler savunurdu. Bir keresinde yüz-basi karisini dögmek istedi, kadin ihtiyar oldugu için hep bastonla gezerdi. Annem kadina acidi, ondan yana çıktı; memur anneme de vurdu, ben de memura...

Nelli sustu. Anilari heyecanlandirmisti onu. gözleri parlamaya baslamisti.

Nelli'nin anlattiklariyla yakından ilgilenen Anna Andreyevna - kiz ona bakarak anlatiyordu zaten,

- Tanrim! diye haykirdi. Nelli devam ediyordu:

- O zaman annem disari çıktı, beni de yanına aldı. Gündüzdü. Aksama kadar sokaklarda dolastık, annem durmadan ağlıyordu, el ele yürüyorduk... Çok yorulmustum. Bütün gün ağzımıza bir lokma bir şey koymamistik. Annem hep kendi kendine konuşuyor, bana da «Fakir ol Nelli, diyordu, ben öldükten sonra hiç kimsenin sözüne kulak asma. Hiç kimsenin yanına gitme; yalnız basına, yoksulluk içinde yasa, çalış; is bulamazsan dilen»,390

;ama onlara gitme». Hava karamisti, büyük bir sokagi karsidan karsiya geçiyorduk, annem birden «Azorka! A-zorka!» diye bağirdi... tüyleri dökülmüş, kocaman bir köpek kosarak geldi yanımıza, ince sesiyle ulumaya başladı, annemin üzerine üzerine atladı. Ama annem korkmustu, yüzü bembeyaz olmustu; bir çiglik atıp bastonlu, hep önüne bakan, uzun boylu bir ihtiyarin ayaklarına kapandı. Dedemdi bu ihtiyar; öyle zayıf, eski püskü giyimliydi ki! Dedemi hayatımda ilk kez görüyordum. Dedem de çok korkmustu; yüzü bembeyazdı. Annemin ayaklarına kapandığını görünce bir tekmeyle itti onu, bastonuyla yere vurdu, çabuk adımlarla uzaklastı yanımızdan. A-zorka hâlâ ayrılmıyordu annemden, acı acı uluyordu, sonra kostu, dedemin paltosunun eteginden yapışıp geri döndürmeye çalıştı, ama dedem bastonuyla vurdu ona. Hayvan gene bizim yanımıza kosuyordu ki dedem çağırdı onu, zavallı köpek öyle acı acı uluyarak gitti dedemin arkasından. Annemse ölü gibi hareketsiz yatıyordu yerde; kalabalık toplandı basımıza, polis geldi. Ben bagira bagira ağlıyor, annemi kaldırmaya çalışıyordum. Sonunda doğruldu, çevremizde toplananlara baktı, uzaklastık oradan. Eve götürdüm onu. Herkes arkamızdan bakıp bakıp basını sallıyordu...

Nelli soluk almak, kendini toparlamak için sustu. Yüzünde renk yoktu, ama bakışlarında bir kararlılık var-di. Nihayet her şeyi anlatmaya karar verdiği belliydi. O anda meydan okur gibi bir tavri vardı.

Nikolay Sergeïç sinirli, çatlak bir sesle,

- Tabii, dedi, deden annenın ona ettiğinin karşılığını verdi...

Nelli sert bir sesle kesti ihtiyarin sözünü:

- Annem de aynı şeyi söylüyordu. Eve giderken yolda hep «Senin dedendir o, Nelli, diyordu, ona karşı bü-

yük bir suç isledim, o da lanetledi beni, şimdi de cezami çekiyorum; o akşam da, ondan sonraki birkaç gün de hep böyle söyledi. Kendi dedigini anlamıyordu sanki..

İhtiyar susuyordu. Sessiz sessiz ağlamaya devam e-den Anna Andreyevna,

- O oturduğunuz bodrumdan nasıl tasindınız sonra? diye sordu.

- Annem o gece çok hastalandı, yüzbasının karısı da Bubnova'nın bodrum katında bir yer bulmuş, üçümüz oraya tasindik. Annem orada üç hafta kalkamadi yataktan, hep ben baktım ona. Paramız bitmişti, yüzbasının karisiyle Ivan Aleksandriç yardım etti bize.

- Bodrum katında oturan tabutçu... diye açıkladım.

- Annem biraz iyileşip de odanın içinde dolasmaya, başladığı zaman Azorka'yi anlattı bana.

Nelli bir an sustu, ihtiyar, konu değişti, artık Azor-ka'dan söz edilecek diye sevinmişti sanki. Oturduğu koltukta - yüzünü saklamak istiyor gibi - öne daha da eğilerek,

- Neyin nesiymis Azorka? diye sordu.

- Her an, dedemden söz ediyordu bana, uykudayken bile onu sayıklıyordu. Yavas yavas iyileşmeye başlayınca konuştugumuz tek konu dedemdi, eskiden nasıl yasadığını gözleri yaşlı, anlatırdı... iste o sıralar bir gün Azorka'yi, hayvani boynuna bağladıkları bir iple çeke çeke nehre bogmaya götüren çocukların elinden parayla almış... Dedem çocuklara katıla katıla gülüyormuş Hayvan, bağı çözülünce kaçmış gitmiş. Annem ağlamaya başlamış; dedemi çok üzmüş annemin ağlaması, Azorka'yi yakalayıp getirene yüz ruble vereceğini söylemiş Üç gün sonra getirmişler Azorka'yi, dedem de çıkarmış yüz ruble vermiş getirene; o günden sonra da pek ısınmış hayvana. Hele annem o kadar seviyormuş ki, gece yatagina alı-yormuş. Annemin anlattığına göre Azorka gezginci artistlerin köpeğiymiş, salta durur, sırtında bir şey tasir, tüfekte oyunlar yaparmış, daha bir çok marifetleri varmış... Annem kaçtıktan sonra dedem köpeği bırakmamış, yanından hiç ayırmamış onu; annem Azorka'yi görünce dedemin de oralarda bir yerde olduğunu hemen anlamış...

İhtiyar, Nelli'nin Azorka üzerine baska şeyler anlatacağını umuyor olmalıydı ki, gittikçe asıyordu yüzünü. Artık hiç bir şey sormuyordu. Anna Andreyevna,

- Ondan sonra hiç görmediniz mi dedenizi? diye sordu.

- Gördüm. Annem biraz iyileşince çıkmaya başlamıştım sokaga, bir gün sokakta karşılaştım onunla. Ekmek almak için bakkala gitmiştim: Birden Azorka'yi gördüm karşımda, yanındaki adami tanıdım hemen, dedemdi bu. Yana çekilip duvara yapıştım. Dedem yüzüme baktı, baktı... öyle korkunçtu ki yüzü... ödümlü koptu; geçip gitti yanımdan. Azorka tanıdım beni, yanımda atlayıp zıplamaya, ellerimi yalamaya başladı. Eve doğru çabuk çabuk yürümeye başladım; arkama baktım, dedem dükkâna giriyordu. Nerede oturduğumuzu soracak, diye düşündüm, daha çok korktum, evde anneme, - gene hasta olmasın diye - hiç bir şey söylemedim. Devrîsi gün, basım ağrıyor deyip bakkala gitmedim, öbür gün gittim, hiç kimseyle karşılaşmadım. Çok korkuyordum, kosa kosa gidip geldim. Birkaç gün sonra gene bakkala giderken kösede birden onunla karşılaştım; Azorka da yanındaydı. Hemen öte sokaga kostum, oradaki dükkâna girdim; tam çıkar-ken gene onu gördüm karşımda, dona kaldım... Yüzüme hep öyle dik dik bakıyordu, sonra basımı

oksadi, elimden tuttu, yürüdü; Azorka da kuyruk sallaya sallaya arkamizdan geliyordu. O anda dedemin rahat yürüyemedigini, bacaklarinin titredigini, bastonuna dayana dayana adim atabildigini farkettim. Kösedeki çörek, elma sekeri satan

adamin yanina götürdü beni. Horoz sekeri, çörek, karamela, elma sekeri aldi bana; para kesesini çıkarirken elleri çok titriyordu, bir beslik düşürdü yere, hemen aldim parayı yerden, ona uzattim, almadi, bana verdi;onu. Sekerleri de verdi bana, gene basimi oksadi, hiç bir sey söylemeden dönüp uzaklasti yanımdan. Eve dönüp olanlari anlattim anneme. Önce inanmadi, sonra çok sevindi, o aksam geç saatlere kadar bir sürü sorular sordu, öptü beni, agladi; dedemden korkmamami, beni sevdiği için evimizin çevresinde dolastigini söyledi. Dedeme sokulmamı, onunla konuşmamı tembihledi. Dedemin hep aksam üzerleri geldigini söylediğim halde, devrisi gün öğlene kadar birkaç kere yolladı beni bakkala. Kendi de beni uzaktan izliyor, köse baslarında saklanıp kolluyordu, ama dedem birkaç gün gelmedi. O günler yağmur yağdığı için de annem üsüttü, gene yataga düştü. Dedem bir hafta sonra geldi ancak, gene seker, çörek aldi bana, gene bir sey söylemedi. Arkasından gizli gizli izledim onu; nerede oturduğunu öğrenip anneme söylemeye karar vermistim. Dedem beni görmesin diye karsi kaldırımdan, uzaktan izliyordum.. O zamanlar, sonra öldüğü evde oturmuyordu. Çok uzakta, Grohovaya sokagında büyük bir evin dördüncü katına girdi. Her şeyi öğrenip eve hayli geç döndüm. Annem nerede olduğumu bilmediği için çok merak etmiş. Anlatinca gene çok sevindi, devrisi gün hemen dedeme gitmeye karar verdi; ama sonra düşününce korkmaya başladı, üç günü korku içinde geçirdi; gitmekten vazgeçti. Üçüncü günü yanma çağırdı beni, «Nelli, dedi, dedene gitmek istiyorum ama hastayım, ayaklarım tutmuyor, bir mektup yazdim, götür ona ver bu mektubu. Mektubu nasıl okuduguna, ne dedigine çok dikkat et Nelli, sonra gelip bana anlatacaksın. Ayaklarına kapan, anneni affetmesi için yalvar ona...» Annem hem konuşuyor hem ağılıyordu, çok çok öptü beni, haç çıkararak kutsadi, tasvirin önünde yamina diz çöktürdü, dua etti, çok hasta olduğu halde avlu kapısına kadar yolcu etti beni, geri dönüp baktım, hâlâ orada durup arkamdan bakıyordu...

Dedemin oturduga daireye gittim, kapi kilitle degil-

di, açip içeri girdim. Dedem masada oturmuş, patatesle ekmek yiyordu, Azorka da yere uzanmış, kuyrugunu sallayarak onu seyrediyordu. Dedemin oturduğu yer de hiç iyi değildi, pencereler alçak, küçük, içerisi karanlıktı; esya diye bir masayla bir sandalye vardı. Yalnız basına yasiyordu. Beni görünce birden korktu, titremeye başladı. Ben de korkmustum, hiç bir sey söylemeden masanın yanına gittim, mektubu bıraktım. Dedem mektubu görünce birden kızdı, ayaga fırladı, bastonunu kapıp bana salladı, ama vurmadi, disari attı beni. Daha iki basamak inmemistim ki kapiyi açti gene, mektubu bana attı. Açmamı bile onu. Eve gelip her şeyi anlattım. Annem yeniden

-yataga düştü...

VIII

Tam o anda oldukça şiddetli bir gökgürültüsü duyul-du, iri yağmur taneleri camlara vurmaya başladı; hava iyice kararmısti. Yaslı kadın korkudan haç çıkardı. Hepimiz birden susmustuk.

ihtiyar pencereden disari bakarak,

- Simdi geçer, dedi.

Sonra ayaga kalkti, odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolasmaya başladı. Nelli yan gözle ona bakıyordu. Kızcağız çok heyecanlıydı. Farkındaydım; ama nedense benimle göz göze gelmekten kaçınıyordu. İhtiyar gene koltuguna otururken,

- Eee, sonra? dedi.

Nelli ürkek ürkek bakındı çevresine.

- Dedeni ondan sonra bir daha görmedin mi?

- Gördüm...

Anna Andreyevna atıldı hemen:

- Evet, evet! Hadi anlat yavrum, anlat? Nelli,

- Üç hafta hiç görmedim onu, diye başladı. Kis bas-tıncaya kadar... Kar yağmısti. Dedemi gene aynı yerde görünce çok sevindim... çünkü gelmiyor diye annem çok üzülyordu. Karsilasınca, ondan kaçtığımı görsün diye mahsus karsi kaldırıma kostum. Arkama baktım, dedem çabuk çabuk geliyordu pesimden, sonra kosmaya başladı, «Nelli, Nelli!» diye sesleniyordu bana. Azorka da arkasındaydı. Acidim ona, durdum. Gelip elimden tuttu, yürüdü; agladığımı görünce durdu, yüzüme bakıp eğildi, yanagımdan öptü.

Pabuçlarımın eski olduğunu görünce baska pabucum olup olmadığını sordu. Hemen annemin hiç parası olmadığını, ev sahibimizin acidiginden bize yemek verdigini söyledim. Dedem hiç bir sey söylemedi, çarşıya götürüp bir çift pabuç aldi bana, hemen orada giydirdi; sonra evine, Grohovaya'ya götürdü, dükkândan börekle seker aldi bana, evine gidince oturttu, böreği yememi söyledi, ben yerken seyretti beni. sonra sekerleri verdi. Azorka da ön ayaklarını masanın üzerine koymuş, bana bakıyordu, böregimden bir parça da ona verdim, dedem gülümsedi. Sonra alıp yanına oturttu beni, basimi oksadi, sorular sordu: «Bir yerde okuyor musun? Neler biliyorsun?» Anlattım ona. Her gün saat üçte ona gelmemi, bana ders vereceğini

mam». Dedem birden kizdi, «Nasil istersen öyle olsun, hadi al,» dedi. Çikarken öpmedi beni... Eve gelince anneme her seyi oldugu gibi anlattim. Annemin durumu gittikçe kötülesiyordu. Tabutçuya gelip giden bir üniversite öğrencisi vardi. Annemin hastaligiyla o ilgileniyordu, ilâç veriyordu ona. Ben de sik sik gidiyordum dedeme. Annem öyle istiyordu. Dedem Yeni Kutsal kitapla bir de cografya kitabi almisti. Onlardan öğretiliyordu bana. Bazan da dünyadaki ölkelerden, bu ölkelerde yasayan insanlardan, denizlerden, eski insanlardan, isa'nin insanlari nasil bagisladigindan söz ediyordu. Ben bir sey sorunca da pek seviniyordu. O seviniyor diye ben de sik sik sorular sormaya baslamistim ona. Tanridan uzun uzun söz ediyordu. Bazan da ders yapmiyor, Azorka'yla oynuyorduk: Azorka pek seviyordu beni. Sopa üzerinden atlamayi ögretmistim ona, dedemin hosuna gidiyordu bu, basimi oksuyordu. Dedem çok seyrek gülüyordu. Konusurken birden susuyordu. Gören uyuyor, derdi, ama gözleri açikti... Hava kararincaya kadar öyle oturuyordu. Karanlikta çok korkunç oluyordu... Bazan geldigimde sandalyesinde oturur buluyordum onu. Derin düşüncelere dalmis oluyordu, ne dersem duymuyordu. Azorka da yaninda yatiyordu. Bekliyordum, biraz sonra öksürüyordum; dedem hâlâ bakmiyordu. Biraz daha durup gidiyordum. Annem de evde dört gözle beklerdi beni. Yataginın yanina oturur, dedemin orada olanlari uzun uzun anlatirdim ona. Bana ne dersleri verdigini, neler anlattigini, neler yaptigini büyük bir dikkatle dinlerdi. Azorka'yi sopanın üzerinden atlattigimi anlatinca gülümsüyor, anlattiklarimi bir kere daha anlattiriyordu bana, sonra dua ediyordu. Annemin dedemi o kadar sevdiği halde dedemin onu hiç sevmedigini biliyordum. Dedemin yanindayken mahsus annemden söz ediyordum. O hep surati asik, dinliyordu beni, hiç bir sey söylemiyordu. Bir gün annemin onu o kadar sevdiği, hep

- Yagmurun çabuk geçeceğini söylemistim, dedi, bakın, güneş çıktı... gördün mü Vanya? Anna Andreyevna asiri bir saskinlikle bakiyordu ona, o ana kadar uysal, sessiz yasli kadının gözlerinde birden bir nefret pariltisi belirmisti. Nelli'yi sessizce tuttu elinden, kucagina oturttu.

Sözünün sonunu getiremedi, aklamaya başladı. Nelli korku içinde, sasirmis, bana bakti. İhtiyar da bakti bana, omuz silkecek oldu, ama birden arkasini döndü.

fenalasmıstı. Paramız hiç kalmamıstı, ilâç alacak paramız da yoktu. Günlendir agzimiza bir lokma ekmek de koymamıstık. Ev sahipleri vermiyordu artık: Onların da parası kalmamıstı. Üstelik hep onların yemegini yiyoruz diye sitem etmeye baslamıslardı bize. Üçüncü gün sabahleyin kalktim, giyinmeye başladım. Annem nereye gidecegimi□sordu. Dedeme, para istemeye, dedim. Sevindi. Anneme dedemin beni evinden kovdugunu, bir daha oraya gitmek istemedigimi söyledim. Çok yalvarmıstı bana ama kararımdan dönmemistim. Gittim... dedem evini degistirmıstı. Yeni evini aramaya koyuldum. Beni görünce küplere bindi. Annemin çok hasta oldugunu, ilâç almak için elli köpege ihtiyacımız oldugunu, kaç gündür agzimiza bir lokma yiyecek koymadigimizi söyledim. Dedem kolumdan: tuttuğu gibi disari fırlattı beni, arkamdan da kapiyi kilitledi. Beni disari atarken, merdivende oturacagımı, para verinceye kadar merdivende bekleyecegimi söyledim ona. Oturdum merdivene. Biraz sonra kapiyi açtı benim orada oturduğumu görünce gene kapadı. Aradan uzun zaman geçtikten sonra gene açtı, beni gene orada görünce; gene kapadı. Sonra birkaç kere daha açıp kapadı. Sonunda Azorka'yla çıktı, kapiyi kilitledi, bir şey söylemeden, geçti yanımdan. Ben de bir şey söylemedim, hava kararıncaya kadar öyle oturdum orada. Anna Aleksandrovna,

- lyice karanlık olmustu geldiginde. Görmediği içini çarptı bana. Birden «Kim o?» diye bağırdı. Benim, dedim. Beni çoktan gitmiş sanıyordu galiba, sasırdı, karsımda bir süre kalakaldı. Birden bastonunu yere vura vura kostu, kapıyı açtı. bir dakika sonra getirip bir avuç beslik attı vere. «Al, diye bağırdı, bütün param bu.

Annene de onu lanetledigimi söyle.» İçeri girip gene kilitledi kapiyi. Paralar merdivenden asagi yuvarlanmisti. Karanlıkta aramaya basladim onlari. Dedem paralan karanlıkta bulamadigimi anlamis olacak, biraz sonra elinde mumla disa-

ri çıktı, hemen topladim yerlere yuvarlanan paralari. De-dem de yardım etti bana, hepsinin yetmis köpek olacagini söyleyerek içeri girdi. Eve gelip paralari anneme verdim, «durumu gittikçe kötüleşiyordu. Ben de bütün gece hastaydim; devrisi gün atesim çıktı. Ama aklıma koymustum... dedeme çok kızıyordum çünkü. Annem uyuyunca disari çıktım, dedeme gidiyordum, ama gitmedim. köprüde durdum. O sırada o adam geçti...

- Arhipov'u söylüyor, Nikolay Sergeiç, dedim. Tüccarla Bubnova'nin evine gelen, patakladigimiz adam... "Nelli'yi ilk kez o zaman görmüş... Devam et Nelli.

- Durdurdum onu. bir ruble istedim. Yüzüme bakıp «Bir ruble mi?» diye sordu. «Evet,» dedim. O zaman güldü. «Benimle gel», dedi. O sırada yanımdan altın çerçeveli gözlüğü olan yasli bir adam geçiyordu.

Konusmamizi duymustu. Durdu, niçin ille de bir ruble istedigimi, bu kadar parayı ne yapacagimi sordu.

Annemin hasta oldu-gunu, ilaç almak için bir ruble gerektigini söyledim. Nerede oturdugumuzu sordu, adresimizi yazdi, sonra çıkarıp kâğıt bir ruble verdi bana. O adamsa, ihtiyarın yanıma geldigim görünce kaçmisti. Bir dükkâna gidip parayı bozdurdum, otuz köpegini bir kâğıda sarıp annem için ayırdım, geri kalan yetmis köpegi de avucumda sikip dedeme yollandım. Kapiyi açıp içeri girdim, esikte durup paralari dedemin suratına dogru fırlattım. Hepsi yere düştü... «Alın paralarinizi, sizin paraniza ihtiyaci yok annemin, lanetliyorsunuz onu çünkü.» Kapiyi hizla çekip çıktım, kosarak eve geldim.

Kizin gözleri parlıyor, içten bir meydan okumayla ihtiyara bakıyordu. Anna Andreyevna Nikolay Sergeiç'e "bakmadan, Nelli'yi bagrina basarak,

- İyi ettin, dedi, çok iyi ettin ona. Deden hain, kalp-siz adamin biriymis...

Nikolay Sergeiç,

- Himm... diye mirıldandı. Anna Andreyevna sabirsiz,

- Sonra, anlatsana sonra ne oldu? diye sordu.

- Artık hiç gitmiyordum dedeme, o da bana gelmiyordu.

- Peki annenin durumu nasıldı? Ah zavallılar, zavallılar.

Nelli titrek bir sesle devam etti:

- Annem gittikçe fenalasiyordu. Artık pek seyrek kalkabiliyordu yataktan. Paramiz bitmisti; ben de yüzbasının karisiyla çıkıyordum artık. Yüzbasının karisi evleri dolasir, sokakta üstü basi düzgün insanlari durdurur, onlardan para dilenirdi. Dilenci olmadigini söylerdi bana. Yüzbasının karisinin, ayni zamanda yoksul olduklarini gösteren yazili kâğıtlari varmis elinde. Bu kagittari gösterir, öyle para dilenirdi. Sonra, kisinin herkesten dilenmesinde utanilacak bir yan olmadigini söylerdi bana. Ben de onunla beraber çıkardım, topladigimiz parayla geçinirdik. Annem bunu duydu: Kiracılar yüzbasının karisinin dilenci oldugunu söylemişler ona. Ev sahibimiz Bubnova beni dilendirmektense onun yanına vermesini söyledi anneme. Daha önce de birkaç kere anneme para yardimi yapmak istemis, annem almayınca, «Amma da gururlusunuz» demis, bu kez yemek yollamisti. Annemden beni isteyince annem vermedi, agladi, korktu. Bubnova hakaret etmeye basladi ona. Sarhostu günkü. Benim zaten dilencilik ettigimi, yüzbasının karisiyla kapi kapi dolasip sadaka dilendigimi söyledi. Hemen o gece de yüzbasının karsini kovdu evden. Annem bunu duyunca aglamaya basladi, birden fırladi yataktan, giyindi. "elimden tuttu, disari götürüyordu. Ivan Aleksandroviç durdurmak istedi onu, ama dinlemedi, çıktik. Annem zor yürüyordu. ikide bir duruyor, oturup dinleniyordu, ben de tutuyordum onu. Annem dedeme gittigini söylüyordu. Ge-

ce geç oldugu halde, «Dedene götür beni», diyordu. Birden büyük bir caddeye çıktik. Bir evin önünde bir kupa arabasi duruyordu. Giren çıkan çoktu eve. Pencereelerde isik vardı. Müzik çalıyordu içerde. Annem durdu, kolumdan tuttu: «Nelli, dedi, ömrün boyunca yoksul ol, ama seni çağiran varlikli bir insanin yanma gitme. Orada iyi yasayabilirsin, güzel güzel giysilerin olabilir, ben istemiyorum bunu. Kötü, hain insanlardir onlar, sana vasiyetim su olsun : Yoksul ol, çalis, dilen, ama seni yanına almak isteyen birisi olursa gitme, istemiyorum size gelmem de...»

Nelli, heyecandan titreyen sesiyle - yüzü kipkirmizi olmustu,

- Hastayken annem söyledi bunu bana, ölünceye kadar dinleyeceğim sözünü, diye ekledi. Çalışacagim.

Sizin yanınıza da çalışmak, hizmetçilik etmek için geldim, kiziniz olmak istemiyorum,

Anna Andreyevna Nelli'yi siki siki kucaklayarak,

- Yeter, yeter artık yavrum! diye bagirdi. Bunu söylerken hastaydi annen.

İhtiyar sert bir sesle,

- Akli basinda degildi, dedi.

Nelli ihtiyara dönerek ayni sertlikle cevap verdi :

- Olsun varsin! Akli basinda olmasa bile, öyle vasiyet etti bana, yapacagim söyledigini, ömrümün sonuna kadar yoksul olacagim. Bunu bana söylerken bayılmisti bile...

Anna Andreyevna,

- Tanrim! diye haykirdi. Hasta hasta kis günü sokakta. ..

- Polise vermek istediler bizi, ama bir adam girdi araya, nerede oturduğumuzu sordu, on ruble verdi bana, annemi kendi arabasıyla eve götürmemi söyledi.

Ondan sonra bir daha yataktan kalkmadı annem, üç hafta sonra da öldü.

Ezilenler - F : 26

Anna Andreyevna,

- Peki ya babası? diye haykirdi. Affetti mi onu? Nelli kendini tutmaya çalışarak,

- Affetmedi! Ölmeden bir hafta önce yanma çağırdı beni annem «Nelli, dedi, dedene bir kere daha git, gelip beni affetmesi için yalvar ona. Birkaç gün sonra öleceğimi, seni yetim bırakacağımı söyle ona. Ölmek istemediğimi de ekle...» Gidip dedemin kapısını çaldım, açtı, beni görür görmez yüzüme kapamak istedi kapiyi, ama iki elimle engel oldum ona, «Annem ölüyor, diye bagırdım, sizi görmek istiyor, gidelim!..» Ama itti beni, kapiyi kapadı. Eve döndüm, annemin yanına uzandım, hiç bir şey söylemedim ona... Annem sarıldı bana, o da hiç bir şey sormadı...

Nikolay Sergeiç masaya dayanarak ayaga kalktı, hepimizi tuhaf bir bakışla süzdü, dizlerinde derman kalmamış gibi koltuğuna yığıldı gene.

-. Ölmeden bir gün önce ise yanına çağırdı beni annem, elimden tutup, «Bugün öleceğim Nelli,» dedi, daha bir şeyler söylemek istiyordu, ama söyleyemedi. Gözlerinin içine bakıyordum, sanki görmüyordu beni, sadece elimi avucunda sikiyordu. Yavaşça çektim elimi, evden çıktım, kosarak dedeme gittim. Beni görünce birden ayaga kalktı, korkmuş gibi yüzü bembeyaz oldu. Titremeye başladı. Elinden tutup «Ölüyor», dedim. Birden heyecanlandı ; bastonunu kapıp arkamdan kostu, sapkasını bile unutmuştu, oysa çok soguktu dışarı. Ben aldım sapkasını, merdivenleri inerken basına giydirdim. Acele ediyordum, annem ölmeden yetismemiz için bir araba tutmasını söyledim, ama cebinde olup olacağı yedi köpek vardı. Arabacıları durduruyor, pazarlığa girisiyordu, ama arabacılar söylediği fiyata sadece gülüyorlardı. Azorka'ya da gülüyorlardı, çünkü hayvan sokaklarda bizimle beraber kosuyordu. Dedem yorulmuştu, sık sık soluyordu, ama dur-

403

muyor, acele ediyordu. Birden yere yuvarlandı, sapkasi düştü basından. Kaldırdım onu, gene giydirdim sapkasını, koluna girdim, yürümeye başladık. Eve geldigimizde gece yarısı olmak üzereydi.. Annem ölmüştü. Dedem onu görünce ellerini birbirine vurdu, titremeye başladı, basına dikildi. Hiç bir şey söylemiyordu. O zaman annemin yanına gittim, dedemi kolundan tutup «Gör iste, hain, kalpsiz, merhametsiz adam!.. diye bagırdım. Gör!» Dedem bir çığlık atıp yere yuvarlandı...

Nelli Anna Andreyevna'nın kucagından kurtulup ayaga fırladı; yüzü bembeyaz, odanın ortasında durdu.

Dehşet içindeydi. Ama Anna Andreyevna ona doğru atıldı, gene kucakladı onu, heyecanla bagırdı:

- Ben, ben olacağını senin annen şimdi Nelli, sen de benim kızını! Alıp basımızı gidelim buradan, bu insafsız insanların yanından! Varsın herkesle alay etsinler, Tanrı cezalarını verir... Gidelim Nelli, gidelim buradan!..

Yaslı kadını o zamana kadar böyle bir durumda hiç görmemişim. Hem onun bir gün bu kadar heyecanlanacağını da aklımın ucundan geçirmezdim. Nikolay Sergeiç koltuğunda hafifçe doğruldu, sonra ayaga kalktı, kesik kesik bir sesle,

- Nereye gidiyorsun Anna Andreyevna? diye sordu. Yaslı kadın bagırarak cevap verdi :

- Onun yanına.

Nelli'yi elinden tutarak kapiya doğru yürüdü.

- Dur, dur, bekle!..

- Bekleyecek bir şey yok, hain adanı! Ben de o da çok bekledik... hadi hoşça kal.

Anna Andreyevna böyle cevap verdikten sonra dönüp kocasına baktı, bakmasıyla donup kalması bir oldu:

Nikolay Sergeiç sapkasını giymiş; güçsüz, titreyen elleriyle paltosunu sırtına geçirmeye çalışıyordu. Anna Andreyevna böylesine bir mutluluğa inanamıyormuş gibi kocasına404

kuskuyla bakarak ellerini dua ediyor gibi birleştirdi önünde:

- Sen... Sen de mi geliyorsun? diye haykirdi. İhtiyar bagrından kopan bir iniltiyle,

- Natasa, Natasa'm nerede? dedi. Nerede o? Kızım nerede? Natasa'mi verin bana! Nerede o, nerede?

Ona uzattığım koltuk degnegini kapıp kapiya kostu. Anna Andreyevna,

- Affetti, Affetti! diye bagırıyordu.

Ama ihtiyar kapiya kadar gitmemisti ki, kapi birden açıldı, Natasa daldı içeri. Gözlerinin içi parlıyordu, yüzü bembeyazdı. İliklerine kadar islanmıştı. Basörtüsü omuzlarına kaymış, karmakarışık saçlarında yağmur taneleri parlıyordu. Kosarak girdi içeri, babasını görünce ayaklarına kapandı, kollarını uzattı ona.

IX

İhmenev, Natasa'yi kaldırmış, kucaklamıştı bile.

Çocuk gibi kucagina aldı onu, koltuğuna götürdü, oturttu, bu kez o önünde yere kapandı. Ellerini, ayaklarını öpüyordu. Onu, kızını, Natasa'sını yeniden yanında gördüğüne inanamıyormuş gibi acele acele öpüyor,

kucakliyordu onu; seyretmeye doyamiyordu! Anna, Andreyevna Natasa'nin basini göğsüne bastirdi, bir sey söylemeden öyle kaldi. Ihtiyar, Natasa'nin ellerini tutup soluk, zayif ama güzel yüzüne, nemli gözlerine tutulmus gibi bakarken heyecanlı heyecanlı,
- Yavrum!... hayatim!... Her seyim!... diyordu. Biricik kizim!
Bir an susup Natasa'nin yüzünü tatli tatli seyrettikten sonra, hâlâ yere diz çökmüs, bir durumda bizlere dönerek çocuksu bir gülümsemeyle, çabuk çabuk konusarak,

- Zayıfladigim söylemislerdi bana! dedi. Zayıf olmasına zayıf, yüzünde de renk kalmamis, ama baksaniza gene de ne güzel!...

Yüregini parçalayacak gibi olan bir sizi yüzünden ,bir an sustuktan sonra,

- Böyle eskisinden de güzel! diye ekledi. Natasa,

- Kalkin baba! dedi. Hadi kalkin artik. Ben de sizi öpmek istiyorum!..

Ihtiyar sevgiyle kucakladi kizini.

- Oh yavrum! Duydun mu Annuska, duydun mu ne diyor? Hayir Natasa, hayir, beni affettigini kalbim anlayincaya kadar yatacagim ayaklarinin dibinde. Kendimi sana affettirmem çok güç çünkü! Seni evlâtlıktan attim, lanetledim... duyuyor musun Natasa, lanetledim. . yapabildim bunu! Ya sen Natasa, ya sen... seni lanetledigime inandin! Inandin buna degil mi, inanabildin? Inanmama-liydin! Hiç inanmamaliydin! Çok insafsizsin! Niçin gel-medin bana? Seni nasıl karsilayacagimi bilmiyor muydun? Ah Natasa, eskiden seni nasıl sevdiğimi biliyorsun! Kaçtıktan sonra eskisinden yüz kat, bin kat daha çok sevmeye basladim! Yüregim sevginle doluydu! Ruhumu, kalbimi parça parça ederek ayaklarinin altina serebilirdim... Ah canim! Natasa, mutluluktan bitkin, zayıf bir sesle, - Öyleyse dudaklarimdan öpün beni, zalim babam benim; annem gibi yanaklarimdan öpün!

Ihtiyar, kiziyla uzun uzun kucaklastiktan sonra,

- Gözlerinden de, dedi. Gözlerinden de! Hatirliyor musun eskiden nasıl öperdim gözlerinden? Oh Natasa! Düşünde hiç gördün mü bizi? Ben seni hemen hemen her gece görüyordum düşümde. Her gece geliyordun bana, basini göğsüme dayiyordun, agliyordum. Bir keresinde de küçüklük halinle geldin. Hatirliyor musun, on yasinday-

dm daha, piyano çalmaya yeni baslamistin... iste o halinle. Eteklerin kısa kisaydi, cicili biciliydi pabuçların, ellerin pamuk gibi... O zamanlar ne güzeldi elleri, degil mi Annuska? Gelip dizime oturdun, kucakladin beni... Ah ne yaramazsin sen Natasa! Demek seni lanetledigimi, gelirsen kapiyi yüzüne kapayacagimi sandin ha!... Dogru, Ben... bak Natasa: Sik sik geliyordum sana ben, annen de bilmiyordu bunu, hiç kimse bilmiyordu. Pencerenin dibinde durup bekliyordum. Oturdugun evin avlu kapisinin önünde bazan saatlerce bekledigim oluyordu ! Çikarsan hiç olmazsa uzaktan göreyim seni diye... Aksamlari çogunlukla isik oluyordu pencerende; ah Natasa, pencerendeki isigi, gölgeni görebilmek, seni kutsamak için kaç gece bekledim karsi kaldirimda! Sen de beni kutsuyor muydun? Hiç düşünüyör muydun beni? Pencerenin dibinde bekledigimi hissediyor muydu o küçük kalbin? Soguk geceler kaç kere çıktim yukari, tatli sesini duyabilir miyim diye kapini dinledim! Gülüsünü duymak istiyordum... Lanetledim ha! Inan ki c- gece affetmek için geldim sana, ama kapidan döndüm... Ah Natasa!

ihtiyar ayaga kalkti, Natasa'yi da kaldirdi, kucakladi, bagrina basti.

- Gene burada, gene kalbimin içinde! diye bagirdi. Ah Tanrim, sana sükürler olsun. Gazabin için de nimetlerin için de sükürler olsun sana!... Deminki yagmurdan, gök gürültülerinden sonra simdi piril piril parlayan günesin için de!... Su mutlulugum için sükürler sana! Ah! Varsin hakarete ugramis, ezilmis, onurlari bir paralik edilmiş olalim, gene beraberiz ya... Varsin bize hakaret edenler gülsünler arkamizdan! Istedikleri kadar çamur atsinlar bize! Korkma Natasa... El ele yürüyecegiz seninle, söyle söyleyecegim onlara: «Biricik kizimdir bu benim, masum yavrumdur; hakaret ettiniz ona, küçük düşürdünüz,

nüz, ama ben seviyorum onu, hayatimin sonuna kadar da kutsayacagim.»

Natasa babasinin kollari arasindan elini bana uzata-rak,

- Vanya, Vanya!... dedi.

Ah! O anda beni hatirlayisini, yanina çağirisini hiç unutmayacagim!

Ihtiyar, çevresine bakinarak,

- Nelli nerede? dedi. Anna Andreyevna,

- Nerede o? diye haykirdi, yavrum! Tabii, hiç ilgilenmedik ki onunla!...

Nelli odada yoktu, sessizce yatak odasına geçmist. Hepimiz oraya gittik. Kösed, kapinin arkasına saklanmış, ürkek ürkek bakiyordu bize. Ihtiyar onu kucaklamak isteyerek,

- Nelli, dedi, ne oldu sana yavrum?

Kiz dalgin dalgin bakiyordu Nikolay Sergeiç'e. Sayiklar gibi,

- Annem, dedi, annem nerede? dedi. Titreyen kollarini bize dogru uzatarak, gene,

- Annem, benim annem nerede? diye haykirdi. Korkunç bir çiglik atarak yere yuvarlandi...

B İ T İ S

SON ANILAR

Haziranın ortaları. Sıcak, bogucu bir gün, kentte kalmak pek güç: toz, kireç, onarılan evler, kızgın taslar, rutubet... Ama alın size mutlu bir haber! Uzaklarda bir yerde gök gürledi; gökyüzü yavas yavas bulutlarla kaplandı. Hafif bir rüzgâr kentin toz bulutlarını önüne katıp götürüyor. Birkaç iri yağmur tanesi düştü yere. Arkasından gök delindi sanki, bardaktan bosanircasına yağmur yağmaya başladı. Yarım saat sonra yağmur durup gene güneş çıktığında küçük odamın penceresini açtım, temiz havayı hasta ciğerlerime çektim. Kalem kaldırıp atmaya, işi gücü bırakıp Vasilyevski'de bizimkilere gitmeyi öyle istiyordum ki canım. Çok istedigim halde, yendim bu isteğimi, gene kâgidin üzerine egildim. Ne pahasına olursa olsun bitirmeliydim elimdeki işi! Yayınevi sahibi öyle emretmisti, yoksa para vermezdi bana. Bekliyorlardı beni orada. Aksama serbest, rüzgâr gibi özgür olacaktım. İki gün iki gece çalışarak uzun öykümün üç buçuk formasını yazmamın mükâfatı olacaktı bu aksam...

İşte sonunda bitti isim; kalem birakıyorum elimden, ayaga kalkıyorum, sirtimla göğsüm ağrıyor, basım dönüyor. Sinirlerimin çok bozuk olduğunu biliyorum; yaslı doktorumun son sözleri çinliyor kulagımda: «Hayır, hayır, insan sinirleri böyle bir çalışmaya dayanamaz, olmaz bu kadar!» Ama pekâlâ oluyor işte! Basını fena halde dönüyor. Ayakta zor duruyorum. Ama mutluyum, yüregim öyle hafif ki! Öykümü bitirdim artık. Yayın evi sahibi, ona çok borçlu olduğum halde, kitabı elinde görünce hiç değilse biraz para verecektir bana... en azından elli ruble

verir gene; oysa çoktan beri bu kadar parayı bir arada görmedim! Özgürlük ve para!.. Sapkayı kaptım, eserimi koltuğumun altına aldım, saygıdeğer Aleksandr Petro-viç'imi evde yakalamak için aceleyle çıktım. Tam çıkarken yakaladım onu. O da edebi olmayan, ama hayli kârlı bir işi henüz bitirmisti. İki saatir çalışma odasında beraber oturduğu marsik gibi kara bir Yahudiyi nihayet sepetledikten sonra içtenlikle sikti elimi; o tatlı, kalın sesiyle sağlığını sordu. Çok iyi bir insandı; ne yalan söyleyeyim, çok sey borçluydum ona.

Edebiyat dünyasında bir yayın evi sahibi olmaktan ileri gidemediyse kabahat onda mı... Edebiyata yayın evi sahibinin de gerektiğini zamanında anlamış, kendini bu yola adamıştı. Gurur duymalıydı bundan.

Öykünün bittigini öğrenince tatlı tatlı gülümsedi; derginin gelecek sayısının simdiden hazır olması sevindirmisti onu. Benim kırk yılda bir kere bir işi zamanında bitirdiğimi söyleyerek hoş bir nükte yaptı. Söz verdiği elli rubleyi bana sunmak için kasasına gitti, ama bu arada muhaliflerin kalın bir dergisini de uzattı bana. Derginin eleştiri sayfasında son romanım üzerine iki satırlık bir yazı vardı.

Baktım, «Kopyacı»nın yazısıydı bu. Yermesine yermiyordu beni, ama ögmüyordu da; gene de sevinmistem. «Kopyacı» eserlerimin «ter koktuğu»nu söylüyordu. Yazılarımın, romanlarımın üzerinde o kadar çalışıyormuşum ki, insana bıkınlık geliyormuş.

Yayın evi sahibi de ben de kâhkahalarla güldük. Bundan önceki öykümü iki gecede, sonuncununsa üç buçuk formasını iki gün iki gecede tamamladığımı bilse, beni yapıt üzerinde fazla çalışmakla suçlayan «Kopyacı»nın kim bilir ne diyeceğini söyledim.

- Ama sizde de kabahat var, Ivan Petroviç. Basta

elinizi çok yavaş tutuyorsunuz, sonra geceleri çalışmanız gerekiyor.

Elbette iyi bir insandır Aleksandr Petroviç, ama bir zayıf yani vardır: Koflugunu kendisi gibi bilen kimselere karşı, özellikle edebiyat dalındaki bilgisiyle övünür. Ama edebiyat üzerine tartışmaya girecek zamanım yoktu onunla, paramı alıp sapkayı basıma koydum. Aleksandr Petroviç Ostrova'ya gidiyordu. Benim de Vasilyevski'ye gideceğimi öğrenince arabasıyla seve seve götürmek istedi beni.

- Yeni bir kupa arabası aldım, dedi, görmediniz onu değil mi? Çok hoş bir sey.

Disarı çıktık. Yeni arabası gerçekten de çok hostu. Aleksandr Petroviç yeni arabasıyla tanıdıklarını bir yerlere götürmeye bayılıyordu nedense.

Yolda Aleksandr Petroviç edebiyat konusuna birkaç kere daha döndü. Benden hiç sıkılmaz, düşüncelerine değer verdiği, güvendiği birtakim edebiyatçılardan duyduğu seyleri kendi düşüncesiymiş gibi tekrar ederdi. Pek garip seyler söylediği de olurdu. Bazen baskalarının düşüncelerini yanlış yerde öne sürer saçmalardı. Sessizce dinliyordum onu, kisioglunun tutkularının ne denli çeşitli, sinirsiz olduğunu düşünüyordum kendi kendime. «Adam kazanacağı, kadar para kazanmış, diye geçiriyordum içimden, ama yetmiyor ona bu, iyi bir edebiyatçının, yayıncının, eleştirmenin ününe erişmek istiyor.»

Üç gün önce benden duyduğu bir düşüncüyü şimdi bana satmaya çakışıyordu; oysa o zaman karşı durmıştı bana. Çok unuttu, arkadaşları, onu tanıyan herkes bilirdi bunu. Arabasında ne mutluydu, ne keyifli oturuyordu... Bilimsel bir tartışmadaydı, yumusak, tok sesi bilim kokuyordu. Yavaş yavaş işi ilericiliğe döktü; edebiyatımızda hiç bir zaman içtenliğin olamayacağını, herkesin «birbirini gırtlaklamaya çalıştığını» söyledi. Bana öy-

411

le geliyor ki Aleksandr Petroviç her dürüst, içten edebiyatçıyı, bu özelliklerinden ötürü aptal olmasa bile hiç değilse saf saymaktadır.

Ama artık dinlemiyordum onu. Vasilyevski'de indirdi beni, bizimkilere kostüm. iste on üçüncü sokak, iste onların küçücük evleri. Anna Andreyevna beni görünce isaret parmağını gösteriyor bana, elini kolunu sallayarak, gürültü etmeyeyim diye «sist» diyor. Aceleyle,

- Nelli şimdi uyudu, diye fısıldıyor. Yavrum! Ne olur gürültü etme! Zavallım çok hasta. Korku içindeyiz. Doktor simdilik korkacak bir şeyin olmadığını söylüyor. Senin o doktorun dedigine de inanılmaz ya... Sende utanmak diye bir şey yok mu Ivan Petroviç? iki gündür nerelerdedin?..

- İki gün gelemeceğimi söylemistim size Anna Andreyevna, diye fısıldadım. Elimdeki isı bitirmem gerekiyordu...

- Bugün yemeğe gelecektin hani? Niçin gelmedin? Nelli zavallım yataktan kalktı, koltuğa oturttuk onu, sofraya getirdik. «Sizinle beraber ben de bekleyeceğim Van-ya'yi», dedi. Ama bizim Vanya efendi gelmediler... Neredeyse altı olacak saat! Nerelerde sürtüyordun? Ah sizi gidi çapkınlar! Öyle üzüldü ki kızıcağız... nasıl yatıstırdığımı bir ben bilirim... Tatlı bir uykuya daldı yavrucuğum. Üstelik Nikolay Sergeiç de kente indi bugün, ne yana kosacağımı sasirdim... Çaya gelecek. Bir ise giriyor, Ivan Petroviç, ama Perm'de olusuna canım çok sikiliyor...

- Natasa nerede?

- Bahçede, bahçede, yavrum. Yanına git... O da baska bir türlü... Anlayamadım gitti... Ah Ivan Petroviç, çok fenayım! İyi olduğunu söylüyor ama gel de inan... Git yanına Vanya, derdinin ne olduğunu öğrenmeye çalış, sonra anlatırsın bana... Duydun mu?

Anna Andreyevna'yi duyduğum yoktu artık, bahçeye

kostüm. Küçük, uzunluguyla genişliği yirmi adım kadar olan bir bahçeydi bu. Yemyesildi, içinde üç yaşlı, gür ağaç, birkaç yayın fidanı, leylâk ve hanimelleri, bir kösede ahududuyla iki sıra çilek vardı. Kıvrıntılı iki yol bahçeyi enine, boyuna kesiyordu. İhmenev pek seviyordu burasını. «Bahçemde yakında mantar da yetişecek,» diyordu. Hele Nelli bayiliyordu oraya. Tekerlekli koltuğuna koyup gezdiriyorlardı onu bu küçücük bahçede. Evin gözbebeği Nelli. Natasa sevinçle karşıladı beni, kollarını uzattı... Ne kadar zayıflamıştı, renk kalmamıştı yüzünde! O da yeni kalkmıştı yataktan.

- Tamamen bitirdin mi Vanya? diye sordu.

- Evet, tamamen! Artık serbestim bu akşam.

- Hele sükür! Aceleyle gelmedi ya? Bozmasaydın sakın!

- Elimden geleni yaptım. Ama önemli olan bu değil. Böyle siki çalışınca sinirlerimde tuhaf bir gerilme oluyor, daha iyi düşünebiliyor, daha canlı, yürekten hissediyor, hattâ anlatısına daha iyi hâkim olabiliyorum, iyi oldu...

- Ah Vanya, ah!

Natasa'nın son zamanlarda benim edebiyat dalındaki başarılarım ve ünümle pek ilgilendiği kaçmıyordu gözümden. Bir yıldır yazdığım her şeyi tekrar tekrar okuyor, üzerinde çalıştığım eserimi sık sık soruyor, benimle ilgili her eleştiri yazısını inceden inceye okuyor, bazılarını kızıyor, yükselmemi çok istiyordu. Sasırtıyordu beni bu durum.

- Kendini harcıyorsun, Vanya, çok yoruyorsun kendini, böyle giderse sağlığını da yitireceksin. Bak, S... iki yılda bir uzun öykü yazıyor, hele N... on yılda ancak bir roman bitirdi. Ama yazdıkları nasıl, görüyorsun... oya gibi islenmiş! En küçük bir savruluk yok.

- Öyle ama onların paradan yana sıkıntıları yok, zamanında yetistirmek zorunda değiller romani, ama ben

posta beygiriyim! Hep saçma bunların hepsi! Bos ver Natasa. Yeni bir şey var mı?

- Çok. Bir kere, mektup aldım ondan...

- Gene mi?

- Evet.

Natasa Alyosa'dan gelen mektubu verdi bana. Ayrıldıklarından beri üçüncü mektuptu bu. Birincisini Moskova'dan yazmıştı. Çok heyecanlı bir mektuptu. Ayrıldıkları kararlastırdıkları gibi Moskova'dan Petersburg'a dönemeyeceğini yazıyordu. İkinci mektupta birkaç güne kadar geleceğini, hemen evleneceklerini, buna hiç bir kuvvetin engel olamayacağını bildiriyordu. Ama mektubun havasından onun umutsuzluk içinde kıvrandığını, Katya'ya kendini iyice kaptırdığını, artık kendine güveni kalmadığını anlamak çok kolaydı. Öte yandan ona yalnız Katya'nın güç verdiğini, yalnız onun yanında teselli bulduğunu söylüyordu. Üçüncü mektubunu büyük bir merakla açtım.

İki sayfalık mektup acele yazılmıştı ve birbirini tutmaz, karışık cümlelerle, mürekkep ve gözyası lekeleriyle doluydu. Alyosa mektubunun başında Natasa'dan ayrılmak zorunda olduğunu bildiriyor, onu unutmaması için yalvarıyordu. Birleşmelerinin imkânsizliğini ispat etmeye; yan etkilerin, düşmanların güçlüüğünü, böylesinin daha iyi olduğunu yazıyordu. Mutlu olamayacaklarını, çünkü birbirinin dengi olmadıklarını öne sürüyordu. Ama dayanamıyor, öne sürdüğü delilleri, düşünceleri birden yana itip mektubunun yarısında Natasa'ya karşı suçlu olduğunu itiraf ediyor, «Ben mahvolmuş bir insanım, diyordu. Köye gelen babamın isteklerine karşı duramıyorum.» Çektiği ıstırapı anlatamadığını söylüyor; Natasa'ya mutlu edecek gücü kendinde bulduğunu

itiraf ediyor; birden, birbirinin dengi olduklarım ispat etmek için dil dökmeye baslıyor; babasının gösterdiği delilleri öfkeyle, nefretle çürütmeye çalışıyor; umutsuzluk içinde, evlenirlerse ne denli mutlu olacaklarını anlatıyor, kendine, yüreksizliğine lanet okuyor... «Elveda!» diyerek bitiriyordu mektubunu. Mektubu yazarken Alyosa'nın çok istirap çektiği belliydi, besbelli kendinde degildi zavallı. Gözlerim yasarmısti... Natasa bir mektup daha uzatti bana. Katya'dan geliyordu bu. İki mektup da aynı zarfta gelmişti, ama Katya'ninki ayrıca kapatılmışti. Genç kız birkaç satırla Alyosa'nın gerçekten de çok üzüldüğünü, durmadan ağladığını, umutsuzluk içinde kivrandığını, hattâ kederinden hastalandığını, ama onun yanında bulunduğunu, Alyosa'nın mutlu olacağını yazıyordu. Katya aynı zamanda Natasa'nın, Alyosa'nın üzüntüsünün çabuk geçeceğini, kolay kolay avunabileceğini düşünmemesini yazıyordu. «Hiç bir zaman unutmayacaktır sizi, diyordu, istese de unutamaz zaten, öyle bir kalbi var. Size olan sevgisi sinirsizdir, ömrünün sonuna kadar da sevecek sizi. Size olan sevgisi bir gün sönerse, bir gün sizi hatırlayınca içi sızlamazsa o zaman benim ona olan sevgim de söner...» İki mektubu da geri verdim Natasa'ya. Birbirimizin gözünün içine baktık, hiç bir şey söylemedik, ilk iki mektupta da böyle olmuştı; aramızda sözleşmiş gibi geçmisten hiç söz etmiyorduk artık. Çok istirap çekiyordu, farkındaydım, ama bana bile açılmak istemiyordu. Baba evine döndükten sonra üç hafta atesler içinde yatmış şimdi biraz düzelmisti. Hayatımızda yakında olacak değişiklikten, ihtiyarın is bulduğunu bildiğimiz halde kısa bir zaman sonra ayrılacakımızdan da çok az söz ediyorduk. Gene de benimle öylesine yakından ilgileniyor, içten oluyor, her şeyimi öylesine önemsiyordu; kendim üzerine anlattığım her şeyi öylesine büyük bir dikkatle dinliyordu ki önceleri üzüyordu beni bu durum: Geçmiste ona yaptığım iyiliklerin karşılığını vermek istiyor sanıyordum. Ama çabuk kurtuldum bu kuskularımdan: Bambaska düşünceleri

olduğunu, beni doğrudan doğruya sevdiğini, çok sevdiğini, bensiz yaşayamayacağım, benimle ilgili her şeyin onun için çok önemli olduğunu anlamakta gecikmedim. Sanırım hiç bir kızkardeş erkek kardeşini Natasa'nın beni sevdiği kadar sevmemistir. Yaklaşan ayrılık gününü düşündükçe yüreğinin sızladığını biliyordum. Benim de onsuz yaşayamayacağımı o biliyordu. Gelecekteki durumdan uzun uzun söz ettimiz halde bunu hiç karıstırmıyorduk...

Nikolay Sergei'yi sordum. Natasa,

- Sanırım biraz sonra gelir, dedi, çaya yetiseceğini söylemişti.

- Hep işi için mi uğrasıyor?

- Evet. Artık yüzde yüz bu. Bugün bosu bosuna gitti.

Natasa bir an düşündükten sonra dalgın,

- Yarın da gitse pekâlâ olurdu, diye ekledi.

- Niçin gitti öyleyse?

- Mektup aldığım için... - Gene bir an sustu. - Beni o kadar takti ki aklına, Vanya, fena oluyorum artık.

Düşlerinde bile hep beni görüyor galiba. Üstelik, ne yapıyorum, ne ediyorum, bir derdim var mı? Durmadan bunları düşündüğünden de kuskum yok. Birazcık üzüntülü görse beni bitiyor, perisan oluyor. Bazan üzüntüsünü yenip neseli gözükmeye çalıştığı, bizleri güldürmeye çalıştığı oluyor, ama beceremiyor...

Annem bile kanmıyor onun bu hallerine, göğüs geçiriyor... Ne zavallı kadın su annem... - Natasa gülümsedi.

- Yüreği çok temiz! Bugün mektubu aldığım zaman nedense birden işi çıktı babamın; benimle göz göze gelmemek için tabii.

Natasa basını önüne egdi, elimi sikarak,

- Onu kendimden de, dünyadaki her şeyden de çok seviyorum Vanya, diye ekledi, senden bile...416

Tekrar konuşmaya başlayınca kadar iki kere dolastık bahçeyi,

- Bugün Maslobojev geldi, dedi, dün de gelmişti.

- Öyle mi, son zamanlarda nedense biraz fazla gelip gitmeye başladı.

- Niçin geldiğini söylesem sasarsın! Annemin güveni sonsuz ona. Yasaları falan öyle iyi bildiğine inanıyor ki, yapamayacağı işin olamayacağı kanısında. Bu son günlerde neyi takti aklına biliyor musun? Prenses olamadım diye pek üzüleniyor. Gece gündüz hep bunu düşünüyor zavallı. Sanırım her şeyi anlattı Maslobojev'e. Babamla konuşmaya korkuyor bu konuyu, Maslobojev'in yasalar yoluyla bir şeyler yapabileceğini sanıyor. Maslobojev de umut veriyor ona.

Natasa gülümseyerek ekledi:

- O da sarapla ağırılıyor onu.

- Öyledir o yaramaz, dedim. Nereden biliyorsun bunu?

- Annem ağzından kaçırdı... daha doğrusu ima etti...

- Ya Nelli nasıl? Natasa sitemli,

- Sasiyorum sana Vanya, dedi, deminden beri sormadin onu.

Evde herkes titriyordu Nelli'nin üzerine. Natasa çok seviyordu onu. Nelli de sonunda bütün kalbiyle bağlanmışti ona. Zavallı çocuk! Bir gün böyle candan insanlarla karşılaşacağını, böylesine bir sevgi göreceğini hiç ummuyordu. Kati yüreğinin giderek yumusadığını, hepimize içten davrandığını görmek pek sevindiriyordu beni. Eski inadi, hırçinliği, güvensizliği gitmiş, çevresini kusatan sevgiye heyecanla karşılık

veriyordu. Ama basta uzun süre direnmisti, gözyaslarini saklamisti bizden, sonunda birakmisti kendini. Natasa'yla ihtiyari çok seviyordu Bana

öylesine düskün olmustu ki, birkaç gün görünmeyecek olsam hastaligi agirnasiyordu. Son zamanlarda iyice bos-ladigim öykümü bitirmek için iki günlük izin almam hayli güç olmustu ondan. Duygularini açık açık belli etmekten hâlâ sikiliyordu...

Hepimiz pek merak ediyorduk durumunu. Hiç konusulmadigi halde, onun Ihmenev'lerin evinde kalmasına karar verilmisti. Oysa yolculuk yaklasiyordu, kizcagizin durumu da gün geçtikçe kötüye gidiyordu. Ihtiyarlara geldigimizden, Nikolay Sergeiç'in Natasa'yla baristigi günden beri hastaydi. Ben de ne diyorum yani? Eskiden beri hastaydi aslında. Hastaligi ta bastan bu yana sinsi sinsi ilerlemekteydi, son zamanlardaysa hizini arttirmisti. Hastaliginin ne oldugunu kesin olarak söyleyemiyece-gim. Nöbetler eskisinden daha sik geliyordu simdi. Ama anlasilmaz bir güçsüzlük, bitkinlik, devamlı ates öylesine perisan etmisti ki onu son günlerde ayaga kalkamiyordu. Çok tuhaftir: Hastaligi ilerledikçe bize karsi daha bir içten, yumusak oluyordu. Üç gün önce yataginin yanından geçerken kolumdan tutmus, çekmisti beni. Odada ikimizden baska kimse yoktu. Yüzü ates gibi yanıyordu (çok zayıflamisti), gözlerinin içi parlıyordu. Heyecanla bana dogru uzandi, kollarini boynuma doladi, sevgiyle öptü. Sonra Natasa'yi istedi; gidip çağirdim onu; yanma oturttu Natasa'ya uzun uzun bakti yüzüne...

- Sizi seyretmek istedi canim, dedi. Dün düşümde gördüm sizi, bu gece de görecegim... sik sik görüyorum sizi düşümde... her gece...

Bir seyler söylemek istiyordu ama duygulanmisti, söyleyemiyordu. Ama kendisi de anlayamiyordu duygularini, onlari nasıl söyleyecegini bilemiyordu...

Benden sonra hemen hemen en çok Nikolay Sergeiç'i

Ezilenler - F : 27

seviyordu. Sunu da söylemeliyim ki, Nikolay Sergeiç de en az Natasa kadar seviyordu onu. Nelli'yi neselendirmesini, güldürmesini pek güzel beceriyordu. Kizin odasına girer girmez kahkahalar duyulmaya basliyordu içerden. Hasta kizcagiz neselenerek ihtiyarla sakalasiyor, çeşitli maskaralıklar yapıyor, gördüğü düşleri anlatiyordu ona; her zaman bir seyler buluyor, ihtiyari konusturtuyor, an-lattirtiyordu. Ihmenev «küçük kizi Nelli»yi o kadar sevi yor, ondan o kadar hoslaniyordu ki, her gün biraz daha baglaniyordu ona.

Bir keresinde gece uykusuna yatmasi için onu kutsadiktan sonra yanından çıkarken,

- Çektigimiz istiraplara karsilik Tanrı yolladi onu bize. demisti bana.

Aksamlari toplandigimiz zamanlar (Maslobojev bile hemen her akşam geliyordu. Ihmenev'leri yürekten seven ihtiyar doktor da geliyordu bazı aksamlar.) Nelli'yi tekerlekli koltuguyla salona çıkariyor, yuvarlak masanin basına, yanımıza oturtuyorduk. Balkon kapisini açıyorduk. Batmak üzere olan günesin kizil isinlari yemyesil, küçük bahçeye görkemli bir görünüm veriyordu. Taptaze bir yesillik, yeni açmis leylâk kokusu doluyordu içeri. Nelli koltugunda oturur, hepimizi sevgi dolu bakislarla süzer, konusmalarimizi dinlerdi.

"Bazan farkına varmadan o da heyecanlanır, söze karisirdi... Ama böyle anlarda endiseye kapilirdik, çünkü anilari arasında dokunulma-masi gereken konular vardi. Ben de Natasa da Ihmenev'ler de onu o gün hayat hikâyesini anlatmaya zorladigimiz için kendimizi suçlu hissediyorduk. Doktor özellikle bu çeşit konusmalara karsiydi; bu yüzden daha çok baska seylerden açmaya çalisiyorduk. Böyle durumlarda Nelli niyetimizi anladigini bize belli etmemeye çalisiyor, doktorla ya da Nikloday Sergeiç'le sakalasmaya basliyordu...

Bu arada durumu da gittikçe bozulmaktaydi. Çok

duygulu olmustu. Yürek atislari düzensizdi. Doktor, ölümünün belki de beklenenden çok erken olacagini söylemisti bana.

Heyecanlandirmamak için Ihmenev'lere söylememistim bunu. Nikolay Sergeiç onun yolda iyilesecegine inaniyordu.

Natasa babasinin sesini duyunca,

- Babam da geldi iste, dedi. Hadi içeri girelim Vanya.

Nikolay Sergeiç içeri girerken her zamanki gibi yüksek sesle konusmaya baslamisti. Anna Andreyevna susmasi için el kol sallamaya basladi ona. Ihtiyar hemen alçaltti sesini; Natasa'yla beni görünce, fisiltiyla o günkü gezilerinin sonucunu anlatti: Isi olmustu. Çok sevinçliydi. Ellerini ogusturarak,

- İki haftaya kadar gidebiliriz, dedi.

Endiseyle Natasa'ya bir göz attı. Ama kizi gülümseyerek karsilik verdi ona, boynuna sarildi; ihtiyarin kus kulari bir anda dagildi. Bu kez sevinçli, devam etti:

- Gidelim daha iyi buradan! Ama senden ayrılmak güç Vanya... (Sunu da söyleyeyim ki, onlarla gelmemi bir kere bile istememisti benden; oysa Natasa'yi sevdiğimi bilmeseydi yalvarirdi...) Ne yaparsiniz!

Sikiliyorum burada Vanya. Yer degisikligi hepimizi hayata yeniden baglayacaktır...

Gene kizina bakarak ekledi:

- Yani her seyin degismesi!

inaniyordu buna, inandigi için de mutluydu. Ama Andreyevna,

- Ya Nelli ne olacak? diye sordu.

- Nelli mi? Hiç... ne olacak... hastalığı öyle önemli bir şey değil ki, o zamana kadar iyilesir. Şimdi biraz daha iyi hem; öyle değil mi Vanya?

Korkmustu sanki, kuskusundan onu ben kurtaracak-misim gibi endişeyle bakıyordu yüzüme.

- Durumu nasıl? diye devam etti. iyi uyuyabildi mi? Nöbet falan gelmedi değil mi? Şimdi uyuyor mu? Bak ne diyeceğim Anna Andreyevna, masayı balkona çıkaralım, semaveri getirsinler, biraz sonra konuklarımız da gelirler, orada oturalım bu aksam, Nelli'yi de oraya çıkaralım... Çok iyi olur. Uyanmistir belki? Gidip bir bakayım.

Anna Andreyevna'nın gene elini kolunu salladığım görünce,

- Korkma uyandırmam onu, kapıdan bir bakacağım o kadar.

Ama Nelli uyanmıstı. On bes dakika sonra her zamanki gibi yuvarlak masaya oturmuş, aksam çayımızı içiyorduk.

Nelli'yi tekerlekli koltuğuyla çıkarmışlardı gene. Doktor, biraz sonra da Maslobojev geldiler. Nelli için büyük bir demet leylâk getirmisti... ama tedirgin, üzgün bir hali vardı.

Sirasi gelirken söyleyeyim: Maslobojev hemen her gün uğruyordu. Herkesin, özellikle Anna Andreyevna'nın onu çok sevdiğini söylemistim; ama Aleksandra Semyo-novna'dan açık açık hiç söz etmiyorduk aramızda; Maslobojev de adını hiç etmiyordu. Anna Andreyevna henüz evlenmediklerini benden öğrenince, onu eve alamayacaklarına karar vermişti. Bu konularda pek titizlik gösteriyordu. Ne var ki, Natasa'nın basından böyle bir olay geç-meseydi belki de daha bir hoş görürdü...

O aksam Nelli pek üzgün, hattâ endişeliydi Sanki kötü bir düşünüş de hep onu düşünüyordu. Ama Maslobojev'in hediyesine çok sevinmişti; önündeki bardaga konan çiçeklere gözlerinin içi gülerek bakıyordu, ihtiyar,

- Çok mu seversin sen çiçeği Nelli? dedi. Dur hele! Yarın... neyse, yarın görürsün!..

- Severim, annemi çiçekle karşıladığımızı hatırlıyorum. Oradaydık, (yurt dışına orası diyordu), annem bir keresinde bir ay çok hastaydı. Henri'yle karar vermistik, annem bir aydır hiç çıkmadığı yatak odasından çıkacağı gün bütün odaları çiçekle bezeyecektik. Bezedik. Annem aksamdan, devrisi gün sabah kahvaltısını bizimle edeceğini söylemişti. Daha gün ağarmadan kalktık. Henri bir sürü çiçek getirdi; bütün evi yeşil yapraklarla, çiçeklerle donattık. Sarmasıklar, adını bilmediğim geniş yapraklı, iri, beyaz çiçekler, nergisler... Nergisi çok severim. Sonra güller, öyle güzel güller vardı ki... Hepsini çelenk yaptık duvarlara astık, saksılara koyup odanın her yerine yerleştirdik, annemin oturacağı koltuğun üzerine güller serpistirdik; annem yatak odasından çıkınca sasirdi, çok sevindi; Henri mutluydu...

O aksam Nelli pek bitkin, duyguluydu. Doktor en-dişeyle süzüyordu onu. Ama durmadan konuşmak istiyordu kızıcağız. Oradaki hayatını, geçmiş günleri uzun uzun anlattı; kesmiyorduk sözünü. Orada annesiyle, Henri'yle çok gezmişler. Her şeyi açık seçik hatırlıyordu. Masmavi gökyüzünden, yakınından geçtiği ya da gördüğü buz, kar kaplı, yüksek dağlardan, çağlayanlardan heyecanla söz ediyordu, italya'nın göllerini, ovalarını, çiçeklerini, ağaçlarını, esmer tenli, siyah gözlü köylülerini, giysilerini unutamamıstı. Baslarından geçen olayları, gördüğü kimseleri hep hatırlıyordu. Sonra büyük kentleri, sarayları, renk renk ışıklarla birdenbire aydınlanan, kubbeli, büyük kiliseyi, üzerinde masmavi bir gök, önünde masmavi bir deniz olan sıcak güney kentini... O zamana dek Nelli anılarım hiç bu kadar ayrıntılarıyla anlatmamıstı bize, Heyecanla dinliyorduk onu. Bambaska anılarından haberdardık o aksama kadar: Kendisinin ve annesinin basına çok işler açan bir sürü yarideli, hain insanlarla dolu, donuk güneşli, zengin yapıları daima çamurlu, havası pis, kasvetli bir kentle ilgiliydi bu anıları. Rutubetli, havasız bir bodrumda kasvetli bir aksam annesinin yatagında birbirine sarılmış, geçmişi, ölen Henry'yi, baska ülkelerin mucizelerini konuşmaları geldi gözlerimin önüne... Nelli'nin annesiz, yalnız basına Bubnova'nın insafsızca attığı dayaklara, kötü yola sürüklemesine karşı duruşunu düşündüm...

Ama sonunda fenalasti Nelli, alıp götürdüler onu. Kızı bu kadar konusturdular, heyecanlandirdilar diye ihtiyar çok üzüldü, hattâ kızdı. Nelli bayılmıstı. Bu bayılmaları son zamanlarda birkaç kere tekrarlanmıstı. Kendine gelince beni görmek istedi. Bana gizli olarak bir şey söylemek istiyordu. O kadar yalvardı ki, bu kez istegini yapmamızı doktor söyledi. Odada yalnız bıraktılar bizi. Nelli,

- Bak ne diyeceğim sana Vanya, dedi, onlarla gideceğimi sanıyorlar; ama gitmeyeceğim, gidemem çünkü, senin yanında kalacağım. Bunu söylemek istiyordum sana.

Kandırmaya çalıştım onu. İhmenev'lerin onu çok sevdiklerini, öz kızlarından ayırmadıklarını söyledim.

Onlardan ayrılırsa son derece üzüleceklerini anlatmaya çalıştım.

- Oysa benim yanımda hiç rahat edemezsin. Gerçi ben de çok seviyorum seni, ama ayrılmak zorundayız.

Nelli diretiyordu:

- Hayır, olmaz! Annemi sık sık düşünmede görüyorum, onlarla gitmememi, burada kalmamı söylüyor. Dedemi yalnız bırakmakla büyük günah işlediğimi ağılaya ağılaya tekrar ediyor. Burada kalmak, dedemle ilgilenmek istiyorum Vanya.

Sasırmıstım.

- Deden öldü ama Nelli, dedim.
Bir an düşündü, yüzüme dik dik baktı.

- Dedemin nasıl öldüğünü bir kere daha anlatsana bana Vanya. Her şeyi anlat, en küçük bir ayrıntıyı atlama. Nelli'nin bu isteği sasırtmıyordu beni, ama gene de her şeyi en küçük ayrıntısına kadar anlattım. Sayıkladığından, ya da nöbetten sonra suyunun tam yerine gelmediğinden kuskulanıyordum.

Anlattıklarını büyük bir dikkatle, parlayan gözlerini benden ayırmadan dinledi. Hava kararmak üzereydi. Beni sonuna kadar dinledikten sonra bir an düşündü,

- Hayir Vanya, dedi, ölmedi o. Annem sık sık söz ediyor bana ondan, dün ona «Dedem öldü,» deyince çok kızdı, aklamaya başladı, hayir, dedi «Ölmedi deden, sana mahsus öyle söylüyorlar, eskiden seninle yaptığımız gibi dileniyor; seninle onu ilk kez gördüğümüz, ayaklarına kapandığım, Azorka'nın beni tanıdığı yerde doluyor hep...»

- Düstür bu Nelli, dedim.

- Ben de biliyordum düş olduğunu, onun için de hiç kimseye söylemedim. Yalnız sana söylemek istiyordum. Ama bugün senin gelmeden sonra uykuya dalınca düşümde dedemi gördüm. Evinde oturuyor, beni bekliyordu, öyle zayıflamıştı ki! Azorka'yla beraber iki gündür hiç bir şey yemediğini söyledi, kızdı bana, sitem etti. Enfiyesinin de kalmadığını, tütünsüz yaşayamayacağını söyledi. Annem öldükten sonra gerçekten de bir keresinde söylemişti bana aynı şeyi. Çok hastaydı, söyleneni anla mıyordu. Bugün bana bunu söyleyince gidip köprüde dilenmeyi, topladığım parayla ona ekmek, haslanmış patates, tütün almayı koydum aklıma. Sonra kendimi dilenirken gördüm. Dedem çevremde doluyor, arada bir yanıma gelip avucumdaki paraları alıyordu. «Bu ekmek için, diyordu, şimdi de tütün için dilen.» Gelen geçen bana para verdikçe o gelip elimden alıyordu onları. Nasıl olsa

onun için dilendiğimi, paraları ondan saklamak niyetinde olmadığımı söylüyorum. «Hayir, diyordu, çalarsın paralarını; Bubnova hirsiz olduğunu söyledi, zaten evime de onun için sokmuyorum seni. Deminki besliği ne yaptın?» Bana inanmıyor diye aklamaya başladım; o beni dinlemeyip habire bagırıyordu: «Bir besliği çaldın!» Hemen orada, köprü'nün üstünde dövmeye başladı beni, çok hızlı vuruyordu. Aklamaya başladım... İşte bunun için onun ölmediğine, bir yerlerde yalnız basına dolastığına, beni beklediğine inanıyorum Vanya... Onu inandırmak için gene bir sürü şeyler anlattım, sonunda inanır gibi oldu. Uyumaktan korktuğunu, çünkü düşümde dedesini gördüğünü söyledi. Sonunda sevgiyle kucakladı beni...

Küçük yüzünü yüzüme bastırarak,

- Ne olursa olsun senden ayrılamam Vanya! dedi. Dedem olmasa da bırakmazdım seni.

Nelli'ye gelen nöbet evde herkesi ürkütmüştü. Sayıklamalarının hepsini anlattım doktora, kızın hastalığı üzerine son düşüncesini sordum. Bir an düşündükten sonra,

- Simdilik hiç bir şey belli değil, dedi, durumunu inceliyor, anlamaya çalışıyorum, ama... simdilik hiç bir şey söyleyemez. İyileşmesine imkân yok. Ölecek. Siz istediniz diye durumu söylemiyorum onlara, ama çok üzülüyorum, yarın bir konsültasyon yapmayı düşünüyorum. Belki bir şeyler olur. Ama çok acıyorum zavallıya, öz kızım gibi sevmiştim onu... Ne sevimliydi! Cin gibi de zekiymiş!

Nikolay Sergeïç büyük bir heyecan içindeydi.

- Bak ne düşündüm Vanya, çiçeği çok seviyor. Ne yapalım biliyor musun? Henri'yle annesine yaptıkları çi-, çekli karsılamanın aynısını yarın uyanınca biz ona yapalım... Anlatırken nasıl heyecanlanmıştı...

- Heyecanlandı ama iyi değil ki heyecanlanması...-

- İyi heyecanlar baskadır! Benim tecrübeme güven Vanya, iyi heyecanın zararı yoktur. Hattâ iyileşmesine yardım eder...

Kısacası, bu düşünce ihtiyarın o kadar hosuna gitmişti ki, cosmustu. Vazgeçirmek imkânsızdı onu. Doktorun ne dediğini sordum, adamcağız daha bir şey söylemeye fırsat bulamadan İhmenev sapkasını kaptığı gibi aklına koyduğu şeyi yapmak için çıkip gitti. Kapıdan çıkarken bana,

- Su yakınlarda bir bahçe var, diye seslendi, çok güzel bir bahçe. Bahçıvanlar çiçek de satıyorlar, ucuza alabiliriz oradan. Hem çok ucuza! Sen Anna Andreyevna'yi yola getirmeye çalış, yoksa bosuna para harcıyoruz diye kızar... Hadi bakalım... Evet! Sonra bak ne diyeceğim sana Vanya: Ne isin var evde? Yazman bitti nasıl olsa, evde ne yapacaksın? Tavan arasındaki odanda yat gene. Yatagın olduğu gibi duruyor. Fransız kralı gibi güzel bir uyku çekersin orada. Ne diyorsun, kalacak mısın? Sabahleyin erkenden kalkarız, saat sekizde getirirler çiçekleri, odayı güzel bir donatırız. Natasa da yardım eder bize: Zevki senden benden iyidir... Kabul mü? Kalacak mısın?

Kalmama karar verdik. İhtiyar düzenledi işleri. Doktorla Masloboyev iyi geceler deyip gittiler, İhmenevler'de erkenden, saat on birde yatılırdı. Giderken pek düşünceliydi Masloboyev, bir şey söylemek istiyordu bana, ama söylemedi, bir dahaki görüşmemize bıraktı, ihtiyarlara iyi geceler deyip tavan arasındaki odama çıkarken onu gene karsımda görünce sasırdım. Küçük masaya oturmuş, önündeki bir kitabı karıştırırken beni bekliyordu.

- Yoldan geldim Vanya, dedi, iyisi mi simdi anlatayim. Otursana. Büyük bir aksilik oldu, canim öyle sikiliyor ki...

- Hayrola?

___ Senin alçak Prens geçen hafta kizdirdi beni, hem426

öyle kizdirdi ki, sinirim hâlâ geçmedi.

- Ne oldu? Prensle iliskin devam ediyor mu yoksa?

- Bir sey varmis gibi hemen telâslanirsın sen de, «ne oldu?» dersin. Senin de benim Aleksandrovna Semyonovna'dan, bütün öteki karılardan farkın yok Vanya... Karılardan nefret ederim!... Çeneleri durmaz hiç, «ne oldu - ne var?» diye sormaya baslarlar hemen.

- Peki, peki, kizma.

- Kizdigim falan yok. insan her seyi heyecanlanmadan karsilamali, büyütmemeli... söylemek istedigim bu iste.

Hâlâ bana kiziyormus gibi bir süre sustu. Bekliyordum.

- Bak Vanya, diye bagladi, yeni bir iz buldum... aslında bulmadim da birtakim kuskularim var... yani bazi durumlar Nelli'nin... belki de... Kisaca söyleyecegim, Nelli'nin Prens'in kizi oldugunu sanıyorum.

- Ne diyorsun!

Maslobojev öfkeyle salladi kolunu.

- Hemen «Ne diyorsun!» diye böğürme. Adam gibi konusmasini bilmez misin sen! Kesin olarak biliyorum dedim mi, akilsiz! Prens tanikli delilli kizi oldugunu söyledim mi? Söyledim mi söylemedim mi?..

Büyük bir heyecanla kestim sözünü:

- Bak canim, ne olur kizma, bagirma da, açık açık anlat bana. Seni dinliyorum. Bunun ne kadar önemli bir sey oldugunu, sonuçlarini düşün. .

- Sonuçlariymis... neyin sonuçlari? Delillerin nerede? Bu isler böyle yürütülmez; aramızda kalsın sana söylediklerim. Bunu sana niçin anlattigimi da sonra söylerim. Böyle gerekiyordu. Sus ve dinle, bütün bunların sir oldugunu da unutma... Durum su. Daha kisin, Smith daha ölmeden, Prens Varsova'dan döner dönmez ilgilenmeye baslamisti bu isle. Anlayacagin geçen yildan baslamisti.

Ama yanlış iz üzerindeydi. Daha dogrusu izi kaybetmisti. Paris'te Smith'in kizini yüzüstü biraktigi günden beri devamlı olarak izliyordu onu, demin sözü edilen Henri'yle yasadigim biliyordu, bir kizi oldugundan, kadının hastaligidan da haberdardi; sözün kisasi her seyi biliyordu, ama birden kaybetmisti izi. Henri'nin ölümünden hemen sonra olmustu bu; kadin kiziyla beraber Petersburg'a gelmisti. Hangi adla dönerse dönsün, kolaylıkla bulabilirdi onu Petersburg'da tabii. Ne var ki, yurt disindaki adam lari yanlış bilgi vermislerdi ona: Kadının kiziyla beraber Almanya'nin küçük bir kentinde oldugu haberini yollamislardi. Oysa onlar da yanilmislardi, baskasiydi o. Aradan bir yıl belki de daha çok zaman geçti böyle. Bir yıl sonra kuskulanmaya baslamis Prens: Bazi olaylardan sözü edilen kadının o olmadigini sezinlemis. Simdi bir soru vardi kafasinin içinde: Smith'in kizi neredeydi? Durup dururken, sakın Petersburg'da olmasin? diye düşünmüs. Bu arada baska isler pesinde oldugu için resmi yoldan gidememis, böylece benimle tanisti. Birisi salik vermis beni ona, bu islerden iyi anlar falan demis... Durumu anlatti bana, ama pek üstü kapali anlatti namussuz. Çelismelere düştü, ayni olayi birkaç türlü anlatti... Ama yalancinin mumu yatsiya kadar yanar derler. Tabii saflık numarası yaptim, Prense yürekten bagli göründüm. Her zaman oldugu gibi davrandim, bu arada doganın yasalarına da uydum (doganın bir yasasidir bu çünkü), önce söyle düşündüm: Bana söylenen seyin asli astari var miydi? Sonra: Bana söylenenin altında gizli baska bir durum daha var miydi? Öyle ya, bana yaptırmak istedigisi isin altında bir is daha vardiysa kazik yemis olurdu, bunu o ozan kafanla sen de anlayabilirsin sanıyorum... çünkü bakarsın bana söylediği is bir rubleliktir de, onun altındaki dört ruble eder, adam bir tasla iki kus vururken biz de hava aliriz. Bir rubleye dört rublelik is yapacak kadar-enayi degilim. Durumu yavas yavas kavramaya ve birtakim izler bulmaya basladim. Birini ondan, birini bu isle hiç ilgisi olmayan birisinden öğrendim; üçüncüsünü de kendi aklimla buldum. Niçin böyle hareket etmeyi uygun buldugumu soracaksindir simdi. Söyleyeyim: Prensi pek bir telâslı görmüstüm çünkü, korkuyordu. Korkmasının sebebi neydi? Bir kizi babasından ayirmis, alip yurt disina götürmüs, kadin gebeyken de birakmisti onu. Bunda ne vardi? Hos bir çapkinlik örneğinden baska neydi bu? Prens gibi bir insanın korkmaması gerekirdi böyle bir serüvenden. Ama korktugu belliydi... Beni kuskulandıran bu oldu iste. Henri'nin yardimiyla çok ilginç izler buldum, Vanya. Adam hayat ta degil tabii, ama burada bir kuzeni var. Kadin Alman bir firinciyla evli, gelgelelim sisko kocasına, göz açıp kapayana kadar peydalayadıkları sekiz çocuga ragmen on bes yıldan beri seviyormus Henri'yi. Uzun ugrasmalardan sonra çok önemli bir sey öğrendim bu kadından: Henri devamlı olarak mektup yazarmis ona, Almancaymis tabii bu mektuplar; günlük de tutarmis, ölmeden önce birtakim kâğıtlarini ona yollamis. Salak kari mektupların öneminden habersiz tabii, sadece mehtap, Mein lieber Au-güstcfien, Wieland üzerine yazdiklariyla ilgilenmis Henri'nin. Ben gerekli bilgiyi aldım mektuplardan, artık yeni bir iz üzerindeyim. Sözelisi, Smith'in kizi üzerine bazi seyler, babasının ne kadar parasini çaldigim ve Prensın parayı kizcagızın elinden aldigim öğrendim. Sonra bir- sürü heyecanlı, üstü kapali söz arasında gerçeği gördüm: yani, Vanya, elle tutulur hiç bir sey yoktu bu

mektuplarda. Aptal Henri sakliyordu, ancak ima ediyordu, ama ben bu imalari birlestirerek büyük gerçegi buldum: Prens. Smith'in kiziyla evliydi! Nerede, burada Ptersburg'da mi, Avrupa'da mi evlendiler, belgeler neredeydi? Hiç biri bilinmiyordu bunların. Anlayacagin, sikintidan patliyordum Vanya. Ne yapacagimi bilemiyordum. Gece gündüz hep

bu bilmecelerdi kafamda. Sonunda Smith'i buldum, ama sanssizliga bak ki, tam o sirada oluverdi adam. Konusamadim bile onunla. Sonra bir rastlantiyla, Vasilyevski'de benim için kusu çekici bir kadinin öldüğünü öğrendim, durumu inceleyince yeni bir iz bulmus oldum. Hemen Vasilyevski'ye kostum; o gün seninle karsilasmistik, hatirliyor musun? Hayli sey öğrenmistim. Kisacasi, Nelli'nin çok yardimi oldu bana... Sözünü kestim:

- Beni dinle, sence Nelli biliyor mu?..

- Neyi?

- Prensın kızı olduğunu.

Maslobojev yüzüne tuhaf bir öfkeyle bakarak,

- Sen biliyorsun ya, dedi, ne diye böyle bos seyleri sorarsın? Isın yok galiba! Önemli olan bu değil hem, Prensın sadece kızı değil, mesru kızı olduğunu da biliyor. Düşünebiliyor musun?

- Olamaz! diye haykirdim.

- Basta ben de «Olamaz» dedim kendi kendime, şimdi bile bazan «Olamaz!» diyorum. Gelgelelim, olabilirmis, olmuş bile.

Bagirmaya devam ediyordum :

- Hayir Maslobojev, yaniliyorsun, Nelli'nin bunu bilmesini bırak, zaten mesru bir evlât olamaz. Annesinin elinde her hangi bir belge bulunsaydı böylesine bir sefaletle katlanır mıydı, sonra, kızını yapayalnız bırakır mıydı? Kes artık! Olamaz bu.

- Ben de senin gibi düşünüyordum, hâlâ kurcalıyor kafamı bu. Ama su da var ki, Smith'in kızı deli bozugun biriydi. Dünyada onun kadar sivri akıllı kadına az rastlanır. Romantizmin, asiri aptallığın sonucu... Sunu düşün yeter: Ta bastan beri yeryüzündeki bir cenneti, melekleri hayal etmişti; bütün kalbiyle sevdi, inandı. Sonra erkeğinin ona olan sevgisi söndüğü için değil de yanıldığı, öylesine güvendiği insan onu bırakabildiği; melek bellediği yaratık çamur çıktığı, onu asagıladığı için aklını kaybetti. Duygulu, çilgin ruhu dayanamadı bu değisikliğe. Üstelik alına sürülen leke... bu lekenin ne olduğunu anlıyorsun sanırım! Dehsetle, gururla, nefretle uzaklastı adamdan. Bütün bağları koparıp attığı gibi, elindeki delilleri de yok etti. Babasının olduğunu unuttuğu parayı elinden alan, onu aldatan insani ruh soyluluğuyla ezmek, hirsiz sayabilmek, ömrünün sonuna kadar onu küçümsemek hakkını elde etmek için istemedi. Resmen ayrılma-mislardı, ama de facto (1) ayırdılar, öyleyken gelip yardım isteyebilir miydi ondan? Sunu da unutmak ki deliydi kadın, ölüm döşeginde Nelli'ye «Gitme onlara, demis». Sürünse de gitmesini istemiyordu kızının onlara; «Kim çağırırsa gitme»... Kızını çağıracağlarım biliyordu demek, böylece bir kere daha öc almak istiyordu. Anlayacağın, yemek yerine intikam hirsiydi kadını besleyen. Çok sey öğrendim Nelli'den, Vanya, hâlâ öğreniyorum. Annesi hastaydı, veremli hastaların daha bir sinirli, huysuz oldukları bilinir; ama sunu da biliyorum ki, kadın Prense bir mektup yazdı... Bubnova'nın evindeki bir dostumdan öğrendim bunu, evet Prens'in kendisine...

- Mektup mu? diye haykirdim. Prensın eline geçmiş mi bu mektup?

- Önemli olan da burası zaten, bilmiyorum. Deli kadın, dostumla (hatırlarsın, boyalı bir kız vardı hani, şimdi akıl hastanesinde yatıyor) kafa kafaya vermiş, onunla yollayacakmış mektubu, yazmış, ama sonra vazgeçmiş, mektubu vermisken geri almış onu; ölmeden üç hafta önce oluyor bu... Çok önemli bir durum: Bir kere yollamaya karar verdikten sonra, vazgeçmiş olsa bile başka bir zaman yollayabilirdi demektir. Sonra yollayıp yollamadığı-

(1) Gerçekte (Lâtinçe).

ni bilmiyorum iste; ne var ki, yollamadığını gösteren bazı belirtiler var ortada; öyle olsaydı Prensın onun Petersburg'da bulunduğunu kesinlikle bilirdi. Öldüğüne de sevinirdi tabii!

- Evet, hatırladım, Alyosa onu pek sevindiren bir mektup aldığını söylemişti. Ama bu daha geçenlerde olmuş, topu topu iki ay önce. Peki sonra, Prensle senin işler ne oldu?

- Ne olacak? Düşün bir kere: Yüzde yüz eminim, ama elimde delil yok... ne kadar uğrastiysam en küçük bir delil bulamadım. Durum kritikti! Yurt dışıyla ilişki kurmam gerekiyordu, ama nereyle? Bilmiyordum. Prensle bir çatismaya girmemin, onu birtakım imali sözlerle, bildiklerimden daha çok sey biliyormuş numarası yapmakla korkutmamın gerektiğini anlamıştım tabii...

- Sonra?

- Kuru gürlüğe pabuç bırakmadı; ama gene de korktu, hâlâ korku içinde. Birkaç kere buluştuk, nasıl alttan alıyor görsen! Bir keresinde arkadaşça açılacak oldu bana. Benim her şeyi bildiğimi sanıyordu o zaman. Çok hoş, duygulu, içtenlikle anlatıyordu, ama söylediklerinin hepsi yalandı tabii, hayasızca yalan söylüyordu. Benden ne denli korktuğunu o zaman anladım iste. Çok safmışım da kurnazlık etmeye

kalkisiyormusum gibi gö-rünüyordum ona. Beceriksizce korkutmaya çalışıyordum, tabii bile bile yapıyordum bunu. Mahsustan çam deviriyor, göz dagı veriyordum. Niyetim kendimi ona saf belletip agzından söz almaktı. Ama farkına vardı alçak! Baska bir keresinde sarhos numarası yaptım, gene sökmedi: Çok kurnaz namussuz! Bilmem anlatabildim mi Vanya, bir kere benden ne kadar korktuğunu öğrenmem gerekiyordu; sonra, gerçekten bildiğimden çok şey biliyor gözükmeliydim ona...

- Sonunda ne oldu?

- Hiç. Delil gerekliydi, ama benim elimde yoktu böyle bir şey. Ne var ki, benim bir gürültü çıkarabileceğimi de anlamısti. Rezaletti korktuğu tek şey, çünkü birtakim ilişkiler kurmak üzereydi burada. Evleniyor, biliyor musun?

- Hayır...

- Gelecek yill! Evleneceği kimseyi daha geçen yıldan kestirdi gözüne. Kız o zaman on dördündeydi, şimdi on besinde tabii, zavallı okul önlüğüyle dolasıyor daha. Kızın anası babası seviniyorlar! Karisinin ölümü onun için ne denli önemliydi, anlıyor musun şimdi? Kızın babası general... para istediğin kadar! Senle bana düşmez böylesi Vanya...

Maslobojev yumrugunu masaya öfkeyle indirerek,

- Yalnız bir aptallığımı hazmedemiyorum, diye bagirdi, namussuz herif iki hafta önce aldattı beni...

- Nasıl?

- Basbayacı... Elimde delil olmadığının farkına vardığını sezinliyordum; is ne kadar uzarsa güçsüzlüğümü o kadar anlayacağını düşündüğüm için iki bine razı oldum.

- Aldın mı iki bini?..

- Hem de gümüş iki bin... Dislerimi gicirdata gicir-data aldım. Böyle bir isin ücreti iki bin miydi! Küçüldüm o anda. Samar yemis gibi duruyordum karsısında; «Maslobojev, dedi, eski iyiliklerinizin karşılığını vermedim henüz (oysa konuştugumuz gibi, yüz elli ruble vermisti), şimdi de gidiyorum; su iki bini alin. Umarım isimiz bitti artık.» «Tamamen bitti artık, Prens» dedim; ama yüzüne bakamıyordum. Bana «Çok bu para ama içimden koptu, senin gibi enayiye veriyorum» der gibilerden baktığını düşünüyordum. Disari nasıl çıktığını hatırlamıyorum.

- Ama senin bu yaptığın düpedüz alçaklık Maslobojev! diye haykırdım. Nelli'yi düşün!

- Alçaklık da söz mü, canilik, rezillik... Bu... bu... anlatacak söz bulamıyorum!

- Tanrım! Hiç değilse Nelli'ye biraz yardım etmesi gerekirdi!

- Elbette. Ama nasıl zorlarsın buna onu? Korkutmakla mı? Korkmaz: Para aldım ondan. İki bin rubleye bana sattı korkusunu! Artık niçin korksun?

Umutsuzca,

- Nelli'nin isı de böylece kapandı mı yani? diye bagirdim.

Maslobojev ürperdi, heyecanlı bir sesle,

- Asla! dedi. Bırakmam bunu ona! Yeni bir is açacağım basına Vanya, kararımı verdim! İki bin ruble al-diysam ne olmuş? Allah belâsını versin. Ugradığım hakarete sayarım, namussuz çok fena tongaya bastırdı beni çünkü, alay etti benimle. Tongaya bastırdığı yetmemiş gibi bir de alay etti! Hayır, alaya gelemem ben...

Simdi ise Nelli'den başlayacağım Vanya. Bazi durumlardan, esrar perdesini onun yardımıyla kaldıracabileceğimi sanıyorum. Her şeyi biliyor o, her şeyi... Annesi anlattı ona. Hastayken, sayıklarken anlatmış olabilir. İçini dökeceği kimsesi yoktu, kızma döktü, - Maslobojev keyifli keyifli ogusturdu ellerini. - Belki bazı deliller de bulabiliriz. Buraya niçin bu kadar sık geldiğimi anlıyor musun şimdi Vanya? Önce, seni sevdiğimden, bunu söylemeye lüzum yok zaten; sonra, Nelli'yi inceliyorum. Vanya'cığım, is-tesen de istemesen de yardım etmek zorundasın bana, çünkü Nelli'yi etkileyebiliyorsun.

- Edeceğim, diye haykırdım, Maslobojev umarım önce kendi çıkarım değil de Nelli'yi, zavallı, mutsuz bir yetimi düşünerek hareket edeceksindir...

- Kimin çıkarını düşünerek hareket edeceğimden sana ne! Önemli olan bir şeyler yapmış olmak! Elbette önce yetim kızı düşüneceğim! Ama birazcık da kendimi

Ezilenler - F : 28

düşünürsem sakın gücenme! Yoksul bir insanım ben, yoksulları hor görmemeli. Hakkımı yedigi yetmemiş gibi tuttu bir de alay etti benimle. Böyle bir madrabazin cezasını vermemeli miyim sence? Morgen-fri!

Devrisi günkü çiçek bayramımız olmadı. Nelli fenalasmisti, yatagından kalkamadi.

Yattığı odadan bir daha hiç çıkamadi.

İki hafta sonra öldü. Bu iki hafta içinde kendinde degildi, o tuhaf hayallerinden bir an kurtulamadi. Aklını az da olsa yitirmisti sanki. Ölünceye kadar dedesinin onu çağırdığına, gelmiyor diye ona kızdığına, bastonuyla yere vurarak gidip dilenmesini, ekmekle tütün parası bulmasını söylediğine inandı. Uykudayken birden agramaya basılıyor, hemen uyanıp, düşünce annesini gördüğünü söylüyordu.

Arada bir kendine geliyordu. Bir keresinde yalnızdik odada: Bana doğru uzandı, bir deri bir kemik kalmış, ates gibi yanan eliyle elimi tuttu.

- Vanya, dedi, ben ölünce Natasa'yla evlen.

Bunu çoktan beri düşündüğü belliydi. Gözlerinin içine bakarak sessizce gülümsedim. Gülümsedigimi görünce o da gülümsedi, zayıf parmağını beni tehdit eder gibi, muzip bir tavırla salladı, yüzümü gözümü öpmeye başladı...

Ölümünden üç gün önce nefis bir yaz akşamı perdeyi kaldırıp pencereyi açmamızı istedi. Küçük bahçeye bakıyordu bu pencere. Disardaki yeşillige, batmak üzere olan güneşe uzun uzun baktıktan sonra birden bizi yalnız bırakmalarını istedi. Çok bitkin olduğu için zayıf bir sesle,

- Vanya, dedi, yakında öleceğim. Hem de çok yakında... Beni unutmamamı istiyorum. Hatıra olarak sunu bırakıyorum sana. (Boynuna haçla beraber asili muska gibi, beze sarılı irice bir şeyi gösterdi.) Ölürken annem bırakmıştı bunu bana. Ben ölünce al onu, aç, içinde yazılanları oku. Bunu senden baskasına vermemelerini söyleye-

ceğim. Ben öldükten sonra ona git, öldüğümü, ama onu affetmedigimi söyle, incil'i okudugumu, orada «Bütün düşmanlarınızı affedin» diye yazdığı halde gene affetmedigimi de söyle. «Annem ölürken onu lanetle dedi bana diyor, de, kendim için değil, annem için lanetliyorum onu » Annemin nasıl öldüğünü, Bubnova'nın evindeki yasayışını anlat; beni orada ne durumda bulduğunu da anlat, her şeyi, her şeyi öğrensin... Onun yanına gitmektense Bubnova'nın evinde kalmaya razı olduğumu da söyle...

Nelli bunları söyleyince yüzü kireç gibi bembeyaz oldu, yüreği öyle hızlı çarpmaya başladı ki, basını yastığa koydu, iki dakika hiç bir şey söyleyemedi. Sonunda bitkin bir sesle,

- Çağır onları Vanya, dedi, vedalamak istiyorum hepsiyle. Elveda Vanya!...

Son kere sevgiyle kucakladı beni, sikti, sikti. Bizimkiler girdi içeri. Kızcağzın ölmek üzere olduğuna akıl erdiremiyordu ihtiyaç. Son ana kadar hepimizle cenklesi-yor, Nelli'nin iyileşeceğini söylüyordu. Üzüntüden büsbütün zayıflamıştı, gece gündüz hastanın basucunda oturuyordu. .. Son geceler hiç uyumadı. Nelli'nin en küçük bir istegini yapmak için çirpiniyor; bazan dışarı çıktığında içli içli ağlıyor, ama bir dakika sonra gene umutlanıyor, Nelli'nin muhakkak iyileşeceğini söylüyordu. Odayı çiçeklerle donatmıştı. Bir keresinde Nelli'cigine kırmızı beyaz güllerden kocaman bir demet getirmişti... Hem çok uzak bir yere sırf bu gülleri almak için gitmişti. Bütün bunlar Nelli'yi çok heyecanlandırıyordu. Herkesten gelen böylesine bir sevgiyi karşılıksız bırakamıyordu. O vedalaşma akşamı ihtiyaç bir türlü ebediyen vedalaşmak istemedi onunla. Nelli gülümsedi, uyuyuncaya kadar neseli görünmeye çalıştı, hattâ sakalastı ihtiyaçla... Odalarımıza çekilirken umutlanmıştık bile, ama devrisi günü konuşamı-yordu. iki gün sonra da öldü.

İhtiyarın tabutu çiçeklerle bezeyişini, kızın kuru, ölü yüzüne, donuk gülümseyişine, göğsünün üzerine çaprazlama konmuş kollarına bakışım hiç unutamam. Ölen öz kızıymış gibi ağlıyordu. Natasa, ben, hepimiz avutmaya çalışıyorduk onu, ama dinmiyordu ağlaması. Nelli'nin ölümünden sonra ağır hasta oldu.

Ölünün boynundan çıkarılan küçük torbacığı Anna Andreyevna'nın kendisi verdi bana. Nelli'nin annesinin Prense mektubu vardı içinde. Nelli öldüğü gün okudum onu. Prensi lanetle anıyor, onu hiç bir zaman affetmeyeceğini söylüyor, çektiklerini anlatıyor, Nelli'yi bekleyen korkunç günlerden söz ediyor, hiç olmazsa çocuk için bir şeyler yapması için yalvarıyordu. «Sizin evlâdınızdır o, diye yazıyordu, sizin kizinizdir, öz "kiziniz olduğunu sis de biliyorsunuz. Ben öldükten sonra size gelmesini, bu mektubu vermesini söyledim ona. Nelli'mi yüzüstü bırakmazsanız orada affederim sizi belki, yüce yargı günü Tanrı'nın tahtının önünde yere kapanır, günahlarınızı bağışlaması için yalvarırım. Bu mektupta neler yazdığımı biliyor Nelli. Okudum ona. Her şeyi anlattım, her şeyi, biliyor, her şeyi... »

Ama annesinin dedikini yapmamıştı Nelli. Her şeyi bildiği halde gitmedi Prense, onunla barışmadan öldü. Nelli'yi toprağa verip eve döndükten sonra Natasa'yla bahçeye çıktık. Güneşli, güzel bir gündü. Bir hafta sonra gideceklerdi. Natasa tuhaf bir bakışla uzun uzun baktı gözlerimin içine.

- Vanya, dedi, Vanya, bir düştü bu!

- Düş olan ne?

- Hepsi, hepsi. Bir yıldan beri olan her şey. Ah Vanya, ne diye senin mutluluğunu da mahvettim!

«Ömrümüzün sonuna kadar mutlu olabildik seninle!» demek istediğini okudum gözlerinde.

BITTİ ALTIN

KITAPLAR

YAYINEVİ

ALTIN KLASİKLER

RUS EDEBİYATI

EZİLENLER

Tam metin, Rusça aslından dilimize çeviren :

Ergin ALTAY

01 0103 -70

EZİLENLER, ALTIN KLASİKLER dizisinin 14. kitabı olarak ilk defa Aralık 1969'da yayımlandı. Kapak resmini Ayhan Erer'in hazırladığı bu kitap, As Basimevi'nde basıldı.

«EZİLENLER» ÜZERİNE

Dostoyevski'nin EZILENLER'i sonradan yazdigi nice ünlü romanlarinin ilk tohumlarini tasir. Buradaki kahramanlar onun dünyasini yansitan en gerçek kisilerdir. Bütün elestirmenlerin sözbirligiyle vardiklari yargi, yazarin en gerçekçi romaninin EZILENLER oldugudur.

Roman ilk defa 1861'de Dostoyevski'nin erkek kardeşiyle birlikte yayinladiklari «Zaman» adli dergide tefrika edilmistir. Bu dergi Michael Dostoyevski'nin ölümü üzerine kapanmis, sonralari baska adla yeniden yayinlanmaya baslamistir.

Romandaki tiplerin en ilgi çekicisi, askini, mutlulugunu baskalari ugruna harcayan Natasa'dir. Natasa, ailesi, sevgilisi ve kendisi arasinda denge kurмага çalisan ama bütün Dostoyevski kahramanlari gibi ruh buhranlari içinde eriyip giden bir kizdir. Romanin anlaticisi Ivan Petroviç'in (Vanya) karakterinde romancinin kendi hayatından kesitler bulmak mümkündür. Gerçekten de kahramanin yazarlik serüveni ve elestirmenle olan iliskileri bize Dostoyevski'nin Bielinski'yle olan bagintilarini hatirlatmaktadır. Yukarida romanin yazarin en gerçekçi eseri oldugu yargisini verirken dayandigimiz bir tesbit de; ünlü Prens, iki yüzlülüklerini, düzenbazliklarini, ahlâksizliklarini yansitmasidir. Devrim öncesi Rus toplumunun en tipik kisileridir bunlar. Para ve şöret için yapamayacaklari sey yoktur. Dostoyevski buna EZILENLER adim verirken romandaki kisilerim yalnız yoksulluklarini degil onlari bu asagılanmadan ötürü duyduklari mânevi bunalimi da vermistir. Zenginlikten sonra, rutubetli bir odada can verecek hale düşen Smith, bu odada eserini yaratmaya çalisan Petroviç bir toplumun düzensizliginin, aksakliginin asagi kattaki insanlar üzerinde yaptigi yikintilari temsilcisidirler.

Kimi elestirmenlere göre bu roman, yazarin bati etkisinde kaldigini belirten eserleri arasinda sayilmalidir. Gerçekten de duygululuk yönünden bazi sayfalar Dickens'i andirir, daha ileri giderek söyliyelim, Prens'in gayimes-ru çocugu Nelly, uzaktan uzaga Oliver Twist'i hatirlatir.

Ayrica yazarin ünlü BUDALA'sinin kaynagim ve nasil olustugunu merak edenler mutlaka EZILENLER'i okumak zorundadirlar. Çünkü Prens Miskin'in, karakter çizgileri yavas yavas EZILENLER'de belirmege baslar.

EZILENLER'in bir özelligi de Dostoyevski'nin burada tabiat tasvirleri yapmasidir. Tasvirler daha ilk sayfada baslar. Yazarin diger romanlarinda yapilan bu tür tasvirler ancak bir «halet-i ruhiye»yi vermek amaciyla yapilmistir. Halbuki burada dogrudan dogruya tabiat tasvir edilmistir.

EZILENLER'deki kisiler bir toplumun çürüyüsünün ilgi çekici destanidir. Yazar burada sonradan kendini adadigi gibi ruhi gerçeklere degil, somut gerçeklere egilmistir.

Natasa, Prens, Vanya ve hele hele hayatinin yönünü bir türlü bulamayan Alyosa çok sevimli, gerçek tiplerdir ama bunun yaninda da büyük trajedi kahramanlaridir.

EZILENLER, Dostoyevski'nin romanciligi ve onun roman kahramanlari hakkında bildiklerinize yeni görüş açilari getirecek önemli bir romandir.

BIRINCI BÖLÜM

I

Geçen yilin 22 mart akşaminda garip bir olay geçti basimdan. Bütün gün dolasmis, kendime bir daire aramistim. Oturdugum yer pek rutubetliydi, bu yüzden kötü kötü öksürmeye baslamistim. Daha sonbaharda koymustum aklima oradan çıkmayi, ama ilk bahara kadar uzamisti.

Sabahtan beri dolastigim halde istedigim gibi bir yer bulamamistim bir oda bile olsa, ayri bir daire olsun istiyordum; sonra, genis - tabii kirasi da az - olmalıydı. Dar yerde kisinin düşüncelerinin de daraldigim anlamistim. Yazacagim öyküleri düşünürken odanın içinde bir asagi bir yukari dolasmayi severdim. Sirasi gelmisksen söyleyeyim: Eserlerimi yazmaktan çok onlar üzerinde düşünmek, hayâl kurmak hosuma gitmistir daima. Dogrusu, tembelligimden degildir bu. Peki ama nedendir öyleyse?

Daha sabahleyin pek iyi hissetmiyordum kendimi, akşam üzeri ise oldukça fenalasmistim, titriyordum. Üstelik, bütün gün ayaktaydim, yorulmustum. Hava kararmaya basladiginda Voznesenski caddesinden geçiyordum. Petersburg'un mart güneşine, özellikle gurupuna - tabii açık, dondurucu soguk bir akşam - bayilirim. Her yani

kizil bir isik kaplar birden. Evler alev alev yanmaya baslar sanki. Boz, sari, kirlı - yesil renklerinin kasvetli görünümü bir anda kaybolur. Kisinin içi aydinlanir sanki; ürperir ya da biri dirsegiyle dürtmüş gibi irkilirsin. Yepyeni duygular doldurur içini... Bir güneş isininin kisinin ruhunda yaratabilecegi degisiklik öyle büyüktür ki! Gelgelelim, biraz sonra bu güneş isini yok olmustu; dondurucu soguk burnumun ucunu sızlatiyordu; hava iyice kararmisti; dükkânların pencerelerinden gaz lâmbalarının ölgün isigi sızıyordu disari. Miller'in pastahanenin önünden geçiyordum ki, yildirim çarpmis gibi durdum birden, pastahanenin bulundugu yana bakmaya basladim. İçimde, olaganüstü bir sey olacakmis, gibi bir his vardi. Tam o anda karsi kaldirimda yaninda köpegiyle yasli bir adam ilisti gözüme. Anlayamadigim, tuhaf bir duygunun kalbimi hizli hizli çarptirmaya basladigi bugünmüş gibi hatirimda.

Mistik bir insan degilimdir; batil inançlarım yoktur, fala inanmam. Bununla beraber, herkes gibi benim basimdan da garip birkaç olay geçmiştir. Sözgelimi, bu ihtiyari alalım: Onunla karsilastigimda b akşam tuhaf bir seyin olacağı niçin dogmustu içime? Üstelik hastaydim da; insan hastayken duygulari daima yaniltici olur.

Yasli adam bitkin adimlarla, - bacaklarini hiç bükmeden, degnek gibi öne atiyordu - ikibüklüm, elindeki bastonu yere hafifçe vurarak pastahaneye dogru yavas yavas yürüyordu. Ömrümde böylesine garip biçimli bir insan görmemistim. Daha önce de, Miller'in pastanesinde onunla her karsilasmamda tuhaf bir duyguya kapilirdim. Uzun boyu, kambur sirti, seksenlik ölgün yüzü, lime lime paltosu; ancak ense kisminde aktan çok sari - beyaz bir tutam saç kalem çiplak basindaki, kullanilacak yeri kal-mamis, yirmi yillik, yuvarlak kenarli sapkasi; sanki düşünülmeden yapilan, kurulmus bir zemberek yardimiyla

sürdürülüyormusa benzeyen hareketleri... Bütün bunlar ilk bakista elinde olmadan sasirtiyordu insani. Dogrusu, yasi böylesine geçkin bir ihtiyari yapayalniz, yordimcisiz görmek pek tuhafti; üstelik, bakicilarindan kaçmis bir deliyi de andirmiyor degildi hani. Asiri derecede siskaligi da garibime gidiyordu: Beden diye bir sey yoktu onda sanki, iskeletinin üzerine sadece bir deri yapistirilmis gibiydi. Çevresi mosmor, iri, ama fersiz gözleri hiç bir sey görmedigi halde - bunu kesinlikle biliyorum - daima karsiya bakardi. Yüzünüze baka baka, önünde kimse yokmus gibi üzerinize üzerinize yürüdü. Birkaç kere tanik oldum buna. Miller'in pasthanesinde son zamanlarda gözükme baslamisti. Nereden geldigini kimse bilmiyordu. Köpegi daima yanindaydi. Pastahane müsterilerinden konusan yoktu onunla. O da konusmuyordu kimseyle zaten. Kaldirimda durmus, merakli gözlerle ona bakarken «Niçin Miller'in pasthanesine dadandi bu adam? diye düşünüyordum, ne isi olabilir orada?» Hastaligimin, yorgunlugumun sonucu, anlasilmaz bir can sikintisi sarmisti içimi. Kendi kendime devam ediyordum: «Niyeti ne acaba? Ne düşünüyor? Bakalim düşünüyor mu hem? Yüzü bir sey ifade etmekten çok uzak... Öylesine ölgün ki! Ondan bir parçaymis gibi yanindan hiç ayrılmayan su köpegi de nereden bulmus? Ne kadar da benziyorlar birbirine!»

Bu zavalli köpek de seksen yasinda olmalıydı; evet evet, muhakkak o da seksen yasindaydı. Bir kere, hiç bir köpegin gösteremeyecegi kadar yasli gösteriyordu; sonra, niçin onu ilk gördüğüm an, bu köpegin öteki köpeklerle benzemeyen, olaganüstü bir köpek oldugunu geçirdim aklımdan? Yüzdeyüz büyülü, esrarli bir yani bulundugunu; belki de köpek kiliginda bir Mefisto oldugunu; kaderinin birtakim bilinmez, gizli baglarla sahibinin kaderine baglandigim düşündüm? Onu görseniz, son kez yirmi yıl önce bir seyler yedigini siz de kabul ederdiniz. Sahibi gibi bir deri bir kemikti. Hemen hemen hiç tüy kalmamisti üzerinde; arkasinda bir sopa gibi sarkan, daima bacaklarinin arasina sikistirdigi kuyruğu da çiplakti. Koca kulakli basini hiç kaldirmaz, dalgın dalgın önüne bakardi hep. Ömrümde onun kadar igrenç bir köpek görmedim. Adam önde, köpek arkada yürürlerdi daima; hayvanin burnu, yapisik gibi, sahibinin paltosunun eteginden ayrılmazdı. Yürüyüşleri de, görünüşleri de her adimda söyle söylerdi sanki : Yasliyiz Tanrim, yasliyiz, öyle yasliyiz ki!

Hatirliyorum, bir keresinde «sakin ihtiyarla köpegi, Gavarni'nin resimledigi Hoffman'in masallari kitabinin sayfalarindan siyirilir yeryüzünde dolasmaya baslayan varliklar olmasin?» diye geçirmistim içimden. Karsiya geçip, ihtiyarin arkasindan ben de girdim pastahaneye.

Ihtiyari herkes pek garipsiyordu pasthanede; bu istenmeyen konuk kapidan girince, tezgâhin arkasinda ayakta duran Miller de surat asmaya baslamisti son zamanlarda. Bir kere, bu acayip ihtiyar ne bir sey yiyor, ne de içiyordu. içeri girince dogru kösedeki sobanin yanina gidiyor, her zaman ayni sandalyeye çöküyordu. Sobanin yanindaki yerinde baska biri oturuyorsa, adamin karsisinda bir süre saskin saskin ayakta durduktan sonra cani sikilmis gibi öteki köseye, pencerenin dibine geçiyordu. Orada kendine bir sandalye buluyor, yavasça oturuyor, sapkasini çikarip hemen yanina yere koyuyor, bastonunu da sapkasinin yanina biraktiktan sonra sandalyenin arkaligina yaslanip üç dört saat öyle hareketsiz kaliyordu. Eline gazete falan almazdı; agzindan bir sözcük çiktigi da yoktu. Gözlerini iyice açmis, donuk bakislarla önüne bakardi hep; öyle ki, o anda hiç bir sey görmedigine, isitmedigine bahse girilebilirdi. Köpek de oldugu yerde iki üç kere döndükten sonra, usulca sahibinin bacaklarinin di-

binde boyluboyunea yere uzaniyor, basini çizmelerinin arasina sokup derin bir göğüs geçirdikten sonra öyle kaliyor, ölmüş gibi hiç kipirdamiyordu. Sanki bu iki yaratik sabahtan beri bir yerde ölü olarak yatiyorlardı da, güneş batır batmaz, sirf Miller'in pasthanesine gelmek, orada hiç kimsenin bilmedigi, esrarli bir görevi yerine getirmek için canlaniveriyorlardı, ihtiyar, üç dört saat oturduktan sonra nihayet kalkiyor, sapkasiyla bastonunu alip evine gidiyordu. Köpek de dogruluyor, her zamanki gibi kuyrugunu bacaklari arasina sikistiriyor, basim önüne sarkitıyor, ağır adimlarla sahibinin pesi sıra yürüyordu. Pastahaneye gelenler zamanla uzaklasmaya baslamislardı ihtiyardan; igreniyormus gibi yakininda bile oturmuyorlardı. Oysa ihtiyar hiç bir seyin farkinda degildi.

Bu pastahanenin müsterileri daha çok Almandi. Voznesenski caddesinde oturan ne kadar çilingir, firinci, boyaci, sapkaci, kosumcu -kisacasi, saygi deger- Alman varsa hepsi buraya gelirdi. Miller'in pasthanesinde içten bir hava esardi çoğunlukla. Patron sik sik tanidik müsterilerinin masasina oturur, onlarla beraber birkaç kadeh punç yuvarlardı. Dükkân sahibinin çocuklari, köpekleri de giderlerdi bazan müsterilerin yanina; müsteriler onlari sever, oksarlardı. Herkes birbirini tanir, sayardi. Müsteriler Almaa gazetelerini okumaya daldiklarinda salondan bir kapiyla ayrılan patronun dairesinden, Miller'in tipki beyaz bir fareye benzeyen,

saçları bukleli, sa-, risin büyük kızının akordsuz bir piyanoda çaldığı Augus-tin'im (1) duyulurdu. Bu valse seve seve dinlerdi herkes. Her ayın ilk günlerinde Miller'in pastahanesine gider, oraya gelen Rus dergilerini okurdum.

- (1) O siralar Alman, küçük, esnafı arasında pek sevilen bir sarkî: «Mein lieber Augustin» («Benini sevgili Augustin'im.»)

İçeri girdiğimde ihtiyar pencerenin dibinde oturuyordu; köpeği de ayaklarının dibindeki yerini almıştı. Hiç bir şey söylemeden geçip köseye oturdum. «İsim falan yokken, böylesine hastayken, bir an önce eve gidip çayımı içtikten sonra yatmam gerekiyorken niçin girdim buraya? diye soruyordum kendi kendime. Gerçekten de su ihtiyarı seyretmek için mi geldim acaba?» Canım sıklamaya başlamıştı. Disarda onu gördüğüm zaman ruhuma dolan o tuhaf duyguyu hatırlayarak «Bana ne ondan? diye geçirdim içimden. Bütün bu soguk Almanlardan bana ne? Bu tuhaf duygum nereden geliyor? Son zamanlarda benliğimi saran; yaşamama, - son öykümü okuyan usta elestirmenin söylediği gibi - hayatı açık seçik görmeme engel olan bu ucuz, incir çekirdeğini doldurmayan seylerden duyduğum endişenin sebebi nedir?» Böyle düşündüğüm, kendi kendime sitem ettiğim halde kalkıp git-miyordum. Bu arada iyice fenalasmıştım, sıcak yerden dışarı çıkmayı hiç istemiyordu canım artık. Bir Frankfurt gazetesi aldım elime, iki satır okuyunca daldım. Almanların engel olduğu yoktu bana. Onlar gazetelerini okuyor, sadece arada, yarım saatte bir alçak sesle yeni haberler, ünlü Alman mizahçısı Safir'in nükteleri üzerine kısa kısa konuşuyorlar; sonra, bir kat daha çoğalmış ulusal bir gururla okumaya dalıyorlardı gene.

Yarım saat sonra uyandığımda zangir zangir titriyordum. Artık eve gitmek zorundaydım. Tani bu sırada salonda geçen sessiz bir olay bir kere daha beni gitmekten alakoydu. İhtiyarın oturduktan sonra gözlerini karsısındaki bir seye dikip, kalkıncaya kadar bakışlarını oradan bir daha ayırmadığını yukarıda söylemiştim. Anlamsız bir ısrarla bir yere dikilen bu donuk bakışın bana yöneltildiği aksamlar da olmuştı: İçimi son derece kötü, hattâ dayanılmaz bir duygu kaplardı, elden geldigince çabuk yerimi degistirdim. Bu keresinde ihtiyarın

15
kurbanı, kentimize yeni gelmiş, Adam Ivaniç Sultz adında, Miller'in yakın dostu - bunu sonra öğrendim - ama ihtiyarı da müşterilerin çoğunu da tanımayan, dış görünüşü pek hoş, sert kolalı yakaları kalkık, yüzü kıpkırmızı, sismanca, Riga tüccarlarından ufak tefek bir Alman-di. «Darfbaber» i (1) büyük bir hazla okur, bir yandan da punçunu yudumlarken birden basım kaldırıp ihtiyarın, durgun bakışlarını ona diktğini farketti. Bu sasırttı onu. «Soylu» bütün Almanlar gibi Adam Ivaniç da utangaç, duygulu bir insandı. Yüzüne böyle saygisızca, dik dik bakılması tuhafına gitmişti, sıklamıştı. Öfkesini tutup, saygisız adamdan gözlerini kaçırdı, kendi kendine bir seyler homurdanarak yüzünü gazeteyle kapadı. Ne var ki sabredemedi, iki dakika sonra basını uzatıp gazetesinin üstünden merakla baktı: İhtiyarın anlamsız bakışı hâlâ ona yönelmişti. Adam Ivaniç gene bir şey söylemedi. Basını üçüncü kez uzattığında yüzü birden kıpkırmızı oldu. Kendini, gururunu savunmaya, soylu kişilerin yanında güzel kenti Riga'nın adının lekelenmesine engel olmaya - kendisini Riga'nın temsilcisi sayıyordu besbelli - karar vermişti. Elindeki gazeteyi sinirli bir hareketle masanın üzerine fırlatıp - gazetesinin raptiyeyle tutturuldu-gu çita gürültüsüyle çarptı masaya - punçtan, gururundan yüzü kıpkırmızı, içi alev alev yanan küçük gözlerini zavallı ihtiyara daktı. Sanki Almanla rakibi, bakışlarının manyetik gücüyle birbirini yenmeye çalışıyorlardı. Çitanın masaya çarpmasından çıkan sesle Adam Ivaniç'in tuhaf duruşu bütün müşterilerin dikkatini çekmişti. Hepsî ellerindeki gazeteleri bırakmış, magrur, sessiz bir merakla iki rakibe bakıyorlardı. Pek gülünç bir sahneydi bu. Gel-gelelim, Adam Ivaniç'in bakışlarındaki manyatik güçün

(1) «Köy berberi» - O zamanlar çıkan bir Alman gazetesi.16

hiç bir etkisi olmamıştı. İhtiyar, öfkeden, kuduran bay Sultz'a gene öyle dalgın dalgın bakıyordu. Akli baska yer-lerdeymiş gibi, herkesin onunla ilgilendiğinin bile farkında değildi. Sonunda sabri tükendi Adam Ivaniç'in. Sert, çin çin öten bir sesle, Almanca,

- Niçin öyle dikkatli dikkatli bakıyorsunuz bana bayım? diye bağırıldı.

Ama rakibi onun ne söylediğini anlamıyormuş, sesini duymuyormuş gibi susmaya devam ediyordu. Adam Ivaniç bu kez Rusça sormaya karar vermişti. Bir kat daha öfkeli bir sesle,

- Size sormak niçin böyle dik bakıyor bana?- diye haykırdı.

Ayaga fırlayarak devam etti :

- Beni tanırlar sarayda, sizi tanımazlar!

Ama ihtiyarın kipirdandığı bile yoktu. Almanlar nefretle homurdanmaya başlamıştı. Miller de gelmişti gürültüye. Durumu öğrenince ihtiyarın sagır olduğunu düşünerek kulagina iyice eğildi. Müsterisinin yüzüne dik dik bakarak yüksek sesle,

- Bay Sultz ona bakmamanızı rica ediyor, diye bağırıldı.

İhtiyar birden Miller'e baktı, o âna kadar durgun olan yüzünde endişeli bir düşünce, bir heyecan ifadesi belirdi. Telâslandı, inleyerek eğildi, aceleyle sapkasını, bastonunu aldı; acı bir gülümsemeyle - yanlışlıkla oturduğu yerden kavulan bir zavallinin sinik gülümsemesiydi bu - ayaga kalktı, dışarı çıkmaya hazırlandı. Zavallî, çökmüş ihtiyarın bu uslu, ezik aceleciliğinde öylesine acıklı, insanın içini burkan bir şey vardı ki, basta

Adam Ivaniç olmak üzere bütün müsterilerin düşüncesi bir anda degismisti. Ihtiyarin, birisine hakaret etmek söyle dursun, bir dilenci gibi her yerden kovulabilecegini bildigi belliydi.

Miller iyi yürekli, duygulu bir insandi. Ihtiyarin sirtini oksayarak,

- Hayir, hayir, dedi, oturun! Aber (1) ger (2) Sultz sadece ona dikkatli dikkatli bakmamanizi rica etmist.

Sarayda tanirlar onu.

Gelgelelim, zavalli ihtiyar gene anlamadi, daha da telâslandi; sapkasinin içinden düşen eski, delik desik, açık mavi mendilini egilip aldı; bası ön ayaklari arasinda, hiç kipirdamadan yerde yatan köpegine - hayvan belbelli derin bir uykuya dalmisti - seslenmeye basladi. Titrek, bitik bir sesle,

- Azorka, Azorka! dedi. Azorka!

Azorka'nin kipirdadigi yoktu. Ihtiyar, cani sikkin,

- Azorka, Azorka, diye tekrar etti.

Bastonuyla dürttü köpegi, ama Azorka kipirdamiyordu. Elinden bastonu düstü ihtiyarin. Çömelip yere diz çöktü, Azorkanın basini ellerinin arasina aldı. Zavalli Azorka! Ölmüstü. Zavalli hayvan, sahibinin ayaklari dibinde belki yasilikktan, belki de açlıktan, sessizce ölmüstü. Ihtiyar saskin saskin, Azorka'nin öldüğünü anlamıyormus gibi bir dakika kadar öyle bakti yüzüne; sonra yavaşça egildi emektar dostuna dogru, solgun yüzünü hayvanin sogumus basina dayadi. Bir dakika çit çıkmadi salonda. Hepimiz duygulanmistik...

Sonunda dogruldu ihtiyar. Yüzü bembeyazdi, sitma nöbeti gelmis gibi titriyordu. Yufka yürekli Miller, onu teselli etmek istegiyle,

- Doldurmak saman bu köpegin içini, dedi. Iyice saman doldurmak. Fyodor Karloviç Kriger ustasidir bu isin.

Bastonu yerden alıp ihtiyara verirken ekledi:

(1) ama (Almanca)

(2) bay (Almanca)

Ezilenler - F : 2

- Fyodor Karloviç Kriger çok iyi hayvan doldurmak.

Öne çıkan bay Kriger alçakgönüllü bir taviryla,

- Evet, ben çok iyi doldurmak hayvan.

Bu, tepesinde tutam tutam kızıl saçli, gaga burnunun üzerinde gözlüğüyle, zayıf, uzun boylu, görünüşte iyi yürekli bir Almandi. Aklina gelen düşünceden cosan Miller,

- Her çeşit hayvani doldurmakta çok kabiliyetlidir Fyodor Karloviç Kriger, diye ekledi.

Bay Kriger atildi gene:

- Evet, her çeşit hayvani doldurmakta çok kabili-yetliyimdir.

Coskun bir cömertlik içinde devam etti:

- Hem köpeginizi parasiz dolduracagim size.

Adam Ivaniç Sultz, yüzü bir kat daha kızarmis, ihtiyarin ugradigi felâkete kendisinin sebep oldugu inanciyla,

- Hayir, hayir! diye haykirdi, emeginizin karsiligim ben verecek size.

Ihtiyar bütün bu konusmalari dinliyordu ya, bir sey anlamadigi belliydi; zangir zangir titriyordu. Garip müsterisinin gitmeye hazirlandigim gören Miller,

- Bir dakika! diye bagirdi. Bir kadeh nefis konyagimizi için!

Konyagi getirdiler. Ihtiyar, çabuk bir hareketle aldı kadehi, ama elleri titriyordu, agzina götürecegine yarisini döktü, bir damla içmeden tepsiye geri koydu. Sonra Azorka'yi oldugu yerde birakip tuhaf, o anda pek yadiganan bir gülümsemeyle çabuk çabuk kapiya yürüdü. Herkes sasirmisti. Almanlar birbirinin yüzüne bakarak,

- Schwerenot! Was für eme Geschichte! (1) diye mirildandilar.

(1) Felâket! ise bakin!

— 19 —

Ben ihtiyarin arkasindan kostum. Pastahaneden birkaç adım ötede, sagda dar, iki yaninda kocaman kocaman evler olan, karanlik bir ara sokak vardi. İçimde bir ses ihtiyarin o sokaga saptigini söylüyordu bana. Sokaga girince sagdan ikinci ev yeni yapıliyordu, disi kalaslarla çevriliydi. Evin önündeki tahta perde sokagin neredeyse ortasina kadar çikiyordu. Yayalar için tahta perde boyunca bir sıra kalas döşenmist. Tahta perdeyle evin arasinda kalan karanlik bir kösede buldum ihtiyari. Kaldirima oturmus, dirseklerini dizlerine dayayıp basini elleri arasina almisti. Yanina oturdum. Nereden baslayacagimi bilemeden,

- Bakin, dedim, Azorka için üzölmeyin. Gelin evinize götüreyim sizi. Geçsin artık üzüntünüz. Gidip bir araba çağirayim. Nerede oturuyorsunuz?

Ihtiyar cevap vermiyordu. Ne yapacagimi bilemiyordum. Gelip geçen yoktu sokaktan. Birden koluma yapisti. Kisik, isitilir isitilmez bir sesle,

- Soluk alamıyorum! dedi, soluk alamıyorum! Ayaga kalktim, zorla onu da kaldirirken,

- Evinize götüreyim sizi! diye bagirdim. Birkaç bardak çay içip yatmalisiniz... Simdi bir araba getiriyorum. Doktor da çağiracagim... tanidigim bir doktor var...

Daha neler söyledigimi hatırlamıyorum. Ayaga kalkacak oldu, ama doğrulur doğrulmaz gene yere çöktü, hep o kisik, boguk sesiyle bir seyler mirıldanmaya başladı. Üzerine iyice eğilip dinledim.

- Vasilyevski adasında, diyordu. Altıncı sokak... al-tin-ci so-kak...

Sesi kesildi.

- Vasilyevski'de mi oturuyorsunuz? Ama o yana gitmiyordunuz; pastahaneden çıkınca sola dönmeniz gerekirdi Vasilyevski'ye gitmek için, oysa siz soga döndünüz. Şimdi bir arabayla götürürüm sizi...

İhtiyar kipirdamiyordu. Elini tutup kaldırdım, bırakınca ölününki gibi düştü. Eğilip yüzüne baktım, parmağımın ucuyla dokundum... ihtiyar ölmüştü. Düşürüyordum sanki.

Bu serüven hayli ugrastırdı beni, o arada sıtmam da kendiliğinden geçti. İhtiyarın evini bulduk. Vasilyevski adasında değil, öldüğü yerden birkaç adım ötedeki Klu-gen'in evinin besinci, çatı katında küçük bir antreyle son derece basık, pencere diye duvarlarında üç deliği bulunan büyük odalı ayrı bir dairede oturuyormuş. Çok yoksul olduğu belliydi. Bir masa, iki sandalyeyle, tas gibi sert, her yanından pamuklan fırlamış, eski mi eski bir kanepesinden - meğer o da ev sahibininmiş - baska esyasi yoktu. Sobanın uzun zamandan beri yanmadığı belliydi; muma falan da rastlanılmadı. İhtiyarın, pastaneye sırf sıcak, ısık yanan bir yerde oturmak için geldiği kanisındaydım. Masanın üzerinde bos bir toprak çanakla kupkuru bir ekmek kabuğu vardı. Bir köpek bile para bulunmadı. Zavalliyi gömmek için degismeklik fanilâsi bile yoktu; birisi kendi fanilasını verdi de onu giydirdik. İhtiyarın bu kosullar altında yalnız yaşayamıyacağı, birisinin seyrek de olsa ona yardıma geldiği belliydi. Masanın gözünden kimlik cüzdanı çıktı. Rahmetli, Yeremiya Smith adında, yetmiş sekiz yaşında, Rus uyruklu bir yabancıydı. Makinist olduğu anlaşıyordu. Masanın üzerinde iki kitap vardı: Kısa bir coğrafya kitabıyla, kursun kalemle bir çok yerine işaret konulmuş İncil'in Rusçası. Bu iki kitabı ben aldım. Evde oturan öteki kiracılara, ev sahibine sorduk, hiç kimsenin bir şey bildiği yoktu. Çok kalabalıktı evin içi; fabrika ustaları, pansiyon olarak oturan Alman kadınları bütün odaları doldurmuşlardı. Kibar bir kimse olan evin yöneticisi de eski kiracısı üzerine, çatı katında altı ruble kirayla oturduğundan, son iki aydır bir köpek vermediginden, bu nedenle onu kapi dışarı et-

21

meleri gerektiginden baska pek bir bilgi veremedi. «İhtiyarın gelip gidene var mıydı?» diye sorduk, bu konuda da kimse bir şey bilmiyordu. Koskocaman evdi, böyle yerlere girip çıkan çok olduğu için bilinmezmiş. Bir şeyler öğrenebileceğimiz evin bes yıllık kapasitesi de, yerine daha kiracıların yarisini tanımayan genç yegenini bırakıp iki hafta önce izinle köyüne gitmişti. Bütün bu soruşturmaların nereye vardığını kesin olarak bilmiyorum; sonunda topraga verdiler ihtiyarı. O günlerde öteki işlerim arasında bir gün de Vasilyevski adasına, altıncı sokaga gidip geldim. Oraya varınca kendi kendime güldüm: Olaganüstü hiç bir yanı olmayan sıra sıra evlerden baska ne göre-bilirdim altıncı sokakta? «Peki ama, diye düşünüyordum, ihtiyar ölürken niçin Vasilyevski adası altıncı sokaktan söz etti? Sayıklıyor muydu acaba?»

Smith'ten bosalan daire hosuma gitmişti. Baskasına kiralamamasını, daireyi benim tuttuğumu yöneticiye söyledim. Odanın tavani gerçi pek basıktı - öyle ki, önceleri basım vuracak sanmıştım - ama istediğim kadar genisti ya! Zaten kısa zamanda alıstım. Ayda altı rubleye bundan iyisi de bulunamazdı. Dairemin ayrı olması pek hosuma gitmişti. Şimdi bir hizmetçi bulmaktaydı is, yalnız basıma yapamazdım çünkü. Kapıcı, hiç olmazsa günde bir kere ugrayıp en gerekli işleri yapmaya söz verdi basta. İhtiyar için birisinin geleceğini sanıyordum. Oysa öleli bes gün olmuştı, gelen giden yoktu.

II

O sıralar dergilerde çalışıyor, ufak tefek yazılar yazıyordum; günün birinde büyük bir eser vereceğimden hiç kuskum yoktu. Büyük bir roman üzerinde çalışıyordum; ama sonunda hastaneye düştüm... yakında ölürüm herhalde. Sonum yaklastigina göre anılarımı yazmasam da pekâlâ olurdu ya...

Hayatimin su acı son yılı geliyor aklıma. Her şeyi yazmak istiyorum, kendime bu ugrası bulmasaydım sanırım can sıkıntısından ölürdüm. Bütün bu olaylar bazan. öylesine heyecanlandırıyor, öylesine üzüyor ki beni! Kelimeler kalemimin ucundan kâgida dökülürlerken daha bir huzur verici, daha bir olagan biçime girecek, hayale, kâbusa daha az benzeyecekler sanıyorum. Yazmak beni avutacak, içimdeki atesi söndürecek, eski yazarlık damarımı kabartacak; anılarımı, acı hayallerimi bir işe, ugrasa döndürecektir... Evet, çok iyi düşündüm bunu. Üstelik sağlık memuruna da bir miras bırakmış olurum; hiç değilse kisin pencerelerini kâğıtlar.

Gelgelelim, nedense ortasından başladım hikâyeme. Her şeyi yazmaya karar verdigime göre bastan başlamalıyım. Öyle olsun. Zaten pek uzun sürmeyecektir kendimi tanıtmam.

Buradan uzak ...skiylinde dogmusum. Ben küçükken ölen annemle babam iyi birer insan olmalıydılar.

Acidigi için beni evine alan söyle böyle varlıklı toprak sahibi Nikolay Sergeyiç İhmenev'in yanında büyüdüm.

Tek çocuğu olan Natasa benden üç yaş küçüktü. Ağabey - kardeş gibiydik onunla. Ah sevgili çocuklugum!

Yirmi bes yaşında, son günlerimi yaşıyorken aklımda sadece senin olman; heyecanla, coşkunlukla sadece seni anmam ne garip aslında! O zamanlar ne maviydi gökyüzü, Petersburg günesine hiç benzemezdi güneş; yüreklerimiz ne hızlı çarpardı! O zamanlar her yanda göz alabildigine çayirlar, ormanlar vardı; simdiki gibi

soguk tas yiginlari ka-rartmazdi insanin içini. Nikolay Sergeyiç'in yönetmeni olduğu Vasilyevski'deki park ne hostu! Natasa'yla dolasirdik orada. Parkin bitiminde de büyük, los bir koruluk

23

vardi, bir keresinde kaybolmustuk içinde Natasa'yla... Ne güzel, tatli günlerdi! Hayati esrarengiz, çekici bir sey olarak görüyor, onunla tanismaktan hoslaniyorduk. Her «çalinin, agacin arkasinda bizim için esrarli, bilmedigimiz bir insan vardi sanki. Masal dünyasi gerçekte içice gibiydi. Aksam sisi koyulasip, büyük derenin çakilli kiyisina yapismis gibi duran çalilarin dallarinda küme küme biriktigi zamanlar Natasa'yla ben sahilde el ele durup ürkek bir merakla uzaklara bakar, sisin içinden dogru birisinin «çikip yanimiza gelecegini ya da seslenecegini, böylece dadimizin anlattigi masalların gerçeklesecegini sanirdik. Aradan uzun zaman geçtikten sonra bir keresinde Nata-sa'ya, «Çocuk hikâyeleri» nin elimize geçtiği, kitabı kapip dogru bahçedeki havuzun yanında yasli, sik yaprakli mese agacinin altındaki yesil kanepemize kosup oturdugumuz, hemen «Alphonse ile Dalinde» hikâyesini okudugumuz günü hatirlatmistim. Bu hikâyeyi hatirladikça hâlâ tuhaf bir burkulma olur içimde; geçen yıl ilk iki satirini Natasa'ya ezbere okudugum zaman da aglamamak için güç tutmustum kendimi: «Kahramanim Alphonse Portugal'de dogmustur. Don - Ramiro'dur babasinin adi»... Belki de pek budalaca bir seydi bu; kim bilir, Na-tasa'nin heyecanima öyle tuhaf tuhaf gülümsemesinin sebebi de buydu belki. Ama çabuk toparlamisti kendini (çok iyi hatirliyorum bunu), beni avutmak için o da geç--mis günlerden açmisti. Biraz sonra kendisi de duygulandi. Çok güzel bir aksamdi o; eskiyi yenibastan yasadik: "Beni il merkezine, yatili okula yolladiklari günü - Tanrim, ne çok aglamisti o gün! - Vasilyevski'den temelli ayrilisimi... Okulu bitirmis, üniversiteye hazirlanmak için Petersburg'a gidiyordum. On yedi yasındaydim, o da on bes. O zamanlar pek biçimsiz oldugumu söylüyor Natasa. Öylesine uzun boylu, öylesine siskaymisim ki, bana bakınca tutamazmis kendini, gülermis. Ayrilirken

çok önemli bir sey söylemek için bir kenara çektim onu; ama birden dilim tutuldu. O anda müthis heyecanlı oldugumu hatirliyor Natasa. Konusamadik tabii. Ne söyleyecegimi bilmiyordum. Söylesem de anlayamazdi beni zaten. Birden bosandim, hiç bir sey söyleyemeden öyle gittim. Çok sonra, bundan iki yıl önce görüstük. Yasli Ihmenev bir dâva için gelmisti Petersburg'a. Ben de edebiyat alanında yeni yeni duyurmaya baslamistim adimi.

III

Nikolay Sergeiç Ihmanev iyi, ama çok eskiden beri yoksul düsmüs bir aileden geliyordu. Grene de yüz elli kölelik, oldukça iyi durumda bir çiftlik kalmisti ona babasından. Yirmi yasinda süvari subayi olmustu. Isleri iyi gidiyordu, gelgelelim, hizmetinin altinci yılında bir aksam kumarda varini yogunu kaybetti. O gece sabaha kadar, uyku girmedi gözüne. Devrasi aksam gene gitti oyun salonuna, sahibi olduğu tek seye, atina karsilik bir kart aldı. Kazandi. Arkasından bir daha, bir daha... Yarim saat sonra köylerinden birini, son sayima göre elli kölelik Ih-menevka'yi geri almisti. Oyuna paydos deyip, devrasi gün de istifasini verdi. Yüz kölesini kaybetmisti. İki ay sonra tegmen rütbesiyle ayrildi ordudan, küçük köyüne gitti. Bu kumar olayından söz edilmesini hiç sevmezdi; öyle ki, o kadar iyi yürekli, babacan olduğu halde, birisi kaybettigi yüz köleden açacak olsa, öfkelenir, bozusurdu onunla. Köyde kendini çiftçilige verdi. Otuz bes yasinda soylu ama yoksul bir ailenin kizi olan Anna Andreyevna Sumi-lova'yla evlendi. Drahomasi bile yoktu Anna Andreyev-na'nin, göçmen madam Mon - Reves'in kentte soylu kizlar için açtigi yatili okulda okumustu - her zaman övünür-

dü bununla; oysa orada ne okudugunu bilen, anlayan da yoktu. - Nikolay Sergeiç iyi bir toprak sahibi olmustu. Komsu toprak sahipleri ders aliyorlardi ondan. Birkaç yıl sonra bes yüz kölelik komsu Besilyevski köyüne Petersburg'dan sahibi prens Pyotr Aleksandroviç Valkons-ki geldi, Prensın gelisi büyük bir olay olmustu çevrede. Henüz genç sayilirdi; büyük bir rütbesi, önemli iliskileri vardi. Yakisikliydi, varlikliydi, nihayet - çevrenin kizlarini, kadinlarini en çok bu yani ilgilendiriyordu - bekârdi. Akrabasi olan valinin il merkezinde onu içtenlikle karsilamasini, kent bayanlarinin «kibarligina hayran kalmalarini» v.s. anlata anlata bitiremiyorlardi. Sözün kisasi, Petersburg yüksek sosyetesinin tasrada pek seyrek gözüken, gözüksüklerinde de büyük ilgi uyandıran üyelerinden biriydi bu. Ne var ki, ihtiyaci olmadigi, kendisinden az da olsa, asagi buldugu kimselere karsi kibar davranmi-yordu Prens. Komsu toprak sahiplerini küçümseyip, onlarla tanismak istememesi bir çok düşman kazandirmisti ona. Durup dururken Nikolay Sergeiç'i ziyaret etmesi de bu yüzden sasirtmisti herkesi. En yakin komsusu Nikolay Sergeiç'di oysa. Ihmenev'lerin evinde büyük bir heyecan yaratti bu ziyaret. Kari koca bayilmislardi genç adama; hele Anna Andreyevna cosmustu. Kisa bir zaman sonra aileden biriyim gibi haber falan vermeden her gün gelip gitmeye baslamisti. Onlari da kendi evine çağiriyor, nükteler savuruyor, gülünç hikâyeler anlatiyor, Ihmenev'lerin kötü piyanosunda hem çalip hem söylüyordu. Ihmenevler sasiyorlardi dogrusu: Böylesine candan, böylesine degerli bir insan için kendini begenmis, kibirli, bencil nasıl diyebiliyorlardi komsular? İçten, temiz yürekli, çikarini düşünmeyen, dürüst bir insan olan Nikolay Sergeiç'ten hoslanmis olmalıydı Prens. Kisa bir zaman sonra her sey anlasildi. Prens, madrabaz, gözü doymaz; ak saçli, gözüklü, gaga burunlu, utanmazcasina çalan, 26 - üstelik iskenceyle birkaç köylüyü öldüren çiftlik yöneticisi kâhyasi Alman'in isine son vermek için gelmisti Vasilyevski'ye. Sonunda yakayı ele vermisti Ivan Karloviç.. Yerin dibine girmisti utancından, Alman

dürüstlüğünden, uzun uzun söz etti; ama yüz kızartıcı bir biçimde kovulmasına engel olamadı bütün bu çabaları. Bir yönetmen gerekliydi Prense; bulunmaz bir çiftçi, son derece dürüst - bundan hiç kimsenin kuskusu olamazdı - bir insan olan Nikolay Sergeïç'i seçmişti. Prens, bu isi üzerine alması için Nikolay Sergeïç'ten teklif bekliyordu galiba; ama olmadı bu, Prens güneşli bir sabah dostça, son derece saygılı bir tavırla dileğini açtı ona. Önce kabul etmek istemedi İhmenev, ama hayli dolgun ücret Anna Andreyev-na'yi ayarttı, genç adamın bir kat daha artan kibarlığı da geri kalan kararsızlıkları silip süpürdü... Prens'in istediği olmuştur. İnsanları iyi tanıdığı belliydi. Görüşmeye başlamalarından kısa bir zaman sonra İhmenev'in nasıl bir insan olduğunu, onu parayla değil de göstereceği içtenlikle, yakınlıkla kendine bağlayabileceğini, istediğini yaptırabileceğini biliyordu. Gözü kapalı, her şeyini güvенеbileceği bir kâhyaya ihtiyacı vardı; bundan böyle Vasilyevski'ye bir daha gelmek istemiyordu. İhmenev'i öylesine büyülemişti ki, adamcagiz yürekten inaniyordu dostluguna. Nikolay Sergeïç bizde çok olan son derece temiz yürekli, içten, duygulu bir insandı; böyleleri (ba-zan Tanrı bilir niçin) birisini sevdiler mi bütün varlığıyla bağlanırlar ona; bu bağlılıkları bazan gülünç bile kaçır.

Aradan uzun yıllar geçti. Prens'in çiftliği gelistikçe gelişti. Prensle İhmenev arasındaki ilişkiler iyiydi, resmi is mektuplarıyla sürdürülüyordu bu ilişkiler. Prens Nikolay Sergeïç'in yönetimine hiç karışmıyor, bazan İhmenev'i sasırtan son derece pratik, uygun öğütler veriyordu ona. Parayı boş yere harcamayı, çar - cur etmeyi

sevmediği, hattâ elinin siki olduğu anlaşıyordu. Vasilyevski'ye gelisinden beş yıl sonra aynı ilde dört yüz kölelik, pek iyi durumda başka bir köyü satın alması için Nikolay Sergeïç'e vekâlet yolladı. Nikolay Sergeïç mutluydu. Prens'in basanlarına, yükselmesine, yükselen öz kar--desiymig gibi yürekten seviniyordu. Hele Prens bir is konusunda, ona son derece güvendiğini belli edince adamcagiz iyice duygulanmıştı. Anlatayım bunun nasıl olduğunu... Ama önce, hikâyemin bir bakıma en önemli kişilerinden olan Prens Valkonski üzerine kısa bir açıklama yapmam gerekiyor.

IV

Dul olduğunu söylemiştim. Çok gençken, para için evlenmişti. Moskova'da varını yığını iyice kaybeden ailesinden hemen hemen hiç bir şey kalmamıştı ona, Vasil-yevski üstüste birkaç kere ipotek edilmiş, borç içindeydi. Moskova'da devlet dairelerinden birinde çalışmak zorunda kalan yirmi iki yaşındaki Prens'e ailesinden bir köpek bile kalmamıştı; «eski bir soyun baldırı çıplak evlâdi» olarak atılmıştı hayata. Bir tüccarın tohumu kaçmış kızıyla evlenmesi onu kurtardı. Tüccar drahoma konusunda aldattı tabii Prens'i; ama gene de karısının parasıyla, ailesinden kalan çiftliği geri alıp kurtarabilirdi. Prens'in kismetine çıkan tüccar kızının okuyup yazması yoktu, iki sözcüğü bir araya getirip konuşamazdı; yüzü de pek çirkindi, sadece bir iyi yanı vardı: İyi yürekli, sessizdi. Prens onun bu yanından yararlanmasını bildi: Evlenmelerinden bir yıl sonra o sıralar bir erkek çocuk doğuran karısını Moskova'da tüccar babasının yanına bırakıp, ...ski iline gitti.

"Petersburg'daki soylu bir akraba-

sinin yardımıyla orada oldukça yüksek bir memuriyet edinmişti, içi yükselmek, parlamak atesiyle yanıyordu. Karisiyle Petersburg'da da Moskova'da da yapamayacağını anladığı için ise tasradan bağlamaya karar vermişti. Evliliklerinin ilk yılında karısına etmediği iskencenin kalmadığını söylüyorlar. Bu söylenti pek sasırtıyordu Nikolay Sergeïç'i, heyacanla savunuyordu Prens'i, onun böylesine kaba hareket edebilecek bir insan olmadığını söylüyordu. Ama yedi yıl sonra nihayet ölmüştü Prens, dul kalan Prens de hemen Petersburg'a aktardı. Baskentte ilgi bile uyandırmıyordu. Bir çok meziyetleri olan, zeki, zevk sahibi, henüz yakışıklı, genç sayılan Prens sosyeteye mutluluk arayan, himaye pesinde kusan bir insan değil de, baslibasına bir değer olarak girmişti. Onda gerçekten de insani çeken, bağlayan, güçlü bir şeyin olduğunu söylüyorlardı. Kadınların pek hosuna gidiyordu; sosyete dilberlerinden biriyle ilişkisini duymayan, kalmamıştı. Soydan gelme, cimrilik derecesine varan eli sikilğine ragmen parayı hiç acımadan harcıyordu, her önüne gelene kumarda para veriyor, ne kadar çok kaybederse etsin hiç üzülüyordu. Ama Petersburg'a eğlenmek için gelmemişti; yükselmek istiyordu, istediği de oldu. Onun sosyetedeki başarılarına sasan, akrabası ünlü kont Nainski - Prens karsısına her hangi bir dilekçi olarak çıksaydı yüzüne bile bakmazdı belki - onunla ilgilenmiş, hattâ yedi yaşındaki oğlunu yetistirmek için evine almıştı. Prens'in Vasilyevski'ye gelisi, İhmenev'le tanışması da bu zamana rastlıyor. Sonunda, Kontun aracılığıyla elçiliklerden birinde önemli bir yere atanarak yurt dışına gitti. Onunla ilgili söylentiler biraz anlaşılmaz olmaya bile başlamıştı: Yurt dışında basından kötü bir olay geçtiğini söylüyorlardı, ama bunun nasıl bir olay olduğunu bilen yoktu. Yalnız, yukarıda sözünü ettiğim dört yüz kölelik köyü satın aldığı biliniyor kesinlikle. Uzun zaman sonra önem-

li bir kimse olarak döndü yurda; Petersburg'da oldukça büyük bir memuriyete getirildi. İhmenev'de onun yeniden evlenmeye, varlıklı, tanınmış bir ailenin kızını almaya hazırlandığı söylentileri dolanıyordu. Nikolay Sergeïç sevinçten ellerini ogusturarak «Gördünüz mü, diyordu, kodamanlar sınıfına giriyor bizimki!» O sıralar Petersburg'da üniversitedeydim; hatırlıyorum, İhmenev bana mektup yazıp, Prens'in evleneceği haberinin doğru olup olmadığını araştırmamı istemişti. Prense de bir mektup yazmış, beni himayesine almasını dilemişti; ama Prens cevap vermedi bu mektubuna. Sadece, Kontun evinde yeterince yetistirildikten sonra liseye giden Prens'in oğlunun, on dokuz yaşında öğrenimini bitirdiğini öğrenebildim.

İh-menev'lere bunu yazdim. Prensın, oğlunu çok sevdigini, bir dedigini iki etmedigini, simdiden onun gelecegi için ugrastigini da ekledim. Bütün bu bilgileri Prensın oğlunun tanıdigi olan öğrenci arkadaşlarımdan almistim. İste tam o günlerde, güzel bir sabah Nikolay Sergeiç Prensten onu pek sasirtan bir mektup aldı... Yukarda da söyledigim gibi, Nikolay Sergeiç'le ilişkilerini o zamana kadar resmi is mektuplarıyla sürdüren Prens şimdi son derece içten, dostça bir tavırla aile sırlarını açıyordu ona: Oğlundan yakiniyor, kötü davranıslarına üzüldüğünü yazıyordu. Oğlunu temize çıkarmak için de ekliyordu: «Bu yasta bir çocuğun ufak tefek hataları pek önemli sayılmaz tabii aslında». Ceza olarak bir zaman için köye, İhmanev'in yanına yollamaya karar vermisti oğlunu. Prens, «Dünyanın en iyi yürekli, dürüst insani Nikolay Sergeiç'e, özellikle Anna Andreyevna'ya» güvendiğini yazıyor; onlardan, yaramaz oğlunu ailelerine kabul etmelerini, ona biraz akıl vermelerini, ellerinden gelirse onu sevmelerini, en önemlisi de uslandırmalarını, «insan hayatında öylesine önemli yeri olan kurtarıcı kesin ilkeleri ona asılamalarını» diliyordu. Yaslı İh-menev tabii dört elle sarıldı ise. Genç Prens geldi sonunda; öz çocukları gibi karsıladılar onu. Kısa bir zaman sonra Nikolay Sergeiç onu canı gibi seviyordu. Hattâ sonraları, Prensle İhmenev tamamen ayrıldıkları zaman, ihtiyar bazan mutlu bir gülümsemeyle anardı Alyosa'sını - Prens Aleksey Petroviç'e Alyosa'm derdi. - Gerçekten de pek tatlı bir çocuktu bu: Yakisikli, kız gibi narin yapılı, sinirliydi. Öte yandan neseli, temiz yürekli, duyguluydu da... İhmenev'lerin evinde pek seviliyordu. On dokuz yasında olduğu halde, çocukluğu hâlâ atamamisti ü-zerinden. Söylentilere bakılırsa üzerine titreyen babasının, onu köye niçin sürdüğünü anlamak güçtü. Delikanlinin Petersburg'da düzensiz bir hayat yasadığını, çalışmak istemediğini, babasının da bunlara üzüldüğünü söylüyorlardı. Nikolay Sergeiç, Alyosa'ya bu konuda hiç bir şey sormadı; Pyotr Aleksandroviç de mektubunda oğlunu sürmesinin asıl nedeninden söz etmemisti. Bununla beraber birtakim söylentiler dolasiyordu ortalıkta: Alyosa'nın bağışlanamayacak kadar ağır bir yaramazlık yaptığınan, sosyeteden bir bayanla gizli ilişkisinden, birisini düelloya çağırıldığından, kumarda büyük bir para kaybettığından söz ediyorlardı. Baska birisinin parasını yedigi bile söyleniyordu. Prensın, oğlunu bir suçı olduğu için değil de birtakim bencil düşünceleri yüzünden köye yolladığını söyleyenler de vardı. Nikolay Sergeiç bu sonuncu söylentiye nefretle reddediyordu. Çocukluk çağında Prensi hiç görmemiş olan Alyosa da taparcasına seviyordu babasını zaten; ondan söz ederken cosuyor, heyecanlanıyordu. Babasının etkisi altında olduğu belliydi. Alyosa bazan, babasının da kendisinin de aynı zamanda kur yaptıkları bir kontesten, onun (Alyosa'nın) kadını elde etmesine babasının çok sinirlendiğinden söz ediyordu. Bu hikâyeyi daima heyecanla, çocuksu bir içtenlikle, çin çin öten neseli kakhahalar atarak anlatıyordu; ama Nikolay

i Sergeiç onu hemen susturuyordu. Alyosa, babasının evlenmek niyetinde olduğunu da doğruluyordu. Hemen hemen bir yıl olmustu köye sürgün geleli. Belirli zamanlarda saygılı, ağırbaşlı mektuplar yazıyordu babasına. Sonunda Vasilyevski'ye o kadar alisti ki, Prens yazın köye geldiğinde (İhmenev'leri daha önceden haberdar etmist) sürgün, köyde kalmasına izin vermesi için yalvarıp yakarmaya baslamisti babasına. Köy hayatının tam ona göre bir hayat olduğunu söyliyordu. Alyosa'nın verdiği her karar, kapıldığı her heves asiri duygululugun- , dan, heyecanlı yaradilisından, bazan saçmalığa varan havailiginden, dis etkilere pek çabuk kapılmasından, iradesinin olmayışından geliyordu. Ama Prens kuskulu kuskulu dinledi oğlunun, bu dileğini... Nikolay Sergeiç eski «dostu» nu güç tanıyabildi: Çok degismisti Prens Pyotr Aleksandroviç. Nikolay Sergeiç'e karsi pek bir tuhaf davranıyordu; hesaplar gözden geçirilirken igrnç bir titizlik, cimrilik, anlaşılmaz bir kusu gösterdi. Bütün bunlar pek üzdü dürüst İhmenev'i; uzun süre inanmak istemedi. On dört yıl önce Vasilyevski'ye gelen Prens degildi bu sanki: Simdi bütün komsularıyla - önemli olanlarıyla tabii - tanisti. Nikolay Sergeiç'e hiç gelmiyor, bir usagiymis gibi davranıyordu. Birden acayip bir şey oldu: durup dururken tamamen ayrıldılar Prensle Nikolay Sergeiç. Birbirlerine kötü sözler söylediler, İhmenev öfkeyle çikip gitti Vasilyevski'den, ama olay bununla kapanmadı. Çevrede igrnç dedikodular dolasmaya baslamisti. Genç prensin yaradiliştan zayıf olduğunu sezinleyen Nikolay Sergeiç'in, onun eksikliklerinden yararlanmaya çalıştığını; kızı Natasa'nın (o sıralar daha on yedisinde olan Natasa'nın) yirmi yasındaki delikanliyi kendine zorla âşik ettiğini; anasıyla babasının - hiç farkında degilmisler gibi davrandıkları halde - bu aski körüklediklerini söyliyorlardı. Sözde, kurnaz, «ahlâksız» Natasa, gene onun ugrasması sonucu komsu toprak sahiplerinin evlerindeki sayıları hayli kabarık olan kibar kızlardan hiç birini görmek fırsatını bulamayan delikanliyi nihayet büyülemisti. Sonra, sevgililerin Vasilyevski'ye on bes verst uzaklıkta olan Grigoryev köyünde evlenmeye karar verdiklerini iddia edenler de vardı. «Tabii Natasa'nın anne babasından gizli, diyorlardı. Ama İhmenev'le karisi her şeyi pekâlâ biliyorlar, kızlarını kiskirtiyorlardı». Sözün kisasi, çevrenin kadınli erkekli dedikoducularının bu olayla uydurup uydurup söylediklerini sıralayacak olsak baslibasına bir kitap olurdu. Isın tuhafı, Prens bütün bunlara inanmış, hattâ Vasilyevski'ye de sırf Petersburg'dayken aldığı imzasız bir mektup üzerine gelmist. Hiç kusu yok ki Nikolay Sergeiç'i birazcık olsun tanıyan bir insan bu iftiraların bir tekine bile inanamazdı; gelgelelim herkese bir şeyler olmustu; her kafadan bir ses çıkıyor, herkes dudak bükerek basını sallıyor... zavallı ihtiyarı kesinlikle suçluyordu. İhmenev, kızını dedikoduculara karsi savunmaya kalkışmayacak kadar gururluydu. Karısına da komsularına her hangi bir açıklamada bulunmamasını siki siki tembıhlemisti. iftiraya ugrayan Natasa'-ninsa

bir yıl sonra bile bir şeyden haberi yoktu: Olayları büyük bir titizlikle saklamışlardı ondan; on iki yaşında bir kız kadar neseli, saftı.

Bu arada kavga da gittikçe kızışıyordu. Yaltakçılar bos durmuyorlardı. Birtakim fitneciler, tanıklar çıktı ortaya; Prensi Nikolay Sergeïç'in Vasilyevski'yi yıllardan beri hiç de dürüst yönetmedigine inandırmayı sonunda basardılar. Dahası var: Sözde üç yıl önceki kuru satışında Nikolay Sergeïç on iki bin gümüş rubleyi iç etmiş; bu konuda açık seçik, yasalara uygun deliller varmış; üstelik, koruyu satarken Prensten izin falan da almamış, kendi bildiği gibi hareket etmiş, mal sahibini her iş olup bittikten sonra korunun satılmasına razı etmiş, satıstan

aldığı paranın çoğunu da cebe indirmiş. Sonradan da anlaşıldığı gibi, bütün bunlar iftiraydı tabii, ama Prens söylenenlerin hepsine inandı, herkesin içinde Nikolay Sergeïç'in yüzüne karşı «hirsız» diye haykirdi. İhmenev tutamadı kendini, hakarete hakaretle karşılık verdi. Büyük bir rezalet oldu. Dâva hemen başladı. Nikolay Sergeïç birtakim kâğıtları saklamadığı; daha önemlisi, ne koruyucusu, ne de bu gibi durumlarda tecrübesi olduğu için dâva aleyhine isliyordu. Çiftliğine haciz kondu. Sınırları fena halde bozulan ihtiyar, il merkezindeki dâvayı tecrübeli avukatına bırakıp, durumu yakından izlemek için Petersburg'a geldi.. Sanıyorum kısa bir zaman sonra Prens, İhmenev'i bos yere kıldığını anlamıştı. Ne var ki, birbirlerine çok ağır hakaret etmişlerdi, barısamazlardı. Prens dâvayı kendi lehine çevirmek, yani eski çiftlik kâhyasının elinden son lokmasını almak için bütün gücüyle çalışıyordu.

V

Böylece Petersburg'a taşınmış oldu İhmenev'ler., Bunca uzun bir ayrılıktan sonra Natasa'yla karşılaşmami anlatmaya girmeyeceğim. Aradan geçen dört yıl içinde bir gün bile unutmamıştım onu. Natasa'yı hatırladıkça içimi dolduran duygunun ne olduğunu o zamanlar bilmiyordum tabii, ama bu ikinci buluşmamızdan kısa bir süre sonra, kaderimin onunkine bağlı olduğunu anladım. Basta, gelişlerinin ilk günleri aradan geçen dört yılın onu pek az degistirdiğini, ayrılmamızdan önceki küçük kız olarak kaldığını sanıyordum. Ama günler geçtikçe onda

Ezilenler - F : 3

yeni, o zamana kadar bilmediğim, sanki benden mahsus saklanmış bir şeyler sezinlemeye başlamıştım. Gerçek yanlarını benden gizler gibi bir hali vardı... bunları bir bir sezinlemek ne hostu! Petersburg'a geldiklerinde ihtiyar pek sınırlı, huysuzdu. İşleri kötüydü. Durmadan söyleniyor, dâvayla ilgili kâğıtlarla uğrasiyordu; bize baktığı yoktu. Anna Andreyevna aklını yitirmiş gibi dolasiyordu ortada, neye ugradığını bilmiyordu. Petersburg ürkütmüştü onu. Eski günlerinin, İhmenevka'nın özlemiyle ağlayıp sizliyor; gelinlik çağa gelen Natasa'nın geleceğini düşüncecek kimse yok diye üzüldüğü; içini dökebileceği baska kimsesi olmadığı için bana tuhaf itiraflarda bulunuyordu.

İşte tam o sıralarda, onların gelisinden biraz önce, edebiyat alanına atıldığım ilk romanımı yeni bitirmiş, işin acemisi olduğum için eserimi ne yapacağımı, kime vereceğimi bilmiyordum. İhmenev'lerin evinde hiç söz etmemiştim bundan; avare dolastığım, çalışmadığım, kendime bir iş aramadığım için neredeyse kavga edeceklerdi benimle, İhtiyar azarlıyordu beni - beni bir evlât bilerek tabii. - Roman yazdığımı onlara söylemekten düpedüz utanıyordum. Çalışmakta gönlümün olmadığını, roman yazmak istediğimi nasıl açabilirdim onlara? Bu yüzden sırası gelinceye kadar yalan söyledim, var gücümle iş aradığımı, ama bulamadığımı inandırdım onları, ihtiyarın yalan söyleyip söylemediğini araştırarak durumu yoktu. Hatırlıyorum, bir keresinde Natasa, babasıyla konuşmamızı sonuna kadar dinledikten sonra esrarlı bir tavırla bir köseye çekti beni; nemli gözlerle, geleceğimi düşünmem için yalvardı, sorular sordu, bir şey öğrenemeyince de, işi avareliğe verip kendimi mahvetmeyeceğime dair yemin ettirdi bana. Gerçi ne yaptığımı, neyle uğrastığımı açmadım ona, ama yaptımı, ilk romanımı begendiğini açığa vuran tek sözcüğünün o anda benim için, sonraları e-

35

İstirmenlerden, edebiyattan anlayanlardan duyduğum övgülerden çok çok değerli olduğunu hatırlıyorum. Sonunda çıktı romanım. Daha basılmadan çok önce edebiyat dünyasında hayli gürültü koparmıştı. Müsveddelerimi okuyan B. (1) bir çocuk gibi cosmuştu. Hayır! Mutlu olduğum anlar olduysa bu, ilk başarımın verdiği sarhosluk dakikaları değil, romanımın müsveddelerini hiç kimseye okumadan, göstermeden önceki günlerdi: Coskun umutlar, hayaller, çalışma tutkusuyla geçirdiğim uzun geceler mutluydum; yakınlarımmış gibi benimsediğim, gerçekten ayırdedilemeyen, yarattığım kişilerle, hayallerimle beraber geçirdiğim geceler... Kahramanlarımla güler, gene onlarla acı çekerdim. Zavallılar ağlarken benim de gözyası döktüğüm olurdu... ihtiyarların, önce pek sastıkları halde, ilk başarımına ne çok sevindiklerini anlatamam! Söz gelimi Anna Andreyevna, herkesin öve öve bitiremediği yazarın o küçücük Vanya olduğuna inanmıyor, basını sallıyordu. İhmenev uzun süre teslim olmadı, romanımla ilgili ilk söylentiler çıkmaya başladığında korktu bile; geleceğimi mahvettiğimi, yazarların çoğunlukla derbeder insanlar olduklarını söylüyordu. Ama ardi kesilmeyen övgüler, dergilerde çıkan yazılar; nihayet, düşüncelerine gözü kapalı inandığı bazı kimselerden duyduğu benimle ilgili iyi sözler, görüşünü degistirmek zorunda bıraktı onu. Birden elime para geçtiğini görünce, hele bir de insanın edebiyattan ne kadar para kazanabileceğini ögre-nince son

kuskulari da kayboldu. içindeki kuskulardan kurtuldugu anda kendini tam, coskun bir inanca kaptiran insanlardan olan ihtiyar, mutluluguma bir çocuk gibi sevinerek geleceğim üzerine sinir tanimayan, göz kamas-

(1) Burada Dostoyevski'nin ilk romani «insanciklar» la dev-ünlü elestirmeni Belinski'den söz ediliyor. (E. A.)

tirici hayâller kurmaya, umutlar beslemeye baslamisti. Her gün baska bir plân kuruyordu; neler neler yoktu bu plânlarda! Bana karsi davranislarinda, o zamana kadar olmayan, bambaska bir saygi vardi. Ama kimi zaman, birden gene kuskuya kapildigi, en heyecanlı aninda ne söyleyeceğini sasirdigi oluyordu. «Yazar, ozan! Ne tuhaf... Ozanlardan adam olan, rütbe kazanan olmus mudur? Geveze, sapik insanlardır!» Onun bu çesit kuskulara daha çok hava kararirken kapildigi kaçmamisti gözümden (o mutlu günleri unutabilir miyim hiç!) Bizim ihtiyar, ortalik kararmaya basladiginda nedense daha bir karamsar, duygulu, vesveseli olurdu. Natasa'yla ben bilirdik bunu, önemsemezdik. Hatirliyorum, general Sumarokov'dan, Derjavin'e içinde birkaç köpek bulunan bir enfiye kutusu yollanilmasi olayindan, Çariçenin Lomonosov'u ziyaret edisinden, Pus-kin'den, Gogol'den söz ederek avutmaya çalisirdim onu.

Bunlari belki de ilk kez duyan ihtiyar,

- Biliyorum canim, hepsini biliyorum, derdi. Him ! Bak Vanya, senin su yazdigin seyin manzum olmadigina sevindim. Siir saçmaliktir bence. Itiraza kalkisma hemen, bu ihtiyara güven; kötülüğünü istemem senin; evet saçmalik, düpedüz saçmaliktir siir, issiz güçsüzlerin ugrasacağı bir sey! Siir yazmak lise öğrencilerine yakisir... Bu siir belâsi var ya, sizin gençligi toptan çildirtacak sonunda... Tatalim ki Puskin büyük bir ozandır, kime ne bundan! Siir degil mi yazdiklari... hava civa yani... Yazdigi bazi seyleri okudum okumasina... Düz yazi baskadır! Yazar okuyucularim egitmek olanagina bile sahiptir burada... ulus sevgisini, ya da erdemi insanlari içine yerlestirebilir... öyle degil mi? Anlatmak istedigimi anlatamıyorum canim ama anliyorsun beni tabii; seni sevdiğim için söylüyorum bunlari.

Romanimi getirdigim gün, çaydan sonra hep beraber

37 -

yuvarlak masaya oturdugumuzda babacan bir tavirle,

- Hadi bakalim oku, dedi. Oku da görelim neler yazmissin; herkes senden söz ediyor! Görelim bakalim! Kitabı açip, okumaya hazirlandim. Romanim o aksam yeni çikmisti baskidan, bir tanesini kaptigim gibi solugu Ihmanev'lerde almistim.

Romanimi onlara daha önce, editördeki müsveddelerimden okuyamadigim için üzülüyordum. Natasa üzüntüsünden agliyor, benimle çekisiyor, romanimi ondan önce baskalari okuyor diye sitem ediyordu bana... Ama sonunda masanin basindaydik iste. Ihtiyar son derece ciddi, elestirmeye hazır bir tavir takinmisti. Ince eleyip sik dokumak, «durumu anlamak» istiyordu. Karisinin da pek magrur bir görünüsü vardi; romanimin okunmasi serefine neredeyse yeni bosörtüsünü takacakti. Sevgili kizi Natasa'ya ne zamandır sonsuz bir sevgiyle baktigimin; onunla konusurken heyecanlandigimin, Natasa'nin da bana eskisinden daha bir içten baktiginin farkindaydi. E-vet, nihayet o an; basari, mutluluk âni gelmisti! Yasli kadın, kocasinin beni biraz fazla ögmeye basladiginin, kiziyla bana tuhaf tuhaf baktiginin da farkindaydi... birden ürküttü onu bu: Ne olursa olsun, bir kont, bir prens, hiç degilse dokuzuncu dereceden, kordonlu, genç, yakisikli bir memur bile degildim! Anna Andreyevna yarim seylerle yetinmeyi sevmezdi.

«Göklere çıkariyorlar onu, diye geçiriyordu içinden, ama nedenini bilen yok. Yazarmis, ozanmis... Ne demekmis yazar?»

VI

Bir oturusta okudum onlara romanimi. Çaydan hemen sonra baslamistik, kalktigimizda saat gecenin ikisiydi. Ihtiyar basta biraz eksitmisti yüzünü. Yüce, belki kendisinin de anlayamayacağı, ama gene de yüce bir sey-3er bekliyordu; oysa çika çika günlük, bildigimiz, çevremizde gördüğümüz basit seyler çikmisti karsisina. Kahramanim büyük ya da ilginç, hiç degilse Roslavlev gibi Yuri Miloslavski (1) gibi tarihe geçmiş kisiler olsaydi bari; oysa resmî giysisinin düğmeleri bile kopuk, zavalli, kisiligi olmayan, hattâ aptalca bir memurun öyküsüydü bu; hem öylesine sade, ari bir dille anlatilmisti ki bunlar... Çok tuhafti! Anna Andreyevna soru dolu bakislarim kocasinin yüzünden ayirmiyordu; bir seye alinmis gibi surat da asiyordu: «Böyle saçmalari basmaya, dinlemeye deger mi? Para verip bunu alanlar da olacak ha!» demek istedigiy yüzünden belliydi. Natasa dikkat kesilmis, dudaklarima, her sözücügü nasıl söyledigime bakarak dinliyor, kendi de o güzelim dudaklarini oynatiyordu. Sonra mi ne oldu? Daha yariya gelmemistim ki, dinleyicilerimin gözlerinden sipir sipir yaslar akmaya baslamisti. Anna Andreyevna agliyor, - mirildanmalarindan anladigima göre - kahramanima aciyor, ugradigi felâketlerde ona birazcik olsun yardımcı olabilmeyi yürekten istiyordu, ihtiyar ise büyüğü, yüceyi bir yana atmış, «Pek öyle ahim sahim bir sey olmadigi bastan belliydi zaten, diyor-du; basbayagi bir hikâye iste; ama kisinin yüregine isliyor; adam yerine koymadigimiz silik, ezik bir zavallinin da bir insan oldugunu, kardesimiz sayildigini duyuyor insan içinde!» Natasa hem agliyor hem dinliyor, arada bir masanin altindan kolumu gizlice var gücüyle sikiyordu. Romanimin okunusu bitti. Natasa ayaga kalkti; yanaklari al al olmustu, gözlerinde yaslar parliyordu; birden elimi yakaladi, öptü, kosarak çikti odadan. Annesiyle babasi bakistilar. Kizinin hareketine sasan Ihmanev,

- Böyle duyguludur iste bu kız, dedi, ama kötü bir
(1) M.N. Zagoskin'in (1789-1852) aynı adlı romanlarının iki kahramanı.

sey değil bu, hattâ iyi, çok iyi!

Natasayı - aynı zamanda nedense beni de - temize çıkarmak istiyormuş gibi karısına kaçamak bir göz atarak,

- İyi kızıdır... diye mirildandi.

Gelgelelim Anna Andreyevna, ben okurken heyecanlandığı, duygulandığı halde, söyle söylemek istiyormuş, gibi bakıyordu:

«İyi yazmış, anladık; ama ne diye kendimizi paralı-yalım?» v.b.

Biraz sonra döndü Natasa; neseli, mutluydu, yanından geçerken gizlice bir çimdik attı bana. İhtiyar gene «ciddi» tavrını takinip romanımı elestirecek oldu ama sevincinden tutamadı kendini, duygulandı:

- Enfes bir şey bu, Vanya, dedi, enfes! Yüregim öyle rahatladı ki sorma! Bu kadarını beklemiyordum senden doğrusu! Yüce, parlak bir şey değil, belli bu... «Moskova'nın Kurtuluşu» vardır bende, Moskova'da yazılmış. Nasıl söylesem sana, kitabın yüce, çok yüce bir şey olduğu daha ilk satırından belli... Ama biliyor musun Vanya, seninki daha bir basit, anlaşılır olmuştur. En çok hosuma giden yani da anlaşılması! İnsan kahramanları daha bir yakın hissediyor kendine, sanki olaylar benim basımdan geçmiş. Ötekiler gibi yazmış olsaydın, kendin de bir şey anlamazdın yazdığından. Yalnız dilini biraz düzeltmen gerek: Gerçi öğüyorsun seni ya, ne dersin de dilin biraz yavan kaçıyor, yüceligi yok... Ama iş isten geçti artık, basıldı bir kere. İkinci baskıda düzeltiriz. İkinci baskı yapar mı dersin romanın? O zaman gene para alırsın... Him!

Anna Andreyevna,

- Gerçekten verdiler mi sana o kadar parayı, Ivan Petroviç? diye sordu. İnanamıyorum bir türlü. Aman Allahım, artık nelere para veriyorlar!

Gittikçe duygulanan ihtiyar,

- Sana bir şey söyleyeyim mi Vanya? diye atıldı, gerçi bir memuriyet falan değildir bu seninki, ama gene de bir meslek sayılır. Büyükler de okuyacak senin kitaplarını. Gogol'e bilmem ne kadar yıllık bağlandığını, Avrupa'ya gönderildiğini söylüyorsun. Sana da niçin yapmasınlar aynı şeyi? Öyle değil mi? Daha erken midir dersin? Bir roman daha, yazmalısın değil mi? Öyleyse yaz sen de birader, bir an önce yaz! Basariya ulaştım diye gevseme hemen. Demir tavında dövülür!

Kendisinden öylesine emin, öylesine içten konuşuyordu ki, sözünü kesmeye, hayallerine set çekmeye kıyamadım.

- Bakarsın bir enfiye kutusu verirler sana... Ne diyeceksin? Gönülleri öyle isterse bir şey diyemezsin ki. Tesvik için olur mu olur.

Sol gözünü anlamlı anlamlı kirparak fisildadi:

- Kim bilir, belki saraya bile kabul edilirsin. Olmaz mı yani? Henüz erken mi yoksa?

Anna Andreyevna alınmış gibi atıldı:

- Saraya ha! içtenlikle gülümseyerek,

- Biraz daha gayret ederseniz general yapacaksınız beni, dedim.

İhtiyar da gülümsedi. Pek mutluydu. O aralık bize kahvaltı hazırlayan Natasa neseyle,

- Ekselans yemeğe buyurmazlar mı acaba? diye seslendi.

Kahkahalarla gülmeye başlayıp kostu, babasının boynuna siki siki sarıldı.

- Sevgili babacığım, canım babacığım! İhtiyar duygulanmıştı.

- Anladık, anladık, pekâlâ! Bilirsin, içimden geldi-

gi gibi konusurum daima. General olsun olmasın, şimdi kahvaltımızı yapalım.

Sevgili kızının pembeleşmiş yanagını oksayarak - her fırsatta oksardı Natasa'nın yanagını,

- Hani ya çok da duygulusun! diye ekledi. Sonra bana döndü.

- Seni sevdiğim için söyledim bunları Vanya. Gerçi general değilsin (generallik çok uzak sana), ama ne olursa olsun, tanınmış bir kisinin, bir müellifsin!

- Şimdi yazar diyorlar babacığım.

- Müellif demiyorlar mı artık? Bilmiyordum. Varsın yazar desinler, asil söylemek istediğim suydur: Roman yazdı diye adamı mabeyinci yapmazlar tabii - böyle buseyi düşünmek saçmalık olur - ama gene de yükselirsin; atase falan yaparlar seni hiç olmazsa. Sağlığının düzelmesi, ya da bilgini görgünü arttırman için Avrupa'ya, İtalya'ya yollarlar belki; para yardımı yaparlar. Yeter ki dürüst ol; parayı, saygıyı onun bunun himmetiyle değil, hakederek kazan...

Anna Andreyevna gülümseyerek,

- «Burnun da büyümesin Ivan Petroviç, dedi.

- Oldu olacak bir de yıldız taksinlar göğsüne bari, babacığım, ataselik nedir ki!

Koluma bir cimcik daha attı Natasa, İhtiyar, yanakları al al olmuş, gözleri neseden birer yıldız gibi pirildayan kızına heyecanla baktı.

- Bu kız da hep alay eder benimle! Galiba gene fazla ileri gittim çocuklar; her zaman böyleyimdir zaten... ama sana bir şey söyleyeyim mi Vanya, pek sade bir görünüşün var...
- Aman Allahım! Kime benzesin istiyorsun babacığım?
- Hayır canım, onu söylemek istemedim. Lâf ola be- ri gele iste. Vanya, öyle bir yüzün var ki... Yani ozanla-
rinkine hiç benzemiyor demek istiyorum... Duyduğuma göre uçuk benizli olurmuş ozanlar, saçlarını
uzatırlarmış, gözlerinde anlaşılmaz bir parıltı sezilirmiş... Goethe, daha başka ozanlar da öyleymiş sözün
gelisi... Abbaddon-ne'de (1) okudum bunu... Gene saçmalamaya başladım galiba, ne dersiniz? Su
yaramaz da nasıl üzerime üzerime geliyor! Bilgin değilim ben dostlarım, sadece duygularım kuvvetlidir.
Yüzün yüz değilmiş, olsun varsın, o kadar önemli değildir bu, hele benim için üç kat iyidir de... Onun için
söylemiyorum... Sadece dürüst ol yeter Vanya, önce dürüst olmaya bak; gözün yukarlarda olmasın! Önünde
geniş bir yol vardır. Dosdogru yürü bu yolda, sana asil söylemek istediğim buydu iste!
Ne güzel günlerdi onlar! Bos zamanlarımı, bütün aksamlarımı onlarda geçiriyordum, ihtiyara edebiyat
dünyasından, nedense birden pek ilgilenmeye başladığı edebiyatçılarından haberler getiriyordum. Ona çok
sözünü ettığım B. nin elestiri yazılarını bile okuyordum. Gerçi bir şey anlamadığı yoktu ama heyecanla
öğüyordu onu, «Kuzeyli Ana Ari» da yazan düşmanlarına ates püskürüyordu. Anna Andreyevna gözlerini
Natasa'yla benden ayırmıyordu, ama biz gene de birbirimize söyleyeceğimizi söyledik! Natasa'nın, basını
önüne eğip, yarım açık dudakları arasından evet diye fisildediğini sonunda duymuştum. İhtiyarlar da öğrendi
durumu, düşünüp tasindılar; Anna Andreyevna basını uzun uzun salladı durdu. Sasırmıştı, ne
söyleyeceğini bilemiyordu, inanmamıştı bana.
- Simdi işlerin iyi Ivan Petroviç, dedi, ya günün briinde bozulursa, ya bir aksilik olursa? Küçük bir
memuriyete girsen nasıl olurdu acaba? İhtiyar biraz düşündükten sonra,
(D N.A. Polevoy'un (1796-1846) romantik uzun hikâyesi.

_ 43 _

- Bak ne diyeceğim sana Vanya, dedi, farkınday-dim zaten durumun, ne yalan söyleyeyim, hosuma da
gitmiyordu değil, senle Natasa... doğrusu çok iyi bir şey bu ! Biliyor musun Vanya, henüz ikiniz de çok
gençsiniz; sonra, Anna Andreyevna da haklı. Bekleyelim, bakalım zaman ne gösterecek. Bir kabiliyet, hattâ
üstün bir kabiliyet olduğunu kabul edelim... ama ilk basta söyledikleri gibi dâhi de değilsin, basbayagi bir
kabiliyetsin, o kadar (bugün «Ana An» senin için böyle yazıyor, sabahleyin okudum; çok kötü tanıtıyor seni;
ne biçim bir gazetedir bu allasen!) Evet! Görüyorsun ya: Kabiliyet insanın geleceğine güvenle bakmasına
yetmiyor; ikinizin de elinde avucunda yok. Bir buçuk, hiç değilse bir yıl bekleyelim: işlerin iyi gider, edebiyat
alanında kendine sağlam bir yer yaparsan Natasa senindir; basaramazsan karan sen vereceksin genel..
Bilirim, dürüstsündür, iyi düşün tasin!..

Böyle karar vermistik. Bir yıl sonra bakın neler oldu.

Evet, tam bir yıl geçmişti aradan! Güzel bir eylül aksami, bitkin bir durumda benim ihtiyarların yanına girdim,
sandalyenin üzerine yığıldım. Soluk alamıyor, bayılmamak için kendimi zor tutuyordum; öyle ki, beni bu
durumda görünce korktular. Ama basımın dönmesinin, yüregimin sıkışmasının sebebi, kapılarına on kere
gelip, çalmadan geri dönmem değildi... Edebiyat alanında başarı sağlayamamam, paraya, üne
kavuşamamam, «atase» falan olamamam, sağlığımın düzelmesi için italya'ya gönderilmekten çok uzak
bulunmam da değildi ...insan bazan bir yılda on yıl yaşayabildiği; Natasa'm da böyle bir yıl geçirdiği için bu
durumdaydım. Aramızla dipsiz bir uçurum vardı... Hatırlıyorum, ihtiyarın karsısında oturmuş, hiç konuşmuyor,
sapkamin zaten kırık kenarlarını farkına- 44 -

varmadan iyice kırıyordum. Neden bilmem, Natasa'nın çıkmasını bekliyordum. Üzerimdeki elbise pek eskiydi,
üstelik boldu. Zayıflamış, süzülmüştüm, benzim de uçuktu... gene de ozana benzemiyordum, bir zamanlar
babacan Nikolay Sergeiç'in öylesine istediği yüce piriltılar da yoktu gözlerimde. Anna Andreyevna yüzüme
acıyarak bakıyor, içinden şöyle geçiriyordu:

«Natasa'yi az kaldı veriyorduk ona, Tanrı korudu!» Elem dolu bir sesle - hâlâ kulagimdadir o sesi, - Çay ister
miydiniz acaba Ivan Petroviç ? diye sordu (Semaver masanın üzerinde kayınıyordu). Daha nasilsiniz
bakalım? Pek hasta görünüyorsunuz.

Bugünmüs gibi gözümün önündedir: Böyle söylüyordu ama gözlerinde başka bir endişe vardı. Sogumus çayı
önünde, dalgın dalgın oturan kocasının bakışlarındaki kederdi bunun sebebi. Prens Valkonski'yle
aralarındaki dâvanın iyice kötüye gittigini, baslarına başka aksiliklerin de geldigini, bütün bunların Nikolay
Sergeiç'i hasta ettigini biliyordum. Dâvanın açılmasına sebep olan genç Prens bes ay önce bir fırsatını
bulmuş, İhmenev'lere gelmişti. Alyosa'sını öz oğlu gibi seven ihtiyar - anmadığı gün yoktu onu - sevgiyle
karsılamıştı delikanlıyı, Vasil-yevski'yi hatırlayan Anna Andreyevna ağlamıştı. Alyosa o günden sonra -
babasından gizli - daha sık gelip gitmeye balsamıştı onlara. Dürüst, içi disi bir Nikolay Ser-geiç ihtiyatlı
davranmayı kendisi için küçülme saydığından, böyle bir seye kalkışmıyordu. Soylu gururu, durumu öğrenince
Prens'in ne diyeceğini düşünmeye bırakmıyordu onu; düşmanın yersiz kuskularını küçümsüyordu-du.
Gelgelelim, onu bekleyen hakaretlere dayanıp dayanamayacağını da bilmiyordu. Genç prens hemen her gün
gelmeye başlamıştı onlara. İhtiyarlar hoslanıyorlardı ondan. Aksam geç saatlere, hattâ gece yarılarna
kadar oturuyordu. Sonunda babası öğrendi her şeyi tabii. Çirkin

bir dedikodu çıktı. Gene aynı konuda, korkunç bir mektupla hakaret etti ona, ogluna da İhmenev'lere gitmeyi kesinlikle yasakladı. Onlara gıdisimden iki hafta önce olmuştı bu İhtiyar perisan bir haldeydi. Nasıl üzülmeydi! Hiç bir günahi olmayan, tertemiz Natasa'sını gene bu iğrenç iftiraya, bu çamura sokmuşlardı. Aynı adam kızını ikinci kere lekeliyordu... Karsılıksız mı bırakacaktı bütün bunları! Bu felâket önce birkaç gün yataga düşürdü onu. Hepsini biliyordum bunların. Üç haftadır bitkin bir durumda evde yattığım halde, her şeyden bütün ayrıntılarıyla haberdardım. Bildiğim bir şey daha vardı... hayır, hayır! O zamanlar sadece hissediyordum bunu, biliyordum ama inanmıyordum. Onları Prens olayından da çok endiseleniren bir şeyin olduğunu sezinliyor, içim sızlıyordu. Evet, üzülmüyor; öğrenmekten, inanmaktan korkuyor; o mesum âni uzaklaştırmak için var gücümle çalışıyordum. Oysa şimdi onun için gelmişim. O akşam bilmediğim bir kuvvet sürüklemisti beni oraya sanki! İhtiyar birden kendine gelmiş gibi,

- Evet Vanya, dedi, hasta mıydın yoksa? Ne zamandır görünmüyorsun. Sana karşı suçluyum: Epeydir gelip yoklamak istiyordum seni ama olmadı iste...

Gene daldı.

- Biraz rahatsızdım, dedim.

İhtiyar gene bir dakika sonra cevap verdi:

- Him, rahatsızdın demek! Rahatsızdın ha! Kaç kere söyledim sana, uyardım ama dinlemedin ki! Demek öyle. Evet Vanya'cığım, sanat tanrısı yüzyıllardan beri aç bîlâc oturur tavan arasında, daima da oturacaktır. Böyledir bu!

Evet, hiç iyi değildi ihtiyarın durumu. Kendi yüreği yaralı olmasaydı aç sanat tanrisinden bana söz etmezdi. Gözlerimi yüzüne dikmişim: Sapsarıydı yüzü; bakışlarında, cevabını bulamadığı bir soru, bir saskinlik vardı. Son derece heyecanlı, sinirliydi. Karısı endişeyle bakıyordu ona, basım sallıyordu. Kocası basını bir an öte yana çevirince, baskıyla gizlice onu gösterdi bana.

Endişeli bir sesle sordum Anna Andreyevna'ya:

- Natalya Nikolayevna'nın sağlığı nasıl? Evde mi kendisi ?

Yaslı kadın, soruma cevap bulmakta güçlük çekiyormuş gibi,

- Evde, anam babam, evde, dedi. Şimdi gelecek. Dile kolay! Üç hafta görmediniz birbirinizi! Son günlerde bir tuhaf oldu, hasta mı iyi mi anlaşılmıyor!

Ürkek ürkek kocasına bir göz attı. Nikolay Sergeiç isteksiz isteksiz,

- Ne olmuş ki? dedi. Hiç bir şeyi yok. Gayet iyidir. Genç kız oluyor artık, çocukluktan çıkıyor, olagandır bu kadari. Genç kız kederini, tutkusunu anlamak öyle kolay-degildir.

Anna Andreyevna atıldı hemen.

- Ne de tutku ya!

Gücenmişti. İhtiyar karşılık vermedi; parmaklarıyla masaya vuruyordu. Dehşet içinde, «Aman Allahım, aralarında bir şey mi geçti yoksa?» diye soruyordum kendi kendime. İhmenev gene başladı:

- Sizin işler nasıl bakalım? B. hâlâ elestiri mi yazıyor?

- Evet.

İhtiyar, kolunu sallayarak,

- Ah Vanya, Vanya! dedi. Elestirinin sırası mı şimdi ?

Kapı açıldı, Natasa girdi içeri.

VII

Sapkasi elindeydi, piyanounun üzerine koydu onur

47

sonra benim yanına geldi, bir şey söylemeden elini uzattı. Dudakları hafifçe kipirdiyordu; bir şey, «hos geldin» demek istiyordu sanki, ama söylemedi.

Görüşmeyeli üç hafta oluyordu. Korkuyla, saskinlikle bakıyordum yüzüne. Üç haftada ne kadar değişmiş-i ti! Solgun çökük yanaklarım, sıtmalıymış gibi kavruk dudaklarını, koyu kirpiklerinin arasından tutkulu bir kararlılıkla, bir heyecan atesiyle parlayan gözlerini görünce yüregim sızladı.

Ama, Tanrım, ne güzeldi! Ne daha önce ne de sonra o uğursuz günkü kadar güzel gördüm onu. Natasa bu muydu? Burada bir yıl önce gözlerini üzerimden, ayırmadan, dudaklarını benimle beraber oynatarak romanımı dinleyen, o akşam kahvaltıda öylesine yürekten, mutlu kahkahalar atan; babasıyla, benimle sakalasan genç kız mıydı bu? Şimdi oturduğumuz odada basım önüne egerek, yüzü kipkirmizi, bana «evet» diyen Natasa bu muydu?

Aksam âyinine çağırın tok bir çan sesi duyuldu kilisenin kulesinden. Natasa birden ürperdi, annesi haç çıkardı.

- Ayine gidecektin Natasa, bak çan çalıyor, dedi. Git Natasa'cığım, git yakar Tanrıya, kilise suracıkta zaten! Biraz hava alırsın hem, yürürsün. Evden çıktığın yok kaç gündür. Baksana, nazar degmiş gibi sapsarı yüzün. Natasa yavaş yavaş konuşarak, âdeta fısıltıyla,

- Belki... gitmem bugün, dedi. Biraz... rahatsızım.

Yüzü çarsaf gibi olmuştı. Anna Andreyevna, kızının yüzüne ürkek ürkek bakarak - korkuyordu ondan sanki,

- Gitsen iyi edersin Natasa, dedi. Demin gideceğim diyordun; bak, sapkani da almissin. Tanrıya yakar yavrum, sana sağlık vermesi için yalvar ona.

İhtiyar da kızının yüzüne endişeyle bakarak söze karıştı:

- Hadi git kızım; biraz hava alırsın hem, annen doğru söylüyor. Vanya götürsün seni.

Natasa'nın dudaklarında acı bir gülümseme belirdi gibime geldi. Piyanonun yanına gitti, sapkasını alıp giyindi; elleri titriyordu. Ne yaptığının farkında değilmiş gibi bilinçsizdi hareketleri. Annesiyle babası gözlerini ayırmıyorlardı ondan. İsitilir isitilmez bir sesle,

- Allahaismarladık! dedi.

- Uzun yola çıkıyormuş gibi vedâlaşıyorsun sen de yavrum! Biraz rüzgâr vursun yüzüne bari, yüzünde renk kalmamış. Ah! nasıl da unuttum (her şeyi unuturum zaten!) bir muska diktim sana; iyi bir dua var içinde melegim; Kiyev'li rahibeden geçen yıl öğrenmistim. Faydalı bir duadır; yeni diktim onu zaten. Hadi tak bakalım Natasa. Tanrı sağlık versin sana. Senden başka kimimiz var?

Yaslı kadın is kutusundan, Natasa'nın, her zaman koynunda taşıdığı küçük altın haçı çıkardı; kordelâsına bir de muska takılmıştı. Haçı kızının boynuna takip, onu kutsadıktan sonra,

- Sifa niyetine tasil! dedi. Bir zamanlar uykuya yatırırken hep kutsar, dualar okurdum sana, sen de benimle beraber okurdun. Ama şimdi degistin, bu yüzden Tanrı da huzur vermiyor sana. Ah Natasa, Natasa! Senin için gece gündüz ettiğim anne dualarımın da bir faydası olmuyor!

Yaslı kadın ağlamaya başlamıştı. Natasa hiç bir şey söylemeden annesinin elini öptü, kapiya doğru yürüyordu ki, birden döndü, babasının yanına gitti. Göğsü inip kalkıyordu. Ayaklarına kapanarak, tikanıyormuş gibi kesik kesik,

-. Babacığım! dedi. Kızınızı... Siz de kutsayın.

Natasa'nın beklenmedik bu davranışı hepimizi sasırtmıştı. Babası ne söyleyeceğini bilemeden birkaç saniye öyle baktı ona. Sonra,

- Natasa'cığım, yavrum benim! diye haykırdı, bir tanem, kızım, ne oluyor sana? - ihtiyarın gözlerinden yaşlar bosalmıştı. - Nedir seni bu kadar üzen? Gece gündüz durmadan ağlıyorsun. Farkındayım; geceleri uyumuyorum, kalkıp odanın kapısından dinliyorum!.. Her şeyi anlat bana Natasa, hiç bir şeyi saklama babacığından sonra biz...

Sözünü bitiremedi, kızını omuzlarından tutup kaldırdı, kucakladı. Natasa babasının göğsüne yaslandı, başını omuzuna bıraktı. Heyecanını bastırmaya, gözyaşlarını tutmaya çalışarak,

- Bir şey yok, bir şey yok, diye tekrarlıyordu, lâf olsun diye söyledim öyle... Biraz rahatsızım da...

- Benim kutsadığını gibi Tanrı da kutsasın seni yavrucuğum, biricik kızım benim! Mutlu olursun insallah. Ben günahkâr kulun dualarının kabul olması için Tanrıya yakar.

Yaslı kadın hüngür hüngür ağlayarak,

- Benim dualarım da sana olsun, dedi. Natasa,

- Allahaismarladık! diye fisildadi.

Kapıda durdu, bir kere daha baktı onlara, bir şey söylemek istedi ama söyleyemedi, aceleyle çıktı. Kötü bir şey olacağım sezinleyerek arkasından kostum.

VIII

Bası önünde, hiç konuşmadan, bana da bakmadan, çabuk adımlarla yürüyordu. Ne zaman ki sokagi geçip

Ezilenler - F : 450

rihtima çıktık birden durdu, elimi tuttu.

- Soluk alamıyorum! diye fisildadi, kalbim sikisiyor... Boguluyorum!

Dehset içinde,

- Eve dönelim Natasa! dedim. Bakışlarında sonsuz bir kederle yüzüme baktı.

- Onlardan temelli ayrıldığımı anlamadın mı Van-ya? Bir daha dönmeyeceğim eve!

Yüregime bir bıçak saplandı sanki. Daha onlara gelirken içime dogmustu bu; belki de o günden çok önce hissediyordum bütün bunları; ama gene de birden çarpmıştı beni Natasa'nın sözleri.

Rihtimde üzgün üzgün yürüyorduk. Bir şey söyleyemiyordum; kendimi kaybetmişim sanki, düşünüyor, duruma bir çözüm yolu bulmaya çalışıyordum. Basım dönüyordu. Aklım almiyordu olanları! Sonunda konuştu Natasa :

- Beni suçluyor musun Vanya? Ne söylediğimi bilmeden,

- Hayır, ama... Ama inanmıyorum, olamaz bu!.. diye kekeledim.

- Oldu bile Vanya! Biraktım onları, sonlarının ne olacağını da bilmiyorum... Benimkini de bilmiyorum aslında!..

- Ona mi gidiyorsun Natasa? Ona mi?

- Evet.

- Ama imkânsiz bu! diye haykirdim. Natasa, zavallı dostum, bunun imkânsiz bir şey olduğunu bilmiyor musun? Çilginliktir senin bu yaptığın. Üzüntülerinden ölür annenle baban, sen de mahvolursun! Biliyor musun bunu Natasa?

- Biliyorum, ama ne yaparsın ki elimde değil. Sesinde, ölüme gidiyormuş gibi bir umutsuzluk vardı.

- Eve dön Natasa, iş isten geçmeden eve dön, diye yalvarmaya başladım.

Öğütlerimin o anda anlamsız, anlamsız olduğu kadar da faydasız olduğunu gördükçe daha bir heyecanla ısrar

ediyordum :

- Babana yaptığının farkında mısın Natasa? Enine boyuna düşündün mü bunu? Biliyorsun, babası düşmanidir babanın; Prens hakaret etti babana, parasını çalmakla suçladı; «hirsiz» diye haykirdi yüzüne karşı. Mahkemeleri devam ediyor... Keske bu kadar olsaydı hepsi! Bu bir şey değil, biliyor musun ki Natasa... (ah, evet hepsini biliyorsun!) Prens babanla anneni, Alyosa köyde yanınızda kalırken ikinizin arasını yapmakla suçladığını da biliyor musun? Bu iftiranın o zaman babanı nasıl perisan ettiğini düşün bir kere. İki yılda bak nasıl bembeyaz oldu saçları! Ne yazık ki hepsini biliyorsun bunların Natasa! Seni temelli kaybetmelerinin onlar için ne demek olduğunu karistirmiyorum! Her şeyisin onların, ihtiyarlık günlerinin tek isigisin. Sunu da unutmalısın ki baban, bu kendini beğenmişlerin sana iftira ettiklerini sanıyor; öcünü alamadı diye üzülüyor! Alyosa'nın evinize gelip gitmeye başlaması eski düşmanlığı son günlerde iyice kızdırdı. Prens gene hakaret etti babana; bu yeni hakaretin öfkesi ihtiyarın yüreğini yakıyorken, iftira sandığı her şeyin gerçek olduğunu görüverecek birden!.. Olayı bilenler babanla seni suçlayacak, Prense hak verecek. Düşecekleri durumu düşün bir kere! Baban dayanamaz buna, ölür! Rezalet, yüzkarası... Hem de kimin yüzünden? Senin, kızının, biricik, canından çok sevdiği kızının yüzünden! Ya annen? Babandan çok yaşamaz o da... Natasa, Natasa! Ne yaptığının farkında mısın? Geri dön! Aklım başına topla! Susuyordu. Sonunda başını kaldırıp sitemli sitemli baktı yüzüme. Bakışında öylesine bir acı, elem vardı ki, 52 kanayan kalbinin, bunları söylemesem de ne denli sızladığını hemen anladım. Verdiği kararın ona neye mal olduğu; yararsız, boş sözlerimle ona nasıl ıstırap çektiğimi belliydi; bunları düşündüğüm halde kendimi tutamıyor, konuşmaya devam ediyordum :

- Demin Anna Andreyevna'ya evden belki çıkmayacağını... Kiliseye gitmeyeceğini kendin söyledin. Demek ki kalmak istiyordun; demek ki kesin kararını vermedin henüz?

Natasa cevap olarak sadece acı acı gülümsedi. Hem ne diye sormuştum bunu? Artık her şeyin bittğini, geriye dönüşün olmayacağını görmüyor muydum sanki? Ama ben de kendimde degildim. Yüregimde dayanılmaz "bir sizi, yüzüne bakarak, ne sordugumu kendim de bilmeden,

- Sahi bu kadar sevebildin mi onu? Diye bagirdim.

Natasa, dudaklarında aynı acı gülümseme,

- Ne cevap verebilirim ki sana Vanya? Dedi. Görüyorsun işte! «Gel» diye buyurdu bana, ben de geldim, burada bekliyorum onu.

Son bir umutla gene yalvarmaya başladım : - Ama beni dinle biraz Natasa, bak, işleri baska türlü de yoluna koyabilirsin! Evden kaçmasan da olur. Ne yapacağını ben söylerim sana Natasa'cığım! Her şeyi üzerine alıyorum, ben buluşturacağım sizi... Bana bırak her şeyi... Yeter ki anneni babam yalnız bırakma!.. Mektuplarınızı taşıyacağım; ne diye tasımayacakmışım.? Bu yaptığından iyidir böylesi. Yapabilirim bunu; ikiniz de pisman olmayacaksınız; görürsün... Sen de mahvolmaktan kurtulacaksın böylelikle Natasa'cığım... Oysa mahvolursun geri dönmezsen! Razi ol Natasa: Her şey tam istediğiniz gibi olacak, doya doya seveceksiniz birbirinizi... Babalarınız cenklesmeyi bırakınca da (çünkü so-

nunda yüzdeyüz barısacaklardır)... O zaman...

Natasa elimi sikip, gözyaşları arasından gülümseyerek,

- Yeter Vanya, dedi, bırak artık. İyi yürekli Van-ya'm benim! İyi yürekli, dürüst dostum! Kendinden hiç söz etmiyorsun! Seni bırakıp başkasını sevdiğim halde her şeyi bağışladın, yalnız benim mutluluğumu düşünüyorsun. Aramızda mektup tasılamak istiyorsun...

Agliyordu.

- Beni eskiden de şimdi de ne kadar sevdiğini biliyorum Vanya. Agzından kötü bir söz çıkmadı bana karşı, hiç suçlamadın beni! Oysa ben, ben... Tanrım, ne çok suçluyum sana karşı Vanya! Geçmiş günlerimizi hatırlıyor musun? Ah, onu hiç görmeseydim, hiç tanımasaydım ne iyi olurdu! Seninle güzel güzel geçinip giderdik, benim iyi yürekli, sevgili Vanya'cığım!.. Hayır, sana lâıyk değilim ben! Görüyorsun ya nasıl bir insan olduğumu: Böyle bir anda geçmiş mutlu günlerimizi hatırlatıyorum sana, acı çektiyorum!.. Üç haftadır ugramıyordun bi-ze; ama inan ki, beni lanetlediğini, nefretle andığını bir an bile düşünmedim Vanya. Niçin gelmediğini biliyor-dum: Bize engel olmak, karsımızda durarak bizi utandırmak istemi-yordun. Acaba bizleri görmek de sana ağır gelmeyecek miydi? Ama gelmeni ne çok istiyordum bilemezsin! Beni dinle, gerçi Alyosa'yi çilgin gibi seviyorum, ama bir dost olarak seni belki daha çok seviyorum. Sensiz

yasayamayacağımı hissediyor, biliyorum; sen gereklisin bana; kalbine, altın kalbine ihtiyacım var... Ah

"Vanya! Ne acı, ne güç günler var önümüzde!

Hiçkırıkla hiçkırıkla ağlıyordu. Evet, çok acı çekiyordu! Hiçkırıklarını tutarak devam etti :

- Ah, seni görmeyi Öyle çok istiyordum ki! Ne kadar da zayıflamışsın, yüzünde renk kalmamış; sahi hasta mıydın Vanya? Niçin şimdiye kadar sormadım bu-

nu? Hep kendimden söz ediyorum. Yayın evleriyle işlerin nasıl bakalım? Yeni romanın ilerliyor mu?

- Şimdi romanlarımdan, benden söz etmenin sırası mı Natasa? Ne önemi var işlerimin! Ağır aksak gidiyorlar işte; umursadığım yok zaten! Bak ne diyeceğim Natasa: Evden kaçmanı o mu istedi?

- Hayır, o da istedi ama daha çok ben istedim. Doğrusu, ben de o da istedik bunu... Bak canım, her şeyi anlatacığım sana: Zengin, tanınmış bir ailenin kızını vermek istiyorlar ona. Babası bu kızla evlendirmeye kararlı onu - bilirsin, pek anasının gözüdür babası. - Kolları sıvamış, bir daha ele geçmez bu fırsatı kaçırmamak" için çalışıyor. Ünlü kişilerle akraba olmak, para... Kız da pek güzelmis diyorlar; iyi öğrenim görmüş, temiz yü-rekliymiş; Alyosa bayılıyor ona... Öte yandan babası da, bir an önce evlendirebilmek, bir an önce bas-göz etmek istiyor onu; bu yüzden ne pahasına olursa olsun ayırmaya kararlı bizi. Benden, Alyosa'nın üzerindeki etkimden korkuyor...

Hayretle kestim sözünü :

- ilişkilerinizden haberdar mı yoksa? Sadece kuskulanıyordu Hani.

- Biliyor, her şeyi biliyor.

- Kim söylemiş ona bunu?

- Birkaç gün önce Alyosa açtı. Babasına her şeyi anlatmış.

- Tanrım! Su yaptığınıza bakın! Kendisi açmış ! Hem de böyle bir zamanda ha?

Natasa sözümü kesti :

- Alyosa'yi kinama Vanya, gülme ona! Baskalarına benzemez o. Biraz mâkul ol. Senle benim gibi değildir ki. Çocuktur daha; böyle yetistirmişler onu. Ne yaptığını biliyor mu sanıyorsun? Şimdi yeminle bağlandığı bir şeye bakarsın bes dakika sonra herhangi bir etkiy-

le sirt çevirmistir... iradesi zayıftır. Seni sevdigine yeminler ettiği gün gider içtenlikle baskasına da eder aynı yeminleri; sonra da gelir önce sana anlatır bunu. Kötü davranışları vardır elbette, ama bunlar için onu suçla mak olamaz, sadece acınır ona. En büyük fedakârlığı seve seve yapar! Ama yeni bir etkiyle karsılaşınca dek: O zaman hemen unutturur her şeyi. Devamlı olarak ya-nında bulunmazsam beni de unuttur. Böyle bir insandır işte!

- Ah Natasa, belki de gerçek değildir bütün bunlar, dedikodudur. Böyle bir çocuk evlendirilir mi hiç?

- Söyledim ya, babasının niyeti baska.

- Peki, onunla evlendirmek istedikleri kızın çok gü-zel olduğunu, Alyosa'nın kızdan hoşlandığını nereden biliyorsun?

- Kendi söyledi.

- Yapma! Demek baska birisini sevebileceğini söyledi sana, sonra da böylesine bir fedakârlık yapmanı istedi ha?

- Hayır Vanya, hayır! Bilmiyorsun nasıl bir insan olduğunu; çok az tanıyorsun onu; önce yakından tanımalı, sonra davranışlarını eleştirmelisin. Onun kalbinden daha temiz, saf bir kalp yoktur yeryüzünde! Ne yani? Yalan söylese daha mı iyi? Askına gelince, ondan bir hafta ayrı kalsam unutturur beni, baskasını sever; sonra beni görünce de gene dizimin dibine çöker. Hayır! Her şeyi bilmem, benden gizlisinin olmaması da ayrıca iyi; yoksa kuskudan ölürdüm. Evet Vanya! Anladım artık: Devamlı olarak, her an, her saniye yanında bulunmazsam unuttur beni, sevgisi söner. Yaradılışı böyledir; herhangi bir kadın onu kendine âşik edebilir. Ne yaparım ben o zaman? Ölüyorum... Ölmek de ne ki! Ölmeye çoktan raziyim! Onsuz nasıl yasarım! Ölmekten de, her çeşit is-kenceden de kötüdür onsuz yaşamak! Ah Vanya, Van-

ya! Onun için annemi babamı bıraktığıma göre bunda bir şey var demek! Kararımdan döndürmeye çalışma beni: Her şey bitmiştir artık! Her an yanında olmalıyım; dönemem geri. Bu hareketimle kendimi de baskalarını da mahvettiğimi biliyorum... Ah Vanya! - Birden titremeye başlamış, sesini yükseltmişti. - Ya sevmezse beni! Ya söylediğin gibi, beni aldatıyor, mahsustan öyle içten, dürüst gözüküyor, aslında kötü, gösterişe düşkün bir insansa? (Ona böyle bir şey söylememistim.) Burada onu sana karşı savunuyorum. O su anda belki de baska birisinin yanında, gülüyordu... Karsındaki bu alçak kız da her şeyini terk etmiş, sokaklarda onu arıyor... Ah Vanya!

Öylesine derinden inlemisti ki, içimden bir şey koptu sanki. Natasa'nın kendini akintiye kaptırdığını anlamıştım. Asin, kör, delice bir kışkırtıcı böylesine çilgin bir karar verdirebilirdi ona. Ne var ki benim içimi de yakıyordu kışkırtıcı kendimi tutamadım, iğrenç bir duygu sarmıştı benliğimi.

- Natasa, dedim, yalnız sunu anlamıyorum: Onun hakkında şimdi söylediklerinden sonra nasıl sevebiliyorsun "Alyosa'yi ? Saygın yok ona, seni sevdigine bile inanmıyordun ama gene de yanına kosuyorsun, ugruna her şeyini

mahvediyorsun. Nasil açıklarsin bu durumu? Ömrün boyunca istirap çektirecek sana, sen de ona tabî. Çok seviyorsun onu Natasa, gereğinden fazla! Böyle bir sevgiye aklım ermez benim.

Natasa'nın yüzü, acı çekiyormuş gibi bembeyaz olmuştü.

- Evet, dedi, deli gibi seviyorum onu. Seni böyle hiç sevmedim Vanya. Aklımı yitirdiğimi, gerektiği gibi sevmediğimi ben de biliyorum. Hiç de iyi bir sevgi değil benimkisi... Bak Vanya, eskiden de, en mutlu anlarımızda bile, onun bana istiraptan baska bir şey verme-

yeceğini hissediyordum. Ama bu istirap da beni mutlu ediyorsa elden ne gelir? Gülmek eğlenmek için gitmiyorum ki ben ona. Onun yanında neler çekeceğimi bilmiyorum muymı sanıyorsun? Gerçi beni seveceğine yemin etti, bir çok şey vaadetti; gelgelelim, yalan söylemediğini; söyleyemeyeceğini bildiğim halde, vaatlerinden hiç birine inanmıyorum, inanmadım da. Onu zorlamak istemediğimi söyledim kendisine. Böylesi daha iyi: Zorlanmaktan hiç kimse hoşlanmaz, basta ben... Sırf yanında olabilmek, yüzüne bakabilmek için kölesi, gönüllü kölesi olmaya can atıyorum! Gözlerimin önünde baskasını sevse de umursamam sanıyorum... Ne alçaklık, değil mi Vanya? Yüzüme bakarak sormuştü bunu. Gözlerinin içi parlıyordu. Bir an sayıklıyor sandım. - Bu çeşit şeyleri istemek adildir elbette! Elden ne gelir? Adilik olduğunu, beni bırakıp kaçsa, kovsa, tekmelese bile dünyanın öbür ucuna kadar pesinden kosacağımı kendim söylüyorum. Sen de gelmiş, kararından döndürmeye çalışıyorsun beni... faydası olur mu bunun? Dönsem, yarın gene kosarım ona... Çağırır çağırılmaz kosarım. Bir köpekmişim gibi ısılık çalacak, seslenecek bana... Kosarak gideceğim arkasından... İstirap! Ondan gelecek istiraptan korkum yok! Bana istirap çektirenin O olduğunu bileceğim ya... Ah Vanya, anlatmak çok güç bunu!

«Ya annen baban?» diye geçirdim içimden. Sanki unutmuştü onları.

- Natasa, evlenecek misiniz?

- Söz verdi, evleneceğiz. Zaten onun için çağırdı beni. Kent dışında gizlice kiydiracağız nikâhımızı. Ne yaptığının farkında değil. Belki nikâh nasıl kıyılır, onu bile bilmez. Hem nasıl koca olacak? Doğrusu, gülünç bir şey. Evlilik mutsuz edecek onu, yakınmaya başlayacak... Benden yakınmasını istemiyorum. Her şeyimi vereceğim ona, varsin o hiç bir şey vermesin bana. Evlilik onu mutsüz edecekse, ne diye buna sebep olayım?

- Hayır, kâbus görüyorsun sen Natasa, dedim.. Şimdi onun yanına mı gidiyorsun?

- Gelip beni buradan alacağım söylemistü; öyle kararlaştırmıştık...

Natasa bakışım uzaklara dikti, görünürlerde kimsecikler yoktu. Öfkeyle,

-. Hâlâ gelmedi! diye bağırdım. Üstelik önce sen geldin!

Natasa sendeler gibi oldu. Yüzü bembeyaz olmuştü. Acı-acı gülümseyerek,

- Belki de hiç gelmez, diye mirıldandı. Evvelsi gün-bir mektup yazdı bana, «geleceğine kesin söz vermezsen nikâhımızın kıyılmasını ertelemek zorunda kalacağım», diyordu. Babası.öteki kıza götürecekmis onu. İste böyle, pek önemsiz bir seymis gibi rahatlıkla haber veriyordu bunu bana... Ya gerçekten de ona gittiyse Vanya?

Cevap vermedim. Elimi var gücüyle sikti; gözleri parlıyordu. isitilir isitilmez bir sesle,

- Onun yanında şimdi, diye mirıldandı. Sırf oraya gidebilmek, sonra da bana haber verdigini, buluşma yerme gelmediğimi söyleyebilmek için gelmeyeceğimi umuyordu. Bikti benden artık, kaçmaya başladı... Tanrım ! Deliyim ben! Son görüşmemizde benden biktigini söylemistü, zaten... Daha ne bekliyorum?

Alyosa'yi rihtimin ta öte ucunda görünce,

- İste geliyor! diye haykırdım.

Natasa ürperdi, bir çiglık atıp, elimi bırakarak, bize doğru gelmekte olan Alyosa'ya kostü. Öteki de sıklaştırmıştı adımlarım; bir dakika sonra Alyosa'nın kolları arasındaydı Natasa. Bizden baska kimsecikler yoktu rihtimde. Öpüşüyor, gülüşüyorlardı. Natasa, uzun bir ayrılıktan sonra buluşmuşlar gibi hem gülüyor hem ağlıyordu. Solgun yanakları pembeleşmistü, heyecandan ti-

59

kanacaktı neredeyse... Alyosa beni görünce yanıma geldi.

IX

Onu daha önce çok kereler gördüğüm halde derin bir dikkatle inceliyordum yüzünü; bakisi bana her şeyi anlatacak, bu çocuğun Natasa'yi nasıl büyüledigini; yüreginde, kutsal saydığı her şeyi çigneyip geçmesine se-bep olan sevgiyi doğuran sim açacakmış gibi bakıyor-dum gözlerinin içine. Ellerimden tuttu, kuvvetlice sikti; "candan, temiz bakisi yüregime isledi.

Sırf düşmanım olduğu için onun hakkındaki düşüncelerimde yanıldığımı hissettim. Evet, sevmiyordum onu, doğrusunu söyleyeyim, onu tanıyanlardan yalnız ben hiç sevememişimdir Alyosa'yi. Bir çok şeyinden hoşlanmıyordum; göz alıcı dış görünüşü bile - belki de fazla göz alıcı olduğundan - sinirime dokunuyordu. Sonraları, bu konuda da hislerimin etkisi altında kaldığımı anladım. Uzun boylu, ince yapılydı; uzun yüzü solgundu; içten, dalgın bakışlı, açık mavi, iri gözlerinde arada bir yürekten, çocuksu bir nese parıltısı belirirdi. Biçimli, dolgun, pembe dudaklarının ağırbaşlı bir duruşu vardı; ama dudaklarında birdenbire beliren gülüşü öylesine içten, öylesine temizdi ki, o anda ruhsal durumunuz ne olursa olsun, onun gibi gülümsemek

gelirdi içinizden. Giyiminde asiri Mr incelik yoktu, gene de daima zarif giyinirdi; kibarlığının zoraki olmadığı, dogustan geldiği belliydi. Bu arada birtakim kötü tavirlari, aliskanliklari da yok degildi. Düşüncesizce, kibirli, kendini beğenmişcesine davrandığı da oluyordu. Ne var ki fazlasıyla açık yürekli, içten olduğu için bu hallerinden kendi de yakınırdı. Öyle sanıyorum ki bu çocuk hiç bir zaman - sakadan bi-
le - yalan söyleyemezdi; söylese bile, bunda kötü bir şeyin olduğunu aklının ucundan geçirmezdi. En asiri bir bencillik bile, - belki de açık yürekli olduğundan - hoş görülüyordu onda. Gizlisi yoktu. Çabuk kanan, ürkek,, yufka bir yüreği vardı; iradesi falan yoktu. Küçük bir çocuğu olduğu gibi onu da aldatmak, gücendirmek günahı, kötü bir şeydi sanki. Yasına göre pek saftı, hayat üzerine hemen hiç bir bilgisi yoktu; kırk yasına gelse de degismeyecege benzerdi. Bu çeşit insanlar ömürlerinin sonuna kadar olgunlaşamazlar. Onu görüp de sevmeyecek bir insanın olabileceğini sanmıyorum; çocuk gibi sokulurdu karsisindakine. Natasa dogru söylüyordu: Baskasının etkisiyle kötü bir şey yapabiliirdi; ama bu davranisinin sonucunu görünce, sanırım üzüntüsünden de ö-lürdü. Natasa Alyosa'yi avucunun içine alacagina, hattâ onu istediği yöne çekebileceğine inanıyordu. Çildirasiya sevmenin, sevdiği insana sırf onu sevdiği için ıstırap çekirtmenin hazzını tatmıstı bir kere; kendini feda etmek için böylesine sabırsızlanmasının sebebi belki de buydu. Ama Alyosa'nın gözlerinin içinde ask parıltıları vardı, heyecanlı bakıyordu sevdiği genç kizin yüzüne. Natasa magrur bir tavırla baktı bana. O anda her şeyi unutmustu: Annesini babasını da, ayrılışını da kuskularını da... Mutluydu.

- Vanya! diye haykırdı, ona karsi suçluyum, lâıyk degilim ona! Alyosa, gelmeyeceğini sanmıstım. O kötü düşüncelerimi sil at kafandan Vanya, unut.

Alyosa'ya gözlerinde sonsuz bir sevgiyle bakarak ekledi :

- Hepsini unutturacağım!

Alyosa gülümsedi, Natasa'nın elini öptü, genç kizin elini bırakmadan bana döndü :

- Beni de suçlamayın. Hanidir bir kardes gibi kucaklamak istiyordum sizi. Sizden çok söz etti bana N-61

tasa! Simdiye kadar yarım yamalak tanisiyorduk. Yüzü biraz kızarak, alçak sesle,

- Sizinle dost olacağız... diye ekledi, bağışlayacaksınız bizi.

Öylesine içten, hoş gülümsemisti ki, kendimi tutamadım, ben de gülümsedim. Natasa girdi araya :

- Evet, evet Alyosa, dostumuzdur o bizim, karde-simizdir, çoktan affetti bizi, onsuz mutlu olamayız.

Söylemistim sana zaten... Ah, çok yaramaz çocuklarız biz Alyosa! Ama üçümüz hep beraber olacağız...

Vanya! - dudakları titremeye başlamıstı. - Simdi onların yanına gideceksin, biliyorum; öylesine altın bir kalbin var ki, beni affedemeyecekleri halde, seni görünce belki biraz yumuşayacaklardır. Her şeyi, her şeyi anlat onlara; öyle anlat ki... Savun beni, kurtar; gerçeği, bu davranışının nedenlerini anladığın gibi anlat.

Dogrusunu söyleyeyim mi Vanya, bugün yanımda olmasaydın belki de bu karan veremezdim! Koruyucu melegimsin sen benim. Annemle babama durumu, yaptığımı öğrendikleri anda kapılacakları dehseti hafifletecek biçimde anlatacagina inanıyorum. Ah Tanrım, Tanrım!.. Beni affetmelerinin imkânsız olduğunu bildiğimi söyle onlara Vanya. Onlar etse bile Tanrı affetmeyecektir. Varsın lanetlesinler beni, ben gene de ömrümün sonuna kadar dua edeceğim onlar için. Kalbim daima onlarla beraber olacak! Ah, niçin bu kadar mutsuzuz hepimiz! Niçin, niçin!.. Tanrım! Ne yaptım ben!

Akli basına birden gelmiş gibi bağırmıstı «Ne yaptım ben!» diye. Dehsetten titriyordu. Yüzünü elleriyle kapadı. Alyosa kucakladı onu, bir şey söylemeden göğsüne bastırdı. Birkaç dakika süren bir sessizlik oldu.

Sitemli sitemli Alyosa'ya bakarak,

- Böylesine bir fedakârlık istiyebiliyorsunuz demek ondan! dedim.

- Suçlamayın beni! diye tekrar etti. inanin ki, ne denli güçlü olursa olsun, geçicidir bu üsüntüler. Bundan hiç kuskum yok. Bu dakikaların geçtirilmesi için insanın biraz iradesi olsun, yeter. Natasa da aynı şeyi söyledi bana. Biliyorsunuz ki bütün bunların sebebi aile gururu, anlamsız birtakim çatışmalar, dâvalardır!.. Ama... (inanin ki bu konuda çok düşündüm) bütün bu saçmalıklara bir son vermenin zamanı gelmiştir artık. Yeniden birleşelim bizler, gerçek mutluluğu ancak o zaman tadacağız, ihtiyarlar da bizi böyle görünce barısacaklardır. Kim bilir, nikâhimiz onların barısmalarının başlangıcı olacaktır belki de! Öyle sanıyorum ki baska türlü de olamaz. Siz ne dersiniz?

Natasa'ya bakarak,

- Nikâhtan söz ediyorsunuz, dedim. Ne zaman evleniyorsunuz ?

- Yarın ya da devrısı gün yüzde yüz. Görüyorsunuz ya benim de pek bir şey bildiğim yok henüz. Dogrusunu isterseniz, hiç hazırlık yapmadım. Natasa'nın geleceğini sanmıyordum. Üstelik, babam bugün nisanlım sayılan kıza (evet, evlendirmek istiyorlar beni; Natasa anlatmıstır size. Ama ben istemiyorum) götürecekti beni. Bu yüzden hazırlık yapamadım. Ama ne olursa olsun, yarından sonra kiydiracağız nikâhimizi. Öyle sanıyorum, çünkü baska türlü olmaz. Yarın Pskov yolundan gideriz. Yakın köylerden birinde liseden bir arkadaşım var. Çok iyi bir insandır, belki tanıtırimizi sizi. Aynı köyde bir de papaz var, aslında kesin olarak bilmiyorum papaz var mı yok mu... Önceden öğrenmeliydim bunları, ama olmadı iste... Neyse o kadar önemli değil bu. Kararımızı verdik ya, gerisi kolay. Olmazsa komsu köyden bir papaz çağırırız, değil mi? Yakında

baska köyler de var çünkü! Ne yazık ki bir iki satır yazıp durumdan haberdar edemedim arkadasimi. Belki de köyde bile degildir... Ama bu

_ 63 -

y

da önemsiz! Kararimizi verdikten sonra her sey kendiliginden olur, öyle degil mi? Yarina, ya da öbür güne kadar yanimda kalacak Natasa. Ayri bir ev tuttum kendime; köyden dönünce orada oturacagiz. Artık babamin evinde kalamam, degil mi? Gelirsiniz bize artık; güzel bir evimiz var. Arkadaslarim gelip gidecek; aksam yemekleri verecegim...

Saskinlikla, içim burkularak ona bakiyordum. Natasa, Alyosa'yi suçlamamam, onu hosgörmem için bakislariyla yalvariyordu bana. Delikanlinin anlattiklarini dudaklarinda hüzünlü bir gülümsemeyle; ayni zamanda karsisindaki anlamsiz, ama tatli tatli konusan sevimli, neseli bir çocukmus gibi ona sevgiyle bakarak dinliyordu. Kaslarimi çatarak baktim Natasa'ya. Hali pek dokunmustu bana. Alyosa'ya.

- Ya babaniz? Diye sordum. Sizi affedecegine emin misiniz?

- Eminim. Hemen etmez tabii. Ne önemi var bunun? Benim de bir kisiligimin oldugunu gösterecegim ona. «Kisiligin yok, havaisin», diye sitem eder bana daima. Havai olup olmadigimi görür simdi! Aile babasi olmak kolay degildir, biliyorum... çocukluktan çikacagim artik... yani ben de baskalarina benzeyecegim demek istiyorum. .. kendi emegimle geçinecegim. Natasa bunun, hepimiz gibi baskalarinin sirtindan geçinmekten çok daha iyi oldugunu söylüyor. Bana ne iyi seyler anlattigini bir bilseniz! Dünyada aklima gelmezdi bunlar, böyle yetistirmediler beni. Dogrusunu söylemek gerekirse, havai oldugumu, bir ise yaramadigimi ben de biliyorum. Ama biliyor musunuz, evvelsi gün parlak bir düşünce geldi aklima. Gerçi simdi sirasi degil ama anlatacagim size bunu, çünkü Natasa'nin da duymasini istiyorum, siz de bir akıl verirsiniz bize. Ben de sizin gibi roman yazip dergilere satmak istiyorum. Dergilerin romanlarimi almasinda yar-dimci olursunuz bana tabii? Size güvendiğim için dün gece sabaha kadar bir roman konusu kurdum kafamda, inanir misiniz, hos bir sey olacaga benzer. Scribe'nin bir komedisinden aldım konuyu... Ama sonra anlatayim bunu size. iyi para getirecek bana bu roman... Para veriyorlar degil mi?

Tutamadım kendimi, gülümsedim. O da benim ar-kamdan gülümseyerek,

- Gülüyorsunuz, dedi. Asiri bir içtenlikle ekledi :

- Bakın, görünüşüme aldanmayın benim. Aslında görmüş geçirmiş bir insanımdır. Zamanla anlayacaksınız bunu. Ne diye denemeyeyim? Bakarsınız bir seyler yaparım... Ama haklisiniz galiba: Gerçek hayat üzerine hiç bilgim yoktur; Natasa da öyle söylüyor. Herkes söylüyor bunu zaten; yazar olmak kim, ben kim? Gülün, gülün, ama düzeltin beni; Natasa için yapacaksınız bunu, seviyorsunuz onu. Gerçeği söyleyecegim size: Ona lâiyik degilim; hissediyorum bunu. Agir geliyor bana bu, benim neyimi sevdiğine de bir türlü akıl erdiremiyorum. Her seyimi feda edebilirim onun ugruna! Dogrusu, su âna kadar hiç bir seyden korkmuyordum, ama simdi korkuyorum: ne yapıyoruz biz! Tanrım! Kisi kendisini görevine tamamen verdigi zaman irade gücü mahsus mu kayboluyor acaba? Hiç olmazsa siz yardım edin bize, sevgili dostumuz! Tek dostumuz sizsiniz artık, baska kimsemiz kalmadı. Yalnız basima ne gelir benim elimden? Size bu kadar güvendiğim için bağışlayın beni. Sizi çok iyi, kendimden üstün bir insan sayıyorum. Ama düzelecegim, inanin buna, istediginiz gibi olacagim.

Gene elimi sikti, güzel gözlerinde içten, hos bir pariltı belirdi. Öylesine içten uzatmisti elini bana, dostu olduguma öylesine yürekten inaniyordu ki!

- Düzelmem için Natasa yardım edecek bana, di-

ye. devam etti. Ama kötü bir sey gelmesin aklınıza, bizler için üzülmeyin. Bir çok niyetlerim var, para yönünden de hiç sikintimiz olmayacak. Romanım bir ise yaramazsa (dogrusunu isterseniz, roman yazmamın saçmalık oldugunu biliyorum; siz ne diyeceksiniz, onu öğrenmek için açtım bu konuyu), evet romanım bir ise yaramazsa müzik dersleri veririm. Müzik bilgimden haberiniz yoktu sanırım? Böylesine bir ugrasla geçinmekten utanmayacagim. Bu bakimdan aydın düşünceliyimdir. Sonra, bir sürü gereksiz esyam, tuvalet takimim... ne isime yarayacak bunlar? Satarım hepsini. Onlardan alacağım paranın bize ne kadar yeteceğini biliyor musunuz?! O da olmazsa son çıkar yol olarak devlet hizmetine girerim, Babam buna sevinir bile. Devlet hizmetinde çalışmam için her zaman sikistirirdi beni; hasta oldugumu öne sürerek yan çizdim. (Hem galiba bir yere yazdirmis bile beni.) Evliligin bana yaradigini, gerçekten çalışmaya bağladigimi görünce sevinecek, affedecektir beni...

- Ama, Aleksey Petroviç, dedim, bu durumda babalarınız arasında patlak verecek çatismayı düşünebiliyor musunuz? Bu aksam her iki evde de neler olacak, biliyor musunuz?

Sözlerimden yüzü kireç gibi olan Natasa'yi gösterdim ona. Pek insafsiz konusuyordum.

-- Evet, evet, dedi, haklisiniz, korkunç bir sey bu! Ben de düşündüm ayni seyi, düşündükçe de dehsete kapıldım... Ama baska ne gelir elden? Çok haklisiniz, hiç degilse Natasa'nin annesiyle babasi affetmeli bizi!

Ah, bilseniz ne kadar severim onlari! Öz anne babamdan farksizdirlar; bunun için üzüliyorum zaten!.. Ah su

kavgalar, su dâva! Bu saçmalıklardan ne denli nefret ettiğimizi bir bilseniz! Nedir kavgalarının sebebi?

Hepimiz bir-

Ezilenler - F : 5_66 -

birimizi seviyoruz ama gene de kavgalıyız! Barismalar da bitse su is. Ben onların yerinde olsam öyle yapardım... Sözleriniz ürküttü beni. Seninle gıristigimiz bu is korkunç bir sey, Natasa! Daha önce de söylemistim bunu... Sen istiyorsun... Ama sonunda belki iyi olur, Ivan Petroviç. Ne dersiniz? Nasil olsa barisacaklar bir gün! Biz. baristiralim onlari. Evet, evet, sevgimize karsi koyama-yip barisacaklar sonunda... Varsin lanetlesinler bizi ama biz gene de sevecegiz onlari; bir zaman gelecek, dayanamayacaklar artik. Babamin bazan ne iyi yürekli oldugunu bilmezsiniz! Gerçi çogunlukla çatiktir kaslari ama; bazan öyle iyidir ki! Bugün benimle nasil tatli tatli konustugunu, kandirmaya çalistigini görseydiniz bir! Oysa isteginin tam tersine hareket ediyorum simdi; üzüyor beni bu. Hep su zararlı ön - yargilar! Delilikten baska bir sey degil! Natasa'ya şöyle alici gözülle baksa bir kere, hiç degilse yarim saat konussa onunla! Hemen razi olurdu evlenmemize. Alyosa böyle söyleyerek sevgi, tutku dolu gözlerle Natasa'ya bakti. Bir anlik sessizlikten sonra devam etti : - Natasa'nin nasil bir kiz oldugunu öğrenince onu ne çok sevecegini; hepsinin ona bayilacagini belki bin kere düşünmüsdür kendi kendime. Büyük bir haz veriyor bana bu düşünce. Dogrusu, Natasa gibisini görmemişlerdir! Oysa babam onun düzenbaz, basit bir kiz oldugu inancinda. Görevim, sevgilimin gururunu yeniden kazanmasini saglamaktır; yerine getirecegim bu görevimi! Ah Natasa! Hepsi sevecekler seni, hepsi. (Heyecanlanarak yükseltmistı sesini.) Seni sevmemek elde mi! Gerçi degmem bu sevgiye, Natasa ama sev beni gene de, ben... bilirsin beni iste! Mutlu olmamız için çok sey istemiyoruz ki! Bu aksamın bize, hepimize mutluluk getirecegine inanıyorum. Yasasin bu aksam! Öyle degil mi Na-

tasa? Ne oluyor sana? Tanrim, ne oluyor sana?

ölü gibi bembeyaz olmustu Natasa'nin yüzü. Alyosa konusurken gözlerini ayirmamisti ondan; ama baki--si giderek daha bir bulaniklasiyor, sabitleiyor, yüzü be-yazlasiyordu. Sonunda artik dinlemeyi kesmistı sanki. Alyosa'nin sorusu birden uyandirmisti onu. Kendine geldi, sagina soluna bakindiktan sonra birden bana atildi. Aceleyle, Alyosa'dan sakliyormus gibi cebinden bir mektup çikarip elime tutusturdu. Annesiyle babasina yazilmisti ; bir gün, önceden hazirlandigi belliydi. Mektubu verdikten sonra, bakislarım kaçirmadan uzun süre gözlerimin içine bakti. Umutsuzluk vardi bakisinda. O korkunç bakisini ömrümün sonuna kadar unutmayacagim. Ben de dehsete kapilmistim; hareketinin ne denli korkunç oldugunu ancak o anda sezinleyebildigim görüyordum- Kendini zorlayip bir sey söylemek istedi bana, hattâ bir iki sözcük çikti agzindan, sonra birden kendini kaybetti. Tam düşerken tuttum onu. Korkudan Alyosa'nin yüzünde renk kalmamisti: Natasa'nin sakaklarini ovuyor, ellerinden, dudaklarindan öpüyordu, iki dakika sonra ayildi Natasa. Biraz ötede, Alyosa'nin geldigi kiralik kupa arabasi duruyordu; çagirdi onu. Natasa, arabaya binerken elimi yakaladi - çildirmis gibiydi, - bir damla gözyasi parmaklarimi yakti... Araba hareket etti. Uzun uzun baktım arkasindan. O anda bütün mutlulugum uçmus, yüregim paramparça olmustu, içim sizlayarak hissediyordum bunu... Geri dönüp, ayni yoldan ihtiyaçlara gittim. Yanlarina nasil girecegimi, onlara ne söyleyecegimi bilmiyordum. Düşüncelerim donmustu sanki, dizlerim titriyordu...

Yasadigim mutlu günlerin hepsi bu kadar iste. Askim böylece sona erdi. Yanda kestigim hikâyeme simdi□devam edecegim.

X

Smith'in ölümünden bes gün sonra ondan bosalan; daireye tasindim. O gün pek sikiliyordu canım. Hava kötü, soguktu; aksama kadar yagmurla karisik kar yagmisti. Ancak aksam üzeri bir ara güneş gözük-müs, yolunu sasiran bir isini - besbelli meraktan - odama girmisti. Buraya tasindigima pisman olmaya baslamistim. Oda gerçi genisti ya, tavam pek basik, duvarlari pisti. Birtakim esya oldugu halde bos gibi duruyordu. Havasizdi. Burada sagligimin iyice bozulacagini anlamistim. yanilmamışım... Sabahtan öğlene kadar kâğıtlarımla ugrasmis, siraya koymustum. Çantam olmadigi için onlari tasinirken bir yastik yüzünün içine doldurmustum. Hepsi burusmus, karismisti. Sonra oturup biraz yazayım demistim - o siralar büyük romanım üzerinde çalışiyordum, - ama aklım baska yerde oldugu için kendimi yazmaya verememistim...

Kalemi birakmis, pencerenin önünde oturuyordum. Hava kararmak üzereydi, canım gittikçe daha çok sikiliyordu. Kafamin içinde bir sürü düşünce vardi. Sonunda Petersburg'da mahvolup gidecekmişim gibi bir his geçiyordu içimden, ilkbahar yaklasmisti; bu kapalilikten siyirilsam, kirlarin ormanlari taze havasini cigerlerime doldursam iyilesirim saniyordum; oysa ne çok oluyordu gitmeyeli oralara!.. Hatirliyorum, «Bir büyüyle son yıllarda olan her sey unutsam, yepyeni bir güçle hayata yeniden baslasam ne iyi olurdu!» diye geçiriyordum içimden. Hâlâ umudumu yitirmemistim. «Beynimi ters -yüz edip, yeni bir biçime sokacaklarini, beni iyi edecek-

lerini bilsem akil hastanesine yatmaya da raziyim», diyordum. Yasamak istiyor, hayata tapiyordum!.. Ama. böyle düşünürken gülümsedigini de aklımda. «Akil hastanesinden çiktikten sonra ne yapacagini? Gene roman; mi yazacagim yoksa?»

Böyle hayal kurarken hava iyice kararmis, gece olmustu. O akşam Natasa'yla bulusacaktim; bir gün öncesinden mektup yazip çagirmisti beni. Yerimden fırlayıp hazırlanmaya başladım. Zaten bu sikici yerden kurtulmak, yağmur da kar da yagsa, kendimi sokaga atmak istiyordum. Üstelik, karanlık bastıkça odam daha bir genişliyor, büyüyor sanki. Her gece odamin her kösesinde Smith'i göreceğim sanıyordum: pastanede Adam ivanoviç'e olduğu gibi, oturup gözlerini bana diyecek, Azorka da ayak-larinin dibinde yatacak... İşte tam o anda, beni pek sasirtan bir olay oldu. Bununla beraber, her şeyi açık yüreklilikle anlatmalıyım: sinirlerimin bozuklugundan mi, yer degistirmenin verdiği duygululuktan mi, daha yakinda geçirdigim büyük üzüntüden mi neden bilmiyorum, şimdi hastaligim nedeniyle geceleri sık sık içine düştüğüm, mistik dehset diye ad taktigini ruhsal durum, hava kararmaya basla-yalidan beri yavas yavas sarmaktaydi beni. Ne oldugunu' anlayamadigim, ulasilamaz, gerçekte var olmayan - belki de vardır su anda; aklın siraladigi bütün delillerle alay edercesine, bir gerçek, ürkütücü, çirkin, amansız bir olay olarak çıkar kargima bakarsiniz - evet, ne oldugunu anlayamadigim, ulasilmaz, gerçekte var olmayan bir şeyin verdiği dayanılmaz, istirap dolu bir korkuydu bu. Korku, aklimin gösterdiği delillerin hiç birini dinlemeden gün geçtikçe büyür, güçlenir; öyle ki sonunda, böyle anlarda her zamankinden daha bir açık, dinç olduğu-halde, duygulara karsi koyma yetenegini tamamen yiti--rir akıl. Dinleyen yoktur onu artık, yararsız bir şey olmuştur; bu parçalanma korkulu beklemeyi, kasveti daha da arttırır. Sanırım, ölüden korkan insanlarda da durum bir bakima aynidir. Oysa neden korktuğumu bilmemem benim istirabimi daha da arttırıyordu. Hatırlıyorum, arkam kapiya dönük, masanın üzerinden sapkami alıyordum, tam o anda, geri dönünce karsimda Smith'i göreceğim hissi uyandı içimde birden: önce usulca kapiyi açacak, esikte durup odanın içine bir göz atacakti; sonra basini öne egerek sessizce içeri gire-cek, tam önümde durup donuk bakisini gözlerimin içine dikerek, birden gülmeye başlayacakti; dissiz agzini açarak uzun uzun gülüşü bütün bedenini sarsacakti; sesi duyulmayacakti bu gülüşün. Bütün bunlar son derece açık, seçikti kafamin içinde. Hissettiklerimin kesinlikle gerçekleşeceği, hattâ gerçekleştiği, arkam kapiya dönük□oldugu için bunu göremedigim, kapinin belki de o anda yavas yavas açıldığı inanci birden içimi doldurmustu. Hizla dönüp baktım... gerçekten de tipki bir dakika önce hayalimde canlandirdigim gibi sessizce açiliyordu kapi. Seslendim. Cevap veren olmadı; kapi kendiliginden açiliyordu sanki. Birden tuhaf bir yaratik belirdi esikte. Karanlıkta seçemedigim birisinin gözleri ısrarlı, sabit bakislarla beni inceliyordu. Sirtimdan doğru soguk bir ürperti geçti. Asil beni korkutan, gelenin bir kız çocuğu olmasıydi. Kapida Smith'i görseydim bu kadar korkmazdim belki. Bu saatte tanimadigim bir çocuğun ne isi vardı odamda? Kapiyi, içeri girmekten korkuyormus gibi usulca açtığını söylemistim. Esikte durup saskin bakislarla uzun uzun inceledi beni. Sonra bana doğru yavaşça iki adım attı, karsimda durdu. Hâlâ konuşmuyordu. Daha yakından görüyordum onu şimdi. Kisa boylu, ciliz, ağır bir hastalıktan yeni kurtulmuş gibi soluk benizli, - iri, siyah

gözlerinin parlakligi bu yüzden daha bir dikkati çekiyordu - on iki on üç yaşlarında bir kızdi bu. Akşam sogugundan titreyen göğsünü örttüğü eski atkisini sol eliyle tutuyordu. Üstü basi dökülüyordu. Gür, siyah saçlarının tarak yüzü görmediği belliydi. Birbirimizin yüzüne bakarak iki dakika öyle ayakta durduk.

Gögsü ya da bogazi agriyornius gibi, güç isitilir bi" sesle,

- Dedem nerede? diye sordu.

Bütün korkum bir anda kaybolmustu. Smith'i soruyorlardı. Onunla ilgili bir iz çıkmisti karsima sonunda.

Kendimi toparlayamadan,

- Deden mi? dedim, öldü deden!

Böyle söyledigime o anda pisman olmuştum. Bir dakika daha hareketsiz durdu, sonra birden, sinir krizi gelmiş gibi zangir zangir titremeye başladı. Düşmesin diye kolundan tuttum. Birkaç dakika sonra düzeldi biraz ama istirabini benden gizlemek için sarfettiği çabanın farkındaydim.

- Affet beni küçük, dedim, affet! Ne olur kusuruma bakma! Öyle söyledim sana ya, belki de deden degildi ölen... zavallı yavrum!.. Kimi arıyorsun? Burada oturan ihtiyari mi?

Kendini zorlayarak, endiseyle bakti yüzüme.

- Evet.

- Soyadi Smith miydi?

- E-evet!

- Öyleyse oydu... ölen dedendi öyleyse... Ama sen üzölme gene yavrum. Niçin bugüne kadar ugramadin hiç T Nereden geliyorsun? Dün topraga verdiler onu; birdenbire öldü... Torunusun demek?

Çabuk çabuk sordugum karmakarışik sorularima cevap vermiyordu. Sessizce döndü, kapiya doğru yürüdü.

Öylesine sasirmistim ki, durdurmuyordum onu, baska bir

seyler sormuyordum. Kapida bir kere daha durdu, yarım geri dönerek,

- Azorka da öldü mü? diye sordu.

- Evet, Azorka da öldü.

Bu sorusu pek tuhafıma gitmişti: köpeğin de ihtiyarla beraber öleceğini, ölmek zorunda olduğunu biliyor-du sanki.

Kız, benden bu cevabi alınca sessizce disari çıktı, ardasından kapiyi dikkatlice kapadı.

Bir dakika sonra pesinden kostum. Onu bıraktığım için kendi kendime kızıyordum! Öylesine sessiz çıkıp gitmişti ki, merdiven basındaki kapiyi açtığını duymamıştım. Merdivenleri henüz inmemistir diye düşünüp yukarda durarak asagiya kulak kabarttım. Ama ses seda yoktu. Sadece alt katlardan bir kapi sesi duyuldu, gene□derin bir sessizlik kapladi evin içini.

Aceyleyle inmeye başladım basamaklari. Merdiven benim dairemnden, yani besinci kattan dördüncü kata dönerek iniyor, ordan asagi düzlesiyordu. Küçük küçük daireli apartmanlarda çoğunlukla olduğu gibi daima karanlık, pis bir merdivendi bu. Ben inerken ise zifiri karanlıktı. El yordamıyla dördüncü kata inince birden durdum. Sahanlıkta birisi benden gizleniyor gibi geldi bana. Ellerimle sagi solu araştırmaya koyuldum. Kız çocuğu tam kösedey-□dı, yüzünü duvara dönmüş, sessiz sessiz aglıyordu.

- Bak, dedim, neden korkuyorsun? Ben korkuttum seni; kabahat bende. Deden ölürken senden söz etti; son sözleriydi bunlar... Birtakim kitaplar kaldı bende; senin olsalar gerek. Adın ne senin? Nerede oturuyorsun? Deden□altıncı sokakta dedi...

Ama cümlemin sonunu getiremedim. Nerede oturduğunu bildiğimden korkmuş gibi, bir çiglik attı; siska, kemikli koluyla itti beni, merdivenden asagi kostu. Ben de «pesinden. Ayak seslerini duyuyordum. Birden kesildi ses.

73 -

Sokaga çıktığımda görünürlerde yoktu. Voznesenski caddesine kadar kostuktan sonra, aramamın bos olduğunu, anladım: Yoktu kız. «Belki de merdivenlerden inerken, bir köseye saklanmıştı», diye düşündüm.

XI

Ama caddenin çamurlu yaya kaldırımında daha birkaç adım atmıştım ki, basını önüne egmiş, - pek dalgın olduğu belliydi - çabuk adımlarla yürüyen birisiyle karsılaştım. Bunun ihtiyar İhmenev olduğunu farkedince sasardım. Benim için beklenilmeyen karsılaşmalarla dolu bir aksamdı bu. ihtiyarın üç gün önce hastalanıp yataga düştüğünü biliyordum. Şimdi de böyle bir havada sokakta karsıma çıkmıştı. Üstelik, eskiden aksamları hemen hiç çıkmazdı sokaga; Natasa'nın kaçmasından sonra, yani bes altı aydan beri ise büsbütün kül kedisi olmuştı. Nihayet, derdini paylaşılabileceği bir dostunu bulmuş bir insan gibi pek sevinmişti beni gördüğüne. Koluma yapışıp, nereye gittigimi bile sormadan pesisıra sürükledi beni. Son derece telâsli, sabırsızdı. Kendi kendime «Nereye gidiyordu acaba?» diye sordum. Bunu ona sormak gereksizdi, Son zamanlarda çok kuskulu olmuştı; bazan en basit bir sorudan ya da sözden almiyordu.

Yan gözle süzüyordum onu: Yüzünde renk yoktu; son bes altı aydır iyice zayıflamıştı; sakalı bir haftalıktı. Uzamış ak saçları burus burus sapkasının altından tasmış, eski paltosunun yakasını örtmüştü. Onun kimi zaman daldigini; sözgelimi, odada yalnız olmadigini unuttugunu, elini kolunu sallayarak kendi kendine konustugunu daha önce de farketmiştim. Acınacak bir durumu vardı.

- Ee, ne var ne yok Vanya? diye başladı. Nereye böyle? Ben de söyle bir dolayım dedim; bazı işlerim var da... Nasilsin bakalım?

- Siz iyi misiniz? Daha geçen gün hastaydınız, şimdi de bu havada disari çıkmışsınız.

Beni duymuyormuş gibi soruma cevap vermedi.

- Anna Andreyevna nasıl? diye sordum.

- İyi, iyi... O da biraz keyifsiz. Seni merak ediyor; «niçin ugramıyor acaba?» diyordu bugün. Bize gidiyordun galiba, Vanya? Hayır mı?

Kuskuyla yüzüme bakarak,

- Bir yere gidiyorsan engel olmayayım, dedi. İhtiyar öylesine hassas olmuştı ki, onlara gitmedi-gimi söyleyecek olsam gücenir, hemen uzaklasırdı yanımdan. Geç kalacağımı, Natasa'ya gidemeyeceğimi bile bile, Anna Andreyevna'nın nasıl olduğunu öğrenmek için onlara gittigimi söyledim, inandırıdim buna onu. içi rahatlayan ihtiyar,

- Çok hoş, dedi, bu iyi oldu iste...

Bir şeyi söylemek istemiyor gibi birden sustu, daldı. "Uzun süren bir dalgınlıktan sonra - bes dakika geçmişti aradan - kendine gelmiş gibi,

- Bu iyi oldu istel diye tekrarladı. Him... Bak Van-ya, daima öz oğlumuz gibi sevimsizdir seni; Anna Andreyevna'yla bana... bir erkek evlât... vermedi Tanrı... ama onun yerine seni yolladı... her zaman böyle düşündüm.

Karım da... evet! Sen de daima iyi bir evlât gibi sevdin□saydın bizi. Anna Andreyevna'yla ben her zaman dua ederiz senin için... Tanrı yardımcın olsun! Sesi titredi, bir dakika sustu.

- Evet... daha sen nasilsin bakalım? Hasta falan Olmadın ya? Niçin ugramıyorsun bize?

Smith olayını anlattım ona; bu işlerin beni çok oyaladigini, sonra pek iyi olmadigimi, bu yüzden onlara Vasilyevski'ye (o zaman Vasilyevski'de oturuyorlardı) uzak

oldugu için ugrayamadigimi söyleyerek özür diledim, Az-kaldi, bu isler arasinda birkaç kere Natasa'ya gittigimi kaçırıyordum agzimdan, tam zamaninda tuttum kendimi.

Smith olayi pek ilgilendirmisti ihtiyari. Dikkatle dinlemisti beni. Yeni dairemin rutubetli, eskisinden belki de daha kötü oldugunu, aylık kira altı ruble verecegimi duyunca öfkeleni. Son günlerde pek sinirli, sabirsiz olmustu zaten. Böyle zamanlarda ancak Anna Andreyevna ya-tistirabiliyordu onu - o da her zaman degil. Öfkeyle,

- Him... dedi, bütün kabahat senin su edebiyatinda Vanya! Tavan arasina kadar çıkardi seni, mezara kadar da indirecek! Kaç kere söyledim bunu sana, uyardim!... B. den ne haber, hâlâ elestiri yazılan yaziyor mu?

- Veremden öldü ya. Söylemistim bunu size yanılmıyorsam.

- Öldü ha... öldü demek! Olacagi buydu zaten. Karisina, çocuklarına bir seyler birakmis mi bari? Karisi var diyordun galiba... Ne diye evlenir böyle insanlar acaba!

- Hiç bir sey birakmadi, dedim,

Olay onunla yakindan ilgilimisi, ölen B. öz kardesiy-mis gibi heyecanla haykirdi:

- Öyle demek! Neyse, önemi yok! Sana dogrusunu söyleyeyim mi Vanya, onu öylesine öğdügün zamanlar bile bu adamin sonunun böyle olacagini sezinliyordum. «Hiç bir sey birakmadi» demek kolay! Oysa... isim yapmisti. Tatalim ki ölümsüzler arasina karisti adi, ama karin doyurmaz ki bu. Senin sonunun da aci olacagi içime dogmustu Vanya; öğüyordum seni, ama bir yandan da düşünüyordum. B. öldü demek! Ölmeyip de ne yapacakti! Yasayisi iyi... yeri âlâ... görüyorsun iste!

Çabuk, bilinçsiz bir el hareketiyle, rutubetli karanlıkta ölgün ölgün titresen fenerlerin aydinlattigi puslu sokagi, çamurlu evleri, karanlıkta parlayan ıslak kaldırım taslarını, sirilsiklam olmus, asik yüzlü yayaları, çini mürekkebiyle boyanmis gibi simsiyah gökyüzünü gösterdi. Sehrin alanina çıktik. Karsimizda, alttan havagazi lâmbalarıyla aydinlatılmış anıt vardı. Biraz ötede, Isaak katedralinin büyük kubbesi yükseliyordu.

- Onun iyi, temiz, candan, duygulu bir insan oldu-gunu söylemistin Vanya. Bu edebiyatçılar hep iyi, can-dan oluyorlar zaten! Yalnız arkalarında öksüz birakmak gelir ellerinden! Him... Sanirim, öldüğüne kendisi de sevinmistir!... Eeeh! Alıp basım bir yere, sözgelimi Sibirya'ya gitseydi!...

Sokakta dilenen küçük bir kız çocuğu gördü:

- Ne o kızım?

Yedi sekiz yaşlarında, üstü basi yırtık, siska mi sis-ka bir kızdı bu; küçücük, çıplak ayaklarına altı delik bir çift papuç geçirmisti. Soguktan titreyen ciliz bedenini, ona artık iyice küçük gelen, yırtık pirtik paltosuyla örtmeye çalışıyordu. Kupkuru, solgun, hastalıklı yüzünü bizden yana çevirmis; ürkek, sessiz bakisini gözlerimizin içine dikmis; terslenecegi korkusuyla titrek elini öne uzatmisti. Onu görünce birden ürperdi ihtiyar. Sorusunu öylesine birdenbire sormustu ki, kizcagiz bir an korktu; irkilerek geri çekildi. ihtiyar,

- Ne, ne istiyorsun kızım, ne? diye bagirdi. Dileniyor musun? Ya? Al, al sana... al bakalım sunu!

Aceyleyle, heyecandan titreyerek ceplerini arastirmaya basladi, iki üç gümüş ufaklık çıkardi. Ama az geldi ona bu, iç cebinden cüzdanini aldı, bir rublelik bir kâğıt para çıkardi, - bütün parasi buydu - küçük dilencinin avucuna koydu.

- Tanrı yardımcın olsun, küçük... yavrum! Tanrı korusun seni!

Eli titreyerek birkaç kere pespese kutsadi zavalliyi;

ama benim durmus ona baktigimi farkedince birden durdu, yüzünü eksitti, çabuk adımlarla yürüdü. Uzun süren öfkeli bir susustan sonra,

- Böyle seylere dayanamam ben, Vanya, elimden gelmez, diye basladi. Bu küçükleri... geberesice anne babaları yüzünden sokaklarda soguktan titrer görünce içim bir tuhaf olur... Sunu da düşünmek gerekir ki, kendisi çok kötü durumda olmayan hiç bir anne bu yasta yavrusunu.

böyle bir havada sokaga salmaz!... Kadincagizin basinda kim bilir kaç tane yetim daha vardır... en büyükleri bu oldugu için onu yollamistir belki de... kendi de hastadır... him! Prens çocukları degiller ki! Prens çocuğu olmayan çok var dünyada, Vanya! Eh!

Bogazinla bir sey düğümlemis gibi bir an sustu.

- Bak, Vanya, Anna Andreyevna'ya söz verdim... yani ikimiz karar verdik, yetim bir kızı evlât edinecegiz... anlayacagin, demin gördüğümüz kız gibi küçük bir zavalliyi yanimiza alıp okutacagiz, yetistirecegiz, anlatabiliyor muyum? - Biraz karisik, heyecanlı konusuyordu, - İki ihtiyar yalnız kaldik, canımız sikiliyor... ama nedense son günlerde vaz geçti Anna Andreyevna. Sen kornis onunla ama sakın benim söyledigimi sezdirme... kendi düşüncenmis gibi konus, razi et onu... duydun mu? Bunu senden istemeyi hanidir kafama koymustum... Onu razi et, ben yapamayacagim... aman canım, bos seyleri birakalım! Kız neme gerek benim ? Lâzim degil; eglence olsun... evin içinde bir çocuk sesi isitilsin diye... dogrusunu istersen daha çok Anna Andreyevna için istiyorum bunu; biraz avunur belki... Ama hepsi bos bunların! Yürümekle bitmeyecek bu yol Vanya; bir araba tatalim; gecikecegiz, oysa Anna Andreyevna bekliyor bizi...

Anna Andreyevna'nin yanina girdigimizde saat yedi buçuktu.

Yasli kan, koca çok düskündüler birbirine. Sevgi..., yıllardan beri süregelen aliskanlik birbirine iyice baglamisti onlari. Ama Nikolay Sergeic sadece simdi degil, eskiden, en mutlu olduklari zamanlarda bile Anna Andre-yevna'sina karsi biraz soguk, hattâ bazan - özellikle baskalarinin yaninda - sert davranirdi, ince duygulu bazi insanlar, kimi zaman sevgilerini göstermekten inatla kaçinirlar; degil baskalarinin yaninda, basbasayken de en sevdiklerine bile soguk davranirlar; hattâ basbasayken daha bir soguk olurlar. Ancak arada bir tasar sevgileri; bu sevgi ne denli uzun süre tutulmussa o denli sıcak, coskun olur. ihtiyar lhmenev de gençliginden beri Anna Andre-yevna'sina karsi böyle davraniyordu iste. Temiz yürekli bir kadin oldugu, onu sevmekten baska bir meziyeti bulunmadigi, sevgisini bazan disa vurmasina kizdigi halde, karisini çok sever, sayardi. Ne var ki, Natasa'nin: kaçmasindan sonra daha bir düskün olmuslardi birbirine. Dünyada yapayalniz kaldiklari duygusuna kapilmislardi. Gerçi Nikolay Sergeic kimi zaman son derece sinirli oluyordu ya, gene de iki saatligine ayrilamiyorlardi, özlüyor-lardi birbirlerini. Natasa'dan, dünyada böyle bir insan yokmus gibi hiç söz etmemeye konusmadan, kendiliklerinden karar vermislerdi sanki. Anna Andre-yevna - çok istedigii halde - kocasinin yaninda kizindan üstü kapali bile söz edemiyordu. Çoktan affetmisti Natasa'yi. Her gelismde ona sevgili, biricik yavrusundan haber getirmeme iyice alistirmisiti kendini. Uzun süre haber almasa âdeta hasta oluyordu kadincagiz; haber getirdigimde ise en küçük ayrıntılarla ilgile-79

niyor, heyecanil bir merakla sorular soruyor, anlattiklarimla «avunuyor» du. Bir keresinde Natasa'nin biraz rahatsiz oldugunu söylemistim, korkudan az kaldi ölüyordu, kalkip kizina gidecekti neredeyse. Ama sadece bir kere oldu bu, Kiziyla görüşmek istegini önceleri benim ya-nimda açiga vurmaktan çekiniyordu; öyle ki, benden o-nunla ilgili her seyi sorup öğrendikten sonra her seferinde, kiziyla ilgilenmesine ilgilendigini, ama Natasa'nin af-fedilemeyecek bir suç isledigini söylemeyi gerekli buluyordu. Ama yapmacik bütün bunlar. Anna Andre-yevna'-nin bazan çok üzüldüğü, agladigi, benim yanimda Natasa'yi hasretle andigi, Nikolay Sergeic'ten aci aci yakindigi oluyordu. Ama kocasinin yaninda sadece üstü kapali söz ediyordu duygularindan; gururun, katii yürekliligin kötü oldugunu, suçlari affetmeyi bilmedigimizi, Tanrinin affetmeyenleri bagislayamayacagini söylüyor, daha ileri gidemiyordu. Böyle anlarda ihtiyar ya hemen surat asiyor, kaslarini çatarak susuyor, ya - çogunlukla ne söyleyecegini bilemeden - bambaska bir konudan açiyor, ya da ikimizi yalniz birakarak odasına çekiliyordu. Anna Andre-yevna da böylece içini tamamen dökmek, aglayip sizlamak fırsatini buluyordu. Onlara gittigim aksamlar bana hos geldin dedikten hemen sonra, - Anna Andre-yevna'ya Natasa'yla ilgili son haberleri verebilmem için - odasına çekiliyordu zaten. O aksam da öyle yapti. İçeri girer girmez,

- Sirilsiklam oldum, dedi, ben odama çikiyorum Vanya, sen otur. Olanlari anlat Anna Andre-yevna'ya, ben simdi gelirim...

Bizi yalniz birakmaktan utanıyormus gibi yüzümüze bakmamaya çalisarak aceleyle çıktı. Böyle durumlarda - özellikle yanimiza döndüğü zaman - bana karsi da Anna Andre-yevna'ya karsi da daha bir soguk; hattâ, yufka yü-

reklilik gösterdigii için kendi kendine kiziyormus gibi öfkeli davranirdi.

Son zamanlarda benden hiç bir seyini saklamayan, Anna Andre-yevna, yalniz kalınca,

- Böyle iste bu adam, dedi, hep böyle yapıyor bana. Üstelik, kurnazliginin farkında oldugumuzu da biliyor. Ne diye numara yapar, bilmem! Yabancısiyim sanki. Kizma karsi da öyle. Allah bilir ya, onu affetmek için can atiyor. Geceleri hep aglıyor, kaç kere duydum! Ama hiç renk vermiyor gene de. Gururu ayaklandi bir kere... Anam babam Ivan Petroviç, çabuk söyle bana: Nereye gidiyordu ?

- Nikolay Sergeic mi? Bilmiyorum; ben de ayni seyi size soracaktim.

- Sokaga çikinca dondum kaldim. Hasta hasta, hem de böyle bir havada, gece vakti nereye gedebilirdi... Önemli bir isi vardır, diye düşündüm; sizin de bildiginiz isimizden baska ne önemli olabilirdi bizim için...

Kendi kendime böyle düşünüyor, ona bir sey soramiyordum: Son günlerde hiç bir sey soramiyorum ona zaten, ikisi yüzünden sesim solugum kesildi. Natasa'ya gittigine göre, affedecek onu demek, diye geçiriyordum içimden. Her seyi biliyor, son olaylardan da haberdar. Bundan kuskum yok, ama nereden öğrendigini bilemiyorum. Dünden beri çok üzgün. Bakıyorum susuyorsunuz! Orada yeni neler oldu, anlat bana. Dört gözle bekliyordum sizi. O canavar birakiyor mu Natasa'yi?

Bildiklerimi hemen anlattim Anna Andre-yevna'ya. Her zaman açık konusuyordum onunla, bir seyi saklamıyordum. Alyosa'yla Natasa'nin gerçekten ayrılmak üzere olduklarım, bu seferkinin öteki anlasamamazliklarina benzemedigini söyledim. Natasa'nin dün bana bir mektup yollayip, bu aksam saat dokuzda ona ugramam için yalvardigini, bu yüzden onlara gelmek niyetimin hiç olmadı-

gini, Nikolay Sergeic'in beni zorla getirdigini eklemeyi de unutmadim. Durumun kritik oldugunu; iki hafta önce dönen Alyosa'nin babasinin söz dinlemek istemedigini, Al-yosa'yi sikiya aldigini; en önemlisi de, Alyosa'nin galiba nisanlisindan hoslandigini, hattâ kiza tutuldugu söylentilerinin dolastigini anlattim. Mektuptan, Natasa'nin onu yazarken son derece heyecanlı oldugunun anlasildigini; bugün dananın kuyrugunun kopacagini yazdigini; geleceğim saati bildirmesinin tuhaf oldugunu da ekledim.

- Bu bakimdan hemen gitmek zorundayım, dedim. Yasli kadin telâşlanmisti.

- Git, git anam babam, gitmelisin tabî. Ama Nikolay Sergeiç'i bekle, şimdi gelir, bir çay içsen... Ah, semaveri getirmemisler daha! Matrena! Nerede kaldı semaver? insan değil, bir canavar bu kadın... Çayı içer içmez söyle akla yatkın bir mazeret bul, hemen kalk. Yarın da bana gelip her şeyi anlatacaksın ama. Hem biraz erken gel. Tanrım! Bir felâket mi oldu acaba? Bundan kötüsü ne olur daha! Nikolay Sergeiç her şeyi biliyor, içimde öyle bir his var... Matrena'dan çok şey öğreniyorum, o da Agasa'dan haber alıyor. Agasa, Prens'in evinde kalan Mariya Vasilyevna'nın vaftiz kızıdır... sen de biliyorsun bunu zaten. Kocam pek sinirliydi bugün. Ne yaparsam bagırıyordu. Sonra yumusadı, «Paradan biraz sıkıntım var da» dedi. Sözde sıkıntısı olduğu için bagırıyormuş bana... Yemekten sonra yattı. Delikten (kapisinde bir delik var; haberi yok bundan) baktım; zavallım İkon dolabının önünde yere diz çökmüş, dua ediyordu. Bunu görür görmez dizlerimin bağı çözüldü. Çayını da içmedi, uyumadı da, sapkasını alıp çıktı. Saat bestî. Soramadım bir şey: Bagırdı bana. Çok bagırmaya başladı bu günlerde. En küçük bir kabahatimiz olmasın, Matrena'ya da bana da

Ezilenler - P : 6

bagırıyor hemen. Öyle korkuyorum ki bagırmasından... tir tir titriyorum, yüregim duracakmış gibi vurmaya başlıyor. Gerçi mahsustan bagırdığını biliyorum, ama gene de korkuyorum iste. Arkasından tam bir saat yakardım Tanrıya. Natasa'nın sana yolladığı mektup nerede? Gös-tersene onu bana bir!

Gösterdim., Anna Andreyevna'nın, kâh canavar, kâh duygusuz, aptal bir çocuk dediği Alyosa'nın sonunda Natasa'yla evleneceğine, babası prens Pyotr Aleksandro-viç'iii izin vereceğine bütün kalbiyle inandığını biliyordum. Benimle konuşurken birkaç kere agzından kaçırmıştı bunu, sonra da pisman olmuş, kendi sözlerini yalanlamaya çalışmıştı. Ama ne olursa olsun bu umudunu, ihtiyarın kuskulandığını - hattâ bir keresinde böyle umutlar besliyor diye üstü kapalı olarak sitem etmişti karısına - bildiği için Nikolay Sergeiç'in yanında açığa vuramazdı. İhtiyar, kızının Alyosa'yla evlenme ihtimalinin olduğunu bilse, onu yüreginden tamamen çıkarıp atardı sanıyorum.

O zaman hepimiz böyle sanıyorduk. Kızını beklemesine bekliyordu, ama pisman olmuş, Alyosa'sının anısını bile kafasından silip atmış olarak... ihtiyarın Natasa'yi affetmesi için tek şartı buydu; gerçi açığa vurmuyordu bunu, ama yüzünden, hallerinden belliydi.

Anna Andreyevna gene başlamıştı:

- Pisirigin biridir su Alyosa, çocuktan farkı yoktur, kalpsizdir de, her zaman söylemişimdir bunu. Terbiyesini de eksik vermişler, haylazın biri olup çıkmış. Böyle bir ask ugruna Natasa'yi bırakacak demek, aman Allahım! Hali nice olacak yavrumun, zavallımın? Bu yeni sevgilisinde ne buldu, sasiyorum doğrusu!

- Nisanlisinin çok hoş, iyi bir kız olduğunu duydum Anna Andreyevna, dedim, Natalya Nikolayevna da aynı şeyi söylüyordu...

Yaslı kadın sözümü kesti:

- Kulak asma! Neresi hoşmuş? Sizin gibi zipirlar için her kız hostur, yeter ki kalçalarını sallaya sallaya yürüsün. Natasa'nın onu öğmesine gelince, ruhunun soylulugundan yapıyor bunu. Herifi tutmasını bilmiyor; her suçunu bagıslıyor, öte yandan da acı çekiyor. Kaç kere aldatmış zavalliyi! Kalpsiz canavarlar! Korkuyorum, Ivan Petroviç. Herkes bir gururdur tutturmuş. Hiç olmazsa bizimki yatışsa da yavrumu, bir tanemi alıp getirseydi buraya. Kucaklardım onu, yüzüne doya doya bakardım! Zayıfladı mı?

- Zayıfladı, Anna Andreyevna.

- Yavrucugum benim! Çektigimi bir bilsen Ivan Petroviç! Dün akşamdan beri durmadan ağlıyorum... ah! Sonra anlatırım sana! Yavrumuzu bagıslamasını kaç kere çitlattım ona; açık açık söyleyemiyorum, üstü kapalı anlatmaya çalışıyorum. Korkudan solugum da kesilmiyor değil: Ya kızar da onu temelli lanetlerse? diye düşünüyorum. Şimdiye kadar lanetlediğini duymadım onu... böyle bir şey yapmasından korkuyorum iste. Mahvolurum o zaman! Babanın lanetlediği bir evlât Tanrı gözünde hiçtir artık, Gece gündüz içimde bu korku. Sende de utanma diye bir şey kalmamış, Ivan Petroviç; elimizde büyüdün, evlâdımız gibi sevdik seni; bir de kalkmış, «hoş kız» diyorsun! Mariya Vasilyevna her şeyi anlattı bana. (Bir günah işledim; benimki işleri için dışarı çıktığı bir gün kahve içmeye çağırdım onu.) İsin aslini öğrendim ondan. Alyosa'nın babası Prensle kontes arasında gizli ilişkiler varmış... Kontes, kendisiyle evlenmiyor diye sitem ediyormuş Prense, o da habire yan çiziyormuş. Kocası daha sağken kirmadığı ceviz kalmamış karısının... Dul kalınca da solugu Avrupa'da almış: İtalyanlar, Fransızlar, baronlar eksik olmuyormuş evinden; Prens Pyotr Aleksandroviç! de o sıralar yakalamış. Birinci kocasından kalan üvey kızı da büyüdükçe büyümüş bu ara. Kontesin paraları zamanla suyunu çekmiş; oysa Katerina Fyodorona'yla beraber, tüccar babasının emniyet sandığına onun adına yatırdığı iki milyon da büyüyormuş. Şimdi üç milyonu oldu, diyorlar; Prens «Su kızla Alyosa'yi evlendirmeli!» diye düşünmüş. (Açıkgözdür! Firsti kaçırmaz.) Hatırlarsın, kont bir akrabaları var, saraya kabul edilen, tanınmış bir kişi... o da razı olmuş bu işe... Üç milyon bu, dile kolay! «Pekâlâ, demis, kontesle konuşun bir». Prens kontese açmış düşüncesini. Beriki direktmiş: Sagi solu belli olmaz onun, diyorlar. Kontes olduğuna bakmadan, bir çok kimse görüşmüyormuş onunla kentte. «Hayır, Prens, diye tutturmuş, sen benimle evleneceksin; Katerina Fyodorov-na, Alyosa'yla evlenemez». Dediklerine göre kız, analığını çok sevmiş; gözünün içine bakar, bir dedigini iki etmez-miş. Sessiz, melek gibi bir kızmış! Prens durumu kavramış hemen; «Sen merak etme Kontes, demis. Varını

yogunu tükettin; girtlagina kadar borç içindesin. Üvey kizinla Alyosa birbirinin tam dengidir: Seninki safın biri... Alyosa'nın da kafası çalışmaz; avucumuzun içine alırız onları, istediğimiz yana çekeriz. Paran olur o zaman.. Benimle evlenip de ne yapacaksın?» Ne anasının gözüdür! Mason herif! Altı ay öncesine kadar bir türlü kararını veremiyormuş Kontes; Varsova'ya gitmişler, orada razı olmuş... Böyle duydum iste. Mariya Vasilyevna anlattı bütün bunları bana; kendisi de en inanılır kimselerden duymuş. Anladın mı şimdi? Isın asli paraya, milyonlara dayanıyor, yoksa kizin güzelliği, hoslugu hep hikâye! Anna Andreyevna'nın anlattıkları sasirtmisti beni. Birkaç gün önce Alyosa'nın kendisinden duyduklarımı doğruluyorlardı. Alyosa, para için dünyada evlenmeyeceğini söyleyerek ögünüyordu. Ama Katerina Ivanovna'dan hoslanıyordu da. Gene Alyosa'dan, babasının - bu söylentileri yalanladığı halde - Kontesi simdilik kızdırma-

__ :85 -

mak için onunla belki de evleneceğini duymuştum. Alyosa'nın babasını çok sevdiğini, onunla ögündüğünü, her sözüne körü körüne inandığını söylemistim yukarda.

Genç prensin nisanlisi olacak kızı ögmeme pek gücenen Anna Andreyevna,

- Senin hos kız kont soyundan değil! diye devam etti. Natasa daha uygun düşerdi ona. Ötekinin olup olacağı bir tüccar kızı; oysa Natasa eski, soylu bir aileden geliyor. Ah, söylemeyi unuttum sana, kocani dün aksam hani o demir kaplı sandığı var ya, onu açtı, geç saatlere kadar ailemizle ilgili eski belgeleri karistirdi durdu. Öyle bir ciddi idi ki. Örgü örüyordum, bakamıyordum ona, korkuyordum. Sesimin çıkmadığını görünce kızdı, kendi çağırdı beni, gece yarisına kadar ailemizin ünlü geçmişini anlattı. Biz Ihmenev'ler daha Müthis Ivan zamanında kisizadeymisiz; benim ailem Sumilov'lara gelince, tâ Aleksey Mihayloviç zamanında ünlüyümüş, belgeleri duruyor bizde, Karamzin'in tarihinde de yazıyormuş zaten. Anlayacağın, bu yönden ötekilerden asagi değiliz. Nikolay Sergeič anlatmaya baslayınca, düşüncesini hemen anladım,, Natasa'nın küçümsenmesi dokundu ona. Yalnız zenginlikte geçiyorlar bizi. Varsın o Pyotr Aleksandroviç canavari para pesinden kossun; ne açgözlü, ruhsuz bir insan olduğunu herkes biliyor zaten. Varsova'da gizliden cizvitlige yazılmış diyorlar. Dogru mu bu acaba? Bu söylenti benim kulagima da gelmişti.

- Saçma, dedim.

Ama Nikolay Sergeič'in, ailesiyle ilgili eski belgeleri karistirdiği haberi ilginçti. Soylu bir aileden geldiğiyle o zamana kadar hiç ögünmemisti. Anna Andreyevna devam ediyordu:

- Hepsi canavardır bunların! Nasıl, anam babam, üzülmüyor mu Natasa, ağılıyor mu? Ah, geç kalacaksın, hadi git! Matrena, Matrena! Kız değil ki haydut! Hakaret ettiler mi ona Vanya? dogruyu söyle bana.

Ne cevap verebilirdim? Ağılıyordu kadıncagiz. Sonra anlatacağını söylediği onu üzen şeyin ne olduğunu sordum.

- Ah yavrum, ah, dedi, çok derdim var. Çilen dolmamış besbelli! Bilmem hatırlar misin yavrum, altın kaplı bir madalyonum vardı. Natasa'cığımın küçüklük resmi vardı içinde. Sekiz yasındaydı o zaman melegim. Köyden geçen bir ressama yaptırmıştık bu resmi, unuttun galiba? İyi bir ressamdı. Natasa'yi ask tanrıçası biçiminde resmetmişti: O zamanlar altın sarısı, kivr kivr saçları vardı. Tül bir giysi giydirmisti ona; içi gözüküyordu; öyle güzel olmuştuk ki, bakmaya doyamıyordu insan. Ressama bir çift de kanat eklemesini söylemistim ama razı olmamisti. Basımıza gelen bu felâketten sonra madalyonumu sandıktan çıkarmış, boynuma takmıştım. Haçla beraber taşıyordum onu; bir yandan da Nikolay Sergeič görecekt diye ödüm kopuyordu. Natasa'nın bütün esyalarım evden atmamızı, ya da yakmamızı emretmist: Evde hiç bir şeyin onu hatırlatmasını istemiyordu. Onun resmine bakmak yetiyordu bana; bazan ona baka baka ağılıyordum... rahatlatıyordu beni bu. Yalnız kaldığım zamanlar öpüyordum, öpüyordum... sanki onun yüzüydü. Konusuyordum onunla, her gece yatarken kutsuyordum. Evde baska kimse yoksa, yanımda gerçekten o varmış gibi yüksek sesle bir şey soruyordum ona; sonra, bana cevap veriyormuş gibi hayal kuruyor, pesinden bir soru daha soruyordum. Ah Vanya'cığım, anlatması bile güç! Bizimkinin madalyondan habersiz olmasına seviniyordum. Gelgelelim, dün sabah elim boynuma gidince ne görsem begenirsin, madalyon yok, kordonu bos değil mi... kopmuş, madalyon da düsmüş besbelli. Bedenimden soguk terler bosaldı. Aramadığım yeri bırakmadım... yok oğlu yok! Boynumdan farkına varmadan düsmüstü! Nereye gitmiş; olabilirdi? Belki

\

yatakta düsürmüşümdür diye her yanını inceden inceye aradım... yok! Birisi buldu onu bence; Matrena'dan ya da ondan baska kim bulmuş olabilir. Matrena'dan böyle bir şey beklemem; gizlisi yoktur benden... (Matrena, ne zaman getireceksin su semaveri?) Ya onun eline geçerse ben ne yaparım? diyordum kendi kendime. Kara kara düşünüyordum; gözyaşlarımı tutamıyordum. Nikolay Sergeič de bana karsi yumusadıkça yumusuyordu. Niçin ağıladığımı biliyor da bana açıyormuş gibi bakıyordu yüzüme. «Nereden bilecek?» diye geçiriyordum içimden. Yoksa madalyonu bulmuş, pencereden fırlatıp atmış mıydı? Yaradilisi bakımından pekâlâ yapabilir bunu; atmıştır, şimdi de attığı için üzülmüştür. Matrena'yla gidip pencerenin diplerini aradım; orada da yoktu. Yer yarılmış içine girmisti sanki. Gece sabaha kadar ağıladım., İlk kez dün gece

kutsayamadan yattim yavrumu. Ah Ivan Petroviç, kötü, çok kötü bu, iyiye isaret degil! İki gündür durmadan agliyorum. Hiç olmazsa içimi döküp, biraz avunmak için sizi, melegimi bekliyordum...

Kadincagiz aci aci aglamaya baslamisti. Bir sey hatirlamis gibi gülümseyerek,

- Ah, dedi birden, söylemeyi unuttum! Bir "yetim kizdan söz etti mi sana?

- Etti Anna Andreyevna; beraberce karar verdiginizi; yoksul, yetim bir kiz çocukunu alip büyüteceginizi söyledi. Dogru mu bu?

- Aklimin ucundan bile geçirmedim! Yetim - metim istedigim de yok benim! Onu gördükçe kötü talihimizi, ugradigimiz felâketi hatirlarim sonra! Natasa'dan baska hiç kimseyi istemiyorum. Bir kizini oldu hayatta, baska da olmayacak! Bu yetim kizi da nereden çıkardi? Ne dersin Ivan Petroviç? Döktüğüm gözyaslarini görüp, avunmam için mi? Yoksa öz kizimi kalbimden çıkarip atayim da baskasinin çocukuna baglanayim diye mi istiyor bunu?

Gelirken benim için ne söyledi sana? Nasil buldun onu... sinirleri bozuk, degil mi? Sist! Geliyor! Sonra anlatirsin, anam babam, sonra!.. Yarin gelmeyi unutma sakın...

XIII

ihtiyar girdi odaya. Bir seyden utaniyormus gibi merakla bakti yüzümüze, kaslarini çatip masanin yanina gitti.

- Semaver hâlâ hazır degil mi? diye sordu. Anna Andreyevna telâslanmisti.

- Simdi getiriyorlar, anam babam, bak iste geldi. Matrena, Nikolay Sergeiç'in gelmesini bekliyormus gibi hemen getirmisti semaveri. Yasli, güvenilir, Ihmenev'lere candan bagli, ama inatçı bir hizmetçiydi bu. En küçük bir seye hemen homurdanirdi. Nikolay Sergeiç'ten korkar, onun yaninda dilini tutardi. Ama Anna. Andreyevna'ya karsi pek kaba davranir, açıktan açığa ona hükmetmeye çalisirdi. Ne var ki Natasa'yla onu yürekten sevdiği de belliydi,. Daha Ihmenevka'dan taniyordum bu Matrena'yi. ihtiyar,

- Off... insan sucuk gibi islanır da eve gelince hazır çay bulamazsa, ona çay yapmak istemezlerse kötü, diye homurdandi.

Anna Andreyevna onu göstererek göz kirpti bana. Bu çesit esrarli göz kirpmalardan nefret ederdi Ihmenev," gerçi bizden yana bakmamaya çalisiyordu ya, yüzünden Anna Andreyevna'nin bana onu göstererek göz kirptiginin farkinda oldugu belliydi. Birden,

- islerim vardi Vanya, dedi. iyice sarpa sardilar. Anlatmis miydin sana? Suçlu buluyorlar beni. Delilim, belgem yokmus; hesaplar yanlismis... ya...

89

Prensle aralarindaki dâvadan söz ediyordu. Hâlâ devam ediyordu bu dâva, ama son zamanlarda Nikolay Sergeiç'in iyice aleyhine dönmüştü. Susuyor, ne cevap verecegimi bilemiyordum. Kuskulu kuskulu yüzüme bakiyordu, ikimizin susmasına sinirlenmis gibi öfkeyle birden,

- Ne olacaksa bir an önce olsun! dedi. Para cezasina çarptirsalar bile gönlüm rahat ya... Ne karar verirlerse versinler, umurumda degil. Yeterki bitsin su is; yakami biraksinlar... Her seyimi onlara verip Sibirya'ya gidecegim.

Anna Andreyevna tutamadi kendini.

- Tanrim, Sibirya'ya mi? Niçin o kadar uzaga gidecegiz ?

Ihtiyar, kendisine itiraz edilmesine sevinmis gibi, kaba bir tavirla,

- Uzak mi? dedi, burada kime yakinsin? Anna Andreyevna elemli elemli bana bakarak,

- Hiç degilse... insanlara... dedi. Ihmenev bir bana bir karisina bakti.

- İnsanlar dedigin kim? diye bagirdi. Hangi insanlara yakinsin burada? Soygunculara, iftiracilara, hainlere mi ? Merak etme, her yerde doludur böyleleri; Sibirya'da da çıkarlar karsimiza, Benimle gelmek istemiyorsan o baska; kal burada; zorla götürmem seni.

Zavalli Anna Andreyevna,

- «Nikolay Sergeiç! diye bagirdi. Kimin yaninda kalabilirim! Senden baska kimim var be...

Sesi çatallasti, sustu, yardimimi diliyormus gibi ürkek bakislarini bana dogrulttu. ihtiyarin heyheyleri üzerindeydi, her seye kiziyordu; en iyisi itiraz etmemekti ona.

- Üzülmeyin Anna Andreyevna, dedim, sandiginiz kadar kötü bir yer degildir Sibirya, isler ters gider de Ihmenevka'yi satmak zorunda kalirsaniz, Nikolay Sergeiç'in düşündüğü gibi yapmak sizin için en akillica yol olur.

Sibirya'da iyi bir yer bulabilirsiniz, hem o zaman...

- Bak, hiç degilse senin kafan çalisiyor Vanya: Ben de böyle düşünüyorum. Her seyi birakip gidecegim.

Anna Andreyevna ellerini ogusturarak, - Bunu senden beklemezdim Vanya, dedi, demek sen de ayni düşüncedesin! Dogrusu, senden beklemezdim bunu Ivan Petroviç... Simdiye kadar analik babalik ettik sana, tutmus...

- Ha-ha-ha! Ne bekliyordun ya? Burada kalirsak neyle geçinecegiz, bir düşün bakalim! Para suyunu çekti!

Prens Pyotr Aleksandroviç'e gidip özür dilememi ister miydiniz acaba?

Prens'in adini duyunca yasli kadın korkudan titremeye baslamisti. Elindeki çay kasigi tabagina çarparak ses çıkariyordu. Ihmenev hirçin, inatçı bir hazla kendi kendini costurarak,

- Evet Vanya, dedi, en iyisi öyle yapmalı! Ne diye Sibiry'a gidelim! Yarın iki dirhem bir çekirdek giyiririm, saçlarımı güzelce tarar, briyantınlarım; Anna Andreyevna yeni bir yakalık hazırlar bana (böyle yüksek bir kisinin yanına baska türlü gidilmez çünkü!) Her şey tam olsun diye bir çift de eldiven alırım kendime... huzurlarına çıkarım; «Efendim, derim, anam babam, velinimetim! Bağışla beni, biz ettik sen etme, bir lokma ekmeği çok görme bize, çoluk çocuğuma acı!...» İyi mi Anna Andreyevna? Bunu mu istiyorsun? Kadıncagizin titremesi gittikçe artıyordu.

- Bir şey istedigim yok benim... dedi, aptallığımdan söyledim öyle! Canını siktirsem kusuruma bakma, ama ne olur bağırma da öyle.

Zavallı karısının gözyaşlarını, korkusunu gördükçe ihtiyarın içinin sızladığına, ondan daha çok üzüldüğüne, eminim. Ama gene de tutamıyordu kendini. Son derece iyi, ama zayıf iradeli insanlarda bazan görülür bu hal.

İyi oldukları halde üzüntüleri, öfkeleri haz verir onlara. Her ne pahasına olursa olsun, - hattâ hiç bir suç olmayan baska birisine, çoğunlukla çok sevdiği bir yakınma kötülük ettiğini bile bile - içlerindeki zehiri dökmekten geri kalmazlar. Sözgelimi, kadınlarda durup dururken kendilerini hakarete ugramış, mutsuz görmek bir ihtiyaçtır. Bu bakımdan kadınlara benzeyen çok erkek vardır,, Hem zayıf yaradılıslı erkekler değildir bunlar. İhtiyar hır çıkarmak istiyor, bu istegini yenemediği için üzülmüyordu.

Hatırlıyorum, o anda «Sakin Anna Andreyevna'nın düşündüğü gibi bir şey yapmış olmasın?» diye geçirdim içimden. «Kim bilir belki de tek çıkar yolun o olduğunu görmüş, Natasa'ya gidiyordu, yolda akli basına geldi ya da bir şey oldu, vaz geçti... yüzdeyüz öyle olmuştur; sinirleri bozuk, biraz önceki isteginden, duygularından utanarak döndü eve; zayıflığının öfkesini alabileceği birisini arıyordu; aynı istegi, duyguları tasıdığından kuskulandığı insanı seçti...» Kızını affetmek isteyişinde, zavallı Anna Andreyevna'sının duyacağı sevincin büyük payı vardı elbette; gelgelelim, bu istegini gerçekleştiremediği sürece hincini kadıncagizden alıyordu.

Ama korkudan titreyen Anna Andreyevna'nın perisan hali şimdi dokunmustu ona. Öfkesinden utanmış gibi bir an tuttu kendini. Üçümüz de susuyorduk; ihtiyara bakmamaya çalışıyordum. Ne var ki bu an pek uzun sürmedi. Heyecanla ya da nefretle olsun, içini boşlatması gerekiyordu. Birden,

- Bak Vanya, dedi, söylemek istemiyordum ama sırası geldi, dürüst bir insan olarak her şeyi dosdoğru anlatacağım sana... anlıyor musun? Senin gelmene sevindim, yanında, baskalarının da duyması için yüksek sesle söyleyeyim ki, bütün bu saçmalıklar, gözyaşları, ahlar - oflar canımı sikmaya başladı artık. Yüregimden - belki de ka-

nayarak, sızlayarak - koparip attığım bir şey artık bir daha eski yerini alamaz. Evet! Göreceksiniz! Alev alev bakışlarını bana doğrultarak - karısının ürkek bakışlarından gözünü kaçırdığı belliydi - devam etti:

- Altı ay önceki olaydan söz ediyorum Vanya! Beni yanlış anlamayasın diye açık konuşuyorum. Tekrar ediyorum: canıma tak dedi artık; istemiyorum!.. Böylesine bayagi, zayıf duygularım olabileceğinin sanılması... üzüntüden aklımı yitireceğimden kuskulanılması tepemi attırıyor... Saçma! Eski duygularımı söküp attım içimden, unuttum! Anı diye bir şey yok benim için artık... yok! yok! yok!..

Ayaga fırlayıp yumrugunu olanca gücüyle masaya indirdi, bardaklar sangirdadi, Kendimi tutamadım, âdeta öfkeyle baktım yüzüne.

- Nikolay Sergeič! Anna Andreyevna'ya da acımiyor musunuz? Bakın ne hâle soktunuz onu! Ama onu daha da kızdırmaktan baska bir seye yaramamıştı bu çıkışım. Yüzü kireç gibi, zangir zangir titreyerek,

-Acımiyorum! diye haykirdi. Acımiyorum, çünkü bana da acıyan yok! Acımiyorum, çünkü lânetlenmeyi de her türlü cezayı da hakeden ahlâksız kızım yararına, beni hedef tutan çirkin komplolar hazırlanıyor evimde!.. Anna Andreyevna,

- Nikolay Sergeič, diye bağirdi, ne olursun lanetleme!.. Ne istersen söyle, yalnız lanetleme kızımı! İhtiyar, sesini bir kat daha yükseltti:

- Lanetleyeceğim! Çünkü onuru bir paralık edilmiş, hakarete ugramış olan benden, o lânetli kızın ayagina gidip öbür dilemem isteniyor! Evet, evet böyle bu! Gece gündüz evimde bununla iskence ediliyor bana; aglıyorlar, sizliyorlar, budalaca seyler ima ediyorlar! Acındırmak is-

- 93 -

tiyorlar beni... - Yeleginin yan cebinden titreyen elleriyle birtakim kâğıtlar çıkardı - Bak Vanya, bak, dâva dosyasından not ettiğim bölümler bunlar! Benim hirsiz, dolandırıcı olduğum, velinimetimi soyduğum iddia ediliyor!.. Onun (Natasa'nın) yüzünden rezil kepaze oldum! İşte, bak, bak!..

Cebindeki kâğıtları çıkarıp çıkarıp masanın üzerine atıyor, bana göstermek istediğini arıyordu. Ama aradığı kâgidi bulamıyordu bir türlü. Sabırsızlıkla elini cebine daldırıp, avucuna geleni çıkardı; ağır bir şey çarptı masaya, sangirdadi... Anna Andreyevna bir çiglık attı. Kaybettiği madalyonuydu bu.

Gözlerime inanamıyordum. İhtiyarın yüzü bir anda kipkirmizi olmuştı, titriyordu. Anna Andreyevna ellerim önünde kavuşturmuş, yalvaran gözlerle ona bakıyordu. Mutlu bir umut parıltısı vardı yüzünde. İhtiyarın yüzündeki bu kırmızılık, karsımızdaki bu saskinliği... evet, ya-nılmıyordu Anna Andreyevna; madalyonunu artık temelli yitirdiğini anlamıştı!..

Kocasinin madalyonu buldugunun, onu bulmasina sevindiginin farkındaydı. Belki de heyecandan titreyerek, kiskançlıkla bütün gözlerden saklamisti onu; yalnız kaldigi bir yerde, sevgili yavrusunun o güzelim yüzüne bakmisti, bakmisti... doyamamisti bakmaya; belki de zavalli annesi gibi o da odasına kapanip biricik Natasa'sıyla konusmus, ona sorular sorup cevaplarini kendi vermis; gece de yüregi istiraptan sizlarken, hiçkırıklarını göğsünde bastirarak sevimli resmi oksamis, öpmüs, baskalarinin yanında lanetledigi, yüzünü görmek istemedigi kizi için Tanriya yakarmisti.

Anna Andreyevna, biraz önce Natasa'sini lanetleyen öfkeli babanin karsisinda daha fazla tutamadi kendini, - Ne dersen de, hâlâ seviyorsun onu anam babam! diye bagirdi.

Karisinin bagirmasini duydugu anda çilgin bir öfke pariltisi belirdi ihtiyarin gözlerinde. Madalyonu kaptigi gibi var gücüyle yere çarpti, topuguyla ezmeye basladi. Tikanarak hirliyordu:

- Ömrümün sonuna kadar lanetliyorum onu, ömrümün sonuna kadar!

Anna Andreyevna,

- Tanrim! diye haykirdi, onu, onu lanetliyor! Benim Natasa'mi! O tatli yüzünü... çigniyor! Ayaginin altinda!.. canavar! Duygusuz, kalpsiz, kendini begenmis!

Karisinin çigligini duyan çilgin ihtiyar bir an durdu: Yaptigindan dehsete kapilmisti. Birden egilip yerden aldı madalyonu, kapiya dogru kostu; ama iki adım atmisti ki dizlerinin üzerine yigildi, kollarini önündeki kanepeye dayadi, bitkin bir durumda basini önüne egdi.

Çocuk gibi agliyordu. Hiçkırıklar göğsünü sikistiriyordu. Sert ihtiyar bir anda çocuktan da zayıf olmustu. Artık lânetleyemezdi Natasa'yi; bizden utanmıyordu simdi, bir dakika önce ayaginin altinda çignedigi resmi bizim yanimizda coskun bir sevgiyle öpüyor öpüyordu. Bunca zamandır içinde sakladigi, kizina olan sevgisi sanki önüne geçilmez bir çig gibi tasmis, bütün benligini sarmisti.

Anna Andreyevna kocasinin üzerine egilmis, onu kucaklamis, yüksek sesle,

- Affet, affet onu! diyordu. Baba evine döndür onu, Tanri iyiliginin, öfkeni yenmenin mükâfatini verir sana!.. ihtiyar kisik, derinden gelen bir sesle,

- Hayir, olmaz! dedi. Dünyada olmaz! Ölürüm de affetmem onu! Affetmem!

XIV

Natasa'ya gittigimde vakit iyice geçmiş, saat on olmustu. O siralar Fontanka'da, Semyonovski köprüsü ya-

kinlerinde, pis bir «apartman» olan tüccar Kolotuskin'in evinin dördüncü katinda oturuyordu. Önce Alyosa'yla beraber Liteynaya'da güzel bir evin üçüncü katinda, küçük ama rahat, hos dösenmis bir dairede oturuyordu. Ama genç Prensın parası kısa zamanda tükendi. Müzik öğretmenliği işi olmamisti. .Sagdan soldan ödünç para almaya baslamis, girtlaga kadar borca girmisti. Paraları hep evin süsüne, Natasa'ya aldığı armaganlara veriyordu. Bu israfı yüzünden sitem ediyordu ona Natasa, bazan agliyordu bile. Duygulu bir insan olan Alyosa kimi zaman bir hafta önceden büyük bir hazla kendini hayallere kaptırır; Natasa'ya armaganini sunarken onun nasıl sevineceğini düşünürken mutlulugun en yücesini tadar; düşüncelerini, hayallerini coskun bir sevinçle bana açardı. Ne var ki Natasa'nın armaganı alırken yüzünü eksitmesi, sitem etmesi bütün umutlarını yikardi, öyle ki acirdim ona. Sonraları bu armaganlar yüzünden tatsiz tartışmalar bile çıkmaya baslamisti aralarında. Bu arada Alyosa'nın Natasa'dan gizli para harcadigi da oluyordu.

Arkadaslarına uyuyor, Natasa'ya ihanet ediyordu; birtakim Jozefin'lerle, Min-na'larla ilişkisi vardı; ama öte yandan Natasa'yi da çok seviyordu. Bu sevgi istirap veriyordu ona; sik sik bitkin, üzgün bir durumda bana geliyor, Natasa'sinin küçük parmagi etmeyeceginden; kaba, duygusuz bir insan oldugu için onu anlayamadigindan, onun sevgisine lâıık olmadigindan dert yanıyordu. Bir bakıma haklıydı; birbirinin dengi degildiler. Alyosa, Natasa'nın karsisinda kendisini bir çocuk hissediyordu, beriki de onu her zaman bir çocuk olarak görüyordu zaten. Delikanlı, Jozefin'le ilişkisinden aglayarak, pismanlık duyarak söz ederdi bana, Natasa'ya söylemem için yalvarırdı; bütün bu itiraflardan sonra benimle beraber, korkudan tir tir titreyerek Natasa'nın yanına gittiginde (böyle zamanlarda, isledigi suçtan sonra Natasa'nın yüzüne bakmaya korkugunu, yalnız benim

yanımda biraz cesaret bulabileceğini söyleyerek bensiz gitmezdi sevgilisinin yanına) evet, korkudan tir tir titreyerek Natasanın yanına gittiginde genç kız daha ilk bakışta her şeyi anlardı. Çok kiskançtı, Alyosa'nın bu çapkinliklerini nasıl bagıslıyordu, aklımlı almıyor. Çogunlukla söyle oluyordu. Alyosa benimle içeri giriyor, onunla ürkek ürkek konusuyor, sevgi dolu bakışlarım gözlerinin içinden ayırmıyordu. Natasa delikanlının suçlu oldugunu anlamakta gecikmiyordu tabii; ama renk vermiyor, konuyu hiç bir zaman kendi açmıyor, agzini aramıyor, tam tersine hemen sevgisini bir kat daha arttırıyor, daha bir neseleniyordu... işin tuhafı, bunu bir kurnazlık düşünerek yaptığı da yoktu. Hayir... Bu temiz ruhlu kız için affetmekte, bağışlamakta sonsuz bir haz vardı; Al-yosa'yi affetmek ona büyük bir mutluluk veriyordu sanki. O zamanlar tek suçlu Jozefin'lerdi zaten. Natasa'nın tatli, onu affeden bakışlarını görünce dayanamazdı Alyosa, yüregine çöken yükü hafifletmek, kendi deyimiyle «eskisi gibi olmak» için, sorulmadan her şeyi itiraf ediverirdi. Affedilince cosar, hattâ bazan duygulanarak aglar, Natasa'yi öper, kucaklardı. Sonra gene neselenir, Jozefin'le aralarında geçenleri çocuksu bir içtenlikle anlatmaya baslar, kahrkahrarla güler, Natasa'yi öger, göklere çıkarırdı. Huzur içinde, nese içinde sona ererdi gece. Parası iyice suyunu çekince

esyelerini satmaya basladi. Natasa'nin israriyla Fontanka'da küçük, ucuz bir daire buldular. Esyalar satilmaya devam ediyordu; Natasa kendi giyeceklerini de satiyor, bir yandan da is ariyordu. Bunu öğrendigi zaman Alyosa pek üzölmüstü: Kendi kendini lanetlemis, «ne denli asagilik bir insan oldugumu biliyorum» diye bagirmis, ama durumu düzeltmek için gene de bir seyler yapmamisti. Simdi satacak esyaları da kalmamisti; yalnız isten ellerine geçen para vardi ki bu da çok azdi.

Bu durum, daha Alyosa babasinin evindeyken baba ogul arasina sogukluk sokmustu. Prens, oglunu kontesin üvey kizi Katerina Fyodorovna Filimonova'yla evlendirmek niyeti o zamanlar henüz bir tasariydi, ama aklina iyice koymustu bunu; Alyosa'yi sik sik kontesin evine götürüyor, kiza kibar davranmasını söylüyor, kâh iyilikle kâh sert davranarak onu yola getirmeye çalışiyordu; ama Kontes bozmustu isi. O zaman Prens de oglunun Natasa'yla ilişkisini görmemezlikten gelmeye basladi; Alyosa'nin uçariligini bildigi için bu askinin çabuk son bulacagini umuyordu. Oglunun Natasa'yla evlenecegi düşüncesini ise son âna kadar aklının ucundan geçirmemisti. Sevgililerin de harekete geçtikleri yoktu zaten; Natasa'nin babasiyla barismasını, kosulların degismesini bekliyordardi. Hem Natasa buna pek yanasmiyordu sanirim. Alyosa bir gün konusurken - Natasa yoktu yanımızda - babasinin bu serüvene biraz sevinir gibi oldugunu kaçirdi agzından; Ihmenev'lerin küçük düşmesi hosuna gidiyormus. Öte yandan, oglunun Natasa'yla olan ilişkisinden hoslanmiyormus gibi davraniyordu: Zaten az olan ayligini (ogluna karsi pek cimriydi) iyice kismis; tamamen keseceğini söyleyerek ona göz dagi veriyormus. Ama kısa bir zaman sonra, bazi isleri için Polonya'ya giden Kontesin ardina düstü. Alyosa'yi Katerina Fyodorovna Filimonova'yla evlendirmek düşüncesini hâlâ çıkarip atmamisti kafasından. Gerçi evlenecek yasta degildi henüz Alyosa, ama kız çok zengindi, böylesine bir fırsat kaçiril-mazdi. Sonunda istedigini olmustu Prens. Alyosa'nin Katerina Fyodorovna'yla evlenmesi isinin yoluna koyuldugu söylentileri kulagimiza kadar geliyordu. Olaylarını anlattigim günlerde Prens yeni dönmüstü Ptersburg'a. Oglunu çok iyi karsiladi, ama onun Natasa'yla ilişkisini hâlâ sür-

Ezilenler - F : 7

dürmesi biraz canini sikti. Kuskulanmaya, korkmaya baglamisti. Hemen ayrilmalarını buyurdu; ama daha etkili bir yol tutmasının gerektigini anlamakta gecikmedi, Alyosa'yi alip Kontes'e götürdü. Katerina Fyodorovna çocuk denecek yasta, tatli, güzel bir kizdi. Son derece temiz bir kalbi vardi; kibar, neseli, akiliydi. Prens, oglunun en çok alti ay sonra Natasa'dan sogumaya baslayacagini, Katerina Fyodorovna'ya o zaman baska gözle bakacagini tahmin ediyordu. Bir ölçüde yanilmamisti... Gerçekten de, kontesin kizina yakin ilgi gösteriyordu Alyosa, Sunu da ekleyeyim. Prens ogluna karsi son derece yumusak davraniyordu artık (ama gene para vermiyordu). Alyosa, bu yumusakligın altında babasinin kesin kararının saklandigini sezinliyor, üzülyordu... ama Katerina Fyodorovna'yi bir gün görmese duyacağı üzüntü kadar degil... Bes gündür Natasa'ya ugramadigini biliyordum. Ihmenev'lerden Fontanka'ya giderken endiseyle «Acaba ne söylemek istiyor bana?» diye düşünüyordum. Uzaktan, odasında isik yandigini gördüm. Benimle görüşmek istedigini zamanlar, evinin yakınlarından geçersen (hemen her akşam geçerdim oradan) göreyim diye kandili pencerenin önüne koymasini kararlasmistik aramızda; isigi orada görünce Natasa'nin beni bekledigini anliyordum. Son zamanlarda sik sik koyuyordu kandili pencerenin önüne...

XV

Yalnız buldum Natasa'yi. Kollarını göğsünün üzerinde çapraz baglamis, dalgın dagın bir asagi bir yukari dolasiyordu odanın içinde. Çoktandır masanın üzerinde beni bekleyen semaver sönmüstü. Gülümseyerek, bir sey söylemeden elini uzatti bana. Yüzü bembeyazdi. Gülümsemesinde aci, cana yakın, sabirli bir sey vardi. Mavi gözleri

__ qq __

99

eskisinden daha bir irilesmis, saçları gürlesmisti sanki... zayıfligından, hastaligından öyle gözüküyordu. Elimi sikarken,

- Gelmeden umudumu kesmistim, dedi, Mavra'yi yollayacaktım sana biraz sonra; gene hastalandın sandım.

- Hayir, hasta falan degilim, alakoydular beni, anlatirim. Senin nen var Natasa? Bir sey mi oldu?

Natasa sasirmis gibi,

- Yo, dedi, niçin sordun?

- Mektubunda... gelmemi yazmandan baska, saatini de belirtiyordun; şimdiye kadar hiç böyle yazmamistin.

- Ah, evet! Dün bekliyordum onu.

- Hâlâ gelmedi mi?

- Gelmedi.

Bir an sustuktan sonra ekledi:

- Gelmezse seninle konusmam gerekecek diye düşündüm de.

- Bu akşam da bekliyor musun?

- Hayir; bu akşam orada oldugunu biliyorum.

- Ne düşünüyorsun Natasa artık hiç gelmeyecek mi sana?

Asiri ciddi bir tavırla yüzüne baktı.

- Gelecek elbette, dedi.

Bu aceleciliğim hosuna gitmemisti. Sustuk; odanın içinde dolasiyorduk. Gene gülümseyerek,

- Dört gözle seni bekliyordum Vanya, diye başladı, hem ne yapıyordum, biliyor musun ? Odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolasiyor, kendi kendime ezbere siir okuyordum. Hatırlıyor musun... çingirak, kisin kar tutmuş yol: «Semaverim mese masamin üzerinde fokur fokur kaynarken...», beraber okurduk:

Tipi dindi; yol gözükmüyor artık,

Gecenin donuk milyonlarca gözü tepemizde... (1)

- Sonra da :

Birden korkunç bir sesin, Çingirakla dostça konustugunu duyuyorum: «Ah, bir gün gelecek sevgilim,

Gögsüme yaslayıp basını, dinlenecek! Sabahın ilk isiklari Pencereimin camında buzla oynasırken,

Semaverim mese masamin üzerinde fokur fokur kaynarken,

Sobam çitirdiyarak,

Kösede renkli perdenin ardındaki yatağımı aydınlatırken, Mutlu değilim de neyini!...»

- Çok hos! insanın içine isliyor Vanya, değil mi? Ne dokunaklı! Birkaç çizgiyle anlatmak istediği her şeyi anlatmış ozan. iki duygu var: Önceki ve sonraki. Semaver, basma perde... bizden bir şeyler var bunlarda...

Sanki tasrada bir ev anlattığı... sanki görüyorum bu evi: Yeni, henüz kaplamaları çakılmamış ahsap bir ev...

Sonra öteki tablo:

Gene o sesi duyuyorum birden, Acı acı dert yaniyor çingiraga: «Nerede benim o eski dostum? Çıkagelecek, boynuma atılacak diye,

(1) Y. P. Polonski'nin «Çingirak» (1854) siirinden.

Korkuyorum!

Bu da hayat mı!

Sıkıcı, karanlık günlerim!

Küçük odam dapdaracak,

Penceresinden rüzgâr giriyor içeri...

Bahçesinde tek bir visne ağacı var,

O da buz tutmuş camdan gözüküyor,

Belki çoktan donmustur zaten.

Hayat mı bu! Perdenin de rengi kalmadı;

Hastayım, yakınlarıma gidemiyorum,

Ne beni azarlayanım var, ne de sevenim...

Yalnız kocakarının dirdiri...»

- «Hastayım»... Ne yerinde kullanılmış bu sözcük! «Ne azarlayanım var»... ince duygularla dolu bu siir; anıların burukluğu, insana haz veren o elemi var bunda... Tanrım, ne hos bir siir! Hayatin ta kendisi!

Bogazında bir şey düğümlenmiş gibi sustu. Bir dakika sonra,

- Sevgili Vanya! dedi.

Ne söyleyeceğini unutmuş gibi gene sustu; belki de bir şey düşünmeden söylemişti bunu, içinden öyle gelmişti.

Hâlâ dolasiyorduk odanın içinde. Tasvirin önünde bir kandil yaniyordu. Son zamanlarda pek dindar olmuştum Natasa; ama din duygularından söz edilmesini sevmiyordu.

- Ne o, yarin bayram mı? diye sordum, kandili yakmışsin.

- Hayır, bayram değil... otur istersen Vanya, yorul-tınuşundur. Çay içer misin? Akşam çayını içmedin, değil mi?

- Oturalım Natasa. İçtim.

- Nereden geliyorsun? -

- Onlardan.

Natasa'nın baba evinden onlardan diye söz ederdik.

- Onlardan mı? Nasıl olur? Kendin mi ugradın, yoksa çağırdılar mı?...

Soru yağmuruna tutmuştu beni. Heyecandan yüzü daha da solmuştum. ihtiyarla sokakta karsılaşmamızı, annesiyle konuşmamızı, madalyon olayını olduğu gibi, bütün ayrıntılarıyla anlattım. Hiç bir şey saklamazdım ondan. Dikkatle dinliyordu beni. Gözlerinde yaşlar birikmişti. Madalyon olayı pek dokundu ona. Sözümü ikide bir keserek,

- Dur, dur Vanya, diyordu, daha ayrıntılı, her şeyi olduğu gibi anlat, pek kısa geçiyorsun!..

Ayrıntılarla ilgili sorduğu sorulara cevap vere vere bir daha, bir daha anlattım aynı şeyi.

- Gerçekten bana mı geliyordu dersin?

- Bilmiyorum Natasa, hiç bir şey düşünmüyorum. Seni özlediği, sevdiği besbelli; ama sana gelmesi, bu... bu...

Natasa sözümü kesti:

- Resmimi öptü değil mi? Ne söyleyerek öpüyordu?
- Ne söylediği anlaşılmıyordu; en candan adlar veriyor, çağırıyordu seni...
- Çağırıyor muydu?
- Evet.

Sessiz sessiz aklamaya başlamıştı Natasa.

- Zavallılar, dedi.

Bir an sustuktan sonra devam etti:

- Her şeyi bilmesi olagan zaten. Alyosa'nın babasıyla da ilgili çok şey biliyor.

Çekingin,

- Natasa, dedim, gidelim onlara... Oturduğu koltukta hafifçe doğrularak,
- Ne zaman? diye sordu.

Yüzü bembeyaz olmuştü. Hemen şimdi gidelim dedim sanıyordu. Ellerini omuzlarıma dayayıp acı acı gülümsedi.

- Hayir Vanya, olmaz canini; her zaman söylersin bunu, ama... kapa artık.

Canım sikkın,

- Hiç mi bitmeyecek bu korkunç ayrılık? diye haykırdım. İlk adımı atamayacak kadar magrur musun? İlk adımı senin atman gerekiyor. Baban seni affetmek için bunu bekliyordur belki... Bir babadır o; hakaret ettin ona! Gururuna saygı duy; dogal, haklı bir gururdur bu! İlk adımı atmak zorundasın. Dene bir kere, hiç bir şart öne sürmeden affedecektir seni.

- Öyle mi sanıyorsun! Olamaz bu; bosuna sitem etme bana Vanya. Gece gündüz hep bunu düşündüm, dür sünüyorum da. Evden kaçalı beri bunun üzerinde düşünmediğim günüm olmadı. Seninle de kaç kere konuştuk! Bunun imkânsız olduğunu sen de biliyorsun zaten!

- Dene bir kere!

- Hayir dostum, imkânsız. Böyle bir şey yapsam büsbütün kızar. Kisi, temelli kaybettiği bir şeyi bir daha elde edemez artık; neden söz ettiğimi anladın mı? Onların yanında geçirdiğim mutlu çocukluk günlerimi... Babam affetse bile, taniyamaz beni şimdi. Küçük bir kız çocuğunu, büyüdüğü halde çocuk kalmış bir genç kızı seviyordu o. Çocuksu saflığımdı hoslandığı. Daha yedi yaşında bir çocukken dizine oturup ona çocuk şarkıları söylediğim zamanlarda olduğu gibi oksardı saçlarımı. Ta küçüklüğümde son güne kadar her gece karyolamın basucuna gelir, kutsardı beni. Felâketimizden bir ay önce benden gizli olarak (oysa her şeyi biliyordum) bir çift küpe almıştı bana; armaganına ne çok sevineceğimi düşünerek bir çocuk kadar mutluydu; küpelerden haberdar olduğumu söyleyince hepimize - basta bana tabii - öyle kız-mıştı ki. Evden kaçışından üç gün önce bir seye üzüldüğümü farketti, hastalanacak derecede kederlerdi... inanır misin? Beni birazcık olsun avutmak için gidip tiyatroya bile almış!.. Bununla üzüntümü dağıtmak istiyordu! Gene söylüyorum sana, kucagında büyüttüğü kız çocuğunu seviyordu o, benim de bir gün olgunlaşıp kadın olabileceğimi aklına getirmek istemiyordu... düşünemiyordu böyle bir şeyi. Simdi eve dönsen tanımaz bile beni. Turalım ki affetti, nasıl bir Natasa çıkacak karsısına? Degistim artık, çok degistim. Tekrar gözüne girmeyi basarsam bile... gene de geçmiş mutlu günlerin özlemini çekecek; artık degistigim, eskisi gibi tatlı bir çocuk olmadığım için üzülecek. Geçmiş daima daha iyi görünür insana zaten, özenir.

Heyecanlanmıştı. İçten gelen bir kederle,

- Ah Vanya, diye yükseltti sesini, ne hostu geçmiş!

- Söylediklerinin hepsi dogru, Natasa, dedim. Seni şimdi olduğun gibi tanımışı, sevmesi gerekiyor. Önemli olan tanımışı. Tanıdıktan sonra sevmesi kolay. Seni taniyip, anlayamayacağını mi sanıyorsun? O bakımdan Öyle hassastır ki yüregi!

- Ah Vanya, biraz anlayışlı ol! Benim neyimi anlayacak? Onu söylemek istememistim. Bak ne diyeceğim sana: Baba sevgisi de kışkırtıcıdır. Onu asil öfkelen diren, Alyosa'yla aramızda olup bitenden haberdar edilmemesidir. Böyle bir şeyi aklının ucundan geçirmiyordu. Askimizin kötü sonunu da, evden kaçışımı da benim «alçakça» sır saklamama veriyor. Başlangıçta gidip her şeyi itiraf etmedim ona, sonra kalbimde filizlenen aski açmadım; tersine, duygularımı içimde sakladım. inanır misin Vanya, onu asil gücendiren budur. Yoksa evden kaçmam, kendimi sevgilime vermem o kadar dokunmamıştır ona. Turalım ki bir baba gibi candan, sevgiyle karşıladı beni

şimdi; ama yüregine düşen o düşmanlık tohumu hep orada kalacaktır. İki üç gün sonra üzüntüler, şitemler başlar. Sartsız bağışlamaz beni zaten.. Turalım ki gerçeği bütün çıplaklığıyla anlattım, ona ne büyük bir hakaret ettiğimi bildiğimi söyledim. Alyosa'yla geçirdiğim mutlu günlerin bana neye mal olduğunu, ne istiraplar çektiğimi anlamak istemezse çok üzüldürüm, ama katlanırım buna da... gelgelelim bu da yetmeyecek ona. Olmayacak, şeyler isteyecek benden; «Askini, Alyosa'yi lanetle» diyecek. Geçmiş günlerin geri gelmesini, son altı ayı hayatımızdan silip atmamızı isteyecek. Ama hiç kimseyi lânetleyemem ben... Oldu bir kere... Hayir Vanya, simdilik olmaz. Zamani gelmedi henüz.

- Ne zaman gelecek?

- Bilmiyorum... Gelecekteki mutlu günleri haket-memiz için önce istirap çekmemiz gerekiyor. Istirap her şeyi temizler... Ah Vanya, hayat ne acil!

Cevap vermedim; dalgın dalgın yüzüne bakıyordum.

- Niçin öyle bakıyorsun yüzüme Alyosa... şey... Vanya?

Yaptığı yanlışlığa gülümsedi.

- Gülümseyisine bakıyordum Natasa. Nereden aldın bu gülümseyisi? Eskiden böyle gülümsemezdin.

- Ne var gülümsememde?

- Gerçi o çocuksu içtenlik var gene, hem... Ama gülümserken yüreğinde bir sizi var sanki. Zayıflamışsin. Natasa, saçlarınsa daha bir gürleşmiş sanki... Nedir su üzerindeki? Onlardayken diktirmemis miydin bunu? Natasa sevgi dolu gözlerle baktı yüzüme.

- Ne çok seviyorsun beni Vanya! dedi. Sen ne yapıyorsun bakalım? işlerin nasıl?

- Eskisi gibi... romanım üzerinde çalışıyorum, ama olmuyor. İlham gelmiyor. istesem gelisigüzel de yazabilirim, hem böylesi daha bir tutulur belki; ama güzel bir ko-106 - nuyu berbat etmekten korkuyorum. En çok sevdiğim konulardan biridir bu. Gelgelelim zamanında dergiye yetistirmem de gerekiyor. Öyle ki bazan romanımı bırakıp elime daha hafif bir şey alayım diyorum... Okuyanların içi kararmasın, neselensinler!..

- Zavallı çalışkan Vanya! Smith'ten ne haber?

- Öldü ya.

- Hayali gelmedi mi eve? Ciddi söylüyorum Vanya, hastasin sen, sinirlerin çok bozuk, hayal görmen ondan. Daha bu daireyi tuttugunu bana anlatırken farketmistim sinirlerinin bozuk oldugunu. Nasıl, pek mi kötü yeni evin? Rutubet var mı?

- Var! Üstelik bu akşam da bir iş geldi basıma... Neyse, sonra anlatırım.

Artık dinlemiyordu beni Natasa; bası önünde, dalgın dalgın oturuyordu. Sonunda yüzüme bakarak,

- Onları nasıl bırakıp kaçtım, aklım almıyor, dedi: çıldirmistim galiba.

Bakisından, cevap beklemediği belliydi. Bir şey söyleyecek olsam duymazdı bile. isitilir isitilmez bir sesle,

- Vanya, dedi, iş için çağırdım seni bu akşam.

- Nedir?

- Ondan ayrılıyorum.

- Ayrıldın mı ayrılacak misin?

- Bu hayata bir son vermem gerek içimi dökmek şimdiye kadar senden sakladıklarımı anlatmak için çağırdım seni.

Daima böyle, gizli niyetlerini bana açıklayacağını söyleyerek konuşmaya baslardı benimle; ne var ki, bana çok önceden anlattığı sırlar olurdu bunlar çoğunlukla,

- Ah Natasa, dedim, belki bin kere duydum bunu senden! Elbette beraber yaşayamazsınız. Tuhaf bir ilişki var aranızda; ortak hiç bir yanınız yok. Ama... yapabilecek misin bunu?

- 107

- Simdiye kadar sadece niyetim vardı Vanya; artık kesin kararımı verdim. Canımdan çok seviyorum Alyosa'yi, ama bu yaptığım düşmanlık ona; geleceğini mahvediyorum. Serbest bırakmalıyım onu. Benimle evlenemez; babasının istegine karşı koyacak gücü yok. Ben de ayagina köstek olmak istemiyorum. Ona vermek istedikleri kiza tutulmasına sevindim bile. Simdi benden ayrılması daha kolay olacaktır onun için. Bunu yapmak zorundayım! Mecburum... Onu sevdiğime göre, her şeyimi onun yoluna fedâ etmeliyim, askimi ispat etmeliyim ona, mecburum! Öyle değil mi!

- Ama razı edemezsin onu.

- Etmeye de uğrasmayacağım zaten. Su anda bile içeri girse, eskisi gibi davranacağım ona. Ama hiç vicdan azabı çekmeden beni bırakması için elimden gelen her şeyi yapmak zorundayım. Beni perisan eden bu iste; yardım et bana. Bir akıl vermeyecek misin?

- Bir yol var önünde, dedim, baskasını sevmek... Ama sanmam ki sağlam bir yol olsun bu. Onun nasıl bir insan olduğunu biliyorsun. Bak, bes gündür hiç ugramadı buraya. Tut ki temelli bıraktı seni; şimdi sana, onu bıraktığını yazmak kalıyor Alyosa'ya. Hemen kosar gelir.

- Niçin hiç sevmiyorsun onu sen, Vanya?

- Ben mi?

- Evet sen, sen! Düşmansın ona, için için düşmansın; hem de çok! Nefret duymadan söz edemiyorsun ondan! Onu küçük düşürmekten, çamura bulamaktan hoşlandığını her zaman farketmişimdir! Evet, özellikle çamura bulamak büyük bir haz veriyor sana!

___ Hiç bir zaman da söylemedin bunu bana. Yeter artık Natasa; bırakalım bu konuyu.

Natasa gene bir anlık bir sessizlikten sonra, ___ Baska bir eve taşınmak istiyorum, dedi. Ama kızma, Vanya...

108 -

- Kızmiyorum vallahi. Ne çıkar, oraya da gelecektir.

- Bana olan aski güçlüdür, ama yeni aski yenebilir onu. Tekrar bana dönse bile, bir dakika kalir yanimda, ne dersin?

- Bilmiyorum Natasa, sagi solu belli olmaz onun; seni sevdigi halde baska birisiyle evlenebilir. Ikisini ayni anda yapabilir.

- O kizi sevdigini kesin olarak bilsem kararimi verirdim... Vanya! Hiç bir seyi gizleme benden! Bana söylemek istemedigin bir seyler biliyor musun?

Endiseli, soru dolu bakislarini gözlerimin içine dikmisti.

- Bilmiyorum dostum, zaten hiç bir zaman gizlim olmamistir senden. Ama su da var : Belki de bizim sandigimiz kadar tutulmamistir Kontes'in üvey kizina. Geçici bir hevese kapilmis olabilir...

- Öyle mi saniyorsun? Tanrim, kesin olarak bilsem bir! Ah, su anda onu görmeyi öyle istiyorum ki! Yüzüne bir kerecik baksam yeterdi bana! Gözlerinin içinden her seyi öğrenirdim! Ama yok burada! Yok!

- Bekliyor musun onu Natasa?

- Hayir, onun yaninda simdi. Öğrensini diye adani yolladim. O kizi görmeyi ne çok istiyorum... Bak Vanya, gerçi saçmalıyorum, ama onu hiç göremem mi? Hiç bir yerde karsilasamam mi onunla? Ne dersin?

Cevabimi endise içinde bekliyordu.

- Görebilirsin, dedim, ama sadece görmek yetmez,

- Bana yeterdi, her seyi anlardim o anda. Beni dinle: Öyle aptallastim ki son günlerde; odanın içinde yalnız basima dolasiyorum hep, düşünüyorum. Kafamin içi karma karisik. Söyle bir sey geldi aklima Vanya: Kontesin üvey kiziyla tanissan nasil olurdu acaba? Kontes romanini ögmüstü hanı, sen söylüyordun. Bazi aksamlar prens

R*** nin toplantilarina gidiyorsun, o da geliyor oraya. Öyle yap ki tanistirsinar seni onunla. Alyosa da tanistirabilir sizi. Sonra gelir, onun nasil bir insan oldugunu anlatirsin bana.

- Natasa, sevgili dostum, bunu sonraya birakalim. Simdi önemli olan su: Ayrilmaya gücün yetecegine emin misin? Kendini yokla söyle bir, sogukkanli misin?

Natasa alçak sesle,

- Ye-te-cek! dedi. Onun için yapacagim her seyi! Hayatimi bile veririm! Ama, biliyor musun Vanya, suna dayanamiyorum: Simdi o kizin yaninda beni unutmus, buradayken oldugu gibi durmadan anlatmasina, gülmesine... Kizin gözlerinin içine bakiyordur; hep insanin gözlerinin içine bakar zaten; benim burada oturmus... seninle konustugumu aklina bile getirmez.

Umutsuzca yüzüne bakti.

- Peki ama demin söylediklerin Natasa...

Gözleri parliyordu. Sözümü kesti:

- Hep beraber verelim kararimizi! Bunun için minnettar kalacagim ona. Ama önce onun beni unutmasi agir geliyor bana Vanya! Ah Vanya, öyle aci çekiyorum ki! Kendi kendimi anlamiyorum: Akil böyle diyor, baska türlü oluyor! Ne olacak halim?

- Yeter, yeter Natasa, kendine gel...

- iste bes gün oldu, her saat, her dakika... Gece gündüz hep onu düşünüyorum! Bak ne diyecegim Vanya : Oraya gidelim seninle, götür beni!

- Yeter artık Natasa.

- Hayir, gidelim! Seni bekliyordum zaten! Üç gün önce verdim kararimi. Bunun için çağirdim seni... Oraya götürmek zorundasın beni; kiramazsin hatirimi... Seni bekliyordum... Üç gün... Bu aksam toplanti var orada... oradadir Alyosa... Hadi!

Aklım yitirmis gibiydi. Holde bir gürültü oldu; Mavra birisiyle tartiliyordu sanki.

- Dur Natasa, dedim, kim geldi, dinle!

Kuskulu bir gülümsemeyle kulak kabartti, birden bembeyaz oldu yüzü.

- Tanrim! diye fisildadi. Kim geldi?

Tutmak istedi beni, ama kurtuldum elinden, disari çıktim. Evet Alyosa'ydi gelen. Mavra'ya bir seyler soruyordu; kadin, evde tek söz sahibiyim gibi önce içeri bi-rakmak istememisti onu.

- Nereden çıktin? diyordu. Nerelerdeydin şimdiye kadar? Nerelerde sürttün? Hadi gir bari, gir! Beni acindi - ramazsin kendine! Gir bakalim, gir de hesap ver!

Alyosa biraz bozulduğu halde,

- Kimseden korkum yok benim! diyordu. Girerim tabii!

- Girersin girersin!

- Ne sandin ya! Beni görünce,

- A! Siz de mi buradasınız! dedi. Ne sevindim bilemezsiniz! Ben de geldim iste; ama ne yapacagimi sasirdim..

- Dosdogru girin içeri; korkacak ne var?

- Korktugum falan yok, inanin bana; çünkü suçlu degilim. Suçlu oldugumu mu saniyorsunuz? Görürsünüz simdi.

Kapali kapinin önünde durdu, yapmacik bir yüreklilikle,

- Natasa, girebilir miyim? diye seslendi. içerden cevap veren olmadı. Alyosa endiseyle,

- Ne oluyor? diye sordu.

- Hiç, dedim, demin içerdeydi, sakın...

Alyosa usulca açtı kapiyi, basini uzatıp ürkek ürkek göz gezdirdi odada. Kimsecikler yoktu.

Birden dolapla pencere arasinda gördü Natasa'yi.

111

Saklanmış gibi, kipirdamadan duruyordu orada, O halini hatırladıkça hâlâ tutamam kendimi, gülümserim.

Alyosa sessiz adımlarla ona yaklasti. Tuhaf bir korkuyla yüzüne bakarak,

- Natasa, dedi, ne oldu sana? Merhaba Natasa. Genç kız, suçlu olan kendisiymis gibi kızarip bozara,- rak,

- Ne... ne olacak... hiç!... dedi. Çay ister misin? Alyosa kendini tamamen kaybederek,

- Natasa, beni dinle... dedi. Suçluyum, bundan kuskun olmasın... Ama aynı zamanda suçsuzum da; biraz suçsuzum! Simdi anlatacagim sana.

Natasa,

- Niçin? diye fisildadi, hayir, hayir, istemez... iyisi mi elini ver bana... her zamanki gibi tabii...

Kösedden çıktı; yanaklari kipkirmizi olmustu. Alyosa'nin yüzüne bakmaya korkuyormus gibi bası önündeydi.

Alyosa heyecanla,

- Ah Tanrim! diye haykirdi. Suçlu olsaydim bu durumda yüzüne bile bakamazdim!

Bana dönerek devam etti:

- Bakin, bakin! Beni suçlu sanıyor; bütün deliller bana karsi! Bes gündür görünürlerde yokum! Evlenecegim kizin yanında oldugum söylentileri dolasiyor ortada... ama o ne yapıyor buna karsilik? Affediyor beni! «Elini ver, her sey bitsin!» diyor. Natasa, canım benim! Suçsuzum, inan buna! Hiç suçum yok! Tam tersine, tertemizim!

- Ama... Ama oradan geliyorsun... Oraya çağirmislardi seni... Niçin geldin? Sa... 'saat kaç?

- On buçuk! Oraya da gittim... Ama hasta oldugu-mu söyleyip çıktım. Bes gündür ilk kez kurtarabildim kendimi onlardan, hemen sana geldim Natasa, istesem daha önce de gelebilirdim tabii, ama mahsus gelmedim! Niçin_ 112 -

mi? Simdi öğrenirsin, anlatacagim sana; zaten bunun için geldim; ama bu keresinde vallahi suçsuzum sana karsi! Tamamen suçsuzum!

Natasa basini kaldırıp Alyosa'nin gözlerinin içine bakti... Bakisi öylesine içtendi, yüzünde öylesine dürüst, neseli bir ifade vardı ki, sözlerine inanmamak elde degil-. di. Bu çeşit barisma anlarında eskiden birkaç kere oldugu gibi gene aplayarak kucaklanacaklarını sandim. Ama Natasa, mutluluktan bitkin düsmüs gibi basini Alyosa'nin göğsüne dayadi ve... sessiz sessiz aklamaya basladi. Öteki de tutamadi kendini... sevgilisinin ayaklarına kapandi. Ayaklarini, ellerini öpüyordu; çildirmisti sanki. Natasa'ya bir sandalye getirdim, Oturdu. Ayakta duracak hali kalmamisti.

İKİNCİ BÖLÜM

Bir dakika sonra çilginlar gibi gülüsüyorduk. Alyosa'nin gür sesi bastırıyordu bizimkileri:

- Durun, durun da anlatayim. Beni hâlâ eski Alyosa saniyorsunuz... Is olsun diye geldigim kanisindasiniz...

Söylüyorum size, son derece önemli bir is pesindeyim. Susacak misiniz, susun bir dakika!

Anlatmak istiyordu. Önemli haberlerle geldiği belliydi. Ama böyle haberlerle bizi sasirtacağı düşüncesinin

verdiği çocukça gurur Natasa'yi güldürüyordu. Elimde olmadan ben de gülmeye baslamistim. Alyosa

kizdikça biz gülüyorduk. Üzüntü, pesinden Alyosa'nin çocuksu çaresizligi sonunda öyle bir duruma getirmisti

ki bizi, Gogol'un çavusu (1) gibi, birisi parmagini gösterse katila katila gülecektik. Havra kapida durmus,

öfkeyle bize bakiyordu. Natasa'nin Alyosa'yi - bes bundur bin bir hevesle

(1) Gogol'un «Bir Evlilik» inde, tegmen Jevakin'in çok güldüğünden söz ettiği çavus Dirka.

(E. A.)

Ezilenler - F : 8

beklediği gibi - güzelce bir azarlamamasina, tam tersine, neseyle gülüşmemize içermemisti.

Kahkahalarimizin Alyosa'yi incittigini görünce sonunda sustu Natasa.

- Ne anlatmak istiyorsun? dedi.

Mavra kaba bir tavirle Alyosa'ya konusma firsati vermeden,

- Ne dersiniz, semaveri yakayim mi? diye sordu. Alyosa kolunu salladi, hizmetçi kadim aceleyle kovarak,

- Çık disari Mavra, çık, dedi. Her seyi, olmus, olacak her seyi anlatacagim, çünkü biliyorum hepsini. Bes gündür nerede oldugumu merak ettiginizin farkındayim dostlarım... benim anlatmak istedigim de bu zaten; birakmiyorsunuz ki anlatayim, Ama önce sunu söyleyeyim: Hep aldatıyordum seni Natasa, eskiden beri aldatıyordum, önemli olan da bu.

- Aldatıyor muydun?
- Evet, bir aydır aldatıyordum seni; babamın gelisinden önce de... Simdi açık açık konusmamızın zamanı geldi. Babam gelmeden bir ay kadar önce oldukça uzun bir mektup aldım ondan; ikinizden de sakladım bunu. Gayet açık, anlaşılır bir dille - öylesine ciddiye ki, korktum bile - evlenme isimin artık bir sonuca bağlandığını, nisanlimin bulunmaz bir kız olduğunu, ona lâik olmadığım halde gene de onunla evlenmek zorunda, olduğumu yazıyordu. Kendimi hazırlamamı, kafamın içindeki saçma düşünceleri çıkarıp atmamı v.b. - bilirsiniz artık daha neler - istiyordu, iste burada mektup, saklamistim sizden...

Natasa kesti sözünü:

- Hiç de saklamadım! Ögündüğün seye bak! Daha o zaman her şeyi olduğu gibi anlatmıştın. O günlerde birden uysallastığını, bir suçunu bağışlatmak istiyormuş gibi dizimin dibinden ayrılmadığını hatırlıyorum. Zaten parça parça, mektubun bütününe anlattın bize.
- Hayır, önemli olanı anlatmadım sanırım. Bir şeyler sezinlemiş olabilirsiniz, bu sizi ilgilendirir, ama ben anlatmadım. Saklıyordum bunu sizden, üzülmek saklıyordum»

Natasa'ya bakarak,

- Ben de hatırlıyorum Alyosa, dedim; o günlerde sık sık akıl danısıyordunuz benden; mektubun bütününe parça parça bana da anlattınız; üstü kapalı olarak tabı.

Natasa destekledi beni:

- Evet, bütününe! Böbürlenme lütfen! Bir şeyi saklayabilir misin ki sen? Adam aldatmak kim, sen kim ! Havra bile anladı her şeyi. Öyle değil mi Mavra?

Mavra basani uzatarak,

- Anlaşılacak gibi miydi, dedi, üç gün içinde-her şeyi anlattı. Kurnazlık sana göre değil!
- Öf, ne sıkıcı insanlarsınız, konuşulmuyor sizinle! Bunları hep öfkeden yapıyorsun Natasa! Mavra, sen de yanılıyorsun. Hatırlıyorum, deli gibiydim o zaman ; hatırlıyorsun değil mi Mavra?

- Hatırlamaz olur muyum! Simdi de öylesin,.

- Hayır, hayır, onu demek istemedim. Hatırlarsın! Paramız kalmamıştı da gümüş sigara kutumu rehine götürmüştün. Sunu da söyleyeyim, bana karşı pek saygısızsin Mavra. Natasa alıstırdı seni böyle. Neyse canım, tutalım ki gerçekten anlattım her şeyi. (Simdi hatırladım). Ama mektubun havasını bilmiyorsunuz, oysa en önemli yanı havasıdır. Bunu anlatacağım size.

Natasa,

- Nasılmış bakalım havası? dedi.

- Bak Natasa, alay eder gibi soruyorsun. Alay etme benimle. Yemin ederim, çok önemli anlatacağım. Öyle bir havası vardı ki, ellerim titremeye başlamıştı. Babam116 hiç böyle konuşmamıştı benimle. Anlayacağınız, dünya yıkılsa dediginden dönmeyeceği benziyordu; iste böyle bir havası vardı mektubun!

- Bunu benden niçin sakladığını anlatsana!

- Ah Tanrım! Seni korkutmamak için tabii.. Her şeyi kendi basıma yola koyabileceğimi umuyordum. Bu mektuptan sonra babamın da gelmesiyle durumum iyice kötüleşti. Açık açık konuşmak istiyordum onunla. Karsisine geçip ciddi olarak her şeyi anlatacaktım. Ama bir türlü olmadı. O da hiç sormadı... ne kurnazdır! Tam tersine, her şey kesin karara bağlanmış, aramızda bir anlaşmazlık yokmuş gibi davranıyordu. Duyuyor musun, olamazmış gibi... bu kadar güvenir kendine! Öyle yumusak, candan davranmaya başladı ki bana! Sasiyordum. Ne zeki olduğunu bilemezsiniz Ivan Petroviç! Okumadığı kitap, bilmediği şey yoktur. Bir kere baksın yüzünüze, ikinizden geçenleri olduğu gibi saysın. Belki de bunun için çiz-vit adını takmışlardır ona. Babamı öğmem Natasa'nın hosuna gitmez. Kızma Natasa. Böyle iste... şey... başlangıçta paramı da kesmişti, ama artık veriyor, dün başladı. Natasa! Melegim benim! Yoksullugumuz bitti artık! Suraya bak! Altı aydan beri kestigi paramın hepsini birden verdi dün; bakın ne çok para var burada; saymadım bile. Mavra, bak su paralara! Bundan böyle gümüş kasıklarımızı, kol düğmelerimi rehine vermeyeceğiz! Cebinden oldukça büyük bir deste kâğıt para - bin bes yüz ruble kadar vardı - çıkarmış, masanın üzerine koymuştu. Mavra, gözlerinin içi gülmekle desteye bakıyor, Alyosa'yı öğüyordu. Natasa telâşlanmıştı. Alyosa devam ediyordu:

- «Simdi ne yapacağım ben?» diye düşünüyorum hep. «Nasıl karşı duracağım ona?» ikinize de yemin ederim ki, bana karşı böyle iyi değil de sert davranırsa hiç umursamazdım. Yüzüne karşı «istemiyorum, ben de bü-

- 117

yüdümlerim artık» derdim... her şey bitirdi! İnanın ki dire-tirdim de. Ama bu durumda ne söyleyebilirim ona? Beni suçlamayın sakın, Canın biraz sıkıldı gibi Natasa, Niçin bakıyorsunuz? «Hemen kanıvermiş, ne iradesiz bir ço-cuk» diye düşünüyorsunuzdur. Hayır, var iradem, hem de sandığınızdan çok! İspatı da iste: içinde bulunduğum durumu umursamadan kendi kendime «bunu yapmak zorundayım, her şeyi olduğu gibi anlatmalıyım babama» dedim ve anlattım, dinledi beni. Natasa endişeyle,
- Neyi anlattın? diye sordu.

- Baska kız istemedigimi, benim kendi nisanlim oldugunu, seni sevdiğimi... Simdiye kadar bunu ona açık söylemiş değilim tabu, ama hazırladım onu buna, ya-rin söyleyeceğim; öyle karar verdim. Önce, para için evlenmenin ayıp bir şey olduğunu, kendimizi soylu, kalburüstü kisiler saymamızın aptallıktan baska bir şey olmadığını söyledim. (Karsimdaki babam değil de kardesim-mis gibi açık, serbest konusuyordum.) Sonra tiers - etat'-dan (1) olduğumu söyledim; tiers-etat c'est l'essentiel, (2) dedim, herkes gibi olmak gurur veriyor bana...» Anlayacağınız, bütün yeni düşünceleri açıkladım ona... Heyecanlanmış, cosmustum. Kendi kendime sasiyordum. Düşüncesinin ne denli sakat olduğunu ispat ettim ona... dü-pedüz «Prensligimiz de ne oluyor bizim? dedim. Dogustan bir Prensligimiz var, hepsi o kadar; oysa gerçekte ne ilgimiz var Prenslikle? Bir kere, öyle ahim sahim bir zenginligimiz yok, varlıklı bile sayılmayız. Günümüzde asil prens Rotschild'dir. Sonra, çoktan beri adımız anılmıyor bir yerde. Soyumuzun son ünlü kisisi büyük dedem

(1) Üçüncü tabaka, avam (Fransızca)

(2) önemli olan üçüncü tabakadır. (Fransızca)

Semyon Valkonski'ydi, onu da sadece Moskova'da taniyorlardı, hem de neyiyle? Son mülkü olan üç yüz kölelik çiftliğini satıp yemesiyle... öyle ki, oğlu para kazan-masaydı torunları bir çok prens gibi ırgatlık yapmak zorunda kalacaklardı. Bosu bosuna kibirlenmeyelim». Anlayacağınız, içimi iyice bir döktüm. Öyle atesli konusuyordum ki! Hattâ kendimden de bir şeyler ekledim, itiraz bile edemedi; yalnız, Kont Nainski'nin evinden ayrıldığım için biraz azarladı. Sonra, vaftiz annem Prenses K. nin gözüne girmeye çalışmamın gerektiğini, Prenses beni evine kabul ederse artık her yere kabul edileceğimi, geleceğimin kazanılmış sayılacağını söyledi. Anlattı da. anlattı! Bütün bunlar seninle ilişki kurdugum, çevremden uzaklastığım için Natasa. Ama açık açık hiç bir zaman, söz etmiyor senden, kaçınıyor bile böyle bir konusmadan, ikimiz de kurnazlık ediyor, birbirimizi avlamaya çalışıyoruz; inan ki sonu iyiye varacak bunun.

- Anladık; sonra ne oldu, ne karar verdi? Önemli olan bu. Ne gevezesin Alyosa...

- Ne karar verdigini ancak şeytan bilir. Hem geveze değilim ben, önemli şeylerden söz ediyorum: karar falan vermedi, ben anlatırken sadece gülümsüyordu, ama öyle bir gülümsemeydi bu ki, acıyordu bana sanki. Bunun bir hakaret olduğunun farkındaydım, ama alınmı-, yordum. «Kabul, dedi, gel Kont Nainski'nin evine gidelim şimdi; ama sakın bunlardan söz etme orada. Ben anlıyorum seni, ama onlar anlamazlar.» Sanırım onu da anlamıyorlar orada, bir şey için kiziyorlar. Sosyete de genel bir sogukluk var şimdi babama karsi zaten! Prens önce pek soguk, küçümser bir tavırla karsıladı beni; onun evinde büyüdüğümü bile unutmustu sanki; inanin ki, kim olduğumu hatırlamaya çalışıyordu! Nankörlük ettim diye kiziyor bana; oysa nankörlük falan ettiğim yok! Evinde canım sıkılıyordu, gitmiyordum oraya. Babami son de-

rece umursamaz, soguk karsıladı; o kadar ki, oraya hâlâ ne yüzle gidiyor, sasiyorum. Bütün bunlar çok üzüyor beni. Zavallı babam neredeyse yerlere kadar egilecek önünde; buna benim için katlandığının farkındayım, oysa bir ,sey istedigim yok ondan. Düşüncelerimi açmayı çok is-tedim babama, ama tuttum kendimi. Zaten neye yarar! inançlarından döndüremem onu, canını sıkması olurum sadece; zaten derdi basından askin. Kurnazlık etmeye, hepsini avlamaya, Kontu beni saymak zorunda bırakmaya karar verdim... Bir anda degisti durum! Kont Nainski şimdi beni nereye oturtacağını bilemiyor. Bunu bir basıma, kurnazlığımla yaptım. Babam sasti kaldı!.. Sabri tükenen Natasa yüksek sesle,

- Bak Alyosa, dedi, esas konuya geçsen iyi edersin. Bizimle ilgili bir şeyler anlatacağını sanmıstım, oysa sen Kont Nainski'nin evindeki marifetlerinle öğünüyorsun. Senin Kontundan bana ne?

- Sana mi ne! Duydunuz mu Ivan Petroviç, ona neymis? Esas konu bu zaten. Göreceksin şimdi, her şey anlaşılabilecek sonunda. Birakin da anlatayım... Nihayet (niçin doğrusunu soy içmeyeyim?) bak Natasa, siz de dinleyin Ivan Petroviç, gerçekten de bazan pek kafasız oluyorum ben; hattâ düpedüz aptallasıyorum. Ama inanin M bu sefer oldukça kurnaz... hattâ... akıllı davrandım. Her zaman akilsiz olmadığima sevineceğinizi bile düşündüm...

- Ah Alyosa, yeter! Yeter artık canım!..

Alyosa'nın akilsiz sayılmasına dayanamazdı Natasa.

Alyosa'ya, senli benli bir hava içinde, bir hareketinin aptallık olduğunu anlatmaya çalıştığım zamanlar, açık acik söylemediği halde, kizardı bana. Alyosa'nın küçük düşmesini kaldıramazdı. Bence, daha çok onun akıldan yana kit olduğunu sezinlemesinden geliyordu bu. Ama düşüncesini açmazdı Alyosa'ya, onun gururunu incitmekten¹²⁰

korkardı. Böyle durumlarda genç kızın gizli duygularını hemen sezinlerdi Alyosa, Natasa da farkedirdi bunu, pohpohlamaya, oksamaya baslardı sevgilisini. Alyosa'nın sözleri şimdi bu yüzden dokunmıstı ona.

- Yeter Alyosa, diye devam etti, kendine yakistirdigin gibi... şey değilsin hiç de; sadece biraz havaisin, hepsi o kadar!

- Öyle olsun bakalım. Birakin da sözümü bitireyim şimdi. Kontun evindeki toplantıdan sonra babani kizdi bile bana. «Hele dur!» diye geçirdim içimden. Oradan Prenses'e gidiyorduk; kocakarının artık iyice bunadığını, üstelik kulaklarının duymadığını, köpeklere çok düşkün olduğunu eskiden beri biliyordum. Bir sürü köpeği vardır. üzerlerine titriyor. Bütün bunlara ragmen sosyete de çok önemli bir yeri var; o kadar ki, le süperde (1)

Kont Nainski bile antichambre (2) yapıyor ona. Yolda hareket plânımı çizmistim. Neye dayanıyordu plânım dersiniz? Köpeklerle aram pek iyidir, vallahi doğru söylüyorum. Bendeki gizli bir kuvvetten midir, yoksa benim de hayvanları çok sevmemden midir bilmiyorum, köpekler bayılırlar bana! Gizli kuvvet deyince aklıma geldi, Natasa, söylemedim sana, geçen gün ruh çağırdık, bir ruh çağı-ricinin evine gitmistim; öyle ilgi çekiciydi ki, Ivan Petroviç... sastım kaldım. Ben Jül Sezar'ı çağırdım.

Natasa bir kahkaha atarak,

- Aman Allahım! diye bağırdı. Ne yapacaktın Jül Sezar'ı? Bir ruh çağırman eksikti!

- Niçin öyle söylüyorsun... sanki çocuk var karsında... Jül Sezar'ı çağırmama niçin sastın bu kadar? Bir

(1) Ünlü (Fransızca)

(2) Antichambre : Bekleme odası. Antichambre yapmak, burada: asiri saygı göstermek.

seyi mi eksilir çağırırsam? Bak, şimdi de gülüyorsun!

- Eksilmez tabii, canım... Ah Alyosa'cığım benim! Peki ne söyledi sana Jül Sezar?

- Bir şey söylemedi. Ben kalemi elimde tutuyordum sadece, o kendi kendine hareket edip kâgida yazıyordu. Jül Sezar yazıyormuş sözde. Ben inanmıyorum buna.

- Ne yazdı?

- Gogol'ün romanlarındakine benzer «islansana» gi-

bi bir şey... gülmesene!

- Hadi Prenses gel artık!

- Konuşturmuyorsunuz ki adamı, İçeri girince Mi-mi'yle ahbap olduk, Yaslı, iğrenç mi iğrenç bir köpek bu, üstelik inatçı, huysuz bir şey. Saldırıyor da. Prenses titriyor üzerine; yasıtlar galiba. Önce seker verdim hayvana, on dakika sonra elimi uzatınca ön ayaklarını koyuyordu avucumun içine. Prenses, çok uğrastığı halde bir türlü alistiramiş onu buna. Costu kocakarı, sevincinden ha ağladı ha ağlayacaktı. «Mimi elini veriyor, Mimi elini veriyor!» diyordu. Gelen konuklara «Mimi elini veriyor! diye mustuluyordu. Vaftiz oğlum öğretti!» Biraz sonra Kont Nainski geldi: «Mimi elini veriyor artık!» Sevinçten dolu dolu gözlerini ayırmıyordu benden. Çok iyi yü-rekli bir kadın; acidim ona. Bos durmuyor, gözüne girmeye çalışıyordum: sigara tabakasının kapagında bir resmi vardır. Nisanlı kızken, altmış yıl önce çekilmiş... Tabakayı düsürüvermesin mi elinden. Hemen kosup aldım onu yerden, kimin resmi olduğunu bilmiyorum gibi, «Qu-elle Charmante peinture! (1) Yüce bir güzellik bu!» dedim, iyice gevsemisti Prenses; sundan bundan konuşmaya başladı benimle; nerede okudugumu, kimlerle görüştüğümü sordu, «ne güzel saçların var» dedi. Ben de açık

(1) Ne hoş bir resim! (Fransızca)

saçık bir olay anlatarak güldürdüm onu. Hoslandı bundan, yalnız parmağını sitem eder gibi salladı, ama çok güldü. Ayrılırken öptü beni, kutsadi, her akşam gelmemi, onu eğlendirmemi söyledi. Kont gözlerini süze süze elimi sikti. Babam, dünyanın en iyi yürekli, dürüst insanı olduğu halde, ister inanin ister inanmayin, eve geldigimizde sevincinden neredeyse ağlayacaktı. Kucakladı beni, bir sürü şeyler anlattı; geleceğimden, ilişkilerimizden, paradan, evlilikten söz ediyordu; hiç birini anlamadım. Parayı da o zaman verdi bana iste. Dün oldu bu anlattıklarım. Yarın gene gideceğim Prenses'e; ne olursa olsun, çok iyi bir insandır babam. Kötü bir şey gelmesin aklınıza. Gerçi senden ayırmak istiyor beni, Natasa, ama Katya'nın milyonları gözünü kamastırdığı, o paraya sahip olmak istediği için yapıyor bunu... senin milyonların yok. Hem bunu beni düşündüğü için istiyor. Yalnız su var ki, durumu bilmediğinden sana haksızlık etmiş oluyor. Hangi baba oğlunun mutlu olmasını istemez? Mutlulugun ancak milyonlarda bulunabileceğini sanıyor diye suçlayamayız ki onu! Hepsı böyledir bunların. Ona bu açıdan bakarsak, suçsuz olduğu çıkar ortaya. Sana bunu söylemek için aceleyle geldim buraya Natasa, onun suçlu olduğuna inandığını biliyorum, sen de haklısın tabii. Suçlamıyorum seni...

Natasa,

- Anlatacağın Prensesin evindeki başarını demek? diye sordu. Bütün kurnazlığın bu mu?

- Nasıl yani? Ne diyorsun sen! Bu daha isin başı... Prensesten yararlanarak babamı avucumun içine alacağım, hikâyem başlamadı daha.

- Hadi anlatsana! Alyosa devam ediyordu :

- Bugün son derece tuhaf bir olay geçti basımdan, hâlâ toparlanamadım. Önce sunu söylemeliyim size, gerçi

babamla Kontes evlilik isimizi aralarında bir karara bağladılar ya, resmiyete henüz dökülmedi bu; yani şimdi ay-rılsak bir dedikodu falan çıkmaz. Yalnız Kont Nainski biliyor durumu; o da akraba sayılır. Sonra, Katya'yla iki haftadan beri pek sık görüştüğümüz halde, bu aksama kadar gelecek üzerine, yani evlenmemiz... askimiz üzerine hiç konuşmamistik onunla. Önce Prenses K. nin rızasını almaya karar vermişler. Ondan yardım, aynı zamanda da para bekliyorlar. O ne derse sosyete de aynı şeyi söyler; o kadar sayılıyor... Beni sosyeteye sokmaya nedense kararlı gözüküyorlar. Ama bunu en çok isteyen de Katya'nın üvey annesi Kontes. Avrupa'da kirdiği fındıklar yüzünden Prenses onu evine kabul etmez, o kabul etmeyince sosyete de giremez diye korkuyor. Katya'yla benim evlenmemden yararlanmak istiyor. Bir zamanlar evlenmemize

bütün gücüyle karsi duran Kontes bugün Prensesin evindeki basarima çok sevindi. Ama bunu birakalim simdi, asil söylemek istedigim su: Katerina Fyodorovna'yi geçen yildan taniyorum; ama o zamanlar çocuktum daha, aklım bir seye ermiyordu, bu yüzden anlayamamistim onu...

Natasa sözünü kesti :

- O zaman beni daha çok seviyordun da ondan an-layamadın, ama simdi...

Alyosa,

- Sus Natasa, diye haykirdi, yaniliyorsun, bana hakarettir bu yaptigin!., itiraz bile etmeyecegim sana; dinle, sonra kendin anlayacaksın... Ah, Katya'yi tanisan bir! Onun ne iyi, temiz yürekli oldugunu bilsen! Ama öğreneceksin, sonuna kadar dinle anlatacaklarımı! Bundan iki hafta önce, hos geldiniz demeye babam beni onlara götürdüğünde Katya'yi dikkatle inceledim. Onun da benimle ilgilendigi kaçmamisti gözümden.

Merakimi çekti bu; dogrusunu söyleyeyim, onu daha yakından tani-

maya niyetliydim... babamın beni sasirtan o mektubundan sonra böyle bir istek dogmustu içimde. Hiç bir sey söylemeyecegim, egmeyecegim onu, sadece sunu belirtecegim: çevresinden apayrı bir insandır o. Öylesine güçlü, dürüst bir kisiligi var ki - bu gücü temizliginden, özellikle dürüstlüğünden geliyor - on yedi yasinda bir kız oldugu halde, düpedüz bir çocuk, küçük kardesi gibi kaliyorum karsisinda. Su da kaçmadi gözümden: elemli bir havasi var, içine kapanik; hiç konusmuyor evde, bir seyden ürkmüs sanki... Hep düşünüyor.

Babamdan korkuyor gibime geliyor. Üvey annesini de sevmiyor, farkındayım; üvey kızı onu çok seviyor söylentisini - ne düşünüyorsa - Kontesin kendisi çıkariyor; hepsi ya-landir bu söylentilerin. Yalnız su var, Katya bir dedigini iki etmiyor üvey annesinin, sanki aralarında karar almışlar. .. Gözlemlerimi tamamladıktan sonra, bundan dört gün önce, kafama koydugumu yapmaya karar verdim, bu aksam da yaptım... Katya'ya her sey anlatacak, itiraf edecek, onu da bizim yanımıza çekecek, böylece bir anda halledecektim meseleyi... Natasa endiseyle,

-. Nasıl? dedi, neyi anlatacak, itiraf edecektin?

-. Her sey. Bu düşünceyi aklıma getiren Tanrıya, sükürler olsun. Simdi dinleyin, dinleyin! Dört gün önce söyle karar verdim: sizden uzaklasip, her sey kendim bitirecektim. Sizin yanınızda kalsam bir türlü veremezdim kararımı, sizi dinler, harekete geçemezdim. Yalnız basima kalınca, bu isi bitirmek sorunda oldugumu her dakika tekrar etmeye basladım kendi kendime, cesaretimi topladım ve... bitirdim! Yanınıza kararımı vermiş dönmeyi düşünüyordum, döndüm!

- Neler yaptın? Anlatsana artık!

- Çok basit! Cesur, dürüst bir tavirla yanına gittim... Ama önce, beni çok sasirtan bir olaydan söz etme-

iliyim size. Onlara gitmek için çıkmaya hazırlanıyorduk...

j Babama bir mektup geldi. Tam o anda ben de çalışma odasına giriyordum, kapıda durdum. Beni görmemisti. Mektup çok sasirtmisti onu, kendi kendine yüksek sesle konusuyor, odanın içinde hizli adimlarla dolasiyordu; sonra birden kahkahayla gülmeye basladi. Mektup elindeydi hâlâ. içeri girmeye bile korkuyordum; biraz sonra girdim. Babam pek sevinçliydi nedense. Tuhaf tuhaf konusmaya basladi benimle. Sonra birden sustu, daha çok erken oldugu halde, hemen hazırlanmamı söyledi. Bu aksam yalnız biz vardik onlarda Natasa, sandigin gibi toplanti - moplanti yoktu. Söyleyen yanlış söylemiş sana...

- Ah, konuyu dagitma lütfen Alyosa. Katya'ya neler söylediğini anlat!

- Sansliydim, iki saat basbasa kaldik. Bizi evlendirmek istiyorlarsa da, bunun imkânsiz bir sey oldugunu anlattım kendisine; ona güvendiğimi, beni yalnız onun kurtarabileceğini söyledim. Her sey itiraf ettim. Düşün bir kere Natasa, seninle olan ilişkilerimden tamamen habersizdi! Ne kadar duygulandığını görseydin bir; önce korktu bile. Yüzü bembeyaz oldu. Aramızda geçenleri oldugu gibi anlattım ona: benim için anam babanı nasıl terk ettiğini, birlikte nasıl yasadığımızı; simdi nasıl istirap çektiğimizi, her seyden korktugumuzu... «Simdi size siginiyoruz, dedim (senin adına da konustum Natasa), bizden yana olun, üvey annenize benimle evlenmek istemediğinizi söyleyin. Kurtulusumuz sizin elinizdedir, son umudumuz sizsiniz». Öylesine dikkatle, öylesine candan dinliyordu ki beni! O anda ne hostu gözleri! Bütün ruhu bakislarında toplanmisti sanki. Gözleri masmaavidir. Ona güvendiğim için tesekkür etti bana, bize bütün gücüyle yardım edeceğine söz verdi. Sonra seninle ilgili bir sürü soru sordu; tanismanızı çok istedigini söyledi; seni bir kız kardes gibi sevdigini, senin de onu öyle sevmeni istedi-

gini sana iletmemi rica etti. Seni bes gündür görmedigimi öğrenince de palas pandiras buraya kovaladi...

Natasa duygulanmisti. Alyosa'nın yüzüne sitemli sitemli bakarak,

-- Bir de tutmus, sagir Prensesin evindeki basanlarını anlatıyordun deminden beri! dedi. Ah Alyosa, ah! Ee, Katya ne dedi? Seni buraya yollarken sevinçli miydi?

- Evet, iyi bir sey yapmak fırsatı buldugu için sevinçliydi, ama ağlıyordu. Çünkü o da seviyor beni, Natasa! Beni yavas yavas sevmeye basladığını, benden eskiden beri hoslandığını, çevresinde iyi insan göremedigini itiraf etti. Tanidigi insanların hepsi kurnazlik, yalan dolan pesindeymis, bense içten, dürüstümüm. Ayaga kalkip, «Tanrı yardımcınız olsun Aleksey Petroviç, dedi, oysa ben saniyordum ki...» Sözünü bitiremedi, aklamaya basladi, kosarak girdi içeri. Söyle karar verdik: yarın o üvey annesine söyleyecek benimle evlenmek istemedigini; ben de babama her sey açık açık anlatacagım. Katya, babama durumu simdiye

kadar niçin açmadım diye sitem etti bana. «Dürüst bir insan hiç bir şeyden korkmamalıdır!» dedi. Öyle bulunmaz bir kız ki bu! Babamı o da sevmiyor; çok kurnaz olduğunu, para için canını vereceğini söylüyor. Savundum babamı, ama inanmadı bana. Yarın babamı kandıramazsam (Katya da kandıramayacağım inancında) Prenses K. dan yardım istememe o da razı. O zaman babam da Kontes de kabul etmek zorunda kalırlar. Katya'yla kardes - kizkardes olmaya söz verdik birbirimize. Ah, onun da ne kadar mutsuz olduğunu, üvey annesinin yanındaki hayatından nasıl nefret ettiğini bilsen bir!.. Açık açık söylemiyor bunu -- sanki çekiniyor benden - ama bazı sözlerinden anladım. Natasa, sevgilim benim! Görse, ne çok severdi seni o da! Öyle iyi yürekli, temiz bir kız ki! insan bir rahat hisse-

diyor kendini onun yanında! İki\ kizkardes olarak yaratılmışsınız siz, sevmelisiniz birbirinizi. Hep bunu düşünüyordum. Dogrusunu söyleyeyim, elimde olsa, ikinizi beraber yasatır, ben de yanınızda durup seyrederdim sizi. Aklına bir şey gelmesin Natasa'cığım, ondan böyle söz ediyorum diye gücenme. Senin yanında ondan, onun yanında senden söz etmek haz veriyor bana. Dünyada en çok, ondan bile çok seni sevdiğimi biliyorsun... Her se- , yimsin sen benim!

Natasa sevgi dolu, ama elemli gözlerle ona bakıyordu. Alyosa'nın sözleri aynı zamanda hem haz, hem istirap veriyordu ona sanki. Alyosa devam ediyordu :

- Katya'nın değerini anlayalı iki hafta oluyor. Her akşam gidiyordum ona. Eve dönünce uzun uzun düşünüyör, ikinizi karsilastiriyordum.

Natasa gülümsedi.

- Hangimizin daha iyi olduğuna karar verdin?

- Bazan senin, bazan onun. Ama sen daima daha iyiydin. Onun yanındayken daha bir akıllı, dürüst hissediyorum kendimi. Yarın, evet yarın kopuyor dananın kuyruğu!

- Ona acımiyor musun? Seni seviyor!

- Acıyorum, Natasa. Üçümüz birbirimizi seveceğiz, o zaman...

Natasa kendi kendine konuşuyormuş gibi,

- O zaman elveda! diye mirildandi. Alyosa sasirmisti.

Konusmamız hiç teklenmedik bir olayla kesildi. Dis kapidan hemen giriste bulunan mutfakta hafif bir gürültü oldu. Birisi gelmişti sanki. Bir dakika sonra Mav-ra kapiyi açtı, Alyosa'yi, basıyla disari çağırdı. Üçümüz de kapiya bakıyorduk. Hizmetçi kadın esrarlı bir sesle,

- Seni soruyor birisi, dedi, çık da bak.

Alyosa saskin saskin bize bakti.- 128

- Kim arayabilir beni bu saatte? Bakayım bir. Babasının resmi giysili usagi mutfakta bekliyordu.

Sonra anlasildi: Prens kupa arabasiyla oradan geçerken arabayı Natasa'nın evinin Önünde durdurmuş, Alyosa'nın orada olup olmadığını öğrenmesi için usagini yollamisti. Usak durumu açıkladıktan sonra aceleyle gitti. Alyosa sasirmis, yüzümüze bakarak,

- Tuhaf! dedi. Hiç yapmadığı bir şey bu. Amacı neydi acaba?

Natasa endiseyle bakıyordu ona. Mavra birden açti kapiyi gene. Aceleyle,

- Prens geliyor! diye fisildadi.

Hemen kayboldu. Natasa'nın yüzü bembeyaz olmustu, ayaga kalkti. Gözlerinin içi parladi. Masaya hafifçe dayanmış, ayakta duruyor, heyecanla, beklenmeyen konugun girecegi kapiya bakıyordu. Saskin, ama kendini kaybetmeyen Alyosa,

- Natasa, diye fisildadi, korkma, yanındayım! Sana hakaret etmesine izin vermem.

Kapi açildi, esikte Prens Volkanski göründü.

Dikkatli, çabuk bir bakisla süzdü hepimizi. Dost olarak mi, yoksa düşman olarak mi geldiği bakisindan belli degildi henüz. Ama dis görünüsünü gene de anlatacagim ben. O gece çok sasirtti beni çünkü.

Eskiden de görmüstüm onu. Kirk, kirk bes yaslarında, son derece yakisikli bir adamdi. Yüz ifadesi duruma göre degisirdi; ama pek seyrek olurdu bu degisme. Yüz çizgileri bir ipe bagliydi sanki, ipi hizla çekince, yüzündeki en tatlı ifade bir anda en kötüsüyle yer degisti-

- 129

rirdi. Biraz esmer, oval yüzüyle, inci gibi disleriyle; ince, güzel dudaklariyla; düzgün, uzunca burnuyla, en küçük bir kirisigi olmayan genis alniyla; gri, oldukça iri gözleriyle yakisikli bir adam olduğu halde yüzü hos bir izlenim bırakmıyordu insanın üzerinde. Yüz ifadesinin yapmacik olduğu hissi insanın içinde tiksintiye benzer bir ,sey uyandırıyordu; onun gerçek ifadesini hiç bir zaman göremeyeceğiniz duygusuna kapılırdınız. Daha dikkatli bakınca, yüzünden hiç çıkarmadığı maskesinin altında, kötü, kurnaz, son derece bencil bir seyin sakli olduğu kuskusu düşünüyordu insanın içine. Daha çok gri, güzel gözleri çekiyordu dikkati. Onun kötü duygularına onlar bas egmek istemiyorlardı. Tatlı tatlı bakacak olsa, bakisinin isinlari sanki ikilesiyordu; yumusak, tatlı isinlar arasına sert, kuskulu, atesli, hain isinlar serpiliyordu... Oldukça uzun boyluydu, genis

omuzlu, biraz zayıftı ; yasından çok genç gösteriyordu. Koyu kahverengi saçlarına ak düsmemisti daha. Kulakları, elleri, ayakları kusursuzdu. Her şeyiyle imrenilecek bir güzelliği vardı. Son derece kibar giyinirdi. Gerçi genç isı giyinmeye özenir-di ya, yakısirdi ona. Alyosa'nın agabeyi gibi duruyordu. Hiç değılse, bu yasta oğlu olabilecek bir adama benzemiyordu.

Dogru Natasa'nın yanına gitti, gözlerinin içine bakarak,

- Bu saatte, üstelik haber vermeden sizi rahatsız etmem tuhaf oldu, dedi. Sanırım hareketimin uygunsuzlugunu takdir edebilecek bir insan olduğum kanisindasi-nizdir. Üstelik, sizin anlayisli, iyi bir insan olduğunuzu da biliyorum. On dakika izin verin, hakli olduğumu kabul edeceğinize, beni anlayacağınıza inanıyorum.

Kibar ama zoraki, inatçı bir tavırla konuşuyordu.

Ezilenler - F : 9

İlk andaki saskinligini, korkusunu hâlâ üzerinden. atamayan Natasa,

- Oturmaz misiniz? dedi.

Prens hafifçe öne eğilerek selâm verdikten sonra, oturdu. Oglunu göstererek,

- izninizle önce ona bir şey söylemek istiyorum, dedi. Alyosa, beni beklemeden, hattâ bir Allahaismarladık demeden gidisinden biraz sonra Kontese Katerina. Fyodorovna'nın fena olduğu haberini getirdiler. Tam ayaga fırlayıp yanına kosuyordu ki, Katerina Fyodorovna, girdi odaya. Perisan bir haldeydi; heyecandan titriyordu. Seninle evlenemeyeceğini söyledi. Manastıra gidecekmiş.. Yardım istemissin ondan, Natalya Nikolayevna'yi sevdiğini söylemissin... Katerina Fyodorovna'nın böyle bir anda bu akıl almaz hareketinin nedeni senin ona yaptığın tuhaf açıklamaydı tabii. Kendinde değildi zavallı.

Natasa'ya dönerek devam etti :

- Evinizin önünden geçiyordum, pencerenizde ısık: gördüm. Çoktan beri istiyordum zaten sizinle görüşmeyi; bu fırsattan yararlanayım dedim. Niçin görüşmek istediğimi şimdi anlatacağım; ama bastan rica" ediyorum, uygunsuz bir şeyler söylersem kusura bakmayın. Öyle âni oldu ki...

Natasa kekeleyerek,

- Sanırım anlayacağım sizi, gerektiği gibi de... değerlendireceğim sözlerinizi, dedi.

Prens, içini bir an önce okumak istiyormuş gibi dikkatle bakıyordu Natasa'ya.

- Anlایisiniza güvenim sonsuzdur, diye devam etti. Nasıl bir insan olduğunuzu bildiğim için geldim zaten. Eskiden beri tanırım sizi. Öyle olduğu halde, bir zamanlar haksızlık ettim size, kabahat isledim. Bakın: biliyorsunuz, babanızla aramız eskiden beri açıktır. Kendimi temize çıkarmaya çalışmayacağım; belki de şimdiye kadar

düşündüğümünden çok suçluyum ona karşı. Aldattılar beni. Ne yalan söyleyeyim, kuskucuyumdur. Bir şeyin sonunun iyiye değil de kötüye varacağını getiririm aklıma. Duygusuz yüreklerde görülen kötü bir özellik... Ama ku-surlarımı saklamam ben. Dedikodulara inandım, anneni-zi babanızı terkedince Alyosa için pek korktum. Ama iyi tanıyamamışım sizi. Topladığım bilgiler yavas yavas rahatlattı içimi. Olayları inceledim, sonunda, kuskularımın yersiz olduğu kanısına vardım. Ailenizle dargın olduğunuzu öğrendim; babanızın, oğlumla evlenmenize karşı olduğunu da biliyorum. Alyosa'nın üzerinde böylesine etkiniz - hattâ hâkimiyetiniz de diyebiliriz belki - varken, bundan şimdiye kadar yararlanmamanız, onu sizinle evlenmek zorunda bırakmamanız ne iyi bir insan olduğunuzu ispat etmeye yetiyor. Ama doğrusunu söyleyeyim, böyle bir şeye kalkıssaydınız, oğlumla evlenmenize bütün gücümle karşı koymaya kararlıyım. Biraz fazla açık yürekli konuştugumun farkındayım. Ama su anda benim için en Önemli olan açık yürekli konuşmaktır; sözlerimi sonuna kadar dinledığınız zaman siz de hak vereceksiniz bana. Ailenizi terk etmenizden kısa bir zaman sonra Petersburg'dan ayrıldım; ama giderken Alyosa için korkmuyordum artık. Soylu gururunuzla güveniyordum, İki aile arasındaki soğukluk sona ermeden evlenmeye yansmayacağınızı anlamışım. Alyosa'yla aramızın bozulmasını istemiyordunuz; sizinle evlenirse onu. hiç affetmeyeceğimin farkındaydınız. Sonra kimsenin, bir prens koca aradığınızı, ailemize zorla girdiğinizi söylemesini istemezsiniz. Tam tersine, bize karşı umursamazdınız, belki de benim ayagınıza gelip, oğlumla evlenerek ailemize onur vermeniz için yakarmamı bekliyordunuz. Ama gene de bir düşmanınız olarak kalmakta devam ediyordum. Kendimi haklı göstermeye çalışmayacağım, ama bu davranışımın nedenlerini açıklayacağım size: Ne zen- 132 - ginsiniz, ne de tanınmış bir aileden. Gerçi biraz bir şeyim var benim, ama bu yetmez bize. Ailemizin durumu gittikçe bozuluyor. Önemli kisilerle akrabalık bağlarına, paraya ihtiyacımız var. Kontes Zinaida Fyodorovna'nın kızı tanınmış bir aileden değil, ama çok zengin. Biraz yavas davranacak olsak talimleri çıkar, alırlar onu elimizden; oysa kaçırılacak bir fırsat değil bu. Alyosa'nın henüz çok genç olduğunu bile bile evlendirmeye karar verdim onu. Görüyorsunuz ya, açık konuşuyorum, hiç bir şeyi gizlemiyorum sizden. Kisisel çıkarı için, birtakım ön -yargıların etkisinde kalarak oğlunu kötü bir davranışa - onun için her şeyini feda eden, temiz bir kızı terketmek kötü bir davranıştır çünkü - evet, oğlunu böylesine kötü bir davranışa zorlayan bir babayı küçümseyebi-lirsiniz. Gene haklı göstermeye çalışmayacağım kendimi. Oğlumu Kontes Zinaida Fyodorovna'nın üvey kızıyla evlendirmek istememin ikinci nedeni onun sevgiye de saygıya da lâıık, son derece güzel bir kız olmasıdır. Terbiyesine, huyuna diyecek yok. Bir çok bakımlardan henüz çocukluktan

kurtulamadığı halde, pek akıllıdır. Al-yosa'nınsa kişiliği zayıftır, havadur, yirmi iki yaşında olduğu halde, tamamen çocuk kalmıştır, iyi bir yanı vardır: kalbi son derece temizdir; gelelelim, bu da öteki kusurları yanında tehlikeli bir özelliktir. Üzerindeki etkimin giderek zayıfladığının hanıdır farkındayım: delikanlılık, gençlik heyecanlan göstermeye başladı kendini; ona bu birtakım zorunluluklarını bile unutturuyor. Belki biraz fazla seviyorum oglumu, ama ona benden başka bir yol göstericinin daha gerekli olduğunu kabul etmemi engellemiyor bu. Devamlı olarak birisinin iyi etkisi altında bulunması zorunludur. Zayıf, baskalarına hükmetmekten çok bas eğmeye yatkın bir yaradılışı vardır. Ölünceye kadar da değismeyecektir. Katerina Fyodorovna'nın, ogluma hayat arkadaşlığı edebilecek en ideal

bir kız olduğunu farkedince ne kadar sevdiğimi bilemezsiniz! Ama sevinmekte acele etmişim: son derece güçlü başka bir etki, sizin etkiniz altındaydı Alyosa. Bir ay önce buraya gelince dikkatle inceledim onu, iyiyi doğru hayli değismiş olduğunu görünce sasirdim. Gerçi çocuk lugu, havailığı atmamısti üzerinden, ama birtakım sağlam düşünceler edinmişti; sadece oyuncaklara ilgi duymuyordu artık; yüce soylu şeylerle de ilgileniyordu. Düşünceleri tuhaf, köksüz, hattâ bazan saçmadır; ama tutkuları, duygulan, yüregi güçlüdür; önemli olan da budur zaten. Sizin yardımınızla oldu bu. Yetistirdiniz onu.. Dogrusunu söyleyeyim, bir an onu mutlu edebilecek tek insanın siz olduğunu düşünmedim değil. Ama hemen attım kafamdan bu düşüncüyü; istemiyordum bu kaniya varmayı. Ne pahasına olursa olsun, sizden uzaklaştırmak: istiyordum onu; harekete geçtim, amacıma eristigimi de-saniyordum. Bir saat öncesine kadar zaferin benim olduğundan kuskum yoktu. Gelelelim Kontesin evindeki olay her şeyi altüst etti bir anda; en çok da suna sastım: tuhaf bir sogukkanlılığı var Alyosa'nın; size de bağlı, sağlam bir bağ bu. Gene söylüyorum: bambaska bir insan yaptınız onu, yetistirdiniz. Bu değisikliğinin gün geçtikçe, sandığımdan da çok ilerledigini gördüm. Ondan hiç ummadığım zekice davranışı, kurnazlığı pek sasirtti beni bu aksam. Güç olduğuna inandığı durumundan kurtulmak için en iyi yolu seçti, İnsan kalbinin en soylu özelliginden... affetmek, kötülüğe iyilikle karşılık vermek özelliginden yararlanmasını bildi. Incittigi insanın iyiligine sigınarak yardım istedi ondan. Başka birisini sevdiğini söyleyerek, onu seven bir kadının gururuna dokundu; aynı zamanda, onda öteki kadına karşı bir sevgi uyandırmasını, kendisini de affettirmesini, aralarında kardeşçe bir dostluk olacağı vadini koparmasını bildi. Böylesine bir açıklamayı, karsısındaki insani incitmeden, gücendirmeden yapabilmek bazan en zeki, kurnaz kimselerin bile harcı değildir... Ancak temiz, iyi bir kalbin yapabileceği istir bu. Onun bugünkü hareketine sizin sözle de, öğütle de katılmadığınıza inanıyorum Natalya Nikolayevna. Belki de her şeyi daha yeni öğrendiniz. Yanılmıyorum, değil mi?

Natasa'nın yüzü kipkirmizi olmuştı, gözlerinde heyecana benzer tuhaf bir parilti vardı. Prensın söylevi etkisini göstermeye başlamısti. Natasa,

- Yanılmıyorsunuz, diye cevap verdi. Bes gündür görmüyordum Alyosa'yi. Kendi basına karar vermiş, yapmış.

- Elbette. Ne var ki onun bu zekâsi, kendine güveni, duygululuğu, nihayet soylu kararlılığı, üzerindeki etkinizin sonucudur. Demin eve giderken yolda düşündüm bütün bunları; birden karar verebilecek gücü buldum kendimde. Kontesin kızıyla oğlunun evlenmesi suya düsmüştür artık... belki olurdu ama her şey bitti... geri dönüş olmaz. Alyosa'yi yalnız sizin mutlu edebileceğinize, .mutlulugunun temelini attığınızda, onu yönetebileceğinize inanıyorum! Hiç bir şeyi gizlemedim sizden, şimdi de gizlemeyeceğim: sosyete de yükselmeyi, parayı, tanınmış bir kimse olmayı, hattâ rütbeyi çok seviyorum. Bilinçli düşündüğüm zaman bunların birer ön - yargı olduğunu anlıyorum, ama gene de vazgeçemiyorum bu ön -yargıdan. Ama insanın, baskalarının düşüncelerini de göz önüne alması gereken durumlar oluyor... Sonra, oglumu çok seviyorum. Sözün kisası, Alyosa'nın sizden ayrılmaması gerektiğine karar verdim sonunda; sizsiz mahvolur çünkü. Dogrusunu söyleyeyim, bir ay oluyor belki bu karan vereli, yerinde bir karar verdiğimi ise ancak şimdi anlıyorum. Bunları söylemek için yarin da gelebilirdim tabii; gecenin bu saatinde rahatsız etmeseydim sizi daha iyi olurdu. Ama sanırım bu aceleciliğim ne denli iç-

ten olduğuma inandırır sizi. Çocuk değilim; durumu enine boyuna incelemeden hemen karar vermem olmazdı. Buraya girerken her şeyi düşünmüş, kararımı vermişim. Ama görüyorum ki, sizi içtenliğime inandırabilmem için daha çok uğrasmam gerekecek... Simdi asil konumuza gelelim! Buraya niçin geldigimi açıklasam mı size?' Görevimi yapmaya, sizden oğlumla evlenmeyi kabul ederek bizleri mutlu kilmanızı saygılarımla dilemeye geldim. Ah, beni, sonunda çocuklarını affeden, onların mutlu ol--malarına sonunda lütfen izin veren öfkeli bir baba olarak görmeyin karsınızda. Hayır! Hayır! Böyle düşünürseniz hani küçültmüş olursunuz. Oğlum için annenizi babanızı terk etmenizi göz önüne alarak, dilegime evet diyeceğinizden emin olduğumu da getirmeyin aklınıza! Size lâıyk olmadığını biliyorum... kendi de söylüyor bunu zaten (temiz kalpli, dürüsttür). Ama yetmez bu. Gecenin bu saatinde yalnız bunun için gelmedim buraya... gelişimin asil nedeni... (saygılı, biraz magrur bir tavırla ayaga kalktı) sizin dostunuz olmak için geldim! Buna hiç hakkım olmadığımı biliyorum! Ama izin verin hakedeyim bunu! Fırsat verin bana! Natasa'nın karsısında saygıyla hafifçe öne eğilmiş, cevabını bekliyordu. Konusurken gözlerini ayırmamışım ondan. Bunu farketmişti.

Soguk bir tavirle, kâh güzel konusmaya özenerek kâh gelisigüzel anlatiyordu. Ses tonu bazi yerlerde, gecenin bu sathide onu buraya gelmeye - hem de ilk kez - zorlayan heyecanini yansitmaktan çok uzakti. Bazi cümlelerinde bir yapmaciklik seziliyordu. Son derece uzun, garip söylevinin bazi yerlerindeyse duygulanmis da bunu belli etmemek için isi sakaya bogmaya çalisiyormus gibi bir tavir takiniyordu. Ama bütün bunlari sonra anladim; o zaman durum baskaydi. Son sözlerini öylesine heyecanlı, öylesine duygulu, Natasa'ya karsi öylesine içten say~

gili söylemisti ki, hepimiz inanmistik. Gözleri bile nem-lenmisti. Natasa'nin yumusak yüregi tamamen yenilmisti. Prens'in konusmasi bitince o da sessizce kalkti ayaga, büyük bir heyecan içinde elini ona uzatti. Prens elini dudaklarina götürüp duygulu bir tavirle öptü. Alyosa cosmustu.

- Ne söylemistim ben sana Natasa! diye haykirdi, inanmiyordun! Babamin dünyanın en iyi insani olduguna inanmiyordun! Gördün mü simdi!..

Kosup babasini kucakladi. Prens de onu kucakladi, ama duygularini açiga vurmaktan utaniyormus gibi aceleyle geri çekti kendini. Sapakasini alip,

- Yeter, dedi, ben gidiyorum artik. Gülümseyerek ekledi:

- On dakika izin istedim sizden, bir saat oturdum. Ama en yakin zamanda sizinle gene görüşecegim. Sik sik ziyaretinize gelmeme izin verir misiniz?

- Elbette, elbette! Elden geldigince sik gelin. Sizi... bir an önce... sevmek istiyorum.

Prens Natasa'nin sözlerine gülümseyerek,

- Ne içten, ne iyisiniz! dedi. Kibarca bir söz söylemek için kendinizi zorlamiyorsunuz bile. Evet! Sevginizi haketmek için daha çok çalışmam gerektiğini anliyo-rum!

Natasa kekeliyerek,

- O kadar övmeyin beni... diye fisildadi. O anda ne hostu! Prens,

- Öyle olsun! dedi. Ama iki sözcük daha söyleyecegim. Ne denli mutsuz oldugumu bilemezsiniz! Yarın da ertesi gün de ugrayamayacağım size. Bu aksam benim için son derece önemli bir mektup aldım. Yarın Petersburg'dan gitmek zorundayım. Lütfen, yarın da ertesi gün de önemli bir isim olduğu için size de bu saatte ugradigimi düşünmeyin. Böyle bir şeyi aklınızın ucundan ge-

çirmezsiniz tabii... görüyorsunuz ya ne kadar kuskucuyum! Niçin böyle düşünceğiniz kuskusu düstü içime? Hayatta çok zarari dokundu bana bu kuskuculugun. Babanızla aramin bozulmasına da bu huyum sebep olmustur belki de!.. Bugün sali. Çarsamba, persembe, cuma günleri yokum Ptersburg'da. Cumartesi günü döneceğimi sanıyorum. Geldigim gün ugrayacağım size. Söyler misiniz, aksam gelip birkaç saat oturabilir miyim?

Natasa,

- Elbette, elbette! diye haykirdi. Cumartesi günü aksam bekliyorum sizi! Sabirsizlikle bekliyorum hem!

- Ah, ne mutluyum! Daha yakından taniyacagim sizi! Eh... artık gideyim!

Birden bana dönerek devam etti:

- izninizle elinizi sikayim. Kusura bakmayin. Pek heyecanlıyım da. Sizinle karsilasma mutluluguna birkaç kere eristim, hattâ bir keresinde tanistirdilar bizi. Sizinle yeniden tanismama ne kadar sevindigimi belirtmeden gitmek elimden gelmez.

Ben de ona elimi uzatarak,

- Evet, karsilastik sizinle, dedim, ama ne yazik ki tanistirildigimizi hatirlamiyorum.

- Geçen yıl, Prens R. nin evinde.

- Kusuruma bakmayin, hatirlamiyorum. Ama inanin, bu seferkini unutmayacağım. Bu aksami hiç unutmayacağini.

- Haklisiniz, ben de. Natalya Ivanovna'yla oglumun candan dostu oldugunuzu biliyorum. Araniza dördüncü olarak katilabileceğimi umuyorum.

Natasa'ya dönerek ekledi:

- Öyle degil mi? Natasa son derece duygulu,

- Evet, dedi, candan dostumuzdur, hiç ayrılmayacağız birbirimizden, hep beraber mutlu olacağız.

Zavalli kız! Prensın benimle de ilgilendigini görünce gözlerinin içi gülmüstü. Ne çok seviyordu beni! Prens,

- Sanatinizin hayrani çok kimseyle karsilastim, diye devam etti, sizi yürekten seven iki de bayan taniyo-rum. Sizinle tanismak kim bilir ne kadar mutlu eder onlari. En yakin dostum Kontes'le üvey kizi Katerina Fyodorovna Filimonova'dir bunlar. Sizi onlarla tanistirmek mutlulugundan yoksun birakmayin beni.

- Seve seve. Gerçi bu siralar pek az kimseyle görü-süyorum ama...

- Adresinizi veriniz bana! Nerede oturuyorsunuz? Bir fırsatini bulup...

- Evime konuk kabul etmiyorum Prens, hiç degilse simdilik...

- Gerçi beni herkesle bir tutmamanizi haketmedim henüz... ama...

- O kadar istiyorsanız buyrun, basimin üstünde yeriniz var. ***ski sokagında, Klugen'in evinde oturuyorum. Prens bir seye sasmis gibi, yüksek sesle,

- Klugen'in evinde ha! dedi. Demek öyle! Çoktan beri mi oturuyorsunuz orada?

Elimde olmadan gözlerinin içine bakarak,

- Hayir, diye cevap verdim. Kirk dört numarali dairede oturuyorum.

- Kirk dört mü? Yalniz... basiniza mi kaliyorsunuz orada?

- Evet.

- Sey! Sey için sordum... o evi biliyorum yanilmiyorsam. Böylesi daha iyi... Muhakkak geleceğim size, muhakkak! Sizinle konusmam gerek. Çok sey umut ediyorum sizden. Hayli iyiliginiz dokunabilir bana.

Görüyorsunuz ya, çıkarimi gözetiyorum hep. Hadi Allahaismarla-

dik! Bir kere daha sikayim elinizi!

139

Birer kere daha Alyosa'yla benim elimizi sikti, Nata-. , sa'ninkini öptü; Alyosa'ya eve ne zaman geleceğini bile, sormadan çıktı.

Saskin, kalakalmistik odanın ortasında. Her sey o ka-. dar birdenbire, beklenilmedik bir anda olmustu ki! Hepi-, mizin içinde, karanlık günlerin artık geride kaldigi, yeni bir hayatın basladigi hissi vardi. Alyosa bir sey söyleme-. den Natasa'nin yanina oturmus, sessiz sessiz elini öpü-. yordu. Genç kizin ne söyleyeceğini merak ediyormus gibi, arada bir basini kaldiriyor, yüzüne bakiyordu. Sonunda, konustu Natasa:

- Alyosa'cigim, dedi, yarin Katerina Fyodorovna'ya

git.

- Ben de düşündüm bunu, gideceğim.

- Seni görmek agir gelir ona belki... nasıl yapsak? - Bilmem ki. Benim aklima da gelmedi degil ayni sey. Durumu görür, ona göre hareket ederim.

Sonra tutamadi kendini delikanli,

- Ne dersin Natasa, dedi, artık her sey degisti mi? Natasa gülümsedi, tatli tatli bakti ona. Alyosa,

- Ne kadar kibar su babam, dedi. Evinin perisan durumunu gördü de en küçük bir imada bulunmadi.

- Hangi konuda? Alyosa'nin yüzü kizardi.

- Sey... baska bir yere tasinmani... ya da...

- Ne söylediginin farkinda misin sen Alyosa?

- Çok kibardir diyorum. Seni nasıl ögüyordu! Söy-, lemistim sana... söylemistim! Her seyi anlar, hisseder o! Benden, bir çocuktan söz eder gibi söz etti. Hep çocuk ye-. rine koyarlar beni! Dogru ama, farkim yok çocuktan.

- Çocuksun, ama hepimizden de anlayislisin. Terte-. miz bir yüregın var Alyosa!

- Babam, temiz yüregimin bana zarari dokundugu-, nu söyledi. Ne demek istedi, anlamadim> Sen anladin mi

ne demek istedigini Natasa? Hemen gitsem mi acaba eve? Yarin sabah erkenden geleceğim sana.

- Git canım, git. iyi akıl ettin bunu. Muhakkak gö-zük babana bu gece, duydun mu? Yarin da mümkün ol-
dugu kadar erken gel

Alyosa'yi bakislariyla oksayarak,

- Artık günlerce kaçmazsin benden, degil mi? diye takildi.

Hepimizin içinde bir huzur vardi. Alyosa odadan çıkarken,

- Vanya, geliyor musun? diye seslendi.

- Hayir, dedi Natasa, o kaliyor. Seninle konusacaklarım bitmedi Vanya. Yarin çok erken, gün अगरirken bekliyorum seni Alyosa!

- Tamam! Allahaismarladik Mavra!

Mavra çok heyecanlıydi. Prensın konusmasını kapinin arkasından dinlemis, ama çoğunu anlamamisti.

Anlamadıklarını sorup öğrenmeyi çok istiyordu, ama simdilik pek ciddi, hattâ magrur bir tavirla bakiyordu.

Durumun artık degistiginin o da farkındaydi.

Yalniz kaldik. Natasa elimden tuttu, ne söyleyeceğini düşünüyormus gibi yüzüme bir süre dalgın dalgın bakti.

Sonunda bitkin bir sesle,

- Çok yoruldu! dedi. Beni dinle, yarin bizimkile-re ugrayacak misin?

- Elbette.

- Anneme anlat, ona bir sey söyleme.

- Zaten senden hiç konusmuyoruz onunla.

- Nasıl olsa farkedecek. Ne söyleyeceğine, durumu nasıl karsilayacagina dikkat et. Tanrim! Ah Vanya!

Evlenirsem gerçekten de lanetleyecek mi beni? Hayir, ola-
maz!

Aceleyle,

- Her seyi yoluna koyabilecek birisi varsa o da

Prenstir, dedim. Gidip babanla barismasi gerekiyor, o zaman düzelir isler.

Natasa yalvaran bir sesle,

- Ah Tanrim! diye haykirdi. Eger, eger!..
 - Üzölme Natasa, düzelir her sey. Durum öyle gös-teriyor.
- Uzun uzun gözlerimin içine bakti.
- Vanya! Prens üzerine ne düşünüyorsun?
 - Konusmasi içten idiyse, bence dürüst bir insan olması gerekir.
 - Ne demek «konusmasi içten idiyse»? içten olmayabilir mi?
 - Sanmam, dedim.

«içine bir kuskü düstü galiba, diye düşündüm, tuhaf!»

- Gözlerini ayırmıyordun yüzünden...
- Öyle, biraz garip göründü bana.
- Bana da. Bir tuhaf konuşuyordu... Çok yoruldu Vanya'cığım. Bak ne diyeceğim sana: Sen de git yat. Yarın erkenden, onlardan önce gel. Dur, onu bir an önce sevmek için sabırsızlandığımı söylemem ayıp olmadı, değil mi?

- Hayır... niçin ayıp olsun?
 - Saçma oldu mu? Simdi onu sevmedığım anlamına geldiği için, demek istiyorum.
 - Asla. içtenlikle söylenmiş bir sözdü bu. O anda öyle hostun ki! Bunu anlayamamışsa aptalın biridir.
 - Sanki kızıyorsun ona Vanya, öyle mi? Ne kötü, kuskucu, gösterise düşkün bir kızım ben! Gülme; hiç bir şeyimi gizlemem senden. Ah Vanya, sevgili, biricik dostum! Gene mutsuz olursam, gene ağlamak varsa kaderimde, yanımda olacagina, yanibasımda yalnız senin olacagina inanıyorum! Neyimle hakettim bu sevgini? Hiç bir zaman lanetleme beni sen, Vanya!..
- Eve dönünce hemen soyunup yattım. Odam bodrum gibi rutubetli, karanlıktı. Kafamın içinde bir sürü garip düşünce vardı. Uzun zaman uyuyamadım.

O anda bir baskası rahat yatagında uykuya dalmak üzereyken bize nasıl gülmüştü kim bilir... bizi gülmeye: değer buluyorduysa tabii.. Bulduğunu sanmam!

///

Devrısı sabah saat onda, önce Vasilyevski'ye İhmenev'lere, oradan da Natasa'ya gitmek için evden aceleyle çıkarken kapıda dün gelen küçük kızla, Smith'in torunuy la burun buruna geldim. Bana geliyordu. Neden bilmiyorum, onu gördüğüme birden pek sevdiğimi hatırlıyorum. Dün akşam karanlıkta iyice inceleyememiştim onu; gündüz gözüyle görünce daha da şasırttı beni. Evet, - hiç değilse dis görünüşüyle - ondan daha tuhaf bir yaratık olamazdı. Tuhaf bir parıltısı olan siyah gözleriyle, darmadaginik, son derece gür, kuzguni saçlarıyla, durgun, inatçı, esrar dolu bakisiyle bu ufak tefek kız yanından geçen herkesin dikkatini çekebilirdi. Özellikle bakisi şasırtıyordu insani; bir zekâ parıltısıyla kuskü, ürkeklik yan yanaydı bu bakista. Yırtık pırtık giysisi gün ışığında dün akşamkinden de daha bir perisan gözüküyordu. Onu için için kemiren, amansız bir hastalığı var sandım. Solgun, zayıf yüzünün tuhaf denecek derecede san, bal-mumunu andıran bir rengi vardı. Ama yoksulluğun, hastalığın kötü etkilerine karşılık gene de güzeldi. Kasları ince, siyah, güzeldi. Özellikle geniş alni ve son derece biçimli, gurur ve cesareti gösteren bir kıvrımı olan, ama renksiz denecek kadar solgun dudakları göze hoş görünüyordu.

- Ah, gene mi sen! diye haykardım, geleceğini bili-l yordum zaten. Gir bakalım!
- Dün akşamki gibi gene yavaşça, kuskulu bakışlarım odanın içinde dolastırarak girdi içeri. Vaktiyle dedesinin oturduğu odayı, yeni kiracisinin orayı ne kadar degistirdiğini anlamak istiyormuş gibi merakla inceliyordu.
- «Torunu da dedesinden farksız, diye geçirdim içimden. Deli mi bu kız ne?» Hâlâ açmamıstı agzım.

Bekliyordum. .Nihayet, basını önüne egerek,

- Kitapları almaya geldim! diye mirıldandı.
- Ah, evet! Kitaplarını... iste buradalar, al! Sana saklıyordum onları.

Kuskuyla gülümsemek istiyor gibi garip bir biçimde merakla baktı yüzüme, kiristirdi dudaklarım. Ama çabuk geçti bu, yüzünü gene eski soguk, esrarlı ifadesi kapladı. Beni tepeden tırnaga anlamlı anlamlı süzdükten sonra,

- Dedem benden söz etti mi size yoksa? dedi.
- Hayır, etmedi, ama... Sözümlü aceleyle kesti:
- Peki, geleceğimi nereden biliyordunuz öyleyse? Kim söyledi size geleceğimi?
- Dedem yapayalnız olamazdı dünyada. Birisinin ona "bakması gerekirdi; çok yaslı, çökmüştü. Al kitaplarını. Okuyor musun onları?

- Hayır.
- Ne yapıyorsun öyleyse?
- Buraya geldiğim zamanlar dedem onlardan oku-ma öğretirdi bana.
- Sonra gelmemeye mi başladın?
- Evet...

Kendini temize çıkarmak istiyormuş gibi ekledi:

- Hastalandım da...

- Annen baban var mı?144

Kaslarini birden çattı, yüzüme âdeta korkuyla baktı Sonra basini önüne egdi, sessizce döndü, çünkü gibi soruma cevap vermeden kapiya yürüdü. Arkasından baka-kalmistim. Ama tam disari çıkarken durdu. Bana yarım dönerek, sert bir tavirle,

- Neden öldü? diye sordu.

Dün aksam Azorka'yi da böyle, tam çıkarken, yüzü kapiya dönük olarak sormustu. Yanina gittim, aceleyle anlatmaya başladım. Arkasi bana dönük, basi önünde, dikkatle dinliyordu. ihtiyarin ölürken altinci sokaktan söz ettigini de söyledim.

- Orada yakınlarından, sevdiklerinden birisinin oldugunu anlamistim; gelip onu aramalarını bekliyordum. Son nefesini verirken seni andigina göre çok seviyor olmalıydı...

Kız kendi kendine konusuyormuş gibi,

- Hayir, diye mirıldandı, sevmezdi beni.

Çok heyecanlıydı. Anlatırken öne eğilerek yüzüne bakmıstım bir ara. Besbelli gururundan, heyecanini bastırmak için büyük çaba sarfettiği gözümünden kaçmamıstı. Yüzü gittikçe beyazlamıyordu; alt dudagim dislerinin arasında acırtıcısına sismaktaydı. Ama beni en çok kalbinin küt küt vurusu sasırtmıstı. Hizlandıkça hizlanıyordu vuruları, öyle ki sonunda çarpinti gelmiş gibi iki üç adimdan duyuluyordu. Çünkü gibi gene aglayacak sandım, ama tuttu kendini.

- Tahta perde nerede?

- Hangi tahta perde?

- Dibinde öldüğü,

- Çikinca... gösteririm onu sana. Söylesene, adin ne senin?

- Degmez...

- Niçin?

- iste... Ne yapacaksınız adimi? Yok benim adim.

Disari çıkacak oldu, tuttum kolundan.

- Dur biraz. Çok tuhaf bir kızsın! Senin iyiligini istiyorum. Dünden beri hep seni düşünüyorum; merdivende aglaman çok dokundu bana. Unutamiyorum bunu... Üstelik deden de kollarimin arasında can verdi. Ölürken altinci sokagi andigina göre seni bana emanet etti demektir. Geceleri hep düslerime giriyor... Kitaplarını sakladım sana, oysa yabancı gibi korkuyorsun benden. Çok yoksul olsan gerek, belki de kimsen yoktur; öyle mi?

Bütün gayretimle güvenini kazanmaya çalışıyordum. Bu çocuğun beni neyiyle bu kadar kendine çektigine aklım ermiyor. Acımadan baska bir duygu daha vardı içimde. Durumun esrarlı olusundan mı, Smith'in üzerimde bıraktığı etkiden mi, yoksa yaradilistan hayale düskün olusundan mı bilmiyorum, içimden bir his kızı dogru itiyordu beni. Sözlerim dokunmuşa benziyordu ona. Tuhaf tuhaf baktı yüzüme; ama soguk degildi bu bakisi, yumusaktı, tatlıydı. Sonra düşünüyormuş gibi gene önüne egdi basini. Birden son derece alçak bir sesle,

- Helena, diye fisildadi.

- Senin adin mi Helena?

- Evet...

- Peki, bana gelip gidecek misin?

Kendi kendisiyle mücadele ediyormuş gibi dalgın,

- Olmaz... diye fisildadi, bilmem ki... geleceğim.

Tam bu anda öteki dairelerden birinde bir duvar saatinin bir kere vurduğu duyuldu. Helena ürperdi, yüzüme büyük bir telâsla baktı,

- Kaçı vurdu saat? diye fisildadi.

- Galiba on buçuğu. Dehset içinde,

- Tanrım! dedi.

Ezilenler - F : 10146 -

Birden kosmaya başladı. Holde bir kere daha durdurdum onu.

- Böyle bırakmam seni, dedim. Neden korkuyorsun? Geç mi kaldın?

Elimden kurtulmaya çabalarken,

- Evet, evet, haber vermeden gelmistim! diye bagirdi. Birakin gideyim! Dövecek beni!

Besbelli agzından kaçırmıstı dayak yiyeceğini.

- Dur, dedim, beni dinle bir dakika. Vasilyevski'ye gideceksin değil mi? Ben de oraya gidiyorum, on üçüncü sokakta bir tanıdigima ugrayacağım. Ben de geç kaldım, bir araba tutmak istiyorum. Benimle gelir misin?

Eve kadar götürürüm seni. Yayan gidersen geç kalırsın...

Korku içinde,

- Eve kadar olmaz! diye haykirdi.

Evine kadar götürceğimi düşünmek bile dehsete düşürmüştü onu, yüzü korkudan allak bullak olmuştü.

- On üçüncü sokakta bir tanidigima gideceğim diyorum sana, senin evine gelmeyeceğim! Arabayla çabuk gideriz! Hadi!

Aceleyle indik merdivenleri. Karsima ilk çıkan arabayı - tek atli, her yanı dökülen bir paytondu bu - tuttum. Kız benimle gelmeye razı olduğuna göre, besbelli çok acele ediyordu. Isın tuhafı, bir şey sormaya da cesaret edemiyordum. Böyle kimden korktuğunu soracak oldum, kolunu sallayarak arabadan atlamaya yeltendi. «Ne garip şey!» diye geçirdim içimden.

Arabada pek iğreti oturuyordu. Her sarsilista düsmemek için pis, üstü çatlak çatlak sol eliyle paltoma yapisiyordu. Öteki elinde siki siki kitaplarım tutuyordu. Her halinden bu kitapların onun için çok değerli olduğu belliydi. Bir sarsintidan sonra yerine yerlesirken eteginin altından ayagi gözüktü. Birden sasirdim: Ayaginda çorap yoktu, delik desik kundurlarini öylece, çıplak aya-

gina giymisti. Artık bir şey sormamaya karar verdiğim halde tutamadım kendimi,

- Çorabin yok mu senin? diye sordum. Bu havada çorapsız çikilir mi sokaga.

Kısaca cevap verdi:

- Yok.

- Allah Allah... Birisinin yanında kalıyorsundur tabii! Sokaga çıkarken çorap isteyebilirdin.

- Çorapsız gezerim ben.

- Hasta olursun ama, ölürsün!

- Öürsem öleyim.

Cevap vermek istemedigi, sorulanina kizdigi belliydi.. Dedesinin dibinde öldüğü tahta perdeyi göstererek,

- Iste surada öldü, dedim.

Dalgin dalgin bakti o yana, birden bana döndü, yalvaran bakislarla,

- Allahaskina pesimden gelmeyin, dedi. Ben geleceğim size, geleceğim! ilk fırsatta hemen geleceğim!

- Pekâlâ. Gelmeyeceğimi söylemistim zaten. Ama neden korkuyorsun bu kadar? Çok dertlisin anlasilan.

İçim sizliyor sana bakınca...

Biraz hirçin bir sesle,

- Kimseden korktuğum yok benim, dedi.

- Ama demin «dövecek beni» dedin. Gözleri parladi.

- Dövsün varsın! Dövebildigi kadar dövsün! Dövsün!

Magrur bir tavirla «dövsün» diye tekrarlarlarken hafife aliyor, yukari kivrilan üst dudagi titriyordu. Bakislarinda bir endise vardi. Arkasindan gitmemem için yalvarirken dehset içinde,

- Yolunuza devam edin siz, diyordu, ben geleceğim size, geleceğim! Çabuk gidin, çabuk!

Ayrildim ondan. Ama rihtim caddesinde biraz gittik-

ten sonra arabayı saliverdim, geri dönüp gene altinci sokaga çıktım, kosarak karsi kaldirima geçtim. Gördüm onu; hep bakinarak hizli yürüdüğü halde pek uzak-lasmamisti. Hattâ bir an durdu, arkasindan gelip gelmedigime bakmak için geri döndü. Hemen içerlek bir kapinin girintisine saklandim, göremedi beni. Yoluna devam etti. Karsi kaldirimdan izliyordum onu.

lyice meraklanmistim. Gerçi pesinden içeri girmeyecektim, ama her ihtimale karsi, oturduğu evi öğrenmeye kararliydim. Tuhaf bir duygunun etkisi altındaydim. Pastahanede, Azorka öldüğü zaman dedesinin hali de ayni duyguyu uyandirmisti bende...

IV

Taa Maby caddesine kadar yürüdük. Adeta kosuyordu. Sonunda bir dükkâna girdi. Beklemek için durdum.

«Dükkânda kalmiyor ya» diye geçirdim içimden.

Gerçekten de bir dakika sonra çıktı. Ama kitaplar yoktu elinde. Onlari birakmis, toprak bir çanak almisti.

Birkaç adım yürüdükten sonra gösterissiz bir evin avlusuna girdi. Eski, kirli - sari boyali, küçük, ama iki katli, tas bir evdi bu. Alt katin üç penceresinden birinde küçük, kirmizi bir tabut resmi vardi: Isleri kötü giden bir tabut-çunun tabelâsiydi bu. Üst katin pencereleri son derece küçük, kare biçimindeydiler. Tozlu, çatlak camlari pembe basmadan perdelerle örtülmüstü. O yana geçip eve yaklastim, kapidaki «Bayan Bubnova'nin evi» levhasini okudum.

Tam o anda evin avlusundan tiz bir kadin çigligi, arkasindan küfürler isitildi. İçeri baktim; tahta merdivenlerle çikilan taslikta yesil atkili, kentli gibi giyinmis, sis-

man bir kadin duruyordu. Igrenç, mosmor bir yüzü vardi. Kanli, sis, ufak gözleri öfkeden parliyordu. Sabah sabah

kafayi çektiği belliydi. Elinde çanakla karsisinda korkudan tir tir titreyen zavalli Helena'ya bagiriyordu. Mor suratli kadinin omuzunun üzerinden süslü püslü bir kadin basi uzanmisti. Biraz sonra, bodrum katina inen merdivenin kapisi açildi, besbelli haykirmayi duyan, fakir kilikli, kendi halinde, sevimli yüzlü, orta yasli bir kadin çık-

ti disari. Alt katin aralanmis kapisindan çökmüs bir ihtiyarla bir kiz bakiyordu. Kapici olacak, boylu boslu bir köylü elinde çali süpürgesiyle avlunun ortasinda durmus,

tembel tembel onlari seyrediyordu.

Kadin içinde birikmis küfürleri soluk almadan sirali-yordu:

- Ah piç seni, Allahin belâsi, igrenç yaratik! Sana bakmamin, yedirip giydirmemin karsiligi bu mu, hain?! Salatalik tursusu almaya yolladik onu, sivisip gitti! Yollarken kaçacagi içime dogmustu zaten. Anlamistim, anla-

mistim! Kaçti diye dün aksam saçlarim yoldum, gene tinmedi! Nereye gidiyorsun böyle sokak süprüntüsü, nereye? Kimin yanma kaçıyorsun mel'un kâfir, patlak göz-lü igrenç yaratik, Allahin belâsi, kimin yanina, söyle?

Cevap ver bana, yoksa suracikta gebertirim seni!

Öfkeden kudurmus kari zavalli kizin üzerine saldira-

çak oldu, ama merdivenin basindan bakan bodrum kat kiracisi kadini görünce birden durdu; ona dönüp, zavalli kurbaninin korkunç suçuna onu tanik tutmus gibi elini kolunu sallayarak daha yüksek sesle bagirmaya basladi:

- Anasi geberdi! Siz de biliyorsunuz, sevgili kom-sucugum, sipsivri kaldı ortada. Fakir olduğunuzu, karninizi zor doyurduğunuz bildigim için «Zavalli yetimi yanima alayim da Kutsal Nikola'nin ruhuna bir sevap isleyeyim bari» dedim. Demez olaydim! lki aydir kanimi emdi, yedi bitirdi beni! Sülük! Çingirakli yılan!

Inatçı- 150 -

domuz! istedigim kadar döv, istersen sokaga at, agzini açmaz; dilini yutmus gibi susar! Sinirden patlayacagim î Kendini ne saniyorsun, yılan suratli, maymun! Ben olmasaydim duvar diplerinde açlıktan gebermis gitmistin. Ayagimi yikayip suyunu içmelisin, canavar, kara masa. Tahtali köyü boylamistin ben olmasam...

Kudurmus cadiyi saygiyla dinleyen bodrum katin kiracisi kadin,

- Niçin bu kadar üzüyorsunuz kendinizi Anna Tri-fonovna? diye sordu. Gene ne yaptı size?

- Ne yapmadi ki, komsucugum, ne yapmadi ki! Sözümün dinlenilmesini isterim ben! Karsimdaki, kendi düşündüğü iyi şeyi degil, benim söylediğim kötü bile olsa, onu yapmalidir... böyle bir insanım ben iste! Az kaldı

"sikintidan öldürecekti beni bugün! Tursu alsin diye dükkâna yolladim onu, üç saatte geldi! Yollarken içime dogmustu gene kaçacagi, dogmustu! Nereye gittin a kaltak T Kimden yardım görüyorsun? Ben bakmıyor muyum ona söyleyin komsular! Orosu anasinin on dört ruble borcunu bagisladi, kendi paramla gömdürdüm onu, su seytani da yanima aldim; biliyorsun bütün bunlari komsucugum, iyi kadinsin sen, biliyorsun! Bütün bunlardan sonra onun üzerinde hakkim yok mu? Bunu anlamasi gerekir, ama o ne dersem tersini yapıyor! iyiligini istiyorum. Mendebura ipek entariler diktirdim, Gostini'den bir çift pabuç aldım, prensesler gibi süsledim... seve seve yapıyordum bunlari! Ama sonu ne oldu komsucugum! lki gün içinde parça parça yaptı üstündekileri, öyle dolasiyor simdi! inanir misiniz, mahsus yirtti entarisini, yalan söylemeyi sevmem, gözlerimle gördüm; «istemem sizin ipek entarinizi, eski pis entarimle gezerim ben» demek istiyordu. Öfkemi aldım ondan tabii, iyice bir dövdüm, öyle ki sonra doktor çağirtmam gerekti... bir de masraf ettim onun için. Oysa birakmalıydım geberip gitsin, bir hafta

151

sütten olurdum o kadar! (1) Ceza olsun diye tahtalari yika dedim; inanir misiniz, yikiyor! Hem de öyle güzel yikiyor ki! Deli olmak isten degil! Kaçar gider benden diye düşündüm. Düşünmemle kaçması bir oldu. Siz de biliyorsunuz, dün aksam gitti. Duydunuz, döve döve canini çıkardim, bir daha kaçmasin diye kunduralarini, çoraplarini alip sakladim Artık yalinayak kaçamaz, diyordum; bugün gene gitti! Neredeydin? Söyle! Kime yakindin ben-den? Söyle çingene suratli, mendebur, söyle!

Korkudan dili tutulan kizcagizin üzerine hisimla atildi, saçlarina yapistigi gibi yere çarpti. İçinde tursu olan çanak bir yana fırlayıp parça parça oldu. Kudurmus, sar-hos kariyi bu daha da kizdirdi. Kizin yüzüne gözüne rast-gele vuruyordu. Ama Helena'nin hiç sesi çıkmıyordu. Kendimi kaybederek kostum, öfkeyle sarhos kadinin karsisina dikildim. Kolunu tutarak,

- Ne yaptiginizin farkinda misiniz siz? diye bagirdim. Zavalli bir yetimi ne hakla dövüyorsunuz?.

Kadin Helena'yi birakip ellerini beline koydu. Hem o tiz sesiyle,

- Ne var? diye haykirdi. Kimsin sen? Ne isin var evimde?

Ben de bagiriyordum:

- Merhametsiz, canavar kadin! Zavalli bir çocuga bu yaptigin nedir? Senin degildir; yetim oldugu için onu evine aldigini demin kendin söylüyordun, duydum...

Cadaloz da bagiriyordu:

- Tanrim! Kimsin sen, geldin musallat oldun basima! Onunla beraber mi geldin yoksa? Simdi karakola haber verecegim! Andron Timofeiç çok sayar beni! Kaçip kaçip sana mi geliyordu bu sillik? Kimsin sen? Evimde

(1) Perhiz cezasından söz ediliyor.

(E. A.)

rezalet çıkarmaya geldin demek. Polis!

Yumruklarını sikarak üzerime yürüdü. Ama tam o anda bir çiglik duyuldu. Basımı çevirip baktım, ayakta hareketsiz duran Helena korkunç bir çiglikle yere yuvarlanmış, kivraniyordu. Yüzü tanınmaz bir hale gelmişti. Sar'a nöbetiydi bu. Karta kaçmış süslü kızla bodrum katta oturan kadın kostular, kaldırdılar onu, aceleyle eve götürdüler. Cadaloz hâlâ bagiriyordu arkasından:

- Gebereydin de kurullaydım, Allahın belâsi! Bir aydan beri üçüncü nöbet bu...

Sonra bana saldırdı gene:

- Çabuk defol sen de, gözüm görmesin dümbelek ! Ulan kapici, ne dikiliyorsun orada! Boy gösteresin diye mi aylık veriyorum sana?

Kapici bir şey söylemiş olmak için, kalın sesiyle, tembel tembel,

- Hadi bas git! dedi. Yürü! Ense köküne yapıştırırım yoksa. İki kişi kavga ederken üçüncü karismaz. Selâmini ver, çek arabam bakalım!

İster istemez çıktım. Araya bosuna girmistim. İçim içimi yiyordu. Karsi kaldirimda durdum, bakmaya başladım. Benim arkamdan sarhos kadın kosarak yukari çıkmış, kapici da ortadan kaybolmustu. Biraz sonra, Helena'yi eve götürmeye yardım eden kadın çıktı, merdivenleri aceleyle iniyordu, beni görünce durdu, merakla süzdü. Temiz yüzü cesaret verdi bana. Gene girdim avluya, dogru yanına gittim.

- izninizle bir şey sormak istiyorum size, dedim. Kimin nesidir bu kız? Su igrenç karinin yaptığı nedir? Bunu basit bir meraktan sordugumu sanmayın lütfen. Dünden beri taniyorum bu kizcagizi, bir durumdan ötürü de çok ilgileniyorum onunla.

Kadın içeri girmek için dönerek isteksiz isteksiz,

- ilgileniyorsanız, burada ölmesine göz yuma-

- 153

caginiza yanınıza alsanız onu, ya da birisinin evine yer-lestirseniz daha iyi edersiniz, dedi.

- Bana yol göstermezseniz ne yapabilirim? Hiç bir şey bilmiyorum. Evin sahibi Bubnova'ydi bu galiba?

- Ta kendisi.

- Kız nasıl onun eline düstü? Annesi burada mı öldü?

- Evet... Bizi ilgilendirmez bu.

Gene içeri girmek için yürüyecek oldu.

- Lütfen aydınlatın beni, dedim; söyledim ya, çok ilgileniyorum bu kızla. Belki bir şeyler yapabilirim. Kimin kızıdır? Annesi kimdir? Biliyor musunuz?

- Yabancıydı galiba, disardan gelmişti; bodrum katta oturuyordu. Veremliydi, öldü zavallı.

- Böyle bir yerde oturduğuna göre çok fakir olmalıydı.

- Hem de nasıl! Hepimiz acıyorduk onlara. Bizim elimizden ne gelirdi, bes ayda bize de bes ruble borçlandı.

Biz kaldırdık onu; kocam tabutunu yaptı.

- Bubnova kendi kaldırdığını söyledi ama?

- Yalan.

- Soyadı neydi?

- Dilim dönmeyecek beyim, zor bir addi. Almanca olsa gerek.

- Smith mi?

- Hayır, baska bir şey. Anna Trifonovna öksüzü yanına aldı; sözde bakacak ona... Ama hiç iyi etmiyor.

-. Bir maksadı var galiba?

Kadın söylese mi söylemese mi kararsız, dalgın,

- Kötü yapıyor, dedi. Bize ne... Arkamızdan bir erkek sesi duyuldu :

- Dilini tutsan iyi edersin!

Kırk yaşlarında, sabahlığının üzerine kaftan giymiş, kentli kilikli bir adamdı bu. Konustugum kadının koca-si olduğu belliydi. Yan gözle beni süzerek,

- Söylecek bir şeyi yoktur size karimin, bayım, dedi. Bizi ilgilendirmez bu... Yürü içeri bakalım!

Allahaismarladık bayım, tabutçuyuz biz. Meslegimizle ilgili bir iginiz olursa seve seve yardım ederiz size...

Baska hiç bir isimiz olamaz sizinle...

Düşünceli, son derece heyecanlı çıktım sokaga. Hiç bir şey yapamıyordum... Burayı böyle birakip gitmek de gelmiyordu içimden. Öte yandan, tabutçunun bazı sözleri de pek sasirtmisti beni. Kötü bir şeyler dönüyordu ortada, hissediyordum bunu.

Basım önümde, dalgın dalgın yürürken birisinin beni adimla çağirdigini duydum. Gözlerimi kaldırdım, a-yakta güç duran, üstübası temiz ama paltosu yırtık pırtık, kasketi kirli, sarhos bir adam duruyordu karsimde. Yüzü hiç de yabancı gelmemisti bana. Yüzüne saskin saskin baktigimi görünce göz kirpti, manalı manalı,

- Ne o, tanımadın mı? dedi.

V

- Oo! Sen miydin Masloboyev! diye haykırdım. Eski lise arkadasimi birden tanimistim.

- Ne tesadüf!

- Evet, dedi, ne tesadüf! Altı yıldır karsilasmamistik. Daha dogrusu karsilastik da ekselans hazretleri bakmak lütfunda bulunmamisti bize. Ekselans, general oldunuz tabii... yani edebiyat generallerinden!..

Böyle söylerken alayli alayli gülümsüyordu. Sözüünü kestim :

- Saçmalama Maslobojev! Bir kere, edebiyat generali bile olsa, generale benzer yanım yok benim; sonra,.

_ 155 _

izninle sunu söyleyeyim ki, evet iki üç kere sokakta karsilastik seninle, ama kaçtın benden, pesinden kosacak degildim her halde. Ne düşünüyorum biliyor musun? Sarhos olmasaydin şimdi de seslenmezdin bana. Öyle degil mi? Ama neyse, gene de merhaba! Seni gördüğüme çok çok sevindim kardesim.

- Dogru! Sey... bu durumum... seni mahcup etmiyor ya? Neyse canım, sormaya degmez bunu; önemli degil. Ne akilli bir çocuktun okuldayken, Vanya! hiç unutmam o günleri. Hatirliyor musun? benim yüzümden sopa yemistin bir keresinde. Ele vermemistin beni; ben de

tesekkür edecek yerde, bir hafta dalga geçmistem seninle. Çok temiz yürekliydin! Merhaba canım kardesim, mer-haba! (Öpüştük.) Hayat degil benimki, yuvarlanıp gidiyoruz iste... o tatli günlerimizi unutmadım hâlâ.

Unutamiyor insan! Sen ne âlemdesin bakalım?

- Ben de senin gibi...

içinin verdiği duygululukla uzun uzun baktı yüzüme. Zaten temiz yürekli bir insandı. Sonra acikli bir sesle,

- Hayır Vanya, dedi, benim gibi degilsin sen! Okudum Vanya, okudum, okudum!.. Bak Vanya'cigim, gel seninle biraz konusalım! Acelen var mı ?

- Var; dogrusunu söyleyeyim, hem çok acelem var. İyisi mi bak ne yapalım, nerede oturuyorsun?

- Söylemesine söyleyeceğim, ama iyisi bu degil. Ne yapsak iyi olur söyleyeyim mi?

- Söyle.

Durdugumuz yerden on adım ötedeki bir tabelâyı gösterdi.

- İste! Gördün mü? Pastane ve lokanta, yani lokanta, ama iyi bir yerdir. Aklına kötü bir sey gelmesin diye önceden söyleyeyim, çok temiz bir lokantadır; hele votkasına diyecek yok! Kiev'den yayan gelmiş derler

ya, o cinsten iste! Kaç kere içtim, biliyorum; zaten kötü bir sey çıkaramazlar bana burada. Filip Filipiç'i bilirler.

Filip Filipiç derler bana. Ne oldu? Niçin burusturdun yüzünü. Birak da sözümü bitireyim. Şimdi saat tam on biri çeyrek geçiyor, demin baktım; tam on ikiye yirmi bes kala birakirim seni. Bu arada birkaç kadeh atarız.

Eski bir arkadasın için yirmi dakikacık... geliyor musun?

- Yirmi dakikayı geçmeyecekse gelirim; çünkü çok sikisik durumdayım kardescagizim, acele isim var...

- Hadi öyleyse. Ama önce sunu söyleyeyim: yüzünden düşen bin parça oluyor, canın bir seye sikkin, ne dersin?

- Öyle.

- Nasıl anladım! İnsanın içini yüzünden anlama bilimiyle ugrasiyorum artık ben. Hadi yürü, konusalım biraz.

Yirmi dakikaya neler sigdirmam ki ben: bir semaverin dibini kurutur, arkasından kayın, yaban kerevizi, turunc, parfait amour likörlerinden birer kadeh yuvarlar, yetmezse baska bir sey daha bulurum... Durmadan içiyorum dostum! Yalnız bayram günleri kiliseye giderken ayigim. istersen içme sen. Yanımda bulunman yeter bana. içersen çok daha iyi olur tabii. Hadi! İki lâf edelim, on yıl sonra görüşmek üzere ayrılırız gene. Senin dengin degilim ben Vanyacigim!

- Birak gevezeliği de yürü. Yirmi dakika sonra giderim.

Lokanta ikinci kattaydı. Yukariya dar, ahsap bir merdivenden çıkiliyordu. Merdivende zil zurna sarhos iki adamla karsilastik. Bizi görünce sallanarak yana çekildiler.

Sarhoslardan biri henüz çok genç, biyıkları terlememis, son derece ahmak yüzlü bir delikanliydi. Sik, ama biraz gülünç giyimliydi: sanki üzerindeki giysi baskası-nindi; parmaklarında pahali taslardan yüzükler vardı ;

157

kravatında gene pahali bir igne parliyordu. Pek tuhaf bir biçimde taranmış basının tepesinde bir tutam saç dimdik duruyordu. Hep siriliyor, kikir kikir gülüyordu. Arkadası ise sisman, göbekli, dazlak kafalı, elli yaşlarında bir adamdı. Çiçek bozugu, sarhos yüzünün ortasındaki dügmeyi andıran burnunun üzerine bir gözlük oturtulmuştu. Giyimine önem vermediği ilk bakışta belli oluyordu. Onun da kravatında oldukça büyük bir igne vardı. Yüzünde hirçin, heyecanlı bir ifade dikkati çekiyordu. Kalın bir yağ tabakasının arasında nokta kadar kalmış çirkin, hirs dolu gözleri kuskuyla bakıyorlardı. Maslobo-yev'i tanıdıkları belliydi; sisko bizi görünce bir an burusturdu yüzünü, genç olani ise pis pis gülümsedi. Kasketini çıkardı. Maslobojev'e siritarak,

- Kusura bakmayın Filip Filipiç, diye mirildandi.

- Hayrola?

- Kabahatimiz var... sey... Mitroska içerde oturuyor. Alçağın biridir o Filip Filipiç.

- Ne oldu?

- Öyle ya... Geçen hafta Mitroska'nın yüzünden bir yerde beyin suratına (basiyla arkadasım gösterdi)

yogurt çalmışlar... kih, kih!

Arkadası, canı sikilerek dirseğiyle dürttü onu.

- Birkaç sise içemez misiniz bizimle Filip Filipç?
- Hayir, dedi Maslobojev, şimdi olmaz, isim var.
- Kih! Benim de sizinle bir isim vardı... Arkadasi gene dirsegiyle dürttü onu.
- Baska zaman, baska zaman!

Maslobojev'de, onların yüzüne bakmak istemiyormus gibi bir hal vardı. Ama bir uçtan öbür uca uzanan çeşit çeşit mezelerle, böreklerle, renk renk içki siseleriyle donatılmış tezgâhin bulunduğu birinci salona girdiğimizde bir köseye çekti beni.

- Genç olani tanınmış tüccar Sizobruhov'un oğlu-

dur, dedi. Babasından kalan yarım milyonu tüketmeye çalışıyor. Paris'e gitti, orada yedigi paranın haddi hesabı yok, belki de uyutmuşlardı onu... Sonra amcasından bir miras kaldı, Paris'ten döndü şimdi, gerisini de burada bitirmeye çalışıyor. Bir yıl sonra avuç dilenmeye başlayacak, farkında değil. Kaz kafalının teki... hep birinci sınıf lokantalarda, bodrum meyhanelerinde geçiriyor günlerini, aktristlerle düsseldorf kalkıyor. Geçenlerde de tutmuş, atli muhafızlığa kabulü için dilekçe vermiş. Yaslı olanının adı Arhipov'dur. O da tüccar mı, bir yerde kâhya mı ne... Bir ara sarapçilikle uğrasmış, düzenbazın, namussuzun teki... simdilik Sizobruhov'a yordakçılık ediyor. Ne hinoglu hindir! İki kere iflâs etmiş, içi çift çarsisi, sapık bir adamdır. Dalavereli bir is yüzünden mahkemeye de düsmüş, ama kurtarmış paçayı. Onu burada gördüğüme bir bakıma sevindim; bekliyordum onu... Anlaşılan Sizobruhov'u soymakla meşgul bu günlerde. Bilmediği delik yoktur, bu yüzden gençlerin isine yarar. Çoktan beri ona dis biliyorum. Mitroska da öyle... Su pencerenin dibinde ayakta duran kibar giyimli, çingene suratlı delikanlıdır Mitroska. At hirsizinin tekidir, buradaki bütün süvarilerle ahablığı vardır. Öyle namussuzdur ki, gözlerinin önünde kalp parayı basar, gördüğün halde alır bozarsın bastığı banknotu. Gerçi kadife kaftan giyiyor, milliyetçi bir Rustan farkıdır (yakışıyor da bu, kerataya) ama su anda frak giydir ona, al İngiliz kulübüne götür, ünlü kont, söz gelimi, Dümbelekof diye tanıt, hiç kimse aklının ucundan geçirmes kont olmadığını, yutarlar. Briç oynar, bir kont gibi kibar konuşur... Sonu kötü ya bakalım... İşte bu Mitroska da dis biliyor şimdi siskoya. İyice yalamadığı, eski arkadasi Sizobruhov'u aldı elinden çünkü. Burada bulustuklarına göre ortada bir isler dönüyor demektir. Arhipov'la Sizobruhov'un buralarda dolastıkları, bir isler pesinde oldukları haberini bana Mitros-

ka'nın yetistirttiğinden kuskum yok. Mitroska'nın Arhi-pov'a olan öfkesinden yararlanmak istiyorum; çünkü benim de kendime göre düşüncelerim var. Buraya da onun için geldim sayılır zaten. Mitroska'ya belli etmek istemiyorum; sen de bakma ona. Buradan çıktığımız zaman pe-1 simizden kosacak, istediğim şeyi söyleyecektir bana... Şimdi su odaya geçelim Vanya.

Garsona döndü :

-- Ne istediğimi bilirsin tabii Stepan.

- Bilirim,

- Getirecek misin?

- Elbette efendim.

- Hadi bakalım. Otur Vanya. Niçin öyle bakıyorsun yüzüme? Farkındayım, gözlerini ayırmıyorsun benden.

Sasiyor musun? Sasma. İnsanın basına her şey gelir hayatta... çocuklugunda - özellikle beraberce Cornelius Nepos'u ezberlediğimiz günlerde - aklının ucundan geçmeyen şeyler gelir basına... Bak Vanya, suna inan: gerçi yolunu kaybetti Maslobojev, ama yüreği o zamanki gibi temizdir gene; sadece kosullar degisti. Yüzüm kara olmasına karadır, ama herkesinki de en az benimki kadar karadır. Doktor olmak istedim, Rus dili öğretmenliğine adaylığımı koydum, Gogol üzerine bilimsel bir yazı dösendim, altın arayıcılığı yapacak oldum, evlenmeye kalktım... bir yuvası olsun kim istemez, evim tamtakir olduğu halde razı oldu kız. Düğün günü giymek için bir çift kundura ödünç aldım birisinden; benimkilerin dibi çikali bir buçuk yıl oluyordu çünkü... Sonunda evlenme isimiz suya düştü. O bir öğretmenle evlendi, ben de büroda çalışmaya başladım. Büro dedimse öyle vizir vizir isleyen, büyük bir yer gelmesin aklına... İsler degismisti artık. Yıllar geçti aradan, çalışmadan bol bol para kazanıyorum: rüşvet alıyor, gerçekleri savunuyorum. Koyuna karşı kurt, kurda karşı koyunum. Kendime göre

prensiplerim var: söz gelimi, bir çiçekle bahar olmayacağına inanır, isimi ona göre tutarım. Daha çok kisisel, ayak takımı is benimki... anlıyorsun ya?

- Detektif falan misin?

- Yo... detektif sayılmam pek. Ama bir bakıma resmî bir is sayılır, ama daha çok gönüllü çalışırım.

Anlayacağın, votka içerim Vanya. Votka yerine iklimi içmediğim için de geleceğimi biliyorum. İsim bitti benim artık, arabi istediğin kadar ov, beyaz olur mu hiç! Bir şey söyleyeceğim sana Vanya: içimde dürüst bir yan kalmamış olsaydı gelmezdim yanına. Haklisin, çok gördüm seni, yanına gelmek istedim, ama cesaret edemedim, sonraya bırakıyordum hep. Senin dengin değilim ben. Sarhos olduğum için senden kaçmadığımı doğru söyledin. Birakalım beni artık. Senden söz edelim biraz. Okudum canım, ben de okudum! İlk yaptığını, diyorum sevgili dostum. Okuyunca az kaldı dürüst bir insan oluveriyordum! Az kalmısti, ama vaz geçtim, namussuz olarak kalmayı yeğledim. İşte böyle...

Uzun uzun anlatti. İçki gittikçe daha çok vuruyordu basına. Duygulanmısti, ha agladı ha ağlayacaktı. Maslobojev öteden beri hos, ama içten pazarlıklı, kurnaz, uyanık, anasının gözü bir çocuktı. Ama aslında temiz yürekliydi. Yolunu yitirmiş bir insan... Rus toplumunda böyleleri çoktur. Genellikle, büyük yetenekleri olan kimselerdir bunlar; ama akıntıya kapılmışlardır bir kere; üstelik, bazı yönleri zayıf olduğundan bile bile, vicdanlarının gösterdiğinin tam tersini yaparlar; göz göre göre sürüklenirler uçuşuma. Maslobojev üstelik bir de içkiye vermisti kendini.

- Şimdi bir şey daha söyleyeceğim sana, diye devam ediyordu. Ününün yıldırım hiziyle her yana nasıl yayıldığını duydum; sonra seninle ilgili bir çok eleştiri yazısı okudum (okudum ya; artık hiç bir şey okumadı-

gimi mi sanıyordun); aradan bir zaman geçince sokakta gördüm seni, ayakta eski bir potin vardı, sapkan burus burustu; çok şey anlatti bana senin, bu durumun. Şimdi dergilere mi yazıyorsun?

- Evet Maslobojev.

- Hamallık yapıyorsun yani.

- Ona benzer bir şey.

- Bak ne diyeceğini kardesim: içmek daha iyi vallahi! Kafayı çekip kanepeme uzanıyorum (çok güzeldir kanepem, yayan bile var), hayallere bırakıyorum kendimi. Söz gelimi Homer, ya da Dante, Barbaros olduğumu düşünüyorum. Oysa sen Dante ya da Barbaros olduğunu hayal edemezsin; çünkü bir kere, kendin bir şeyler olmak istiyorsun; sonra, yasaktır sana böyle düşünceler, bir hamalsin çünkü. Benim hayallerim var, seninse gerçeklerin. Bak Vanya, açıkça, kardeşçe bir şey söyleyeceğim sana, dinle beni (dinlemezsen çok gücenirim), paraya ihtiyacın var mı? Bol param var. Burusturma yüzünü öyle. Kabul et vereceğim parayı, seni çalıştıran o yayıncılara ne kadar borcun varsa hepsini ver, kes onlarla hesabını, seni bir yıl bakacak parayı vereyim sana, o-tur büyük bir roman yaz! Ne dersin?

- Bak Maslobojev! Bu kardeşçe düşüncen için minnettarını sana, ama şimdi bir cevap veremem... sebebini de söyleyemeyeceğim, anlatması uzun sürer. Birtakım durumlar var. Ama söz veriyorum, sonra her şeyi anlatacağım sana. Teklifine çok çok teşekkürler. Sana ugrayacağım, söz veriyorum, sık sık ugrayacağım hem. Benimle açık, içtenlikle konuştun, ben de, benden daha tecrübeli olduğunu sandığım bir konuda akıl danışacağım sana.

Smith'le torununun hikâyesini, pastaneden başlaya-

Ezilenler - P : 11162

rak sonuna kadar anlattım ona. Ben anlatırken, gözlerinde olayı biliyormuş gibi bir ifadenin dikkatimi çekmesi sasırtmısti beni. Kuskumu açtım ona.

- Hayır, dedi, ama Smith adında bir ihtiyarın pastanede öldüğünü duymuştum. Ama madam Bubnova'yla ilgili bazı şeyler biliyorum. İki ay önce rüşvet almıstım ondan. Je prends mon bien ou je le trouve... (1) Moliere'e bir bu bakımdan benzerim. Gerçi yüz ruble almıstım ondan ya, daha o gün kendi kendime, cadalozdan bes yüz ruble almaya karar vermistim. Ne Allahın belasidir! Karanlık işlerle uğrasiyor. Hele bazan öyle korkunç şeyler yapıyor ki! Lütfen Don-Kisot sanma beni. Belki benim payıma da bir şeyler düşer diye ilgileniyorum; demin Si-zobruhov'u görünce bunun için o kadar sevinmistim iste. Birisi getirdi buraya Sizobruhov'u, Siskodan baskası olamaz bu. Siskonun ne çeşit işlerle uğrastığım bildiğim için... Neyse, onu da bir punduna getirip enselerim! Bu küçük kızın hikâyesini öğrendiğim iyi oldu; baska bir ipucu buldum şimdi. Bazı özel işler de yapıyorum ben Vanya. Öyle kimselerle tanıstım ki! Geçenlerde bir prensin kirli bir isini yakaladım... bir iş ki sorma! Hiç kimse beklemezdi ondan bunu. İstersen evli bir kadının marifetlerinden söz ederim sana? Sen gel bana Vanya, öyle şeyler anlatacağım ki sana yazsan hiç kimse inanmaz....

Bir ön - seziyle sözünü kestim :

- Soyadı neydi o prensin?

- Ne yapacaksın? Valkonski.

- Pyotr Valkonski mi?

- Evet. Tanıyor musun onu ?

- Uzaktan.

(1) Moliere'nin çok kullandığı bir söz : «Elime geçen fırsatı kaçırmam.»

Kalkarak,

- Bu Prensle ilgili bazı şeyler öğrenmek için bir-kaç kere geleceğim sana Maslobojev, dedim. Çok meraklandirdin beni.

- Hay hay dostum, istediğin zaman buyur. Masal anlatmasını severim ama her şeyin bir sinin var. . anlarsın ya! Yoksa kredimizi, itibarımızı - ticarî itibarımızı yani - kaybederiz.

- Sinin asmayız biz de. Heyecanlanmıstım. Kaçmadı gözünden bu.

-- Şimdi sana anlattığım hikâyeye ne dersin? diye sordum. Bir şey düşündüm mü?

- Anlattığın hikâye mi? Bir dakika bekle, hesabi verip geliyorum.

Büfeye gitti, orada tesadüfenmiş gibi, herkesin senli benli bir tavırla Mitroska dediği kaftanlı delikanlıyla yan yana geldi. Maslobojev onunla, bana söylediğinden biraz daha yakın dosttu gibime geldi. Hiç değilse, ilk kez

konusmadıkları belliydi. Gösterişli bir delikanliydi Mitroska. Kaftaniyla, kırmızı ipek gömleğiyle, güzel yüz çizgileriyle; gençlik, cesaret dolu siyah gözleriyle dikkati hemen üzerine çekiyordu. Hareketlerinde yapmacık bir kabadayılık vardı; ama şimdi bası pek kalabalıkmış, ö-nemli işlerle uğraşıyor gibi bir tavır takinmaya çalıştığı belliydi. Maslobojev yanına dönünce,

- Vanya, dedi, bu akşam üstü saat yedide uğra bana, belki bir şeyler söylerim sana. Görüyorsun ya, yalnız basıma bir işe yaramıyorum. Eskiden yarıyordum, ama geçti artık benden, işlerden uzaklaştım, içkiye verdim kendimi. Ama eski ahbablarım var; onlardan bazı şeyler öğrenebilirim. Bu alanda usta olan kimselere sorarım. Gerçi boş bir zamanımda, yani ayıkken ben de bir şeyler yaparım... tabii gene tanıdıkların yardımıyla... İsini aslini öğreniriz... Neyse, simdilik bu kadar yeter! . İşte 164 sana adresim: Sestilavoçnaya... Artık boğazım kurudu Vanya. Birkaç kadeh yuvarlayıp doğru eve gideceğim. Söyle bir uzanayım. Gelirsen Aleksandra Semyonovna'yla tanıştıririm seni; zaman olursa siirden falan söz ederiz.

- Ya Prensten?

- Ondan da.

- Gelirim belki, geleceğim, geleceğim...

VI

Anna Andreyevna sabırsızlıkla bekliyordu beni. Dün akşam Natasa'nın mektubu üzerine söylediklerim son derece meraklandırmıştı onu; çok daha erken, saat onda bekliyormuş beni. Öğleyin saat ikide geldiğim zaman zavallı kadın sabırsızlıktan kıvranıyordu. Üstelik, dünden beri içini dolduran yeni umutlarından, Nikolay Sergeïç'ten - dün akşamdan beri hastalanmış, ama ona karşı çok iyi davranıyormuş - söz etmek istiyordu bana. Oldukça soğuk karşıladı beni, «Niçin geldin? Her gün ne diye damlarsın buraya?» der gibi bir ilgisizlik vardı davranışlarında. Geç geldim diye kızdı. Ama acelem vardı benim; kısaca dün akşam Natasa'nın evinde olanları anlattım. Prens'in ziyaretini, Natasa'ya yaptığı teklifi duyunca kadıncığın yüzü güldü birden. O andaki sevincini anlatamam: kendini kaybetti, haç çıkardı, ağladı, tasvirin önünde yerlere kadar eğildi, boynuma atıldı; hemen Nikolay Sergeïç'e kosup mutlu haberi vermek istedi.

- Ugradığı hakaretler, küçük düşürülmeler hasta. etti onu. Natasa'nın gururunun kurtulduğunu öğrenince her şeyi unutacaktır.

Zor vazgeçirdim onu. Zavallı kadıncığım yirmi beş yılı

beraber yaşadığı kocasını hâlâ tanımamıştı. Benimle hemen Natasa'ya gelmek de istedi. Bu hareketinin Nikolay Sergeïç'i kızdıracağını, işleri berbat edeceğini anlattım. Sonunda yatı, ama gereksiz sorularla uzun süre oyaladı beni, habire konuşt. «Bu kadar sevinçliyken dört duvar arasında bir basıma mı kalayım?» diyordu. Natasa'nın beni sabırsızlıkla beklediğini söyleyerek nihayet izin kopardım ondan. Kadıncığım pespeşe birkaç kere kutsadı beni, Natasa'ya en iyi dileklerini iletmemi söyledi; önemli bir şey olmazsa akşam muhakkak ona uğramamı tembihlediğinde, bu isteğini kesinlikle reddedince ağlamaklı oldu. Bu gelişimde Nikolay Sergeïç'i görmedim: bütün gece bas ağrısından, atesten sızlanmış, şimdi odasında uyuyordu. Natasa da sabırsızlıkla bekliyordu beni. İçeri girdiğimde her zamanki gibi kollarını önünde kavuşturmuş, odanın içinde dalgın dalgın dolasıyordu. Şimdi bile onu düşündüğüm zamanlar fakir odasında yalnız, terk edilmiş, bekleyen, kollarını göğsünün üzerinde kavuşturmuş, bası önünde, odanın içinde gagesiz, bir aşağı bir yukarı dolasırken gelir gözlerimin önüne.

Dolmasına devam ederek alçak sesle, niçin bu kadar geç kaldığımı sordu. Basımdan geçenleri kısaca anlattım; ama dinlemiyordu beni sanki. Büyük bir endisesi olduğu belliydi.

- Ne var ne yok? diye sordum.

- Hiç, dedi.

Ama ses tonundan bir şeylerin olduğunu, beni sabırsızlıkla bunu anlatmak için beklediğini anlamıştım.. Ama her zaman olduğu gibi şimdi değil, ben gitmeye hazırlanırken anlatacaktı. Adetiydi bu. Alışmıştım ben de, bekliyordum.

Dün akşamki olaydan söz etmeye başladık. Yaslı Prens'in ikimiz üzerinde de aynı izlenimi bırakmış olması şaşırtmıştı beni: Natasa da hiç hoşlanmamıştı ondan; hele şimdi dünkünden daha çok nefret ediyordu. Dünkü ziyaretini enine boyuna konuşmamızdan sonra Natasa birden,

- Bak sana bir şey söyleyeyim Vanya, dedi, dene-misimdir: birisinden başlangıçta hoşlanmazsam, bu, ondan sonra hoşlanacağıma delildir. Her zaman öyle olmuştur.

- insallah Natasa. Her şeyi düşündüm tasindim, sonunda su karara vardım: Prens ne kadar kötü niyetli olursa olsun, evlenmenize karşı durmayacaktır.

Natasa odanın ortasında durdu, gözlerimin içine soğuk soğuk baktı. Yüzü degismisti; dudakları bile hafiften titriyordu. Gururlu bir saskinlikle,

- Böyle bir durumda nasıl kurnazlık edebilir... yalan söyler? diye sordu.

Aceleyle doğruladım onu :

- Haklisin, haklisin!

- Yalan söylemiyordu her halde. Bence olamaz böyle bir sey. Kurnazlik etmesi için bir sebep yok ortada. Hem benimle bu derece eğlenmesi için çok degersiz olmalıyım gözünde... Bir insani bu kadar küçümsemek olur mu?

- Dogru! dedim.

Ama içimden söyle düşünüyordum: «Zavalli yavrum, hep aklında bu galiba, belki benden bile çok kustu ediyorsun.»

- Ah, dedi, bir an önce dönmesini öyle istiyorum ki! Geç saatlere kadar oturacakmis burada, artık o zaman... Her şeyi yüz üstü bırakıp gittigine göre çok önemli bir is olsa gerek. Bir şeyler duymadin mi bu konuda Vanya?

- Hayir. Ne isi oldugunu Tanrı bilir. Para pesindedir hep. Burada bir yer almaya hazırlandigini duydum. isten anlamayiz biz, Natasa.

- Öyle. Alyosa, dün aksam bir mektup aldigini söylüyordu.

- Bir haberdir. Alyosa geldi mi?

- Geldi.

- Erken mi?

- Saat on ikide: sabahları geç kalkar zaten. Biraz oturdu. Katerina Fyodorovna'nin yanına yolladim onu. Baska türlü olmaz Vanya.

- Kendi istemiyor muydu ?

- Hayir...

Natasa bir şey daha söylemek istedi, ama vazgeçti. Yüzüne bakıyor, bekliyordum. Üzgündü. Bir şeyler soracaktım, ama kendisine soru sorulmasını sevmediği için sustum.

Sonunda, dudaklarını hafifçe bükerek,

- Çok tuhaf bir çocuk bu Alyosa, dedi. Sanki yüzüme bakmamaya çalışıyordu.

- Neden? Bir şey mi oldu?

- Yoo, bir şey olmadı; hattâ bana karşı sevimliydi... Yalnız...

- Bütün üzüntüsü, endişeleri bitti artık, dedim.

Natasa uzun uzun bakti gözlerimin içine. Belki söyle cevap vermek istiyordu: «Eskiden de pek üzüldüğü, endişelendiği yoktu zaten»; ama benim söyledigimin de aynı anlama geldigini sezinleyince yüzünü eksitti.

Ama hemen neseli, sevimli tavrını takindi gene. Pek uysaldi nedense. Bir saatten fazla oturdum. Çok endişeliydi. Prensten korkuyordu. Bazi sorularından, dün aksamki ziyaretinden sonra Prens buradan nasıl bir izlenimle ayrıldigini bilmeyi çok istedigini anlamistim. Girebilmiş miydi gözüne? Sevincini biraz fazla belli etmemiş miydi? Fazla mı çekingen davranmıştı? Yoksa gereğinden çabuk mu indirmişti yelkenleri suya?

Aklına kötü bir şey gelmiş miydi Prens? İçin için alay mı etmişti

onunla yoksa? Küçümsemiş miydi onu?.. Bu düşünceler yanaklarım kıpkırmızı yapmıştı.

- Kötü bir insanın senin için ne düşündüğü nasıl oluyor da bu kadar ilgilendiriyor seni? dedim. Ne düşünürse düşünsün!

- Niçin kötü olsun?

Natasa vesveseliydi ya, temiz yürekli içtendi. Kuskulu olusu sağlığından geliyordu. Magrurdu, ama onunki soylu bir gururdu; herkesten üstün gördüğü bir insanın onunla alay etmesine dayanamazdı. Asagilik bir insanın onu küçümsemesine ise küçümsemeyle karşılık verirdi. Ama kutsal saydığı bir şeyle alay edilince - alay eden nasıl bir insan olursa olsun - yüreği sızlardı, irade zayıflığından değildi bu. Dünyayı tanımaması, insanlara alisik olmaması, içe kapanıklılığıydı bunun nedeni. Dis dünyayla hemen hiç ilişkisi olmamıştı. Ona belki de babasından geçmiş, son derece iyi yürekli, temiz ruhlu insanlara vergi bir özelliği daha vardı: karsısındaki insani olduğundan daha iyi görmek için âdeta zorlardı kendini; iyi yanlarını gözünde büyütürdü. Böyle insanların sonra hayal kırıklığına uğramaları kötü olur... hele kabahatin kendilerinde olduğunu sezinlerlerse istisnaları daha da artar. «Niçin verebileceklerinden çok şey bekledim onlardan?» diye kara kara düşünürler. Bu çeşit insanlar sık sık uğrarlar böyle hayal kırıklığına. Köşelerine çekilip insanlardan uzaklaşmaları en iyisidir. Dikkat ettim, köşelerini o kadar severler ki, zamanla yabancılaşır-ler orada. Ne var ki, Natasa çok hakarete uğramış, kara günler geçirmişti. Yaralı bir insandı o artık, bu bakım-dan, sözlerimde onu yeren yanlar varsa suç onun değildi.

Acelem vardı, gitmek için kalktım. Gitmeye hazırlandigimi görünce - geldigimden beri bana karşı hiç yakınlık göstermediği, hattâ her zamankinden daha bir so-

guk davrandığı halde - az kaldı ağlayacaktı. Sevgiyle öptü beni, gözlerimin içine uzun uzun bakti.

- Beni dinle, dedi, bugün Alyosa pek tuhaftı, öyle ki sastım. Çok neseli, mutluydu, ama pek zipir, yilisik bir hali vardı, aynanın karsısında kırttı durdu. Eski çekingenliği yoktu... Üstelik çok az oturdu. Düşün bir kere, bir kutu seker getirmiş bana.

- Seker mi? İyi ya, yerinde, içten bir davranış. Doğrusu ikiniz de pek ömürsünüz! Şimdi de birbirinizin yüzünden gizli duygularınızı anlamaya çalışıyorsunuz (oysa bir şey de anladığınız yok!) Alyosa'ya kızılmaz bunun için. Eskisi gibi neseli, uçandır... Ya sen, ya sen Nata-sa!

Natasa ses tonunu degistirip, Alyosa'dan yakınmak ya da önemli bir konuda ne düşündüğümü sormak için yanıma geldiğinde - hatırlarım -. gülümseyerek, içini rahatlatacak bir şeyler söyleyeyim diye yalvarır gibi bakardı gözlerimin içine. Ama gene hatırlarım, böyle anlarda elimde olmadan sert bir tavır takinirdim hemen, onu payliyormuş gibi konuşmaya baslardım. İyi de olurdu hani. Sertliğim, ciddî tavrım bir üstünlük sağlardı bana; bilindiği gibi, insanlar bazan azarlanmaya, paylanmaya büyük bir ihtiyaç duyarlar içlerinde. Natasa böyle zamanlarda çoğunlukla avunmuş, rahatlamış ayrılırdı yanımdan.

Bir eli omuzumda, ötekiyle elimi sikiyor, gözlerimin içine bakarak gülümsüyordu.

- Hayir, sana bir şey söyleyeyim mi Vanya, diye devam etti, biraz az duygulanmış gibi geldi bana... Üstünde pek marî (1) hali vardı... hani evleneli on yıl olduğu halde karısına hâlâ kibar davranan kocalar vardır....

(1) Koca (Fransızca)'.

Çok erken değil mi henüz?.. Gülüyor, yerinde duramı-yordu, ama gene de eski hali yoktu... Katerina Fyodorovna'nın yanına gitmek için pek acele ediyordu... Bir şey söylerken dinlemiyordu beni, ya da - kibarlar takımına özgü onu bir türlü vazgeçiremediğim o kötü alışkanlığıyla - baska bir şeyden açıyordu. Anlayacağın, her zamankinden degisikti... hattâ soguktu sanki... Neler saçmaliyorum ben de! Sızlanmaya başladım mi susmam artık! Ah Vanya, ne bencil, ne yetinmek bilmez insanlarız bizler! Anliyorum! Karsimizdakinin yüzünde en küçük bir degisikligi affedenleyiz, ama niçin olmuştur bu degisiklik, orasını düşünmeyiz! Demin sitem etmekte haklıydın bana Vanya! Bütün kabahat bende! Kendi kendime üzüntü yaratıyor, sonra da ah vah ediyorum... Tesekkür ederim Vanya, içimi rahatlattın. Ah, ne olur bugün gelse gene! Nerde! Darilmistir belki de! Hayretle,

- Kavga mi ettiniz yoksa? diye haykirdim.

- Yok canım! Biraz üzgündüm, o da neseliyken bir-den düşüncelelere daldi, giderken de biraz soguk vedalas-ti benimle gibime geldi. Neyse, çagirtirim onu... Sen de gel aksama Vanya.

- Olur, isimi bitirebilirim tabii.

- Ne isi bu ?

- Dert aldim basima! Ama gelebileceğimi saniyo-rum.

VII

Saat tam yedide Maslobojev'deydim. Sestilavoçna-ya'da küçük bir evin üç odalı, kasvetli, ama iyi döseli bir dairesinde oturuyordu. Ama asiri bir derbederlik çarpi-

yordu göze. Çok sade, ama hos giyimli, tertemiz, gözlerinin içi gülen, on dokuz yaşlarında bir kız açtı bana kapiyi. Maslobojev'in beni tanistiracagini söylediği Aleksandra Semyonovna'nın bu genç kız olduğunu hemen anlamistim. Adimi sordu; söyleyince, Maslobojev'in beni beklediğini, ama şimdi odasında uyudugunu söyledi, fakat gene de oraya götürdü beni. Maslobojev son derece güzel, yumusak bu- koltuga uzanmış, pis paltosunu üzerine örtmüş, eski bir deri yastigi basinin altına almış, uyuyordu. Uykusu çok hafifmiş; içeri girdiğimizde hemen seslendi bana,

- A! Sen miydin? Bekliyordum. Şimdi seni görüyordum düşümde, sözde gelmissin, beni uyandırmaya çalışıyordun. Vakit tamam demek. Gidelim.

- Nereye gideceğiz?

- O kadina.

- Hangi kadina? Niçin?

- Madam Bubnova'ya baskın yapacağız. Aleksandra Semyonovna'ya döndü; parmak uçlarını

birleştiriş öperek devam etti :

- Ne dilberdir bilsen!

Aleksandra Semyonovna, onun bu haline biraz kızması gerekirmiş gibi bir tavırla, -. Baslama gene! diye çıkışti.

- Tanismiyorsunuz değil mi Vanya? Tanistirayım: Aleksandra Semyonovna, edebiyat generalini sana tanistirayım. İsteyen, yılda ancak bir kere görebilir onu, baska zamanlar parayla...

- Buldun aptalı, eğlen bakalım. Sözlerine kulak asmayın lütfen, hep alay eder benimle böyle. Niçin general oluyormusum?

- Bu general baska general. Siz de beyefendi, aptal sanmayın bizi lütfen, görüldüğümüz kadar akilsiz degi-lizdir.- 172 -

- Bakmayın ona siz! Kibar insanların yanında hep böyle rezil eder beni utanmaz! Bir kerecik tiyatroya götürse bari.

- Evinizde bir şeyi sevecektiniz Aleksandrovna Semyonovna... Unutmadınız ya neyi seveceğinizi? Adini unuttunuz mu? Hani söylemistim size.

- Unutmadım tabii. Saçma bir şey.

- Peki söyleyin bakalım, neydi?
- Konustugumuzun yanında rezil mi olacagim! Kötü bir anlamı vardır belki. Söylersem dilini kurusun.
- Öyleyse unuttunuz demektir.
- Hiç de unutmamışım. Söylüyorum iste: Penatla-ri! (1) Penatlarımızı sevecekmisim!.. Penat diye bir şey yoktur belki de. Hem ne diye sevmeliyim onları? Her zaman saçmalar iste böyle!
- Ama madam Bubnova'nın evinde...
- Bubnova'nın da senin de canınız çıksın!

Aleksandra Semyonovna öfkeyle kosarak çıktı odadan.

- Hadi artık, gidelim! Allahaismarladık Aleksandra Semyonovna!

Çıktık.

- Önce su arabaya binelim, Vanya. Ha söyle. Senden ayrıldıktan sonra bir şeyler daha öğrendim; hem tahmine dayanmıyor bu seferkiler, hepsi de gerçek. Senin arkandan bir saat daha kaldım Vasilyevski'de. O Sisko yok mu, o sisko... ne namussuz, iğrenç, düzenbaz, çir-kef herifin biridir! Sapık birtakim zevkleri vardır. Bubnova olacak kari da bu çeşit marifetleriyle ün salmış. Geçen gün temiz bir aile kızı yüzünden az kalsın yakayı ele veriyormuş. Su yetim kızı giydirdiği ipek entariler

(1) Eski Roma'lılarda evi koruyan tanrılar (E.A.)

(sabahleyin anlattın ya) aklıma takıldı; çünkü bir şeyler çalınmıştı kulagıma. Senden ayrıldıktan sonra tesadüfen bazı şeyler öğrendim; sanırım hepsi de doğru. Kaç yaşında bu kız?

- On üç sularında gösteriyor.
- Boyuna bakılırsa daha küçük, değil mi? Kan gerektiği yerde on bir, gerektiği yerde de on bes diyecektir yaşını. Zavallı kızın koruyucusu, arayıp soranı olmadığı için de...
- Doğru mu bu?
- Ne sanıyordun ya? Madam Bubnova acidiginden yetini bir kızı yanına alacak kadınlardan değildir. Sisko oraya dadandığına göre is tamamdır. Bu sabah görüşmüşler. Çenesi düşük Sizobrühov'a da evli bir dilber vaadet-misler, yüksek rütbeli bir subay karısı. Sefih tüccar o-gulları böyle şeylere pek düşkün olurlar; ille rütbe isterler... Lâtin gramerindeki gibi, hatırlıyor musun: anlam, sözcüğün aldığı ekten önemlidir. Hâlâ sarhosum galiba. Bubnova'nın o kadar cesareti yoktur. Polisi de uyutmak istiyor; avucunu yalar! Gidip ödünü patlatacağım, bilir beni, eski yaptıklarımın hatırlar... İşte böyle, anlarsın ya?
- Sasırmıştım. Bütün bu duyduklarım allak bullak etmişti beni. Geç kalacağız diye korkuyor, habire arabacıyı sikistiriyordum. Maslobojev,
- Korkma, tedbirimizi aldık, diyordu. Mitroska orada. Sizobrühov paradan gelecek, sisko namussuzu da sopa yiyecek. Öyle kararlaştırdık. Bubnova da benim payıma düştü... Ona dersini ben vereceğim... Gelip lokantanın önünde durduk, ama Mitroska denilen adam yoktu görünürlerde. Arabacıya bizi lokantanın önünde beklemesini söyleyip Bubnova'nın evine yollandık. Mitroska dış kapının yanında bizi bekliyordu. Evin pencerelerinde ısı vardı; Sizobrühov'un sarhos- 174 -
- kahkahaları çınlatıyordu her yanı. Mitroska,
- On bes dakikadan beri içerdeler, dedi, tam zamanında geldiniz.
- Nasıl gireceğiz içeri? dedim. Maslobojev :
- Konuk gibi. Beni de Mitroska'ya da tanıyor. Gerçi kapiyi bacayı kilitlemişlerdir ya, bize açarlar. Avlu kapısını hafifçe tıklattı. Kapıcı açtı, Mitroska'ya göz kırptı. Sessizce girdik. İçerdekilerin bir şeyden haberi yoktu. Kapıcı merdivenden çıkardı bizi, kapiyi çaldı. İçerden seslendiler; yalnız olduğunu, «bir iş için» geldiğini söyledi. Açıldı kapı, hep birden girdik. Kapıcı saklandı. Elinde kandille hole çıkan sarhos, üstü bası perisan Bubnova,
- Kimsiniz siz? diye sordu. Maslobojev,
- Kim mi? dedi. Nasıl olur Anna Trifonovna, değerli konuklarınızı tanımadınız mı? Bizden başka kim olabilir?.. Filip Filipç.
- Ah, siz miydiniz Filip Filipç! Değerli konuklarımız... Hangi rüzgâr attı böyle... şey... bu yandan buyrun. Kadın saskına dönmüştü.
- Orada ne var canım? Bölmenin arkasına mı alacaksınız bizi? Olmaz, daha iyi bir yerde ağırlamalısınız bizi. Soguk bir şey içeceğiz. Maser'ler (1) yok mu?
- Bubnova birden toparladı kendini.
- Böyle değerli konuklar için yoktan var ederim r Çin'den getirtirim.
- Önce sunu sorayım Anna Trifonovna'cığım: Sizob-rühov burada mı?
- (1) Machére (Fransızca) : Cicim.,
- Bu... burada.
- Çok iyi, onu arıyordum da... Bana haber vermeden âlem yapıyor demek namussuz?
- Sizi unuttuğunu sanmanı Filip Filipç. Hep birisini bekliyordu, sizsiniz belki de beklediği.

Maslobojev kapiyi itti, sardunya saksilari dizili iki penceresi olan, küçük bir odaya girdik. Odada hasir sandalyeler, igrenç bir piyano vardı; her sey gerektiği gibiydi... Ama biz daha holde konusurken Mitroska ortadan kaybolmustu. Sonra öğrendim, içeri girmemisti bile, kapinin arkasinda beklemisti. Sabahleyin Bubnova'nin omuzu üzerinden bakan yüzü boyali, perisan kilikli kadin dostuydu, kapiyi o açmisti. Sizobruhov yuvarlak, beyaz örtülü masanın yanindaki maun taklidi, bir kanapede oturuyordu. Masanın üzerinde iki sise sarap, ucuz cinsinden bir sise rom, ayrica seker, baharatli börek, findik fistik dolu tabaklar vardı. Sizobruhov'un karsisinda yüzü çiçek bozugu, siyah tafta bir entari giymis, bakir bilezik, igneler takmis, kirklik, igrenç bir yaratik oturuyordu. Üst subay karisi dedikleri bu olmaliydi; tabii subay karisi olduğu yalandi. Sizobruhov sarhostu; pek mutlu görünüyordu. Sisko arkadasi yoktu odada.

Maslobojev olanca sesiyle,

- Kalleslik bu! diye gürledi. Bir de Düsso'ya (1) davet edersin adami!

Sizobruhov bizi karsilamak için mutlu bir yüzle yerinden dogrularak,

- Bu ne sürpriz Filip Filipiç! dedi.

- içiyor musun ?

- Kusura bakmayin.

(1) O zamanlar Petersburg'un en lüks lokantasi (E.A.).176

- Özür dilemeyi birak da konuklarini masaya buyur et. Seninle oturup eglenmeye geldik. Bir arkadasimi da getirdim!

Maslobojev «arkadasim» derken beni göstermisti.

- Tanistigimiza sevindim efendim... Öksürdü Sizobruhov, Maslobojev,

- Sarap diye bunu mu içiyorsunuz? dedi. Eksi lahana tursusuna benziyor.

- Estagfurullah.

- Demek ki Düsso'nun kapisindan içeri adim atamazsin sen; bir de tutmus, beni davet ediyorsun!

Karsida oturan kokona söze karisti :

- Paris'te bulundugundan söz ediyordu demin, yalandi hepsi anlasilan!

- Kusura bakmayin ama Fedosya Titisna, bulundum Paris'te.

- Senin gibi köylünün ne isi var Paris'te.

- Gittim iste. Karp Vasilyeviç'le neler yaptik orada! Tanirsiniz degil mi Karp Vasilyeviç'i?

- Bana ne senin Karp Vasilyeviç'inden?

- Öyle iste... Politika bu. Bir gece madam Joubert adindaki kadinin evinde bir Ingiliz trüma'si (1) da kirmistik.

- Ne kirdiniz ne?

- Trüma. Hani duvarda tavandan dösemeye kadar uzanan aynalar oluyor ya, onlardan iste. Karp Vasilye-viç zil zurna sarhos olmustu, madam Joubert'le Rusça konusmaya baslamasin mi bir ara... Tam trümanın yanin-daydilar. Dirsegini aynaya dayadi birden. Joubert kari bagiriyordu (kendi dilinde tabii): «Trüma yedi yüz franktir (frank dedikleri bizim yirmi beslik degerinde bir pa-

(1) Trumeau : lki pencere arasina duvara konulan boy aynasi.

fadir), kiracaksın!» Karp Vasilyeviç siritarak bana bakiyordu. Kargi kanepede oturuyordum; yanimda da bir dilber... ama bunun gibi suratsiz degildi, süslü püslü, güzel bir parçaydi... Karp Vasilyeviç bagiriyordu bana karsidan: «Stepan Terentiç, hey Stepan Terentiç! Yari yariya var misin?» «Varim» deyince yumrugunu trümanın ortasina indirdigi gibi sangir!.. Koca ayna tuzla buz oldu. Joubert kari «Haydut herif, burasini ne sandin sen!» diye bagirarak üzerine saldırdi. Gene kendi dilinde konusuyordu tabii. Karp Vasilyeviç «Al su parayi, ne istersem yaparim ben», dedi, çikarip bes yüz elli frank saydi kadina. Ellisini pazarlıkla düstüler. Tam bu anda, bizim bulundugumuz odadan iki üç kapi ötede bir yerden korkunç bir çiglik duyuldu. irkildim, ben de bir çiglik attim. Helena'nin sesiydi bu. Yüregimi hoplatan bu acikli çigligin pesinden bagrismalar, küfürler duyuldu; gürültüler oldu, samar sesleri evin içini çinlatti. Mitroska görevini yapıyordu galiba. Birden ardina kadar açildi kapi, Helena perisan bir durumda daldi içeri. Üzerinde paramparça olmus, beyaz ipek bir entari vardı; saçi basi karmakarışıkti. Kapinin tam karsisinda, ayakta duruyordum. Dogru bana kostu, kucakladı. Herkes ayaga fırlamis, odanın içi ana baba gününe dönmüstü. Helena'nin arkasindan Mitroska gözüktü kapida. Sisko düşmanini iyice hirpalamis, saçından sürüyerek getirmisti. Odanın içine fırlatti onu.

Sonra gülümseyerek,

- Iste! dedi. Alin!

Maslobojev sakin bir tavirla yanima geldi, omuzuma dokunarak,

- Simdi beni dinle, dedi, kizi al, disarda bekleyen arabaya binip senin eve götür. Burda sana göre is kalmadi artik. Yarın da geri kalan isleri tamamlariz.

Ezilenler - F : 12178

Söyledigini hemen yaptim. Helena'yi, kolundan tuttugum gibi, bu çirkef kuyusundan çıkardim. Arkamizdan neler oldu bilmiyorum. Durdurmaya kalkisan olmadi bizi: ev sahibesi saskin bir durumdaydi. Her sey o kadar çabuk olup bitmisti ki, kendini toparlamaya fırsat bulamadan çıkmistik. Arabaci bekliyordu bizi; yirmi dakika sonra benim evdeydik.

Helena yan baygın bir durumdaydı. Entarisinin düğmelerini çözüp çıplak bedenine su serptikten sonra kanepeye yatırdım. Atesi çıkmıstı, sayıklıyordu. Solgun yüzüne, kani çekilmiş dudaklarına; kabartılmış, yana taranmış karmakarışık saçlarına, süsüne, entarisinin surasında burasında kalmış pembe fiyonglarına uzun uzun baktım... kızcağızın sapık niyetler için kullanılmak istendigiinden kuskum kalmamıstı artık. Zavallı! Gittikçe kötüleşiyordu durumu. Bir an ayrılmıyordum yanından; Natasa'ya gitmekten de vazgeçmıstım. Helena arada bir uzun kirpiklerini kaldırıyor, tanımaya çalışıyor gibi yüzüme uzun uzun bakıyordu. Çok geç, saat gecenin ikisinde uyuyabildi ancak. Ben de yerde uyuyakalmışım...

VIII

Sabahleyin çok erken uyandım. Sabaha kadar hemen her yarım saatte bir uyanmış, zavallı konugumun yanına yaklaştım, soluk alısını dikkatle dinlemiştim. A-tesi vardı, sayıklıyordu. Ama sabaha doğru deliksiz bir uykuya daldı. «Bu iyiye isaret» diye geçirdim içimden. Sabahleyin kalkınca, zavallı uyanmadan gidip bir doktor çağırmaya karar verdim. İyi yürekli, bekâr, yaslı bir doktor taniyordum. Ben beni bildim bileli Vladimir köprüsü yakınında bir evde Alman hizmetçisiyle beraber otu-

rudu. Doğru ona kostum. Saat onda geleceğine söz ver-di. Saat sekizdi daha. Dönüste Maslobojev'e ugramayı çok istedim, ama vazgeçtim: dünkü yorgunlukla hâlâ uyuyordu belki; sonra Helena uyanabilir, benim evimde yalnız olduğunu anlayınca korkabilirdi. Hasta hasta, bu-roya nasıl, ne zaman geldiğini unutmus olabilirdi.

Tam ben odaya girerken uyandı. Yanına gittim, alçak sesle, kendisini nasıl hissettiğini sordum. Cevap i vermedi, ama anlamlı, siyah gözleriyle uzun uzun baktı yüzüme. Bakisından onun her şeyi anladığını, suurunun l yerinde olduğunu sezinledim. Soruma cevap vermeyisi l belki de her zamanki huyundandı. Dün de evvelsi gün de bazı sorularıma cevap vermemiş, saskinlik, garip bir me-rak, anlaşılmazlıkla, gurur dolu, inatçı bakışını gözleri-1 min içine dikmişti. Şimdi de bir sogukluk, bir kuskı var-di bakışında. Atesi var mı diye bakmak için elimi alına koyacak oldum, ama küçükçük eliyle sessizce itti kolumu, yüzünü duvara döndü.

Rahatsız etmemek için çe-| kildim.

Büyük bir bakır çaydanlığım vardı. Semaver yerine j kullanıyordum onu, içinde su da kaynattığım oluyordu. Odunum vardı; kapıcı bir kerede bes günlük odunumu j birden getiriyordu. Sobayı yaktım, gidip su aldım, çay-danlığı koydum. Çay takımlarımı masaya yerleştirdim. Helena dönmüş, merakla beni izliyordu. Bir şey isteyip istemediğini sordum. Gene sırtım döndü, cevap vermedi.

«Niçin kızıyor bana acaba? diye düşünüyordum. Ne tuhaf bir kız!»

Bizim yaslı doktor, söylediği gibi tam saat onda geldi. Almanlara vergi o asiri dikkatle iyice bir muayene etti Helena'yi; tehlikeli bir durumun olmadığını, hastanın sadece üsüttüğünü söyleyerek ümit verdi bana. Sonra, «Hastanın baskı, devamlı bir hastalığının daha ol-- 180

düğünü sanıyorum, diye devam etti, kalp atışları pek düzensiz. Bunun için özel bir muayeneden geçirilmesi gerekmektedir. Şimdilik bir tehlike söz konusu değildir hasta için». Gerekli olduğundan değil de, daha çok âdet yerini bulsun diye bir surupla birkaç toz yazdı ona; hemen arkasından sorguya çekti beni: «Neniz oluyor sizin bu kız? Ne işi var evinizde?» Bir yandan da odanın içinde merakla göz gezdiriyordu. Çenesi çok düşüktü.

Helena da sasırtmıstı onu. Nabzına bakarken elini itmiş, dilini göstermek istememisti. Sorularına hiç cevap vermiyor, gözlerini kirpmadan boynundaki kocaman Sta-nislav nisanına bakıyordu. «Basi çok ağrıyor galiba, dedi ihtiyar, bakisi çok tuhaf» Helena'nın basından geçenleri ona anlatmayı gereksiz buldum, sadece hikâyesinin uzun olduğunu söylemekle yetindim.

Giderken,

- Bir şey olursa haber verin bana, dedi. Şimdilik bir tehlike yok.

Aksama kadar Helena'nın yanından ayrılmamaya, hattâ tamamen iyilesinceye kadar onu elimden geldigince yalnız bırakmamaya karar verdim. Ama Natasa'yla Anna Andreyevna'nın beni bosu bosuna beklememeleri için, hiç değilse Natasa'yi, bugün ona ugrayamayacağım-dan mektupla haberdar etmeye karar verdim. Anna Andreyevna'ya yazamazdım. Natasa'nın hastalığını ona mektupla bildirmemden sonra, kendisine bir daha mektup yazmamamı söylemişti. «Hem mektubunu görünce bizimki de surat asıyor, demisti. Zavallım mektupta ne yazdığını çok merak ediyor, ama sormayı yediremiyor gururuna. Bütün gün yüzünden düşen bin parça oluyor. Hem mektupların canımı sıkmaktan baska bir şeye de yaramıyor ki. Üç bes satır karalayıp yolluyorsun. Sorup her şeyi ayrıntısıyla öğrenmek istiyorum, ama yoksun». Bu yüzden yalnız Natasa'ya yazdım; ilâçları ismarlamak

için eczaneye gittigimde mektubu da postaya attım.

Bu arada Helena gene uyumustu. Uykuda hafiften inliyor, irkiliyordu. Doktor yanılmamıstı: basi çok ağrıyor. Zaman zaman bağırarak uyanıyordu. Kendisine gösterdiğim ilgi ona ağır geliyormuş gibi bana tuhaf tuhaf bakıyordu. Doğrusunu söyleyeyim, çok üzüyordu beni bu.

Saat on birde Maslobojev geldi. Telâslı, sanki biraz dalgındı. Ancak bir dakika kaldı. Pek acele ediyordu. O-dayı gözden geçirdikten sonra,

- Vanya, dedi, evinin öyle ahim sahim olmadigini tahmin ediyordum, ama dogrusu seni böyle bir sandigin içinde bulacagimi hiç düşünmemistim. Öyle ya, ev degil bir sandiktir bu. Hadi diyelim ki önemi yok bunun; isin en kötü yanı, baskalarinin dertleriyle ugrasmaktan yazmaya zaman ayiramaman... Dün Bubnova'ya giderken arabada düşündüm bunu. Yaradilis yönünden de sosyal durum yönünden de kendileri dogru dürüst bir sey yapmadiklari halde baskalarina öğüt veren insanlardanim ben. Simdi beni dinle: yarin ya da öbür gün ugrarim sana belki; ama sen pazar sabahi muhakkak gel bana. Sanirim o zamana kadar bu kiz sorunu bir sonuca baglanir. Bu kez ciddî konusacagim seninle, çünkü birisinin sikiya almasi gerekiyor seni. Böyle yürümez bu. Dün üzerinde durmamistim, simdi açıklayacagim. Söyler misin, benden ödünç para almayi kendin için gurur kirici bir sey mi saniyorsun? Sözüünü kestim :

- Dur simdi, kavgaya baslama! lyisi mi dün bizden sonra ne yaptiniz, onu anlat.

- Ne olacak, her sey gayet iyi sonuçlandı, amaca eristik, anlarsin ya? Simdi hiç zamanim yok. Sadece kapidan, ugrayip çok acelem oldugunu, seninle ugrasamiya-cagimi söylemek istedim. Ha, iyi ki aklima geldi: kizi

bir yere mi yerlestireceksin yoksa burada mi kalacak? Düşünüp bir karar vermek gerekiyor çünkü.

- Dogrusu bilmiyorum henüz, beraber bir karar verelim diye seni bekliyordum. Söz gelimi, ne sifatla yanimda alakoyabilirim onu?

- O da mi dert, hizmetçi olarak...

- Yalnız biraz alçak sesle konus. Gerçi hasta, ama akli basinda; seni görünce birden ürperdi demin, gözümünden kaçmadı. Dün aksami hatirladi demek...

Helena'nin nasıl bir kiz oldugunu, dikkatimi çeken özelliklerini anlattim Maslobojev'e. Sözlerim pek ilgilendirdi onu. Kizi belki de bir eve yerlestirecegimi ekledim; kısaca benim ihtiyarlardan söz ettim.

Sasirmistim: Mas-lobojev'in Natasa olayından haberi vardi. Bunu nereden bildigini sordugumda,

- Öyle biliyorum iste. Bir isi incelerken kulagima çalınmisti. Prens Valkonski'yi tanidigimi söylemistim ya sana. Kizi ihtiyarların yanina vermekle iyi edersin. Çünkü yük olur sana. Sonra su var: bir kimlik cüzdani gerek ona. Ben hallederim bu isi, sen merak etme. Hosça kal. Sik sik ugra bana. Uyuyor mu simdi?

- Galiba.

Maslobojev'i yeni yolcu etmistim ki, Helena seslendi bana.

- Kimdi o? diye sordu.

Sesi titriyordu ama hep o soguk, magrur - baska sözcük bulamiyorum - bakisiydi üzerimdeki.

- Maslobojev, dedim.

Onu Bubnova'nin elinden Maslobojev'in yardimiyla kurtardigimi, Bubnova'nin ondan çok korktugunu anlattim. Hatirladigi seylerden olacak, Helena'nin yüzü birden kızardi. Heyecanla gözlerimin içine bakarak,

- Bubnova buraya gelemez, degil mi? diye sordu. Kuskusunun yersiz oldugunu anlattim. Sustu, sica-
- 183 -

cik parmaklariyla elime dokundu, ama akli basina gel-mis gibi birden çekti elini. «Benden bu derece nefret et-mesine imkân yok», diye düşünüyordum. Huyuydu belki bu... belki de zavalli o kadar aci çekmisti ki, artık hiç kimseye inanamiyordu.

Söylenilen saatte ilâçlari almaya çıktim. Dönüste de, I bazan aksam yemegimi yedigim bir lokanta vardi yolu-mun üzerinde, oraya ugradim. Sahibi tanirdi beni, parasini sonra vermek üzere bir seyler verirdi bana. Evden çıkarken sefertasini yanima almistim. Lokantadan Helena için bir porsiyon tavuklu çorba aldım. Ama içmedi. Oldugu gibi sobanın üzerine koydum tasi.

ilâcim verdikten sonra isimin basina oturdum. Uyuyor saniyordum, farkina varmadan ona bakınca, yatagin içinde hafifçe dogrulmus, beni seyrettigini gördüm. Farkina varmamis gibi davrandım.

Sonunda uyudu. Sakin, sayiklamadan, inlemeden u-yumasina sevindim. Düşünceye daldım: bugün ona ugramadım diye gücenebilirdi Natasa, hattâ onun için en gerekli oldugum böyle bir zamanda bu denli ilgisizligim çok üzerdi onu. Hem benini yapmam gereken bazi seyler de olabilirdi; mahsus gitmiyordum sanki...

Anna Andreyevna'ya gelince, yarin ona kendimi nasıl affettirecegimi bilmiyordum. Kara kara düşünüyordum, birden kararimi verdim: gidip ikisini de görecektim. Iki saatte dönebilirdim. Uyuyordu Helena, çıktigimi duymazdi. Yerimden fırladım, paltomu omuzlanma attım, sapkami aldım, tam çıkıyordum ki Helena seslendi arkamdan. Sasirmistim: uyuyor numarası mi yapıyordu yoksa?

Sirasi gelmiskem söyleyeyim: gerçi benimle konusmak istemiyor gibi bir tavir takiniyordu ama bana sik sik seslenisi, bazi seyleri sorusu tam tersini gösteriyordu. Dogrusu hosuma da gitmiyor degildi bu.- 184 - Yanina gittim.

- Kimin evine birakacaksınız beni? diye sordu.

Sorularini genellikle böyle birdenbire, hiç beklemedigim anlarda sorardi. Ne sordugunu bir an kavrayamamistim.

- Demin o adama, beni bir eve yerlestirmek istediginizi söylüyordunuz. Hiç bir yere gitmem ben.

Üzerine egildim: gene atesi çıkmış, fenalasmıştı. Yatıstırmaya çalıştım; benim yanımda kalmak isterse onu hiç bir yere vermeyeceğimi söyledim. Paltomu, sapkama çıkardım. Böyle bir durumda yalnız bırakamazdım onu.

Gitmekten vazgeçtiğimi anlayarak,

- Hayır, hayır, dedi, gidin! Uyumak istiyorum, hemen uyuyacağım.

Hayretle,

- Yalnız nasıl kalırsın? diye sordum. Zaten en geç iki saat sonra dönecektim...

-- Hadi gidin. Belki bir yıl iyilesemem, bir yıl çıkmayacak misiniz evden ?

Gülümsemeye çalıştı. Tuhaf tuhaf bakti yüzüme. Yüregini saran iyi bir duyguyla cenklesiyordu sanki. Zavallı! Bütün yabaniliğine, soğuk görünmeye çalışmasına rağmen iyi yürekliliğini, duygululuğunu gizleyemiyordu.

Önce Anna Andreyevna'ya gittim. Tedirgin bir sabırsızlıkla bekliyordu beni; bir sürü sitem etti. Çok endiseliydi: Nikolay Sergeïç yemekten sonra çıkıp gitmişti evden; nereye gittiğini bilmiyordu. Yaslı kadının dayanamayıp, kocasına her şeyi - daima olduğu gibi - üstü kapalı anlattığını anlamıştım. Kendisi de saklamıyordu bunu zaten: böylesine bir mutluluğu onunla paylaşmadan edememiş; Nikolay Sergeïç - yaslı kadının deyimiyle - suratını asmış, ağzını açmamış, karısının sorularım bile cevapsız bırakmış, yemekten sonra da alıp basım gitmiş. Anna Andreyevna korkudan titriyor, Ni-

- 185 -

kolay Sergeïç gelene kadar beklemem için yalvarıyordu. Kalamayacağımı, belki yarın bile gelmeyeceğimi, şimdi de bunu haber vermek için ugradığımı söyledim. Az kaldı kavga edecektik. Ağlamaya başlamıştı; ağzına geleni söyledi. Tam kapıdan çıkıyordum ki birden boynuma atıldı, siki siki kucakladı, ona, «zavallı, kimsesiz bir kadına» kızmamamı, sözlerinden alınmamamı söyledi.

Natasa'yı, beklediğimin tani tersine gene yalnız buldum. Çok tuhaftır, beni gördüğüne baska zamanlar olduğu kadar sevinmedi gibime geldi. Ugramama canı sıkılmıştı sanki. Alyosa'nın gelip gelmediğini sordugumda «Tabîî, dedi, çok oturmadi». Dalgın dalgın ekledi :

- Bu akşam gelecek, söz verdi. - Peki, dün akşam geldi mi? Natasa çabuk çabuk konusarak, hayır, dedi. Bırakmamışlar onu. Senin işler nasıl, Vanya?

Alyosa konusunu kapamak istediğini anlamıştım. Dikkatle baktım yüzüne: çok heyecanlıydı. Duygularını anlamak amacıyla yüzüne dikkatli dikkatli baktığımı farkedince birden öfkeyle bakti gözlerimin içine, bakışı yakti beni sanki... «Gene bir derdi var, diye düşündüm, ama açılmak istemiyor bana».

İşlerimin nasıl olduğu sorusuna karşılık olarak Helena olayını ayrıntılarıyla anlattım. Çok ilgilendi anlattıklarımınla, hattâ sasirdi.

- Aman Allahım! diye haykırdı. Hasta hasta, yalnız, nasıl bırakabildin onu evde?

Bugün gelmemek niyetinde olduğumu, ama bana kızacağını, belki bir yardımına ihtiyacı olabileceğini düşünerek bir ugramaya karar verdiğimi söyledim.

Natasa bir şeyler düşünerek, - Yardıma ihtiyacım var galiba Vanya, dedi, ama

bunu baska bir zamana bıraksak daha iyi olur. Bizimkilere ugradın mı? Anlattım.

- Evet, dedi. Bu olanları babamın nasıl karşılayacağını Tanrı bilir ancak. Hos, karşılayacağı bir şey de yok ya ortada...

- Yok mu? Böylesine bir değişiklik!

- Yaa, öyle... Nereye gitti gene acaba? O keresinde bana geldiğini sanmıştınız. Bak Vanya, uğrayabilir-sen yarın bir ara ugra bana. Belki bir şeyler anlatırım sana... Üzmek istemiyorum seni; şimdi eve, konunun yanına gitsen iyi edersin. Yanından ayrılalı iki saati geçiyor çünkü.

- Doğru. Hosça kal Natasa. Bugün nasıldı sana karşı?

- Kim, Alyosa mı? eh iste... Merakına sasiyorum Vanya.

- Allahaismarladık dostum.

- Güle güle.

Elimi önemsemez bir tavırla sikti, gözlerini kaçırdı benden. Biraz sasırmış ayrıldım ondan. Kendi kendime «Düşünceli olmakta haklı. Durumu hiç de iç açıcı değil galiba. Yarın ben sormadan her şeyi bir bir anlatır», diye düşünüyordum.

Eve son derece üzgün döndüm; kapıdan adımımı a-tar atmaz sasırarak durakladım. İçerisi karanlıktı.

Helena'yı sedirde, derin düşüncelere dalmış, başı önüne eğik oturur gördüm. Bana bakmadı bile. Kendinde değildi sanki. Yanına gittim; bir şeyler mirildaniyordu kendi kendine. «Sayıklıyor mu yoksa?» diye geçirdim içimden.

Yanına oturdum, kolumu omuzuna koydum. □ . '

- Helena, dedim, ne oluyor sana yavrum? Basını kaldırmadan,

- Ben buradan... diye mirildandi, onun yanına gitsem daha iyi olacak. Sasırmıştım.

- Nereye? dedim. Kimin yanına?

- Bubnova'nin. Ona çok borçlu olduğumu, annemi kendi parasıyla kaldırdığını söylüyordu... Anneme beddua etmesini istemiyorum... Onun yanında çalışıp borcumuzun hepsini ödemek istiyorum. O zaman kendim ayrılırim yanından. Simdi gene oraya döneceğim.
- Kendine gel Helena, dedim, onun yanına gidemezsin. Öldürür seni... Helena heyecanlı bir sesle,
- Öldürsün varsin, dedi, istediği kadar eziyet etsin! Benden çok daha iyi durumda olanlar bile çekiyorlar eziyet. Bir dilenci söyledi bunu bana. Yoksulum ben, yoksul olarak da kalmak istiyorum. Ömrümün sonuna kadar yoksul kalacağım, ölürlen böyle kalmamı söyledi annem. Çalışacağım... Bu entariyi istemiyorum...
- Yarin yenisini alacağım sana. Kitaplarını da getireceğim. Burada kalacaksın hep. istemezsen hiç kimseye vermem seni. Üzülme artık...
- Bir eve hizmetçi gireceğim.
- Peki yavrum, nasıl istersen öyle olsun! Simdi yat da uyu!

Ama gözleri yasardı zavallinin, hüngür hüngür aklamaya başladı. Ne yapacağımı sasırmistim; gidip bir bardak su aldım, sakaklarını, basını elimle ısladım. Sonunda bitkin bir durumda sedirin üzerine yığıldı; gene bir titreme nöbeti geldi. Ne bulduysam örttüm üzerine, sardım sarmaladım; uyudu. Ama ikide bir sığıyor, uyanıp gene dalıyordu. Gerçi çok dolasmamistim o gün, ama müthiş yorgun düsmüstüm gene de; bir an önce yatmak istiyordum. Kafamın içi karmakarışıktı. Bir ses bu kızla çok uğrasacağımı, basıma çok işler açacağını fısıldı-- 188

yordu kulagıma. Ama daha çok Natasa'nın durumuna üzülüyordum. Düşünüyorum da, o uğursuz gece yataga girdiğindeki kadar berbat bir ruhsal durumda olduğumu pek hatırlamıyorum.

IX

Sabahleyin çok, geç, saat onda uyandım. Hastaydım. Basım hem dönüyor, hem ağrıyordu. Helena'nın yatagina baktım, bostu. Tam o anda yan odadan birtakım sesler geldi kulagıma: birisi yerleri süpürüyordu sanki. Çikip baktım. Helena bir elinde süpürge, ötekiyle o geceden beri üzerinden çıkarmadığı süslü entarisinin etegini tutarak odayı süpürüyordu. Sobanın yanına yigili odunlar köseye güzelce yerleştirilmiş, masa temizlenmiş, çaydanlık yıkanmıştı. Kisacasi, Helena göreve başlamıştı...

- Bak Helena, diye bagırdım, kim söyledi sana yerleri süpürmeni? istemiyorum, hastasın sen. Hizmetçi mi geldin evime?

Dogrulup yüzüme baktı.

- Peki kim süpürecek buraları? Hasta degilim artık.

- Ama is yapasın diye almadım seni yanıma Helena. Bubnova gibi, yedigin ekmeği haketmedigini söyleyerek sana bagirip çağıracağımından korkuyorsan yaniliyorsun. Hem bu iğrenç süpürgeyi de nereden buldun? Süpürgem yoktu benim.

- Ben getirdim. Dedem buradayken evini ben süpürürdüm. O zamandan sobanın altında kalmış.

Odama düşünceli döndüm. Yaniliyordum belki; ama konukseverliğim ona ağır geliyor, yanımda bedavadan kalmadığını bana göstermek istiyor sanıyordum. «Eger

öyleyse çektiği ıstıraplar ruhunda derin izler bırakmış demektir!» diye düşündüm. İki dakika sonra Helena girdi içeri, hiç bir şey söylemeden geçip sedirde dünkü yerme oturdu. Gözlerini ayırmıyordu benden. Bu arada ben suyu kaynattım, çayı demledim, bir fincanı doldurup bir parça beyaz ekmekle ona verdim. Sessizce aldı. Yirmi dört saattir hiç bir şey yememisti.

Eteğinde kocaman bir çamur lekesi görünce,

- Bak, dedim, süpürürken güzel elbiseni de kirlletmissin.

Bakindi, elindeki fincanı bırakıp ipek entarisinin etegini sogukkanlılıkla tuttu, bir çekiste boydan boya yırttı.

Sasırmistim. Sonra basını kaldırıp dik dik baktı gözlerimin içine. Yüzü bembeyaz olmuştü.

- Ne yapıyorsun Helena? diye bagırdım. Kızcagızın aklını yitirdiğinden kuskum yoktu. Heyecandan tikanacak gibi oluyordu.

- Güzel degil bu entari, dedi. Niçin güzel dediniz? Birden ayaga fırladı.

- istemiyorum onu! diye bagırmaya başladı. Yırtacağım onu! Bana entari vermesini istemedim Bubnova'-dan. Zorla süsledi beni, Bir tanesini yırtmıstım, bunu da yırtacağım! Paramparça edeceğim! Yırtacağım!..

Öfkeyle saldırdı zavallı entarisine. Bir dakika sonra giyilecek hali kalmamıstı. Yüzü bembeyazdı, ayakta zor duruyordu. Böylesine bir öfkeyi saskinlikle seyrediyordum. Ben de ona karsi bir suç işlemişim gibi meydan okurcasına bakıyordu gözlerimin içine. Ama ne yapmamın gerektiğini biliyordum artık.

. Hemen o sabah yeni bir entari alacaktım ona. Bu yabancı, yüregi nefret dolu yaratığı iyilikle etkilemeliydim. Ömründe hiç iyi insan görmemiş gibi bakıyordu yüzüme. Gene böyle bir entarisini yırttığı için yedigi sopaya ragmen, şimdi bunu da parça parça ettiğine göre

o aksamki olayın verdiği dehşetten hâlâ kurtulamadığı anlaşıliyordu.

Bit pazarında ucuz, güzel bir entari bulabilirdim. Ne yazık ki hiç param yoktu. Aksam yattığımda o gün, para alacağımı umduğum bir yere ugramaya karar vermişim. Orası da bit pazarı yolu üzerindeydi. Sapkama aldım. Helena gözlerini ayırmıyordu benden, bir şey bekliyordu sanki.

Dün de önceki gün de olduğu gibi disardan kapiyi kilitlemek için anahtarı- aldığımı görünce,

- Gene kapayacak misiniz beni buraya? diye sordu.

Yanına gittim,

- Yavrum, dedim, gücenme böyle yaptığım için. Belki bir gelen olur diye kilitleyorum kapiyi. Hastasin, korkarsin belki. Hem kimin gelecegi de belli olmaz ki, bakarsin Bubnova gelir...

Mahsus söylemistim böyle. Aslında ona güvenmediğim için kilitleyordum kapiyi. Beni bırakıp kaçacak gibime geliyordu. Bir süre ihtiyati elden bırakmamaya karar vermistim. Helena susuyordu. Çıkarken kapiyi kilitledim. Büyük bir kitabı üç yıldan beri parça parça çıkaran bir yayın evi sahibi taniyordum. Paraya acele ihtiyacım olduğu zamanlar gider biraz is alırdım ondan. Dürüst bir insandı, iyi para verirdi. Ona gittim, bir haftaya kadar derleme bir makale hazırlamaya söz vererek yirmi bes ruble avans aldım. Romanımdan zaman ayırarak bunu yetistirebileceğimi umuyordum. Çok sikistigim zamanlar sık sık bas vurdugum bir yoldu bu. Parayı alıp doğru bit pazarına yollandım. Eski püs-kü giyecekler satan tanidigim yasli bir kadın vardı orada. Hemen buldum onu. Helena'nin boyunu söyledim, açık renk, yeni sayilabilecek - topu topu bir kere yıkamis-

ti belki - basma bir entari çıkardı, inanılmaz derecede az bir para istedi. Yanına bir de basörtü aldım. Parayı verirken Helena'ya onu soguktan koruyacak manto gibi bir şeyin de gerekli olduğunu düşündüm. Havalarda sogumustu, üstünde basında yoktu. Ama manto isini bir dahaki sefere erteledim. Helena öylesine alingan, gururluydu ki! Bit pazarındaki en sade, en gösterissiz entariyi seçtiğim halde, bu alisverisimi nasıl karsılayacağını bile bilmiyordum. Gene de ona iki çift pamuklu, bir çift yün çorap almadan edemedim. Hastalığım, odanın da çok soguk olduğunu bahane edebilirdim. iç çamasırına da ihtiyacı vardı. Ama bunu da onunla iyice tanışincaya kadar ertelemistim. Sonra karyolasının önüne gemesi için eski bir de perde aldım. Gerekli, Helena'nin da çok hosuna gideceğini sandığım bir şeydi bu.

Eve döndüğümde saat bir olmuştı. Kapiyi usulca açtım; öyle ki, geldiğimi duymadı Helena. Masanın basında ayakta duruyor, kitaplarımı, kâğıtlarımı karıştırıyordu. Geldiğimi duyunca baktığı kitabı aceleyle kapadı, hemen uzaklastı masanın yanından. Yüzü kipkirmizi olmuştı. Kitaba bir göz attım: ilk romanımdı bu.

Kapagında adım yazıyordu.

- Siz yokken birisi çaldı kapiyi, dedi.

Kapiyi kilitlediğim için sitem etmek istiyordu bana sanki.

- Doktor olmasın, dedim, seslenmedin mi?

- Hayır.

Bir şey söylemedim, getirdiğim bohçayı açtım, aldığım entariyi çıkardım. Yanına giderek,

- Al Helena, dedim, bu kilikte dolasamazsın. Her güne giymen için, son derece ucuz bir entari aldım sana.

Üzülmene degmez, topu topu bir ruble yirmi köpek. Güle güle giyin.

Entariyi yanına bıraktım. Yüzü kipkirmizi olmuştı,-

bir süre gözlerini kırpmadan baktı yüzüme.

Sasirmisti. Aynı zamanda çok utaniyor gibi geldi bana. Ama bakisinde yumusak, duygulu bir pariltı belirdi. Bir şey söylemediğini görünce masaya döndüm. Bu hareketim besbelli sasirtmisti onu. Ama büyük çaba sarfederek tutuyordu kendini, basi önünde oturuyordu.

Basimin dönmesi, agrisi da gittikçe artıyordu. Temiz havanın hiç faydası olmamisti. Natasa'ya da ugramam gerekiyordu. Dünden beri çok merak ediyordum o-nu. Birden Helena bana seslendi gibime geldi. Döndüm.

Basi öte yanda kanepenin kumasini çekistirerek,

- Artık disari çıkarken kilitlemeyin kapiyi, dedi, bırakıp kaçmam sizi...

- Pekâlâ Helena, kabul. Ama ya bir yabancı gelirse? Kim bilir, kim gelir?

- Öyleyse anahtarı bana bırakın, içerden kilitleyeyim kapiyi; bir gelen olursa «evde yok» derim.

«Bundan kolay ne var?» der gibi kurnaz kurnaz yüzüme bakıyordu. Cevap vermeme bırakmadan,

- Çamasırlarınızı kim yikar sizin? diye sordu.

- Alt katta, bir kadın oturuyor, o.

- Çamasır yıkamak gelir elimden. Dün yemeği nereden aldınız peki?

- Lokantadan.

- Yemek de pisiririm. Yemeklerinizi ben pisireceğim artık.

- Yeter Helena; ne yemek yapabilirsin ki sen! Bos konusuyorsun...

Helena sustu, basini önüne egdi. Böyle söylememden alınmisti galiba. En azından en dakika geçti aradan; ikimiz de susuyorduk. Basım kaldırmadan,

- Çorba, dedi. Sasirmistim.

- Ne çorbasi? diye sordum.

- Çorba yapabilirim. Annem hastayken çorbasını hep ben yapardım. Pazara da çıkardım.

Gidip yanına, kanepeye oturdum.

- Bak Helena, dedim, gururuna öyle düşkünsün ki! İçimden geldiği gibi davranıyorum sana karşı. Yapayalnız kalmışsın dünyada, kimsen yok. Yardım etmek istiyorum sana. Benim durumum kötü olsa sen yardım ederdin bana. Ama sen böyle düşünmüyorsun. En basit bir armağanımı bile kabul etmek gücüne gidiyor. Hemen karşılığını vermek istiyorsun. Sanki ben Bubnova'yım da yaptığımı basına kakıyorum... Eğer öyleyse çok ayıp doğrusu...

Cevap vermedi, dudakları titriyordu. Besbelli bir şey söylemek istiyordu, ama tuttu kendini, söylemedi. Natasa'ya gitmek için kalktım. Bu keresinde anahtarı Helena'ya bıraktım, bir gelen olursa, seslenip kim olduğunu sormasını tembihledim. Natasa'nın basından çok kötü bir olayın geçtiğinden kuskum yoktu; ama her zaman olduğu gibi, zamani gelinceye kadar benden saklayacaktı bunu. Ne olursa olsun, bir dakikalığına ugrayacaktım ona; ca-nini sıkmaktan korkuyordum.

Gittim. Gene isteksiz, sert bir bakışla karşıladı beni. Hemen kalkmalıydim, ama ayaklarım hareket etmiyordu.

- Bir dakikacık kalacağım, Natasa, dedim; küçük kızı ne yapsam acaba diye soracaktım sana da...

Aceleyle Helena'nın durumunu anlattım. Natasa ağzını açmadan dinliyordu beni.

- Ne akıl vereyim sana bilmem ki Vanya, dedi. Belli ki çok garip bir kız bu. Çok istirap çekmiş, hakarete uğramış olsa gerek. Bırak hastalığı geçsin bari. Bizimkilerin yanına mı vermek istiyorsun onu?

Ezilenler - F : 13

- Benden dünyada ayrılmayacağını söylüyor. Hem ihtiyaçların onu nasıl karşılayacağını da bilmiyorum.

Çekingen bir sesle ekledim :

- Daha sen nasilsin Natasa? Dün hasta gibiydin! Dalgın dalgın,

- Evet... dedi, bugün de tuhaf bir ağrı var basımda. Bizimkilerden hiç kimseyi görmedin mi?

- Görmedim. Yarın ugrayacağım onlara. Yarın cumartesi, değil mi?..

- Niçin sordun?

- Prens gelecek ya...

- Ne olmuş gelecektense? Biliyorum.

- Hayır, lâf olsun diye söyledim...

Natasa karşımda durmuş, gözlerimin içine bakıyordu. Bakışında tuhaf bir inat, bir kararlılık vardı. Son derece heyecanlı olduğu belliydi.

- Sana bir şey söyleyeyim mi Vanya, dedi, beni yalnız bıraksan çok iyi olacak; canımı sikiyorsun...

Oturduğum koltuktan kalktım, büyük bir hayretle baktım yüzüne. Dehşet içinde.

- Natasa! diye bagırdım. Ne oldu sana?

- Hiç! Yarın her şeyi, her şeyi öğreneceksin, şimdi yalnız kalmak istiyorum. Duydun mu Vanya, hemen git şimdi. Seni karşımda görmeye dayanamıyorum!

- Bari su kadarını söyle...

- Her şeyi yarın öğreneceksin, her şeyi! Tanrım! Hadi, gidiyor musun?

Çıktım. Öylesine saskindim ki, kendimi bilmiyordum. Holde Mavra yetisti arkamdan.

- Ne oldu, kızdı mı gene? diye sordu. Yanına girmeye korkuyorum.

- Evet. Neyi var?

- Neyi olacak, bizimki evvelsi günden beri yok görünürlerde.

Hayret içinde,

- Nasıl olur? dedim. Dün bana, sabahleyin geldiğini, aksama gene ugrayacağını söylemişti...

- Ne aksami, sabahleyin bile uğramadı! Söyledim ya, evvelsi günden beri görünmüyor. Sahi öyle mi söyledi sana?

- Evet. Mavra düşünceli,

- Öyleyse gelmediğini söylemek istemedi demektir. Bu da iyi!

- Peki ne olacak şimdi? diye bagırdım. Mavra kollarını iki yana açarak devam etti :

- Bilmem! Kızcağıza nasıl yardım etmeli! Dün iki kere o herife yollayacak oldu beni, sonra vazgeçti. Bu-- gün konuşmak istemiyor benimle. Sen gidip görsen onu nasıl olurdu acaba? Buradan ayrılamam ben.

Deli gibi indim merdivenleri. Mavra seslendi arkamdan :

- Aksama gelecek misin?

Sokak kapısından çıkarken,

- Bu orada belli olacak, diye bagırdım. Belki de haber almaya önce sana gelirim. Tabii basıma bir hal gelmezse.

Yüregim sikisiyordu.

X

Doğru Alyosa'ya gittim. Malaya Morska'ya sokagında, babasının evinde kalıyordu. Yalnız basına yasadığı halde oldukça genisti Prens'in evi. Alyosa'nın iki güzel odası vardı. Çok seyrek giderdim oha; yanılmıyorsam, sözünü ettiğim ziyaretimden önce bir kere gitmiştim. O bana daha sık gelirdi. Özellikle önceleri, Natasa'yla beraber yaşamaya başladığı ilk zamanlar hemen her gün uğrardı.

Evde yoktu. Dogru onun odasına gittim, söyle bir mektup yazip biraktim :

« Alyosa, siz aklınızı yitirdiniz galiba. Sali aksami babanız Natasa'dan, kariniz olmayi kabul etmesini diledi; ben de oradaydim, buna nasil sevindiginizi gördüm. Simdi bu yaptiginiz biraz garip kaçmıyor mu? Natasa'nin durumunu hiç düşünmüyor musunuz? Gelecekte kariniz olacak bir insana böyle davranmanizin yersiz, düşüncesizce bir hareket oldugunu hatirlatirim size. Böyle bir uyarmada bulunmaya hakkim olmadigini biliyorum, ama umurumda degil.

Not: Bu mektuptan Natasa'nin haberi yok. Ona ugramadiginizi bile gizledi benden».

Yazdigim puslayi bir zarfa koydum, agzini kapayip masanin üzerine biraktim. Usak soruma, Aleksey Petroviç'in eve hiç ugramadigi, her gece sabaha karsi geldiği cevabini verdi.

Eve zor attim kendimi. Basim dönüyor, dizlerim titriyordu. Kapi açikti. Nikolay Sergeič Ihmenev beni bekliyordu. Masanin yaninda oturmus, hayretle Helena'ya bakiyordu. Kiz da, agzini açip bir sey söylemediği halde, en az onun kadar saskin, ihtiyari süzüyordu. «O da ya-dirgamistir kizi», diye geçirdim içimden.

- Nerelerdesin be kardesim, bir saattir bekliyorum seni.

Ihtiyar, odaya göz gezdirirken hiç belli etmeden Helena'yi göstererek devam etti :

- Dogrusu, böyle bir durumla karsilasacagimi hiç aklima getirmemistim.

Bakislarinda hayret vardi. Ama daha dikkatli bakinca bunun hayret degil de endise, keder oldugunu far-

kettim. Yüzü her zamankinden daha bir solgundu.

Telâsli telâsli,

- Otur bakalim, otur, diye devam etti. Acelem var; bu halin ne senin böyle? Yüzünde renk kalmamis.

- Hastayim biraz. Sabahtan beri basim dönüyor.

- Bak, böyle seyleri önemsememeye gelmez. Üsüttün mü?

- Hayir, sinirlerim bozuk. Bazan olur bana bu. Siz nasilsiniz, Nikolay Sergeič? Pek iyi görünmüyorsunuz'.

- Iyiyim, iyiyim! Biraz çabuk yürüdüm, ondan olacak. Bir mesele var da... Otur.

Bir sandalye çekip masada tam karsisina oturdum. Ihtiyar hafifçe bana dogru uzanip alçak sesle,

- Kiza bakma, baska seyden söz ediyormusuz gibi davran. Nereden geldi bu çocuk?

- Sonra her seyi anlatacagim size Nikolay Sergeič. Kimsesiz, yetim bir kizdir bu; eskiden burada oturan, pastanede ölen Smith'in torunu.

- Yaa, torunu varmis demek! Çok tuhaf bir kiz ! Öyle bakiyor ki insanin yüzüne! Açık söyleyeyim, bes dakika daha gecikseydin kalkip gidecektim. Zorla açtirdim ona kapiyi; geldim geleli de agzini açmadı.

Insana pek benzemiyor. Söylesene nereden buldun onu? Anladim: öldüğünü bilmeden dedesine gelmistir.

- Evet. Perisan bir haldeydi. Ihtiyar, ölürken onu hatirlamisti.

- Him! Torunu da dedesi gibi. Sonra bütün bunlari anlatirsin bana. Belki bizim de bir yardimimiz dokunur.

Durumu söyledigin kadar kötüyse... Vanya, simdi söylesen de gitse artik, seninle önemli seylerden söz edecegiz çünkü.

- Gidecek yeri yok ki. Burada kalıyor.

ihthyara dilim döndüğü kadar anlattim durumu, daha çocuk oldugu için onun yaninda konusmamizin sakincasi olmadigini ekledim.

- Haklisin... Öyle ya, çocuktur daha. Dogrusu sasirttin beni Vanya. Burada kalıyor demek, Tanrim! ihtiyar hayretle birkaç kere bakti Helena'ya. Kizcagiz, kendisinden söz edildigini anlamis, basi önünde, sessiz oturuyor, kanepenin kumasini çekistiriyordu. Pazardan aldigi yeni entarisini giymisti. Tam üzerine görey-di. Saçlari - belki de yeni entarisinin serefine - her zamankinden daha bir özenle taranmistir. Bakislarindaki o yabanilik olmasa tatli, cana yakin bir kiz olurdu.

Ihtiyar devam etti :

- Kisa ve açık olarak söyleyecegim, Vanya; konu su... çok önemli, karisik bir mesele bu...

Basi önünde, dalgın, magrur bir tavirle oturuyordu; acele ettigi, «kisa ve açık» anlatmak istedigini halde nereden baslayacagini bir türlü kestiremiyordu. «Bakalim ne çıkacak altından», diye geçirdim içimden.

- Bak Vanya, çok önemli bir dilegim var senden. Ama önce... görüyorum ki önce bazi açıklamalarda bulunmaliyim... son derece önemli durum...

Öksürdü, yan gözle yüzüne bakti; yüzü kizardi. Beceriksizligine kizdi, kizinca verdi kararini.

- Açiklayacak bir durum yok ortada zaten! Sen de biliyorsun. Kisaca, Prensi düelloya çağirmek istiyor, senden de bu isle ilgilenmeni, düello tanigim olmani istiyorum.

Sandalyenin arkaligina yaslanip hayretle baktim yüzüne.

- Ne bakyorsun yüzüme öyle! Aklimi kaçırmadim korkma!

- Ama bir dakika Nikolay Sergeič! Niçin? Maksadiniz ne? Hem sonra nasil olur...

ihthyar bagirarak kesti sözümü :

- Niçin mi? Maksadim mi ne? Bu güzel iste!..

- 199 -

- Peki, peki, ne söyleyeceginizi biliyorum. Ama bu hareketiniz ne kazandiracak size? Sonra düello da nereden çıktı? Dogrusu hiç bir sey anlamadim.

- Anlamayacağını biliyordum zaten. Dinle beni: dâvamız sona erdi (yani bu günlerde erecek; sadece birkaç önemsiz formalite kaldı); suçlu olduğuma karar verildi. On bin ruble cezaya çarptırıldım. İhmenevka karsılar bu parayı. Orayı satar, o asagılık herifin parasını çalarım suratına, çekilirim, bir yana. Alnım açık dolasabilirim artık. Sonra «Sayın Prens, derim, iki yıl gururumla oynadınız, ailemin onurunu bir paralık ettiniz; hepsine katlandım! O zaman düelloya çağıramadım sizi. Ah seni gidi kurnaz, diyebilirdiniz, mahkemenin er geç beni haklı bulacağını bildiğin için, para cezasından kurtulmak amacıyla öldürmek istiyorsun beni! Hayır, önce dâva sona ersin hele, sonra istersen çağır düelloya. Sayın Prens, dâva, karara bağlandı artık; paranızı da aldınız; artık bir engel kalmadı ortada, buyurun şimdi çarpışalım». Mesele bu iste Vanya. Ne dersin, öcümü, her şeyin, her şeyin öcünü almaya hakkım yok mu?

Gözlerinin içi parlıyordu. Hiç bir şey söylemeden uzun uzun baktım yüzüne. Gizli düşüncelerini sezinlemeye çalışıyordum. Sonunda, birbirimizi anlamamız için gerekli olan şeyi söylemeye karar verdim,

- Bakın Nikolay Sergeïç, dedim, benimle tamamen içten konuşabilir misiniz?

- Elbette.

- Açık söyleyin: Prens düelloya sadece öç almak için mi çağırıyorsunuz, yoksa başka bir amacınız daha var mı?

- Vanya, dedi, bilirsin ki karsımdakinin bazı konulara dokunmasından hoşlanmam. Ama şimdi hoş göreceğim seni, çünkü bu noktaya değinmeden geçemeyeceğimi-zı anladın hemen. Evet, bir amacım daha var. Sudur bu

amacım: kızımı mahvolmaktan kurtarmak, son olayların onu ittiği felâket yolundan çekip çıkarmak istiyorum.

- Benim sordugum da bu zaten, düello etmekle nasıl kurtaracaksınız onu?

- Simdi orada hazırlanan plânların hepsini bozacağım böylelikle. Beni dinle: babalık damarımın kabardığını, uygulandığım için böyle bir karar verdiğimi sanma. Yanılırsın! İçimi kimseye açmam ben. Sen de öğrenemeyeceksin bunu. Kızım beni bırakıp dostuyla kaçtı; ebediyen çıkarıp attım onu kalbimden, hem de o aksam... anlıyor musun? Onun resminin üzerine kapanıp ağladığımı gördün, ama bu onu affetmek istediğim anlamına gelmez. O anda bile affetmemistim onu. Kaybettiğim mutluluğa, boş hayallerime ağılıyordum, yoksa ona değil. Belki sık sık ağılıyorumdur; bunu itiraf etmekten utanmam; yavrumu eskiden dünyada her şeyden çok sevdiğimi itiraf etmekten utanmadığım gibi... Bütün bunlar simdiki davranışımın uzlaşmıyor belki. Söyle diyebilirsin bana: «Artık evlâdınız olduğunı kabul etmiyorsanız, hiç bir şeyiyle ilgilenmiyorsanız ne diye orada hazırlanan plânlara engel olmaya kalkıyorsunuz?» Cevap vereyim: bir kere, asagılık, alçak bir insanın ortalıkta istediği gibi at oynatmasına engel olmak istiyorum. Sonra, en olagan bir duygudur bu. O artık benim kızım olmasa bile zayıf, arkasız, aldatılmış, uçuruma sürüklenmiş bir insandır. Olaya doğrudan karışmam, ama Prens düelloya çağırarak kazılan kuyuya bir zavallinin düşmesini önleyebilirim. Öl-dürülürsem ya da kanım akarsa bunu hiçe sayar, katilimin oğluyla evlenmek için - hatırlar misin, okumayı yeni öğrendiğinde bir kitap vardı bizde, onu okurdun; babasının cesedi üzerinden saltanat arabasıyla geçen bir kralın kizından söz ederdi - evet, o da o kral kızı gibi, katilimin oğluyla evlenmek için benim cesedimi çigneyip geçer mi dersin? Hem is düelloya kadar vardikten sonra

201

bizim soylu Prens ailesi de istemez zaten bu evliliği. Anlayacağın, birleşmelerini istemiyorum, bütün gücümle engel olmaya çalışacağın buna. Simdi anladın mı beni?

- Hayır. Natasa'nın iyiliğini istiyorsanız evlenmesine, lekelenen adının temize çıkmasına niçin engel olacaksınız? Daha gençtir, alına sürülen lekenin silinmesi çok önemlidir onun için.

- Sosyete de ne derlerse desinler, umursamamalı! Onun için en büyük lekenin bu asagılık aileden birisiyle evlenmek olduğunu anlaması gerek. Soylu bir gururla sırt çevirmelidir sosyete. O zaman belki ben de uzatırını ona elimi; ondan sonra görürüz bakalım kim çamur siç-ratabilirmiş yavruma!

İhtiyarın bu çilginca düşüncesi sasırtmıstı beni. Ama onun kendinde olmadığım, heyecandan böyle konustugu-nu anlamakta gecikmedim.

- Olmayacak bir şey bu, dedim, üstelik zalimce de... Kızınızdan, kendisini dünyaya getirirken ona belki de vermediginiz bir güç göstermesini istiyorsunuz. Prens olmak istediği için mi evlenecek saniyorsunuz? Hayır, seviyor; ask bu; kader... Sonra, ondan sosyetenin ne diyeceğini umursamamasını istiyorsunuz, oysa kendiniz aman ne di-

yecelder diye korkudan tir tir titriyorsunuz. Prens hakaret etti size, kızınızla oğlunun çocukluklarından yararlanarak bir prens ailesine akraba olmak için dolap çevirmekle suçladı sizi. Simdi, Prens kızınızdan oğluyla ev-lenmesini istemesinden sonra Natasa'nın bu isteği geri çevirmesinin eski iftiralardan haksız olduğunu kesinlikle göstereceği kanisindasınız. İste bunun için çalışıyorsunuz. Prens düşüncesi önemli sizce. Yanıldığını itiraf etmesini istiyorsunuz. Onunla alay etmek, öcünüzü almak çabasındasınız, bunun için kızınızın mutluluğunu fedâ ediyorsunuz. Bencillik değil de nedir bu?

İhtiyar, kaslarını çatmış, hiç bir şey söylemeden öyle oturuyordu. Neden sonra,

- Yanlış düşünüyorsun Vanya, diye mirıldandı. - Gözleri sulanmıstı. - Yemin ederim ki yanılıyorsun.

Doğruldu, sapkasını alırken devam etti :

- Neyse, bos ver; içimi açamam sana, yalnız su kadarım söyleyeyim, kızimin mutlulugundan söz ettin. Ortada mutluluk falan olmadığını kesinlikle biliyorum; hem ben karımasam da gerçekleşmeyecektir bu evlilik.

Merak içinde,

- Öyle mi? diye haykırdım. Nasıl oluyor da bu kadar kesin konuşuyorsunuz ? Bir şeyler biliyorsunuz galiba?
- Hayır, sizlerin bildiginizden ayrıca bir bildiğim yok. Ne var ki bu uğursuz tilki durup dururken böyle bir karar vermezdi. Hepsi numaradır bunların. Hiç kuskum yok, unutmama bu sözlerimi. Hadi tutalım ki evlendiler, o alçak bir şeyler düşünerek, - ne düşündüğünü hiç kimse bilmez onun - razı oldu evlenmelerine diyelim; şimdi sen söyle: bu evlilik mutlu eder mi onu? Küçük görecekler onu, hakaret edecekler... Oğlan daha simdiden söğüdü ondan, evlenince de hakaret etmeye, küçümsemeye başlayacak; bu durumda berikinin sevgisi yavas yavas sönecek; kıskançlık, ıstırap, cehennem azabı, ayrılık, belki bir cinayet... hayır Vanya! Orada bir şeyler basarmak için uğrasiyorsunuzdur belki de, ama uyarırım seni, iyi düşün, sonra is isten geçmiş olur... Hosça kal!

Durdurdum onu.

- Bakın Nikolay Sergeïç, dedim, söyle yapalım: bekleyelim. Bu işle yakından ilgilenen sadece siz değilsiniz, inanin buna. Belki de kendiliğinden, - söz gelimi, düello gibi uygunsuz yollara bas vurmada düzelir işler. En iyisi beklemektir bence! Sonra izninizle sunu da söyleyeyim, bu düşündüğünüzü yapmak da imkânsizdir. Pren-

sin düello çağrınızı kabul edeceğini nasıl oluyor da düşünabiliyorsunuz !

- Kabul etmez mi yani? Ağzından çıkani kulagin duyuyor mu senin!

- Yemin ederim ki kabul etmeyecektir; herkesin hak vereceği bir bahane bulacaktır; bunu ukalâca bir kibirle yapacak, sizi iyice küçük düşürecektir...

- İnsaf et Vanya, insaf! Ne söyleyeceğimi sasırttin! Nasıl kabul etmez? Hayır Vanya, bir ozan gibi düşünüyorsun sen; evet, tam bir ozan gibi! Ne yani, benimle düello etmeyi kendisi için bir küçüklük mü sayacak? Ondan aşağı yanini yok benim. Hakarete ugramis bir babayım; sen de bir Rus yazarı... saygıdeğer bir insan sayılırsın, düello tanığı olabilecek kadar değer var, hem... hem... Daha ne istediğini anlayamıyorum doğrusu...

- Göreceksiniz. Öyle bahaneler bulup öne sürecek ki, onunla çarpışmanın imkânsiz olduğunu herkesten önce siz kabul edeceksiniz...

- Him... Pekâlâ oğlum, senin dedigin olsun! Bekleyeceğim, bir zamana kadar tabîî. Bakalım zaman ne gösterecek. Bak ne diyeceğim ama: bu konuşmamızı ona da Anna Andreyevna'ya da anlatmayacağına söz ver bana.

- Söz veriyorum.

- Sonra, bundan böyle bu konuyu ne olursun açma bana Vanya.

- Olur, söz veriyorum, açmayacağım.

- Son bir dileğim daha var: bizde canının sıkıldığı biliyorum ama, elinden gelirse biraz daha sık ugra bize. Zavallı Anna Andreyevna öyle çok seviyor ki seni... senin gelmediğin günler Öyle üzülüyor ki... anlıyorsun değil mi?

Elimi kuvvetlice sikti. İsteklerini yapacağıma içtenlikle söz verdim.204

- Simdi bir önemli dileğim daha kaldı Vanya: paran var mı ?

Sasırmistim,

- Param mı ? dedin.

- Evet, paran (ihtiyarın yüzü kipkirmizi olmuştı, basım önüne egdi); oturduğun yere bakıyorum da... pek perisan bir durumun var... özellikle bu son günlerde bazı önemli giderlerin olabileceğini düşünerek... al yavrum, simdilik yüz elli ruble sana...

- Yüz elli ruble mi? Hem de simdilik! Dâvayı kaybetmemiş miydiniz?

- Görüyorum ki hiç anlamıyorsun beni Vanya! Bazı önemli giderlerin olabilir diyorum, anla bunu. Para bir çok durumlarda insanın serbest karar vermesine yardım eder. Belki su anda ihtiyacın yoktur, ama ilerde olmayacağını nereden biliyorsun. Her ihtimale karşı al bu parayı. Ancak bu kadar bulabildim.

Harcayamazsan olduğu gibi geri verirsin. Simdilik Allahaismarladık! Yüzünde renk kalmamış! Çok hastasın...

Diretmedim, aldim parayı. Bu yüz elli rubleyi bana niçin verdiği belliydi.

- Zor ayakta duruyorum, dedim.

- Dikkat et kendine Vanya'cığım, dikkat et! Bugün disari çıkma. Hasta olduğunu söylerim Anna Andreyevna'ya. Doktor ister misin? Yarın ugrar bakarım nasilsin diye. Gelmeye çalışırım. Ayaga kalkacak durumum olursa muhakkak geleceğim. Simdi hemen yatsan iyi edersin... Hadi hoşça kal. Allahaismarladık küçük... arkasını döndü! Bak Vanya, al su bes rubleyi de, kız için bu. Ama parayı benim verdiğimi söyleme ona, bir şeyler al, çorap, çamasır falan... az mı ihtiyacı var, baksana! Allahaismarladık yavrum...

Asagi kapiya kadar geçirdim onu. Kapiciyi yiyecek bir seyler almaya yollayacaktim. Helena ögle yemegini hâlâ yememisti.

XI

Yukari çiktigimda basim birden döndü, odanın ortasina yigildim. Sadece Helena'nin çigligini hatirliyorum. Ellerini birbirine vurarak tutmak için bana dogru atildi. Sonrasini hatirlamiyorum...

Kendime geldigimde yatagimdaydim. Sonra Helena anlatti, biraz sonra yemegi getiren kapiciyla yataga yerleştirmisler beni...

Birkaç kere ayilir gibi oldum, her keresinde Helena'nin üzerime egilen endiseli yüzünü gördüm. Ama bütün bunlari hayal meyal hatirliyorum. Zavalli kizin sevimli yüzü silik bir resim gibi kalmis bellegimde. Bana su içiriyor, yatagimi düzeltiyor, ya da karsimda üzgün, ürkek oturuyor, küçücük parmaklariyla saçlarimi arkaya yati-riyordu. Hatirliyorum, bir keresinde de usulca öptü yanagimdan. Gece yarısında birden uyandigimda, yatagimin yanina çekilmis sehpanin üzerinde yanan mumun isiginda Helena'nin yastigina basini koymus, solgun du-duklari yari açık, eli sicacik yanaginın altında, misil misil uyudugunu gördüm. Ama ancak sabaha dogru kendime gelebildim. Mum bitmek üzereydi, sökmek üzere olan safagin kızil isigi duvara vurmustu. Helena masanın yanindaki sandalyede, yorgun basini masanın üzerinde yatik duran sol kolunun üzerine koymus, uyuyordu. Hatirliyorum, uykuda bile çocuklarda hiç görülmeyen bir hüzün ifadesiyle kapli çocuk yüzünü, soluk dudaklarini, uzun kirpiklerini; iki yanda gelisigüzel baglanmış, uzun, gür, simsiyah saçlarım uzun uzun seyrettim. Öteki kolu be-206 -

nim yastigimin üzerindeydi. Bu ciliz eli usulca öptüm; a-ma zavalli çocuk uyanmadi; soluk dudaklarında bir gülümseme belirdi sanki. Bir süre baktim ona, sonra huzur dolu, derin bir uykuya daldim. Taa öglene kadar uyudum. Uyandigimda tamamen iyileşmiş hissediyordum kendimi. Yalnız kollarımda ve bacaklarımdaki dermansizlik hastalıktan daha yeni kurtuldugumu belli ediyordu. Sinir bozuklugunun sebep olduğu bu çesit nöbetler daha önce de gelmişti bana. Çogunlukla yirmi dört saat sonra bir seyim kalmazdi; ama çok sarsardi beni bu yirmi dört saat.

Neredeyse öglen olacakti. Gözüme ilk çarpan, kösede bir ipe gerilmis, dün bit pazarından aldığım perde oldu Helena kendine o köseyi ayirmisti. Sobanın yanında oturmuş, çay kaynatıyordu. Uyandigimi görünce neşeyle gülümsedi, hemen yanıma geldi. Elinden tutarak,

- Yavrum, dedim, bütün gece ugrastin benimle. Senin bu kadar iyi yürekli oldugunu bilmiyordum.

içten, utangaç bir muziplikle,

- Sizinle ugrastigimi nereden biliyorsunuz? dedi; belki bütün gece uyudum.

Kendi söylediginden utanarak kizardi.

- Arada uyanip gördüm. Ancak sabaha karsi uyudun. ..

Bu konu ona ağır geliyormuş gibi (dürüst, temiz yürekli insanlar, onlari övdükleri zaman sikilirler),

- Çay istiyor musunuz? dedi.

- istiyorum. Ögle yemegi yedin mi sen dün? - Aksam yedim. Kapici getirmisti.

Çayi yanıma getirip, yatagimin kenarina otururken ekledi :

- Ama konusmayin artık, yatin; daha tamamen iyi-lesmediniz.

- Yatayim mi? Neyse, hava kararincaya kadar ya-

207

tayim bari, sonra çıkarim. Bir yere gitmem gerek Lenoç-ka.

- Öyle mi? Kime gideceksiniz? Dün gelen adama mi?

- Hayir, ona degil.

- Buna sevindim iste. Dün sinirlerinizi o bozdu. Öyleyse onun kizina gideceksiniz?

- Kizi oldugunu nereden biliyorsun? Helena basini önüne egdi.

- Dün bütün konustuklarinizi dinledim. Kaslarini çatmisti.

- Çok kötü ruhlu bir ihtiyar o, diye ekledi.

- Taniyor musun onu yoksa? Tam tersine, son derece temiz yüreklidir.

Helena heyecanla,

- Hayir, hayir, diye karsilik verdi, kötü, hain bir adamdir o; duydum konustuklarinizi.

- Ne duydun bakalim?

- Kizini affetmek istemiyor...

- Ama seviyor onu. Kizi suçludur; ama o gene de aci çekiyor onun için, ugrasiyor...

- Peki niçin affetmiyor? Artik affetse bile kizi gitmesin ona.

- Nasil? Nedenmiş o? Helena iyice heyecanlanmışti.

- Kizinin sevgisine lâîk degil de ondan. Babasina dönmektense gidip dilensin, o da kizinin dilendigini görüp aci çeksin.

Gözlerinin içi alev alev yanıyordu. Yanaklari al al olmustu. «Bosuna böyle konusmuyor galiba» diye geçirdim içimden. Kısa bir sessizlikten sonra,

- Onun evine mi yerleştirmek istiyordunuz beni? diye sordu.

- Evet Helena.

- Olmaz, bir ailenin yanına hizmetçi girerim, daha iyi.

- Ne biçim konuşuyorsun Lenoçka? Saçmalıyorsun: hangi ailenin yanına gireceksin?

- Rastgele bir köylü ailesinin yanına...

Basını önüne iyice egmiş, sözlerimi sabırsızlıkla cevaplandırıyordu. Öfkeli olduğu belliydi. Gülümseyerek,

- Köylü senin gibi hizmetçiyi ne yapsın? dedim.

- Ben de bir bey evine girerim.

-- Bu huyunla barınabilir misin orada?

- Barınırım.

Öfkelendikçe daha sert cevaplar veriyordu.

-. Zaten sen dayanamazsın.

- Dayanırım. Bana bağırıp çağırırsalar, azarlasalar inadına ses çıkarmam. Dögseler de, agzımı açıp bir şey söylemem; öldürseler bile ağlamam. Bu daha çok kızdırır onları, hırslarından çatlarlar.

- Ne diyorsun Helena! Ne büyük bir hinç var yüreğinde; üstelik ne kadar da gururlusun! Hayatta çok ıstırap çekmiş olmalısın...

Kalkıp büyük masanın yanına gittim. Helena yatağın kenarında oturuyordu hâlâ; başı önünde, dalgın dalgın yatağın çarşafıyla oynuyordu. «Sözlerime mi kızdı acaba?» diye düşündüm.

Masanın yanında ayakta dururken, derleme yazım için dün getirdiğim kitapları bir şey düşünmeden söyle karıştırmaya başladım, sonra okumaya daldım. Sık sık olur bana bu: bir göz gezdirmek için açtığım bir kitaba kendimi kaptırıp her şeyi unuturum.

Helena sessizce masaya yaklaşıp, dudaklarında ürkek bir gülümseme,

- Durmadan ne yazıyorsunuz öyle? diye sordu.

- Çeşitli şeyler, Lenoçka. Bu yazdıklarım karşılık para veriyorlar bana.

- Dilekçe falan mı yazıyorsunuz?

- Hayır, dilekçe değil.

Dilim döndüğünce, birtakim insanların basından geçen olayları yazdığımı, bunların sonra roman ya da hikâye denilen kitaplar olarak basıldığını anlattım. Büyük bir dikkatle dinliyordu beni.

- Hep olmuş şeyleri mi yazıyorsunuz?

- Hayır, uyduruyorum.

- Niçin yalan yazıyorsunuz?

- Al şu kitabı oku; bakmıştın ona zaten. Okuma biliyorsun, değil mi?

- Biliyorum.

- Oku görürsün. Ben yazdım bu kitabı.

- Siz mi? Okuyacağım onu...

Bana bir şeyler söylemek istiyordu, ama söyleyemiyordu; çok heyecanlıydı. Sorularının altında bir şeyler gizliydi. Sonunda çıkardı agzından baklayı :

- Bunun için çok para veriyorlar mı size?

- Belli olmaz. Bazan çok verirler... yazamadığım zamanlar da hiç vermezler. Güç bir ıstırak bu Lenoçka.

- Demek zengin değilsiniz?

- Hayır, değilim.

- Öyleyse ben de çalışıp size yardım edeceğim...

Çabuk bir göz attı bana, yüzü kızardı, basını önüne eğdi, bana doğru iki adım atıp birden boynuma sarıldı, başını göğsüme bastırdı. Sasırmıştım.

_. Sizi seviyorum... dedi, gururlu değilim ben. Dün

gururlu olduğumu söylediniz. Hayır, hayır... yanılıyorsunuz... seviyorum sizi. Dünyada bir tek siz

seviyorsunuz beni...

Ezilenler - F : 14

Sonunu getiremedi, hiçkırta hiçkırta ağlamaya başlamıştı. Çünkü nöbet sırasındaki gibi ağlıyordu. Önümde yere diz çöktü, ellerimi, ayaklarımı öpmeye başladı...

- Yalnız siz seviyorsunuz beni !.. diye tekrar edip duruyordu, yalnız siz, yalnız...

Bacaklarıma sarılmış, bırakmıyordu. Bunca zamandır içinde sakladığı duyguları birden dışarı tasmıştı. Kendini son ana kadar tutan kalbinin bu tuhaf inadını anlıyordum. Kendini birden sevgiye, duygululuğa, gözyaşlarına bırakmıştı...

Bir sinir buhranı gelinceye kadar ağladı. Bacaklarıma doladığı kollarını zorla çözdüm. Ayaga kaldırdım onu, götürüp sedire yatırdım. Ellerini yüzünü kapayıp, bana bakmaktan utaniyormuş gibi yüzünü yastığa gömmüş., küçük küçük avucunun içinde kuvvetlice sıktığı elimi kalbinin üzerine bastırarak usun süre hiçkırta ağladı.

Yavas yavas sakinlesti, ama hâlâ kaldirmiyordu yü-zünü. Iki kere kaydi gözleri bana, bakislarinda derin bir yumusaklik, ürkek bir duygululuk vardi. Sonunda yüzü kızararak gülümsedi.

- Nasil, açildin mi biraz Lenoçka, benim duygulu, hasta yavrum!

Küçük yüzünü hâlâ benden saklamaya çalisarak,

-. Lenoçka demeyin bana... diye fisildadi.

- Lenoçka demeyeyim mi? Neden?

- Nelli deyin.

- Nelli mi? Niçin? Olur, bu da hos bir isim. Öyleyse bundan böyle Nelli diyecegim sana.

- Annem Nelli derdi bana... Ondan baska hiç kimse bu adla çağirmamistir beni... Zaten ben de istemem...

Ama siz çağirin; istiyorum... Ölünceye kadar sevecegim sizi, ölünceye kadar...

«Seven, magrur çocuk, diye geçirdim içimden; sana... Nelli demek hakkini kazanmak için ne çok ugrastim».

A-

artik kazanmistim kalbini, kuskum yoktu bundan. Iyice sakinlesmesini bekledikten sonra, - Bak Nelli, dedim, seni hayatta yalnız annenin sev-digini söylüyorsun. Deden sevmiyor muydu? - Sevmiyordu...

- Ama onun için aglamistin, hatirliyor musun, asagi merdivende...

Bir an düşündü.

- Hayir, sevmiyordu... Çok kötüydü o. Yüzünü bir istirap ifadesi kapladi.

- Ama akli basinda degildi ki, Nelli; hos görmelisin. Ölüirken deli gibiydi. Anlatmistim sana nasil öldüğünü.

- Evet. Ama son bir ay öyleydi. Bütün gün otururdu burada, ben gelmesem günlerce bir sey yemeden, içmeden öyle dururdu. Eskiden çok daha iyiydi.

- Ne zaman yani?

- Annem ölmeden önce.

- Demek ki yiyecegini içcegini sen getiriyordun Nelli?

-- Evet.

-. Nereden aliyordun? Bubnova'dan mi?

Titrek bir sesle,

- Hayir, Bubnova'dan bir sey almadim ben, dedi.

-. Nereden aliyordun öyleyse? Paran yoktu.

Nelli cevap vermedi, yüzü kipkirmizi olmustu; sonra uzun uzun bakti yüzüme.

-. Dileniyordum... Bes köpek toplayınca ekmekle enfiye alip götürüyordum ona...

- O da göz yumuyordu buna demek! Nelli! Nelli!

- Önceleri ondan gizli dileniyordum. Sonra, söyledim, kendi yollamaya basladi beni... Köprüde duruyor, gelip geçenlerden para dileniyordum, o da yakinlarimda dolasiyordu hep. kolluyordu; birisinin bana para verdi-

gini görünce, aldigim parayi ondan saklayacakmisim, onun için dilenmiyormusum gibi üzerime atilip parayi aliyordu elimden.

Aci aci gülümsedi.

- Annem öldükten sonra geldi ona bu haller diye ekledi. Onu kaybetmek deliye döndürdü onu.

- Demek ki çok seviyordu anneni. Niçin beraber oturmazdi sizinle?

- Hayir, sevmezdi...

Helena güç isitilir bir sesle,

- Dünkü ihtiyar adam gibi haindi o da... diye fisildadi. Affetmiyordu annemi...

Yüzü gittikçe beyazlasiyordu.

İçim ürperdi birden. Bütün bir roman canlaniver-misti hayalimde. Bodrum katta, tabutçunun yanında ölen yoksul bir kadın ve arkada biraktigi, arada bir annesini lanetleyen dedesini görmeye giden yetini kizi; pastanede köpeginin pesinden ölen deli ihtiyar!..

Nelli bir sey hatirlayarak birden gülümsedi.

-. Azorka annemindi, dedi. Dedem eskiden çok severmis annemi; annem onu birakip gidince Azorka da onda kalmis. Azorka'yi bunun için seviyordu o kadar...

Nelli soguk bir sesle ekledi:

- Annemi affetmedi, köpek ölünce kendisi de öldü.

Gülümsemesi kaybolmustu. Bir an bekledikten sonra, - Nelli, dedim, deden eskiden ne is yapardi?

- Çok zenginmis... Ne is yaptigini bilmiyorum. Bir fabrikasi varmis... Annem anlatirdi. Küçük oldugum için

önceleri her seyi söylemezdi bana. Kucagina alip sever oksar, «Biricik, sanssiz yavrum benim, derdi,

zamani gelince öğreneceksin her seyi». Hep «biricik, sanssiz yavrum» derdi bana. Bazi geceler uyudugumu sanarak (mahsus uyumaz, uyuyormus gibi yapardim) basucumda ag-

lardi, öperdi beni, «biricik, sanssiz yavrum benim» derdi.

- Neydi annenin hastaligi?

- Verem. Altı hafta olacak öleli.

- Dedenin zengin olduğu zamanı hatırlıyor musun?
- O zaman dünyada yoktum. Annem ben daha doğmadan bırakıp kaçmış dedemi.
- Kiminle?

Nelli bir an düşündükten sonra düşünceli, - Bilmiyorum, diye fisildadi. Yurt dışına kaçmışlar, ben de orada doğmum.

- Yurt dışına mı? Nereye?
- İsviçre'ye. Her yeri gördüm; İtalya'ya, Paris'i. Sasırmıştım.
- Hatırlıyor musun Nelli bu gördüğün yerleri? - Çoğunu hatırlıyorum.
- Rusçayı bu kadar güzel nasıl öğrendin Nelli?
- Annem daha oralarda öğretmeye başlamıştı bana. Rustu o; annesi Rus, dedem de Rustan farksız bir İngilizdi. Bir buçuk yıl önce annemle buraya geldikimizde de adamakıllı öğrendim. Annemin hastalığı iyice ilerlemişti. Durumumuz gün geçtikçe kötüleşiyordu. Annem hep ağlıyordu. Önceleri burada çok aradı dedemi; ona karşı suçlu olduğunu söylüyor, hiçkara hiçkara ağlıyordu!.. De-demin yoksul düştüğünü öğrenince daha çok ağlamaya başladı. Sık sık mektup yazıyordu ona, ama dedem cevap vermiyordu.
- Annen niçin döndü buraya? Babası burada diye mi?
- Bilmiyorum. Orada öyle iyiydi ki durumumuz! - gözleri parladi - Annemle beraber yalnız yaşıyorduk. Bir arkadaş, sizin gibi iyi yürekli bir dostu vardı. Daha buradayken tanisiyorlarmış. Ama öldü orada, annem de döndü...- 214
- Annen dedeni bırakıp onunla mı kaçmıştı?
- Hayır. Annem başka birisiyle kaçmış, ama sonra adam bırakmış onu...
- Kimle kaçmış?

Nelli yüzüne baktı, bir şey söylemedi. Annesinin kimle kaçtığı, babasının kim olduğunu bildiği belliydi. Onun adını bana bile söylemek ağır geliyordu ona...

Sorularıyla canını sıkmak istemiyordum. Çabuk heyecanlanan, ama duygularını saklayabilen tuhaf huylu; cana yakın, ama gururlu bir kızı bu. Beraber kaldığımız sürece beni en az ölen annesi kadar sevdiği halde - onu hatırladıkça hâlâ ağlamaklı olurdu - evet, beni de en az o kadar yürekten sevdiği halde pek seyrek açılıyordu bana; o günden sonra da geçmişi üzerine pek konuşmadı benimle. İsrarla saklanıyordu benden. Ama o gün birkaç saat - arada bir içkiyle ağlamaya başlayarak - onu en çok heyecandıran, üzen anılarını anlattı bana; o korkunç şeyleri hiç unutmuyacagım. Ama onun asıl hikâyesi ilerdedir... Korkunç şeyler anlatmıştı o gün: mutluluğunu yitirmiş, terkedilmiş bu hasta, herkesin sırt çevirdiği, son güveneceği insanın, bir zamanlar gücendirdiği babasının, dayanılmaz ıstıraplar içinde aklını yitiren babasının da tanımak istemediği zavallı kadının hikâyesi... Tüm u-mutlarını yitirmiş; soguk, çamurlu Petersburg sokaklarıyla daha çocuk sayılan kızıyla dilenen; sonra rutubetli bir bodrumda aylarca ölümle pençelenen kadının; onu hayata gözlerini kapayana kadar affetmemiş, akli basına ancak son anda gelip de kızını affetmeye kosunca, dünyada en çok sevdiği insanın soguk cesediyle karşılaşan bir babanın hikâyesiydi bu... Aklını yitirmiş bir ihtiyarla, onu anlayan, çok küçük olduğu halde hayatı, rahat, huzur içinde yaşamış bir insandan daha iyi bilen torunu arasındaki esrarlı, güç anlaşılır ilişkilerin tuhaf hi-

kâyesiydi... Kızıyı karamsarlığa düşüren bir hikâye... Kasvetli Petersburg göğü altında, koskoca kentin karanlık ara sokaklarında; çilgin bir yasayışın sürüp gittiği, bencilliklerin, çıkarların çarpıştığı, gizli cinayetlerin işlendiği, cehennemden farksız kenar mahallelerinde yaşamış yüzlerce, binlerce hikâyeden biri... Ama sonra anlatacağım bunu...ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I

S ular çoktan kararmış, aksam olmuştü; hüznü dolu kâbustan ancak o zaman uyandım, durumu düşündüm.

- Nelli, dedim, hastasın, sinirlerin bozuk, ama ne yazık ki seni ağlarken bırakıp gitmek zorundayım. Yavrum benim! Affet beni; annen gibi mutsuz, hakarete uğramış, terkedilmiş, babasınca lanetlenmiş bir insanın yanına gittigimi düşün... Bekliyor beni. Zaten bu anlattıklarından sonra karşı konulmaz bir kuvvet oraya çekiyor beni; öyle ki, onu şimdi, su anda görmezsem dayanamam...

Söylediklerimi Nelli anladı mı anlamadı mı, bilmiyorum. Biraz önce anlattıkları, yeni geçirdiğim hastalık perisan etmişti beni. Natasa'ya kostum. Oraya vardığımda iyice geç olmuş, saat sekizi geçmişti.

Natasa'nın oturduğu evin önünde bir kupa arabası duruyordu. «Prens gelmiş» diye düşündüm. Avluya geçtim; merdivenden çıkmaya başlamıştım ki, benden bir kat üstte birisinin karanlıkta el yordamıyla yukarı çıktığını duydum. Yavaş yavaş, dikkatle adım atısından ya-

bancı olduğu belliydi. Önce Prens sandım onu; ama biraz sonra kuskuya düştüm. Yabancı durmadan homurdanıyor, söyleniyor, agzını gittikçe bozuyordu. Evet, merdiven dar, pis, dik ve zifiri karanlıktı; ama yabancıların üçüncü katta savurmaya başladığı küfürleri Prens'in edebileceğini düşünemezdim: adam bir arabacı gibi kaba küfürler ediyordu. Ama üçüncü kattan sonra yavaş yavaş aydınlanmaya başlamıştı merdiven; Natasa'nın kapısında küçük bir kandil yanıyordu. Yukarıda yettim yabancıya; onun Prens olduğunu görünce çok sasırdım. Galiba bu beklenmedik karşılaşmadan hiç hoşlanmamıştı, ilk anda

taniyamadi beni; ama yakindan bakınca yüzü birden degisti; az önceki hasin, öfke dolu bakisi tatilasti, sevinçle iki elini birden uzatti bana.

- Aa, siz miydiniz! Neredeyse yere diz çöküp hayatimi kurtarmasi için Tanriya yalvarmaya baslayacaktim. Küfürlerimi duydunuz mu?

İçten bir kahkaha atti. Ama birden ciddilesti, üzgün, basini sallayarak,

- Alyosa Natalya Nikolayevna'yi böyle bir yerde o-turtuyor demek! dedi. Önemsiz gibi görünen bazi seyler insanin ne mal oldugunu iste böyle çıkarir ortaya. Korkuyorum onun adına. İyi yürekli, temiz bir çocuktur, ama bir de gelin suna bakın: delicesine sevdigi bir insanin böyle bir mezbelede oturmasına göz yumuyor.

Çingiragin ipini ararken,

- Kizcagizin "bazan yiyecek ekmek bile bulamadigini duydum, diye fisildadi. Bu çocugun gelecegini, daha önemlisi, onunla evlendikten sonra Anna Nikolayevna'nin çekeceklerini düşündükçe basım çatlayacak gibi oluyor...

Çingiragin ipini bir türlü bulamamanin verdigi can sikintisi arasında Natalya diyecegine Anna dediginin farkina varmadi. Çingirak yoktu zaten Natasa'nin kapisin-

da Kilit takilan halkayi oynattim, Mavra hemen açti kapiyi, endiseli bir yüzle karsiladi bizi. Daracak antreden tahta bir bölmeyle ayrılan mutfagin aralik kapisindan içerde birtakim hazirliklar gözüme ilisti: her şey tertemizdi; soba yanıyordu; masaya yeni yemek takimleri konulmustu. Bizi bekledikleri belliydi. Mavra paltolarimizi almaya kostu.

- Alyosa burada mi ? diye sordum. Esrarli bir sesle,

- Gelmedi, diye fisildadi.

Natasa'nin yanma girdik. Odasında özel bir hazirlik: yoktu; her zamanki gibiydi. Zaten daima derli - toplu, temiz tutardi odasini. Natasa kapida karsiladi bizi. Onu birden o kadar zayıf, rengini o kadar soluk - oysa ölünün-kilerini andiran yanaklarında bir pembelik bir an dolasıp kaybolmustu - buldum ki, sasirdim.

Gözlerinde garip pariltılar vardı. Susuyordu; saklayamadigi bir telâs, heyecanla elini Prense uzatti. Bana bakmadi bile. Bir şey söylemeden ayakta bekliyordum.

Prens içten, neseli bir tavirla,

- İşte geldim! dedi. Birkaç saat önce döndüm, (Natasa'nin elini saygiyla öptü.) O günden beri hiç çıkmadiniz aklımdan; hep sizi düşündüm! Her an gözlerimin önündeydünüz... Neyse, sonra bol bol konusuruz bunları! Önce sunu söyleyeyim, bakıyorum benim haylaz gelmemis daha...

Natasa kızarıp bozarak kestı sözünü Prensın :

- Kusura bakmazsanız Ivan Petroviç'e bir şey söylemek istiyorum Prens. Vanya, gel benimle... bir şey söyleyeceğim sana...

Kolumdan tutup bölmenin arkasına götürdü beni. En uzak köseye çekti,

- Vanya, diye fisildadi, affedecek misin beni?

- Bırak şimdi Natasa, ne oluyorsun! ;

- Hayır Vanya, hayır, fazlasiyla affettin beni, ama sabrin da bir sonu, bir siniri vardır. Biliyorum, bana olan sevgin hiç bir zaman sönmeyecektir, ama nankör olduğumu söyleyebilirsin bir gün; dün de önceki gün de nankörlük ettim sana; bencillik, hainlik ettim...

Birden aklamaya basladi, yüzünü göğsüme bastirdi. Yatistirmaya çalıştim onu :

- Yeter artık Natasa. Bütün gece çok hastaydım: şimdi bile zor ayakta duruyorum. Dün akşam da bugün de onun için geledim; gücendim de gelmedim sanıyorsun ama... Canım benim, sevgili dostum, içini bilmiyor muyum sanıyorsun!

Gözyaşları arasından gülümsedi, elimi bütün gücüyle sikarak,

- İyi öyleyse... dedi, demek her zamanki gibi affettin. Gerisini sonraya bırakalım. Anlatacak çok şeyim var sana Vanya. Şimdi içeri geçelim...

- Hemen, Natasa; gelir gelmez yalnız bıraktık o-nu...

- Neler olacak göreceksin şimdi, diye fisildadi. Her şeyi biliyorum; içime dogdu hepsi. Bütün suç onda. Bu akşam çok şey belli olacak Gidelim!

Neden söz ettiğini anlayamamistim, ama sorup öğrenecek zaman yoktu. Natasa güleç bir yüzle çıktı Prensin yanına. Odanın ortasında hâlâ sapkasi elinde duruyordu. Natasa içten bir tavirla özür diledi ondan, sapkasini aldı, bir sandalye çekti ona, üçümüz de küçük masa-ya oturduk. Prens,

- Benim haylazdan söz ediyordum, diye devam etti, ancak bir dakikacık görebildim onu o da sokakta...

kontes Zinaida Fyodorovna'ya gitmek üzere arabasına biniyordu. Çok acele ediyordu; düşünün bir kere, dört gündür ayrı olduğumuz halde arabadan inip de eve gelmedi be-nimle. Sanırım onun şimdi burada olmamasinin suçu be-- 220

nimdir Natalya Nikolayevna; oraya gitmesinden yararlanayım dedim, bugün Kontese ugrayamayacağım için bir is verdim ona. Neredeyse gelir.

Natasa, Prense bakarak içten bir tavirla,

- Bugün gelecegini söyledi size galiba? diye sordu.

Prens hayretle bakti Natasa'ya.

- Ne demek galiba? Nasıl sorabiliyorsunuz bunu? Ama anladım: kızıyorsunuz ona. Doğrusu haklisiniz, herkesten sonra gelmesi çok ayıp. Ama gene söylüyorum, bütün suç bende. Ona da kızmayın. O kadar derin düşünemez, akli bir karışık yakardadır. Savunmuyorum onu ama birtakım durumlardan ötürü bu aralık Kontesin eviyle, bazı tanidiklarımızla ilişkilerini kesmemesi, hattâ ortalarda daha sık görünmesi gerekiyor. Dizinizin dibinden ayrılmıyordur tabii; sanırım dört gündür gidip bir kimsenin hatirini sormamıştır. Yalnız bundan böyle bazı işlerim için onu sizden iki saatliğine, en çok iki saatliğine alırsam kusuruma bakmayınız. Eminim, o aksamdan bu yana Prens K. nin evine bir kerecik olsun ayak basmamıştır. Ne yazık ki sormadım ona demin!

Natasa'ya baktım. Prensi, dudaklarında yarı alaylı bir gülümsemeyle dinliyordu. Ama berikinin konuşması içten, yapmacıksızdı. Görünüşte kustu etmeye imkân yoktu ondan.

Natasa, kendisi için son derece olagan bir şeyden söz ediyormuş gibi sakin,

- Onun siz gittiniz gideli bana hiç ugramadığından gerçekten haberiniz yok mu? diye sordu.

Prens büyük bir hayretle,

- Nasıl? dedi. Hiç mi ugramadı? Ne diyorsunuz!

- Sali aksami geç vakit gelmisticiniz bana; devrisi sabah ugradı, yarım saat kalıp gitti. O günden beri de hiç görmedim onu.

Prensin saskinligi gittikçe artiyordu.

- Olur şey değil! Oysa ben, yaninizdan ayrılmayacağını sanıyordum. Kusura bakmayın ama çok tuhaf bir durum bu... inanılacak gibi değil.

- Ama gerçek... Çok yazık, ben de sizi bekliyor, o-nun nerede olduğunu sizden öğrenebileceğimi sanıyordum.

- Hay Allah! Neredeyse gelir! Doğrusu, sözleriniz çok şaşırttı beni, öyle ki... ne yalan söyleyeyim, ondan her şeyi beklerdim, ama bunu... bu kadarını aklımın u-cundan geçirmezdim!

- Ne kadar da sastınız öyle! Oysa ben sasmak söyle dursun, bunun böyle olacağını önceden bildiginizi sanıyordum.

- Biliyor muydum? Ben mi? Ama inanin, Natalya Nikolayevna, ancak bir dakika gördüm onu, hiç kimseye de bir şey sormadım. Bana inanmıyor gibi bir tavır takinmanız çok şaşırttı teni.

Bir bana bir Natasa'ya bakarak konuşuyordu. Natasa kesti sözünü :

- Allah saklasın... dogruyu söylediginize bütün kalbimle inanıyorum.

Prensin gözlerinin içine bakarak öyle bir gülümsedi ki, adam ürperdi, bozuldu.

- Açık söyleyin, dedi.

- Açık söyleyecek bir şey yok ki. Zaten açık konuşuyorum. Oglunuzun ne kadar havai, unutkan olduğunu bilirsiniz. Tamamen serbest bırakılınca kapıverdi.

- Ama böyle kapılmak olmaz, bunda bir iş var. Gelince anlaşılar durum. Ama beni en çok şaşırtan, burada bulunmadığım halde, bir suçum olduğuna inanır gibi bir tavır takinmanızdır. Görüyorum ki çok kızıyorsunuz ona Natalya Nikolayevna... anlıyorum sizi! Haklisiniz...

Yüzünde sinirli bir gülümsemeyle bana döndü :- 222 _

- Benim de var kabahatim, hemen gelmemeliydim buraya, öyle değil mi?

Natasa'nın yüzü kızardı. Prens ağırbaşlı bir tavırla devani ediyordu :

- Birakin sözümü bitireyim Natalya Nikolayevna, kabul ediyorum, suçluyum,ama yalnız su yünden: tanışmamızın hemen devrisi günü gittim; yaradilisınızda sezinledigim kuskuculugunuz benim üzerime olan düşüncelerinizi, birtakım olayların da yardımıyla, degistirdi... Gitmeseydim daha yakından tanırdınız beni; Alyosa da gemi aziya alamazdı. Gelince ona neler söyleyeceğimi göreceksiniz,

- Yani benden bıkmaları için çalışacaksınız... Sizin gibi zeki bir insanın, böyle bir hareketin bana faydası olacağını içtenlikle düşünmesine imkân yoktur.

- Onun sizden bıkmalarını istediğimi mi ima ediyorsunuz? Ama hakaret ediyorsunuz bana Natalya Nikolayevna.

- Kimle konusursam konusayım, elimden geldigince az imâli söz kullanırım; belki bugün siz de anlarsınız bunu. Hakaret etmek istemiyorum size; hem ne diye kalkısayım böyle bir seye, nasıl olsa ne dersem diyeyim alınmazsınız sözlerimden. Bundan hiç kuskum yok, karsilikli ilişkilerimizi anlıyorum çünkü: ciddiye almış olamazsınız bu ilişkileri, değil mi? Ama sizi gerçekten gücendir-diysen - ev sahipliği görevimi yerine getirmek için... - hemen özür dilemeye hazırım.

Gerçi Natasa, dudaklarında alaycı bir gülümsemeyle söylüyordu bunları, ama onu o andaki kadar heyecanlı, sinirli hiç görmemiştim. Son üç gündür ne isticaplar çektiğini ancak şimdi anlıyordum. Her şeyi bildiği, anladığı üzerine söylediği esrarlı sözler korkutuyordu beni; Prensle ilgiydi söyledikleri. Düşüncelerini degistirmiş, onu bir düşman olarak görüyordu karsisinda, belliy-

di bu. Alyosa'nin kendini geri çekmesinde Prens'in parmağı olduğundan kuskulanıyordu; belki de bazı şeyler biliyordu. Birden parlamalarından korkuyordum. Natasa açıktan açığa alay ediyordu... Aralarındaki ilişkileri Prens'in ciddiye almış olamayacağı, ev sahibi olarak özür dilemeye hazır olduğu üzerine söylediği son sözlerindeki ve bu aksam ona açık konuştüğünü göstereceğine dair verdiği tehdit dolu vaatteki açık alayı Prens hissetmemiş olamazdı. Yüzü degismisti, ama tutuyordu kendini. Natasa'nin söylediklerindeki gizli anlamları farketmemiş gibi davrandı, sakayla geçistirdi. Gülerek,

- Özür mü dileyeceksiniz, dedi, Tanrı korusun! Böyle bir şeyi aklımın ucundan geçirmedim. Zaten kadınların benden özür dilemelerini istemek âdetim değildir. İlk görüşmemizde nasıl bir insan olduğumu az çok anlatmıştım size; bu yüzden, şimdi söyleyeceklerim gücendirmeyecek-tir sizi sanırım - zaten kadınlar için genel olarak söyleyeceğim bunu.

Gülümseyerek bana döndü,

- Sanırım siz de benim gibi düşünüyorsunuz, diye devam etti. Kadınların bir özelliğine dikkat ettim: suç üstü yakalanan bir kadın o anda özür dilemekten, suçunu kabul etmektense sonra günlerce uğrasıp gönlünüzü almayı, kendilerini affettirmeyi yegliyorlar. Bunun için, sözlerinizden alınmış olsam bile, şimdi özür dilemenizi istemezdim sizden: sonra, hatanızı anladığınız, gönlümü almak istediğiniz zaman bunu yapmanız daha isime gelir... O kadar iyi yürekli, temiz, içten bir kızsınız ki, pis-man olduğunuz zaman özür dilemeniz çok hoş olacak, hissediyorum bunu... Özür dilemeyi bırakın da şimdi, söyleyin bana: size karşı sandığınızdan daha içten davrandığımı bugün neyle ispat edebilirim size?

Natasa'nin yüzü kızardı. Bana da, Prens'in bu cevabı-224 -

binda bir hafiflik, umursamazlık, kibirli bir alay var gibi gelmişti.

Natasa Prens'in gözlerinin içine dik dik bakarak,

- Bana karşı içten olduğunuzu mu ispat etmek istiyorsunuz? diye sordu.

- Evet.

- Öyleyse su dilegimi yerine getirin.

- Getireceğime simdiden söz veriyorum.

- Alyosa'ya bugün de yarın da benden hiç söz etmeyin. Beni unuttu diye en küçük bir sitemde bulunmayın ona; azarlamayın da. Durumun farkına varmaması için aramızda hiç bir şey geçmemiş gibi davranacağım. Yaptığının farkında olmasını istiyorum. Söz veriyor

. musunuz bana?

- Elbette. İzninizle günü da söyleyeyim, böyle bir durumda sizin kadar iyi düşünen bir insan görmedim...

Hah, Alyosa geldi galiba.

Gerçekten de antrede bir gürültü olmuştı. Natasa ürperdi, bir şeye hazırlandı sanki. Prens ciddî bir tavırla oturuyor, olacakları bekliyordu. Gözleri hep Natasa'daydı. Kapi açıldı, Alyosa daldı içeri.

//

Neseden, sevinçten parlayan bir yüzle gerçekten bir dalıstı bu. Dört gündür pek mutlu olduğu, bizlere bir haber vermek için sabırsızlandığı belliydi. Yüksek sesle,

- iste geldim! dedi. Oysa en önce benim gelmem gerekirdi. Ama şimdi her şeyi öğreneceksiniz, şimdi! Demin hiç konuşmadık babacığım, o kadar çok söyleyeceğim var ki sana! -Bana döndü, - Ancak keyfi yerinde olduğu zamanlar ona sen dememe izin verir, inanın ki

baska zaman yasaktır bana bu! Hem nasıl yasaklar bunu biliyor musunuz, kendisi siz demeye baslar bana. A-ma bundan böyle keyfinin daima yerinde olmasını istiyorum, bunun için de elimden geleni yapacağım! Bu son dört gün içinde tamamen, evet tamamen degistim, her şeyi anlatacağım size. Ama sonra. Simdi önemli olanı... iste o! iste gene o! Natasa, melegim benim, merhaba canım! Natasa'nin yanına oturup elini hararetle öptü.

- Öyle özledim ki seni! Ama ne yaparsın ki gelemedim! Fırsat yoktu. Sevgilim! Biraz zayıflamışsın sanki, rengin solmuş...

Cosmus, Natasa'nin ellerini durmadan öpüyor, o güzelim gözleriyle, bakmaya doyamıyormuş gibi yüzüne bakıyordu. Natasa'nin yüzüne bir göz attım, ikimizin de aynı şeyi düşündüğümüzü anladım: suçsuzdu Alyosa. Zaten hiç bir zaman suçlu olamazdı bu saf çocuk. Damarlarındaki bütün kan basına akin etmiş gibi yüzü birden kıpkırmızı oldu Natasa'nin. Gözlerinin içi parlardı, magrur bir tavırla Prense baktı. Sogukkanlı, kısık bir sesle,

- Ama bunca zaman... nerelerdeydin? dedi.

Sık sık soluyordu. Tanrım, ne çok seviyordu bu çocuğu!

- Sana karşı suçlu gibi olduğum yanı da budur zaten; gibi de ne demek! Suçluyum tabii, ben de biliyorum bunu; bilerek geldim buraya. Katya dün de bugün de, bir kadının böylesine bir ilgisizliği affedemeyeceğini söylüyordu (sali günü burada olanları biliyor; devrisi gün hepsini anlatmıştım ona). Bahse girdik onunla; ben, bu kadının Natasa olduğunu, dünyada onun avarında belki de ancak bir kadının bulunabileceğini, bunun da Katya olduğunu söyledim; buraya gelirken kazanacağımı da biliyor-

Ezilenler - F : 15226 -

dum tabii. Senin gibi bir melek affetmeden durabilir mi. hiç ? «Gelmediyse fırsat bulamamıştır da ondan gelmemistir; yoksa bana olan sevgisi söndü demek değildir bu» benim Natasa'm böyle düşünür iste! Sana olan sevgim söner mi hiç? Olabilir mi böyle bir şey? Her an aklımda, kalbimdeydin. Ama gene de suçluyum! Her şeyi öğrendiğinde en önce sen hak vereceksin bana! Hemen anlatacağım hepsini, sizlere içimi dökmeye ihtiyacım var; zaten bunun için geldim. Yarını dakika bos zamanım oldu bugün hemen sana kosup bir kerecik öpmek istiyordum, gene fırsat olmadı: Katya çok önemli bazı işler için acele çağırttı beni. Baba, beni arabaya binerken gördüğünde ikinci kere gidiyordum Katya'ya: gene mektupla çağırmisti beni. Bu günlerde pek sık mektuplaşıyoruz. Ivan Petroviç, puslanızı ancak dün gece okuyabildim; çok haklisiniz. Ama elden ne gelir! «Yarın aksam gider, anlatırım durumu», diye düşündüm; bu aksam sana gelmek zorundaydım çünkü Natasa.

- Ne puslasi bu? diye sordu Natasa.

- Bana ugramis, evde bulamadi tabii, bir mektup birakmis, sana gelmiyorum diye güzelce haslamis.. Çok hakli. Dün oldu bu.

Natasa bana bakti. Prens,

- Sabahtan aksama kadar Katerina Fyodorovna'nin yaranda kalacak zaman bulduguna göre... diye basladi. Alyosa kesti sözünü :

- Biliyorum, biliyorum ne söyleyecegini. «Katya'da.: ne isin vardi, diyeceksin, önce buraya gelmeliydin».

Yerden göğe kadar haklisin; önce buraya gelmeliydim! Ama hayatta öyle beklenmedik olaylar vardi ki, her şeyi bir anda karmakarisik, alt - üst ederler. iste benim basima, da bu çeşit olaylar geldi. Söyledim ya size, bu dört gün içinde tamamen degistim, bambaska bir Alyosa oldum;

basimdan önemli olaylar geçmese degisir miydim bu kadar?

Natasa, Alyosa'nin heyecanina gülümseyerek,

- Hay Allah, anlatsana neler geldi basina! Meraktan çatlayacagiz! dedi.

Aslında pek gülünç bir hali vardi Alyosa'nin: Çabuk çabuk konusuyor, sözcükler birbiri ardindan düzensiz, bir gürültü gibi dökülüyordu agzindan. Konusmak, durmadan konusmak, anlatmak istiyordu. Ama anlatirken Natasa'nin elini de birakmiyor, öpmeye doyamiyormus gibi ikide bir dudaklarina götürüyordu...

- Önemli olan da basima gelenler zaten, diye devani etti. Ah dostlarim! Neler gördüm, neler yaptim, kimlerle tanistim bilseniz! Önce Katya'dan söz edeyim size: Bulunmaz bir kizdir o! Simdiye kadar hiç mi hiç tanimiyor-

musum onu! Natasa, hatirliyor musun sali günü ne heyecanla söz etmistim sana ondan; düşün ki o zaman bile tanimiyormusum onu iyice! Son âna kadar gizledi benden nasil bir insan oldugunu. Ama artik biliyoruz, taniyoruz birbirimizi. Senli benli konusuyoruz. Ama bastan başlayayim: Ah Natasa, burada olanlari çarsamba günü ona anlattigim zaman senin için söylediklerini duymaliydin bir!.. Simdi hatirladim: Çarsamba sabahi sana geldigimde ne budalaca hareket ettim! Sevinçle karsiladin beni, degisen durumumuzun verdigi mutluluktan gözlerinin içi gülüyordu; uzun uzun konusmak istiyordun benimle; bir yönden üzgün oldugun halde gülmek geliyordu içinden. Ben de kasildikça kasiliyordum! Ah ne aptalim! Budala! Yakinda bir koca, ciddi bir aile reisi olacağim diye kendimi agirdan salmak istiyordum... ama kime yapıyordum bunu... sana!

Ah, kim bilir ne alay ettin benimle o zaman! Hakettim dogrusu!

Prens söze karismadan oturuyor, alayli bir gülümsemeyle Alyosa'ya bakiyordu. Oglunun böylesine gülünç bir duruma düşmesine seviniyordu sanki. O aksam hep onun hareketlerini izledim; sonunda, her ne kadar oglunu çok sevdiğini söylüyorlarsa da, aslında onu hiç sevmediği sanisina vardim.

Alyosa durmadan anlatiyordu:

- Senden ayrildiktan sonra Katya'ya gittim. Ancak o sabah birbirimizi iyice tanidigimizi söylemistim sanirim.

Çok tuhaf oldu bu... Nasil oldugunu hatirlamiyorum bile... Birkaç heyecanlı söz, gizlenmeyen birkaç duygu, açıkça söylenen birkaç düşünce ömrümüzün sonuna kadar bagladi bizi. Tanimalisin onu Natasa! Seni nasil anlatti bana, davranislarini nasil yorumladi bilemezsin! Benim için ne degerli bir insan oldugunu açıkladi!

Sonra kendi düşüncelerini, dünya görüşünü anlatti. Öylesine agirbasli, duygulu bir kiz ki! Görevlerimizden, insanliga hizmet etmenin borcumuz oldugundan söz etti. Konusmaya dalmisiz, bes alti saat geçmiş aradan. Sonunda ölünceye kadar dost olarak kalacagimiza, daima beraber çalışacagimiza ant içtik.

Prens hayretle,

- Neye çalışacaksınız? diye sordu. Alyosa magrur bir tavirle karsilik verdi:

- Çok degistim ben, baba, bütün bunlari seni sasirtmasi olagandir; bendeki bu degisikligi yadigayacagini biliyordum zaten. Hepiniz törelere, katilasmis birtakim kurallara siki siki bagli insanlarsiniz; yeni, çiçeği

burnunda her şeyi kuskuyla, alayla, tepkiyle karsiliyorsunuz. Ama üç dört gün önce tanidigin Alyosa degilim artik ben. Degistim! Dünyada herkesin gözünün içine cesaretle bakabiliyorum. Dogru olduguna inandigim düşüncemi sonuna kadar savunmaktan yilmam; böyle olduktan sonra dürüst bir insan sayilirini. Bu da yeter bana. Ne dersenez deyin, kendimden eminim ben.

Prens alayli alayli,

- Yaa! dedi.

Natasa endiseyle bizleri süzüyordu. Alyosa için korktuğu belliydi. Konusurken heyecanlanmasının iyi sonuç vermedigim bilirdi. Bizlerin, özellikle babasının yanında Alyosanin küçük düşmesini istemiyordu.

- Neler söylüyorsun Alyosa! dedi. Felsefe yapmaya basladin; birisi öğretti sana bunlari galiba... anlatmana devam etsen daha iyi olur.

Alyosa,

- Anlatiyorum ya! diye haykirdi. Dinle: Katya'nin iki uzak akrabasi var; kuzenleri mi ne oluyor... birinin adi Levinka, ötekininki Borinka... biri üniversitede okuyor, öteki de öyle bir delikanli iste, Katya görüşüyor onlarla; ikisi de çok iyi insanlar! Kontesin yanina hiç ugra-miyorlar. Katya'yla kisinin görevleri ve öteki seyler üzerine konusmamizdan sonra onlardan söz etti bana, tanismam için bir mektup verdi; evlerine kostum. Hemen o aksam can-ciger arkadas olduk. On iki kisi toplanmisti orada: Üniversite öğrencileri, subaylar, sanatçilar; bir de yazar vardi... hepsi taniyorlar sizi Ivan Petroviç, yani yaptirlarinizi okumuslar, gelecekte çok sey bekliyorlar sizden. Öyle dediler. Ahbap oldugumuzu söyledim, sizi onlara tanistirmaya söz verdim. Hepsi kardeşçe karsiladilar beni, bagirlarina bastilar. Önce, yakinda evlenecegimi söyledim onlara; evli barkli bir insanimsim gibi davrandilar bana. Taa tepede, besinci katta oturuyorlar. Sik sik, özellikle sali günleri Levinka'yla Borinka'nin evinde toplaniyorlar. Aydin düşünceli gençler hepsi de; insanligi çok seviyorlar. Toplumumuzun durumundan, geleceğinden, bilimlerden, edebiyattan söz ettik. Öylesine hos, içten konusuyorduk ki... Bir lise öğrencisi de geliyor oraya. Birbirlerine öyle iyi davraniyorlar ki! Böylesini hiç görmedim simdiye kadar! Zaten nereye gittim, ne gördüm ki! Yalniz sen böyle seylerden biraz söz ederdin bana Natasa. Ah Natasa, muhakkak tanismalisin sen onlarla; Katya230 - tanisiyor. Ondan heyecanla söz ediyorlar; Katya Levin-ka'yla Borinka'ya, servetini istedigini kullanacak yasa gelir gelmez önce, toplum yararina bir milyon ruble bagislayacagini söyledi. Prens,

- Tabii bu bir milyonu Levinka'yla Borinka'nin toplulugu gerekli yerlere harcayacaklar, degil mi? diye sordu.

Alyosa heyecanla bagirdi :

- Hayir, hayir; ayip böyle konusman baba! Ne düşündüğünü tahmin ediyorum! Bu bir milyonun nasıl kullanilacagi konusu görüşülüp karara baglandi bile. Önce eğitim konusu ele alinacak...

Prens, dudaklarinda hep o alayli gülümsemesi, - Evet, dedi, gerçekten hiç tanimiyormusum Katerina Fyodorovna'yi. Çok sey beklerdim ondan, ama bu kadarini...

Alyosa babasının sözünü kesti:

- Beklemezdin! Neyini yadigadin bu kadar? Alistiginiz dünya görüşünden biraz ayrilmasini mi? Bir milyon rublenin bagislanmasi mi seni bu kadar sasirtan? Öyle mi? Ya baskasinin sirtindan geçinmek istemiyorsa Katya? Bu milyonlari yemek baskasinin sirtindan geçinmektir. Çünkü (yeni öğrendim bunu). Yurduna faydali olmak, topluma gücünün yettigince bir seyler vermek istiyor. Topluma bir seyler vermenin iyiliklerinden bir zaman sizler de söz ederdiniz; ama bu bir seyler milyon olunca is degisiyor, degil mi? Öyleyse, o kadar inandigim sagduyu neye dayaniyor? Niçin öyle bakiyorsun bana baba? Karsinda bir soytari, budala var sanki! Budala olsam ne çıkar! Bu konuda Katya'nin ne söyledigini bir duymaliydin Natasa: «Önemli olan akıl degil, onu güden yaradilis, yürek, soylu duygular, bilgidir». Budalalik üzerine Bezmigin'in çok hos bir sözü var. Bezmigin Levinka'yla

Borinka'nin bir tanidigidir; dogrusu, kafasi çalisan, zeki bir genç! Dün söz arasinda söyle dedi: «Budala oldugunu anlayan bir insan budalaliktan kurtulmustur artik!» Ne dogru, degil mi! Sik sik böyle anlamlı sözler söyler. Her sözünde derin bir anlam vardir.

- Gerçekten de çok dogru! dedi Prens.

- Hep alayindasin isin. Ama senden de, senin o sosyete kibarlarinin hiç birinden de böyle bir söz duymadim simdiye kadar. Sosyete herkes saklar bu çeşit düşüncelerini; suya sabuna dokunmak istemezler! Hepsi de kendilerini eskiden beri süregelen birtakim düşüncelere, kalıplara uydurmak çabasindadirlar. Oysa düşüncelerimizi bu denli zorlamak hiç de iyi degildir. Bir de hayalci derler bize! Dün bana söylediklerini dinleseydin bir...

Natasa,

- Neler düşünüyor, nelerden söz ediyorsunuz bakalım? dedi. Biraz açıklasana Alyosa, söylediklerinden buraya kadar hiç bir sey anlamadim.

- Kisiyi basariya, iyilige, sevgiye götüren her seyden söz ediyoruz. Günümüzün sorunlarından açtigimizda kendiliginden oraya geliyor söz. Basindan, yeni devrimlerden, insanlik sevgisinden, toplum için çalışanlardan söz ediyor, bunlar üzerinde konusuyor, okuyoruz. Kendi aramızda içten olmaya, düşüncelerimizi hiç "çekinmeden birbirimize açmaya yemin ettik. Amaca ulasmanin tek yolu içtenliktir. Özellikle Bezmigin ugrasiyor bunun için.. Katya'ya anlattim, o da hak verdi onun bu çabasina. Bezmigin'in önderliginde, ömrümüzün sonuna kadar dürüst olacagimizda, bizim için ne söylerlerse, ne düşünürlerse umursamadan, heyecanimizdan, tutkularimizdan, hatalarimizdan utanmadan dogru bildigimiz yolda yürüyecegimize ant içtik. Baskalarinin seni saymasini istiyorsan önce kendini say; yalniz bu, kendi kendini sayman, baskalarinin seni saymasına yetecektir. Bezmigin söylüyor bu-

nü; Katya da aynı düşünceyi paylaşıyor. Simdilik toplanıyoruz, herkes kişisel düşüncelerini anlatıyor, kendini topluluğa tanıtıyor... Prens endişeyle,

- Saçma! diye bağırıyor. Bu Bezmigin de kim oluyor? Hayır, en kısa zamanda önüne geçilmeli bunun...
- Neyin ? dedi Alyosa. Ben de bunları senin yanında ne diye anlatıyorum biliyor musun baba? Çünkü seni de grubumuza almak istiyorum. Söz verdim onlara. Gülüyorsun, biliyordum zaten güleceğini! Ama sonuna kadar dinle söyleyeceklerimi! İyi yüreklisin, soylu bir ruhun var, anlayacaksın onları. Tanımıyorsun bu gençleri, hiç görmedin onları, dinlemedin. Tatalım ki her şeylerini biliyorsun, bilmediğin yoktur çünkü; ama görmedin onları, aralarına katılmadın, bu yüzden düşüncelerinde yanılabilirsin! Gerçeği bildiğini sanıyorsun, o kadar! Evet, karış aralarına, dinle onları, o zaman senin de bizden olacağına inanıyorum! Seni öylesine bağlandığın çevrede mahvolmaktan, zararlı düşüncelerinden kurtarmak için elimden gelen her şeyi yapmaya kararlıyım.

Prens, alaylı bir gülümsemeyle dinliyordu. Bakışla-, rında nefret vardı. Natasa gizleyemediği bir tiksintiyle bakıyordu ona. Prens de farketmişti bunu, ama farkında değilmiş gibi davranıyordu. Alyosa sözünü bitirince Prens kahkahayla gülmeye başladı. Hattâ katiliyormuş gibi sandalyenin arkasına birakti kendini. Ama bu kah-kahalar yapmacıktı. Oglunu daha bir küçük düşürmek için böyle güldüğü belliydi. Alyosa gerçekten kırılmıştı; yüzünü derin bir hüznün kapladı. Ama babasının nesesinin geçmesini sabırla bekliyordu. İçli bir sesle,

- Baba, dedi, niçin alay ediyorsun benimle? Açık yüreklilikle geldim sana. Söylediklerimin saçma olduğu kanisındaysan alay edeceğine aydınlat beni. Hem alay edecek ne var ortada? Soylu, iyi duygular edinmem mi?

Yanılsam, yanlış yolda bulunsam, birkaç kere söylediğin gibi bir aptal olsam da içtenim ya... Yanılmak onursuzluk demek değildir. Yüce düşünceleri seviyorum. Varsın yanlış olsunlar, ama özerleri kutsaldır. Dedim sana, sen de çevrendeki bütün kibarlar da beni gerçeğe götüreceksin, pesinden sürükleyecek böyle bir şey söylemediniz bana. Yalanla onların dediklerini, daha güzel şeyler söyle bana, senin pesinden geleyim, ama alay etme benimle, çok üzülüyorum çünkü.

Alyosa pek içten, ağır baslı bir tavırla konuşuyordu. Natasa ilgiyle bakıyordu ona. Prens hayretle dinledi, Alyosa sözünü bitirdiğinde tavrım birden değişti.

- Kalbini kırmak istemedim yavrum, dedi, yanlış anladın beni, oysa acıyorum sana. Hayatta önemli bir adım atmak üzeresin, bu çeşit çocuklukları bırakmalısın artık. Benim düşüncemi sorarsan böyledir. Elimde olmadan güldüm, yoksa seninle alay etmek değildi amacım.

Alyosa son derece üzgün, devam ediyordu:

- Niçin öyle geldi bana? Niçin uzun zamandan beri bana bir babanın oğluna baktığı gibi değil de düşmanca, soğuk bir alayla bakıyormuşsun gibime geliyor hep? Niçin senin yerinde olsam oğlumla, senin benimle su anda ettiğin gibi onu küçük düşürecek biçimde alay etmezdim diye geçiyor içimden? Bak, açık konuşalım, aramızda anlaşılmayan bir şey kalmamış. Gerçeği olduğu gibi söylemek istiyorum: Odaya girer girmez aranızda soğuk bir havanın estigini anladım; burada böyle bulacağımı hiç sanmıyordum sizi. Yanılıyor muyum? Yanılmıyorsam, herkes duygularını anlatsa daha iyi olmaz mı? Açık yüreklilik çok belâyı defeder!

Prens,

- Devam et Alyosa, devam et! dedi. önerdiğin çok iyi bir şey.

Natasa'ya bakarak ekledi:234 -

- Önce bundan başlamamız gerekiyordu belki de.

Alyosa,

- Tamamen açık konuşacağım için kızma bana. Sen istiyorsun bunu, kendin söyledin. Dinle. Natasa'yla evlenmeme razı oldun; bu mutluluğu bağışladın bize, alçakgönüllülük ettin. Bu soylu davranışım hepimiz sevgiyle karşıladık. Peki niçin gizli bir haz duyarak durmadan, gülünç bir çocuk olduğumu, koca olamayacağımı ima ediyorsun bana? Sonra, Natasa'nın gözünde beni küçük düşürmeye, bir paralık etmeye çalışıyorsun sanki. Benim gülünç bir yanımi baskalarına göstermeyi basardığın zamanlar pek -seviniyorsun; eskiden beri de şimdi de böyle bu. Nedense bizlere evlenmemizin pek gülünç, anlamsız, budalaca bir şey olduğunu, birbirimizin esi olmadığımızı ispat etmeye çalışıyor bir halin var. Doğrusu, evleneceğimize inanmıyorsun sanki; bir saka, eglenceli bir oyun, bir komedi olarak görüyor gibisin bunu... Sadece bugünkü sözlerin üzerine söylemiyorum bunları. Sali gecesi eve döndüğümde beni sasırtan, hattâ üzen çok tuhaf sözler duydum senden. Çarsamba günü giderken de, simdiki durumumuz ü--zerine birkaç imali söz kullandın; ondan söz ettin. Gerçi saygısızca, onu küçük düşürücü bir söz edis değildi bu, ama gene de öyle konuşmam istemezdim; biraz hafif, önemsemez, soğuk bir ifaden vardı... Anlatamam bunu, ama yüregim sezinliyor... Yanıldığımı söyle bana. Beni de... onu da inandır buna, içimiz rahat etsin; onu da üzün çünkü. Odaya girer girmez yüzlerinizden anladım...

Alyosa cosmos, kararlı bir tavırla konuşuyordu. Natasa, gözlerinde gurur parıltıları, yüzü kıpkırmızı, heyecanlı dinliyordu; Alyosa konuşurken kendi kendine üç kere «Evet, doğru!» diye mirıldanmıştı. Prens yüzünü eksitti,

- Sana neler söyledigimi su anda hatırlayamam ta-bî, yavrum, dedi; ama sözlerimi böyle anlayan çok tu-

haf. Yanıldığını ispat etmek için ne istersen yapmaya hazırım. Şimdi gülmeme gelince, bunda da anlaşılmayacak bir yan yok. Sunu söyleyeyim ki, acımı gizlemek için isi sakaya bogmaya çalışıyordum. Yakında evleneceğini düşündükçe bir tuhaf oluyorum; anlamsız, kusura bakma ama gülünç bir şey geliyor bana bu. Güldüm diye sitem ediyorsun bana, oysa sendin gülmeme sebep olan. Bende de var kabahat: Belki son zamanlarda yeterince ilgilenemedim seninle; bu yüzden marifetlerini ancak şimdi öğreniyorum... Natalya Nikolayevna'yla kuracağınız yuvanın geleceğini düşündükçe ürperiyorum şimdi: Acele ettim, yaradılışlarınızın birbirine hiç uymadığını geç anladım. Her çeşit sevgi söner zamanla, ama yaradılışlar arasındaki uyumsuzluk devam eder. Geleceğini bırak, yalnız sunu düşün yeter sana: Gerçekten dürüst bir insansan, yanında Natalya Nikolayevna'yi da uçuruma sürüklemesin! İnsan sevgisinden, soylu inançlardan, tanistığın iyi insanlardan uzun uzun söz ettin; şimdi de sor bakalım Ivan Petroviç'e; demin su iğrenç merdivenden dördüncü kata çıktığımızda kapının önünde, düşüp kolumuzu bacagımızı kirmadığımıza şükrettikten sonra ne söyledim ona, öğren! Biliyor musun su anda ne düşünüyorum? Natalya Nikolayevna'yi bu kadar seviyorsun da onun böyle bir mezbelelikte oturmasına gönlün nasıl razı oluyor, sasiyorum! Elinde imkân yoksa, üzerine aldığın sorumlulukların altından kalkamayacaksan evlenmeye de, üzerine her hangi bir sorumluluk almaya da hakkın olmadığını anlayan gerekirdi. Sadece sevgi yetmez her şeye. Kisi kendi yaratır sevgiyi. Sense söyle düşünüyorsun: «İstirap da çeksen yanımda ol yeter»... ama bencil bir düşüncedir bu! Bir yanda insanlığa beslenen yüce sevgiden söz etmek, toplumsal sorunlarla yakından ilgilenmek; öte yanda sevginin kuyusunu kazmak... akıl almaz bir şey bu! Sözümü kesmeyin Natasa Nikolayevna, birakin bitireyim.

söyleyeceklerimi; içim kan ağlıyor, hem bu benim babalık görevimdir. Alyosa, son günlerde kendini yüce, güzel, dürüst duygulara kaptırdığını söyledin; benim çevremde bu çeşit tutkular yok, her şey kuru, kupkuru diye sitem ettin bana. Bak hele: Yüce, güzel duygulara kapılmak; arkasından, salı günü burada olanlardan sonra, senin için dünyada en değerli varlık olması gereken insani dört gün arayıp sormamak! Katerina Fyodorovna'yla, Natalya Nikolayevna'nın seni her suçunu affedecek kadar sevdiği üzerine bahse girdiğini de itiraf ettin. Peki ama ondan böylesine bir sevgi beklemeye, üstelik böyle bir bahse girmeye ne hakkın var? Bu dört gün içinde Natalya Nikolayevna'nın aklına ne kötü şeylerin gelmesine sebep olduğunu düşündün mü hiç ? Yoksa, yeni birtakim düşüncelere kapılman en önemli sorumluluğunu unutmak hakkını mı kazandırdı sana? Sözümü tutmadığım için bağışlayın beni Natalya Nikolayevna. Ama bu is verdığım sözden önemlidir: Sirasi gelince siz de anlayacaksınız bunu... Alyosa, buraya geldimde Natalya Nikolayevna'yi istiraplar içinde kıvrandır bulduğumu biliyor musun? Hayatındanki en mutlu günleri olması gereken bu dört günü ona zehir ettigin yüzündeki derin istirap ifadesinden belliydi. Bir yanda böyle davranışların, öte yanda bir sürü lâf... haksız mıyım? Kendin tepeden tırnaga suçluyken beni nasıl suçlayabiliyorsun ? Prens magrur bir tavırla bitirdi sözünü. Konusmasını pek beğenmisti. Alyosa, Natasa'nın istirap çektiğini duyunca acı bir kederle baktı ona. Ama Natasa vermisti kararını.

- Bırak Alyosa, dedi, üzülme, senden çok daha suçlu olanlar var. Otur da babana söyleyeceklerimi dinle. Bu is bitmeli artık!

Prens atıldı:

- Rica ederim konusun Natalya Nikolayevna! İki

saattir birtakim esrarlı sözler dinliyorum. Can sıkılmaya başladı artık; doğrusunu söyleyeyim, böyle karsılanmayı beklemiyordum burada.

- Olabilir; çünkü güzel sözlerinizle gözlerimizi boyayarak gizli niyetlerinizi sezinlememize engel olabileceğinizi umuyordunuz. Neyi açıklayayım size? Zaten her şeyi biliyorsunuz. Alyosa haklıdır. Bizi ayırmak istiyorsunuz. O akşamdan sonra burada olacakları ezberliyorsunuz. Bana da evlenmemize de ciddi gözle bakmadığınızı söyledim size saten. Alay ediyorsunuz bizimle, oynuyorsunuz; gizli niyetleriniz var. Ne yapmak istediğiniz ortada. Alyosa evlilik isimizi eğlenceli bir oyun olarak gördüğünüzü söylerken haklıydı. Oğlunuzu azarlayacağınıza kutlamanız gerekirdi; çünkü bilmeyerek tani sizin istediğinizi - belki daha bile çoğunu - yaptı.

Saskinlikten donup kalmıştım. Bu akşam bir patırdı kopacağı içime dogmustu zaten. Ama Natasa'nın bu denli açık konuşması, tavırlardaki gizlemediği küçümseme çok şaşırtmıştı beni. «Gerçekten bir şeyler biliyordu demek, diye düşünüyordum, dananın kuyrugunu koparmayı koymuştı aklına. Yüzüne kargı haykırarak için belki de sabırsızlıkla bekliyordu Prensi».

Prensin rengi uçmuştu. Alyosa'nın yüzünde saf bir korku, acı bir bekleyiş vardı. Prens,

- Ne söyledığının farkında misiniz siz! diye bağırırdı. Agzınızdan çıkani kulagınız duysun... bir şey anlamadım söylediklerinizden.

Natasa,

- Yaa! dedi. İki sözcükten anlamadınız demek! Alyosa da ben de - bu konuda hiç konuşmadığımız, hattâ görüşmediğimiz halde - evet o da ben de bir anlamısız sizi! Bizimle iğrenç, asagilik bir oyun oynadığının o

da farkına varmış! Sizi seven, size bütün varlığıyla inanan Alyosa varmış bunun farkına! Ona karşı biraz daha dik-□ _ 238 -

katli, biraz daha kurnazca davranmayı gerekli görmediniz; anlayamayacağını sandınız. Ama hassas, ince, çabuk etkilenen bir yüregi vardır onun; söylediği gibi, sözleriniz, tavırlarımız içinde yer etti...

Prens, beni tanık tutuyormuş gibi, son derece sakin bir tavırla bana döndü. Pek sinirli, öfkeli olduğu belliydi,

- Hiç bir şey, hiç bir şey anlamıyorum! dedi. Sonra Natasa'ya döndü:

- Kuskucu bir insansınız siz; sinirleriniz de bozuk... Aslında, Katerina Fyodorovna'yi kiskaniyorsunuz; bu yüzden herkesi, en basta da beni... suçluyorsunuz; izninizle sunu söyleyeyim ki, çok tuhaf bir insansınız... Bu çeşit olaylara alışıksınız değilimdir; oğlumun geleceği söz konusu olmasaydı bir dakika kalmazdım burada... Gene de durumu açıklamamızı bekliyorum.

- Her şeyi bildiğiniz halde, iki sözcükle yaptığım açıklamayı anlamamakta diretiyorsunuz demek! Daha açık konuşmamı mı istiyorsunuz?

- Evet.

Natasa, gözleri öfkeden parlayarak,

- Pekâlâ, diye bağırды, dinleyin öyleyse, her şeyi, her şeyi anlatacağım!

m

Natasa ayaga kalkmış - heyecandan farkında değildi bunun - öyle konuşuyordu. Prens önce oturduğu yerden dinliyordu, sonra o da ayaga kalktı. Durum fazlasıyla ciddileşmişti. Natasa,

- Sali günü söylediklerinizi hatırlayın, diye devam etti. Paraya, yükselmeye, sosyete'de önemli bir yere ihtiy-

yacınız olduğunu söylüyordunuz; hatırlıyor musunuz?

- Hatırlıyorum.

- Paraları cebeye indirmek, kaçırdığınız imkânları tekrar elde edebilmek için sali günü buraya geldiniz; emellerinize erismekte size yardımcı olacağım düşünerek bu evlenme işini attınız ortaya.

- Natasa! diye bağırды, sözlerine dikkat et! Prens, gururu çok incinmiş bir tavırla,

- Para! Imkân! diye mirıldandı.

Alyosa üzüntü'den bitmiş, bir şey anlamadan öyle bakıyordu. Natasaya iyice sinirlenmişti.

- Hayır, hayır, kesmeyin sözümü, dedi, hepsini söyleyeceğime yemin ettim. Kendiniz de biliyorsunuzdur, Alyosa dinlemiyordu sözünüzü. Onu benden geri çekmek için tam altı ay uğraştınız. Bir türlü boyun eğmiyordu. Birden artık samanın kalmadığının farkına vardınız. Oğlunuzu serbest bırakırsanız Katerina Fyodorovna'yi da, paraları da - özellikle paraları... üç milyonluk drachma vardı ortada - kaçıracaktınız. Tek kurtuluş umudunuz kalmıştı: Alyosa, onun için seçtiğiniz kızı severse belki de uzaklaşırdı benden...

Alyosa elem dolu bir sesle,

- Natasa, Natasa! diye bağırды. Neler söylüyorsunuz! Natasa, Alyosa'nın bağırmasına bakmadan devam ediyordu:

- Düşündüğünüz gibi yaptınız, ama o da bir sonuç vermedi! Ben olmasam her şey düzelecekti! Size umut veren bir durum daha vardı: Tecrübeli, kurnaz bir insan olduğunuz için, Alyosa'nın bazan benden bıkar gibi olduğunu farketmistediniz. Öyle ya, kimi zaman bana karşı pek ilgisiz olduğu, dört beş gün yanıma ugramadığı gözünüzden kaçmış olamaz. Belki iyice sığır da bırakır diye umutlanıyordunuz; Alyosa'nın sali günü âni hareketi iyice sasırttı sizi. Ne yapacaktınız şimdi!..

Prens,

- Bir dakika, diye haykırdı, tam tersine, bu olay... Natasa sert bir sesle kesti Prens'in sözünü:

- O akşam «Simdi ne yapayım ben?» diye düşündünüz, söyle karar verdiniz: Oğlunuzun benimle evlenmesine - tabii gerçekten değil, onu yatıstırmak için sözde - razı olacaktınız. Düşünü istediğiniz kadar uzak bir tarihe atabilirdiniz; öte yandan, yeni ask filizlenmeye başlamıştı; farkındaydınız bunun. İşte bütün plânınızı bu yeni ask üzerine kurmuştunuz.

Prens kendi kendine konuşuyormuş gibi,

- Romanlar, hep su romanlar, diye mirıldandı; yalnızlık, hayale düşkünlük, roman okumak...

Natasa, Prens'in söylediğini duymadan, onun ne dedigine dikkat bile etmeden, gittikçe heyecanlanarak,

- Evet, bütün plânınızı bu yeni ask üzerine kurmuş-" tunuz, diye tekrar etti. Hem bu askın sizi başarıya ulaştırma şansı da çoktu! Çünkü Alyosa Katerina Fyodorovna'ya taa bastan, onun ne denli iyi bir kız olduğunu henüz bilmezken tutulmuştu! Alyosa o gece bu kızı onu sevemeyeceğini, çünkü görevi, baska birisine olan sevgisi bunu ona yasakladığını açıklayınca kız öylesine soylu davranıyor; ona da, sevdiği erkeği elinden alan kadına da öylesine içten bir ilgi gösteriyor, onları öylesine yürekten affediyor ki genç kızı zaten begenen Alyosa onun ruh güzelliği karşısında büyüleniyor!.. Buraya gelince hep Katerina Fyodorovna'dan söz etti. Devrisi gün bu soylu kızı - hiç değilse minnet duygusundan - tekrar görmek için önüne geçilmez bir istek duyacaktı elbette. Hem ne diye gitmesindi oraya? Öyle ya, eski sevgilisinin üzüntüsü geçmişti nasıl olsa, onun için kesin karar verilmişti, ömrünün sonuna kadar beraber olacaktı; bir dakikacık da...

Natasa bu bir dakikacığı kiskanacak kadar nankör müydü ? Bu bir dakikadan sonra hiç farkında olmadan bir gün

aldi Natasa'dan, sonra bir gün daha, bir daha... Bu dört gün içinde kizin bilmediği yanlarını öğrendi: Temiz, duygulu, bir çocuk kadar içtendi; huylan da o kadar uyusuyordu ki... Dost, kardeş olacaklarına yemin ediyorlar. Ölüncüye kadar ayrılmayacaklarına söz veriyorlar birbirine. Bes altı saat süren bir konuşmanın» sonucunda yepyeni duygular tadıyor Alyosa'nın ruhu, yüreği heyecanla doluyor... Bunları bildiğiniz için «bir zaman gelecek eski askını bu yeni duygularıyla karşılaştıracaktır, diye düşünüyordunuz; eski sevgiliyle aralarındaki ilişkilerin çekici bir yanı kalmamıştır artık onun için; kız hep surat asıyor, bir şeyler yapmasını istiyor; kiskaniyor, sitem ediyor; ağlıyor... Arada bir yüzüne gülse, sakalassa bile, karsısındaki bir çocukmuş gibi yapıyor bunu... Bıkmaya başladı artık, kanıksadı...»

Gözyaşları bosaldı birden, boğazında bir şey düğümlenmiş gibi sustu; ama toparladı kendini:

- Sonra mi ne oldu? Her şeyi zamana bıraktınız; nasıl olsa hemen evlenmeyecektik; daha çok zamanınız vardı, her şey değişebilirdi... Bir yandan imalarınızla bir yandan da telkinlerinizle amacınıza erismeye çalışacaktınız... İftiralarınızla su can sıkıcı Natasa'yı küçük düşürebilirdiniz... sonucun ne olacağı bilinmezdi, ama zafer sizindi! Alyosa! Suçlama beni canım! Askını anlamadığımı, değerini bilmediğimi söyleme. Su anda bile beni sevdiğini, sözlerimi belki de anlamadığını biliyorum. Böyle konuşmakla çok çok kötü yaptığımı da farkındayım. Bunların hepsini görüyor, seni de gün geçtikçe daha çok seviyorsam elimden ne gelir... çildirisiya... çildirisiya seviyorum seni!..

Ellerini yüzüne kapadı, kendini kanepenin üzerine atıp hiçkır hiçkır ağlamaya başladı. Alyosa bir çığlık Ezilenler - F : 16

atarak kostu yanına. Natasa ağlayınca hemen o da ağlamaya başladı.

Natasa'nın bu ağlaması Prens'in isine çok yaramıştı tabii: Natasa'nın heyecanını, sert ithamlarını bir kiskançlık nöbetine, hakarete ugramış askının sebep olduğu sinir bozukluğuna, hattâ hastalığa vermek o kadar yadigarlanmayacaktı şimdi. Kıza yakınlık göstermesi bile olagandı bu durumda.

- Üzülmeyin Natalya Nikolayevna, dedi, öfke, yalnızlık sinirlerinizi bozmuş... Onun bu düşüncesizce davranışı hasta etmiş sizi... Durmayın üzerinde, çocukluğuna verin. Önemli olan, sizin de söyledığınız gibi, salı günkü olaydır; onun size ne denli bağlı olduğunu ispata yeter bu, ama siz...

Natasa acı acı ağlayarak kesti Prens'in sözünü:

- Ah, böyle söylemeyin, hiç değilse su anda iskence etmeyin bana! İçime dogmustu bunlar! Onun beni artık eskisi gibi sevmeydiğini bilmiyorum muyum sanıyorsunuz... Burada... su odada yalnız basıma... terkedilmiş, beklerken her şeyi uzun uzun düşündüm. Ne yapabiliydim, elimden ne geliyordu! Seni suçlamıyorum Alyosa... Niçin kandirmaya uğratiyorsunuz beni? Kendi kendimi kandirmaya çalışmadım mı sanıyorsunuz?... Ah, hem de kaç kere, kaç kare! Sesindeki en küçük bir değişiklikten az mı anlam çıkarmaya çalıştım? Yüzünden, gözlerinden ruhunu okumaya az mı uğraştım?... Her şey bitti artık, her şey... Ah, ne bedbaht bir insanım!..

Alyosa önünde yere diz çökmüş, ağlıyordu. Hiçkırıkları arasından,

- Evet, evet, bütün suç bendel diye tekrar ediyordu. Her şey benim basımın altından çıktı!...

- Hayır, kendini suçlu görme Alyosa... baskaların-dadır suç... Düşmanlarımızda! Bütün suç onlarda Prens biraz sabırsız,

243

- Söyler misiniz, bütün bu... suçları neye dayanarak bana yüklüyorsunuz? dedi. Hepsi sizin uydurmanız... Natasa birden ayağa fırlayarak,

- Uydurmam mı! diye bağırıldı. Demek öyle ha, riyakâr adam! Salı günü buraya geldiğinizde başka bir niyetiniz olamazdı! Vicdan azabını dindirmek, kendini daha bir rahatlıkla Katya'ya vermesini sağlamak için oğlunuzu yatıştırmanız gerekiyordu; yoksa hep beni hatırlayacak, isteklerinize boyun eğmeyecekti; öte yandan, beklemek canınıza tak demisti. Yalan mı söylüyorum?

Prens alaylı alaylı gülümseyerek,

- Dogrusunu söyleyeyim, sizi aldatmak isteseydim gerçekten de böyle düşünürdüm; çok... zekisiniz; ama iddialarınızı ispat etmelisiniz, yoksa bir insan için böyle şeyler söylemek...

- ispat mı? Alyosa'yı benden soğutmak için yaptıklarınızdan daha güzel delil mi olur? Birtakim çıkarlar ugruna oğluna görevlerini unutturmaya, sevdiği insanı yüz üstü bırakmaya çalışan bir baba! Demin oturduğum evin merdiveninin kötülüğünden dem vuruyordunuz yanılmıyorsam! Parasizlikten, açlıktan ayrılmak zorunda kalalım diye Alyosa'nın aylığını kesen siz değil misiniz? Sizin yüzünüzden oturuyorum burada, bir de kalkmissiniz oğlunuza sitem ediyorsunuz; iki yüzlü bir insansınız siz! O akşam birdenbire nasıl da degistiniz o kadar? Niçin birden o kadar hoslandınız benden? Dört gündür su odanın içinde dolasıyor, düşünüyorum; her şeyi enine boyuna düşündüm; her sözünüzü, yüzünüzün her ifadesini ölçtüm biçtim, sonunda hareketlerinizin yapmacık, alay dolu olduğunu anladım; çirkin bir oyun oynuyordunuz bizimle... Zaten çoktan tanıyorum sizi! Yanınızdan geldiği zamanlar Alyosa'nın yüzünden, ona söylediklerinizin, kafasına sokmaya çalıştığınız düşüncelerin hepsini anladım; üzerindeki etkinizi çok iyi öğrenmistim artık! Hayır, adata- 244 -

mazsiniz beni! Belki baska hesaplariniz vardir, en önemli olani söylememis olabilirim, ama degismez! Beni aldatmaya çalışıyordunuz ya, ha sunun için ha bunun için, orasi önemli degil! Bunu yüzünüze karsi söylemek istiyordum!

- Hepsi bu kadar mi? Bütün deliliniz bu mu? Ama düşünün bir kere, sali aksami size yaptigim teklifle kendimi baglamis olmadim mi? Bu kadar düşüncesiz hareket etmis olabilir miyim?
- Neyle baglamişsiniz kendinizi? Neyle? Sizce beni aldatmanın ne anlami olabilir? Her hangi bir kizin gururuyla oynamanın bir önemi olabilir mi sizin için! Öyle ya, zavalli bir kaçak, babasının lanetlediği, kimsesiz, kendini rezil etmiş, ahlaksız bir kızım ben! Bu oyun size küçücük de olsa bir çıkar sağlayabilecekse böyle bir zavalliyi düşünmeye deger mi!
- Natalya Nikolayevna, kendinizi ne duruma düşürdüğünüzün farkında misiniz? Ille de size hakaret etmiş olayım istiyorsunuz. Ama bu öylesine ağır bir hakaret ki, bunda ısrar etmenizi bırakın, böyle bir şeyi nasıl düşünebildiginize de sasiyorum dogrusu. Kusura bakmayın ama bunu bu kadar kolaylıkla düşünebilmek için insanın pek piskın olması gerek. Böyle konusmaya hakkım var sanırım; oglumu bana karsi kiskirtiyorsunuz çünkü. Su anda sizden yana çıkıp bana bas kaldırmıyorsa da için için dis biliyordur...

Alyosa,

- Hayır baba, diye bagirdi, bas kaldırmıyorum sana, çünkü ona hakaret etmedigine, bir insana böyle hakaret edilemeyeceğine inanıyorum!
 - Duyuyor musunuz? diye haykirdi Prens.
 - Natasa, bütün suç bende, babamı suçlama. Günah, korkunç bir şey bu!
- Natasa,

- Duydun mu Vanya? diye bagirdi. Bana karsi çıkmaya basladi bile!

Prens,

- Yeter! dedi. Bir son verelim artık bu can sıkıcı konusmaya. Bu çilgin kiskançlığınız sizi bana bambaska bir yanınızdan tanıttı. Uyardınız beni. Acele etmişiz, evet evet gerçekten çok acele etmişiz. Bana nasıl hakaret ettiğinizin bile farkında değilsiniz; bunu umursadığınız da yok ya... Acele ettik... acele ettik... sözümü tutmam gerekir tabii, ama... bir babayım ben de, oglumun mutlu olmasını isterim...

Natasa kendini kaybederek,

- Sözünüzden dönüyorsunuz demek! diye bagirdi. Firsata sevinmissinizdir! Ama sunu bilirsiniz ki, iki gün önce burada kendi kendime bir karar verdim ben, şimdi hepinizin yanında da tekrar ediyorum bunu : Alyosa'yla evlenmekten vazgeçtim!
- Yani onu gene huzursuz etmek, duygulandırmak, demin söyledığınız gibi «sorumluluklarını» hatırlatmak, böylece onu tekrar kendinize bağlamak istiyorsunuz demektir bu... Demin siz öyle demiyor muydunuz? Ama yeter artık; zamana birakalım... Sizinle konusup anlaşılmak için daha bir sakın olduğunuz zamani bekleyeceğim. ilişkilerimizi tamamen kesmeyeceğimizi umarım. Belki de, zamanla daha iyi anlarsınız beni. Oysa buraya gelirken, ailenizle ilgili bazı niyetlerimden söz etmeyi düşünüyordum size; görecekmeniz ki... ama yeter artık!

Yanım gelerek devani etti :

- Ivan Petroviç! Simdiye kadar sizinle tanışmayı çok istiyordum; hele şimdi büyük bir mutluluk verecektir bana dostlughunuz. Umarım anlıyorsunuzdur beni. Birkaç gün sonra geleceğim size; izin verirseniz tabii. Öne hafifçe eğilerek kabul ettiğimi belirttim. Ondan kaçamayacağımı anlamıştım. Elimi sikti, hiç bir şey söylemeden Natasa'yi selâmladi, gururu incinmiş bir insan tavrıyla çıktı.

IV

Birkaç dakika hiç konuşmadık. Natasa üzgün, bitik, düşünceli oturuyordu. Bütün heyecanı, canlılığı bir anda sönmüştü. Donuk bakışlarını tam karsısında bir noktaya dikmiş, Alyosa'nın eli elinde, hareketsiz öyle duruyordu. Alyosa sessiz sessiz ağılıyor, arada bir basını kaldırıp ürkek, merak dolu bakışlarla Natasa'nın yüzüne bakıyordu.

Sonunda çekingen bir tavırla Natasa'yi yatıstırmaya basladi. Kızması için yalvarıyordu ona, bütün suçu kendi üzerine alıyordu. Babasını temize çıkarmayı çok istediği belliydi. Birkaç kere söz etti bundan, ama Natasa'yi tekrar kızdırmaktan korktuğu için açık söyleyemiyordu. Natasa'yi eskisi gibi sevdigine, ölünceye kadar da seveceğine yeminler ediyor; Katya'yi bir kızkardes, sevimli, iyi yürekli bir kızkardes olarak sevdigini söylüyordu. «Onu bırakmam büyük kabalık olur, diyordu. Katya'yi tanısan sen de çok seversin onu, hiç ayrılmak istemezsin ondan; o zaman bu tatsizlikler da biter». Bu düşünce pek hosuna gitmişti. Yalari söylemiyordu zavalli. Natasa'nın endisesini anlamıyordu; onun demin babasına söylediklerinin de farkında değildi. Bildigi, onların bozustuklarıydı, bu da çok üzüyordu onu. Natasa,

- Babana öyle davrandığım için gücendin mi bana? diye sordu.

Delikanlı derin bir üzüntü içinde cevap verdi:

- Bütün suç bendeyken, her şey benim basımın altından çıkmışken gücenebilir miyim hiç? Seni böylesine bir öfkeye ben saldim; sinirlerin bozuk olduğu için onu

suçladın, çünkü beni temize çıkarmak istiyordun; her zaman benden yana olursun zaten, oysa degmem ben buna. Bir suçlu bulmak gerekiyordu, o çıktı karsına... Ama hiç suçu yoktur onun, hiç! - Alyosa heyecanlanmış, sesini yükseltmişti. - Adamcagiz ne için geldi buraya, ne buldu!

Natasa'nın elemli, sitemli baktığını görünce yutkundü.

- Peki, peki, bir daha söylemeyeceğim, dedi, affet... Bütün suç bende!

Natasa son derece üzgün,

- Evet Alyosa, diye mirıldandı. Aramızdan kara kedi gibi geçti baban, bütün dünyamızı yikti. Bu güne kadar herkesten çok bana inanırdın; şimdi bir kuskü düşürdü içine, beni suçlu buluyorsun; kalbinin yarisini aldı benden. Kara-kedi geçti aramızdan.

- Böyle söyleme Natasa. Niçin «Kara-kedi» diyorsun?

- Sahte bir iyi yüreklilikle, yapmacık bir büyüklükle kendine bağladı seni; şimdi de her gün biraz daha sogutacak seni benden.

Alyosa iyice heyecanlanmıştı,

- Yemin ederim ki yanılıyorsun Natasa! diye bagirdi. «Acele ettik» derken çok sinirliydi. Göreceksin, yarın ya da birkaç gün sonra yatisacaktır. Hem evlenmememiz için diretecek kadar kızmissa da önemli değil; sana yemin ederim ki, ne derse desin, dinlemem onu. O kadar da zayıf değilim... Kim yardım eder bize biliyor musun? - Birden sevinçle yükseltmişti sesini. - Katya yardım eder! Sen de görürsün onun ne iyi bir kız olduğunu! Senin ra-kiben olup olmadığını, bizi ayırmak isteyip istemediğini anlayacaksın! Evlendiğinin devrisi günü sevgisi sönen erkeklerden olduğumu nasıl dilin vardı da söyleyebildin demin? Yüregime isledi bu sözün! Hayır, yanılıyorsun,

Katya'ya sık sık gittiysen...

- Yeter artık Alyosa, istediğin zaman gidebilirsin ona. Demin söyledigim bu degildi benim. Yanlis anladın. Kime istersen ona git, mutlu ol. Kalbinden, bana vereceğinden daha çok sevgi isteyemem...

Mavra girdi içeri.

- Çayı getireyim mi artık? İki saattir kaynıyor semaver; on bir oldu saat.

Kaba, sert bir tavırla sormustu bunu; canının çok sıkkin olduğu, Natasa'ya kızdığı belliydi. Salidan bu yana pek heyecanlıydı, çok sevdiği hanımı evleniyordu... Öteki kiracılara, komsulara, kapıcıya yetistirmisti haberi; dükkâna her gittiğinde oradakilere hep haniminin yakında evleneceğinden söz etmişti. Büyük bir adam olan, generallige kadar yükselmiş, ayrıca son derece varlıklı Prens'in gelip hanımına, oğluyla evlenmesi için yalvardığını, bunu «kulaklariyla» duyduğunu kurula kurula anlatmış durmustu. Gelgelelim, birden işler sarpa sarmisti şimdi, Prens çay bile içmeden, öfkeyle çıkıp gitmişti. Bütün suç hanimindaydı tabii. Onun Prens'le nasıl bagira bagira konustugunu duymustu mutfaktan. Natasa,

- Getir bakalım, dedi.

- Yiyecek bir seyler de getireyim mi? Natasa bozuldu.

- Getir. Mavra,

- Düünden beri oturmamak, bir sürü sey hazırladık, diye söylendi. Sarap almak için taa Nevski'ye gittim, şimdi de...

Kapiyi öfkeyle çarparak çıktı. Natasa'nın yüzü kızardı, tuhaf tuhaf bakıyordu bana. Mavra semaverle yiyecekleri getirdi; av eti, balık, iki sise iyi cins Yeliseyev sarabı vardı. «Bu kadar seyi kime hazırlamışlar acaba?»

249

diye geçirdim içimden. Natasa masaya yaklastı. Benden bile sikildiği belliydi.

- İste böyle garip bir insanım ben Vanya, dedi. Olacakları önceden bildiğim halde gene de bir umut vardı içimde. Alyosa gelip özür diler, belki barışırız; kuskularimin asilsiz olduğu anlasilir, inandırirlar beni... diye umutlanıyordum; onun için hazırlattım bunları... Olur ki oturur, geç saatlere kadar konuşuruz diye düşündüm...

Zavallı Natasa! Bunu söylerken yüzü öyle kızarmisti ki! Alyosa birden heyecanlandı.

- Gördün mü ya Natasa! diye bagirdi, İki saat öncesine kadar kuskularına kendin de inanmıyormussun!

Evet, düzeltmek gerek durumu. Bütün suç bende, her seyi de ben düzelterceğim. Natasa, izin ver hemen şimdi babama gideyim! Görmeliyim onu; gururu incindi, hakarete ugradı. Avutmaliyim, hep kendi düşüncelerimi söyleyeceğim ona, sadece kendi düşüncelerimi; seni karıstırmayacağım. Her sey düzelecek... Seni bırakıp onun yanına kosmak istediğim için gücenme. Yanilirsin öyle düşünürsen; acıyorum ona; görürsün, suçsuz olduğunu zamani gelecek sen de anlayacaksın... Yarın sabah gün dogar dogmaz geleceğim buraya, gece geç saate kadar yanında kalacağım, Katya'ya gitmeyeceğim.

Natasa kalmasını istemedi ondan, hattâ gitmesinin daha iyi olacağını söyledi. Alyosa'nın şimdi kendini zorlayarak günlerce yanında kalacağından, bile bile kendine eziyet edeceğinden korkuyordu. Yalnız Alyosa'dan babasına onun adına bir sey söylememesini istedi, onu yolcu ederken neseyle gülümsemeye çalıştı. Alyosa kapidan çıkarken birden döndü, Natasa'nın yanına gitti, iki elini avuçlarının içine aldı, yanına oturdu. Derin bir sevgiyle yüzüne bakıyordu.

- Natasa, sevgilim, megilim benim, gücenme bana, hiç bir zaman bozusmayalım. Bundan böyle birbirimizin

her dedigine inanacagimiza söz verelim. Bak şimdi ne anlatacağım sana canım: Neden olduğunu hatırlamıyorum. Kavgalıydık bir keresinde. Kabahatli bendim. Konusmuyorduk. Özür dilemek istemiyordum senden, ama öte yandan da çok üzülüyordum. Kentte suraya buraya gidiyor, sokaklarda avare avare doluyor, arkadaşlarıma uğru-yordum, ama içim kan ağlıyordu... Birden aklıma ya hasta olur da ölürsen, diye geldi. Büyük bir umutsuzluga düştüm, seni kaybettim sandım. Gittikçe kararıyordu içim. Sözde mezarının üzerine kapanıp kederimden öyle kalmış hayal ediyordum kendimi. Mezarını öpüyor, sana sesleniyor, seni karsında bir anlık bile olsa diriltmesi, bir mucize göstermesi için. Tanrıya yakarıyordum. Kosup kucaklıyordum seni, bağırma basıyor, öpüyordum. Seni o anda eskisi gibi bir kerecik daha kucaklasani mutluluktan ölürüm sanıyordum. Böyle hayal görürken birden söyle düşünüyordum kendi kendime: «Onu bana bir an göstermesi için yakarıyorum Tanrıya, oysa altı aydır beraberiz; kaç kere kavgattik, kaç gün konuşmadık birbirimizle!» Günlerce dargın durduk, mutlulugumuzun değerini bilmedik; şimdi de tutmuş mezarından disarı çağırıyordum seni; bir dakika için hayatımı vermeye hazırdım!.. Daha fazla dayanamadım, kostum sana, sen de beni bekliyordun; hatırlıyorum, öyle bastırdım seni ki göğsüme, gerçekten kaybedecektim seni sanki. Natasa! Bundan böyle hiç bozulsamayacağız! Dayanamıyorum! Tanrım, seni bırakabilir miyim hiç!

Natasa ağlıyordu. Kucaklastılar; Alyosa, onu hiç bırakmayacağına bir kere daha yemin etti. Sonra babasının yanına kostu. Her şeyi yoluna koyacağına, düzeltceğine kesinlikle inanıyordu.

Natasa elimi sinirli sinirli sikarak,

- Her şey bitti artık! dedi. Her şey mahvoldu! Seviyor beni, hiç de sönmeyecek bu sevgisi; ama Katya'yi

da seviyor, bir zaman sonra onu benden çok sevecek. Tabii bu alçak Prens de fırsatı kaçırmayıp...

- Natasa! Prens'in dürüst davranmadığına ben de inanıyorum, ama...

- Ona söylediklerimin hepsini doğru bulmuyorsun, değil mi! Yüzünden anlamıştım zaten. Ama biraz sabret, haklı mıyım haksız mıyım görürsün! Hem ben genel konuştum, kim bilir daha ne domuzluklar vardır kafasının içinde! Korkunç bir adamdır o! Dört gün dolastım durdum bu odanın içinde, hep düşündüm. Evet, Alyosa'nın durulmasını; istediği gibi yaşamasını engelliyen üzüntüsünden, bana olan sevgisinin verdiği sorumluluk duygusundan kurtulmasını sağlamaktı asıl amacı. Bu evliliğe razı olmasının bir nedeni daha vardı: Aramıza sokulup iyi yü-rekliliğiyle, içtenliğiyle Alyosa'nın gözünü boyayacaktı. Evet Vanya, bu böyledir! Alyosa çok saftır; benim için üzülmezdi artık. Söyle düşünürdün: «Natasa karım olacak, ömrümüzün sonuna kadar beraber yaşayacağız». Elinde olmadan Katya'yla daha çok ilgilenirdi bu durumda. Belli ki Prens bu Katya denen kızı çok iyi anlamış; tam Alyosa'nın aradığı kız olduğunu, onu benim elimden alabileceğini sezinlemiş. Ah Vanya! Şimdi bütün umudum sende : Seninle dost olmayı istediğine göre, gene bir şeyler düşünüyor demektir. Bu fırsatı kaçıрма canım, ne olur Kontes'e yaklaştırmaya çalış. Su Katya'yla tanış, incele onu, nasıl bir kız olduğunu öğren bana. Senin düşüncen önemli benim için. Senin gibi hiç kimse anlayamaz beni; ne istediğimi de iyi bilirsin. Sonra, aralarındaki dostluk derecesini, ilişkileri, nelerden söz ettiklerini de öğren. Özellikle Katya'yi incele, Katya'yi... Bir kere daha ispat et bana sevgili; biricik dostum Vanya, bir kere daha ispat et bana dostluğunu! Artık bütün umudum sende!..

Eve döndüğümde saat gecenin biri olmuştü. Nelli uykulu bir yüzle açtı kapıyı. Beni görünce gülümsedi, gözlerinin içi güldü. Uyuyakaldı diye kendi kendine kızdı. Ben gelinceye kadar uyumamak istiyordum zavallı. Birisinin beni aradığını, oturup uzun süre beklediğini, masanın üzerine bir pusla bıraktığını söyledi.

Maslobojev'den-di pusla. Yarın saat on ikide evine çağırıyordu beni. Nel-li'ye bir şeyler soracaktım, ama sabaha bıraktım, gidip yatmasını söyledim. Zavallı zaten bekleye bekleye yorulmuş, ancak ben gelmeden yarım saat önce dalmıştı.

V

Sabahleyin Nelli Maslobojev'in ziyareti üzerine oldukça ilginç şeyler anlattı. Maslobojev'in gece gece beni araması pek garipti: Evde olmayacağımı biliyordu; çok iyi hatırlıyordum, son görüşmemizde cumartesi akşamı evde bulunmayacağımı söylemişim ona. Nelli, önce kapıyı açmak istemediğini söylüyordu: Çünkü saat sekizmiş geldiğinde, korkmuş. Ama Maslobojev razı etmiş onu açmaya; bana bir puslayla haber bırakmazsa yarın basıma bir is açılacağını söylemiş. İçeri girince hemen bir pusla yazıp masanın üzerine bırakmış, sonra Nelli'nin yanına kanepeye oturmuş. «Hemen ayaga kalktım, diye anlatıyordu kız, konuşmak istemedim onunla; çok korkmuşum. Bubnova'dan söz etmeye başladı; kadının sinirden çatladığını, artık beni yanına almaya cesaret edemeyeceğini söyledi, sonra seni öğdü. Yakın dost olduğunuzu, sizi taa küçüklükten tanıdığını anlattı. O zaman konuşmaya başladım onunla. Cebinden seker çıkardı, uzattı bana, istemedim; beni iyi bir insan olduğuna inandırmak için dil dökmeye başladı, sarkı söyleyebildiğini, güzel dans ettiğini

söyledi; ayaga fırlayıp oynamaya başladı. Gülesim geldi. Sonra, biraz daha oturup sizi bekleyeceğini söyledi; ondan korkmamam, yanına oturmam için yalvardı. Oturdum; ama canım konuşmak istemiyordu onunla. Annemle dedemi tanıdığını söyleyince konuşmaya başladım. Bunun ü-zerine çok oturdun».

- Neler konuştunuz?

- Annemden Bubnova'dan... dedemden. İki saat o-turdu.

Neler konustuklarini söylemek istemiyordu sanki. Ben de, Masloboyev'den öğrenebileceğimi düşünerek sormuyordum. Masloboyev'in Nelli'yi yalnız görmek için mahsus ben yokken geldiği kanisindaydım. «Niçin acaba?» diye soruyordum kendi kendime.

Masloboyev'in verdiği sekerleri gösterdi bana Nelli. Bunlar kırmızı yeşil kâğıtlı, en âdi cinsinden - belki de rastgele bir mahalle bakkalından almıştı onları Masloboyev - üç akide sekeriydi. Nelli sekerleri bana gösterirken gülümsedi.

- Niçin yemedin onları? diye sordum. Kaslarını çatarak cevap verdi :

- İstemiyorum. Almadım bile, kendi kanepenin üzerine bıraktı...

O gün çok yere gidecektim. Kalktım. Giderken sordum Nelli'ye:

- Yalnız sikiliyor musun?

- Hem sikiliyorum, hem sikilmiyorum. Sikiliyorum, çünkü uzun zaman olmuyorsunuz evde.

Yüzüme öyle tatlı, sevgi dolu gözlerle bakıyordu ki! O sabah hep öyle bakmıştı bana; neseli, cana yakın bir hali vardı; aynı zamanda bir seyden utaniyor, hattâ canımı sıkmaktan, sevgimi kaybetmekten, agzından bir şey kaçırmaktan korkuyordu sanki.

Gülümseyerek,

- Peki niçin sikilmiyorsun? diye sordum. «Hem sikiliyorum, hem sikilmiyorum» diyorsun.

Bu çocuğa giderek daha çok isiniyordum. Gülümseyerek,

- Bunu ben bilirim, dedi.

Nedense gene utanmıyordu. Kapıda konuşuyorduk. Basi önünde, karsımda duruyordu. Bir eli omuzumda, ötekiyle ceketimin kolunu çekistiriyordu.

- Sir midir bu? diye sordum.

Tatlı bakışım yüzüme kaldırarak alçak sesle,

- Yoo... dedi, önemli değil zaten, siz yokken kitabınızı okuyorum...

Kıpkırmızı olmuştum.

- Demek öyle! dedim. Nasıl, beğeniyor musun bari?

Yüzüne karşı öğülen bir yazarın mahcuplugunu duyuyordum. O anda onu öpebilmeye neler vermezdim! Ama olmazdı; Nelli kısa bir sessizlikten sonra, son derece üzgün,

- Niçin, niçin öldü o? diye sordu.

Yüzüme bir kere daha bakıp basım önüne egdi gene.

- Kim? dedim.

- Kim olacak, o delikanlı, veremli... kitaptaki iste.

- Ne yapalım, ölmesi gerekiyordu, öldü. İtilir itilmez bir sesle,

- Hiç de gerekmiyordu, dedi.

Birden somurttu, basını iyice önüne egdi. Aradan bir dakika geçti. Kolumu çekelemeye devam ederek,

- Peki ya o kız... dedesiyle o kız ne olacaklar? diye fisildadi. Hayatlarının sonuna kadar beraber mi yaşayacaklar? Yoksulluktan kurtulacaklar mı?

Kızcağıza iyi bir şey söyleyemediğim için gerçekten çok üzgün,

- Hayır Nelli, dedim, kız uzak bir kente gidip ora-

da bir toprak sahibiyle evlenecek, ihtiyar da yalnız kalacak.

- Demek... demek öyle! Öf, ne hainsiniz! Artık okumayacağım kitabınızı.

Öfkeyle itti kolumu, dönüp masanın yanına gitti, yüzü duvara doğru, bası önünde, öyle kösede durdu. Büyük bir üzüntü içindeymiş gibi sık sık soluyordu; yüzü kıpkırmızı olmuştum. Yanına gittim.

- Kızdın mı Nelli? Orada yazılanlar doğru değil ki! Hepsi uydurma; kızacak ne var! Çok duygulu bir kızsın!

- Kızmadım, dedi.

Sevgi dolu, isildayan bakışını gözlerimin içine dikti; sonra birden elimi yakaladı, yüzünü göğsüme bastırıp, nedense ağlamaya başladı. Ama aynı zamanda gülüyordu da; hem gülüyor hem ağlıyordu. Benim de içimden gülmek geldi. Ama yüzünü bir türlü göstermek istemiyordu bana; basım göğsümden ayırmak istedikçe direliyor, gittikçe daha çok gülüyordu.

Bu duygulu duruş bitti sonunda. Vedalastık; acele ediyordum. Nelli, yüzü pespembe, hâlâ utangaç, gözlerinin içi ısı ısı, merdivenin basına kadar kostu arkamdan; çabuk dönmemi söyledi. Öğlene kadar, belki daha erken döneceğime söz verdim.

Önce ihtiyarlara gittim. İkisi de keyifsizdi. Hele Anna Andreyevna iyice hastaydı. Nikolay Sergeiç odasında oturuyordu. Geldiğimi duymuştu, ama her zamanki gibi, Anna Andreyevna'yla konuşacaklarımızı konuşalım diye on bes dakika sonra yanımıza geleceğini biliyordum. Yaslı kadını fazla üzmemek için dün aksamki olayı elimden geldigince yumuşatarak anlattım, ama gerçeği gizlemedim tabî. Anna Andreyevna'nın - üzölmekle beraber - evlilik isinin suya düştüğü haberini sogukkanlılıkla karşılaması sasırttı beni.- 256 .-

- Bunu bekliyordum zaten Vanya, dedi. Arkanızdan uzun uzun düşündüm, bu isin olmayacağı sonucuna vardım. Ulu Tanrının katında hak etmedik bu mutluluğu; hem adam da alçağın biri; iyilik beklemek aptallık olur ondan... Dile kolay, hiçten yere on bin rublemizi alıyor; haklı olduğumuzu bile bile alıyor. Elimizde

avucumuzda bir şey bırakmayacak... İhmenevka'yı satıyorlar. Natasa'cığım onlara inanmamakla akıllılık etmiş.

Sesini alçaltarak devam etti :

- Hem ne var biliyor musun Vanya, bizim ki hiç istemiyordu bu evliliği! Arada bir «istemiyorum» diye kaçıyordu agzından. Önceleri nazlanıyor sandım; ama hayır, gerçekten istemiyor. Peki kızım, yavrum ne olacak şimdi? Babası istemez onu. Peki Alyosa olacak herif ne diyor?

Anna Andreyevna daha bir sürü şeyler sordu, cevaplarımı - her zaman olduğu gibi - ah vahlarla karşıladı, sizlandı. Son günlerde sakin bir hali olduğu kaçmamıstı gözümde zaten. Her yeni haber sarsıyordu onu.

Natasa'nın üzüntüsü sınırlarını da sığlığını da bozmuştu.

Nikolay Sergeïç sirtında sabahlığı, ayaklarında ter-ligiyle geldi. Üsüttüğünden yakındı. Sevgi dolu bakışlarını karisinden ayırmıyordu; orada kaldığım sürece her hizmetine bir dadi gibi kostu; gözlerinin içine bakıyor, hattâ ondan korkuyordu sanki. Bakışlarında sefkat vardı. Karisini kaybedeceği endisesi düsmüstü içine; onu kaybederse kendisinin de artık yasayamayacağını hissediyordu.

Bir saat kadar oturdum orada. Çıkarken Nikolay Sergeïç dış kapıya kadar geldi benimle, Nelli'yi sordu. Onu kızının yerine yanlarına almaya kararlı görünüyordu. Anna Andreyevna'yı buna nasıl razı edebileceğini bilmiyordu. Kız üzerine yeni bir şey öğrenip öğrenmediğini özel bir ilgiyle soruyordu. Kısaca anlattım.

Sözlerim pek

257

etkilemişti onu. Kararlı bir sesle,

- Daha konuşuruz, dedi, simdilik... neyse, ben gelirim sana, biraz iyileseyim, gelirim. O zaman kararımızı veririz.

Saat tam on ikide Masloboev'deydim. İçeri girdiğimde karşıma ilk çıkan Prens olunca pek şaşardım. Antrede paltosunu giyiyordu; Masloboev de telâslı telâslı yardım ediyordu ona, bastonunu tutuyordu. Tatistiklerini biliyordum, ama bu karşılaşma gene de saskına çevirmisti beni.

Prens beni görünce heyecanlanır gibi oldu.

- Oo, siz miydiniz! dedi. Ne tesadüf! Ben de bay Masloboev'le tanıştığınızı demin öğrendim. Sizinle karşılaştığımıza sevindim, hem çok sevindim. Sizi görmeyi çok istiyordum; ilk fırsatta gelmeyi düşünüyorum size, izin veriyor musunuz? Sizden bir dileğim var: Yardım edin bana, ortadaki durumu açıklayın. Dün aksamki olaydan söz ettiğimi anlamışsınızdır sanırım... Tanıyorlar sizi orada, seviyorlar; olayları ta bastan beri izliyorsunuz; etkiniz var... Şimdi gitmeyip, sizinle konuşamadığım için çok. Üzgünüm... Bazi acele işlerim var! Ama birkaç güne kadar, belki de daha erken, uğrayacağım size. Simdilik...

Elimi biraz fazla hararetle sıktı, Masloboev'e göz kırptıktan sonra çıktı. Odaya girince,

- Allahaskına söylesene... diye başladım. Masloboev aceleyle sapkasını alıp dışarı çıkarken sözümü ağzıma tıkadı:

- Bosuna uğrasma, söylemem, isim var, ben kaçıyorum, zaten geç kaldım!..

- Saat on ikide gelmemi yazan sen değil miydin?

- Ne olmuş yazdıysam? Dün ben sana yazdım, bu-

Ezilenler - F : 17- 258

gün de bana yazdılar; hem de nasıl... basım döndü. Ne iş! Bekliyorlar beni. Kusura bakma Vanya. Seni bosuna buraya kadar yordugum için istersen güzel bir sopa çek bana. Yalnız lütfen biraz çabuk tut elini! Bekletme, çok isim var, bekliyorlar. . .

- Niçin sopa çekecekmişim sana? Isın çıkmışsa git: tabii, herkesin acele işi çıkabilir. Yalnız...

Masloboev hole çıkıyordu - ben de pesinden - paltosunu giyerken kesti sözümü :

- Yalnızı falan yok, söylemem. Seninle de isim var; çok önemli bir iş bu; zaten bunun için gelmeni istedim; seni yakından ilgilendiren bir iş... Şimdi ayak üstü anlatamayacağım, bugün saat tam yedide, ne erken ne geç, tam saat yedide bana geleceğine söz ver. Evde olacağım..

Kararsız,

- Bugün mü? dedim, bu aksam bir yere...

- Aksam gideceğin yere şimdi git, aksama da bana gel. Sana neler anlatacağımı bir bilsen Vanya.

- Peki, peki. Ne yalan söyleyeyim, meraklandirdin beni.

Bu arada sokaga çıkmış, yaya kaldırımında duruyorduk. İsrarla bir kere daha sordu :

- Geleceksin değil mi?

- Dedim ya geleceğim diye.

- Söz ver bana.

- Öf, can sıktın artık! Peki, söz veriyorum.

- Çok güzel. Ne yana gidiyorsun? Sagi göstererek,

- Bu yana, dedim. O da solu göstererek,

- Ben bu yana, dedi. Allahaismarladık Vanya! Unutma, tam saat yedide.

Arkasından bakarken «Tuhaf şey» diye düşündüm. Aksam Natasa'ya gitmek niyetindeydim. Maslobo-

yev'e söz verdiğim için şimdi gitsem iyi olur, diye düşündüm. Alyosa'yı orada bulacağımdan kuskum yoktu. Gerçekten de oradaydı; beni görünce pek sevindi.

Natasa'ya karsi son derece candan, sevimli davranıyordu; benim aralarına katılmam iyice neselendirmisti onu. Natasa da onunla beraber söyleyip gülüyordu ya, bunu zoraki yaptığı belliydi. Benzi uçuktu; hiç uyuyamamisti gece.

Alyosa - besbelli Natasa'yı gülümsetmek için - habire konusuyor, bir sürü seyler anlatıyordu, ama Katya'yla babasından hiç söz etmiyordu nedense. Dünkü, Natasa'yla babasını baristirma denemesi iyi sonuç vermeme benziyordu. Bir ara Mavra'ya bir sey söylemek için disari çıktığında Natasa aceleyle fisildadi bana:

- Bir sey söyleyeyim mi sana? Buradan gitmeye can atıyor, ama çekiniyor. Ben de söyleyemiyorum git diye; o zaman belki mahsus gitmez de canı sikildiği halde kalır yanımda, iyice sogur benden belki... Ne yapsam ki?

- Tanrım, kendi kendinizi ne durumlara sokuyorsunuz! İkiniz de çok vesveselisiniz, birbirinizi kolluyorsunuz. Oturup açık açık konussanız olmaz mı! Bu durum belki gerçekten de sogutur onu senden.

Natasa dehset içinde,

- Ne yapayım? dedi.

- Dur, ben şimdi hallederim...

Çamurlanmış çizmemi Mavra'ya temizletmek bahanesiyle mutfaga gittim. Natasa arkamdan,

- Dikkatli ol Vanya! diye seslendi.

Mutfaga girdiğimde, Alyosa beni bekliyormuş gibi yanıma kostu.

- Ivan Petroviç, sevgili dostum, ne yapsam ben? Bir akıl verin bana: Dün Katya'ya söz vermistim, bu saatte orada olacaktım. Gitmesem olmaz! Natasa'yı çok seviyorum onun için kendimi atese atmaya hazırım; ama260 -

siz de kabul edersiniz ki öte yani da tamamen bırakmak olmaz...

- Ne duruyorsunuz, gidin...

- Ya Natasa? Üzülür sonra. Yardım edin bana Ivan Petroviç...

- Bence gidin daha iyi. Sizi ne çok sevdiğini biliyorsunuz; sonra yanında sikiliyorsunuz, kendinizi zorlayarak kaliyorsunuz sanır. Gitmeniz çok daha iyi olur. Şimdi girelim içeri, ben yardım ederim size.

- Ne iyisiniz Ivan Petroviç! İçeri girdik ; bir dakika sonra,

- Demin babanizi gördüm, dedim. Zavallı korkuyla,

- Nerede? diye haykırdı.

- Sokakta karsılastık. Bir dakika kadar konustuk; gene dost olmamızı söyledi. Nerede olduğunuzu bilip bilmediğimi sordu. Sizi görmeyi çok istiyordu ; bir sey söyleyecekti galiba.

Sözü nereye getirmek istediğimi anlayan Natasa,

- Ah Alyosa, diye bagirdi, git gözük ona.

- Peki ama... nerede bulabilirim onu? Evde midir acaba?

- Sanmam. Yanılmıyorsam Kontes'e gidiyordu, öyle bir sey söyledi çünkü.

Alyosa, elemli elemli Natasa'ya bakarak saf bir tavirla,

- Sey... ne yapsam şimdi? diye mirildandi. Natasa,

- Ah Alyosa, dedi, ne yapsam ne demek! Ben üzölmeyeyim diye oraya hiç gitmemek niyetinde misin yoksa? Çocukluk etme. Bir kere, yakisik almaz; sonra, Katya'ya kabalik etmiş olursun. Arkadassınız, insan arkadaşlık bağlarım böyle koparip atar mı hiç? Hem seni bu kadar kiskandığımı sanırsan üzölürüm. Git, hemen git,

ben istiyorum! Babanı da bekletme.

Alyosa hem sevinç hem pismanlik içinde,

- Ah, sen bir meleksin Natasa! diye bagirdi. Küçük parmagına degmem inan ki! Öyle iyisin ki, oysa ben...

ben... Bak sana gerçeği söyleyeyim! Gitmeme yardım etmesi için demin mutfakta Ivan Petroviç'e ben yalvardım. O da bunu uydurdu. Ama gücenme bana Natasa'cığım ! Düşündüğün kadar suçlu degilim; çünkü dünyadaki bütün varlıklardan bin kat çok seviyorum seni; yeni bir karar verdim kendi kendime : Katya'ya her şeyi, durumumuzu, dün aksam burada olanları anlatacağım. Kurtuluşumuz için bir seyler düşünür, çok seviyor bizi çünkü...

Natasa gülümsedi.

- Hadi git. Bir sey söyleyeyim mi sana Alyosa, Katya'yla tanışmayı ben de çok isterdim. Nasıl yaparız bunu?

Alyosa'nın sevinci sonsuzdu Hemen iki genç kızı nasıl tanıştılabileceği üzerine düşöncelerini sıralamaya başladı. Ona bakılırsa çok kolaydı bu: Katya bir yolunu bulurdu. Heyecanlı heyecanlı anlatıyordu. İki saat sonra Katya'nın cevabını getireceğine, gece geç vakte kadar da oturacağına söz verdi. Natasa onu yolcu ederken,

- Sahi gelecek misin? diye sordu.

- Kuskun mu var bundan ? Hosça kal Natasa'cigim, melegim benim, biricik sevgilim! Hosça kal Vanya! Aman Allahim, yanlislikla Vanya dedim size, bakin Ivan Petroviç, sizi öyle seviyorum ki... niçin senli - benli konusmuyoruz sizinle? Bundan böyle sen diyelim birbirimize.

- Olur.

- Hele sükür! Belki yüz kere düşündüm bunu, ama söylemeye bir türlü cesaret edemiyordum size. Bakin, hâlâ siz diyorum. Dogrusu, birisine sen demek hiç de kolay bir sey degil. Yanilmiyorsam Tolstoy'un bir romaninda çok hos anlatilir bu : Iki kisi birbirine sen demeye karar verirler; ama bir türlü beceremezler bunu, konusurken içinde sahis zamiri olmayan cümleler kullanirlar hep. Ah Natasa! Bir gün «Çocukluk ve İlk Gençlik» i okuyalim seninle, çok hos bir kitaptir! Natasa gülümseyerek,

- Peki, peki, dedi, hadi simdi git! Sevinçten çenen düstü...

- Allahaismarladik! Iki saat sonra buradayim! Alyosa Natasa'nin elini öptü, aceleyle çıktı. Natasa, - Gördün ya Vanya, gördün ya! diye mirıldandi. Gözlerinden yaslar bosaldi. Iki saat kaldim yaninda; avutmaya çalıştim onu, sonunda oldukça rahatladı içi. Endiselerinde hakliydi tabii. Onun durumunu düşündükçe yüregim sizliyordu; korkuyordum. Ama elimden ne gelirdi!

Alyosa'yi da tuhaf buluyordum: Natasa'ya olan sevgisi azalmamisti; hattâ duyduğu pismanliktan, üzüntüden belki de çoğalmis, güçlenmisti. Ne var ki yeni askı da giderek yüregini sarmaktaydı. Sonuç neye varacak, kestirmek imkânsizdi. Katya'yi ben de çok merak ediyordum. Onunla tanisacagima bir kere daha söz verdim Natasa'ya.

Sonunda neselenir gibi oldu. Bu arada ona Nelli'yle aramızda geçenleri, Maslobojev'i, Bubnova'yi, Maslobojev'in evinde Prens'le bugünkü karsilasmami, saat yedide oraya gidecegimi de anlattim. Bunlarla çok yakından ilgilendi. ihtiyarlari kısa geçtim, Ihmenev'in beni ziyaretin-den simdilik söz etmedim. Nikolay Sergeic'in Prensle düelloya hazirlandigi haberi sarsabilirdi onu. Prens'in Maslobojev'le iliskisi; durumda anlasilmayacak bir yer□ olmadigi halde, Prens'in benimle dost olmayi böylesine ısrarla istemesi Natasa'nin da tuhafına gıtmisti.

Saat üçte eve döndüm. Nelli o küçücük, güleç yüzüyle karsiladi beni...

VI

Saat tam yedide Maslobojev'deydim. Beni görünce sevinç çigliklari atti, boynuma sarildi. Çakirkeyif olduğu, belliydi. Ama beni en çok sasirtan, ben gelecegim diye evde yapılan hazirlikti. Çok hos, pahali cinsinden bir yaygiyla örtülü yuvarlak masada güzel, bakir bir semaver kayniyordu. Kristal, gümüs ve fagfur çay takimi piril pi-rildi. Baska bir çeşit, ama gene de en az birincisi kadar agir bir örtüsü olan öteki masada tabak tabak, sekerlemeler, Kiev reçelleri, kurabiyeler ve pastalar, marmelât, pestil, Fransiz reçelleri, jöle, portakal, elma, findik fıstık vardı... kisacasi bir manav dükkânında bulunan çeşitlerin hepsinden yigilmisti masanın üzerine. Bembeyaz bir örtüsü olan üçüncü bir masada da akla gelebilecek her çeşit mezeler siralanmisti: Havyar, peynir, ciger ezmesi, salam, jambon, balik, kristal sürahilerde en iyi cinsinden; renk renk votka... Kösedeki, gene bembeyaz bir örtüyle örtülü küçük masada da içinde sampanya siseleri bulunan iki küçük kova vardı. Kanepenin yanindaki masanın üzerinde üç güzel sise çarpiyordu göze : Suaternes, Lafite., bir de konyak sisesi. Yelisjev'den alindiklari, çok pahali olduklari belliydi. Çay masasinin basinda Aleksandra Semyonovna oturuyordu; sade, ama özenerek giyinmisr kendine yakistirmisti. Güzel olduğunun farkındaydı, bunun için de biraz kuruluyordu. Yerinden hafifçe dogrularak, magrur bir tavirle karsiladi beni. Körpe yüzünde bir nese, sevinç isiltisi vardı. Maslobojev'in üzerinde zengin bir sabahlik, temiz, sik bir gömlek; ayaklarinda Çin isı, güzel terlikler vardı. Gömleğinin çok sik dikilmis düğme-264

leri son modoydı. Saçlari da modaya göre ortadan ayrılarak özenle taranmis, pomatlanmisti.

Saskinliktan odanın ortasında kalakalmis, agzim açık; bir Maslobojev'e, bir zevkten gözlerinin içi gülen

Aleksandra Semyonovna'ya bakıyordum. Sonunda endiseyle,

- Ne o Maslobojev? diye bagirdim. Toplantın mı var bu gece?

Maslobojev pek ciddiyydi.

- Yoo. Yalnız sen varsin.

- Peki sunlar ne? (Mezeleri gösteriyordum.) Bir alay doyar bunlarla!

Maslobojev,

- En önemlisini unuttun dedi, doyurduktan baska susuzlugunu giderecek seylerimiz.de var!

- Bütün bunlari yalnız benim için mi hazirladin?

- Senle Aleksandra Semyonovna için. O istedi. Aleksandra Semyonovna yüzü kızarak,

- Bak hele! diye bagirdi. Tahmin etmistim zaten! Konuk agirlamak da suç mu yani!

Ama yüzündeki mutluluk ifadesi kaybolmamisti. Maslobojev devam ediyordu:

- Sabahtan beri, düşün bir kere, bu aksam senin gelecegini öğrendi öğreneli oturmadi hiç, telâs içinde saga sola kostu durdu...

- Bu da yalan iste! Hiç de sabahtan beri degil... dün aksamdan beri heyecanlıyim. Dün gece geldiginde bu aksam bize buyuracaklarini söylemistin...

- Yanlis duymussunuz.

- Hiç de yanlış duymadım, öyle dedin. Yalan söylemem ben. Hem ne diye ağırlamayacakmısız konugumuzu? Kapımızı çalan yok zaten, oysa neyimiz eksik! Bizim de insan gibi yaşamayı bildiğimizi görsün herkes.

Maslobojev,
265

- Daha önemlisi, sizin ne denli üstün, becerikli bir ev hanımı olduğunuzu öğrensin, diye ekledi. Peki ama benim günahım ne, dostlarım! Hollanda bezinden bir gömlek geçirdiler sırtıma, kol düğmeleri taktılar; Çin işi terlikler, sabahlık giydirdiler... oturup saçlarımı taradı, po~ matladı. bergamot muydu neydi... krem - brüle dediği bir de koku sürmek istedi ama o kadarına dayanamadım artık, bas kaldırdım, kocalığımı gösterdim... Aleksandra Semyonovna kıpkırmızı kesilmisti - Hiç de bergamot degildi; kristal sisede en iyi cinsinden Fransız pomadı sürdürm saçına! Siz hak verin Ivan Petroviç, ne dansa, ne tiyatroya yollar beni, sadece giyecek alır; ama ne yapayım ben giyeceği? Süslenip püsleni-yor, odanın içinde yalnız basıma bir aşağı bir yukarı dolasıp duruyorum. Geçen gün yalvar yakar, tiyatroya gitmeye razı ettim. Hazırlanıyorduk, ıgnemi takmak için odama gittim bir ara, dönünce içki dolabının başında buldum onu, pes pese yuvarlıyordu kadehleri... biraz sonra tamam oldu tabii. Gidemedik, kaldık. Hiç kimse gelmiyor evimize, hiç kimse, hiç kimse. Yalnız sabahları birtakim adamlar geliyor, beni de öteki odaya yolluyorlar. Oysa semaverimiz, çay takimimiz, güzel güzel fincanlarımız var... hepsi de hediye. Yiyecek de getiriyorlar; disardan sadece sarapla pomadı, bir de bazı mezeleri alıyoruz. Sözelimi, sizin için pestil, jambon, seker aldık... Bari birisi gelip ilgilense bizimle! Bir yıldır hep kibar bir konuk gelse de eşyalarımızı göstersek ağırlasak, övse bizi, tanıdıklarına anlatsa diye düşünürüm. Bu aptali bosuna süslemiş, saçlarım pomatlamışım, degmez buna; pasaklı gezmekten hoslanıyor. Sırtındaki sabahlığı görüyor musunuz, hediyedir. Böyle bir sabahlık giyecek surat var mı onda, siz söyleyin! Zikimlanmaktan başka düşündüğü yok. Görürsünüz şimdi, çaydan önce votka sunacaktır size.

- Hay aklınla bin yasayasin! Birkaç kadeh likör atıstıralım da içimiz aydınlansın; rahat rahat öteki iç-kilere geçelim.

- Demedim mi!

- Üzölmeyin Sassenka, sağlığınıza bir kadeh de kon-yaklı çay içeriz.

Aleksandra Semyonovna ellerini birbirine vurarak,

- Oldu! diye bağirdi. Evvelsi gün bir tüccar, kutusu altı ruble olan Hint çayı getirmisti, onu da konyakla içmek istiyor. Ona bakmayın siz Ivan Petroviç, şimdi doldururum fincanınızı... görecekisiniz ne güzel çay olduğunu! Semaver'in başında telâslı telâslı bir seyler yapıyordu.

Beni gece geç saate kadar tutmak niyetinde oldukları belliydi. Aleksandra Semyonovna bütün bir yıl konuk beklemisti, şimdi de acisini benden çıkarmaya hazırlanıyordu. Benim hesapta yoktu bu. Yerime otururken,

- Bak Maslobojev, dedim, konukluga gelmedim ben buraya, iş için geldim; bir seyler anlatacaktın...

- İşin de sırası var, dostça söylemenin de.

- Hayir canini, öyle düşünme. Sekiz buçuga kadar oturur, kalkarım. İsim var, söz verdim...

- Sanmam. insaf et, neler söylüyorsun? Aleksandra Semyonovna'ya yaptığının farkında misin? Yüzüne bak bir, bembeyaz kesildi. Bosuna mı o kadar süsledi beni, saçımı pomatladı; hem de bergamot... düşün biraz!

- Hep işin sakasındasın Maslobojev. Aleksandra Semyonovna'ya söz veriyorum, gelecek hafta, sözelimi cuma günü aksam yemegine konugunuz olacağım; ama şimdi verilmiş bir sözüm var Maslobojev, daha doğrusu bir yere gitmek zorundayım. Şimdi su bana anlatacaklarına geçsen iyi olur...

Aleksandra Semyonovna misk gibi kokan bir fincan

çayı önüme koyarken ağılamaklı bir sesle,

- Ancak sekiz buçuga kadar mı oturacaksınız? dedi.

Maslobojev atıldı öteden:

- Üzmeyin tatlı canınızı Sassenka, bos konuşuyor. Kalacak. Söylesene bana Vanya, nereye gidiyorsun böyle ikide bir? Ne işler pesindesin? Öğrenebilir miyim? Her gün bir yerlere gittigini, çalışmadığını biliyorum...

- Ne yapacaksın nereye gittigimi? Ama belki sonra, anlatırım. Önce sen sunu söylesene bana, dün aksam evde olmayacağımı bile bile - söylemistim sana bir yere gideceğimi - niçin geldin?

- Sonra hatırladım söylediğini, unutmustum. Birtakim haberler verecektim sana; daha çok da Aleksandra Semyonovna zorladı. «Bak, bir dostun oldu, niçin çağırımıyorsun onu?» diyordu. Dört gündür basımın etini yiyor. Su bergamot yüzünden de hani yok mu ya, öteki dünyada kırk günahımı bağışlarlar galiba... Doğrusu benim de aklım yatmadı değil buna: Eski bir arkadaşım la söyle güzel bir aksam geçirmek hiç de fena olmazdı. Kurnazlık ettim: Gelmezsen durum kötüye varir, diye yazdım.

Bir daha böyle yapmamasını, doğru haber bırakmasını söyledim. Ne var ki gene de bir kuskı vardı içimde.

- Peki öğleyin nereye gittin öyle aceleyle?

- Evet, o zaman gerçekten önemli bir isim vardı, yalan söylemek âdetim degildir.

- Prensle mi?

Aleksandra Semyonovna tatli bir sesle,

- ayimiz hosunuza gitti mi? diye sordu.

ayini veyim diye deminden beri bekliyordu meger, anlayamamistim,

— ok güzel, Aleksandra Semyonovna, çok çok güzel! dedim. Böyle ay hiç imemistim.268 -

Zavallinin yüzü sevinçten kiptirmizi oldu, bir fincan daha doldurmaya kostu. Maslobojev,

- Ah o Prens! diye haykirdi. Ne hinoglu hindir bilmezsin... alçak herifin biri! Bak ne diyeceğim sana Vanya: Gerçi ben de alagim, ama onun gibi olmaktan utanç duyurim! Ama amayayim agzimi... tutayim çenemi! Onun için sana söyleyebileceğim tek sey de budur zaten.

- Oysa ben onun üzerine bilgi almak için gelmistim sana. Neyse, sonra konusuruz bunu. Simdi söyle bakalim, dn ben yokken niçin seker verdin Helena'ya, karsisinda dans ettin? Sonra, bir buçuk saat ne konustun onunla?

Maslobojev birden Aleksandra Semyonovna'ya dönerek açıkladi:

- Helena dedigi, Ivan Petroviin evinde kalan on iki, belki de on bir yaslarinda küçük bir kizdir.

Sonra bana döndü, Aleksandra Semyonovna'yi göstererek,

- Suna bak hele Vanya, diye ekledi, adini ilk kez duyduğu bir kiza seker verdigimi duyunca nasil mosmor kesildi yüzü birden, gördün mü? Odanin içinde tabanca patlamis gibi nasil irkildi... gözlerinde simsekler akti. Saklamayin iste Aleksandra Semyonovna! Kiskaniyorsunuz beni! Helena'nin on bir yasinda bir kizcagiz oldugunu söylemeseydim o saat salarima yapismisti, bergamot bile kurtaramazdi beni!

- Simdi de kurtaramayacak!

Aleksandra Semyonovna ayi birakip yanimiza kostu, Maslobojev'in basini çekmesine firsat vermeden saina yapisti.

- Al sana, al bakalim! Konugumuzun yaninda kiskanç oldugumu söylemenin cezasi bu iste! Hele bir daha söyle!

Aleksandra Semyonovna'nin yüzü kiptirmizi olmus-tu; sakayla karisik hayli yakti Maslobojev'in canini..

269

Sonra bana dönerek, ciddi bir tavirla ekledi:

- Hiç utanmadan böyle seyler söyler! Maslobojev saçlarini düzeltirken,

- ektigimi görüyorsun Vanya! dedi. Bunun zerine birer votka içmek gerek!

Kosarak içki masasına gidiyordu ki Aleksandra Semyonovna ondan önce davrandi. Kosup kadehi kendi doldurdu, Maslobojev'e verdi, hattâ gülümseyerek yanagim oksadi. Beriki magrur bir tavirla göz kirpti bana, dilini sapirdatti, bir dikiste kadehteki içkinin hepsini içti. Sonra yanima geldi, otururken,

- Sekerlere gelince, diye basladi, nasil söylesem sana; evvelsi gün sarhosken bir mahalle bakkalindan almistim onlari. Belki de amacim yurt ekonomisine yardım etmektir... kesin olarak bilmiyorum. Sadece zil zurna sarhos, çamurun içine yuvarlandigimi, saimi basimi yolarak bes para etmez, ise yaramaz bir adam olduguma agladigimi hatirliyorum. Sekerleri unutmustum tabii, cebimde kalmislar; dn aksam senin evde üzerlerine oturunca hatirladim. Dans etmeme gelince, bunun sebebi de sarhoslugum... dn de ekmistim kafayi; sarhos oldugum zamanlar keyfim yerindeyse bazan oynarim yle. Hepsi bu kadar iste; önemsiz baska sebepler de var tabii: Bir kere, acimistim bu zavalli yetim kiza; sonra, benle konusmak istemiyor, sanki kiziyordu bana. Neselendireyim diye oynadim, seker ikram ettim.

- Sakin kizin agzindan bir seyler almak için yapmis olmayasin bunlari ? itiraf et: Evde olmadigimi bile bile ugradin; Helena'yla yalniz konusmak, ondan bir seyler grenmek istiyordun. Bir buçuk saat konusmussunuz; annesini tanidigini söylemis, birtakim sorular sormussun.

Maslobojev gözlerini kisti, kurnaz kurnaz gülümsedi.

- Niyetim ondan bir sey grenmek olsaydi, dogrusu

akillica hareket etmis olurdum, dedi. Hayir Vanya, yaniliyorsun. Hos firsat çikinca insan merak ettigi seyleri sorar; ama dsndėu gibi bir niyetim yoktu. Simdi beni dinle garip dostum, gerçi her zamanki gibi sarhosum gene, ama sunu unutma ki Filip seni kötü bir maksatla aldatmaz, yani kötü bir...

- Peki, ttalim ki yoktu kötü maksadin.

- Yoktu tabii. Birak simdi su isi; içelim! Kadehini diktikten sonra devam etti:

- Zaten sözünü etmeye degmez. Bubnova denen karinin kiza sahip ikmaya hiç bir hakkı yokmus; her sey i grendim. Evlâtlık edinmek için dilekçe bile vermemis. Kizin annesi kendisine borçlu ölünce o da tutmus kizi almıs. Gerçi cadi, azgin bir kadindir Bubnova, ama bütün sai uzunlar gibi akli kisadir. Ölen kadinin kimlik czdani tamam, temiz de. Helena senin yaninda kalabilir. Dogru dürüst bir ailenin yanina girip okusa, eğitilse daha iyi olurdu tabii. Ama simdilik sende kalsin. nemi yok bunun; ben yoluna koyarim isleri: Bubnova parmagini oy-natamaz. Kizin len annesi üzerine kesin bir sey grenemedim. Dul oldugunu, bir de soyadinin Zaltsman oldugunu biliyorum.

- Evet. Nelli de sylemistir. -Maslobojev ciddi bir tavirla,

- Burasi tamam, dedi, simdi beni dinle Vanya, bir dilegim olacak senden. Kirma beni. Sik sik nerelere gittigini, ne islerin oldugunu elinden geldigince ayrintilariyla anlat bana. Gerçi birtakim seyler biliyorum ama daha ayrintili bilmem gerekiyor.

Maslobojev'in bu ciddiyeti sasirtmisti beni, hattâ endiseye kapildim.

- Ne oldu? dedim. Niçin öğrenmek istiyorsun bunu? Öyle ciddi soruyorsun ki...

- Bak Vanya, kısaca söyleyeyim: Sana iyilik etmek:

istiyorum. Unutma ki dostum, kurnazlik etseydim ciddi tavirlar takinmadan da öğrenebilirdim senden öğrenmek istediklerimi. Oysa sen durup dururken kuskulaniyorsun benden, seni uyutmaya çalıştigimi saniyorsun. Demin seker konusu... kaçmadi gözümünden. Ciddi konusuyorsam bu kendim için degil, senin içindir. Gel inan bana, gerçegi açık açık, ayrıntilariyla anlat...

- Ne yardımından söz ediyorsun deminden beri Allahim seversen? Beni dinle Maslobojev; niçin Prens üzerine bilgi vermeye yanasmiyorsun bana? Benim istedigim bu... Bundan daha iyi yardım edemezsin bana.

- Prens üzerine ha! Him... Öyleyse açık söyleyeyim : Ben de Prens için soruyorum sana.

- Nasil?

- Anlatayim: Prensini seninle pek ilgilendigini farkettilim nasilsa. Hattâ bir keresinde seni sordu bana. Seninle tanistigimizi nereden bildigini söylemeyecegim, üstüne vazife degil. Yalniz sunu söyleyeyim, koru kendini Prens denen bu adamdan. Namussuz, bencil herifin biridir. Seninle ilgilendigini farkedince bir kisku düstü içime. Ama pek az sey biliyorum henüz; durumu anlayabilmem için de senden öğrenmek istiyorum... Bugün biraz da bu amaçla çağirdim seni. Önemli dedigim is buydu iste, oldugu gibi anlattim sana.

- Prensten niçin sakinmam gerektigini de söyleyecek misin?

- Pekâlâ... Vanya, bazi özel isleri alirini üzerime ben. Müsterilerimin bana güvenmesi çenemi tutmama baglidir. Nasil anlatirim sana her sey? Üstü kapali, çok üstü kapali konusayim, sen anla... bunu da sirf sana onun ne alçagin biri oldugunu göstermek için yapacagim. Ama önce sen söyle...

Kendi kendime düşündüm, islerimi Maslobojev'den -saklamamamin bir sakincasi olmadigi sonucuna vardim.

Natasa'nin durumunda gizlenecek bir yan yoktu; üstelik Maslobojev'in bir yardimi da dokunabilirdi.

Anlatirken bazi noktalar atladim tabii. Maslobojev özellikle Prense ilgili yerleri asin bir dikkatle dinliyordu; sik sik duruyordu, bir çok sey yeni bastan soruyor, daha ayrıntili anlatmami istiyordu. Yarim saat kadar sürdü anlatmam. Maslobojev,

- Him! dedi, akilli bir kiz bu. Prens üzerine düşünceleri tam dogru olmasa bile, karsisindaki adamin ne mal oldugunu bastan anlayip ona göre hareket etmesi iyi. Aferin Natalya Nikolayevna'ya! Onun sagligina içiyorum! (Bir kadeh daha devirdi.) insanin böyle bir adamin kazdigi kuyuya düşmemesi için sadece akilli olması yetmez, kalbi de olmalı. Aldatmamis onu kalbi. Dâvayı kaybetti sayilir: Prens diretecek, Alyosa da birakacaktır onu. Yalniz Ihmenev'e çok acidim... su alçaga on bin ruble verecek! Davasiyla kim ilgilendi acaba? Kendi ha! Yazik î Böyledir hep bu tezcanli, soylu kisiler! Halk bes para etmez onlarin gözünde! Prene karsi baska türlü davranmak gerekirdi. Ihmenev'e öyle bir avukat bulurdum ki sorma gitsin!... Öfkeyle bir yumruk indirdi masaya.

- Simdi sira sende, dedim, Prensini anlatacaktin...

- Bir Prens'tir tutturmus gidiyorsun. Anlatacak bir sey yok zaten; herifin sözünü etmek istemiyorum. Ilerde basina bir is açilmasin diye bu alçaktan sakinmani söyledim sana, hepsi o kadar. Onun yanında olan herkes tehlikededir. Sana söyleyecegim, tetik dur. Oysa sana birtakim büyük sirlar açacagimi saniyordun, degil mi? Romanci oldugun nasil belli! Alçak için baska ne söylenir? Alçak alçaktır... Sana onun bir marifetini anlatayim; tabii yerini, kisileri, zamani belirtmeden... Yalniz memur ayligiyla geçinmek zorunda oldugu ilk gençliginde zengin bir tüccar kiziyla evlendigini biliyorsundur. Sonra peri-

san etmis bu zavalliyi... neyse, önemli olan bu tüccar kizi degil zaten, böyle daha çok marifetleri var. Al sana bir daha: Avrupa'ya gitmis. Orada...

- Dur Maslobojev, hangi gidisinden söz ediyorsun? Hangi yilda?

- Tam doksandokuz yıl üç ay önce. Orada bir adamin kizini kandirip Paris'e götürmüs. Öyle de becermis ki bunu! Kizin babasi fabrikatör muymus, yoksa bir fabrikaya ortak miymis, orasini pek bilemiyorum. Bunlar öteki öğrendiklerimden çıkardigim sonuçlardir. Prens bu adami da kafese koymus, fabrikaya girmeyi basarmis. Adamin agzindan girip burnundan çikmis, hayli para almis ondan. Adam verdigi paralara karsilik birtakim kâğıtlar imzalatmis ona. Oysa Prens, bizde oldugu gibi senetsiz sepetsiz almayı, yani kisacasi iç etmeyi istermis. İhtiyarin güzel mi güzel bir kizi, kizin da Schiller'in kardeslerinden, yani ozan bir sevgilisi varmis. Delikanli ayni zamanda tüccarmis da; yani tam bir Alman... Pfefferku-hen miymis ne...

- Soyadiydi Pfefferkuhen tabii?

- Ne bileyim ben, belki Pfefferkuhen degil de baska bir seydi, önemi yok bunun zaten. Prens adamin kizma sokulmaya baslamis bu kez. Kizcagizi deli gibi âsik etmis kendine. İki sey gerekliyim onun için: Bir, kizi avucunun içine almak; iki, aldigi paralara karsilik ihtiyara imzalayip verdigi kâğıtlar. İhtiyarin bütün dolaplarinin anahtarları kizda dururmus. Babasi kizini canından çok severmis; o kadar ki, kocaya vermek istemiyormus onu. Ciddi söylüyorum. Kiziyla evlenecek erkegi kiskanir, kizindan ayrılmayı düşünmezmis. Pfefferkuhen'i de kovmus; tuhaf bir Ingilizmis...

- İngiliz mi? Nerede olmus bu anlattıkların?

Ezilenler - F : 18

- İngiliz dedimse, İngiliz degildi tabîî; isimleri degistirerek söylüyorum. Anlattıklarımın nerede olduğunu mu soruyorsun, belki Santa de - Bogoto kentinde, belki de Krakov'da; ama en akla yatkini Nassou Fürsten-tum'unda... (1) hani Zelter suyu siselerinin üzerinde Nas-sau yazılıdır ya, iste orada. Yeter mi sana bu kadari? Prens sonunda kandirmis kizi, Paris'e kaçırmis. Kiz Prens'in israriyla babasının birtakim kâğıtlarını da yanına almış. Böyle asklar da var iste Vanya! Aman Allahım! Ama kız iyi, dürüst bir kızmış! Belki de kâğıtların öneminden haberi yoktu. Tek endisesi varmış: Babasının onu lanetlemesi. Prens bunun da kolayını bulmuş: Kıza, onunla evleneceği üzerine imzalı bir kâğıt vermiş. Kaçıp bir süre Paris'te kalacaklarına, ihtiyarın öfkesi geçince de kari - koca olarak geri döneceklerine, üçü beraber ömürlerinin sonuna kadar mutlu yasayacaklarına inandırmış zavalliyi. Kız kaçmış, ihtiyar da lanetlemiş onu, arkasından da iflâs etmiş. Frauenmilh de isi gücü birakıp kizin pesinden Paris'e gitmiş; çok seviyormuş çünkü.

-. Dur hele! Kim bu Frauenmilh?

- Sey... neydi adi canım? Feyerbah... yo yo... Pfef-ferkuhen! Prens evlenemezdi tabîî bu kızla; öyle ya. kontes Hlestova ne derdi sonra; baron Pomoykin ne düşünürdü? Kızcağızı aldatmaktan baska yapacağı bir sey yokmuş. Aldatmış da... ama alçakça. Zavalliya bir dayak atmadığı kalmış. Sonra mahsus Pfefferkuhen'i dadandırmış evlerine; saf delikanlıyla kizin dostlukları ilerlemiş. Her aksam basbasa dertlesip aglasiyorlarmış. Prens bile bile yalnız birakiyormuş onları. Bir gece geç vakit gelmiş eve, kızla Pfefferkuhen'i basbasa bulmuş; onları suç üstü yakaladığını iddia ederek ikisini de kâpi disari et-Prenslık (Almanca)

mis; sabahleyin de kendisi kalkıp Londra'ya gitmiş. Kadın da gebeymiş; evden kovulduktan birkaç gün sonra bir kız doğurmuş... yani kız değil de oğlan, evet evet, bir oğlan doğurmuş, adını da Volodya koymuşlar. Pfeffer-kuhen evlât edinmiş çocuğu. Kadın Pfefferkuhen'le beraber yaşamaya başlamış. Adamin eskiden biriktirdiği biraz parası varmış. Beraberce İsviçre'yi, İtalya'yi dolasmışlar... anlayacağın, siir dolu yerlerde bulunmuşlar hep. Öyle olmasını da olagan karşılamalı. Kadın habire ağlıyor, Pfefferkuhen de içleniyormuş; yıllar böyle geçmiş, kız büyümüş. Prensin keyfi yerindeymiş, yalnız bir düşüncesi varmış: kadına verdiği imzalı kâğıdi geri alama-mışmış. Ayrılırken kadın «Alçak herif, diye bağırarak yüzüne karşı. Soyduğun sogana çevirdin beni, onurumu bir paralık ettin, şimdi de birakıp kaçıyorsun. Hoşça kal! Ama kâğıdi geri vermeyeceğim sana. Seninle evlenmek yollarını arayacağım için değil, bu kâğıttan pek korktuğun için saklayacağım onu. Ölünceye kadar bende kalacak». Kisacası, bağırıp çağırıyor, agzına geleni söylüyormuş; ama Prensin orali olduğu yokmuş. Böyle alçaklar, karşılarındaki iyi yürekli, soylu bir insansa çok daha rahat olurlar. Saf olduklarından kolayca aldatılabilir-ler. Sonra, yasalardan yardım beklemeyi kendileri için bir küçüklük sayarlar. Sözgelimi bu kadını alalım ele: kâğıttan yararlanmayı yakistiramamış kendine de saklamış onu. Zaten Prensin de kuskusu yokmuş bundan, kadının kâğıdi gidip gerekli yere vermektense ölmeye razı olacağını biliyormuş. Bu yüzden de bir zamana kadar rahatmış içi. Kadın onun pis suratına tükürmüş ama Volodya da kucagında kalmış; ölse çocuğun hali nice olurdu? Bunu kimsenin düşündüğü yokmuş tabîî. Brudersaft da avutmaya çalışıyormuş onu; beraberce Schiller'i oku-yorlarmış. Günün birinde Brudersaft durup dururken tahtalı köyü boylamış...- 276

- Yani Pfefferkuhen?

- Her neyse iste! Kadın da...

- Dur! Kaç yıl dolasmışlar?

- Tam iki yüz yıl. Kadın da Krakov'a dönmüş. Babası kabul etmemiş onu, lanetlemiş; bir zaman sonra da zavallı ölmüş; Prens bunu duyunca sevincinden göklere uçmuş. Onlar ermiş muradına biz çikalım kerevetine... içelim Vanya'cığım, içelim!

- Yanılmıyorsam Prensin bu isiyle ilgileniyorsun, Maslobojev.

- Bu çok mu lâzım sana?

- Ama anlamadığım bir sey var: senin elinden ne gelir bu konuda?

- Bunda anlaşılmayacak ne var? Kadın on yıllık bir ayrılıktan sonra yabancı bir adla dönmüştü Madrid'e; Brudersaft'ın, ihtiyarın durumunu, kadının gerçekten dönüp dönmediğini, çocuğun ne olduğunu, kadının öldüğü haberinin doğruluk derecesini, kâğıdın kimde kaldığını v.b. öğrenmesi gerekiyordu. Öğrenmek istediği öyle seyler vardı ki! Çok ıgırnc bir heriftir bu, Vanya, sakın kendini ondan ; Maslobojev'in de bir alçak olduğunu hiç bir zaman getirme aklına! Gerçi alçaktır (bence alçak olmayan insan yoktur) ama sana karşı alçaklık etmez. Çok sarhosum, biliyorum, ama gene de dinle beni: günün birinde, Maslobojev'in sana oyun oynadığı (lütfen bu oyun oynamak sosunu unutma) kuskusuna kapılırsan, bunu senin kötülüğünü düşünerek yapmadığına inan. Maslobojev senin iyiliğini düşünüyordu yüzde yüz. Kuskulara kaptırma kendini, gel Maslobojev'in kendisine kardeşçe, açık açık sor durumu. Simdi bir kadeh içer misin?

- Hayır.

- Öyleyse bir seyler ye.

- Hayır Maslobojev, kusura bakma...

- Hadi git öyleyse, saat dokuza çeyrek var, kibirli

sey... Geç kaldın.

Aleksandra Semyonovna aklamakli bir sesle,

- Nasıl? Ne dedin ne? Patlayana kadar içtin, şimdi de konugumuzu kovuyorsun ha! diye bagirdi. Her zaman böyledir iste.

- Biz onunla uyusanlayız Aleksandra Semyonovna! Basbasa kalalım daha iyi. Bu generaldir! Hayır Vanya, saçmaladım; sen general degilsin, ben alçagım! Bak su halime, neye benziyorum? Senin yanında kaç paralık degerim olabilir. Bagisla beni Vanya, kusuruma bakma, bırak dökeyim içimi...

Boynuma sarıldı, hüngür hüngür aklamaya basladı. Kalktim. Aleksandra Semyonovna pek üzgün,

- Aman Allahım! dedi. Oysa yemek hazırlamistik size! Cuma günü gelecek misiniz bari?

- Gelecegim Aleksandra Semyonovna, söz veriyorum.

- Ondan... böyle sarhos oldu diye tiksindiniz belki de. Sakin tiksинmeyin Ivan Petroviç; iyi, çok iyi bir insandır; sizi de çok seviyor! Son zamanlarda gece gündüz hep sizden söz ediyor. Kitaplarinizi aldı bana; ama «okuyamadım daha; yarin baslayacağım. Geleceğiniz günü dört gözle bekleyeceğim! İnsan yüzü gördüğüm yok; hiç kimse bize oturmaya gelmiyor. Her şeyimiz var, ama gelen gidenimiz yok. Deminden beri konusmanizi dinliyorum, öyle hosuma gitti ki... Cumaya görüşürüz...

VII

Çabuk adımlarla eve doğru yürüyordum; Masloboyev'in anlattıkları çok sasırtmisti beni. Neler neler geliyordu aklıma... Aksine, evde de beni elektrik çarpmis gi-- 278

bi sarsan bir olayla karsılastım.

Oturduğum evin tam karsısında bir sokak feneri vardı. Avlu kapısından giriyordum ki, fenerin dibinde duran tuhaf bir yaratık bana doğru atıldı. Öyle ki, korkudan bagırdım. Dehsete kapılmış, zangir zangir titreyen, aklım yitirmis gibi bir kız çocuğuydu bu; acı acı haykırarak koluma yapıştı. Ürperdim. Nelli'ydil!

- Nelli! Ne oldu sana? diye bagırdım. Ne isin var burada?

- O... yukarda... bizim evde...

- Kim? Hadi beraber çıkalım yukarı.

- Olmaz, olmaz! O gidinceye kadar merdiven basında beklerim ben... içeri girmem.

içimde tuhaf bir önsezi, yukarı çıktım, kapıyı açtım.....

karsımdaki Prensti. Masanın basına oturmuş, romanımı okuyordu. Okumasa bile, önünde açık duruyordu.

Beni görünce sevinçle,

- Ivan Petroviç! diye haykırdı. Nihayet gelebildiniz! Biraz daha bekleyip gidecektim. Bir saatir buradayım.

Kontesin devamlı ısrarlarına dayanamadım, bu akşam sizi oraya götürüceğime söz verdim. Sizinle tanışmayı çok istiyor! Bana vaadetmistiniz; ben de buna güvenerek, sizi bir yere gitmeden evde bulmak, alıp Kontese götürmek için erken geldim. Hizmetçiniz evde olmadığınızı söyleyince ne kadar üzüldüm bilemezsiniz. Elden ne gelirdi! Bu akşam oraya sizinle gideceğime söz-vermistim; oturup on bes dakika bekleyeyim dedim. Hâlâ bitmedi bu on bes dakika: romanınıza dalmışım. Ivan Petroviç! Yüce bir şey bu! Böyle bir eserden sonra anılarlar artık degerinizi! Aglaya aglaya bir hal oldum! Evet, ağladım, oysa pek ağlamam ben...

- Sizinle gelmemi istiyorsunuz ama bilmem ki... Doğrusunu söyleyeyim, şimdi... seve seve gelirdim, a-ma...

- Allah askına gelin! Sonra halim nice olur benim? Bir buçuk saatir bekliyorum sizi!.. Üstelik sizinle mu-hakkak konuşmalıyım... ne üzerine olduğunu anlıyorsunuz, değil mi? Bütün bu işleri benden iyi biliyorsunuz... Belki de bir karara varırız sizinle, düşünün bir kere! Allah askına kirmayın beni!

Eninde sonunda oraya nasıl olsa gideceğimi düşündüm. Natasa o anda yalnız basına oturuyor, beni bekliyor olsa bile bir an önce Katya'yla tanışmami o istemisti. Hem Alyosa da yanındaydı belki... Sonra, ona Katya'yla ilgili haber götürmedikçe Natasa'nın içinin rahat etmeyeceğini de biliyordum; gitmeye karar verdim. Ama Nelli düşündürüyordu beni.

- Biraz bekleyin, dedim.

Disarı çıktım. Nelli merdivenin basında, karanlık bir köseye sinmiş, kipirdamadan duruyordu.

- Niçin içeri gelmek istemiyorsun Nelli? Ne yaptı sana? Ne söyledi?

- Hiç... girmem içeri, girmem... korkuyorum... Ne kadar yalvardıysam olmadı. Ben Prensle çıkınca arkamızdan içeri girip kapıyı kilitleyeceğine söz verdi.

- Kim gelirse, ne derse desin, açma kapıyı Nelli.

- Onunla mi gideceksiniz?

- Evet.

Ürperdi, Prensle gitmeyeyim diye yalvaracakmış gi-bi kolumdan tuttu, ama bir şey söylemedi. Onu sorguya çekmeye karar vermistim.

içeri girip, Prensten özür diledikten sonra giyinmeye basladım. O kadar uzun boylu hazırlanmamın gereksiz olduğunu söylüyordu. Ama beni yukardan aşağı süzdükten sonra,

- Daha iyice bir şey giyseniz fena olmazdı, diye ekledi. Sosyetenin kati kurallarını bilirsiniz... kisi istese

kurtulamaz onlardan.

Fragim oldugunu görünce can sikintisi geçti.

- Toplumumuz hiç bir zaman bu denli olgun olmayacaktır, diye ekledi.

Çıktık. Ama merdivenin yarısında onu bırakıp geri döndüm, arkamizdan hemen içeri giren Nelli'yle bir kere daha vedalastım. Çok heyecanlıydı. Yüzü mosmor olmuştı. Onu yalnız bırakmak istemiyordu canım, korkuyordum.

Merdivenleri inerken Prens,

- Çok tuhaf bir hizmetçiniz var, dedi. Hizmetçiniz-di değil mi o küçük kız?

- Hayır... sey... simdilik öyle yanımda kalıyor.

- Tuhaf bir kız. Deli her halde. Düşünün bir kere, önce güzel güzel cevaplar veriyordu bana, ama ne zaman ki isikta yüzümü yakından gördü birden üzerine atıldı; bagiriyor, zangir zangir titriyordu, koluma yapışmıstı... bir seyler söylemek istiyor, ama söyleyemiyordu. Dogrusu korktum. Elinden kurtulup kaçmak istiyordum, ama, neyse ki o kaçtı. Sasırmıstım. Nasıl geçinebiliyorsunuz; onunla?

- Saralı zavallı... dedim.

- Simdi anlasıldı! Bayılmaları da varsa olagan...

Birden bütün bu olaylar birbirine bagli gibi geldi bana: Maslobojev'in dün benim evde olmadigimi bile bile gelmesi, bugün ona ugramami yazması, sarhos halinde istemeye istemeye anlattıkları, bana oyun ederse bunu benim kötülüğümü düşünerek yapmadigina inanmam için ısrarı, nihayet, Prensın beni bir buçuk saat beklemesi - oysa benim Maslobojev'de oldugumu biliyordu belki de, - Nelli'nin dışarı kaçması... evet, bu olaylar bagliydi birbirine. Düşünmek gerekti.

Avlu kapısında Prensın kupa arabası bekliyordu. Binip yola koyulduk.

- 281

VIII

Yolumuz pek uzak değildi. Torgoviy köprüsüne kadar gidecektik. Önceleri hiç konuşmadık. Benimle nereden konuşmaya başlayacağını merak ediyordum. Agzımı arayacak, beni yoklayacak, dolambaçlı yollarla benden bilgi edinecek sanıyordum. Ama hiç de öyle olmadı, dogrudan dogruya konuya girdi.

- Ivan Petroviç, diye başladı, bu günlerde aklımdan hiç çıkmayan bir durumla karşı karşıyayım. Bunu önce sizinle konuşmak, düşüncenizi öğrenmek istiyorum: kazandığım dâvadan vazgeçmeye, tartışma konusu on bin rubleyi İhmenev'e bırakmaya karar verdim. Nasıl hareket etmeliyim?

«Nasıl hareket etmenin gerektiğini bilmemene imkân yok, diye geçirdim içimden. Alay mı ediyorsun benimle?»

Elimden geldigince saf bir tavırla,

- Bilmem ki Prens, dedim, baska bir konuda, yani Natalya Nikolayevna'yla ilgili istediginiz bütün bilgiyi verebilirim size, ama sözünü ettiginiz şeyi hiç kusu yok ki siz benden iyi bilirsiniz.

- Hayır, hayır, bilmiyorum. Siz sık sık görüyorsunuz onlarla; belki Natalya Nikolayevna bile bu konuda düşündüklerini bir çok kereler söylemiştir size. Benim için çok önemli bu. Yardım edebilirsiniz bana; güç durumdayım. Öteki işler nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın - ne demek istedigimi anlıyorsunuz tabii - bu parayı almamaya kararlıyım. Ama bunu nasıl yapmalıyım, beni düşündüren bu işte. İhtiyar gururuna düşkün, inatçıdır; benim bu iyi niyetimden alınır, paraları yüzüme fırlatır belki...- 282

- Sormama izin verin, bu parayı kimin sayıyorsunuz: kendinizin mi onun mu?

- Dâvayı ben kazandığıma göre benim demektir.

- Ama hakçası?

Prens, benim böyle çekinmeden, açık açık sormamdan biraz gücenmiş gibi,

- Tabii benimdir, dedi. Galiba bu işin aslım pek bilmiyorsunuz. İhtiyarı, beni bile bile aldatmakla suçlamıyorum; inanın hiç bir zaman da suçlamadım. Bu çirkin iddiayı kendi attı ortaya. Suçu işlerle gerektiği gibi ilgilenmemek, görevini yapmamaktır. Oysa aramızda bir anlaşma vardı. Hem sunu da bilmenizi isterim, bunun da o kadar önemi yok; asıl önemli olan, o zaman birbirimize ettigimiz hakaretlerdir. On bin rubleyi önemsemezdim bile belki; sanırım, aramızdaki tartışmanın niçin, nasıl başladığını biliyorsunuzdur. Kabul ediyorum, kuskucu, hattâ belki haksızdım (tabii o zaman), ama bunun farkına varamadım, ugradığım hakaretin etkisi altında fırsatı kaçırmayıp mahkemeye verdim. Bu yaptığımı dürüst bir hareket saymayabilirsiniz. Kendimi temize çıkarmaya çalışmayacağım; sadece su kadar söyleyeceğim size: öfkeye kapılmak, gururunun incinmesi sonucu uygunsuz bir şey yapmak kisinin dürüst olmadigina delil değildir; tam tersine, en olagan, insanca bir tepkidir. Sonra sunu da itiraf edeyim, o zamanlar İhmenev'i pek az tanıyordum; bu yüzden, Alyosa'yla kızı üzerine çıkarılan söylentilere inandım, benim güvenimi kötüye kullandığının da dogru oldugunu sandım... Ama artık birakalım bunu. Önemli olan, şimdi ne yapmamın gerektigidir. Bir yandan dâva açmakta haklı oldugumu söylerken bir yandan da parayı almazsam bu, on bin rubleyi ona bağışladığım anlamına gelecek. Buna Natalya Nikolayevna'nın durumunu da eklerseniz...

Muhakkak yüzüme fırlatır parayı...

- Bakin, fırlatır diye kendiniz söylüyorsunuz, demek "ki dürüst bir insan sayıyorsunuz onu; bu durumda paranızı çaldığına inanmamanız gerekir. Öyleyse ne diye gidip haksız olduğunuzu söylemiyorsunuz kendisine? Dürüst bir davranış olurdu bu; hem İhmenev de parasını geri almaya razı olurdu belki.

- Him... parasını demek! önemli olan bu işte. Bir de benim durumumu düşünün ama. Gidip dâvada haksız olduğumu söyleyeceğim ona. Ya «Haksız olduğunu biliyordun da ne diye verdin mahkemeye?» derse? Ya her önüne gelen bu soruyu sorarsa bana? Zaten haklıyım; paramı çaldığını hiç bir zaman iddia etmedim; ama işlerimle ilgilenmediğinden iyi bir yönetici olmadığından yakındım, şimdi de bundan kuskum yok. Bu para benimdir, bunun aksini söylemek kendi kendime iftira etmek gibi geliyor bana. Hem hakareti bile bile üzerine aldı ihtiyar; siz de şimdi gidip ondan özür dilememi istiyorsunuz. Bu kadarı fazla.

- Bence iki kişi barışmak istiyorsa...

- Bunun kolay bir şey olduğunu mu sanıyorsunuz?

- Evet.

- Hayır, bazan çok güçtür, üstelik...

- Üstelik arada daha baska engeller de var değil mi? İşte bu konuda sizinle aynı fikirdeyim Prens. Natalya Nikolayevna'yla oğlunuz arasındaki durumu İhmenev'lerin istediği biçimde yoluna koymanız gerekiyor. Dâva konusunu da içtenlikle ancak o zaman konuşabilirsiniz İhmenev'le. Henüz hiç bir şey düzelmemişken yapacağınız tek şey var: dâvada haksız olduğunuzu itiraf etmek; hattâ, gerekiyorsa bunu herkesin önünde açıklamak... ben böyle düşünüyorum işte. Açık konuşuyorum, çünkü bu konuda ne düşündüğümü siz sordunuz; sanırım, yalan söylememi istemezsiniz. Bu durum size sunu sormak cesaretini veriyor bana: on bin rubleyi İhmenev'e geri vermeyi niçin istiyorsunuz? Kendinizi haklı görüyorsanız ne diye vereceksiniz ona parayı? Merakımı bağışlayın, ama öteki durumlarla o kadar yakın ilişkisi var ki bunun...

Prens, sorumu duymamış gibi,

- Ne dersiniz? diye sordu, hiç bir şey söylemeden parayı İhmenev'e versem kabul etmez mi?

- Etmez!

Öfkeden titremeye başlamıştım. Bu küstahça soru, adam yüzüme tükürmüş gibi sinirlerimi bir anda ayakta kaldırmıştı. Canımı sıkan bir şey daha vardı: duymamış gibi davranıp, soruma cevap vermeden - ona böyle şeyler soracak kadar ileri gitmememi hatırlatmak istiyormuş gibi - kibirli bir tavırla sözümü kesmişti. Sosyete'de o-lanlara özgü bu kibirli tavırdan nefret ederdim; Alyosa'yi da bu alıskanlıktan vazgeçirmek için çok uğraşmıştım.

«Etmez!» diye bağırmanın Prens sakin sakin karşılık verdi :

- Him... çok heyecanlısınız, ama hayatta bazı şeyler sizin düşündüğünüz gibi olmaz. Sanırım bu konuda Natalya Nikolayevna da bir yol gösterebilir bize. Bir sorun bakalım.

Kabaca cevap verdim :

- Gösteremez. Demin dinlemek lütfunda bulunmadınız beni, sözümü kestiniz. Parayı özür dilemeden verirsiniz Natalya Nikolayevna, on bin rubleyi babasına kızının karşılığı; ona da Alyosa'yi elinden almanıza karşılık verdiğinizi düşünecektir...

Prens gülümsedi. (Niçin gülümsemisti acaba?)

- Him... aklınıza neler geliyor Ivan Petroviç. Daha çok konuşacaklarım var sizinle. Simdilik yeter bu kadar, zamanım yok. Yalnız sunu unutmamanızı dileyeceğim: durum doğrudan doğruya Natalya Nikolayevna'yla onun

geleceğiyle ilgilidir; her şey biraz da sizinle vereceğimiz karara bağlıdır. Çok gereklisiniz bu konuda, sonra anlayacaksınız... Bu bakımdan, benden ne kadar hoşlanma-sanız da, Natalya Nikolayevna'nın dostu olduğunuz sürece benimle konuşmaktan kaçamazsınız. Geldik... â bien-tot (1).

IX

Kontesin evi pek güzeldi. Odalar sade olmakla beraber hoş, zevkle döşenmişti. Gene de her şeyde bir igrailik hissediliyordu. Bu, gösteriş için bir sürü esyayla doldurulmuş, varlıklı bir ailenin devamlı olarak oturduğu bir evden çok, geçici bir süre için oturulmak üzere oldukça sade döşenmiş uygun bir daireydi. Kontesin yazın Sim-birsk ilindeki harap, iki kere ipotek edilmiş çiftliğine gideceği, Prens'in de ona yol arkadaşlığı edeceği söylentileri dolanıyordu. Bu söylentileri duymuş, kendi kendime canım sıkılarak düşünüyordum: Katya Kontesle gidince Alyosa'nın tutumu ne olacaktı acaba? Natasa'yla bu konuyu konuşmamıştım daha; korkuyordum. Yalnız bazı hallerinden bu söylentilerin onun kulagina kadar geldiğini sezinlemiştim. Ama bana açılmıyor, için için istirap çekiyordu.

Kontes çok iyi karşıladi beni, içtenlikle elimi sıktı; beni evinde görmeyi çoktan beri istediğini söyledi. Çevresinde topladığımız - dört kişiydik: Kontes, ben, Prens, bir de diplomat tavırlı, saçları hafif pomatlanmış, (1) Yakında görüşürüz (Fransızca); burada: konuşmamıza yakında devam ederiz.

yakasından nisanıyla, yüksek sosyetedeki olduğu belli orta yaşlı bir bey - çok güzel gümüş semaverden çaylarımızı Kontes kendi dolduruyordu. Diplomat tavırlı beye özel bir saygı gösteriyorlardı. Kontes, Avrupa'dan döndükten sonra, umduğu gibi yüksek kişilerle ilişki kurmayı başaramamıştı Petersburg'da. O

aksamki konuktan baska hiç kimse aksamlari oturmaya gelmiyordu ona. Gözlerimle Katerina Fyodorovna'yi aradim; öteki odada Alyosa'yla beraberdi. Ama geldigimizi duyunca hemen yanimiza çıktı. Prens saygiyla öptü elini; Kontes beni gösterdi. Prens hemen tanistirdi bizi. Sabirsiz bir dikkatle inceliyordum onu: beyazlar giyinmis, kısa boylu, yüzünde sakin, durgun bir ifade olan, Alyosa'nin dedigi gibi masmavi gözlü, sadece gençlik güzelliği olan narhi yapılı, sarisin bir kizdi bu. Çok çok güzel bir kizla karsilasacagimi bekliyordum, hayal kırıkligina ugramistim. Yuvarlak yüzünün çizgileri düzgün, sade bir biçimde taranmış gür saçlari gerçekten güzel, bakisi sakindi. Sokakta karsilassam basimi çevirip bakmazdim bile. Ama ilk anda böyle düşünmüştüm. O aksam sonra daha yakindan inceledim Katya'yi. Yalnızca, elimi sıkarken gözlerimin içine hiç bir sey söylemeden garip, ısrarlı, içten bir dikkatle uzun uzun bakması sasirmama yetmisti; nedense elimde olmadan gülümsedim. Karsimdakinin temiz ruhlu bir insan oldugunu hemen anlamistim tabii. Kontes gözünü ayırmıyordu ondan. Katya elimi siktikten sonra tuhaf bir acelecilikle odanın öte kösesine gitti, Alyosa'nin yanina oturdu. Alyosa benimle tokalasirken «Az kalacagim burada, sonra hemen oraya gidecegim» diye fisildadi.

«Diplomat» - soyadini bilmedigim için böyle söz e-decegim ondan - agirbasli, magrur bir tavirle anlatıyordu. Kontes de büyük bir dikkatle dinliyordu. Prens, diplomatin sözlerini onayliyor gibi, yaltaklanarak gülüm-

süyordu; konusmaci, besbelli ona deger verdiginden, sik sik dönüp bakıyordu yüzüne. Bana çayimi vermiş, bir yanda rahat bırakmışlardı. Bu çok hosuma gitmişti. Elimden geldigince Kontesi de inceliyordum. İlk bakista iste-miyerek begendim onu. Belki genç sayılmazdi, ama bana en çok yirmi sekizinde gibi geldi. Yüzü hâlâ taptazeydi; ilk gençliğinde çok güzel olsa gerekti. Siyah saçlari oldukça gürdü; bakisi son derece içten, ama biraz oynak, muzipti. Ne var ki, nedense simdi kendini tuttuğu belliydi. Bakisinda ayrıca zekâ, iyi yüreklilik, nese pariltıları da vardı. Onun biraz havai yaradılıslı, eglenceye düskün, içten ama bencil bir insan oldugunu anlamistim. Prensın etkisi büyüktü üzerinde. Aralarında gizli bir ilişkinin oldugunu biliyordum. Avrupa'dayken sevistiklerini, Prensın Kontesi pek kiskanmadigini da duymustum. Ama onlari geçmisteki ilişkilerinden baska esrarlı, birtakim çıkarlara dayanan bazı durumların da birbirine bağladigini sanıyordum - simdi de öyle düşünüyorum. - Aralarında bir seyler vardı... Prensın son zamanlarda ondan biktigini, ama ilişkilerini kesmedigini de biliyordum. Katya üzerine kurulan plânlar bağliyordu onlari birbirine belki de. Bu niyeti yüzünden Prens, Kontesin çok istemesine ragmen evlenmiyordu bile onunla. Oysa kadın, evlenirlerse üvey kizinin Alyosa'yla evlenmesi konusunda ona yardımcı olacagim da vaadetmiş. Bunu, Alyosa'nin bana anlattıklarından çıkarıyordum. Gene onun anlattıklarından Prensın, avucunun içine iyice aldığı Kontesten nedense çekindigini de biliyordum. Alyosa bile farketmisti bunu. Sonralari, Prensın kontesi baska biriyle evlendirmeyi çok istedigini, hattâ onu Simbirske'e, sirf ona orada bir koca bulmak umuduyla götürdüğünü duydum.

Bir yanda oturmuş dinliyor, Katerina Fyodorovna'yla basbasa konuşma fırsatini nasıl yaratabilecegimi düşünüyordum. Dimlomat, Kontesin son günlerdeki durum,

- 288

yeni devrimler, onların korkması için ortada bir neden olup olmadigi üzerine sordugu soruları cevaplandırıyordu. Adam agirbaslı, magrur bir tavirle anlatıyor, sözü uzattıkça uzatıyordu. Güzel konusuyor, düşüncesini ustalıkla açıklıyordu ya, savundugu görüş ıgrençti. Bu devrimlerin, değişikliklerin en kısa zamanda beklenen ürünü verecegini; bu ürünleri görünce sagduyunun baskın çıkacagını, toplumda (tabii hepsinde değil) yepyeni bir ruhun dogacagını, yanlış yoldan gidildiginin anlasilip gene geriye dönülecegini iddia ediyordu. Bu tecrübenin - aci da olsa - toplumumuza çok yararlı olacagını, çünkü mutlu geçmisse nasıl bağlanmamızın gerektigini bize öğretecegini; bu basibozuklugun bir an önce bardagi tasirmasının daha iyi bile olacagını söylüyordu. «Bizsiz olmaz, diye bağladı sözünü, bizsiz hiç bir toplum ayakta duramamistir. Biz bir sey kaybetmeyiz, hattâ kazaniriz. Yüze yüze karaya çıkarız; o anda elimizdeki bayrakta söyle yazar: Pire ça va, minem ça est (1)». Prens, dudaklarında bu düşünceye katıldigini belli eden ıgrenç bir gülümseme, dinliyordu. Diplomat pek keyifliydi. O anda az kaldı itiraz edecek kadar budalalasacaktım, içim içimi yiyordu. Prensın çirkin bakisi durdurdu beni. Hafifçe, benden yana dönmüş, heyecanlı bir çıkis yapmami bekliyormuş gibi tuhaf tuhaf yüzüme bakıyordu. Kendimi küçük düşürmem için böyle bir atilis yapmami belki de istiyordu. Üstelik diplomatin itirazımı anlamayacagından, hattâ beni adam yerine koymayacagından da kuskum yoktu. Onların yanında oturmaktan tiksiniyordum; Alyosa kurtardi beni. Sessizce yanima geldi, omuzuma dokunup, biraz konuşmak için çağirdi. Onu Katya'nin yolladigini anlamış- Ne denli kötü olursa o denli iyi (Fransızca).

tim. Yanılmamışım. Bir dakika sonra genç kizla yan yana oturuyorduk. Önce «ne biçim seysin sen böyle» der gibi bakti yüzüme; konuşmaya nereden başlayacagimizi bir an kestiremedik. Bununla beraber, onun bir başlayınca belki sabaha kadar konuşacağı inancı vardı içimde. Alyosa'nin «bes altı saat konustuk», dedigi geldi aklıma. Alyosa yanımızda oturuyor, baslamamizi heyecanla bekliyordu. Gülümseyerek bize bakip, - Niçin konuşuyorsunuz? diye sordu. . Katya,

- Ah Alyosa, ne seysin... dedi, baslayacagiz iste. Sizinle konusmak istedigim o kadar çok sey var ki Ivan Petroviç, söze nereden baslayayim bilemiyorum. Çok geç tanistik, daha erken tanimaliydik birbirimizi; zaten ben sizi hanidir taniyorum. Sizi görmeyi öyle istiyordum ki! Hattâ mektup yazmayi düşünüyordum size...

Elimde olmadan gülümseyerek,

- Ne üzerine? diye sordum. Ciddî bir tavirle cevap verdi :

- Yazacak çok sey vardi. Sözelimi, Alyosa Natalya Nikolayevna'nin böyle bir zamanda onu yalnız biraktigi için hiç güvenmedigini söylüyor, bunun dogru olup olmadigini sormak istiyordum size. Sonra, Alyosa'nin bu yaptigi olacak sey mi yani? Söyler misin, ne isin var şimdi burada?

- Ah, şimdi, şimdi gidiyorum. Bir dakika kalip nasil konustugunuza baktiktan sonra gidecegimi söylemistim zaten.

- Bakacak ne var bunda, oturuyoruz iste, görmüyor musun?

Bana döndü, yüzü kızarak Alyosa'yi gösterdi,

- Her zaman böyledir, diye ekledi. «Bir dakika, bir

Ezilenler - F : 19

dakikacik kalacagim» der, bir türlü kalkmak bilmez, bakarsin gece yarisi olmus. O saatten sonra oraya da gidemez tabii. «Natasa kizmaz, dedi, çok iyidir o». Iste böyle düşünüyor! Dogru mu bu şimdi? dürüst bir davranis mi?

Alyosa acikli bir sesle,

- Gitmesine gidecegim, dedi, ama sizin yaninizda kalmayi da o kadar istiyorum ki...

- Ne yapacaksın yanimizda? Hem bizim de yalnız konusmamiz gereken çok konu var. Bak Alyosa, güvenme; Ivan Petroviç'le yalnız konusmamiz gerekiyor... anla beni.

- Öyle gerekiyorsa giderim tabii... gücenecek ne var bunda. Gider bir dakikacik Levinka'da oturur, sonra oraya geçerim. - Sapkasini aldı. Bana döndü. - Bakın ne diyecegim, Ivan Petroviç, babamin Ihmenev'lerle arasindaki dâva sonucu kazandigi parayi almayacagini duydunuz mu?

- Duydum; kendisi söyledi bana.

- Ne soylu bir hareket, degil mi? Oysa Katya hiç de öyle düşünmüyor. Bu konuyu da konusun onunla .Hosça kal Katya, hem yalvaririm Natasa'yi sevdiğimden kustu etme. Niçin hepimiz sitem edersiniz bana durmadan?... Onu ne kadar sevdiğimi biliyor, güveni de sonsuzdur bana; bundan kuskun yok. Onu bütün kalbimle seviyorum. Ama bu sevginin nasil bir sevgi oldugunu bilmiyorum. Öyle seviyorum iste. Suçlu gibi ikide bir sorguya çekmeyin beni. Ivan Petroviç geldi iste, sor ona bakalim; Natasa'nin kiskanç, beni çok sevdiği halde son derece bencil oldugunu, benim için fedâkârlık etmeye yanasmadigim o da dogrulayacaktır.

Kulaklarima inanamiyordum, hayretle,

- Nasil? diye sordum.

Katya ellerini birbirine vurarak âdeta haykirdi:

- Neler söylüyorsun Alyosa?

- Sasilacak ne var bu söyledigimde? Ivan Petroviç biliyor. Hep yaninda olmami istiyor. Gerçi açiga vurmuyor istegini, ama belli...

Katya'nin yüzü öfkeden kipkirmizi olmustu.

- Utanmiyor musun, utanmiyor musun böyle konusmaya? dedi.

- Utanacak ne var bunda ? Çok tuhaf bir kizsin Katya! Onun sandigindan çok seviyorum onu, o da beni benim sevdiğim gibi gerçek bir sevgiyle sevseydi haz duydugum seylerden geri çekmeye çalışmazdi beni. Evet, kendisi söylüyor gitmemi, ama yüzünden bunu istemeye istemeye yaptigi belli oluyor; söylemese daha iyi bu durumda.

Katya öfkeden parlayan gözlerini gene bana çevirdi.

- Hayir, hayir, bunda bir is var! diye bagirdi. Itiraf et Alyosa, hemen şimdi itiraf et, bütün bunlari baban söyledi sana, degil mi? Bugün soktu aklina! Lütfen yalan söylemeye kalkisma: hemen anlarım çünkü! Öyle degil mi? Alyosa bozulmustu.

- Evet, o söyledi, dedi, bundan ne çıkar? Bugün çok dostça konustu benimle, hep öğdü onu, öyle ki, sasirdim kaldim: o kadar hakaret etti ona, gene de ögüyordu o-nu.

- Siz de inandiniz, dedi. Her seyini size vermisken; şimdi bile - daha bugün - hep sizi düşünüyor, aman caniniz sikilmasin, Katerina Fyodorovna'yla görüşmekten yoksun kalmayasiniz diye elinden geleni yapıyorken siz böyle düşünebiliyorsunuz demek! Bugün kendisi söyledi bunu bana. Nasil oldu da inanabildiniz bu iftiralara! Utanmadiniz mi?

Katya, karsisinda toplum için zararlı bir insan var-mis gibi kolunu sallayarak,

- Nankör! dedi. Utanmak nedir bilmez zaten! Alyosa aglamakli bir sesle,

- Sizinki de fazla oldu artik! diye söylendi. Hep böylesin Katya! Benim için iyi dedigini duymadim ki hiç... Ivan Petroviç'i bırak zaten! Natasa'yi sevmedigimi saniyorsunuz. Bencil oldugunu kötü maksatla

söylemedim. Beni çok sevdiğini, ölçüyü kaçırdığını, bunun da hem beni hem onu üzdüğünü söylemek istedim. Babama gelince, - istese bile - hiç bir zaman kandıramaz beni. Kanmam. Natasa'nın bencil olduğunu kötü anlamda söylemedi; anladım ama. Aynı demin anlattığım gibi söylüyordu: beni o kadar çok seviyor ki, sonu bencillige varıyor, bu yüzden hem o üzüyor hem ben; zamanla daha da artacak bu üzüntüm... Haksız mı yani; benim iyiliğimi düşünerek söylüyordu; hem bunda Natasa'yi küçük düşüren bir yan da yok. Tam tersine, onun bana karşı sonsuz bir sevgi beslediğini...

Ama Katya sözünü bitirtmedi Alyosa'ya, Heyecanla sitem etmeye başladı ona. Babasının, sırf Natasa'yla aralarına soğukluk sokmak için kızcağızı öğdüğünü, iyi yürekli gözükerek onu aldattığı deliller göstererek ispat etmeye çalışıyordu. Natasa'nın onu nasıl sevdiğini, bu yaptıklarını ancak böyle bütün varlığıyla seven bir insanın bağışlayabileceğim, gerçek bencilin o, Alyosa olduğunu saydı döktü. Katya'nın sözleri yavas yavas etkisini gösterdi; derin bir keder, pısmalık kapladı benliğini. Basi önünde, hiç cevap vermeden, bitik, yüzünde bir istirap ifadesi, yanımızda öyle oturuyordu. Ama Katya'nın ona acıdığı yoktu. Asiri bir merakla dinliyordum anlattıklarını. Bu tuhaf kızı bir an önce daha yakından tanımak istiyordum. Henüz çocuktuk, ama inanç dolu, iyiye, haklıya yürekten bağlı, tuhaf bir çocuk... Onun çocuk olduğu söylenebilirse, o halde günümüz ailelerinde pek

çok rastlanan düşünen, çocuklardandı... Kafasının çalıştığı belliydi. Bu düşünen, küçücük basın içinde neler olduğu; orada çocuksu düşünceler, kavramlarla yasanmış izlenimlerin, gözlemlerin (Katya yasiyordu artık çünkü) nasıl karşılıktıkları; henüz yaşamadığı, kitaplardan edindiği, ama onu çok sasırtmış - belki onları da yasanmış sanıyordu - düşüncelerin de ötekiler arasına katılması dikkate, incelenmeye değerdi doğrusu. O akşam, yanında kaldığım sürece ve sonraki görüşmelerimizde bu kızı oldukça iyi inceledim sanıyorum. Duygulu, heyecan dolu bir yüreği vardı. Gerçeği her şeyin üstünde tuttuğu için kimi zaman soğukkanlı olmayı önemsemez, hayatta uyulması gereken bazı kuralları kör inanç sayar; atak yaradılıslı bütün insanlar gibi bu yanıyla ögünürdü. Bu ona ayrıca bir çekicilik veriyordu. Düşünmeyi, gerçeği arayıp bulmayı çok seviyordu ya, öylesine içten, çocuksu bir hali vardı ki, insan hemen isiniyordu ona. Levinka'yla Bo-rinka'yi hatırladım; genç kızın onlarla ilişki kurması olagandı. Çok tuhaftı: ilk bakışta bana hiç bir özelliği yok gibi görünen yüzü o akşam giderek daha bir güzel, çekici gelmişti. Bu çocuksu saflıkla yan yana olan düşünen bir kadının ağırbaşlılığı; bu, gerçeğe duyulan asiri şusa-mislik, inançlarına siki sikiya bağlılık... bütün bunlar genç kızın yüzüne içten, yüce, ruhsal bir güzellik veriyordu. Onu yeni tanıyan kimse, yüzeyde kalan, ilgisiz bir bakışın sezinleyemeyeceği bu güzelliğin insanın içine yavas yavas isledigini zamanla anlıyordu. Alyosa'nın ona, «sonunda deli gibi tutulacağından kuskum yoktu artık. Delikanlı düşünmekten, kafa yormaktan pek hoşlanmazdı ya, onun yerine düşünenleri, hattâ bir şey isteyenleri severdi... kendini Katya'nın ellerine bırakmıstı... Temiz bir yüreği vardı; dürüst, güzel olan her şeyin etkisine hemen kaptırırdı kendini. Katya da çocuksu içtenliğiyle kendine bağlamıstı onu. irade gücü hiç yoktu; oysa genç kız heyecanlı, inanç dolu, güçlüydü. Alyosa da onu yönetebilecek, hattâ buyrugu altına alabilecek bir insana bağlanabilirdi ancak. Bu yanıyla önceleri Natasa bir ölçüde bağlamıstı onu kendine; ne var ki Katya çok daha sanslıydı ondan... hâlâ çocuktuk çünkü, uzun süre de çocuk kalacağına benziyordu. Onun bu çocuksu saflığı, parlak zekâsı, öte yandan mantığının sesini dinlemektense duygularının etkisi altında kalması Alyosa'ya daha yakındı. O da hissediyordu bunu, bu yüzden Katya'ya giderek daha çok bağlanıyordu. Basbasa konusurlarken ciddî, «toplumsal» sorunların yanında oyuncaklardan da söz ettiklerine eminim. Gerçi Katya da sık sık sitem ediyordu Alyosa'ya, avucunun içine iyice almıstı onu, ama delikanlının kendini Katya'nın yanında Natasa'nın yanında olduğundan çok daha rahat hissettiği belliydi. İkisi daha bir denktiler, önemli olan da buydu.

Alyosa ayaga kalkıp sapkasını aldı, elini genç kıza uzatarak,

- Pekâlâ Katya, pekâlâ, dedi, yeter artık; zaten her zaman sen haklısın, ben de haksız. Çünkü senin ruhun benimkinden temiz... Şimdi hem ona, hem de Levinka'ya ugrarım...

- Levinka'yla bir işin yok. Sözümü dinledigin zamanlar pek sevimli oluyorsun.

Alyosa mahzun bir tavırla,

- Sen herkesten bin kat sevimlisin, dedi. Ivan, Petroviç, bir şey söylemek istiyorum size.

Odanın bir kösesine çekildik.

- Bugün bir alçaklık ettim, diye fisildadi. Çok büyük suçum var. Öğleden sonra Aleksandrovna adında güzel mi güzel bir Fransız kadınıyla tanıştırdı beni, babam. Sey... hoşlandım ondan, ve... neyse iste; ne burada ne Natasa'nın yanında kalmaya yüzüm var. Allahaismarladık Ivan Petroviç.

Gelip tekrar yanma oturdugumda Katya,

- Çok iyi, temiz bir çocuktur, dedi, ama bunun üzerinde sonra uzun uzun konuşacağız. Önce anlasamamız gerek: sizce Prens nasıl bir insan?

- Çok kötü...

- Bence de. Öyleyse bunda anlaştık. Şimdi gelelim Natalya Nikolayevna'ya... Biliyor musunuz Ivan Petroviç, dört gözle bekliyordum sizi. Her şeyi öğrenebilirim sizden, şimdiye kadar Alyosa'nın anlattıklarından bir

seyler çıkarmaya çalışıyordum. Bilgi alacağım baska kimse de yoktu. Önce sunu söyleyin bana (en önemli olan budur): ne dersiniz, sizce Alyosa'yla Natasa mutlu olacaklar mı? Nasıl hareket edeceğim konusunda son kararımı vermem için bunu bilmem gerekiyor.

- Bunu kesin olarak nasıl söyleyebilirim?.. Katya sözümü kesti :
- Kesin olarak söylemeyin, ne düşündüğünüzü söyleyin yeter. Çünkü çok zeki bir insansınız.
- Bence mutlu olamazlar.
- Niçin?
- Birbirinin dengi degildirler.
- Ben de öyle düşünüyorum!

Genç kız derin bir keder içinde kollarını önünde kavuşturdu.

- Daha açık anlatın, dedi. Bakın, Natasa'yı görmeyi çok istiyorum; çünkü konuşacağımız çok şey var. Sanırım her şey ikimizin vereceği karara bağlı. Simdilik hep hayalimde canlandırıyorum onu: çok akıllı, ağırbaşlı, dürüst, son derece güzel olsa gerek. Öyle, değil mi?

- Öyle.
- Bundan kuskum yoktu zaten. Peki nasıl oldu da Alyosa gibi bir çocuğu sevebildi ? Bunun nedenini açıklayın bana, bunu çok düşünüyorum.
- Bu açıklanamaz Katerina Fyodorovna. Kisinin niçin, nasıl sevdiğini hiç kimse bilmez. Evet, bir çocuktur Alyosa. Öyle ama, bir çocuğun nasıl sevildiğini biliyor musunuz? (Yüzümden ayırmadığı ciddî, sabırsız, merak dolu gözlerine baktıkça içim bir hos oluyordu.) Natasa, çocukluktan uzak olduğu ölçüde çok sevebilir Alyosa'yı, diye devam ettim. Dürüst, içten, pek saf - bazan yakısır ona bu saflığı - bir çocuktur Alyosa. Natasa belki de... nasıl söylesem? acımaya benzer bir duyguyla sevmiş olabilir onu. Soylu bir yürek acıyarak da sevebilir... Size bu konuda hiç bir şeyi açıklayamayacağımı hissediyorum; üstelik ben soracağım size: siz seviyor musunuz onu? Hiç çekinmeden, cesaretle sormuştum bu soruyu; a-cecililigimin onun temiz, çocuk ruhunu incitmeyeceğini hissetmistim.

Gözlerimin içine tatlı tatlı bakarak,

- Vallahi bilmiyorum henüz, dedi, sanırım çok seviyorum...
- Gördünüz mü ya. Onu niçin sevdiğinizi Siz söyleyebilir misiniz?

Bir an düşündükten sonra cevap verdi :

- Yalan dolanı yok; gözlerimin içine bakarak bir şey anlatması çok hosuma gidiyor... Bakın Ivan Petroviç, ben bir kızım, sizse erkeksiniz; size böyle seyleri anlatmam doğru mudur acaba?
- Bunda kötü ne var ki?
- Doğru. Kötü bir şey yok bunda. Ama onlar (gözleriyle, semaverin bulunduğu masada oturanları gösterdi) duysalar kınarlardı beni. Hakları var mı sizce?
- Yok! Kalbiniz kötü bir şey yaptığınızı söylemiyor size, öyleyse...

Besbelli, konuşmamızı elinden geldigince uzatmak istegiyle kesti sözümü

- Ben de öyle yaparım her zaman; içime bir davra-

nisimin kötü olduğu kuskusu düşerse hemen kalbime bakarım, o rahatsa ben de rahat olurum. İnsanın daima böyle yapması gerekir. Sizinle, kendi kendimle konuşuyormuş gibi açık, içten konuşuyorum; çünkü, çok iyi bir insansınız; sonra, Alyosa daha ortaya çıkmadan Natasa'yla aranızda geçenleri biliyorum; dinlerken ağlamistim.

- Kim anlattı bunu size?
- Tabî Alyosa. Anlatırken iki gözü iki çesme ağılıyordu. O hali pek hosuma gitmişti. Bana kalırsa o sizi, sizin onu sevdiğinizden çok seviyor Ivan Petroviç. İşte bu huyuna bayiliyorum onun. Sizinle böyle açık, içten konuşmamın ikinci nedeni de çok zeki, bana akıl verebilecek bir insan olmanızdır.
- Benim size akıl verebilecek kadar zeki olduğumu nereden biliyorsunuz?

Katya bir an düşündü.

- Belli! dedi. Önemli olan bu değil zaten; esas konumuza gelelim. Yol gösterin bana Ivan Petroviç: Natasa'nın rakibesi olduğumu hissediyorum artık; ne yapsam, nasıl hareket etsem? Mutlu olup olmayacaklarını da bunun için sordum size. Gece gündüz hep bunu düşünüyorum. Perisan bir durumumuz var, perisan! Alyosa'nın Natasa'ya olan sevgisi iyice söndü, gün geçtikçe bana daha çok bağlanıyor. Öyle değil mi?
- Galiba.
- Ama Natasa'ya söyledikleri de yalan değil. Artık onu sevmedisinin farkında değil; bence Natasa farkındadır bunun. Ne istirap çekiyordur kızcağız!
- Ne yapmak istiyorsunuz Katerina Fyodorovna? Genç kız ciddî bir tavırla cevap verdi :
- Bir sürü düşünce var kafamın içinde; hangisini seçeceğimi bilmiyorum. Sizi de bunun için sabırsızlıkla bekliyordum zaten: kararı siz verin. Siz her şeyi benden çok daha iyi biliyorsunuz. Simdi bir tanrisiniz siz benim

için. Dinleyin, önceleri söyle düşünüyordum: birbirlerini seviyorlar, mutlu olacaklarsa benim kendimi fedâ etmem, onların mutluluklarına yardımcı olmam gerek. Nasıl?

- Kendinizi fedâ ettiğinizi biliyorum.

- Evet, öyle oldu, ama sonraları Alyosa sık sık buraya gelmeye, beni sevmeye başlayınca kendimi fedâ etsem mi etmesem mi diye düşünmeye başladım. Çok kötü Mr sey bu, değil mi?

- Son derece olagandır... dedim, hiç bir suçunuz yok.

- Sanmam; çok iyi yürekli olduğunuz için böyle söylüyorsunuz. Kalbimin hiç de temiz olmadığını sanıyorum. Temiz olsaydı, nasıl hareket edeceğime karar verirdim. Ama birakalım bunu şimdi! Sonra Prensen, ma-mran'dan, (1) Alyosa'nın kendisinden aralarındaki ilişkiler üzerine daha çok bilgi topladım, birbirinin dengi olmadıklarını anladım; siz de aynı şeyi söylüyorsunuz. Bu kez kararsızlığım iyice arttı... Mutlu olamayacaklarsa ayrılışları daha iyi olur bence. Önce sizden her şeyi ayrıntısıyla öğrenmeyi, sonra da Natasa'ya gidip beraberce bir karar vermeyi koydum aklıma.

- Ama nasıl bir karar vereceksiniz, önemli olan da bu zaten!

- Söyle diyeceğim ona: «Alyosa'yı dünyada her şeyden çok sevdiğinize göre, mutlu olmasını yürekten istemeniz gerekir, öyleyse ayrılmalısınız ondan.»

- Güzel ama bunu duyunca Natasa'nın ne hale gireceğini düşündünüz mü hiç. Sonra, söylediğinizi kabul etse bile, Alyosa'dan ayrılmaya gücü yetecek mi bakalım?

- Benim düşündüğüm de bu zaten, hem... hem... Birden ağlamaya başladı. Dudakları titreyerek,

(1) Anne (Fransızca)

- Natasa'ya ne kadar acidigimi bilemezsiniz, diye fisildadi.

Ne söyleyebilirdim! Susuyordum. Katya'ya bakarken benim de içimden ağlamak geliyordu. Ne tatlı bir çocuktü! Alyosa'yı kendisinin mutlu edebileceğine nereden böylesine inandığını sormadım artık.

Biraz sakinleştikten sonra, deminkinden daha bir mahzun,

- Müzik sever misiniz? diye sordu. Sasırmıştım.

- Severim, dedim.

- Zaman olsaydı Beethoven'in üçüncü konçertosunu çalardım size. Son günlerde hep onu çalıyorum, içimdeki... duyguları o kadar güzel dile getiriyor ki... Sanki benim için bestelemiş onu Beethoven. Neyse bir daha geldiğinizde çalarım, şimdi konuşmamız gerek.

Natasa'yla onun görüşmesini nasıl sağlayabileceğimiz üzerine konuşmaya başladık. Katya, hareketlerinin devamlı kontrol altında bulunduğunu; üvey annesi iyi yürekli bir kadın olduğu, onu da sevdiği halde, Natasa'yla tanışmasına dünyada izin vermeyeceğini; bu yüzden, kurnazlık etmeyi aklına koyduğunu söyledi. Sabahları araba gezintisine çoğu zaman Kontesle beraber çıkarmış. Bazan Kontes gelmez, Fransız mürebbiyeyi katarmış yanına. Mürebbiye de hastaymış şimdi. Basi agridığı zamanlar böyle yaparmış Kontes; bu yüzden, basının, agridacağı zamani beklemek gerekiyormuş. Yaslı mürebbiye çok iyi yürekli olduğu için, onu kandırmak kolaymış. Kisacasi, Natasa'yla görüşecekleri günü önceden kararlaştırmak imkânsızdı.

- Natasa'yla tanıştığınızda pısmır olmayacaksınız, dedim. O da sizinle tanışmayı çok istiyordu; hiç değilse, Alyosa'yı kime bıraktığını görmesi bakımından sizinle tanışması iyi olacak. Bunun için üzmemin kendinizi;300

- zamanla her şey düzelir. Yakında köye gidiyorsunuz galiba?

- Evet, bir aya kadar gideceğiz. Bunu daha çok Prensin istediğini biliyorum.

- Ne dersiniz, Alyosa da gelecek mi sizinle? Katya gözlerimin içine uzun uzun baktı.

- Ben de bunu merak ediyorum! diye mirıldandı. Sanırım gelecek!

- Öyle.

- Tanrım, bunun sonu neye varacak acaba? Beni dinleyin Ivan Petroviç. Her şeyi yazacağım size; çok çok yazacağım. Görüyorsunuz ya, simdiden sıkılaşmaya başladım canınızı. Sık sık gelecek misiniz bize?

- Bilmiyorum Katerina Fyodorovna: duruma bağlı. Belki bir daha hiç gelmem.

- Niçin?

- Bir çok nedenleri olabilir bunun. Sonra Prensle aramızdaki ilişkiler de önemli.

Katya kararlı bir sesle,

- Uğursuz adam, dedi. Bakın Ivan Petroviç, ben size gelsem nasıl olur?

- Sizce?

Genç kız gülümsedi.

- Bence iyi olur. Bir gün ziyaret etmek isterim sizi... Sunu söyleyeyim ki, sizi saydığım kadar seviyorum da... İnsan çok şey öğrenebilir sizden. Seviyorum sizi... Bunu söylemem ayıp değil mi?

- Neden ayıp olsun? Ben de öz kızkardesim gibi seviyorum sizi.

- Dostum olmak istiyor musunuz? - Tabii, tabii istiyorum! dedim.

Gene çay masasında oturanları gösterdi.

- Onlar olsa muhakkak ayıp derler, genç bir kıza böyle konuşmanın yakışmayacağını söylerlerdi.

Sirasi gelmiskene sunu da söyleyeyim, bol bol konusalim diye Prens bu kadar uzun süre mahsus basbasa birakmisti bizi galiba. Katya,

- Prensın paralarima göz diktigini çok iyi biliyorum, diye devam etti. Beni çocuk sanıyorlar; yüzüme karsi bile söylüyorlar bunu. Oysa ben hiç de çocuk olmadığım kanisındayim. Çok tuhaf insanlardır bunlar: kendilerinin farki yok çocuktan. Nedir bu telâsları?

- Sormayı unuttum, Katerina Fyodorovna: Alyosa'nın sık sık gittiği Levinka'yla Borinka kimin nesidir-ler?
- Uzak akrabalarım. Çok zeki, dürüst çocukturlar, ama biraz fazla konusurlar... İkisini de yakından tanırım... Gülümsedi.

- Onlara bir milyon ruble vereceğiniz doğru mu?

- Gördünüz mü, bu milyon lâfini ağızlarından düsürdükleri yok, can sıklmaya başladı artık. Yararlı bir iş için seve seve yardım ederim tabii, ne yapacağım bu kadar parayı! Ama bu yardımı ne zaman yapacağım belli değil; oysa onlar gece gündüz, bağışlayacağım parayı nereye harcayacakları üzerine tartışıp duruyorlar... bir kavga etmedikleri kalıyor. Çok tuhaf doğrusu. Çok telâslı çocuklar. Ama gene de iyidirler... dürüst, zekidirler, Okuyorlar. Ne de olsa, baskaları gibi basibos yaşamaktan çok daha iyi bir şey bu. Öyle değil mi? Uzun uzun konuştuk. Hemen bütün hayatını anlattı bana; benim anlattıklarımı da büyük bir dikkatle dinledi. Daha çok Natasa'yla Alyosa'dan söz edeyim istiyordu. Prens yanıma gelip, artık geç olduğunu söylediğinde saat on ikiydi. Kalktık. Katya elimi kuvvetlice sıktı, gözlerimin içine manalı manalı baktı. Kontes, sık sık gelmemi diledi. Burada tuhaf, belki de pek yersiz bir açıklama yapmadan geçemeyeceğim. Katya'yla üç saatlik konuşmamızın sonunda içimde garip, ama kesin bir inanç yer etmişti: onun, kadın erkek ilişkilerinden bile habersiz, saf bir çocuk olduğu inancıydı bu. Birtakım düşüncelerine, çok önemli bazı şeylerden söz ederken takındığı ciddi tavra pek gülünç bir hava veriyordu bu durum...

X

Arabasına bindiğimiz zaman Prens,

- Bakın ne diyeceğim Ivan Petroviç, dedi, beraberce bir şeyler yesek, ha? Ne dersiniz?

Kararsız,

- Bilmem ki Prens, diye cevap verdim, gece yatmadan önce bir şey yemek âdetim değildir de...

Gözlerimin içine kurnaz kurnaz bakarak ekledi :

- Hem yer hem konuşuruz.

Açıklı! «Benimle konuşmak istiyor, diye geçirdim içimden, benim de istediğim bu zaten». Razi oldum.

- Anlastık. Büyük Rihtim caddesinde B. ye gidiyoruz.

Biraz sasırmistim,

- Lokantaya mı? diye sordum.

- Evet. Ne öldü? Aksam yemeklerini çoğunlukla dışarda yerim ben. Sizi davet etmeme izin vermez misiniz?

- Gece yemek yemediğimi söyledim size.

- Bir kerelik yemekten bir şey çıkmaz. Hem davet ediyorum sizi...

Yani «yediklerinin parasını ben vereceğim»; benî davet ettiğini mahsus belirttiğinden kuskum yok. Razi oldum, ama lokantada hesabımı kendim ödemeye kararlıydim. Lokantanın önünde indik arabadan; Prens ayrı bir oda tuttu; zevkle, ustalıkla yapılmış birkaç çeşit yemek söyledi. Yemekler de, istediği sarap gibi en pahalı çeşitin-

dendi. Benim gücüm yetmezdi onların parasını ödemeye. Listeye bakıp, bir yarım dag tavuğuyla bir kadeh Lafite sarabı ısmarladım. Prens köpürdü.

- Benimle yemek istemiyorsunuz demek! Çok garip bir davranış bu. Pardon, mon ami, (1) ama bu yaptığınız... asiri bir kibir. Gurur değil, düpedüz kibir bu. Bahse girerim, bunun altından sınıf farkı sorunu çıkacak, inanin ki kiriyorsunuz beni.

Ama ben diretiyordum.

- Nasıl isterseniz, dedi. Zorlamam sizi... Ivan Petroviç, sizinle dostça konuşabilir miyim?

- Lütfen.

- Bence bu kadar alinganlık zararlıdır size. Zaten sizin gibilerin huyudur bu! Bir edebiyatçisiniz, dünyayı görüp tanımanız gerek, oysa siz her şeyden uzaklaşıyorsunuz. Dag tavuğundan söz etmiyorum; bizim çevremize gösterdiğiniz asiri sogukluğun zararlı olduğunu belirtmek istiyorum. Çok şey kaybetmenizden baska - hiç değilse yükselme sansinizi yok ediyorsunuz - romanlarınızda, hikâyelerinizde anlattığınız kontların, prenslerin yasantılarına, zengin salonlara yabancı kalıyorsunuz... ben de neler diyorum? Siz yoksulları, küçük memurları, kavgacı subayları, birtakım soyguncuları, kaybolan kaputları anlatıyorsunuz... biliyorum, hepsini biliyorum.

- Ama yanılıyorsunuz Prens; «yüksek sosyete» ni-ze girmiyorsam, bu orada canımın sıkıldığından, bir de yapacak isim olmadığındandır! Hem hiç girmiyorum da denemez...

- Evet, Prens R. ye yıldı bir kere uğruyorsunuz; görmüstüm sizi orada. Yilin geri kalan zamanında da gurunuzla basbasa, tavan aralarında çürüyorsunuz. Oysa

(1) Kusura bakmayin dostum (Fransızca).

sizinkilerin hepsi de böyle yapmıyor... Öyle serüven arayanlar var ki igreniyor insan...

- Prens, lütfen kapatalım bu konuyu, tavan arasından da bir daha söz etmeyelim.

- Ah, gördünüz mü, gene alindiniz. Oysa sizinle dostça konuşmama izin vermistiniz. Ama suç bende, dostlugunuzu kazanacak hiç bir şey yapmadım çünkü. Güzel saraptır. Tadin bir kere.

Kendi sisesinden bardagimi yarisina kadar doldurdu.

- Bakin Ivan Petroviç, birisinin dostlugunu zorla kazanmaya çalışmanın çirkin bir hareket oldugunu bilmez degilim. Ne var ki, düşündüğünüz gibi çevremizde herkes küçük görmez sizleri. Su anda yanımda beni sevdiğinizden degil de, sizinle konuşmaya söz verdiğim için oturdugunuzu da biliyorum. Yanılıyor muyum? Gülümsedi. O da öfkeyle gülümsedi.

- Bir bayanın durumuyla yakından ilgilendiginiz, onu savunmayı üzerinize aldiginiz için buradasınız. Öyle degil mi?

Sabirsizlikle kestim sözünü :

- Öyle.

Prensin, karsisindakinin az da olsa ona ihtiyaci oldugunu görünce bunu hemen asiga vuran insanlardan oldugunu anlamistim. Benim de ihtiyacim vardi ona simdi. Anlatmak niyetinde oldugu seyleri sonuna kadar dinlemeden bir yere gidemezdim; o da biliyordu bunu. Küstah, alayci bir tavir takinmisti.

- Yanılmıyorsunuz Prens, diye ekledim, sizi dinlemek için geldim, yoksa vallahi oturmazdim... çok geç oldu çünkü.

Aslında söyle demek istiyordum: «Yoksa vallahi o-turmazdim sizinle bir masada»; ama degistirdim sözümü. Bunu korkumdan degil, yere batasica su yufka yü-

rekliligimden, kibarligimdan yapmistim. Haketse bile, bir insanin yüzüne karsi hakaret etmek gelmezdi elimden. Saniyorum Prens de farketmisti bunu; benim bu zayıfligim ona haz veriyormus, bakisiyla bana «Ne o, söyleyemiyor musun, degistirdin lâfi degil mi!» der gibi gözlerimin içine bakiyordu. Evet, yüzde yüz öyleydi; çünkü sözümü bitirince bir kakhaha atti, dizimi oksadi. Gözlerinde su ifadeyi okudum:

«Güldürüyorsun adami canım». İçimden «Hele dur!» diye geçirdim. Yüksek sesle,

- Bugün keyfim pek yerinde! dedi, sebebini de bilmiyorum. Evet dostum, evet, evet! Ben de bu bayan üzerine konuşmak istiyorum sizinle. Konusup isi bir karara bağlamak gerek; umarım bu kez anlarsınız beni. On bin ruble, su altmışlık bebekten, himbil babadan söz etmistim size... Neyse! Birakalım simdi bunlari. Lâf olsun diye söylemistim! Ha-ha-ha! Öyle ya, edebiyatçisiniz, anlamamız gerekirdi... Hayretle bakıyordum yüzüne. Sarhos olamazdı.

- Bu kiza gelince, inanin ki saygim var ona, hattâ begeniyorum, seviyorum onu; birazcik kaprisli, o kadar; ama atalarimizin dedigi gibi «gülü seven dikenine katlanır»... diken acitir, ama bu acinin da bir tadi vardır; gerçi aptaldır benim Aleksey ya, agzinin tadini bildigi için hos görüyorum onu. Anlayacağınız, bu kızlar hosuma gidiyor; hem (dudaklarını manalı manalı bücktü) kendime göre bazı düşüncelerim var. Bunu sonra anlatacağım size...

- Prens! Beni dinleyin Prens! diye bagirdim. Sizdeki bu anî degisikligin sebebini anlayamadım, ama... bu konuyu kapatın, lütfen!

- Gene heyecanlandınız! Pekâlâ... kapatıyorum, ka- , patıyorum! Yalnız bir şey sormak istiyorum size dos-Ezilenler - F : 20

tüm: çok mu değer veriyorsunuz bu kiza? Kaba bir sabirsizlikle cevap verdim :

- Çok.

Pis pis siratarak, gözlerini kisti.

- Tabî... tabî seviyorsunuz da? dedi.

- İleri gidiyorsunuz! diye bagirdim.

- Peki, peki, bir daha söylemem! Kızmayın! Bugün pek sinirlisiniz. Oysa ben de uzun zamandan beri bu ka-

dar keyifli olmamistim. Sampanya içseniz! Ne dersiniz ozan dostum benim?

- içmeyeceğim, istemiyorum.

- Yoo, olmaz! Bu gece arkadaslik etmelisiniz bana. Neseliyim, temiz ruhlu bir insan olduğum için yalnız basima mutlu olamam. Kim bilir, belki de can ciğer dost olana kadar içeriz, ha-ha-ha! Evet, genç dostum, tanımıyorsunuz beni daha! Tanırsanız seveceğinize eminim. Bu gece sevinci de, üzüntüyü de, gözyasını da - gerçi ağlayacağımı pek sanmıyorum ya... - benimle paylaşmanızı istiyorum. Ee, ne dersiniz Ivan Petroviç? İstedigim olmazsa heyecanımın uçup gideceğini, niyetimden vazgeçeceğimi, konuşmayacağımı anlıyorsunuz tabî; oysa buraya benden bir şeyler ısıtmek için geldiniz.

Gene küstahça göz kırparak ekledi :

- Öyle degil mi? Su halde verin kararınızı. Korkmustum. Razi oldum. Bir yandan da «Sarhos etmek mi istiyor beni acaba?» diye geçiriyordum içimden. Sirasi gelmisken, Prens için çıkarılan, çok eskiden duyduğum bir söylentiden söz etmem gerekiyor. Onun, - toplum içinde o kadar kibar, agirbasli olduğu halde - bazı geceler meyhanelerde içip içip rezalet çıkardığını söylüyorlardı... Korkunç şeyler duymustum... Alyosa

da babasının bazan içtiğini biliyor, bunu herkesten özellikle Natasa'dan saklıyormuş. Bir keresinde yanımda ağzından bir şeyler kaçırması, ama hemen toparlanmış, sorularına

cevap vermemişti. Zaten o söylemeden de biliyordum bunu; ama itiraf edeyim, önceleri inanmıyordum. Şimdi de sonucu merakla bekliyordum.

Sarabi getirdiler; Prens ikimizin de kadehini doldurdu. Sarabi zevkle yudumlarken,

- Gerçi kabalık etti bana ya, çok sevimli, çok sevimli bir kız! diye devam etti. Ama bu yaratıklar sadece böyle anlarda sevimlidirler... Beni mahcup ettiğini, çamura buladığını sanıyordun... hatırlıyor musunuz o akşamı? Ha-ha-ha! Yanaklarının al al olması ne yakıştı ona! Kadınları tanır mısınız? Solgun yanaklarının birden kıpkırmızı olması bazan pek yakıştı onlara; far-kettiginiz oldu mu bunu hiç? Aman Allahım! Gene kızdınız galiba?

Artık tutamadım kendimi,

- Evet, kızdım! diye bağırıldım. Natalya Nikolayev-na'dan böyle söz etmenizi istemiyorum. İzin vermiyorum!

- Oh, oh! Pekâlâ, sizi memnun etmek için degistiriyorum konuyu. Uysal, yumusak huyluyumdur. Sizden söz edelim. Severim sizi, Ivan Petroviç; sizinle ne candan, dostça ilgilendiğimi bilemezsiniz...

Sözünü kestim :

- Prens, esas konuya gelsek daha iyi olmaz mı?

- Yani konumuza demek istiyorsunuz. Siz daha leb demeden leblebiyi anlarım ben, mon ami; ama sizden söz etmekle konumuza çok yakından değinmiş olacağız... sözümü ağzıma tıkamazsanız tabii. Devam ediyorum; hanidir sunu söylemek istiyordum size, değerli dostum Ivan Petroviç: böyle yaşamakla kendi kendinizi mahvediyorsunuz! Bu nazik konuya dokunmamı bağışlayın; sizi sevdiğim için böyle konuşuyorum. Yoksulsunuz, yayın evi sahibinden basılacak bir romana karşılık biraz para alıp borçlarınızı ödüyor, geri kalanıyla da altı ay çay ekmek yiyerek geçinmeye çalışıyor, tavan arasında titreyerek romanınızın dergide basılmasını bekliyorsunuz. Öyle değil mi?

- Öyle olsa bile, bu...

- Çalıp çırpıktan, el ayak öpmekten, rüşvet almaktan, önüne geleni dolandırmaktan v.b. daha saygıdeğer bir şeydir. Biliyorum, ne söyleyeceğinizi biliyorum kaç kere yazıldı bunlar...

- Öyleyse benim durumumu karıştırmamalısınız. Size nezaket dersi vermek bana düşmez Prens.

- Elbette. Ama ne yaparsınız ki bu ince tele dokunmak zorundayım. Baska türlü olmayacak. Neyse, tavan arasını falan birakalım şimdi. Ben de heveslisi değilim zaten böyle konuların; ama bazı durumlarda olur tabii... (igrenç bir kahkaha attı). Aklımın almadığı ne biliyor musunuz: ikinci adam olmayı bu kadar sevmeniz... Evet, sizin yazarlardan biri bir yerde, hatırladığıma göre şöyle diyor: «Kisioglu için en büyük kahramanlık, hayatta ikinci adam olmakla yetinebilmektir...» Tam olmasa bile aşağı yukarı böyleydi! Bir yerde duymuştum. Alyosa nisanlinizi aldı elinizden, biliyorum bunu; siz de Schiller'e yarasır bir duygululukla onlar için didinip duruyorsunuz, neredeyse usaklık edeceksiniz onlara... Bağışlayın beni dostum, kendinizi yüce duygulu bir insan olarak gösterme oyununuz da can sıkıma başladı artık... Hâlâ bıkmadınız mı? Ayıp vallahi. Sizin yerinizde olsam hirsimden ölürdüm. Çok ayıp, çok!

Öfkeden kendimi kaybederek,

- Prens! Buraya hakaret etmek için getirdiniz beni galiba! diye bağırıldım.

- Ah, hayır dostum; hayır, su anda sadece bir is adamıyım, sizin mutluluğunuzu istiyorum. Kisacası, işlerinizi yoluna koymak, istegim. Ama işi bir yana birakalım şimdi, sözümü bitirinceye kadar dinleyin beni; hiç değilse iki dakika heyecanlanmamaya çalışın. Ne dersiniz? Evlen-

seniz nasıl olur? Görüyorsunuz ya baska şeyden söz ediyorum... niçin öyle tuhaf tuhaf bakıyorsunuz yüzüme? Sasirdiniz mi?

Yüzüne gerçekten saskinlikle bakarak,

- Sözünüzü bitirmenizi bekliyorum, dedim.

- Uzun değil zaten. Mutlu olmanızı yürekten isteyen bir dostunuz size genç, güzel, ama... basından bazı üzücü olaylar geçmiş, - üstü kapalı söylüyorum, ama ne demek istediğimi anlıyorsunuzdur - Natalya Nikolayevna gibi - ama hayli yüklü bir drahoması olan... - bir kızla evlenmenizi sağlık verse ne diyeceğinizi öğrenmek istiyordum... (Yalnız unutmayın, baska, isimle ilişkisi olmayan bir şeyden söz ediyorum.) Ne dersiniz?

- Siz... siz aklınızı yitirmissiniz, dedim.

- Ha-ha-ha! Oo! Dövecek misiniz beni yoksa?

Gerçekten de üzerine atılmaya hazırdım. Artık dayanamamıştım. Bir sürüngen, ayagımın altında ezmek istediğim kocaman bir örümcek gibi görüyordum onu karşımda. Benimle alay etmek haz veriyordu ona; avucunun içinde olduğumu sanarak kedinin fareyle oynadığı gibi oynuyordu benimle. Karşımda maskesini çıkarması, ne denli asgâlik, igrenç bir insan olduğunu saklamaması ona büyük bir haz, iliklerine isleyen bir sehvât duygusu veriyordu sanki (çok iyi anlıyordum bunu). Saskinliğim, dehsete kapılmam hosuna gidiyordu. Beni küçümsüyor, alaya alıyordu.

Niyetinin kötü olduğunu ta bastan anlamistim; ama öyle bir durumdaydım ki, ne pahasına olursa olsun boyun eğmek zorundaydım. Natasa için yapmalıydım bunu; her seye katlanmalıydım... çünkü kaderi belki de o anda benim elimdeydi. Ama onun için söylenen bu iğrenç sözlere sogukkanlilikle nasıl dayanabilirdim! Üstelik, onu dinlemeden yapamayacağımı da biliyordu Prens; hakareti bu yüzden daha da ağır geliyordu bana. «Onun da bana ih-

tiyaci var» diye düşündüm; daha bir sert, ağır cevaplar vermeye başladım.

Yüzüme ciddi ciddi bakarak,

- Bakın, genç dostum, diye devam etti, böyle olmayacak, gelin anlasalım sizinle. Bazi seyler anlatmak istiyorum size, ama önce beni ne söylersem söyleyeyim, sonuna kadar dinleyeceğinize söz vermelisiniz. Canimin istediği, hosuma gittiği gibi, daha dogrusu, durumun gerektirdiği biçimde konusmayı severim. Ne diyorsunuz dostum, sabirli olacak misiniz?

Yüzüme, sert bir itirazda bulunmam için beni kiskir-tircasına zehir dolu bir bakisla baktığı halde, tuttum kendimi, cevap vermedim. Kalkip gitmeyeceğimi anlamisti, devam etti:

- Gücenmeyin bana, dostum. Niçin kizdiniz o kadar T Söyleyisime, degil mi! Sizinle nasıl konusursam konusayım, baska bir sey söylememi beklemiyordunuz tabii; anlam degismeyecekti...

Küçümsüyorsunuz beni, degil mi? Bendeki saflığı, içtenliği, nasıl derler, bonhomie (1) görüyorsunuz. Her seyi, çocukluk tutkularimi bile itiraf edeceğim size. Evet, mon cher, (2) evet, siz de biraz daha bonhomie gösterin, oturup konusalım, sonunda birbirimizi iyice anlayalım. Sasmayın bana: Bütün bu saflıklar, Alyosa'nın içli konuşmaları, Schiller'vari duygululuk, su Natasa'yla (ama hos bir kizdir da) oglum arasındaki pis ilişkinin sözüm ona soylulugu sonunda canimi öyle sismaya baslamisti ki, içimi dökmek fırsatı çıkınca ister istemez sevindim. Özellikle size açılmak istiyordum. Ha, ha, ha!

- Sasirtiyorsunuz beni Prens, anlayamıyorum sizi

(1) Temis yüreklilik (Fransızca).

(2) Sevgili dostum (Fransızca).

Takindiginiz bu soytarica tavis, sizden hiç beklenilmeyen bu açık yürekliliginiz...

- Ha, ha, ha, yalan degil! Çok hos bir benzetme! Ha, ha, ha! Hovardalık ediyorum dostum, hovardalık ediyorum; seve seve yapıyorum bunu... hos görmelisiniz beni, ozan dostum.

Kadehlerimizi doldururken son derece mutlu, devam etti :

- Hadi içelim... Size bir sey söyleyeyim mi dostum, Natasa'nın evindeki o mânâsız aksami hatirliyor musunuz, iste o iyice bitirdi beni! Gerçi pek sevimliydi Natasa, ama içimde büthis bir öfkeyle çıktım oradan, unutamıyorum bunu. Unutmak, saklamak da istemiyorum zaten. Elbette bize de gelecek sıra, hem de yakın zamanda... ama simdi birakalım bu konuyu. Sonra, sunu da söylemek istiyorum: Bilmediginiz bir huyum vardır benim; bu bayagi, hiç bir ise yaramayan saflıklardan, duygululuklardan nefret ederim; masum bir çocuktan farki olmayan böyle Schiller'lere önce onlar gibi içten gözükme, sonra da birden maskemi çıkarıp onlari saskina çevirmek çok hosuma gider. Ne oldu? Bu hazzin iğrenç, mânâsız, çirkin bir duygu olduğu kanisindasınız, degil mi?

- Elbette.

- İçten bir insansınız. Canimi sikiyorlarsa ne yapayım! Aptalca bir sey bu açık yürekliligim, ama elden ne gelir, huyum kurusun. Hayatimdan bazi bölümler anlatmak istiyorum size. O zaman daha iyi anlayacaksınız beni; hem ilgileneceksiniz anlatacaklarimla. Evet, gerçekten palyaçolugum üzerimde bugün; ama palyaçolar içten, açık yürekli olur, degil mi?

- Bakın Prens, geç oldu, hem...

- Efendim? Aman Allahım, ne kadar da sabirsizsiniz! Ne aceleniz var? Oturalım biraz daha, arkadaşça konusalım, hem içelim hem konusalım. Sarhos olduğumu312 - sanıyorsunuz degil mi? Önemi yok, böylesi daha iyi. Ha, ha, ha! Vallahi, insan bu çeşit dostça konuşmaları unutamaz, hatırlayınca içi bir hos olur. Çok hainsiniz Ivan Petroviç! Hiç hassas degilsiniz! Benim gibi bir dostunuzla; bir saatçik oturup konussanız ne olur yani? Hem isten. söz edeceğiz... Bunda anlasilmayacak ne var? Bir de edebiyatçı olacaksınız! Oysa seve seve dinlemelisiniz beni. Romaninizda bir tip olarak canlandırabilirsiniz, ha, ha, ha! Tanrini, ne açık yürekliyim bugün!

içki basına iyice vurmustu. Yüzü degismis, bir öfke ifadesiyle kaplanmisti. Ignelemek, isirmek, alay etmek istediği belliydi. «Sarhos olması bir bakıma iyi, diye geçirdim içimden, çenesi açılır». Ama akli basındaydı. Keyifli keyifli devam ediyordu:

- Dostum, saf insanlari sasirtmaktan büyük haz duyduğumu söylemekle önemli, belki de yersiz bir itirafta bulundum size. Buna karsilik siz de tuttunuz palyaçoya benzettiniz beni; kahkahayla güldürdünüz. Ama size karsi kaba, belki de içten pazarlikli, kisacasi bir köylü gibi davrandığımı düşünür, beni bunun için azarlarsanız haksizlik etmiş olursunuz. Bir kere, istedigim gibi hareket etmekte serbestim; sonra, evimde degil, sizinleyim... yani" iki arkadaş gibi içiyoruz demek istiyorum; son olarak da, kapris yapmaya bayilirim. Biliyor musunuz ki, bir zamanlar kaprisim yüzünden metafizikçi oldum, hayirsever kimselerle is birliği yaptım; asagi yukari sizin simdiki düşüncenizdeydim. Ama çok eskidendi bu, çiçeği burnunda, gencecik bir delikanliydim.

Hatırlıyorum, içim soylu duygularla dolu, köyüme gitmistim; tabii siktiridn patliyardum da. O zaman basima ne geldi, bir bilseniz! Can siktirisinden, güzel güzel kızlarla arkadaşlık kurmaya başladım... Yüzünüzü niçin burusturdunuz? Ah, genç dostum benim! Arkadaşça konuşuyorduk hani! insan içki masasında içten olur! Tam bir Rus'umdur ben, yurdumu seve-

rim, içten olmaya da bayılırım, insan daima hayattan zevk almanın yollarını aramalı. Yarın öbür gün göçüp gideceğiz bu dünyadan; Öte yanda ne var biliyor muyuz? Neyse, köyde günlerim hep kari kız pesinde geçiyordu. Hiç unutmam, bir çoban kadın vardı; kocası yakışıklı, arslan gibi bir gençti. Adama ağır bir ceza verdim, er olarak yollayacaktım onu orduya (geçmiş yaramazlıklarımız iste, ozanim!) ama olmadı. Köyün sağlık yurdunda öldü... Evet, köyüme güzel, tertemiz, yerleri parke döseli, yirmi yataklı bir sağlık yurdu yaptırılmıştım. Yıktıralı çok oluyor onu, oysa o zamanlar öğünürdüm onunla: Hayirseverdim; ama köylü delikanlıyı karısı için sopayla öldürt-tüm... Niye gene burusturdunuz yüzünüzü? Mideniz mi bulandı? Soylu duygularınız incindi, değil mi? Peki, pe-ki, üzölmeyin! Hepsı geçti artık. Romantik olmaya heves sardığım, insanlığın velinimetini adını kazanmak, birbirini seven insanlardan kurulu bir toplum yaratmak için çalıştığım zamanlarda yaptım bunları... böylesine bir akintiye kaptırmıştım kendimi iste. Bir yandan da kırıbacımı işletiyordum. Artık kullanmıyorum kırbağı; kaslarını çatmakla yetiniyorum; herkes gibi... devir öyle gerektiriyor... Ama en çok su aptal İhmenev'e sasiyorum. O köylüye yaptığımı yüzde yüz biliyordu... Ama yaradılıştan temiz ruhlu olduğu, o zamanlar beni yürekten sevdiği için söylenenlere inanmadı; yani tam on iki yıl, ta ki ucu kendine dokununcaya kadar bütün gücüyle savundu beni. Ha, ha, ha! Aman, hepsi bos şey bunların! İçelim, genç dostum. Bakın, kadınları sever misiniz?

Cevap vermedim. Sadece dinliyordum, ikinci siseye başlamıştım.

- Oysa ben, içki sofrasında onlardan söz etmeye bayılırım. Buradan çıkınca sizi bir mademoiselle Philiberte'yle tanıştırsam ister miydiniz, ha? Ne diyorsunuz? Ne

oluyor size? Anladım. . yüzüme bakmaktan iğreniyorsunuz... him!

Bir an daldı. Ama birden kaldırdı basını, yüzüme tuhaf tuhaf baktıktan sonra devam etti :

- Bakın, genç ozan dostum, doganın, bilmediğini sandığım bir sırımı açmak istiyorum size. Beni su anda karsınızda bir günahkâr, hattâ bir alçak, ahlâksız, rezil olarak gördüğünüzü biliyorum. Ama bakın ne söyleyeceğim size! İmkân olsaydı da (oysa insani yaradılışı el ve-risli değildir buna, olamaz böyle bir şey) evet, ne diyordum, imkân olsaydı da hepimiz içimizde sakladığımız bütün kötü şeyleri, sadece en yakın dostlarımıza açtıklarımızı değil, bazan kendi kendimize bile itiraf etmekten utandığımız duygularımızı, anılarımızı açığa vursaydık... dünyayı öylesine iğrenç bir koku kaplardı ki, soluk alamaz, bogulurduk. Toplumun koyduğu kurallar da bu bakımdan iyidir zaten. Derin bir anlamı vardır bu kuralların... ahlâk yönünden yararlıdır demeyeceğim, ama koruyucudur, rahatlık verirler kisiogluna; hem böylesi daha da iyidir, çünkü ahlâk aslında rahatlığın ta kendisidir, yani rahatlık için düşünölmüştür. Ama görgü kurallarından sonra söz edeceğim, şimdi karışmasın kafam, sonra hatırlatın bana. Kısaca söyleyeyim: Ahlâksızlıkla suçluyorsunuz beni, oysa bütün suçum, baskalarından daha açık yürekli olmam; herkesin - demin söylediğim gibi - kendinden bile sakladığı şeyleri açık açık anlatmamdır... Kötü yaptığının farkındayım, ama su anda böyle istiyor canım. - Alaylı alaylı gülömsedi. - Ama korkmayın, suçlu olduğumu söylediysem özür dileyeceğim demek değildir bu; yapmam böyle bir şey. Sunu da unutmayın: Sizin de bu çeşit sırlarınız olup olmadığını sorarak mahcup etmeyeceğim sizi... Kibarca, efendice davranacağım. Zaten daima efendice davranırım...

Küçümseyerek yüzüne baktım:

- Saçmalamaya başladınız.

- Saçmalamaya mı başladım? Ha, ha, ha! Neden söz etmemi isterdiniz acaba? Sizi buraya niçin getirdiğimi, niçin durup dururken bu kadar açıldığımı merak ediyorsunuzdur, öyle değil mi?

- Evet.

- Sırası gelince öğreneceksiniz bunu.

- İki sise içtiniz tabii... içki basınıza vurdu.

- Yani sarhos oldum. Belki de öyledir. «İçki basınıza vurdu!» dogrusu daha bir ince söyleyis... Ah çok kibarsınız! Ama... gene kavgaya başladık galiba; oysa pek ilginç bir konuya geçmiştik. Evet, ozan dostum benim, dünyada kadınlardan tatlı, hoş bir şey yoktur.

- Bakın Prens, sırlarınızı, tutkularınızı bana açmak aklınıza nereden esti, hâlâ anlayamıyorum...

- Him... sırası gelince öğreneceksiniz dedim ya. içiniz rahat olsun; belirli bir amacım yok zaten; bir ozansınız, anlarsınız beni, önceden de söylemiştim bunu... Kisinin, maskesini birden indirmesinde; hiç utanmadan, siktirmeden içindeki bütün kötölükleri ortaya döküverme-sinde bambaska bir tat var. Bir hikâye anlatacağım size: Pariste deli bir adam varmış; deli olduğu kesinlikle anlaşıncı akil hastanesine yatmışlar onu sonra. Herif, babaları tutunca, gönlünü eğlendirmek için evinde anadan dogma çirilçiplak olur, sadece ayakbaılarını çıkarmaz, üzerine ta topuklarına kadar uzanan bir pelerin alıp ona siki siki sarılır, magrur bir tavırla sokaga çıkarmış. Gören kendi halinde, uzun pelerin giymekten hoşlanan bir adam sanmış onu. Ne

var ki, issiz bir yerde birisiyle karsilastigi zaman adamin üzerine üzerine gidip tam karsisinda durur, pelerinin önünü açarmis... Bir an öyle durur, sonra gene pelerinine bürünür, hiç bir sey söylemeden, gayet ciddi bir tavirle, donakalan zavallinin saskin bakislari arasinda Hamlet'deki hayalet gibi magrur, çekip316 - gidermis. Erkek, kadin, çocuk ayirdigi yokmus. Tek zevki buymus adamin. Hiç beklemedigi bir anda saf bir Schiller'ciyi sapsallastirmak da hemen hemen ayin hazzı verir kisiye. «Sapsallastirmak»... ne tuhaf bir sözcük? Yeni edebiyatinizda karsilastim onunla.

- Adam deliyim, ama siz...
- Kötü niyetliyim, degil mi?
- Evet.

Prens bir kahkaha atti. Sonra, yüzünde küstah bir ifade,

- Çok dogru düşünüyorsunuz canim, diye ekledi. Öfkelenmistim.
- Prens, dedim, bizlerden nefret ediyorsunuz, bütün hincinizi da benden aliyorsunuz. Gururunuzden yapıyorsunuz bunu. Çok hainsiniz. Kiziyorsunuz bize; en çok da o aksam olanlar kizdirdi sizi belki. Beni böylesine küçümsemekle sanirini öcünüzü almış oldunuz; her insanin birbirine göstermek zorunda oldugu en basit nezaket kurallarini bile umursadiginiz yok. Karsimda o igrenç maskenizi çıkarmakla, tüm ahlâksizliklerinizi ortaya dökmekle, benden utanmaya bile tenezzül etmediginizi açıkça belirtmiş oldunuz... Yüzüme kötü kötü bakarak,

- Bana niçin söylüyorsunuz bütün bunlari? diye sordu. Gözünüzden bir seyin kaçmadigini göstermek için mi?
- Sizi anladigimi bilesiniz diye.

Birden eski geveze, neseli tavrini takindi:

- Quelle idée, mon cher. (1) Kafami karistirdiniz.. Buvons, mon ami, (2) izin verin doldurayim kadehinizi.
- (1) Bunu da nereden çıkardiniz, canini (Fransızca).
- (2) İçelim, dostum (Fransızca).

317

Oysa çok hos, son derece ilginç bir sey anlatmaya hazirlaniyordum size. Söyle kisaca anlatayim bari. Vaktiyle bir hanimefendi tanimistim; pek genç sayilmazdi, yirmi yedi - yirmi sekiz yaslarinda vardi. Ama bitirim bir seydi: O ne yüz, o ne endam, o ne yürüyüstü! Bakislari keskin, daima kuru, sertti. Erisilmez, magrur bir kadin tavrı vardi. Soguk mu soguktu. Ahlâk temizligiyle bütün çapkinlari gözünü korkutmustu. Çevresinde ahlâk kurallarına onun kadar bagli tek kisi daha yoktu. Öteki kadinlari suçlari birakin, en küçük bir kabahatlerini bile bagislamaz, hemen damgayı basardi. Çevresinde pek sayilir, sevilirdi. En magrur, en titiz kocakarilar bile severlerdi onu, hattâ yaltaklanirlardi. Karsisindakini bir ortaçağ manastirinin basrahibesine yarasir duygusuz, donuk bakislarla süzerdi. Sosyetenin genç bayanlari onun bu bakisindan, amansiz hükümlerinden tir tir titrerlerdi. Bir sözü, bir iması o zamana kadar sevilen, sayilan bir kimseyi mahvederdi. Sosyete de öylesine önemli bir yeri vardi; erkekler bile korkardi ondan. Zaten yaslaninca da kendi kabuguna çekildi; magrur, çatik kasli, çevresindekileri devamlı olarak yeren huysuz bir sey oldu... Inanir misiniz, aslında ondan daha rezil bir kadin gelmemistir yeryüzüne. Güvenini kazanmayı basarmistim... Anlayacaginiz, gizli, esrarli asigiydım. Iliskilerimiz öylesine ustalıkla düzenlenmist ki, hizmetçileri bile kuskulanamaz-lardi bir seyden. Hanimin pek cici bir Fransız oda hizmetçisi vardi, yalnız o biliyordu sirrimizi, ama ona güvenebilirlik; oyunumuza, o da katiliyordu çünkü... nasıl katildigini simdilik anlatmayacam. Bizim hanim Marki de Sade'ye (1) tas çıkartacak kadar sehvet düskünüydü. Ama aramızdaki iliskinin en güçlü, en iç giciklayici hazzı

- (1) Bir Fransız erotik yazar.

onun gizliliğinde, baskalarına söylenen yalandaydı. Kontes'in sosyete de savunucusu olduğu yüce, kutsal ahlâk kurallariyla edilen bu alay, bu için için atilan seytanca kahkaha, daima saygi duyulması gereken seyleri bile bile ayaklar altına almakta gösterilen bu inat... en atesli bir hayalin bile kapsayamayacağı bu sinirsiz çilginlik... tattigimiz hazzı güçlendiren bunlardi iste. Evet, insan kiliginda bir seytandi bu kadin, ama gözkamastirici bir seytan... Onu hatirladıkça tüylerim hâlâ diken diken olur. Sevismemizin en atesli aninda birden çildirmis gibi kahkahalarla gülmeye baslardi; bu kahkahalari anlar, ben de basardim kahkahayı ...Aradan uzun yillar geçtiği halde, hatirladıkça hâlâ solugum kesilir gibi oluyor. Bir yıl sonra sepetledi beni, baskasini aldı yerime. Istesem bile bir zararım dokunamazdi ona. Kim inanirdi bana? Öylesine soylu bir hanimefendiden beklenir miydi böyle bir sey? Ne diyorsunuz genç dostum?

Prens bu anlattiklarini tiksinererek dinlemistim.

- Igrenç! dedim.
- Baska türlü bir cevap verseydiniz genç dostluktan atardim sizi! Böyle söyleyeceginizi biliyordum zaten. Ha, ha, ha! Zamanla anlarsiniz mon ami,, birkaç firin ekmek daha yemeniz gerek. Ama ozan dediginiz sizin gibi olmaz dogrusu; bu kadin hayati anliyor, yasamasini biliyordu.
- Bunun için isi böylesine bir hayvanliga vardirmek mi gerekiyor?
- Ne gibi?
- O kadinla sizin yaptiginiz hayvanliktir.

- Buna hayvanlik diyorsunuz demek... hâlâ gem altında olduğunuzu gösteriyor bu! Oysa ben, kisinin özgürlüğü tadabilmesi için... neyse, gelin daha anlasılır bir dille konuşalım mon ami... kabul edin ki saçma bir şey bu.

- Peki saçma olmayan ne?

- Kısıllık... ben. Her şey, evren bile benim için ya-

ratılmıştır. Bakın dostum, dünyada hâlâ mutlu olunabileceğine inananlardanım. İnancın en güzeldir bu, çünkü buna inanmayan yasama gücünü yitirir, kendi kendini zehirlemek zorunda kalır. İstittime göre budaların biri öyle yapmış. Felsefeye öylesine dalmış ki, her şeyi, kisi-oglundan koyduğu en olagan kuralları bile paramparça etmiş, sonra bakmış ki yanında yöresinde bir şey kalmamış; dünyanın hiçbir üzerine kurulduğunu, kisioglu için tutulacak en iyi yolun siyanür içmek olduğunu buyurmuş. Siz bunun Hamlet'e yarasır sonsuz bir umutsuzluk, bizlerin hiç bir zaman akıl erdiremeyeceğimiz yüce bir davranış olduğunu söylersiniz. Ama siz de ozansınız, bense basit bir insanım; bunun için konuya en pratik açıdan bakılması gerektiği görüşünü savunurum. Sözelimi, ben kendimi tüm bağlardan, zorunluluklardan kurtaralı çok oluyor. Yalnızca kendi çıkarım söz konusu olduğu zaman kendimi zorunlu hissedirim. Ama siz böyle düşünemezsiniz tabii. Eliniz kolunuz bağlı çünkü, duygularınız körel-miş... Yüce düşüncelerden, soylu davranışlardan başka bir endişeniz yok. Ama siz ne söylerseniz kabul etmeye hazırım dostum. Gelgelelim, kisioglundan fazilet dediği her şeyin temelinde bir bencillik bulunduğunu kesinlikle biliyorsam ne yapayım? Kisi ne denli faziletli olursa o denli bencilleşir. Bence insan önce kendini sevmeli... bunu bilir bunu söylerim. Hayat bir ticarettir; parayı boş yere saga sola savurmaya gelmez, kendi zevkiniz için harcayın onu, yakınlarınıza karşı görevlerinizi yerine getirin... ille de öğrenmek istiyorsanız, benim hayat felsefem budur iste - aslında daha da ileri giderim, para vermeden zevk almaya çalışırım. - Ülküm falan yoktur, olmasını da istemem; hiç özenmedim böyle bir şeye. Kisi ölkü-süz de güzel, hoş bir hayat sürebilir... en somme, (1) si-

(1) Sözü'nün kısası (Fransızca).320

siyanür içmek zorunda kalmadığıma seviniyorum. Birazcık daha faziletli olsaydım belki o aptal filozof gibi (Alman'di muhakkak) ben de içecektim siyanür. Ama olmaz! Hayat o kadar güzel ki! Sosyete'de önemli bir yerim olmasını, yükselmeyi, yüksek oynamayı (kumara bayılıyorum) seviyorum. Hele kadınları... her çeşit kadın kabulümdür; değişiklik olsun diye aşağı tabakadan kadınlarla bile yatıp kalkarım... Ha, ha, ha! Su anda öyle tiksiniyorsunuz ki benden; yüzünüzden belli!

- Haklisiniz.

- Tatalım ki siz de haklisiniz, ama kabul edin ki çirkef siyanürden daha iyidir. Öyle değil mi?

- Hayır, siyanür daha iyidir.

- Öyle değil mi diye mahsus sordum size; cevabınızın bana haz vereceğini biliyordum. Hayır, dostum: insanları gerçekten seviyorsanız, akıllı olanların benim haz duyduğum şeyleri benimsemelerini dileyin.. Akıllı bir in-san dünyada çirkefin içinde yasar, ya da can sıkıntısından intihar eder, o zaman da dünya aptallara kalır tabii. Onlar mutlu olur! Bir atasözü bile vardır: Keyif aptallarındır, derler. Hem biliyor musunuz, akılsızlarla beraber yaşamaktan, onlara kafa sallamaktan daha hoş bir şey yoktur; akıllının isine de gelir bu! Kör inançlara değer verdiğime, birtakım kurallara uyduğuma, yükselmek için didindiğime bakmayın siz benim; boş, anlamsız bir toplumda yaşadığım farkındayım; bu toplumda keyfim ye-rindeyken kafa sallardım ona, savunucusu olduğumu belirtmekten geri kalmam, ama sırası gelince en önce ben bırakıp kaçardım onu. Yeni dünya görüşünüzü, düşüncelerinizi biliyorum, ama hiç bir zaman dert edinmedim onları kendime, âdetim değildir zaten bir şeyi dert edinmek. Vicdan azabı nedir bilmem. Çıkarıma olan her şeyi kabul ederim. Çoktur benim gibiler, keyfimiz de yerindedir. Dünyada her şey mahvolabilir, sadece bizim kilimiz incinmez. Dün-

ya kurulalı beri varız. Dünya alt - üst olsa da biz gene üstte kalırız. Bizim gibilerin ne kadar çok yasadıklarına bakın, yeter size. Gerçekten çok uzun ömürlü oluruz; hiç dikkatinizi çekti mi bu? Seksen, doksan yasına kadar yasarız. Demek ki doğa da bizden yana, ha, ha, ha! Doksan yasına kadar yaşamaya kararlıyım. Ölümü sevmiyorum, korkuyorum ondan. Nasıl öleceğim, kim bilir? Ama yeri mi şimdi bunun! O asagilik filozof getirdi bunları aklıma. Felsefe de neymiş! Buvons, mon cher! Ne güzel, kızlardan açmistik... Aa, nereye!

- Gidiyorum, geç oldu...

- Bırakın canım! Ben her şeyimi anlattım size, hâlâ dost kabul etmiyorsunuz beni. Keh, keh, keh! Sevmesini bilmiyorsunuz siz, ozan dostum. Durun, bir sise daha içeceğim...

- Üçüncüyü mü?

- Evet. Fazilete gelince, benim genç müridim (sizi bu güzel adla çağırmama izin verin: Kim bilir, bakarsınız bir gün öğütlerim yarar size)... evet, ne diyordum, fazilete gelince «bir insan ne denli faziletliyse o denli bencildir», demistim size. Bunun üzerine çok hoş bir hikâye anlatacağım size: Vaktiyle bir kız sevmistim. İhtidim. Çok şeyini fedâ etti benim ugruma...

Kendimi tutmayı gerekli bulmuyordum artık. Kaba bir tavırla,

- Soyup sogana çevirdiginiz kizdan söz ediyorsunuz galiba? diye sordum.

Prens irkildi, yüzü degisti, alev saçan gözlerini yüzüme dikti; bakisinda saskinlik, çilgin bir öfke vardi. Kendi kendine konusuyormus gibi,

- Durun, dedi, durun biraz düşüneyim. Gerçekten sarhosum, düşünemiyorum...

Ezilenler - F : 21

Sustu, kaçacagimdan korkuyormus gibi elimi birakmadan, hep o öfkeli bakisiyla süzüyordu beni. O anda, hiç kimsenin bilmediği bu kiz olayini benim nereden öğrendigimi, bunda onun için bir tehlikenin söz konusu olup olmadigini anlamaya çalıştigindan kuskum yok. Öyle bir dakika kadar bakti yüzüme, sonra yüzü birden degisti; gene deminki alayli, sarhos ifade parladi gözlerinde. Kahkahayi basti :

- Ha, ha, ha! Taleyran, bu kadar olur! Evet, onu soyup sogana çevirdigimi yüzüme karsi haykirinca gerçekten de donup kalmistim. Nasil da bagirip çağiriyor, küfürler savuruyordu! Gözüpek... çilgin bir kadindi! Simdi de beni dinleyin: Bir kere, söylediginiz gibi hiç de soymadim onu. Bütün parasini kendi vermisti bana, benim paramdi artik... Tutilim ki, en iyi fraginizi bana verdiniz (bunu söylerken, üç yıl önce terzi Ivan Skornyagin'e diktirdigim hayli biçimsiz, tek fragima bakiyordu), te sekkür ettim, giyiyorum onu, bir yıl sonra aramız bozuldu, kavga ettik, verdiginiz fragi geri istiyorsunuz, oysa ben eskitip attim onu... Verilen bir sey geri istenir mi?

Sonra, paranin benim olduguna bakmaz, geri verirdim onu, ama siz de kabul edersiniz ki ha deyince bulamazdim o kadar parayi. Demin de söyledim, duygulu, Schiller'ci insanlardan nefret ederim...

ayrilmamızın sebebi de buydu zaten. Karsima dikilip (zaten benim olan) parayi bana bağışladigini nasil da kiritarak haykirdigini görmeliydiniz. Tepem attı, ama gene de yerinde bir karar verdim: Parayi geri verirsem onu belki de mutsuz edeceğimi düşündüm. Benim yüzümden bedbaht olmak, ömrü boyunca bana lanet okumak zevkinden yoksun ederdim onu sonra. Inanın ki dostum, bu çeşit bir bedbahtlıkta, kisinin kendini hakli, dürüst görmesinin; ona kötülük eden insanın alçak olduğunu söylemeye hak kazandigina inanmasının verdiği yüce bir haz vardir. Nefret dolu bu

323

haz daha çok Schiller'cilerde görülür... anlayacaginiz, yiyecek bir lokma ekmeği bile olmasa, kendini mutlu hisseceğini biliyordum. Onu bu mutluluktan yoksun etmek istemedim, para yollamadim ona. Böylece benim kuralım tam olarak ispat edilmiş oluyor: Kisioglunun faziletleri büyüdükçe, çoğaldıkça bencilliği de o ölçüde iğrençleşir... Anlayamıyor musunuz bunu yoksa? Ama... yakalayacaktınız beni, değil mi? ha, ha, ha!.. Hadi itiraf edin, yakalamak istiyordunuz beni!.. Ah sizi gidi Taleyran! Kalktim.

- Hosça kalın!

O iğrenç sesini birden degistirdi, ciddi bir tavirle,

- Bir dakika! diye bagirdi. Son birkaç söz daha... Bakın, anlattıklarımın, çıkarımı ne pahasına olursa olsun elimden kaçırmaya yansmayacağımı kesinlikle anlamissinizdir sanırım. Parayı severim; ihtiyacım da vardır ona. Katerina Fyodorovna'nın parası çok; babası on yıl sarap tekelliligi yaptı. Üç milyonu var; çok isime yarayacak bu para. Alyosa'yla Katya tam birbirinin dengidir: İkisi de son derece aptal; benim istedigim de bu zaten. Bir an Önce evlenmelerini bunun için istiyorum. İki üç hafta sonra Kontes'le Katya köye gidiyorlar.

Alyosa da onlarla gitmeli. Natalya Nikolayevna'yi uyarın, duygulu, Schil-ler'vari sahneler olmasın, bana karsi gelmesin. Kindar, hâinimdir; dedigimi yaparım. Ondan korkmam, her sey benim istedigim gibi olacak; bu uyarmami sırf onu düşündüğüm için yapıyorum. Aptallık etmesin, aklını bası-na toplasın. Yoksa kötü olur onun için, çok kötü olur. Öpüp de basına koysun, mahkemeye vermedim onu. Su-nu bilirsiniz ki ozan dostum, yasalar aile huzurunun koru-yucusudurlar; evlâdın baba sözü dinlemesini buyurur, evlâda ana - babaya olan kutsal görevlerini unutturan kimseleri de hoş görmezler. Sonra, düşünün ki sözü geçen bir insanım, oysa o zavallinin biri... hem... ona neler ya-- 324

pabileceğimi anlayamıyor musunuz ? Ama yapmadım, çünkü bu zamana kadar akli basında hareket etti.

Sasirmayın: Altı aydır her an her hareketi en dikkatli gözlerce izleniyordu, her şeyi bütün ayrıntılarıyla biliyorum. Alyosa'nın onu bırakmasını bunun için sogukkanlilikla bekliyordum; oglum biraz da eglensin dedim. Bekledigim an gelmek üzere simdi. Onun gözünde iyi bir baba olarak kaldım, benim için daima böyle düşünmesi gerek. Ha, ha, ha! Alyosa'yla simdiye kadar evlenmediği için o aksam nasil iltifatlar yagdiriyordum ona! Oysa bilmek isterdim nasil evleneceğini! O aksam onu ziyaret etmeme gelince: Aralarındaki iliskinin sona ermesi gerekiyordu artık, sırf bunun için geldim. Hem durumu kendim görüp öğrenmek istedim... Yeter mi size bu kadar bilgi? Belki daha bir seyler öğrenmek istersiniz: Sizi buraya niçin getirdigimi, her şeyi açık açık söylemek varken karsinizda niçin bu kadar hokkabazlık ettigimi, içimi döktüğümü merak ediyorsunuzdur belki?

- Evet.

Kendimi tutuyor, dikkatle dinliyordum. Baska bir cevap veremezdim.

- Kafanızın bizim iki aptalınızdan daha iyi çalıştigini, durumu daha iyi kavradiginizi gördüğüm için. Benim nasil bir insan olduğumu anlayabilir, bir sürü tahminler yürütebilirsiniz; ama sizi bunca zahmetten kurtarmak istedim, karsinizda kimin bulunduğunu size açık açık anlatmaya karar verdim. Böylesi daha iyi oldu. Anlayın beni, mon ami. Nasil bir insan olduğumu biliyorsunuz artık, onu da sevdiginize göre, birtakim tatsiz durumlarla karsilasmaması için elinizden geleni yapacağınızı umarım. Sizin sözünüzü dinler. Yoksa is

açilir basina. Sonra, sizinle böyle açık konusmamın üçüncü bir sebebi var... (anladınız tabii ne olduğunu) evet, gerçekten de bütün bu serüveni biraz alaya almak, hem bunu size kar-

si yapmak istedi canım...

Heyecandan zangir zangir titreyerek,

- istediğiniz de oldu, dedim. Öfkenizi, bizleri ne denli küçük gördüğünüzü bu açık konuşmanızla en iyi biçimde göstermiş oldunuz. İtiraflarınızın sizi benim karsımda küçük düşüreceklerinden korkmadığınız gibi, utanmadınız bile benden... Gerçekten de anlattığınız pelerinli deliye çok benziyordunuz. Adam yerine koymadınız beni..

O da kalktı.

- Çok doğru anlamışsınız genç dostum, dedi, anlamışsınız, bosuna değilmiş edebiyatçılığınız... Umarım dostça ayrılırız. Dostlugumuzun onuruna içmeyecek miyiz?

- Sarhossunuz, sırf bunun için hakettiğiniz cevabi vermeyeceğim...

- Gene üç nokta; nasıl bir cevap hakettiğimi söylemediniz, ha, ha, ha! Hesabınızı ödememe izin vermezsiniz sanıyorum.

- Üzülmeyin, kendim öderim.

- Elbette ödersiniz. Yolumuz da ayrı galiba?

- Evet.

- Hosça kalın, ozan dostum. Umarım anladınız beni...

Dönüp, hafif yalpa vurarak çıktı. Usagi arabaya binmesine yardım etti. Ben kendi yoluma gittim. Gecenin üçüydü. Yagmur yağıyordu, zifiri bir karanlık vardı...DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

I

Öfkemi anlatmayacağını. Olacakları önceden kestirdiğim halde, gene de sasırmıştım. Tüm iğrençliğini bir anda sermişti gözlerimin önüne. Hatırlıyorum, duygularım pek belirsiz, bulanıktı: Sanki bir şeyin altında eziliyor, boguluyordum; kapkara bir iç sıkıntısı giderek doluyordu kalbime. Natasa için korkuyordum. Çok istirap çekeceğini biliyor; ona nasıl yardımcı olabileceğimi, olayların onu yıkmaması için neler yapmam gerektiğini düşünüyordum. Sonuç belliydi artık, ayrılacaklardı. Her şeyin bitmesine çok az kalmıştı! Yagmurun altında eve kadar nasıl yürüdüğümü bilmiyorum. Saat üçtü. Kapiya daha bir kere vurmuydum ki, içerden bir inleme duydum, anahtar aceleyle çevrildi. Nelli hiç yatmamış, kapının dibinde beni beklemişti sanki. Isık yanıyordu. Nelli'nin yüzünü görünce ürperdim. Gözlerinde hummalı parıltılar, bakışında vahşi bir ifade vardı; tanımamıştı beni sanki. Atesler içinde yanıyordu. Egilerek kucakladım onu.

- Nelli, neyin var, hasta misin?

Bir şeyden korkuyormuş gibi sokuldu bana; kesik kesik bir şeyler mirildandi. Bunları bir an önce söylemek

için dört gözle beklemişti beni sanki. Ama ne dediği an--laşılmıyordu; sayıklıyordu.

Hemen yataga götürdüm. Korkuyormuş, onu birisin--den korumam için yalvarıyormuş gibi sokuluyordu bana; yatagina uzandıktan sonra bile, onu bırakıp gene gidece--gim korkusuyla kolumdan tutuyordu. Sinirlerim o kadar bozuktuk ki, onun bu halini görünce aklamaya başladım. Ben de hastaydım. Akladığımı farkedince, bir şeyi anla--maya çalışıyormuş gibi dikkatli dikkatli bakmaya başladı yüzüme. Kendini çok zorladığı belliydi. Yavas yavas ifa-: deye benzer bir şey belirdi yüzünde. Sara nöbetlerinden sonra çoğunlukla bir şey düşünemez, anlatılır bir dille konuşamazdı. Şimdi de öyle olmuştuk: Kendini çok zorladığı halde derdini anlatamayınca kolunu uzattı, gözyaşlarını sildi, sonra boynuma sarıldı, kendine doğru çekti beni, öptü.

Besbelli, ben yokken nöbet gelmişti ona. Hem de ka-pinin yanında dururken... Nöbet geçince de uzun süre gelememişti kendine. Böyle anlarda insan gerçekten hayali birbirine karıştırır. Bir kâbus görmüş olmalıydı. Tam o" sırada benim geleceğimi, kapiyi çalacağımı düşündü; ka-pinin dibinde yerde yatarken heyecanla beni bekliyordu; geldigimi duyunca aceleyle doğruldu.

«Peki ama kapının yanında ne işi vardı?» diye düşününce birden kürklü mantosunun üzerinde olduğunu farkettim. (Ara sıra bana ugrayıp, veresiye esya satan yaslı kadından bir manto almıştım ona.) Sasırmıştım, Demek ki bir yere gidecekti, tam kapıdan çıkarken nöbet gelmişti. Nereye gitmek istiyordu acaba? Gitmeye hazırlanırken de kendinde değil miydi acaba?

Atesi düşmek bilmiyordu. Biraz sonra gene kaybetti kendini. Bana geleli beri bu üçüncü nöbettik. İlk ikisini kolay atlattım; oysa şimdi sitmeye yakalanmıştı sanki. Basucunda yarım saat bekledikten sonra sedire bir san-

dalye dayayıp, beni çağırınca hemen uyanayım diye, soyunmadan yanına uzandım. Isığı söndürmemiştim. Uykuya dalıncaya kadar birkaç kere basımı kaldırıp baktım ona. Yüzü bembeyazdı. Dudakları atesten çatlak çatlak; düşünce bir yere vurmuş olacak, üst dudagi kanamıştı. Yüzündeki korku, istirap ifadesi - uykuda bile atamıyordu onu içinden - bir an kaybolmuyordu. Fenalasırsa sabahleyin ilk iş doktora gidecektim. Sitmeye yakalanacağından korkuyordum.

Nefretle «Prens korkuttu onu» diye geçirdim içimden; suratına parayı fırlatan kadını hatırladım.

II

İki hafta geçti aradan; Nelli yavas yavas iyileşiyordu. Atesi düsmüstü ya, hâlâ hastaydı. Nisanın sonlarında, güzel, güneşli bir günde kalktı yataktan. Paskalyaya bir hafta vardı. Zavallı kız! Hikâyeme eski düzende devam edemiyeceğini artık. Bu anlattığım olayların üzerinden çok zaman geçti; ama Nelli'nin o soluk, zayıf yüzünü; yalnız kaldığımızda yattığı yerden bana, aklından geçenleri anlamamı istiyormuş gibi uzun uzun bakışını hatırladıkça hâlâ içim sizler, bir tuhaf olurum. Ne düşündüğünü anlamadığımı, sakinliğimin geçmediğini görünce dudaklarında hafif bir gülümseme belirir, ince, kuru parmaklı, ates gibi yanan elini içtenlikle bana doğru uzatırdı... Artık her şey geçti, her şey öğrenildi; ama ben bu hasta, bitmiş, ezilmiş küçük kalbin sırrını hâlâ bilmiyorum. Hikâyemden uzaklaşacağımın farkındayım, ama su anda yalnız Nelli'yi düşünmek istiyorum. Çok tuhaftır: Şimdi hastane ranzasında, bir zamanlar öylesine sevdi-

gim herkesçe terkedilmiş, yalnız basıma yatarken geçmişi düşündükçe bazan aklıma, o zaman dikkatimi çekmemiş, üzerinde durmadığım birtakım küçük ayrıntılar geliyor, birden bambaska bir önem kazanıyorlar, şimdiye kadar anlayamadığım bazı şeyleri anlatıyorlar bana.

Nelli'nin hastalığının ilk dört gününde doktorla ben çok korku çektik, ama besinci gün doktor dışarı çağırdı beni, korkulacak bir şeyin olmadığını, kızın iyileşeceğini söyledi. Bu, Nelli'nin ilk hastalığında çağırdığım, boynundaki kocaman Stanislav nisanıyla onu pek sasırtan, tanıdığım iyi kalpli, babacan, yaşlı doktordu. Sevinçle, - Korkacak hiç bir şey kalmadı demek? diye sordum.

- Evet, iyileşecek, ama kısa bir zaman sonra da. Ölecek.

Bu söz saskına çevirmisti beni.

- Ölecek mi? diye bağırDIM. Niçin?

- Evet, günleri sayılıdır. Hastanın kalbinde doğustan organik bir aksaklık var; en küçük bir kötü durumda gene yataga düşecek. Belki gene atlatır, ama sonra gene hastalanacak, sonu ölümdür.

- Kurtulmasına en küçük bir umut yok mu? Hayır, doktor, olamaz bu!

-. Olur. Ama hasta her çeşit heyecandan uzak, huzur, mutluluk dolu bir hayat sürerse ölümden bir zaman için uzak olabilir, hattâ hiç umulmadık... tuhaf, akil almaz olaylar görülmüştür... sözün kisası, hasta çok sayıda uygun koşulun bir araya gelmesiyle kurtulabilir belki, ama kesinlikle kurtuluş hiç bir zaman için yoktur.

- Tanrım, ne yapsam ben şimdi?

- Ögütlerimi dinleyecek, hastayı her çeşit heyecandan uzak tutacak, ilâcını zamanında almasına dikkat edeceksiniz. Kızın sinirli, heyecanlı bir yaradılışı var, çok da.

alaycı. İlâcını zamanında almak istemeyebilir, demin olduğu gibi.

- Evet doktor. Gerçekten çok tuhaf bir kız, ama ben hastalığına veriyorum bunu. Dün pek usluymuştu; bugün de ilâcim ona verirken farkında değilmiş gibi kolunu bir salladı, kasığı düşürdü elimden. Yeni bir paket tozu açıp kasığa bosalıyordum ki, kutuyu birden kaptı, yere fırlattı, sonra da ağılamaya başladı...

Bir an düşündükten sonra ekledim:

- Ağılaması ilâci almak istemediğinden değildi galiba...

- Him! Sinirlerinin bozukluğu bunun sebebi. Basından geçen felâketlerin bir sonucu (Nelli'nin hikâyesinin bir çok yerlerini açık açık, ayrıntılarıyla anlatmıştım doktora, duyulanmıştı). Zaten bu yüzden hasta oldu zavallı. Şimdilik ilâcını düzenli almasına dikkat etmemiz gerekiyor. Bir kere daha konuşacağım onunla, doktor sözü dinlemesini... yani ilâcim almasını söyleyeceğim.

Mutfaktan çıktık (doktorla orada konuşuyorduk), ihtiyar hastanın yanına gitti. Nelli konuşmalarımızı duymuştu galiba; basını yastıktan kaldırmış; bizden yana kulak kabartıyordu. Aralık kalmış kapıdan görmüştüm bunu; biz odaya girince yaramazı yataga gömülmüş bulduk. Alaylı alaylı gülümseyerek yüzümüze bakıyordu. Dört gün içinde çok zayıflamıştı zavallı; gözleri çukura kaçmıştı; atesi bir türlü düsmüyordu. Petersburg'daki Almanların en iyi yürekli olan doktoru pek sasırtan muzip bakışları, yaramaz halleri yadırganıyordu artık. İhtiyar ciddi bir tavırla, ama sesini elinden geldigince yumuşatarak, verdiği tozun önemini, onun iyileşmesine yardım edeceğini, ilâcını zamanında almasının gerektiğini tatlı bir dille anlattı. Nelli hafifçe doğruldu, birden kolunu kasığa çarpıttı - bilmeden çarpmış gibi davranmış-

ti, - gene döktü ilâci. Bunu mahsus yaptığını biliyordum. İhtiyar sakın sakın,

- Çok dikkatsizsiniz, dedi, hiç iyi bir şey değil bu. Hem öyle saniyorum ki mahsus döktünüz ilâci, ayıp, yakışmaz size. Ama... olsun varsin, bir paket daha açiveririz.

Nelli doktorun gözlerinin içine bakarak gülmeye başladı.

Beriki basım sallıyordu. Yeni bir paket açarken,

- Ayıp bu yaptığınız, çok ayıp, diyordu. Nelli gene gülmemek için kendini zorlayarak,

- Kızmayın, dedi, içeceğim... Seviyor musunuz beni?

- Yaramazlık yapmazsanız çok severim.

- Çok mu?

- Evet, çok.

- Ya şimdi sevmiyor musunuz?
- Şimdi de seviyorum.
- Sizi öpmek istersem siz de beni öper misiniz?
- Tabii. Ama bunu haketmelisiniz.

Nelli gene tutamadi kendini, gülmeye basladi. Doktor, son derece ciddi, fisildadi bana:

-. Hasta aslında sen yaratılışadur, ama şimdi nesesini sinirden...

Nelli bitkin sesiyle, birden,

- Pekâlâ, içeceğim ilâcimi, diye bagirdi, ama siz de, büyüdüğüm zaman evleneceksiniz benimle, tamam mı? Bu bulusu belli ki pek hosuna gitmişti. Biraz sasiran doktorun verecegi cevabi beklerken gözleri isil isil parlıyor, gülmek için kendini tuttugundan dudaklari titriyordu.

Kizin bu yeni sakasina elinde olmadan gülümseyen doktor,

- İyi, akilli uslu bir kiz olursaniz, dedi, bir de...

Nelli sözünü gesti :

- Bir de ilâcimi zamanında alırsam, degil mi?
- Evet!

Doktor gene fisildadi bana:

- Çok iyi yürekli bir kiz, çok da akilli, ama dogru-su... su evlenmek isini nereden çıkardi anlayamadim... Kasigi doldurup gene götürdü Nelli'ye. Kiz bu kez kurnazlik etmeye bile kalkismadi, kasiga asagidan yukari hizla vurdugu gibi ilâci adamcagin yüzüne, gömlegine bo-saltti. Nelli kahkahayla gülüyordu, ama önceki gibi çocuksu, sen kahkahalar degildi bunlar. Yüzünden sert, hain bir ifade gelip geçti. Benimle göz göze gelmekten kaçini-yor, sadece doktora bakiyor, huzursuz oldugu besbelli alayci tavrıyla «gülünç» ihtiyarin ne yapacagim bekliyordu.

Doktor mendilini çıkarip yüzüyle gömlegini temizlerken,

- O! dedi, gene mi... Ne sanssizlik! Neyse... bir pa-ket daha açabiliriz.

Nelli'yi çok sasirtmistti bu. Kizmamizi, bagirip çağir-mamizi bekliyordu; hemen aglamaya baslamak, sinir krizi gelmis gibi hiçkirmek, ilâci gene bir vurusta dökmek, hattâ eline geçirdigi bir seyi kirmek böylece sizlayan yüreciginin atesini söndürmek için belki bilinçsiz olarak istiyordu bile. Bu çesit kapisler sadece hastalarda ya da Nelli'de görülmez. İçimde, birisinin bana hakaret etmesi ya da gücenebileceğim bir sey söylemesi istegiyle odamda "bir asagi bir yukari dolastigim çok olmustur. Böyle durumlarda «bosalan» kadinlar aci aci aglarlar, duygulu olanlarina sinir buhrani bile gelir. Son derece olagan bir durumdur bu; çogunlukla insanin içinde hiç kimsenin bil-medigi, istedigini halde kimseye açamadigi bir keder bulun-dugu zamanlar görülür. Ama alaya alinan ihtiyarin kötü bir sözcük söyleme-

yip, ona üçüncü kere ilâç hazirlarken gösterdigi meleklerle vergi iyi yüreklilik Nelli'yi bir anda durultmustu. Gülmesi kesildi, yüzü kizardi, gözleri nemlendi; bana bakti, hemen kaçirdi bakisini. Doktor ilâci götürdü ona. Sessizce, ürkek ürkek içti hepsini; sonra doktorun kirmizi, tombul elini tuttu, basini yavasça kaldırıp yüzüne bakti.

- Siz... kizdiniz... çok kötü bir ki... diye basladi. Ama sözünün sonunu getiremedi; yorgani basina çekip hüngür hüngür aglamaya basladi.

- Ah yavrum, aglamayin. . Önemi yok bunun... Sinirleriniz bozuk biraz, hepsi o kadar; su için.

Ama Nelli'nin dinledigi yoktu. İhtiyar ha agladi ha aglayacakti.□

- Kendinize gelin... diye devam etti, üzölmeyin. İyi bir kiz olursaniz evleneceğim sizinle...

Yorganin altından hiçkirkirklarla kesilen tiz, sinirli, çok iyi tanidigim bir kahkaha duyuldu.

- İlâcimi da alırsam tabii! Doktor aglamakli,

- İyi, temiz bir kiz, dedi. Zavallı yavru!

O günden sonra doktorla Nelli arasinda tuhaf bir yakınlık basladi. Bana karsi da giderek aksilesiyordu. Bunu neye vereceğimi bilmiyordum; bu degisikligin onda birdenbire olması sasirtiyordu beni. Hastaliginin ilk günlerinde bana son derece düşküdü, bakmaya doyamıyormus gibi gözlerini ayırmıyordu yüzümden; elimi sicacık avucuna aliyor, yanına oturtuyordu beni; canimin sikkin, üzöntülü olduğumu farkedirse, kendi acilarini unutmaya çalışarak benimle sakalasiyor, neselenmem için çirpiniyordu. Geceleri çalışmami, ya da oturup onu beklememi istemiyor, sözünü dinlemedigimi görünce üzölüyordu. Bazan telâsli bir hali oluyordu, niçin canimin sikildigini, neler düşöndüğümü öğrenmek için soru yagmuruna tutuyordu beni. Ama tuhaftir, söz Natasa'dan açılınca hemen susu-- 334

yor, ya da konuyu degistiriyordu. Natasa'dan söz etmeyi sevmedigi belliydi, bu durum çok sasirtiyordu beni. Eve döndüğüm zamanlar seviniyor, bir yere gitmek için sapkami aldığım zamanlarsa mahzun mahzun bakıyordu yüzüme.

Hastaliginin dördüncü günü gece geç saate kadar Natasa'nin yanındaydim. Konusacak çok şeyimiz vardi. Evden çıkarken Nelli'ye çabuk döneceğimi - niyetim öyleydi - söylemistim. Natasa'da otururken Nelli'yi hiç merak etmiyordum: Yalnız degildi. Bir ara bana ugrayan Masloboyev'den Nelli'nin hasta olduğunu, çok

zorluk çektiğimi duyan Aleksandra Semyonovna yanındaydı. Tanrım, iyi yürekli kadın bir şeyler yapabilmek için nasıl paralıyordu kendini! Maslobojev'e,

- Bu durumda yemeğe de gelemez bize!.. demis. Ah Tanrım! Yalnız basına ne yapıyor acaba zavallı! Elimizden gelen iyiliği yapmalıyız ona. Bu fırsattan yararlanmalıyız.

Kocaman bir bohça hazırlayıp, bir paytona atladığı gibi hemen bize gelmiş. Bana yardım etmek için geldiğini söyleyerek bohçayı açtı. Neler çıkmadı içinden: Hastaya, suruplar, reçeller, piliç, tavuk, - hasta iyilesmeye yüz tutarsa yer diye - elma, portakal, (doktor izin verirse hastaya yedirmek için) Kiev reçelleri; hastane donatı-yormus gibi yatak takımları, iç çamasırları, peçeteler, sargı, pansuman bezi...

Bir acelesi varmış gibi çabuk çabuk konuşarak,

- Her şeyi getirdim, dedi, bekâr olduğunuz için sizde bulunmaz diye düşündüm. Bulunsa bile bir tane olur... Filip Filipçi söyledi... Ne duruyorsunuz, çabuk tutun elinizi biraz! Yapılacak işleri söyleyin bana. Kız nasıl? Kendinde mi? Ah, böyle çok rahatsız yatar, yastığım düzeltmeliyiz, bası biraz daha alçak olmalı; hem basının altına, deri bir yastık koysak iyi olurdu... Serin tutar basını. Ah,,

335

ne aptalım ben de! Getirmeyi nasıl oldu da akıl edemedim! Hemen gidip alırım... Ates de getireyim mi? Bizim kocakariyi yollarım size. Tanıdığım yaslı bir kadın var. Kadın bir yardımcınız yok... Şimdi ne yapsak? Bu da nedir? Ot... doktor verdi değil mi? Kaynatıp suyunu içmek için olacak. Hemen gidip yakayım atesi.

Ama yatıstırdım onu; umduğu kadar çok isin olmadi-digini öğrenince sasirdi, kederlendi. Ne var ki hevesi gene de kırılmadı. Hemen Nelli'yle ilgilenmeye başladı, çok faydası dokundu bana... Her gün ugradı. Telâslı bir hali vardı. Hep «Filip Filipçi böyle yapmami söyledi» diyordu. Nelli'den çok hoslanmisti. İki kizkardes gibi seviyorlardı birbirini. Bence Aleksandra Semyonovna da en azından Nelli kadar çoktu. Hasta kizcagizi eğlendirmek, neselendirmek için hikâyeler anlatıyordu ona. O kadar anlaşılmışlardı ki, Aleksandra Semyonovna eve giderken Nelli agramaklı oluyordu. Oysa Aleksandra Semyonovna ilk geldiği gün benim hasta kız pek sasirmiş, hattâ - niçin geldiğini hemen anladığından - surat asmış, aksileşmiş-ti. Aleksandra Semyonovna gidince, canı sikkın sormustu :

- Ne diye geldi bu kadın?

- Sana yardım etmek için, Nelli.

- Aman... Niçinmiş? Benim bir iyiliğim dokunmadı ki ona.

- Temiz yürekli insanlar iyilik yapmak için kendilerine iyilik yapılmasını beklemezler Nelli. İhtiyacı olan kimselere seve seve yardım ederler. Dünyada iyi insan çoktur Nelli. Senin sanssızlığın, ihtiyacın olduğu zaman onlarla karşılaşmamanda.

Nelli sustu, masama oturdum. Ama on beş dakika sonra su istemek bahanesiyle çağırdı beni - sesi pek zayıf çıkmısti - yanına gidince birden kucakladı beni, basını göğsüme dayadı, uzun süre öyle durdu. Devrisi gün Alek-

sandra Semyonovna geldiğinde tatlı bir gülümsemeyle, ama bir şeyden utanıyormuş gibi karşıladı onu.

III

İşte o gün gece geç saate kadar Natasa'da oturdum. Eve geldiğimde Nelli uyuyordu. Aleksandra Semyonovna'nın da çok uykusu vardı, ama hastanın basucunda oturmuş, beni beklemisti. Nelli'nin önceleri pek neseli olduğunu, hattâ kahkahalarla güldüğünü söyledi; ama benim gelmediğimi görünce sesi kesilmiş, düşüncelere dalmış. Aleksandra Semyonovna söyle diyordu: «Sonra basının agridığından yakındı, hiçkırâ hiçkırâ agramaya başladı; ne yapacağımı sasirdim kaldım. Bir ara Natalya Nikolayevna'yi sordu bana, ama tanımıyorum ki Natalya Nikolayevna'yi... sorularına cevap veremedim tabii; gene agramaya başladı, öyle agramaya da uyudu. Hadi Allahaismarladık Ivan Petroviç. Şimdi biraz daha iyi... eve gitmeliyim, Filip Filipçi geç kalma demisti. Saklamayacağım sizden, bu akşam iki saatliğine yollamisti beni, bu saate kadar izinsiz kaldım. Ama siz merak etmeyin beni; kızmaz... Yalnız bir şey var... Ah, sevgili Ivan Petroviç, ne yapsam, son günlerde kör kütük sarhos geliyor eve hep! Önemli işleri var, benimle konuşmuyor bile, durmadan düşünüyor; farkındayım; ama aksamları gene sarhos... Hep aklım evde: Dönmüşse kim yatıracak onu? Hadi hoşça kalın, ben gidiyorum. Allahaismarladık Ivan Petroviç. Baktım da, çok kitabınız var; galiba hepsi de akıllı insanların okuyacağı şeyler. Çok aptalımdır... bu yasa geldim, bir tek kitap bile okumadım... Neyse, yarın görüşürüz...»

Sabahleyin pek keyifsiz uyandı Nelli, sorularına cevap vermek istemiyordu. Bana kızmısti sanki. Yalnız,

kaçamak bakışlarını birkaç kere yakaladım üzerimde; bu bakışlarında gizli bir iç acısı, bana çekinmeden baktığı zamanlardaki bakışında bulunmayan bir sevgi vardı. Yukarıda anlattığım ilaç içme yüzünden doktorla arasında geçen olay da o gün olmuştı. Sasirip kalmistim doğrusu.

Nedense Nelli degismisti bana karşı. Tuhaflığı, kaprisleri, bana olan nefreti, benden ayrıldığı güne, romanımızın bütün düğümlerini çözen olaya kadar sürdü. Ama bunu sonra anlatacağım.

Bana karşı eskisi gibi iyi, candan davrandığı anlar da oluyordu. Sanki daha bir fazla seviyordu beni böyle anlarda, çoğunlukla agramaya baslıyordu. Ama biraz sonra gene aksileşiyor, gene kötü kötü bakıyordu bana,

doktorun yanında oldugu gibi huysuzluk ediyor, bir hareketinden hoslanmadigimi görürce kahkahalarla gülmeye basliyor, sonunda çogunlukla agliyordu.

Aleksandra Semyonovna'yla bile atismisti bir keresinde, ondan yardim istemedigini söylemisti. Aleksandra Semyonovna'nin yanında ona sitem edince kizdi, içinde birikmis tüm öfkeyle karsi geldi bana, ama sonra birden sustu, tam iki gün hiç konusmadi benimle, ilâç almak, hattâ yemek yemek, su içmek istemedi. Yalnız ihtiyar doktorun sözünü dinliyordu.

İlâç olayından sonra doktorla ikisinin arasinda tuhaf bir yakinligin basladigim söylemistim. Nelli çok seviyordu ihtiyari, her zaman - biraz önce somurtan o degilmis gibi - güler yüzle karsiliyordu onu. İhtiyar da her gün ugramaya baslamisti, bazan günde iki kere geliyordu. Nelli iyilesmeye, yavas yavas yataktan kalkmaya baslayınca bile onun kahkahalarim, sakalarim duymadan bir gün edemiyordu adamcagiz; öylesine büyülenmisti. Egitici, resimli kitaplar getiriyordu ona. Hattâ bir tanesini

Ezilenler - F : 22

parayla almisti. Daha sonra tatlılar, güzel kutularda sekerler getirmeye basladi. Böyle zamanlarda, yas günü eglencesine geliyormus gibi magrur bir tavirle girerdi içeri, Nelli hemen anlardı armaganla geldigini. Doktor, getirdigi seyi göstermez, kurnaz kurnaz gülümseyerek Nelli'nin yanina oturur; akilli uslu bir kizin iyi armaganlar hakettigini söylerdi. Bunu söylerken Nelli'ye öylesine içten bakardi ki, kahkahalarla gülen kisin bakislarinda elinde olmadan sevgi pariltıları belirirdi. İhtiyar sonunda magrur bir tavirle ayaga kalkar, seker kutusunu Nelli'ye uzatir, her keresinde de «Benim cici nisanlima» diye eklerdi. O anda hiç kusku yok ki Nelli'den mutlu hissediyordu kendini.

Sonra konusmaya basliyorlardı; bir doktor olarak bir sürü öğütler veriyordu Nelli'ye. Ders verir gibi, - Kisi önce sagligina dikkat etmelidir, diyordu. Bunun üç faydasi vardır: Bir, ölmez; iki, sagligim yitirmez; üç, bunların sonucunda mutlu olur. Sevgili Nelli, sizi üzen birtakim seyler varsa, unutmaya çalışmalısınız onları, hiç aklınıza getirmemelisiniz. Yoksa... o zaman hep iyi, neseli seyler düşünün...

Nelli soruyordu:

- İyi, neseli dediginiz nedir? Doktoru sasirtiyordu bu soru.
- Sey iste canım... sözgelimi, sizin yasiniza yarasan bir oyun düşünün; ya da... buna benzer bir sey...
- Oyun oynamak istemiyorum ben, diyordu Nelli, oyun oynamaktan hoslanmiyorum. Yeni yeni giysiler seviyorum.
- Yeni giysiler mi? Him! Bu iyi degil iste. Kisi kendisinin olan seylerle yetinmesini bilmelidir. Ama... yeni giysi sevmek de... ayıp degil tabii.
- Sizinle evlendigimiz zaman bana yeni giysiler alacak misiniz?

Doktor elinde olmadan kaslarim çatarak,

- Bu da nereden çıktı simdi? diyordu.

Nelli muzip muzip gülümsüyordu. Hattâ bir keresinde - galiba farkina varmadan - gülümseyerek bana da bakmisti. Doktor,

- Ama sey... iyi bir ev kadim olursanız alirim tabii, diye devam ediyordu.

- Evlendigimiz zaman da her gün ilâç içecek miyim?

Doktorun yüzü yavas yavas gülmeye basliyordu.

- Arada bir içmen gerekir belki.

Nelli kahkahayla gülmeye basliyordu. İhtiyar da gülüyor, sevgiyle bakiyordu ona. Sonra bana dönerek,

- Çok zeki! diyordu. Ama gene de karpisli, hodbin... sinirleri hâlâ düzelmemis.

İhtiyar hakliydi. Nelli'yi bir türlü anlayamiyordum. Ona karsi büyük bir suç islemisim gibi, hiç konusmak istemiyordu benimle. Çok üzüyordu beni bu durum. Canım sikilmaya baslamisti artık, hattâ bir gün ben de konusmadim onunla, ama devrasi gün yaptigimdan utandim... Sik sik agliyordu, onu susturmak, avutmak için ne yapacagimi bilemiyordum. Ama bir keresinde konustu benimle.

Bir akşam üzeri eve döndüğümde yastigin altına aceleyle bir kitap sakladigini gördüm. Ben yokken masamin üzerinden alip okudugu romanimdi bu. Niçin saklamisti onu benden? «Utaniyor sanki» diye geçirdim içimden, ama renk vermedim. On bes dakika sonra bir is için mutfaga gitmemden yararlanarak aceleyle fırladi, kitabi eski yerine koydu; döndüğümde masamin üzerindeydi... İki dakika sonra yanina çağirdi beni, sesinde heyecana benzer bir sey vardı. Dört gündür ilk kez konusuyordu benimle. Titrek bir sesle,

- Siz... bugün... Natasa'ya gitmeyecek misiniz? diye sordu.

- Gidecegim Nelli; bugün muhakkak görmeliyim onu.

Nelli bir süre sustu, sonra gene o zayıf, titrek sesiyle,

- Çok mu... seviyorsunuz onu? dedi.

- Evet Nelli, çok seviyorum,

- Ben de çok seviyorum onu, diye fisildadi.

Gene sustu. Biraz sonra yüzüme ürkek ürkek bakarak,

- Ona gitmek, onun yanında kalmak istiyorum, dedi.

Sasirmistim.

- Olmaz Nelli, dedim. Benim yanımda niçin kalmak istemiyorsun ?
Yüzü birden kıpkırmızı kesildi.
 - Niçin olmazmış? Onun babasının yanına gitmem için beni kandirmaya çalışan siz değil miydiniz?.. Hizmetçisi var mı Natasa'nın?
 - Var.
 - Yol versin ona; ben görürüm bütün hizmetini. Karşılık istemeden her işini yapacağım... Seveceğim onu, yemegini pisireceğim. Öyle söyleyin kendisine.
 - Çok tuhafsin Nelli! Hem onu çok yanlış tanımissin: Seni hizmetçi almaya razı olacağını mi sanıyorsun? Alsa alsa küçük kız kardeşi gibi alır seni.
 - O zaman istemem. İstemem...
 - Neden?
- Nelli cevap vermedi. Dudakları titriyordu: Ha ağladı ha ağlayacaktı. Biraz sonra,
- Peki, sevdiği adam bırakıyor mu onu? diye sordu.
- Sasırmıştım.
- Nereden biliyorsun bunu sen Nelli? dedim.
 - Siz anlatmıştınız ya... evvelki sabah Aleksandra

Semyonovna'nın kocası geldiğinde ona da sordum: Her şeyi anlattı bana.

- Maslobojev mi geldi buraya ? Nelli basım önüne eğerek cevap verdi:
- Evet.
- Bana niçin söylemedin bunu?
- İşte...

Bir an düşündüm. Ne dolaplar çeviriyordu acaba su Maslobojev. Gidip görmeliydim onu.

- Hem Alyosa'nın Natasa'yi bırakmasından sana ne Nelli?

Basını kaldırmadan,

- Siz çok seviyorsunuz onu, dedi, yalnız kalırsa evlenirsiniz onunla.
 - Hayır Nelli, benim onu sevdiğim gibi o beni sevmiyor... sonra ben... Hayır Nelli, olamaz böyle bir şey.
- Nelli basını kaldırıp yüzüme bakmadan alçak sesle,

- Hizmetçi gibi her işinize kosardım, diye fısıldadı, keyfinizce, mutlu yasardınız.

İçim sızlıyordu, «Nesi var bu kızın, Tanrını, nesi var?» diye soruyordum kendi kendime. Nelli sustu, o akşam bir daha hiç konuşmadı benimle. Sonra Aleksandra Semyonovna söyledi, arkamdan geç saatlere kadar ağlamış, öyle ağlaya ağlaya da uyumuş. Gece uyku arasında sık sık bir şeyler sayıkladı...

Ama o günden sonra daha bir kapandı içine, benimle hiç mi hiç konuşmamaya başladı. Evet, sevgi dolu kaçamak birkaç bakışım yakalamıştım üzerimde, ama - bu zayıflığına kızıyormuş gibi - giderek mahzunlaşıyor, hatta doktora bile - zavallı ihtiyari pek üzüyordu bu - soğuk davranıyordu. Öte yandan, gün geçtikçe iyileşiyordu, doktor a, çık havada birkaç dakika dolanmasına bile izin vermişti. Havalarda pek güzel gidiyordu. O yıl hayli geçe rastlayan paskalya yortusundan önceki Kutsal Haf-342 - ladaydık. Sabahleyin erkenden çıkmıştım evden, Natasa'yi görmeliydim; ama Nelli'yi biraz dolastırmak için erken dönecektim eve; hem yanında kimse yoktu.

Ama evde beni nasıl çarpıcı bir olayın beklediğini anlatamam. Aceleyle dönmüştüm. Anahtar kapının disindaydı. Girdim: Kimsecikler yoktu. Elim ayagım tutulmuştu. Masanın üzerinde bir kâğıt parçası ilisti gözüme. Kursun kalemle, iri iri söyle yazılmıştı kâğıda:

«Sizi bırakıp kaçıyorum, bir daha da hiç dönmeyeceğim. Ama çok seviyorum sizi.

Nelli'niz»

Dehşet içinde bir çığlık attım, kosarak çıktım evden.

IV

Sokaga yeni çıkmış, ne yapsam, nereye gitsem diye düşünüyordum ki kapının önünde duran bir payton ilisti gözüme. Aleksandra Semyonovna iniyordu içinden; bir kere daha kaçmasından korkuyormuş gibi, Nelli'nin elinden siki siki tutmuştu. Yanlarına kostum.

- Nelli, ne oldu sana! diye bağırdım. Nereye gittin? Niçin gittin?

Aleksandra Semyonovna kus civiltisine benzeyen ince sesiyle,

- Durun, dedi, acele etmeyin. Önce içeri girelim, her şeyi öğreneceksiniz.

Yolda çabuk çabuk konuşarak fısıldadı bana:

- Öyle şeyler anlatacağım ki size Ivan Petroviç, küçük dilinizi yutacaksınız... Hele bir girelim içeri...

Çok önemli haberleri olduğu yüzünden belliydi. Yukarı çıktığımızda, . - Hadi sen yat Nelli, dedi, hemen yataga gir; çok

yorgunsun... hasta hasta o kadar yolu kostun, hadi yat canım. Biz de mutfaga geçelim, rahat uyusun kız.

Ardından gitmem için göz kırptı bana. Ama Nelli yatmamıştı; yatağında oturmuş, ellerini yüzüne örtmüştü, öyle duruyordu.

Disari çıktık, Aleksandra Semyonovna hemen anlattı bana durumu. Sonra daha ayrıntılarıyla öğrendim olayları. Söyle olmuştı:

Benim eve dönmeyen iki saat önce Nelli bana yazdığı puslayı masanın üzerine bıraktıktan sonra doğru ihtiyar doktora kosmuştu. Adresini biliyordu. Doktor, onu görünce donup kaldığını söylüyordu, «gözlerine inanmamış». Sözlerini bitirirken «onu gerçekten gördüğüme şimdi bile inanmıyorum, hiç bir zaman da inanmam buna», diye ekledi. Oysa Nelli'nin ona gittiği doğruydur. Kız içeri girip, ihtiyar kendini daha toparlayamadan boynuna atıldığında doktor çalışma odasında koltuğuna oturmuş, sırtında sabahlığı, keyifli keyifli kahvesini içiyormuş. Nelli, boynuna sarılıp yanaklarını, ellerini öpmüş, aklamaya başlamış; birbirini tutmaz sözcüklerle onu yanına alması için yalvarmış; benimle artık yaşayamayacağını, evden kaçtığını, çok istirap çektiğini, bir daha onunla alay etmeyeceğini, yeni giysi istemeyeceğini, akıllı uslu bir kız olacağını, çok okuyacağını, «gömlüklerini yıkayıp ütö-lemesini» öğreneceğini (hiç kuskusu yok ki yolda - belki de çok önceden - düşünmüştü bütün bunları) nihayet, gerekirse her gün ilâç içeceğini söylemiş. Evlenme konu-sunursa bir saka olduğunu eklemiş, ihtiyar Alman, agzi açık, sigarasını tuttuğu sağ eli havada, öyle kalakalmış.

Sigarasının söndüğünün bile farkına varmamış. Biraz kendine gelince,

- Matmazel, demis, anladığım kadariyle sizi yanıma almamı istiyorsunuz. Ama olamaz bu! Gördüğünüz gibi, fakirim, param yok... Hem böyle birdenbire... Korkunç344 -

bir şey bu! Sonra, yanılmıyorsam evinizden kaçtınız. Çok ayıp... Hem su da var, yalnız iyi havalarda büyüğünüzle dolasmanıza izin verdim, oysa siz evden kaçıyorsunuz... ilâcınızı içmiyorsunuz. Aklim almıyor doğrusu...

Nelli sözünü bitirtmemiş ona. Gene aklamaya, yalvarıp yakarmaya başlamış, ama hiç birinin faydası olmamış. İhtiyar giderek daha sasiriyormuş. Sonunda Nelli «Tanrım!» diye bağırarak çıkmış odadan. Doktor olanları bana anlatırken sözlerini söyle bitirdi: «O gün aksama kadar gelemedim kendime... gece de ilâç içtim...»

Nelli oradan Maslobojev'lere kosmuş. Önceden onların adresini de öğrenmiş, güç de olsa bulmuş evlerini. Maslobojev evdeymiş. Nelli'nin onlarla kalmak istediğini duyunca Aleksandra Semyonovna ellerini birbirine vurmuş. Bunu niçin istediğini, onu üzen şeyin ne olduğunu, benden kaçmasının sebebinin sormuş. Nelli cevap vermemiş, kendini sandalyenin üzerine atmış. Aleksandra Semyonovna «Öyle aglıyordu, öyle aglıyordu ki, ölecek sandım», diye anlatıyordu. Nelli onu hizmetçilige, hiç değilse aşçılığa kabul etmeleri için yalvarıyor, «yerleri süpürürüm, çamasır yıkamasını öğerenirim» diyor. (Bu çamasır yıkama konusuna, pek umut bağlıyor, nedense bunu çok önemli sayıyordu.) Aleksandra Semyonovna, Nelli'yi yanlarında alakoymak, durumu da bana bildirmek daha iyi olur demis. Ama Filip Filipiç kesinlikle karsi durmuş bu düşünceye, kaçagi hemen geri götürmesini buyurmuş. Yolda Aleksandra Semyonovna kucaklamış Nelli'yi, öpmüş; kız bu kez nedense daha çok aklamaya başlamış. Onu görünce Aleksandra Semyonovna da aklamış. Yol boyunca hep aklamışlar. Aleksandra Semyonovna hiçkırıklar arasından,

- Niçin, niçin onun yanında kalmak istemiyorsun Nelli? diye sormuş. Eziyor mu seni?

- Hayır, ezmiyor.

- Neden öyleyse?

Nelli, sinir krizi gelmiş gibi hüngür hüngür ağlayarak,

- İşte... istemiyorum onun yanında kalmak... demis, yaşayamam artık orada... hep huysuzluk ediyorum ona... ama o çok iyi... sizin yanınızda huysuzluk etmem... çalışırım.

- Niçin huysuzluk ediyorsun Nelli?

- İşte...

Aleksandra Semyonovna gözyaşlarını silerek,

- Ondan öğrenebildiğim tek şey bu «işte» oldu, diye bağladı sözünü. Ne zavallı bir çocuk! Sar'adan mı öyle dersiniz Ivan Petroviç?

Nelli'nin yanına girdik; yüzünü yastığa gömmüş, aglıyordu. Önünde yere diz çöktüm, ellerini tutup öpmeye başladım. Hızla çekti ellerini, daha çok agladı. Ne söyleyeceğimi bilemiyordum. Tam bu anda ihtiyar İhmenev girdi içeri. Hepimizi yukardan aşağı süzdükten sonra,

- Merhaba Ivan, dedi, bir iş için geldim sana.

Beni yere diz çökmüş görünce sasirmisti. Son günlerde hastaydı. Yüzü bembeyazdı, zayıflamıştı, ama birisine gösteriş yapıyormuş gibi, hastalığını umursamıyor, Anna Andreyevna'nın yalvarıp yakarmalarına aldırmadan, yatmıyor, işleri için oraya buraya kosturup duruyordu.

Aleksandra Semyonovna ihtiyarın yüzüne dikkatli dikkatli bakarak,

- Simdilik hoşça kalın, dedi. Filip Filipiç erken dönmemi söylemişti. İşlerim var da... Neyse, akşam üzeri gene ugrarım size, iki saat kahrim.

İhmenev, besbelli akli baska bir yerde,

- Kim bu? diye fisildadi. Anlattım.

- Him... Sana bir iş için geldim Ivan...346 -

Niçin geldigini biliyor, bana gelmesini bekliyordum zaten. Nelli'yle, benimle konuşmak, kızı benden istemek için gelmişti. Anna Andreyevna yetim kızı eve almaya sonunda razı olmuştı. Onu kandırmak için çok uğrasmıştım; annesi dedesince lanetlenen bu kimsesiz kızın durumunun Nikolay Sergeič'in duygularını değiştireceğini söylemiştim. Plânımı öylesine güzel, heyecanlı anlatmıştım ki, kızı bir an önce gidip getirmesi için kocasını bu kez o sikistirmaya başlamıştı. İhtiyar dünden hazırdı böyle bir şeye: Anna Andreyevna'sını sevindirmek istiyordu, sonra bazı düşünceleri vardı... Ama ilerde daha ayrıntılarına inerek anlatacağım bütün bunları...

Nelli'nin ihtiyarı daha ilk görüşünde sevmediğini söylemiştim. Sonraları, İhmenev'in adı edilince kızın gözlerinde bir nefret parıltısı dikkatimi çekmeye başladı. İhtiyar doğrudan doğruya konuya girdi. Hâlâ yüzünü yastığa gömmüş, öyle duran Nelli'nin yanına gitti, elini tuttu,

- Kızımız olarak evimize gelmek ister misin? diye sordu. Bir kızım vardı, canımdan, dünyada her şeyden çok severdim onu, ama yok artık o. Öldü. Evimde ve .. kalbimde onun yerini almak ister misin?

İhtiyarın atesten kupkuru, kızarmış gözlerinde yaşlar parlıyordu.

Nelli basını kaldırmadan,

- Hayır, istemem, diye karşılık verdi.

- Peki ama niçin, yavrum? Hiç kimsen yok. İvan'ın yanında temelli kalamazsın, oysa benim evim sıcak bir yuva olacaktır sana.

Nelli basını kaldırdı, yatakta ihtiyarın karşısına oturarak :

-İstemiyorum, çünkü siz hain, kalpsiz bir insansınız! dedi. Evet, kalp diye bir şey yok sizde! Ben de kalp-

sizim, hem herkesten kalpsiz... ama siz benden de kalpsizsiniz...

Kızın yüzü bembeyaz olmuştı, gözlerinin içinde tuhaf parıltılar vardı. Güçlü bir duygunun etkisiyle olacak, titreyen dudakları bile beyazlamış, büzülmüştü. İhtiyar saskin saskin bakıyordu ona.

- Evet, benden kalpsizsiniz, öz kızınızı affetmek istemiyorsunuz çünkü. Onu temelli unutmak için baskasının çocuğunu almak istiyorsunuz yanınıza... insan öz evlâdını unutabilir mi hiç? Sevebileceğinizi mi sanıyorsunuz beni? Yüzüme her bakışınızda benim bir yabancı olduğumu, kalbinizden söküp attığınız kızınızı hatırlayacaksınız... kötü bir insansınız çünkü. Kötü insanların yanında yaşamak istemem ben, istemem, istemem!..

Nelli hiçkirdi, bana bir an baktı.

- Yarın değil öbür gün paskalyadır... o gün herkes öpüsür, kucaklasır, barısır... bütün kusurlar unutulur... Ama siz... evet yalnız siz... Ah ne hain bir insansınız! Gidin buradan!

Hüngür hüngür aklamaya başlamıştı. Bu söylevi besbelli, ihtiyar onu bir kere daha evine götürmek isterse söylemek için önceden hazırlamış, ezberlemişti. İhmenev sasirip kalmış, yüzü bembeyaz olmuştı. İçinin sızladığı belliydi. Nelli birden çilgin bir öfkeyle,

- Hem niçin, niçin herkes bu kadar düşünür beni, üzerime düşer? anlamıyorum. İstemem, hiç kimse ilgilenmesin benimle, istemem! Dileneceğim ben!

Kendimi tutamadım,

- Nelli, ne oluyor sana? diye haykırdım.

Ama karısmam öfkesini büsbütün körükledi. Hiçkırıkla hiçkırık aklamaya başladı:

- Evet, burada kalmaktansa gider sokaklarda dilenirim daha iyi! Annem de dilenirdi benim, ölürken yoksul olmami, dilenmemi vasiyet etmişti bana, «ama, demisti, yalnız...» Dilenmek ayıp değildir, bir kimseden dilenmeyeceğim ki... insanın herkesten dilenmesinde utanılacak bir şey yok; bir dilenci kadın öyle söylemişti. Daha küçüğüm, baska ne gelir elimden... Herkesten dileneceğim ben de. Ama burada durmam, durmam... kötü bir kızım ben, ne kadar kalpsiz olduğumu görüyor musunuz!

Nelli birden masanın üzerindeki çay fincanını kaptığı gibi yere fırlattı. Gözlerimin içine meydan okurcasına bakarak,

- Kırıldı iste, dedi. Topu topu iki fincanınız vardı, öbürünü de kıracağım... O zaman çayı neyle içeceksiniz bakalım!

Çıldırıyordu sanki, ama bu öfkenin ona haz verdiği; bunun kötü, ayıp bir şey olduğunu bile bile, kendini daha sonraki çilginliklere hazırladığı belliydi. İhtiyar,

- Hasta bu, Vanya, dedi, eğer hasta değilse. . doğrusu çok tuhaf. Hadi hoşça kal!

Sapkasını aldı, elimi sikti. Perisan bir durumdaydı. Nelli çok ağır konuşmuştu. Öfkelenmiştim. Yalnız kalinca,

- Çok hamsin Nelli! diye bağırardım. Utanmadın mı, hiç utanmadın mı! Evet, kötü, kalpsiz bir kızsın sen!

Öyle olduğum gibi, sapkasız kostüm ihtiyarın pesinden. Onu kapiya kadar geçirmek, avunması için bir şeyler söylemek niyetindeydim. Merdivenleri kosarak inerken Nelli'nin siteminden bembeyaz olmuş yüzü gözlerimin önündeydi. Yetistim arkasından.. Aci aci gülümseyerek,

-Zavallı kızın kendi derdi basından askın, dedi, inan buna İvan; bir de ben üzerine üzerine gittim. Yarasını destim. Aç tokun halinden anlamaz derler; ben sunu ekleyeceğim buna, aç da açın halinden her zaman anla-maz. Hadi hoşça kal!

Baska bir sey söyleyecek oldum, ihtiyar kolunu salladi.

- Beni birak artik, dedi. Bak da kiz kaçmasin. Sonra tuhaf bir öfkeyle ekledi:

- Öyleye benzer.

Bastonuyla kaldirim taslarina vura vura, hizli adimlarla uzaklasti yanimdan.

O anda içine dogan seyin gerçekteceğini biliyor muydu acaba?

Yukari çıktigimda Nelli'nin gene evde olmadigini görünce ne denli büyük bir dehsete kapilmistim! Disari kostum, komsularin kapilarini çalip Nelli'yi sordum. Onun beni birakip gene kaçtigina bir türlü inanamiyordum. Hem nasil kaçmis olabilirdi? Evet bir avlu kapisi vardi. Biz ihtiyarla konusurken yanimizdan geçmesi gerekiyordu. Ama onun, merdivende saklanip ben eve döndükten sonra kaçmis olabilecegi düşüncesi aklima gelince büyük bir umutsuzluga kapildim. Ama çok uzaga gittigini sanmiyordum.

Telâsla disari kostum. Ne olur ne olmaz diye kapiyi açık birakmistim.

Önce Maslobojev'lere gittim. Evde kimsecikler yoktu. Ne Maslobojev ne de Aleksandra Semyonovna vardi.

Bir pusla birakarak yeni felâketten haberdar ettim onlari, Nelli gelirse durumu hemen bana bildirmelerini yazdim; hemen doktora gittim. O da yoktu evde. Hizmetçisi Nelli'nin sabahkinden baska bir kere daha gelmedigini söyledi. Simdi ne yapacaktim? Bubnova'nin evine kostum, tabutçunun karisindan ev sahibesinin

bir is yüzünden iki gündür karakolda oldugunu, Nelli'nin de o samandan beri oralarda hiç görünmedigini öğrendim. Yorgun, bitkin bir durumda gene Maslobojev'lere kostum. Gene ayni cevap: Gelen giden

olmamisti; kendileri de dönmemisti daha. Puslam masanin üzerinde duruyordu. Ne yapmalıydım?_ 350 -

Ölesiye üzgün, bitmis, gece geç saat eve dönüyordum. O aksam Natasa'ya gitmem gerekiyordu; sabahleyin çağirmisti beni. Oysa bütün gün agzima bir lokma bir sey koymamistim. Nelli'yi düşündükçe fena oluyordum. «Nedir bu? diye düşünüyordum. Hastaliginin tuhaf bir sonucu mu acaba? Aklım mi kaçirdi yoksa? Tanrım!

Nerede o simdi, nerede arasam onu?»

Kendi kendime böyle sordugum onda V. köprüsünde, birkaç adım önümde birden Nelli'yi gördüm. Sokak fenerinin dibinde duruyor, beni görmüyordu. Ona dogru kosmak geldi içimden, ama durdum. Sasirmistim.

«Ne yapıyor orada acaba?» diye düşündüm. Onu artık kaybetmeyecegime emin oldugum için durup beklemeye karar verdim. On dakika izledim hareketlerini, öyle dikiliyor, gelip geçenlere bakiyordu. Iyi giyimli bir ihtiyar görünce yanina gitti. Adani cebinden bir sey çikarip ona uzatti, durmadan geçti. Nelli öne eğilerek saygilarım belirti, O anda hissettiklerimi anlatamam. Yüregime dayanılmaz bir aci gelip saplanmistim... Benim için çok degerli, sevdiğim, üzerine titredigim bir yaratik gözlerimin önünde ayaklar altina alinmis, çamura bulanmistim sanki. Gözyaslarini birden bosandi.

Evet, o anda çok öfkeli oldugum halde zavalli Nelli için agliyordum: Ihtiyaci oldugundan dilenmiyordu; sokaga atilmis, kaderiyle basbasa birakilmis degildi. Ona eziyet eden insanlardan degil, gözünün içine bakan, onu seven dostlarindan kaçmisti. Bu davranisiyla birisine eziyet etmek, göz dagi vermek istiyor, ögünüyordu sanki! Ama ruhunda esrarli bir degisiklik oluyordu... Evet, ihtiyar hakliydi; hakarete ugramis, ezilmisti bu çocuk, yarasi öyle kolay kolay çesidinden degildi. O da bu yarayi bizlere olan güvensizligiyle mahsus desiyordu. Duydugu aci, deyim yerindeyse, bu istirap bencilligi haz veriyordu ona sanki. Acilarini böyle körüklemesini, duy-

dugu hazzi anliyordum: Ezilen, gururu incinen, kaderin sillesini yiyen insanların çoguna bunlari bir haksizlik oldugunu bilmek özel bir haz verir. Ama Nelli hangi haksizlikten yakinabilirdi? Kaprisleriyle, tuhaf çikislariyla bizleri sasirtmak, korkutmak istiyor, ögünüyordu sanki... Ama hayir! Yalnizdi simdi, hiç birimiz görmüyorduk dilendigini. Yoksa dilenmek miydi ona haz veren? Ne yapacakti sadakayi, parayi ne yapacakti?

Ihtiyarin verdigini aldıktan sonra köprüyü geçti, vitrini iyice aydinlatilmis bir magazanın önünde durdu.

Kazandigi paralari saymaya koyuldu. On adım ötesinde duruyordum. Çok para vardi elinde; sabahtan beri dilendigi belliydi. Paralari avucunda siki siki tutarak sokagi geçti, küçük bir dükkâna girdi. Hemen dükkânin ardina kadar açık kapisina yaklastim, Nelli ne yapacak diye baktim.

Avucundaki paralari tezgâhin üzerine koymus, sabahleyin Ihmenev'le bana ne denli kötü bir kiz oldugunu göstermek için kirdigi çay fincanina benzeyen bir fincana bakiyordu. On bes köpek degerinde bir fincandi bu; belki daha bile ucuzdu. Adam fincani kâgida sarip Nelli'ye verdi. Kiz mutlu bir yüzle, çabuk çabuk yürüyerek çıktı dükkândan. Tam önümden geçerken,

- Nelli! diye seslendim, Nelli!

Ürperdi, yüzüme bakti, fincan elinden kayip yere düştü, kirildi. Yüzü bembeyazdi; ama yüzümden her sey gördüğümü, bildigimi anlayınca kizardi. Dayanılmaz, istirap dolu bir utangaçlik vardi bu kizarmada. Elinden tutup eve götürdüm onu; uzak degildi ev. Yolda hiç konusmadik. İçeri girince sandalyeye çöktüm. Nelli karsimda dalgın, üzgün ayakta duruyor, önüne bakiyordu. Yüzü her zamanki gibi renksizdi. Basini kaldirip bana bakamiyordu.

- Nelli, dedim, dileniyor muydun?

- Evet! diye fisildadi.

Basini daha da egdi önüne.

- Bana sabahleyin kirdigin çay fincaninin aynisini almak için mi yaptin bunu?
- Evet...
- Bu fincan için sitem mi ettim sana, bagirip çagirdim mi? Bu yaptiginin ne kadar kötü, haince bir sey oldugunu anlamiyor musun Nelli? Yakisir mi sana? Hiç utanmiyor musun? Yoksa... isitilir isitilmez bir sesle,
- Utaniyorum... diye fisildadi.

Yanagindan asagi iri bir gözyasi tanesi yuvarlandi.

- Utaniyorsun demek... dedim. Sevgili Nelli, sana karsi suçluysam affet beni, barisalim.

Basini kaldirip yüzüme bakti, gözlerinden yaslar bosandi, boynuma atildi.

Tam bu anda Aleksandra Semyonovna daldi içeri.

- Ne o? Burada mi? Gene ha? Ah Nelli, ah! Ne oluyor sana? Neyse canim, evde olsun da... nerede buldunuz onu Ivan Petroviç?

Soru sormaması için göz kriptim Aleksandra Semyonovna'ya, anladi beni. Hâlâ aci aci aglayan Nelli'yle tatli tatli vedalastim; iyi yürekli Aleksandra Semyonovna'ya ben dönünceye kadar bir yere gitmemesini tembihledim, Natasa'ya kostum. Çok geç kalmistim, onun için acele ediyordum.

O aksam kaderimiz belli olacakti: Natasa'yla konusacak çok seyimiz vardi; ama ben gene de sözü Nelli'ye getirdim, her sey i ayrıntilariyla anlattim. Natasa'yi pek ilgilendirmis, hattâ sasirtmisti anlattiklarim. Bir an düşündükten sonra,

- Bak ne diyecegim Vanya, dedi, bana öyle geliyor ki seviyor seni bu kiz.

Sasirma sirasi simdi bendeydi. - Ne... nasil?

- Kadinca bir sevgiyle...

- Saçmalama Natasa! Daha çocuktur!

- Neredeyse on dört yasinda bir çocuk... Bu hirçinligi onu anlamamandan, belki kendi kendini bile anlamamasindandir ...Çocuksu, ama sön derece ciddi, istirap dolu bir hirçinliktir bu. Isin en önemli yani da: Seni benden kiskaniyor. Beni çok sevdiğin için evde hep benden söz ediyor, beni düşünüyor, merak ediyorsundur; tabii bu yüzden onunla geregince ilgilenemiyorsun. Bu durumu farkettili için cani sikiliyordur. Belki de seninle konusmak, duygularini sana açmak istiyor, ama bunu basaramiyor, utaniyor, ne istedigini bilemiyor... bir fırsat bekliyordur. Oysa sen, bu fırsat i ona verecegine kaçiyorsun ondan, hasta hasta yalnız birakiyorsun onu, bana gelip sabahtan aksama kadar kaliyorsun. Arkandan agliyor-dur... seni ariyordur... hele onu anlamaman istirabini bir kat daha dayanılmaz yapıyordur. Bak, böyle bir anda bile benim için yalnız biraktin onu. Görürsün, yarin gene hastalanacak. Nasil birakabildin onu? Çabuk kos yanina...

- Birakmasina birakmazdim, ama...

- Ben çagirmistim seni, degil mi? Simdi de git diyorum.

- Peki, gidecegim, ama bu söylediklerinin hiç birine inanmıyorum.

- Yadirgamakta haklisin. Ama kizin basindan geçenleri düşün, o zaman anlarsin. Benim, senin gibi bir çocukluk devresi geçirmedi o...

Gene de geç döndüm eve. Aleksandra Semyonovna Nelli'nin o aksamki gibi durmadan agladigini, «öyle aglaya aglaya Uyuyakaldi» gini söyledi. «Ben gideyim artik, Ivan Petroviç, Filip Filipiç erken gel demisti. Zavalli bekliyordur beni».

Ezilenler - F : 23

Tesekkür ettim, Nelli'nin basucuna oturdum. Böyle bir anda onu yalnız biraktigim için kendi kendimden utaniyordum. Basucunda gece geç saatlere kadar oturdum, düşündüm... Ne ugursuz günlerdi onlar!

Ama önce su iki haftada olanlari anlatmaliyim...

V

Prensle B. lokantasinda yedigim o yemekten sonra birkaç gün hep Natasa'yi merak ettim. Her an «Su Allahin belâsi Prens Natasa'ya ne yapacak, nasil öç alacak ondan acaba?» diye soruyordum kendi kendime. Kafamin içi karmakarisikti. Düşüne düşün, Prens in tehditlerinin kuru siki olmadigi, Alyosa'yla iliskisini kesmedigi sürece Natasa'nin basini belâyaya sokabilecegi sonucuna vardim. «Kisiligi olmayan, kindar, kötü ruhlu, çıkarci bir adamdır», diye düşünüyordum. Kendisine edilen hakareti kolay kolay unutamaz, ilk fırsatta öcünü alirdi. Bir noktayı açık açık söylemisti bana: Alyosa'yla Natasa'nin ayrilmalarını kesinlikle istiyor, benden de «duygulu, Schiller'varî bir olay olmaması için Natasa'yi bu ayriliga hazirlamami» bekliyordu. En çok üzerinde durdugu konu Alyosa'nin onu iyi, sevimli bir baba saymakta devam etmesiydi tabii; sonra Katya'nin paralarını ele geçirmek için bu çok önemliydi. Böylece bana Natasa'yi yakın olan ayriliga hazirlamak kaliyordu. Oysa Natasa'da tuhaf bir degisiklik dikkatimi çekiyordu son günlerde: benimle eskisi gibi içten degildi artik; hattâ güvenmiyordu bana sanki. Avutmaya çalışmam sadece aci veriyordu ona; sorularim canini sikmaya, hattâ sinirini bozmaya baslamisti. Bazen ben yaninda otururken odanın içinde kollarini önünde kavusturmus, dalgın, benim var-

ligimi bile unutmus gibi bir asagi bir yukari dolasiyordu. Arada göz göze geldigimiz olursa (bakislarim bile kaçirmaya baslamisti benden) yüzünü bir can sikintisi ifadesi kapliyor, hemen öte yana çeviriyordu basini. Onun da ayrılmayi düşündüğünü, plânlar kurdugunu biliyordum. Istirap duymadan, yüregi sızlamadan düşünebilir miydi bunu? Alyosa'dan ayrılmaya kararli oldugundan kuskum yoktu. Ama hüznü dolu umutsuzlugu gene de üzüyor, korkutuyordu beni. Bu konuda onunla konusmaya, onu avutmaya cesaret edemiyor, dehset içinde sonucu bekliyordum.

Onun bana karsi sogukluguna gelince, bu durum beni huzursuz ediyor, üzüyordu ama, Natasa'min duygularina inancim sonsuzdu: çok kederli, sinirli oldugunun farkındaydim. Her çeşit ilgi sadece canini sikiyor, öfkelenndiriyordu onu. Böyle durumlarda özellikle yakınlarımızın, içimizi bilen dostlarımızın ilgisi daha bir agir gelir bize. Ama sonunda Natasa'nin gene bana geleceğini, iç huzurunu gene benim kalbimde arayacağım çok iyi biliyordum.

Prensle aramda geçen konusmadan hiç söz etmemistim ona tabii: anlatacaklarim onu daha da heyecanlandirmaktan, üzmetkten baska bir seye yaramazdi. Yalnızca, söz arasında Kontesin evine Prensle gittigimi, bu adamin çok alçak, hain olduguna kuskum kalmadigini söyledim. Natasa bu konuda hiç bir sey sormadi bana; buna çok sevindim. Ama Katya üzerine anlattiklarimi büyük bir dikkatle dinledi. Sözlerimi bitirince Katya üzerine de bir sey söylemedi, ama soluk yüzü hafiften kızardi. O gün yanında kaldigim sürece pek heyecanlıydi. Katya'nin bende bıraktigi izlenimi saklamadim ondan. Niçin saklayacaktim. Nasil olsa anlardi bunu, kızardi sonra. Bunun için elimden geldigince ayrıntilariyla, sorabilecegi her seyi daha o sormadan cevaplandirmaya çalışarak - onun

bu durumda bir sey sormasının güç olacağını biliyordum: sevgilisini elinden alan bir kizin üstünlüklerini sogukkanlilikla sorabilir mi insan? - evet, sorabilecegi her seyi daha o sormadan cevaplandirmaya çalışarak anlattim.

Prensin Alyosa'yi Katya'yla birlikte köye götürceğini Natasa'nin bilmediğini sanıyor, bunu ona nasıl açacağımı düşünüyordum. Ama durumu alistira alistira anlatmaya çalışırken Natasa sözümü kesip, onu avutmaya bosuna ugrasmamami, her seyi bes gündür bildigini söyleyince sasirip kaldim.

- Tanrim! diye haykirdim, kim söyledi bunu sana?

- Alyosa.

- Nasil? Alyosa mi? - Evet, her seyi göze aldim Vanya.

Bunu söylerken gözlerinin içinde öyle bir ifade vardi ki, bu konuyu kapamak istedigini hemen anladim. Alyosa sik sik ugruyordu Natasa'ya, ama ancak bir dakika kalip gidiyordu. Yalnız bir keresinde birkaç saat kalmisti; ama o zaman da ben yoktum, İçeri çogunlukla üzgün giriyor, Natasa'ya ürkek ürkek bakiyordu; ama Natasa öylesine içten, iyi karsiliyordu onu ki, biraz sonra her seyi unutup gülmeye basliyordu Alyosa. Bana da sik sik, hemen her gün ugruyordu. Dogrusu çok üzüldü, istirap çekiyordu; bir an yalnız kalamiyor, avunmak için bana kosuyordu.

Ne söyleyebilirdim ona? Soguk oldugumu, onunla ilgilenmedigimi, hattâ ona kızdigimi söyleyerek sitem ediyordu bana. Üzüldü, aglıyor, Katya'ya kosuyor, orada avunuyordu.

Natasa bana bu yolculuktan haberdar oldugunu söylediği gün (Prensle konusmamın üzerinden bir hafta geçmisti) Alyosa son derece üzgün, bana geldi, boynuma sarildi, bebek gibi hüngür hüngür aglamaya basladi. Ben

susuyor, ne diyeceğini bekliyordum.

- Asagilik, âdi bir insanim ben, Vanya, diye basladi. Kendi kendimden kurtar beni. Alçak, igrenç bir insan oldugumdan degil, benim yüzümden Natasa mutsuz olacağı için agliyorum. Evet, mutsuz edeceğim onu... Vanya, sevgili dostum, söyle bana, benim yerime sen karar ver, hangisini daha çok seviyorum? Katya'yi mi Natasa'yi mi?

- Bunu ben bilemem, dedim, sen daha iyi bilirsin...

- Hayir Vanya, anlamadin; sana böyle bir soru soracak kadar budala degilim. Sasirip kaldim. Kendi kendime soruyorum bu soruyu, ama bir cevap veremiyorum. Sen disardan baktigin için daha iyi görebilirsin... Bilmesen bile, düşünceni söyle.

- Bence Katya'yi daha çok seviyorsun.

- Öyle mi sanıyorsun?! Hayir, hayir! Yaniliyorsun! Natasa'ya olan sevgim sinirsizdir. Ondan dünyada ayri yasayamam, birakamam onu; Katya'ya da söyledim bunu, o da benimle ayni düşünce. Neden susuyorsun? Gördüm, gülümsedin. Simdiki gibi... çok üzgün oldugum zamanlar beni avutacak ne söyledin ki bana, simdi söyleyeceksin ! Allahaismarladik!

Kosarak çıktı gitti. Konusmamizi sessizce dinleyen Nelli sasirip kalmisti. Hâlâ geçmemisti hastaligi, hep yatiyor, devamlı olarak ilaç aliyordu. Bana geldiği zamanlar hiç konusmazdi onunla Alyosa, hattâ hiç ilgilenmezdi.

iki saat sonra Alyosa gene geldi. Güldüyordu. Gene boynuma sarildi.

- Her sey tamam! diye haykirdi. Bütün kuskular kalkti ortadan artik. Sizden çikinca dogru Natasa'ya gittim: sinirlerim bozuktuk, onu görmeden edemezdim. İçeri girer girmez önünde yere kapanip ayaklarini öptüm:

yapmalıydım bunu, yoksa üzüntümden ölürdüm. Hiç bir şey söylemeden kucakladı beni, aklamaya bağladı.

Katya'yi

ondan çok sevdiğimi açık açık söyledim kendisine...

- Ne dedi?

- Hiç bir şey demedi, sadece oksadı beni, yatıstırmaya çalıştı; beni, bunu ona söyleyen beni! insana huzur vermesini biliyor Natasa, Ivan Petroviç! Ah, uzun uzun ağladım, içimi döktüm ona. Katya'yi çok sevdiğimi açık açık söyledim, ama kimi seversem seveyim onsuz, Nata-sa'siz yasayamayacağımı, öleceğimi de ekledim. Evet Vanya, onsuz bir gün yasayamam ben, biliyorum! bunun için hemen evlenmeye karar verdik. Ama kutsal hafta olduğundan evlenemiyoruz, köyden dönüste evleneceğiz. Yani haziranın birinde... Babam ses çıkarmayacaktır, bundan kuskum yok. Katya'ya gelince, önemli değil!.. Natasa'siz yapamam ben... Evlenir, onun, Katya'nın yanına gideriz...

Zavallı Natasa! Bu çocuğu avutmak, onunla oturup anlattıklarını dinlemek, bu saf bencilin içini rahatlatmak için ona yakında evlenebileceklerini söylemek kim bilir ne ağır gelmiştir ona!.. Gerçekten de birkaç gün rahatlamıştı Alyosa. Zayıf yüreği bu üzüntüye yalnız basına dayanamayacağı için kosuyordu Natasa'ya zaten. Ama ayrılık zamanı yaklaşıncı gene telâslandı, gene bana kosup içini döktü. Son günlerde Natasa'ya öylesine bağlanmıştı ki, değil bir buçuk ay, bir gün bile ayrılamıyordu ondan. Son âna kadar bir buçuk ay için ayrılacaklarına, dönüste hemen evleneceklerine içtenlikle inanıyordu. Natasa'ya gelince, kaderinin artık tamamen değişmekte olduğunu, Alyosa'nın ona bir daha hiç dönmeyeceğini, öyle olmasının da gerektiğini biliyordu.

Sonunda ayrılık günü geldi çattı. Natasa hastaydı. Benzi uçuk, bakışları donuk, dudakları kupkuruydu. Arada bir kendi kendine bir şeyler mirıldanıyor, seyrek olarak da basını kaldırıp gözlerinin içine dikkatli dikkatli bakıyordu. Ağlamıyor, sorularına cevap vermiyordu. O-

daya giren Alyosa'nın çin çin öten sesi duyulduğunda kuru bir yaprak gibi titredti. Yüzü bir anda kipkirmizi oldu, aceleyle Alyosa'nın yanına gitti; heyecanla kucakladı onu, öptü, gülümsedi... Alyosa dikkatli dikkatli bakıyordu Natasa'nın gözlerinin içine; arada bir endişeyle hasta olup olmadığını soruyor, köyde çok kalmayacağını, dönünce hemen evleneceklerini söyleyerek avutmaya çalışıyordu onu. Natasa'nın kendini tutmak, gözyaşlarını bastırmak için insanüstü bir güç harcadığı belliydi. Alyosa'nın yanında ağlamak istemiyordu.

Bir ara Alyosa, o yokken sıkıntı çekmesin diye Natasa'ya yeterince para bırakması gerektiğini, babasının ona yol için çok para vereceğini vaadettiğini söylemiş, Natasa hemen çatmıştı kaslarını. Yalnız kaldığımızda Natasa'ya, bende onun için yüz elli ruble olduğunu söyledim. Bu paranın nereden çıktığını sormadı.

Alyosa'nın gidisinden iki, Natasa'yla Katya'nın ilk ve son görüşmelerinden bir gün önce olmuştı bu. Katya Alyosa'yla bir pusla yollamış, Natasa'dan yarin onu ziyaret etmesine izin vermesini dilemişti; bir iki satır da bana yazmıştı benim de orada bulunmamı istiyordu.

Basım çok kalabalık olduğu halde, saat on ikide (Katya'nın görüşme için önerdiği saattti bu) Natasa'da olmaya karar vermişim. Nelli'den baska, son günlerde İhmenev'lerle de uğraşıyordum...

İki hafta önce tasınmaya bağlamıştım onlara. Bir sabah Anna Andreyevna önemli, son derece önemli bir iş için çağırtmıştı beni. Gidince yalnız bulmuştum onu evde: heyecandan tir tir titreyerek, dehşet içinde odada bir aşağı bir yukarı doluyor, Nikolay Sergeiç'in dönüşünü bekliyordu. Geçen her anın çok değerli olduğu belliydi ya, gene de ne olup bittğini uzun süre öğrenemedim ondan. Gereksiz, durumla uzaktan yakından ilgisi ol-mayan bir sürü sitemden - hiç ugramadığımdan, onla-ri yetim gibi bir yana ittiğimden, kederleriyle basbasa bıraktığımdan uzun uzun yakındı - sonra Nikolay Sergeiç'in son üç gündür «anlatılmaz» bir telâs, heyecan içinde olduğunu söyledi.

- Eski Nikolay Sergeiç değil sanki, diyordu. Hummaya yakalanmış gibi. Geceleri usulca kalkıyor yataktan, tasvirin önünde diz çöküp dua ediyor, uykuda sayıklıyor, uyanık olduğu anlarda ise yarı deli gibi: dün sofraya oturmustuk, önündeki kasığı görmedi; bir şey soruyorsun ona, hiç ilgisi olmayan cevaplar veriyor. Sık sık bir yerlere gidiyor; «İsim var, diyor, avukatı görmem gerek». Bu sabah odasına kapandı, «dâva için istenen bir kâğıt yazacağım» dedi. «Ö-nündeki kasığı göremezken kâğıt mı yazacaksın?» diye geçirdim içimden.

Kapıdaki delikten baktım, doğru, bir şeyler yazıyor, ama bir yandan da ağlıyordu. «İs kâğıdı da böyle mi yazılmış ki!» dedim kendi kendime, Belki de bizim İhmenevka için üzülyordu. Tam ben böyle düşünürken birden fırladı yerinden, kalemi masanın üzerine fırlattı, yüzü kızardı, gözleri parladı, sapkasını kaptığı gibi disari çıktı. «Biraz sonra döneceğim Anna Andreyevna», dedi. O gidince ben de doğru masasının yanına vardım. Masasının üzeri her zaman dâvayla ilgili kâğıtlarla doludur, dokundurtmaz onlara beni. Kaç kere yalvarmışımdır ona «bırak da bir düzene koyayım sunları, masanın tozunu alayım» diye. Hemen kızar ben böyle söyleyince. Buraya, Petersburg'a geleli çok sinirli oldu. Biraz önce yazdığı kâğıdı aramaya koyuldum masanın üzerinde. Kâğıdı yanına almadığını, kalkarken öteki kâğıtların altına soktuğunu görmüştüm. Bak anam babam, Ivan Petroviç, ne buldum orada...

Yarisına kadar karmakarışık bir elyazisiyle doldurulmuş - öyle ki bazı yerleri okunmuyordu - bir dosya kâğıdı uzattı bana.

Zavallı ihtiyar! Daha ilk satırdan kime, niçin yazdığı belliydi. Natasa'ya, sevgili Natasa'sına mektuptu bu. Sefkat, sevgi dolu sözlerle kızını affettğini bildiriyor, onu eve çağırıyordu. Aceleyle yazılmış, bir çok yerine mürekkep bulasmış mektubun bazı satırları okunmuyordu. A-ma ihtiyarı kaleme sarılmaya zorlayan taskın duygu apaçık belliydi. Biraz sonra yerini baska bir duyguya bırakmıstı bu: ihtiyar kızma sitem etmeye, suçunu yüzüne vurmaya baslıyor, inadını öfkeyle hatırlatıyor, duygusuz bir kız olduğunu, annesine babasına yaptığını belki de bir kere düşünmediğini söylüyordu. Gururu yüzünden onu cezalandırmakla, lânetlemekle tehdit ediyor; mektubunu, hemen eve dönmesini, ancak o zaman, «aile yuvasında» yeni bir hayata başladıktan sonra onu affedebileceğini söyleyerek bitiriyordu. İlk satırlarda gösterdiği coşkunluktan biraz sonra utandığı, gururunun incinmesinden istirap duyduğu belliydi; mektubunu öfkeyle, tehditler savurarak bitirmesi bu yüzdendi. Yaslı kadın kollarını göğsünün üzerinde kavuşturmuş, karsında ayakta duruyor, ne söyleyeceğini bekliyordu.

Düşüncelerimi açık açık söyledim :

- İhtiyarın Natasa'sız yaşamaya gücü kalmadı artık, dedim; görürsünüz, yakında affedecek onu; tabii gene de duruma bağlı... Dâvanın böyle sonuçlanması zavallının sınırlarını çok bozdu, gururunu incitti. Bu durumda kendisine bir can yoldası araması olagandı; tabii dünyada en çok sevdiği insani, Natasa'yi daha çok hatırlamaya başladı bu yüzden... Sonra, Alyosa'nın onu yakında bırakacağını da duymuştur, devamlı olarak ilgileniyor Natasa'yla çünkü. Kızının durumunu anlamış, onun şimdi teselliye ne denli muhtaç olduğunu hissetmiş olabilir. Ama gururuyla oynadığına inandığı için yenememistir kendi kendini. İlk adımı Natasa'nın atmayacağını; onları belki aklına bile getirmediğini, barışmak ihtiyacı duymadığını düşünmüş de olabilir. Evet, yüzde yüz böyle düşündü, mektubun sonunu da bunun için getirmede. Bu durum, eskisinden daha etkili olacak hakaretlerin dogmasına sebep olacaktır belki de... Yaslı kadın ağlayarak dinliyordu beni. Hemen Natasa'ya gitmem gerektiğini, geç kaldığımı söyleyince birden ürperdi, en önemli olanı unuttuğunu söyledi. Mektubu kâğıtların arasından çıkarırken bir kaza olmuş, mürekkep sisini devirmiş. Gerçekten de kâgidin bir kösesi mürekkeplenmişti. Yaslı kadın, kocasının bu lekeden o yokken kâğıtlarının karıştırıldığını, Anna Andreyevna'nın mektubu okuduğunu anlayacağından korkuyordu. Haklıydı da: Nikolay Sergeiç sırrını öğrendiğimizi anlarsa utancından, öfkesinden inadını sürdürür. Natasa'yi affetmemek için diretirdi.

Ama durumu söyle bir düşündükten sonra üzülmemeğini söyledim yaslı kadına. «Masadan kalkarken o kadar heyecanlıydı ki, bu ayrıntıları hatırlayamaz bile, dedim, mektubu kendi mürekkepledi sanır». Anna Andreyevna'yi böylece avuttuktan sonra mektubu dikkatle eski yerine koyduk. Tam çıkarken aklıma yaslı kadınla Nelli konusunu ciddi olarak konuşmak geldi. «Ölen annesi tıpkı Natasa gibi babasınca lanetlenen kimsesiz, zavallı kızın basından geçen acıklı olaylar Nikolay Sergeiç'i yumusatabilir belki, dedim. Böyle bir duygulanmaya hazırdır zaten; kızının özlemi gururunu yavaş yavaş kırmaya başladı. Şimdi son bir itis gerek ki, Nelli olabilir bu». Yaslı kadın büyük bir dikkatle dinliyordu beni. Heyecandan, umuttan yüzüne bir canlılık gelmişti. Şimdiye kadar bunu ona niçin söylemedim diye sitem etmeye başladı bana. Nelli'yle ilgili bir sürü sorular sordu; kocasına şimdi Nelli'yi alması için kendisinin yalvaracağım söyledi. Nelli'yi yürekten sevmeye başlamıştı; hasta olduğu için üzülyordu. Kilere kosup bir kutu reçel getir-

di, «bunu ona götür» dedi. Doktor param olmadığını düşünerek yirmi ruble vermek istedi bana, almayınca çok usûldü; ancak Nelli'nin giyeceğe ihtiyacı olduğunu söylediğimde rahatladı; kosup sandığında «yetimcik» için bir şeyler aramaya koyuldu.

O sandığın içindekileri bir bir dışarı çıkarırken ben de Natasa'ya gittim. Merdivenleri döne döne çıkarken Natasa'nın kapısında bir adam gördüm. Kapiyi çalmaya hazırlanıyordu, beni görünce durdu. Bir anlık kararsızlıktan sonra aceleyle aşağı inmeye başladı. Natasa'nın katına çıkan son basamakta karşılaştım onunla. Bunun İhmenev olduğunu gördüğüm andaki saskinliğimi anlatamam. Merdiven gündüzleri bile pek karanlık olurdu. Bana yol vermek için sırtım duvara yasladı; yüzümden ayırmadığı bakışındaki tuhaf parıltı hâlâ aklımdadır. Yüzü kiptirmizi olmalıydı. Sasırmış, heyecanlanmıştı. Çatlak bir sesle,
- Sen miydin Vanya? dedi. Bir tanıdığı arıyordum da... kâtip... hep su işler... geçenlerde buraya bir yere... tasinmişti... anlaşılan burada değil. Yanlış geldim. Hadi hoşça kal.

Çabuk çabuk inmeye başladı basamakları.

Zamanı gelinceye kadar Natasa'ya bu karşılaşmadan söz etmemeye karar verdim, ama Alyosa köye gidince hemen söyleyecektim. O sıralar çok sinirli, üzgündü, bu olayın önemini gereği gibi kavrayamazdı. Erkendi daha.

O gün İhmenev'lere gitmeyi çok istedigim halde, gitmedim. İhtiyarın benden sikilacağını düşünüyordum; hattâ merdivenlerdeki karşılaşmamızdan sonra mahsus kosup geldiğimden de kuskulanabilirdi. İki gün sonra ugradım onlara. İhtiyar üzgündü, ama oldukça serbest bir tavırla karşıladı beni, hep işlerinden söz etti.

Bir ara durup dururken, son derece önemsemez bir

tavırla - ama gözlerini benden kaçırarak,

- Önceki gün kime gidiyordun öyle? dedi. Hani merdivende karşılaştık.

Ben de gözlerimi kaçırarak cevap verdim :

- Bir arkadasima.

- Öyle mi! Ben de kâtip Astafyev'i ariyordum; o evi göstermislerdi... meger orada oturmuyormus..._ Hep su islerim... sana anlatmistim galiba, senatoda verilen karar...

Durmadan anlatiyordu. islerinden söz etmeye baslayınca yüzü kızarmisti bile. Anna Andreyevna'ya - kadincagizi sevindirmek için - o gün her seyi anlatmis; ama ihtiyarin yüzüne dikkatli bakmaması, renk vermemesi, imâli konusmaması; kisacasi, kocasinin bu hareketinden haberdar oldugunu belli etmemesi için yalvarmistim. Kadincagiz o kadar sevindi ki, önce inanmadi bana. Yetim kız konusunu Nikolay Sergeiç'e imâ ettigini, ama kocasinin önceleri o kadar istedigini halde, hiç ses çıkarmadigini söyledi. Yarın Anna Andreyevna'nın, kocasına yetim kızı eve almasını dogrudan dogruya söylemesine karar verdik. Ama devrisi gün ikimiz de çok heyecan, korku çektik.

İhmenev sabahleyin, onun isiyile ilgilenen memuru görmüştü. Memur, Prensi gördüğünü, Prensin «bazi ailevi durumlardan ötürü» İhmenevka'ya el koymakla beraber, on bin rubleyi almamak niyetinde oldugunu söylemiş, ihtiyar, memurdan dogru bana kosmus. Son derece sinirliydi, gözleri parliyordu. Nedense disari, merdiven basına çağirdi beni, hemen gidip Prensi onun adına düelloya çağirmam için yalvarmaya basladi. Öylesine sasirmistim ki, uzun süre hiç bir sey düşünemedim. Yatistirmek istedim onu. Ama ihtiyar birden öfkelenildi, fenalasti. Bir bardak su getirmek için içeri kostum; geri döndüğünde İhmenev'in yerinde yeller esiyordu.

Devrisi gün evine gittim, yoktu. Üç gün gören olmadı onu.

Üçüncü gün her seyi öğrendik. Benden dogru Prensin evine gitmiş; onu evde bulamayınca bir pusla birakmış. Memura söylediklerinden haberdar oldugunu, bunu kendisi için büyük bir hakaret, Prensi de asagilik bir insan saydigini, bu yüzden onu düelloya çağirdigini yaziyor; bu çağirisini kabul etmezse onu rezil edecegi tehdidini savuruyordu.

Anna Andreyevna ihtiyarin eve çok heyecanlı döndüğünü, hemen vurup kafayı yattigini söylüyordu. Karisina karsi pek yumusak davranmış, ama sorularına kısa kısa cevaplar vermiş; büyük bir heyecan içinde bir sey bekledigi belliymiş. Devrisi gün postadan bir mektup gelmiş. İhtiyar bu mektubu okuyunca bir çiglik atmış, basını ellerinin arasına almış. Anna Andreyevna'nın yüregi korkudan duracak gibi vuruyormuş. Nikolay Sergeiç sapkasiyla bastonunu kaptigi gibi çıkıp gitmiş.

Mektup Prensten geliyordu. Kısa kesin bir dille İhmenev'e, memura söylediği sözler için hiç kimseye hesap vermek zorunda olmadigini bildiriyordu, İhmenev'in dâvayı kaybetmesine üzüldüğünü; ama dâvayı kaybeden bir insanın öfkesinden, dâvayı kazanani düelloya çağirmasının hiç de iyi bir hareket olmadigini da yaziyordu. «Rezil etme» konusundaysa, Prens İhmenev'in bunu kendine dert edinmemesini, böyle bir seyin olamayacagini; çünkü mektubunu gerekli yere hemen verecegini, durumdan haberdar edilen polisin her halde kisinin güvenliğini, huzurunu sağlamak için tedbir alacagini söylüyordu.

İhmenev elinde mektupla dogru Prense kosmustu. Gene evde yoktu Prens. Ama ihtiyar, usaktan onun o saatte kont N. nin evinde olabilecegini öğrenmiş; hiç düşünmeden oraya kosmus. Merdivenleri çıkarken kontun kapicisi durdurmuş onu. Çilgin bir öfkenin etkisinde olan366 -

ihtiyar bastonuyla vurmuş kapiciya. Bunun üzerine hemen yakalamışlar adamcagizi, disari çıkarıp polise vermişler, polis de karakola götürmüş. Durumu konta bildirmişler. O sırada orada bulunan Prens, çapkin ihtiyara bunun su İhmenev, adı geçen Natalya Nikolayevna'nın babası oldugunu anlatınca (Prens bu çeşit işlerde çok hizmet etmistiki konta) soylu ihtiyar sadece gülmüş, hemen yumusamış: İhmenev'in serbest bırakılması için emir vermiş; ama bizim ihtiyari ancak iki gün sonra bırakmışlar; (besbelli Prensin istegiyle) serbest bırakırlarken de konta onu affetmesi için Prensin yalvardigini söylemişler.

İhtiyar eve dönmüş, deli gibiymiş, hemen yataga girmiş, bir saat kadar hiç kipirdamadan yatmış; sonra kalkmış, magrur bir tavirle - Anna Andreyevna'yi dehsete düşürmüş bu - kızım ölünceye kadar lanetledigini, baba hakkını haram ettigini söylemiş.

Anna Andreyevna perisan bir haldeydi, ihtiyara hizmet etmek gerekiyordu, oysa kadincagiz bir gün bir gece hiç uyumamış, kocasinin basına sirkeye bastırılmış havlular, buz koymuştı. İhmenev'in atesi vardı, sayikliyordu. Gecenin üçünde ayrıldım onlardan. Devrisi sabah da İhmenev bana gelmiş, Nelli'yi alıp götürmek istemisti. Nelli'yle aralarında geçen olayı yukarda anlattım; ihtiyari iyice sarsmistiki bu. Eve dönünce gene yatmış. Bütün bunlar kutsal cumada, Katya'yla Natasa'nın görüşecekleri gün olmuştı; Katya'yla Alyosa bir gün sonra gideceklerdi Petersburg'dan. Görüşmelerinde ben de bulundum. Sabahleyin erken, ihtiyarin bana gelmesinden, Nelli'nin birinci kaçısından önce görüştüler.

VI

Alyosa görüşmeden bir saat önce geldi, Natasa'ya ha-

ber verdi. Ben de tam Katya'nın kupa arabası evin kapisında durduğu anda geldim. Katya'nın yanında yasli Fransız kadın vardı; genç kızla buraya gelmeye, onu Natasa'nın yanına bırakmaya ancak uzun yalvarmalardan sonra - Katya'nın yukarı Alyosa'yla çıkması sartiyla - razı olmuştı. Kendisi asagıda, arabanın

içinde kaldı. Katya beni yanına çağırdı; arabadan çıkmadan, Alyosa'yi asagi çağırmami söyledi. İçeri girdiğimde Natasa da Alyosa da ağlıyorlardı. Katya'nın geldiğini duyunca hemen ayaga fırladı Natasa, gözyaşlarını sildi, heyecan içinde kapının karsısında durdu. O sabah bastan asagi beyazlar giyinmişti. Koyu kahverengi saçlarını düz taramış, arkasında topuz yapmıştı. Bu saç biçimini pek severdim. Odada yalnız kaldığımızı görünce benim de gidip konukları karşılamami söyledi. '

Merdivenleri çıkarken Katya bana,

- Bugüne kadar gelemedim, dedi. Hep gözetliyorlar beni. İki haftadır yalvarıyorum madame Albert'e. Ya siz, Ivan Petroviç, ya siz! bir kere ugramadınız bana. Mektup yazmak da istemedim size, mektupta her şey anlatılamıyor çünkü. Oysa öyle istiyordum ki sizi görmeyi... Tanrım, kalbim duracakmış gibi çarpıyor...

- Merdiven diktir, dedim.

- Sey... evet, çok dik... ne diyorsunuz, sizce kızacak mı bana Natasa?

- Hayır.

- Öyle ya... kızmaz tabii; ben de ne diye soruyorum bunu sanki; şimdi kendim görürüm...

Koluna girmistim, merdiveni çıkmasına yardım ediyordum. Yüzü bembeyaz olmuştı, korktuğu belliydi. Son dönemeçte soluk almak için durdu, ama bana söyle bir bakınca yürüdü, çabuk çabuk çıkmaya başladı basamakları.

Natasa'nın kapısının önünde bir kere daha durdu,

- İçeri girip, buraya hiç çekinmeden gelecek kadar ona güvendiğimi söyleyeceğim... diye fışıldadı. Ben de bosuna konuşuyorum; Natasa'nın dünyanın en iyi yürekli insani olduğunu biliyorum. Öyledir, değil mi? Ürkek, suçlu gibi, gözlerini Natasa'dan ayırmadan girdi içeri. Onu görünce Natasa hemen gülümsedi. O zaman Katya aceleyle gitti yanına, kollarından tuttu, dolgun dudaklarını uzatıp dudaklarından öptü. Sonra, Natasa'ya hiç bir şey söylemeden Alyosa'ya döndü, ciddî, hattâ sert bir tavırla bizi yarım saat yalnız bırakmasını söyledi.

- Gücenme bana, Alyosa, diye ekledi, senin duymaman gereken konuşacağım o kadar önemli şeyler var ki Natasa'yla. Hak ver bana da çık dışarı. Siz kalın Ivan Petroviç. Konuşmamızı dinlemelisiniz.

Alyosa çıktıktan sonra Natasa'ya döndü :

- Oturalım; ben sizin karsınıza oturacağım. Önce biraz seyretmek istiyorum sizi.

Natasa'nın tam karsısına oturdu, birkaç saniye gözlerini kırpmadan baktı ona. Natasa elinde olmadan gülümsedi. Katya,

- Resminizi görmüştüm, dedi, Alyosa göstermişti... - Resmime benziyor muyum bari?

Katya kararlı, ağırbaşlı bir tavırla,

- Siz daha güzelsiniz, diye cevap verdi. Ben de öyle tahmin ediyordum zaten.

- Sahi mi? Ben de sizden gözlerimi ayıramıyorum. Öyle güzelsiniz ki!

Katya titreyen eliyle Natasa'nın elini tuttu.

- Yok canım! Güzellik kim ben kim!.. Canım kardesim benim!

Sonra gene sustular. Birbirinin yüzüne bakmaya başladılar. Sessizliği Katya bozdu.

- Bak melegim, yarım saatimiz var; madame Al-ber't'i buna bile zor razı ettim, oysa konuşacak o kadar şey var ki... Sunu öğrenmek istiyorum... daha doğrusu öğrenmek zorundayım... açık açık soracağım: Alyosa'yi çok mu seviyorsunuz?

- Evet, çok!

Katya ürkek bir fısıltıyla,

- Öyleyse... dedi, onu çok seviyorsanız... mutlu olmasını da istiyorsunuz demektir...

- Evet, istiyorum...

- Güzel... şimdi su var: ben mutlu edebilecek miyim onu? Sonra, böyle konuşmaya hakkım var mı acaba? çünkü onu elinizden alıyorum. Eğer sizinle mutlu olacağı kanisındaysanız, eğer şimdi buna karar verirsek, o zaman... o zaman...

Natasa basını önüne egerek alçak sesle,

- Karar verildi sevgili Katya, dedi, kendiniz de biliyorsunuz verildiğini.

Konuşmakta güçlük çektiği belliydi. Katya'nın, Alyosa'yi ikisinden hangisinin daha mutlu edeceği üzerine uzun bir konuşmaya hazırlandığı anlaşıyordu. Ama Natasa'nın sorusu, artık kesin kararın verildiğini, konuşacak bir şeyin olmadığını ona anlattı, Natasa'nın eli hâlâ avucunun içinde, güzel dudaklarını yarım açmış, saskinlikle yüzüne bakıyordu. Natasa birden,

- Siz de çok mu seviyorsunuz onu? diye sordu.

- Evet. Size sunu sormak için geldim daha çok: söyler misiniz, niçin bu kadar çok seviyorsunuz onu?

Natasa,

- Bilmiyorum, dedi.

Sesinde elemli bir sabırsızlık vardı sanki. Katya,

- Sizce akıllı midir? diye sordu.

Ezilenler - F : 24

- Hayir. Sebebini bilmeden seviyorum onu.

- Ben de. Sanki acıyorum ona. Natasa,

- Ben de öyle, dedi. Katya,

- Simdi ne yapsa! diye haykirdi. Benim için sizi nasıl bırakabildi, aklım almıyor! Sizi gördükten sonra daha da sasirtti beni bu!

Natasa hiç bir şey söylemeden önüne bakiyordu. Katya bir an sustu, birden ayağa kalkıp sessizce kucakladı Natasa'yi. Birbirine sarılarak aklamaya başlamışlardı. Katya Natasa'nın koltuğunun kenarına oturmuş, ellerini öpüyordu. Aglayarak,

- Sizi ne kadar sevdiğimi bir bilseniz! dedi. Kızkardeş olacağız sizinle, her zaman yazacağız birbirimize... ölünceye kadar seveceğim sizi... öyle seveceğim, öyle seveceğim ki...

Natasa,

- Hazıranda olacak düğünümüzden söz etti mi size?

- Etti. Sizin de razı olduğunuzu söyledi. Onu avutmak için öyle söylediniz bunu, değil mi?

- Elbette.

- Anlamistim zaten. Çok seveceğim onu Natasa, her şeyi de hemen yazacağım size. Yakında evleneceğiz galiba, gidis o gidis. Onlar da hep öyle söylüyor. Sevgili Na-tasa'cık, şimdi... evinize döneceksiniz tabii, değil mi?

Natasa cevap vermedi, sessizce öptü Katya'yi.

- Mutlu olun! dedi. - Siz... siz de...

Tam bu anda kapi açıldı, Alyosa girdi içeri. Artık bekleyememisti. Katya'yla Natasa'yi birbirine sarılmış, ağlar görünce bitkin bir durumda ikisinin birden ayaklarına kapandı. Natasa,

- Neden, neden ağlıyorsun ? dedi, benden ayrıldığın için mi? Çok kalmayacaksın ki! Hazıranda geliyorsun.

Katya gözyaşları arasından aceleyle,

- Düğününüz de o zaman olacak, diye ekledi.

- Ama senden bir gün ayrılamam ben Natasa, bir gün ayrılamam! Sensiz ölürüm... benim için şimdi ne kadar değerli olduğumu bilmiyorsun! Özellikle şimdi!..

Natasa birden canlanarak,

- Bak nasıl yap Alyosa, dedi, Kontes Moskova'da biraz kalacak, değil mi?

Katya atıldı :

- Evet, bir hafta kalacağız Moskova'da.

- Bir hafta mi! Bu güzel iste: yarın onlarla Moskova'ya gider, hemen dönersin; bir günlük yol zaten.

Moskova'dan hareket edecekleri zaman yetişirsin onlara.

Katya, Natasa'ya manalı manalı bakarak,

- Çok hos... diye haykirdi, dört gün daha beraber kalırsınız.

Bu yeni düşünce karşısında Alyosa'nın sevincini anlatamam. Birden geçmişti üzüntüsü, yüzü sevinçten ısıl ısıl olmuştu. Natasa'yi kucakladı, Katya'nın ellerini öptü, benim boynuma atıldı. Natasa acı bir gülümsemeyle bakiyordu ona, ama Katya bu kadarına dayanamadı. Parlayan bakışlarını bana doğrulttu, Natasa'yi kucakladı, gitmek için ayağa kalktı. Tam bu anda da kapıcı geldi, Fransız madamin artık görüşmeye son verilmesini istediğini, yarım saatin dolduğunu söylediğini haber verdi.

Natasa kalktı. İki kız da ayakta karşılıklı, el ele duruyor, bakışlarıyla çok şeyler anlatmak istiyor gibi birbirinin gözünün içine bakiyorlardı. Katya,

- Bir daha hiç görüşemeyeceğiz, dedi. Natasa:

- Evet, Katya.

- Öyleyse vedalasalım.

Kucaklaştılar. Katya aceleyle,

- Lanetlemeyin beni, diye fısıldadı. Bense... daima... inanin ki... mutlu olacak...

Alyosa'nın kolunu tutarak ekledi:

- Gidelim Alyosa, götür beni.

Onlar çıkınca Natasa heyecanlı, üzgün,

- Vanya! dedi, sen de git onlarla... geri gelme sakın: Alyosa aksama kadar burada kalacak, saat sekizde gidecek. Ondan sonra yalnız olacağım... Saat dokuzda gel. Lütfen!

Saat dokuzda Nelli'yi (çay fincanını kirmasından sonra) Aleksandra Semyonovna'yla bırakıp Natasa'ya geldiğimde yalnızdı, sabırsızlıkla beni bekliyordu. Mavra semaveri getirdi. Natasa bardağıma doldurdu, kanepeye oturdu beni de yanına çağırdı. Yüzüme dikkatli dikkatli bakarak, - o bakisini hiç unutmayacağım,

- İşte her şey bitti artık, dedi. Elimi sıkarak ekledi:

- Askımız da sona erdi. Altı ay! Bütün bir ömür boyu unutulmayacak bir altı ay...

Eli simsiçakti. Siki siki giyinip yatmasını söyledim.

- Simdi, Vanya'cığım, şimdi sevgili dostum. Bırak da içimi dökeyim biraz, geçmisi hatırlayayım... Perisan bir durumdayım... Yarın son kez göreceğim onu, saat onda... son kez!

- Natasa, hastasin, atesin çıkacak simdi, kendine acimaz misin sen!...

__ Bos ver! Alyosa'nin arkasından yarım saatır burada seni beklerken neler düşündüm biliyor musun Vanya? Onu sevip sevmedigimi, bizim bu sevgimizin ne biçim bir sevgi olduğunu soruyordum kendi kendime. Bunu ancak şimdi düşünmem tuhafına mı gitti Vanya?

- Üzülme Natasa...

- Bak Vanya: onu bir dengini gibi, bir kadının erkegi sevdiği duyguyla sevmedigimi anladım. Bir annenin oğlunu sevdiği gibi seviyordum onu... Öyle sanıyorum ki, iki insan birbirinin dengi olarak sevmeyiz birbirini, sen ne dersin?

Endişeyle bakıyordum ona, fenalascacagından korkuyordum. Sanki bir şey dürtüyordu onu, durmadan konusmak istiyordu; arada bir sözleri birbirini tutmuyor; ne söylediği anlaşılmıyordu. Büyük bir korku içindeydim. Natasa devam ediyordu:

- Benimdi o. Daha ilk karsılaşmamızda benim olması, hiç kimseye bakmaması, benden başka hiç tanıması istegine kapılmıstım... Katya demin çok güzel söyledi: onu severken bir yandan da acıyordum o-na sanki... Yalnız kaldığım zamanlar onun mutlu olma-si istegi yakardı içimi, ıstırap verirdi bana. Yüzüne (yüzünün ifadesini bilirsin Vanya) bakınca yüregim sızlar-di; hiç kimsemin yüzünde böyle bir ifade yoktur. Hele gülümsediği zamanlar... sırtımdan doğru bir ürperti sarardı bedenimi... Doğru söylüyorum Vanya!...

- Natasa, beni dinle...

- Kısılığı olmadığını, diye kesti sözümü, çocuk gi-bi saf olduğunu söylediler, sen de bunu söyleyenlerden sin, biliyorum. İnanır mısın... en çok da bu yanını seviyordum. Ne var ki, yalnızca bunu sevdiğimi de bilmiyorum. Anlayacağın, olduğu gibi seviyordum onu; kim bilir, kişilik sahibi, kafası çalışın bir insan olsaydı belki de bu kadar sevmezdim. Bak Vanya, bir itirafıta bulunacağım sana: hatırlıyor musun, üç ay önce bir kavgamız vardı... su, adı da neydi... Minna'ya gitmişti de, bunu duyunca kızmıştım; inanır mısın bir yandan da hoşlanmıstım bu davranışından... sebebini bilmiyorum... onun da büyükler gibi, onlara katılarak Minna'lara falan gitmesi hoşuma gitmişti sanki! Ben... O kavgamız, sonra 374

- 375

onu affetmem ne büyük haz vermisti bana. . . Ah Vanya'çığım!

Natasa yüzüme bakıp tuhaf tuhaf gülümsedi. Son-ra, geçmiş günleri düşünüyor gibi daldı. Dudaklarında tatlı bir gülümseme, uzun süre öyle durdu.

- Onu affetmekten çok hoşlanıyordum Vanya, diye devam etti. Bak ne diyeceğim sana: günlerce yanıma ugramadığı zamanlar su odanın içinde ağılayarak dolası, ama bazan söyle düşünürdüm: «Bana karsi ne kadar suçlu olursa o kadar iyi...» evet Vanya! Onu küçük bir çocuk olarak hayal ederdim hep; sözde basını kucagıma koyar, ben de saçlarını usul usul oksardım... Yanımda olmadığı zamanlar hep böyle düşünürdüm onu...

Sesine birden bir canlılık geldi :

- Bak Vanya, su Katya ne tatlı bir kız, değil mi? Natasa'nin bunları mahsus anlattığını, yarasını des-mekten tuhaf bir haz duyduğunu anlamıştım. Çok ıstırap çekmiş insanlarda görülür bu hal.

- Bence Katya mutlu edebilir onu, diye devam etti. Kısılık sahibi bir kız. . . kendinden de emin. Alyosa'yla nasıl ağırbaşlı konuştüğünü gördün. Büyümüş de küçülmüş sanki. Oysa kendisi çocuk daha! Tatlı, çok tatlı bir kız! Ah! varsin mutlu olsunlar! Varsin mutlu olsunlar, olsunlar!..

Birden gözyaşları bosandı, hiçkiri hiçkiri ağılamaya başladı. Tam yarım saat gelemeyi kendine, hep ağıladı. Melek ruhlu Natasa! O kadar üzgün olduğu halde, biraz sakinleştğini, daha doğrusu yorulduğunu görünce onu biraz oyalamak için Nelli'den söz ettiğimde gene de ilgilenebildi anlattıklarımla... O gece çok geç ayrıldık; uyuyuncaya kadar bekledim basucunda, çıkarken de Mavra'ya hasta hanımının yanından sabaha kadar ayrılmamasını siki siki tembihledim.

Eve dönerken yolda kendi kendime,

- Ah, çabuk bitsin bu ıstıraplar! diyordum. Bir an önce bitsin! Bitsin de nasıl biterse bitsin!

Sabahleyin saat onda Natasa'daydım. Vedalaşmak için gelen Alyosa'yla aynı anda girdik içeri. O âni anlatmayacağım, hatırlamak istemiyorum... Natasa kendi-ni tutmaya, neseli, sogukkanlı gözükmeğe karar vermisti sanki, ama olmuyordu. Alyosa'yi heyecandan titreyerek kucakladı, sikti. Az konuşuyordu onunla, ama ıstırap dolu, durgun bakışlarını yüzünden ayırmıyordu. Delikanlının anlattıklarını yutarcasına dinliyordu, ama söylediklerinin hiç birini anlamadığı belliydi. Hatırlıyorum, Alyosa onu affetmesi; ihanetini, Katya'yi sevmesini bağışlaması için yalvarıyordu... Onun sözleri de karmakarışıktı, hiçkiri bogağında düğümleniyordu. Arada bir "kendini toparlayıp Natasa'yi avutmaya çalışıyordu: «Bir ay, en çok bes hafta sonra buradayım, diyordu. Yazın gelince düğünümüz olacak; babam da kabul edecek o zaman evlenmemizi. Hem yarın değil öbür gün Moskova'dan döneceğim, dört gün hiç ayrılmayacağız birbirimizden; sadece bir gün için ayrılıyorz burada...»

Ne tuhaftır, doğru söylediğine, bir gün sonra Mos-kova'dan döneceğine içtenlikle inanıyordu... Öyleyse ne diye ağılayıp sızlanıyordu?

Sonunda on bir oldu saat. Alyosa'yi gitmeye zor razı ettim. Moskova treni saat tam on ikide kalkıyordu. Bir saat kalmısti. Natasa sonra, Alyosa'ya son kez bakisini hatırlamadığını söyledi bana. Ben hatırlıyorum: kapıda gözlerinin içine bakarak kutsadı onu, öptü. sonra elleriyle yüzünü kapayıp içeri kostu. Alyosa'yi ta arabasına kadar götürmem gerekti; yoksa geri dönüp Natasa'nın yanına kosacaktı. Merdivenleri inerken, - Bütün umudum sizde, dedi. Sevgili Vanya! Sana karsi suçluyum, sevgini ne yaparsam yapayım hakedemem, ama ölünceye dek kardes olalım seninle: sev onu,376 -

yalnız bırakma, her şeyi elinden geldigince ayrıntılarıyla, uzun uzun yaz bana. Öbür gün burada olacağım, muhakkak döneceğim Moskova'dan! Ondan sonra yazarsın!

Natasa'nın yanına dönerken yüregim küt küt vuruyordu. Odanın ortasında, kollarını önünde kavuşturmuş, ayakta duruyor, yüzüme sasırmis gibi bakıyordu, tanımamısti beni sanki. Saçları karısmis, bir yana dökülmüştü; bakisi donuk, anlamsızdı. Korkudan ne yapacağını bilemeyen Mavra kapının yanında dikiliyor, dehşet içinde hanımına bakıyordu.

Natasa'nın gözleri birden parladı. - Aaa! Sen misin! Sen ha! diye haykırdı. Yalnız sen kaldın. Nefret ediyordun ondan zaten! Onu sevdiğim için kızıyordun... Gene yanımdasın! Ne o? Beni lanetleyen, evlâlıktan atan babama dönmem için kandırmaya mı çalışacaksın beni gene? Avutacaksın! Biliyordum bunu zaten; iki aydır farkındayım!., istemiyorum, istemiyorum ! Ben de onları lanetliyorum!.. Git artık, seni karsımda görmeye dayanamıyorum! Git, git!

Natasa'nın sinirlerinin çok bozuk olduğunu, beni karsısında görünce daha da öfkelenmiş olduğunu anlamıstım. Çıksam iyi olacak diye geçirdim içimden. Merdivenin en üst basamağına oturup beklemeye koyuldum. Arada bir ayağa kalkıp kapıyı açıyor, Mavra'yi çağırıp soruyordum, Mavra ağlıyordu.

Aradan yarım saat geçti. Bu yarım saat içinde çektiğilerimi anlatamam. Yüregim duracak gibi çarpıyor, sizliyordu. Birden kapı açıldı, Natasa şapkasını, pelerinini giymis, kosarak dışarı çıktı. Kendinde değildi sanki; sonra kendisi anlattı bana: o anda kosarak nereye, niçin gittiğini hatırlamıyordu.

Yerimden kalkıp saklanacak zamanı . bulamadım; birden gördü beni, sasırmis gibi olduğu yerde durdu. Son-

ra söyle anlatıyordu: «O anda hain, kalpsiz bir insan olduğum; seni, dünyada biricik dostumu, kardesimi kurtarıcımı kovabileceğim geldi aklıma! Ama seni kovduğum halde merdivende oturduğumu, gitmeyip tekrar çağırmamı beklediğini görünce... Tanrım! O andaki duygularımı anlatamam sana Vanya! Yüregime bir ok saplandı sanki...»

Kollarını bana doğru uzatarak,

- Vanya! Vanya! diye bağırdı. Buradasın ha!.. Kucagıma düştü, içeri götürdüm onu. Bayılmısti.

«Ne yapmalı! diye düşündüm. Sitma nöbeti gelecek biraz sonra; besbelli bu».

Doktora kosmaya karar verdim; hastalığı önlemek gerekiyordu. Acele etmeliydim. Bizim ihtiyar Alman ikiye kadar çoğunlukla evde olurdu. Mavra'ya Natasa'yi bir an, bir saniye yalnız bırakmaması, bir yere gitmesine izin vermemesi için yalvararak doktora kostum. Tanrı yardım etti bana: birazcık geç kalsaydım ihtiyarı evde bulamayacaktım. Sokakta karşılaştım onunla. Daha ne oldu ne bitti anlayamadan hemen kiraladığım arabaya bindirdim onu, Natasa'ya yollandık.

Evet, Tanrı yardım ediyordu bana! Ben yokken Natasa'nın evinde öyle bir olay olmuştı ki, doktorla ben tam zamanında yetişmeseydik kızcağız ölürdü... Benim arkamdan on bes dakika sonra Prens gelmiş. Alyosa'yla Katya'yi, Kontesi yolcu ettikten sonra tren istasyonundan doğru Natasa'ya kosmuş. Bu ziyareti yapmaya bes-belli çok eskiden karar vermişti. Natasa Prensi gördüğüne önce hiç bile sasırmadığını söylüyordu.

«Kafam durmuştı» diyordu.

Prens gelip Natasa'nın karsısına oturmuş, yüzüne açıyormuş gibi bakarak, derin bir soluk almış,

- Sevgili küçük hanım, diye başlamış, kederinizi anlıyorum; bu anda ne denli üzgün olacağınızı bildiğimden sizi ziyaret etmeyi bir görev bildim. Hiç olmazsa sunu düşünerek avunun: Alyosa'yi bırakmakla onun mutlu olmasını sağladınız. Ama bunu siz benden iyi anlarsınız, çünkü davranışınızın soyluluğu...

Natasa «Oturmuş dinliyordum onu, diye anlatıyordu, ama doğrusu önceleri ne dediğini arılamıyordum.

Hatırladığım tek şey, yüzüne dik dik bakmam... Elimi avucunun içine alıp sıkmaya başladı. Anlaşılan bu ona büyük bir haz veriyordu. Öylesine kendimde degildim ki, elimi çekmeyi bile akıl edemiyordum».

Prens,

- Alyosa'yla evlenirseniz sonraları sizden nefret e-deceğini anladınız, diye devam ediyormuş; bunu anlayıp kesin kararınızı verebilecek kadar akıllıca davrandınız... ama sizi öğmek için gelmedim buraya. Benden daha içten yakın bir dostu kendinize hiç bir yerde bulamıyacağını-zi size söylemeye geldim. Sizin için çok üzülmüyorum. Elimde olmadan karıstim bu işlere... daha doğrusu görevimi yaptım. Soylu yüreginiz bunu anlar, benimle barıstırır sizi... inanin ki ben sizden çok üzüldüm!

- Yeter artık, demis Natasa. Rahat bırakın beni.

- Elbette hemen gidiyorum, ama sizi kızım gibi seviyorum, arada sırada ziyaretinize gelmemeye izin verin.

Bundan böyle bir baba bilin beni kendinize, size yardımcı olabilmem için fırsat verin bana.

Natasa gene sözünü kesmiş :

- Hiç bir şey istemiyorum sizden, bırakın beni.

- Biliyorum, gururlusunuz... Ama ben içten konuşuyorum. Simdi ne yapmak niyetindesiniz ? Babanızla annenizle barisacak misiniz? En iyisi öyle olurdu, ama babanız hain, kalpsiz bir insandır... böyle konustugum için bagislayin beni. Evinize dönerseniz yaptiginiz her gün basiniza kakilacak orada, azar isiteceksiniz... Sizin hiç kimsenin agzinin kokusunu çekmeden yasamaniz gere-

itiyor; simdi de benim görevim, kutsal borcum size böyle bir hayati saglamak, yardimciniz olmaktır. Alyosa sizi yalnız bırakmamam, dostunuz olmam için yalvardi bana. Zaten benden baska dostlariyz, sizi yürekten seven yakınlariniz da var. Size Kont N. yi tanistirmama izin verirsiniz sanirim. Çok iyi yürekli bir insandır; akrabamız sayilir, hattâ ailemizin velinimetini de diyebilirim. Alyosa'ya büyük iyilikleri dokundu. Alyosa çok sever sayar onu. Nüfuzludur; yasli olduğu için sizin gibi bir kizi evine kabul etmesinin hiç bir sakincasi olamaz. Sizden söz ettim ona. Size iyilikleri dokunabilir. akrabasi kadınlardan birinin yanında yer bulabilir size. Bi-zim isi anlatali çok oluyor ona, yakından ilgilendi, son derece iyi yürekli olduğu için simdi her görüşmemizde soruyor... sizinle tanismak istedigini söylüyor... Çok temiz ruhlu, iyi saygideger bir ihtiyardir, inanin bana! eli de açıktir, karsisindaki insanin degerine göre hareket eder. Hattâ geçenlerde bir olayda babaniza karsi pek soylu davrandi...

Natasa deli gibi kalkmis yerinden. Prens niyetini anlamisti.

- Defolun buradan, hemen defolun! diye bagirmis.

- Ama Kontun babaniza da yardimi dokunabilecegini unutuyorsunuz.

Natasa hep bagiriyormus :

- Babam sizden gelecek hiç bir iyiligi kabul etmez. Defolup gidiyor musunuz buradan!

Prens biraz telâsli, çevresine bakinarak,

- Tanrim, demis, ne kadar sabirsiz, kuskucusunuz! Cebinden büyük bir deste para çıkararak devam etmis :

- Gene de size, bana bu akli veren Kontla benim dostlugumuzun bir delili olarak bunu bırakmama sanirim izin verirsiniz. On bin ruble var burada.

Natasa'nin öfkeyle yerinden fırladigini görünce,

- Bir dakika, demis, sözlerimi sabirle sonuna kadar dinleyin, babanızın dâvayı kaybettiğini biliyorsunuz. Bu on bin ruble...

Natasa,

- Defolun! diye haykirmis, defolun! Ne asagilik, igrenç bir insan oldugunuzu biliyorum artik!..

Prens, yüzü bembeyaz, ayağa kalkmis.

Besbelli durumu incelemek için gelmisti; herkesin; biraktigi, hayatta yapayalnız kalmis Natasa'ya bu on bin rubleyle etki edebilecegini saniyordu... Bu çeşit igrenç islerde çapkin ihtiyar kont N. ye çok hizmetleri olmustu. Ama Natasa'dan nefret ediyordu, istediginin olmadigini görünce hiç degilse bir sey yapmadan gitmemek için ham bir hazla ona hakaret etmeye basladi. Hakaretinin etkisini bir an önce görmek için sabirsizlanarak,

- Böyle birden heyecanlanmaniz olmadı iste canim, demis, hiç iyi degil bu davranisiniz. Size iyilik etmek istiyorlar, burnunuzu havaya dikeyorsunuz... Oysa bana minnettar olmalisiniz; bastan çıkardiginiz bir gencin babasi olarak sizi islahaneye attirabilirdim, ama yapmadim bunu... he he!

O sirada biz girdik içeri. Mutfaktayken erkek sesi duyunca doktoru bir an durdurmus, Prens son sözlerini duymustum. Pesinden igrenç bir kahkaha, Natasa'nin umutsuz haykirisini duyuldu: «Ah Tanrim!» Tam o anda kapiyi açtim, Prens üzerine saldirdim.

Yüzüne tukurdum, var gücümle bir tokat yapistirdim suratina Bana karsilik verecekti, ama iki kisi oldugumuzu görünce, önce masanın üzerindeki paraları kaparak kaçti. Evet, yaptı bunu, gördüm. Mutfakta masanın üzerinden aldığım merdaneyi pesinden fırlattım... Odaya döndüğümde Natasa'yi doktorun kollarında sinir

buhrani içinde çirpinir buldum. Yatistirmek için uzun süre ugrastik onu. Sonunda yatagina yatirdik.

Sayikliyordu sanki.

Dehşet içinde,

- Doktor! dedim. Ne oluyor ona?

- Durun biraz, hastaligin gidisini incelemeyen bir sey söyleyemem... ama durum kötü galiba. Atesi çıkacaga benzer... Biz tedbirimizi almaliyiz gene...

Ama aklima baska bir sey gelmisti o anda. Doktora Natasa'nin yanında iki üç saat kalmasi, onu hiç yalnız bırakmaması için yalvardim. Söz verdi bana; ben de kalkip eve kostum.

Nelli kösede yüzü asik, üzgün oturuyor, tuhaf tuhaf bana bakiyordu. Benim görünüşüm de tuhafti galiba,

- Nelli, dedim, melegim! Bizi, hepimizi kurtarmak ister misin?

Kizcagiz sasirmisti.

- Nelli! Artik bütün umudum sende! Bir baba var: gördün onu, taniyorsun. Kizini lanetledi, dün de gelip senden kizinin yerini almani istedi. Simdi bu kizi, Natasa'yi (sevdigini söylüyordu onu!) o genç, ugruna baba evinden kaçtiği, sevdigi genç bırakip gitti. Bu genç o Prens ogludur; Prensi hatirlayacaksın: geçenlerde

buraya gelmişti de korkmustun ondan, sonra da hasta olmustun... Taniyorsun onu değil mi? Çok kötü bir insandır!

Nelli ürperdi, yüzü bembeyaz oldu.

- Taniyorum.

- Evet, çok kötü bir insandır. Oglu Natasa'yla evlenmek istedi diye nefret ediyor kizcagızdan. Alyosa gitti bugün, oğlunu yolcu eder etmez doğru Natasa'nın evine kosmuş, hakaret etti ona, islahhaneye attirmekle gözdağı verdi; alay etti zavallıyla. Anlıyor musun Nelli?

Nelli'nin siyah gözleri parlıyordu, basım önüne eğdi. isitilir isitilmez bir sesle,- 382

- Anlıyorum, diye fısıldadı.

- Simdi yapayalnız kaldı Natasa, hasta da. Bizim doktoru bıraktım yanma, sana kostum. Dinle beni Nelli: beraber Natasa'nın babasına gidelim; sevmiyorsun onu, biliyorum, gitmek istemedin ona, ama şimdi beraber gidelim. Simdi kızlarının yerini almak istediğini söyleyeceğim onlara, ihtiyar hasta yatıyor, çünkü Natasa'yi lanetledi, birkaç gün önce de Alyosa'nın babası çok kötü oynadı gururuyla. Kızının adını anmak istemiyor, ama seviyor onu Nelli, seviyor, barışmak istiyor onunla; kesinlikle biliyorum bunu! Evet, istiyor!.. Duydun mu Nelli?.. istiyor!

Nelli gene fısıldayarak,

- Duydum, dedi.

Konusurken ağlıyordum. Ürkek ürkek bakıyordu bana Nelli.

- Söylediklerime inanıyor musun?

- İnanıyorum.

- Öyleyse seni götürürüm oraya, oturturum, kucaklarlar seni, oksar, severler, sormaya baslarlar. Konusmayı öyle bir yere getiririm ki, geçmişini, anneni, dedeni sorarlar sana. Her şeyi bana anlattığın gibi onlara da anlat Nelli. O kötü adamın anneni nasıl bırakıp gittiğini, onun Bubnova'nın bodrumunda nasıl öldüğünü, sokaklarda annenle nasıl dilediğini; ölürken sana ne dediğini hep anlat... Dedeni anlatmayı da unutma. Anneni affetmediğini, annen ölüm döşegindeyken onu çağırmak için seni yollayışını, ama dedenin gene gelmek istemeyişini, sonra olanları... anlat. Hiç bir şey atlama! Sen anlatırken ihtiyar bunları kendi içinde hissedecektir. Alyosa'nın bugün gittiğini, Natasa'nın yapayalnız, kimsesiz kaldığını biliyordur. Her şeyi biliyor... Nelli! kurtar Natasa'yi! Gelecek misin?

Nelli göğüs geçirerek,

- Evet, dedi.

Yüzüme tuhaf tuhaf bakıyordu; siteme benzer bir şey vardı bu bakışta, ta içimde hissettim bunu.

Ama niyetimden vazgeçemezdim. Düşündüğüm şeyin yararlı olacağına umudum vardı. Nelli'nin elinden tuttum, çıktık. Öğleden sonra saat üç olmuştur. Yavaş yavaş bulutlar kaplıyordu gökyüzünü. Son günlerde havalar pek sıcak gitmişti, ama şimdi uzaklardan ilkbaharın pek erken gelen gökgürültüleri duyuluyordu. Rüzgâr sokaklarda toz bulutlarını öteye beriye savuruyordu.

Bir paytona bindik. Yol boyunca hiç konuşmadı Nelli, yalnız arada bir hep o tuhaf, esrarlı bakışıyla süzüyordu beni. Göğsü inip kalkıyordu. Faytonda fazla sarsılmasın diye tutuyordum onu; küçücük kalbi avucumun içinde dışarı fırlayacak gibi vuruyordu.

VII

Yol bir türlü bitmek bilmiyordu. Sonunda gelebildik. İhtiyarların yanına girerken yüregim duracak sandım. Yanlarından nasıl ayrılacağımı bilmiyordum, ama bildiğim bir şey vardı: Natasa'yi affettirmeden, aradaki buzları kırmadan çıkmayacaktım bu evden.

Saat dört olmuştur, ihtiyarlar, her zamanki gibi yalnız oturuyorlardı. Nikolay Sergeiç hastaydı. Benzi uçuk, bitkin bir durumda, başında havlu, kanepesine uzanmıştı. Anna Andreyevna onun hemen yanında oturuyor, arada bir sirkeye batırılmış bezle sakaklarını ovuyor, endişeyle yüzüne bakıyordu. Yaslı kadının bu bakışı ihtiyarın canını sikiyor, hattâ kızdırıyordu onu. İhmenev susuyor, zavallı kadın da bir şey sormaya cesaret edemiyordu. Anı gelismiz ikisini de sasirtti. Anna Andreyevna benim Nelli'yle geldigimi görünce nedense birden korktu; ilk anda bize, kendisini suçlu hissediyormuş gibi baktı, içeri girer girmez,

- İste Nelli'mi getirdim size, dedim. Kendi kendine düşünmüş tasınmış, sizinle oturmaya karar vermiş. Kabul edin onu, sevin...

İhtiyar kuskuyla baktı bana; sadece bu bakışından onun her şeyi - yani Natasa'nın yapayalnız bırakıldığını belki de hakarete ugradığını - bildiği belliydi. Böyle birdenbire çıkagelmemizin sırrını bilmeyi çok istiyor, soru dolu bakışlarım benim de Nelli'nin de üzerimizden a-yırmıyordu. Nelli elimi avucunun içinde var gücüyle sıkarak titriyor, hep önüne bakıyor; arada bir, kapana sıkıştırılmış küçük bir yabani hayvan gibi çevresinde ürkek ürkek göz gezdiriyordu. Ama Anna Andreyevna çabuk toparladı kendini: kosup Nelli'yi kucakladı, yanaklarından öptü, sevdi, elini tutup yanına oturttu. Nelli tuhaf bir merakla yan yan bakıyordu ona.

Yasli kadin Nelli'yi oksayip yanina oturtuktan sonra ne yapacagim bilemiyordu artik, saf saf yüzüme bakmaya basladi. ihtiyar - galiba Nelli'yi niçin getirdigimi anlamisti - kaslarini çatti. Caninin sikildigini, alninin burustugunu farketigimi görünce elini basina götürdü, kısaca,

- Basim agriyor, dedi.

Hepimiz susuyorduk; nasıl baslayacagimi düşünüyordum. Odanın içi lostu; kara bulutlar iyice kaplamisti gökyüzünü, uzaklarda bir yerde gök gürledi.

ihtiyar,

- Bu bahar gök çok erken gürlemeye basladi, dedi. Hele otuz yedide, hiç unutmam, bizim oralarda daha da erken baslamisti.

Anna Andreyevna göğüs geçirdi. Çekingen,

- Semaveri koyalim mi? diye sordu.

Ama cevap veren olmadı ona, o da gene Nelli'ye döndü :

- Adin neydi senin yavrum?

Nelli bitkin bir sesle söyledi adini, basim iyice önüne egdi. ihtiyar dik dik ona bakiyordu. Anna Andreyevna canlı bir sesle,

- Helena demek bu galiba? diye sordu. Nelli,

- Evet, dedi.

Gene bir sessizlik oldu. Biraz sonra Nikolay Sergeiç,

- Praskovya Andreyevna'nin kizkardesinin de bir yegeni vardi, dedi, adi Helena'ydi, ona da Nelli derlerdi. Hatirliyorum.

Gene Anna Andreyevna atildi :

- Annen, baban, kimin kimsen yok mu senin yav-rum?

Nelli çekingen,

- Yok, diye fisildadi.

- Duymustum ben de, duymustum. Annen öleli çok oluyor mu?

- Hayir.

Yasli kadin, kiza sefkat dolu gözlerle bakarak, içli bir sesle,

- Yetim yavrum benim, dedi.

Nikolay Sergeiç parmaklariyla masaya sabirsiz sabirsiz vuruyordu. Yasli kadinin ürkek sorulari devam ediyordu :

- Annen Rus degil miydi? Öyle söylemistiniz gali-ba Ivan Petroviç?

Nelli, beni yardima çağiriyormus gibi, siyah gözle-riyle bakti yüzüme. Soluk alisi bir tuhaflasmisti.

Ezilenler - F : 25

- Dedesi Ingiliz, ama annesi Rus'tu Anna Andreyevna, diye basladim, daha çok Rus sayilirdi. Nelli yurt disinda dogmus.

- Annesi babasiyla yurt disinda mi yasiyorlarmis yani ?

Nelli'nin yüzü birden kipkirmizi oldu. Anna Andreyevna baltayi tasa vurdugunu anladi, kocasinin öfkeli bakisi altinda ürperdi. Nikolay Sergeiç sert sert bakti ona, sonra basini pencereden yana çevirdi. Birden karisina dönerek,

- Alçak, âdi herifin biri aldatmis annesini, dedi. Kadincagiz babasini birakip onunla kaçmis, babasinin paralarini sevgilisine vermis; adam da paralari elde edince tekme-yi yapistirmis ona, yüzüstü birakip kaçmis... İyi yürekli bir arkadası yardım etmis ona, ölünceye kadar yalnız birakmamis. O arkadası da ölünce yapayalnız kalmis, iki yıl önce buraya, babasinin yanina dönmüs. Öyleydi degil mi Vanya?

Nelli heyecandan zangir zangir titreyerek ayaga, kalkti, kapiya dogru yürüdü. Ihtiyar, nihayet ona elini uzatarak,

- Gel buraya Nelli, dedi. Gel otur yanima!.. Ha. Söyle...

Kizin üzerine egilerek alnından öptü, saçlarım oksamaya basladi. Nelli titriyor... ama tutuyordu kendini. Anna Andreyevna kocasinin yetim kizi oksayisim umutla, heyecanla seyrediyordu. Ihtiyar, Nelli'nin saçlarini oksamaya devam ederek, heyecanla

- Anneni alçak ahlâksiz bir herifin mahvettigini biliyorum Nelli, dedi, ama babasini sevdigini, saydigini da biliyorum...

Bize tas atmadan da edememisti. Renksiz yüzünü hafif bir pembelik kaplamisti; bizimle göz göze gelmemeye çalışiyordu.

Nelli de hiç kimsenin yüzüne bakmamaya çalışarak ürkek, ama kararlı bir tavirle,

- Annem dedemi, onun onu sevdiginden çok sever-di, dedi.

Ihtiyar, çocuksu bir acelecilikle, ama bu sabirsizli-gindan utanmis gibi, kısaca,

- Nereden biliyorsun? diye sordu. - Biliyorum... Annemin yüzünü görmek istemiyor-du... kovuyordu onu...

Nikolay Sergeïç'in bir şey söylemek, söz gelisi «kızını kabahatli bulmuş» diye bir karşılık vermek istediği belliydi. Ama bir şey söylemedi bize bakarak sustu.

Özellikle bu konu üzerine konuşmaya devam etmeyi isteyen Anna Andreyevna,

- Deden sizi kabul etmedigine göre nerede kalıyordunuz? diye sordu.

- Buraya dönünce uzun süre aradık dedemi, ama bir türlü bulamadık. Annem dedemin eskiden çok varlıklı olduğunu, bir fabrika kurmayı düşündüğünü söylüyordu. "Sonra o adam dedemin bütün parasını almış... Annem anlattı bunları bana...

İhtiyar,

- Him... dedi.

Nelli gittikçe heyecanlanıyor, Nikolay Sergeïç'e itiraz etmek istiyor gibi, ama Anna Andreyevna'ya dönerek,

- Annem haksız olduğunu da saklayamazdı benden, diye devam etti, dedeme karşı büyük suç isledigini, dünyada dedemden başka kimsesi kalmadığını söylledi. Anlatırken ağladı... Buraya gelirken yolda «Affetmeyecek beni, diyordu, belki seni görür, kani kaynar da affeder». Annem çok severdi beni, bunları anlatırken yanaklarımdan, gözlerimden öperdi; ama dedeme gitmekten çok korkardı. Dedem için dua etmeyi öğretilirdi bana, kendi de

her gün durmadan dua ederdi. Genç kızlığında dedemle birbirini nasıl sevdiklerini anlatırdı. Dedem canından çok severmiş onu. Annem piyano çalarmış ona, aksamaları kitap okurmuş, dedem de öpmiş onu, hediyeler almış... çok çok hediyeler almış anneme. Hatta annemin bir yas gününde aralarında kavga çıkmış. Dedem aldığı hediyeyi annemin bilmediğini sanıyormuş, oysa annem çoktan biliyormuş... Anneni bir çift küpe istermiş, dedem o yas günü bir broş alacağım söylemiş ona, aldığı hediyeyi verirken annem kutudakinin broş değil de küpe olduğunu bildiğini söyleyince dedem kızmış, yarım gün konuşmamış annemle, sonra gelip öpmüş onu, özür dilemiş...

Nelli heyecanlı heyecanlı anlatıyordu, renksiz yanakları kızarmıştı bile.

Annesinin Nelli'ye eski mutlu günlerinden çok söz ettiği; karanlık bodrum köşesinde, hayatta bağlandığı tek varlık olan kızını bacağına basıp, bu anlattığı şeylerin o-nun hasta kalbinde ne gibi etkileri olacağını düşünmeden ona her şeyi acı acı ağlayarak anlattığı belliydi.

Ama kendini heyecana kaptıran Nelli sanki birden kendine geldi, çevresine bakınarak sustu, ihtiyar kaslarını çattı, gene parmaklarıyla masaya vurmaya başladı; Anna Andreyevna'nın gözleri yasarmıştı, sessizce mendiliyle sildi yaşlarını. Nelli alçak sesle devam ediyordu :

- Buraya geldigimizde annem çok hastaydı, göğsü çok ağrıyordu. Dedemi ne kadar aradıysak bulamadık, bir bodrum katına yerleştik.

Anna Andreyevna,

- Hasta hasta bodrum katına, öyle mi? diye haykırdı.

- Evet... Annem yoksuldu. Nelli gene yükseltti sesini :

- Annem yoksulluğun değil de zengin olup baskalarına hakaret etmenin günah olduğunu söylledi... Tanrı

böylelerini cezalandırmış.

İhtiyar, sessiz oturmak istemiyormuş gibi,

- Vasilyevski'de oturuyordunuz değil mi? diye sordu.

Sonra bana dönüp umursamaz bir tavırla ekledi :

- Bubnova'nın bodrumunda...

Nelli,

- Hayır, orda değil... dedi. Önce Mesçanskaya'da oturuyorduk. - Bir an sustuktan sonra devam etti - O-rası çok karanlık, rutubetliydi. Annemin hastalığı iyice ilerledi. Ama o zamanlar yürüyebiliyordu. Çamaşırlarım yikiyordum, o da hep ağlıyordu. Bizimle aynı bodrumda yaslı bir yüzbaşı karisiyle emekli bir memur kalıyordu. Memur her akşam sarhos gelirdi, bağırıp çağırırdı. Çok korkuyordu ondan. Annem yatağına alırdı beni, kucaklardı, kendi de zangir zangir titrerdi, memur durmadan bağırırdı, küfürler savunurdu. Bir keresinde yüzbaşı karisini dövmek istedi, kadın ihtiyar olduğu için hep bastonla gezerdi. Annem kadına acıdı, ondan yana çıktı; memur anneme de vurdu, ben de memura...

Nelli sustu. Anıları heyecanlandırmıştı onu. gözleri parlamaya başlamıştı.

Nelli'nin anlattıklarıyla yakından ilgilenen Anna Andreyevna - kız ona bakarak anlatıyordu zaten,

- Tanrım! diye haykırdı. Nelli devam ediyordu:

- O zaman annem dışarı çıktı, beni de yanına aldı. Gündüzdü. Aksama kadar sokaklarda dolastık, annem durmadan ağlıyordu, el ele yürüyorduk... Çok yorulmustum. Bütün gün ağzımıza bir lokma bir şey koymamıştık. Annem hep kendi kendine konuşuyor, bana da «Fakir ol Nelli, diyordu, ben öldükten sonra hiç kimsenin sözüne kulak asma. Hiç kimsenin yanına gitme; yalnız basına, yoksulluk içinde yasa, çalış; is bulamazsan dilen»,390

;ama onlara gitme». Hava karmıştı, büyük bir sokak karşıdan karşıya geçiyorduk, annem birden «Azorka! A-zorka!» diye bağırırdı... tüyleri dökülmüş, kocaman bir köpek kosarak geldi yanımıza, ince sesiyle ulumaya başladı, annemin üzerine üzerine atladı. Ama annem korkmuştu, yüzü bembeyaz olmuştü; bir çığlık atıp

bastonlu, hep önüne bakan, uzun boylu bir ihtiyarın ayaklarına kapandı. Dedemdi bu ihtiyar; öyle zayıf, eski püskü giyimliydi ki! Dedemi hayatımda ilk kez görüyordum. Dedem de çok korkmıstı; yüzü bembeyazdı. Annemin ayaklarına kapandığını görünce bir tekmeyle itti onu, bastonuyla yere vurdu, çabuk adımlarla uzaklastı yanımdan. A-zorka hâlâ ayrılmıyordu annemden, acı acı uluyordu, sonra kostu, dedemin paltosunun eteginden yapışıp geri döndürmeye çalıştı, ama dedem bastonuyla vurdu ona. Hayvan gene bizim yanıma kosuyordu ki dedem çağırdı onu, zavallı köpek öyle acı acı uluyarak gitti dedemin arkasından. Annemse ölü gibi hareketsiz yatıyordu yerde; kalabalık toplandı basıma, polis geldi. Ben bagıra bagıra ağlıyor, annemi kaldırmaya çalışıyordum. Sonunda doğruldu, çevremizde toplananlara baktı, uzaklastı oradan. Eve götürdüm onu. Herkes arkamizdan bakıp bakıp basını sallıyordu...

Nelli soluk almak, kendini toparlamak için sustu. Yüzünde renk yoktu, ama bakışlarında bir kararlılık var-di. Nihayet her şeyi anlatmaya karar verdiyi belliydi. O anda meydan okur gibi bir tavri vardı.

Nikolay Sergeïç sinirli, çatlak bir sesle,

- Tabii, dedi, dedem annenin ona ettiğinin karşılığını verdi...

Nelli sert bir sesle kesti ihtiyarın sözünü:

- Annem de aynı şeyi söylüyordu. Eve giderken yolda hep «Senin dedendir o, Nelli, diyordu, ona karşı bü-

yük bir suç isledim, o da lanetledi beni, şimdi de cezami çekiyorum; o akşam da, ondan sonraki birkaç gün de hep böyle söyledi. Kendi dedigini anlamıyordu sanki..

ihtiyar susuyordu. Sessiz sessiz aklamaya devam e-den Anna Andreyevna,

- O oturdugunuz bodrumdan nasıl tasindiniz sonra? diye sordu.

- Annem o gece çok hastalandı, yüzbasının karisi da Bubnova'nın bodrum katında bir yer bulmuş, üçümüz oraya tasindik. Annem orada üç hafta kalkamadi yataktan, hep ben baktım ona. Paramiz bitmişti, yüzbasının karisiyle Ivan Aleksandriç yardım etti bize.

- Bodrum katında oturan tabutçu... diye açıkladım.

- Annem biraz iyilesip de odanın içinde dolasmaya, başladığı zaman Azorka'yi anlattı bana.

Nelli bir an sustu, ihtiyar, konu degisti, artık Azor-ka'dan söz edilecek diye sevinmişti sanki. Oturdugu koltukta - yüzünü saklamak istiyor gibi - öne daha da eğilerek,

- Neyin nesiymiş Azorka? diye sordu.

- Her an, dedemden söz ediyordu bana, uykudayken bile onu sayıklıyordu. Yavaş yavaş iyilesmeye başlayınca konuştugumuz tek konu dedemdi, eskiden nasıl yasadığını gözleri yaşlı, anlatırdı... iste o sıralar bir gün Azorka'yi, hayvani boynuna bağladıkları bir ipe çeke çeke nehre bogmaya götüren çocukların elinden parayla almış... Dedem çocuklara katıla katıla gülüyormuş Hayvan, bağı çözülünce kaçmış gitmiş. Annem aklamaya başlamış; dedemi çok üzmüş annemin ağlaması, Azorka'yi yakalayip getirene yüz ruble vereceğini söylemiş Üç gün sonra getirmişler Azorka'yi, dedem de çıkarmış yüz ruble vermiş getirene; o günden sonra da pek isminin hayvana. Hele annem o kadar seviyormuş ki, gece yatagina alı-yormuş. Annemin anlattığına göre Azorka gezginci sanatçıların köpeğiymiş, salta durur, sırtında bir şey tasir, tüfkle oyunlar yaparmış, daha bir çok marifetleri varmış... Annem kaçtıktan sonra dedem köpeği bırakmamış, yanından hiç ayırmamış onu; annem Azorka'yi görünce dedemin de oralarda bir yerde olduğunu hemen anlamış...

Ihtiyar, Nelli'nin Azorka üzerine baska şeyler anlatacağını umuyor olmalıydı ki, gittikçe asiyordu yüzünü. Artık hiç bir şey sormuyordu. Anna Andreyevna,

- Ondan sonra hiç görmediniz mi dedenizi? diye sordu.

- Gördüm. Annem biraz iyilesince çıkmaya başlamıştım sokaga, bir gün sokakta karşılaştım onunla. Ekmek almak için bakkala gitmiştim: Birden Azorka'yi gördüm karşımda, yanındaki adamı tanıdım hemen, dedemdi bu. Yana çekilip duvara yapıştım. Dedem yüzüme baktı, baktı... öyle korkunçtu ki yüzü... ödümlü koptu; geçip gitti yanımdan. Azorka tanıdım beni, yanımda atlayıp zıplamaya, ellerimi yalamaya başladı. Eve doğru çabuk çabuk yürümeye başladım; arkama baktım, dedem dükkâna giriyordu. Nerede oturdugumuzu soracak, diye düşündüm, daha çok korktum, evde anneme, - gene hasta olmasın diye - hiç bir şey söylemedim. Devrisi gün, basım ağrıyor deyip bakkala gitmedim, öbür gün gittim, hiç kimseyle karşılaşmadım. Çok korkuyordum, kosa kosa gidip geldim. Birkaç gün sonra gene bakkala giderken kösedeyken birden onunla karşılaştım; Azorka da yanındaydı. Hemen öte sokaga kostum, oradaki dükkâna girdim; tam çıkar-ken gene onu gördüm karşımda, dona kaldım... Yüzüme hep öyle dik dik bakıyordu, sonra basımı oksadı, elimden tuttu, yürüdük; Azorka da kuyruk sallaya sallaya arkamizdan geliyordu. O anda dedemin rahat yürüyemediğini, bacaklarının titrediğini, bastonuna dayana dayana adım atabildiğini farkettim. Kösedeki çörek, elma sekeri satan

adamin yanına götürdü beni. Horoz sekeri, çörek, karamela, elma sekeri aldı bana; para kesesini çıkarırken elleri çok titriyordu, bir beslik düşürdü yere, hemen aldım parayı yerden, ona uzattım, almadı, bana verdi; onu. Sekerleri de verdi bana, gene basımı oksadı, hiç bir şey söylemeden dönüp uzaklastı yanımdan. Eve dönüp olanları anlattım anneme. Önce inanmadı, sonra çok sevindi, o akşam geç saatlere kadar bir sürü sorular

sordu, öptü beni, agladi; dedemden korkmamami, beni sevdiği için evimizin çevresinde dolastığını söyledi. Dedeme sokulmamı, onunla konuşmamı tembihledi. Dedemin hep akşam üzerleri geldiğini söylediğim halde, devrisi gün öğlene kadar birkaç kere yolladı beni bakkala. Kendi de beni uzaktan izliyor, köse baslarında saklanıp kolluyordu, ama dedem birkaç gün gelmedi. O günler yağmur yağdığı için de annem üsüttü, gene yataga düştü. Dedem bir hafta sonra geldi ancak, gene seker, çörek aldı bana, gene bir şey söylemedi. Arkasından gizli gizli izledim onu; nerede oturduğunu öğrenip anneme söylemeye karar vermistim. Dedem beni görmesin diye karsi kaldırımdan, uzaktan izliyordum.. O zamanlar, sonra öldüğü evde oturmuyordu. Çok uzakta, Grohovaya sokagında büyük bir evin dördüncü katına girdi. Her şeyi öğrenip eve hayli geç döndüm. Annem nerede olduğumu bilmediği için çok merak etmiş. Anlatınca gene çok sevindi, devrisi gün hemen dedeme gitmeye karar verdi; ama sonra düşününce korkmaya başladı, üç gün korku içinde geçirdi; gitmekten vazgeçti. Üçüncü günü yanma çağırdı beni, «Nelli, dedi, dedene gitmek istiyorum ama hastayım, ayaklarım tutmuyor, bir mektup yazdim, götür ona ver bu mektubu. Mektubu nasıl okuduguna, ne dedigine çok dikkat et Nelli, sonra gelip bana anlatacaksın. Ayaklarına kapan, anneni affetmesi için yalvar ona...» Annem hem konuşuyor hem ağılıyordu, çok çok öptü beni, haç çıkararak kutsadı, tasvirin önünde yamina diz çöktürdü, dua etti, çok hasta olduğu halde avlu kapisına kadar yolcu etti beni, geri dönüp baktım, hâlâ orada durup arkamdan bakıyordu...

Dedemin oturduga daireye gittim, kapi kilitli degil-

di, açip içeri girdim. Dedem masada oturmuş, patatesle ekmek yiyordu, Azorka da yere uzanmış, kuyrugunu sallayarak onu seyreliyordu. Dedemin oturduğu yer de hiç iyi değildi, pencereler alçak, küçük, içerisi karanlıktı; esya diye bir masayla bir sandalye vardı. Yalnız basına yasiyordu. Beni görünce birden korktu, titremeye başladı. Ben de korkmustum, hiç bir şey söylemeden masanın yanına gittim, mektubu bıraktım. Dedem mektubu görünce birden kızdı, ayaga fırladı, bastonunu kapıp bana salladı, ama vurmadi, disari attı beni. Daha iki basamak inmemistim ki kapiyi açtı gene, mektubu bana attı. Açmamı bile onu. Eve gelip her şeyi anlattım. Annem yeniden

-yataga düştü...

VIII

Tam o anda oldukça şiddetli bir gökgürültüsü duyul-du, iri yağmur taneleri camlara vurmaya başladı; hava iyice kararmısti. Yasli kadın korkudan haç çıkardı. Hepimiz birden susmustuk.

ihthiyar pencereden disari bakarak,

- Simdi geçer, dedi.

Sonra ayaga kalktı, odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolasmaya başladı. Nelli yan gözle ona bakıyordu.

Kızcağız çok heyecanlıydı. Farkındaydım; ama nedense benimle göz göze gelmekten kaçınıyordu. İhtiyar gene koltuguna otururken,

- Eee, sonra? dedi.

Nelli ürkek ürkek bakındı çevresine.

- Dedeni ondan sonra bir daha görmedin mi?

- Gördüm...

Anna Andreyevna atıldı hemen:

- Evet, evet! Hadi anlat yavrum, anlat? Nelli,

- Üç hafta hiç görmedim onu, diye başladı. Kis bas-tirincaya kadar... Kar yağmısti. Dedemi gene aynı yerde görünce çok sevindim... çünkü gelmiyor diye annem çok üzülyordu. Karsilasınca, ondan kaçtığımı görsün diye mahsus karsi kaldırıma kostum. Arkama baktım, dedem çabuk çabuk geliyordu pesimden, sonra kosmaya başladı, «Nelli, Nelli!» diye sesleniyordu bana. Azorka da arkasındaydı. Acidim ona, durdum. Gelip elimden tuttu, yürüdük; ağıladığımı görünce durdu, yüzüme bakıp egildi, yanagımdan öptü.

Pabuçlarımın eski olduğunu görünce baska pabucum olup olmadığını sordu. Hemen annemin hiç parası olmadığını, ev sahibimizin acidiginden bize yemek verdiğini söyledim. Dedem hiç bir şey söylemedi, çarşıya götürüp bir çift pabuç aldı bana, hemen orada giydirdi; sonra evine, Grohovaya'ya götürdü, dükkândan börekle seker aldı bana, evine gidince oturttu, böreği yememi söyledi, ben yerken seyretti beni. sonra sekerleri verdi. Azorka da ön ayaklarını masanın üzerine koymuş, bana bakıyordu, böregimden bir parça da ona verdim, dedem gülümsedi. Sonra alıp yanına oturttu beni, basımı oksadı, sorular sordu: «Bir yerde okuyor musun? Neler biliyorsun?» Anlattım ona. Her gün saat üçte ona gelmemi, bana ders vereceğini söyledi. Sonra pencereye dönmemi, haber verinceye kadar geri bakmamami emretti. Öyle dururken sessizce döndüm, baktım. Yastığının içinden para çıkarıyordu. Dört gümüş rubleydi bu. Sonra parayı bana getirdi, «Bu yalnız senindir», dedi. Aliyordum ki, sonra düşündüm, söyle söyledim: «Yalnız benimse al-- 396

mam». Dedem birden kızdı, «Nasil istersen öyle olsun, hadi al,» dedi. Çıkarken öpmemi beni... Eve gelince anneme her şeyi olduğu gibi anlattım. Annemin durumu gittikçe kötüleşiyordu. Tabutçuya gelip giden bir üniversite öğrencisi vardı. Annemin hastalığıyla o ilgileniyordu, ilaç veriyordu ona. Ben de sık sık gidiyordum dedeme. Annem öyle istiyordu. Dedem Yeni Kutsal kitapla bir de coğrafya kitabı almısti. Onlardan

öğretiyordu bana. Bazan da dünyadaki ülkelerden, bu ülkelerde yaşayan insanlardan, denizlerden, eski insanlardan, İsa'nın insanları nasıl bağladığından söz ediyordu. Ben bir şey sorunca da pek sevinliyordum. O seviniyor diye ben de sık sık sorular sormaya başlamıştım ona. Tanrıdan uzun uzun söz ediyordu. Bazan da ders yapmıyor, Azorka'yla oynuyorduk: Azorka pek seviyordu beni. Sopa üzerinden atlamayı öğretmiştim ona, dedemin hosuna gidiyordu bu, basımı oksuyordu. Dedem çok seyrek gülüyordu. Konusurken birden susuyordu. Gören uyuyor, derdi, ama gözleri açıktı... Hava kararınca kadar öyle oturuyordu. Karanlıkta çok korkunç oluyordu... Bazan geldiğimde sandalyesinde oturur buluyordum onu. Derin düşüncelere dalmış oluyordu, ne dersem duymuyordu. Azorka da yanında yatıyordu. Bekliyordum, biraz sonra öksürüyordum; dedem hâlâ bakmıyordu. Biraz daha durup gidiyordum. Annem de evde dört gözle beklerdi beni. Yatağının yanına oturur, dedemin orada olanları uzun uzun anlatırdım ona. Bana ne dersleri verdiğini, neler anlattığını, neler yaptığını büyük bir dikkatle dinlerdi. Azorka'yı sopanın üzerinden atlattığımı anlatınca gülümüyor, anlattıklarımı bir kere daha anlattırıyordu bana, sonra dua ediyordu. Annemin dedemi o kadar sevdiği halde dedemin onu hiç sevmeyişini biliyordum. Dedemin yanındayken mahsus annemden söz ediyordum. O hep suratı asık, dinliyordu beni, hiç bir şey söylemiyordu. Bir gün annemin onu o kadar sevdiği, hep

ondan söz ettiği halde, onun annemi niçin hiç sormadığını sordum. Dedem kızdı, kovdu beni. Gitmedim, kapının dışında bekledim. Biraz sonra açtı kapıyı, içeri çağırdı. Ama hiç konuşmuyordu benimle, çok kızgındı. Sonra Tanrı'nın Yasalarını okumaya başladığımızda gene sordum: «İsa birbirinizi sevin, birbirinizin suçlarını affedin dediği halde siz niçin affetmiyorsunuz anenemi?» Birden köpürdü, bunları bana annemin söylediğini bağırırdı, kolumdan tutup dışarı attı, bir daha onun evine gelmememi söyledi. Ben de zaten bir daha gelmeyeceğimi söyledim, çıkıp gittim... Devrisi gün o evden çıkmış zaten... Nikolay Sergeïç pencereden yana dönerek,

- Yağmurun çabuk geçeceğini söylemiştim, dedi, bakın, güneş çıktı... gördün mü Vanya?

Anna Andreyevna asiri bir saskinlikle bakıyordu ona, o ana kadar uysal, sessiz yaslı kadının gözlerinde birden bir nefret parıltısı belirmişti. Nelli'yi sessizce tuttu elinden, kucagina oturttu.

- Bana anlat yavrum, dedi, ben dinliyorum seni... Varsın kalpsizler...

Sözünün sonunu getiremedi, ağlamaya başladı. Nelli korku içinde, sasırmış, bana baktı. İhtiyar da baktı bana, omuz silkecek oldu, ama birden arkasını döndü.

- Devam et Nelli, dedim.

___ Üç gün gitmedim dedeme. Annem de bu ara iyice

fenalasmıştı. Paramız hiç kalmamıştı, ilaç alacak paramız da yoktu. Günlerdir ağzımıza bir lokma ekmek de koymamıştık. Ev sahipleri vermiyordu artık: Onların da parası kalmamıştı. Üstelik hep onların yemegini yiyoruz diye sitem etmeye başlamışlardı bize. Üçüncü gün sabahleyin kalktım, giyinmeye başladım. Annem nereye gideceğimi sordu. Dedeme, para istemeye, dedim. Sevindi. Anneme dedemin beni evinden kovduğunu, bir daha oraya gitmek istemediğimi söylemiştim. Çok yalvarmıştı bana ama kararımdaydı dönmemiştim. Gittim... dedem evini degistirmişti. Yeni evini aramaya koyuldu. Beni görünce küplere bindi. Annemin çok hasta olduğunu, ilaç almak için elli köpeğe ihtiyacımız olduğunu, kaç gündür ağzımıza bir lokma yiyecek koymadığımızı söyledim. Dedem kolumdan: tuttuğu gibi dışarı fırlattı beni, arkamdan da kapıyı kilitledi. Beni dışarı atarken, merdivende oturacağımı, para verinceye kadar merdivende bekleyeceğimi söylemiştim ona. Oturdum merdivene. Biraz sonra kapıyı açtı benim orada oturduğumu görünce gene kapadı. Aradan uzun zaman geçtikten sonra gene açtı, beni gene orada görünce; gene kapadı. Sonra birkaç kere daha açıp kapadı. Sonunda Azorka'yla çıktı, kapıyı kilitledi, bir şey söylemeden, geçti yanımdan. Ben de bir şey söylemedim, hava kararınca kadar öyle oturdum orada. Anna Aleksandrovna,

- Yavrum... diye haykırdı, soğuk değil miydi? Demek merdivende oturdun ha...

Nelli,

- Mantom vardı, dedi.

- Manto olsun... Zavallım, ne kadar acı çekmişsin!... Peki deden olacak adam ne yaptı ?

Nelli'nin dudakları titremeye başlamıştı, ama büyük; çaba harcayarak tutuyordu kendini.

- İyice karanlık olmuştur geldiğinde. Görmediği içini çarpıttı bana. Birden «Kim o?» diye bağırırdı. Benim, dedim. Beni çoktan gitmiş sanıyordu galiba, sasırdı, karsımda bir süre kalakaldı. Birden bastonunu yere vura vura kostu, kapıyı açtı, bir dakika sonra getirip bir avuç beslik attı yere. «Al, diye bağırırdı, bütün param bu. Annene de onu lanetlediğimi söyle.» İçeri girip gene kilitledi kapıyı. Paralar merdivenden aşağı yuvarlanmıştı. Karanlıkta aramaya başladım onları. Dedem paraları karanlıkta bulamadığımı anlamış olacak, biraz sonra elinde mumla dışarı

çıktı, hemen topladım yerlere yuvarlanan paraları. De-dem de yardım etti bana, hepsinin yetmiş köpek olacağını söyleyerek içeri girdi. Eve gelip paraları anneme verdim, «durumu gittikçe kötüleşiyordu. Ben de bütün gece hastaydım; devrisi gün atesim çıktı. Ama aklıma koymuştum... dedeme çok kızıyordum çünkü.

Annem uyuyunca disari çıktım, dedeme gidiyordum, ama gitmedim. köprüde durdum. O sırada o adam geçti...

- Arhipov'u söylüyor, Nikolay Sergeiç, dedim. Tüccarla Bubnova'nın evine gelen, patakladığımız adam... "Nelli'yi ilk kez o zaman görmüş... Devam et Nelli.

- Durdurdum onu. bir ruble istedim. Yüzüme bakıp «Bir ruble mi?» diye sordu. «Evet,» dedim. O zaman güldü. «Benimle gel», dedi. O sırada yanımdan altın çerçeveli gözlüğü olan yaslı bir adam geçiyordu.

Konusmamızı duymustu. Durdu, niçin ille de bir ruble istediğimi, bu kadar parayı ne yapacağımı sordu.

Annemin hasta oldu-gunu, ilaç almak için bir ruble gerektiğini söyledim. Nerede oturduğumuzu sordu,

adresimizi yazdı, sonra çıkarıp kâğıt bir ruble verdi bana. O adamsa, ihtiyarın yanımıza geldim görünce

kaçmıştı. Bir dükkâna gidip parayı bozdurdum, otuz köpeğini bir kâğıda sarıp annem için ayırdım, geri kalan

yetmiş köpeği de avucumda sıkıp dedeme yolladım. Kapiyi açıp içeri girdim, esikte durup paraları dedemin

suratına doğru fırlattım. Hepsi yere düştü... «Alın paralarınızı, sizin paranıza ihtiyacı yok annemin,

lanetliyorsunuz onu çünkü.» Kapiyi hızla çekip çıktım, kosarak eve geldim.

Kizin gözleri parlıyor, içten bir meydan okumayla ihtiyara bakıyordu. Anna Andreyevna Nikolay Sergeiç'e

"bakmadan, Nelli'yi bagrına basarak,

- İyi ettin, dedi, çok iyi ettin ona. Deden hain, kalp-siz adamin biriyim...

Nikolay Sergeiç,

- Himm... diye mirıldandı. Anna Andreyevna sabirsiz,

- Sonra, anlatsana sonra ne oldu? diye sordu.

- Artık hiç gitmiyordum dedeme, o da bana gelmiyordu.

- Peki anneninin durumu nasıldı? Ah zavallılar, zavallılar.

Nelli titrek bir sesle devam etti:

- Annem gittikçe fenalasiyordu. Artık pek seyrek kalkabiliyordu yataktan. Paramız bitmisti; ben de yüzbasının

karisiyle çıkıyordum artık. Yüzbasının karisi evleri dolasır, sokakta üstü basi düzgün insanları durdurur,

onlardan para dilenirdi. Dilenci olmadığını söylerdi bana. Yüzbasının karisinin, aynı zamanda yoksul

olduklarını gösteren yazılı kâğıtları varmış elinde. Bu kâğıtları gösterir, öyle para dilenirdi. Sonra,

kisinin herkesten dilenmesinde utanılacak bir yan olmadığını söylerdi bana. Ben de onunla

beraber çıkardım, topladığımız parayla geçinirdik. Annem bunu duydu: Kiracılar yüzbasının karisinin

dilenci olduğunu söylemişler ona. Ev sahibimiz Bubnova beni dilendirmektense onun yanına vermesini

söyledi anneme. Daha önce de birkaç kere anneme para yardımı yapmak istemiş, annem almayınca,

«Amma da gururlusunuz» demiş, bu kez yemek yollamıştı. Annemden beni isteyince annem vermedi, agladı,

korktu. Bubnova hakaret etmeye başladı ona. Sarhostu günkü. Benim zaten dilencilik ettiğimi, yüzbasının

karisiyle kapi kapi dolasır sadaka dilendiğimi söyledi. Hemen o gece de yüzbasının karsını kovdu evden.

Annem bunu duyunca aklamaya başladı, birden fırladı yataktan, giyindi. "elimden tuttu, disari götürüyordu.

Ivan Aleksandroviç durdurmak istedi onu, ama dinlemedi, çıktık. Annem zor yürüyordu. ikide bir duruyor,

oturup dinleniyordu, ben de tutuyordum onu. Annem dedeme gittiğini söylüyordu. Ge-

ce geç olduğu halde, «Dedene götür beni», diyordu. Birden büyük bir caddeye çıktık. Bir evin önünde bir kupa arabası duruyordu. Giren çıkan çoktu eve. Pencerelerde isik vardı. Müzik çalıyordu içerde. Annem durdu, kolumdan tuttu: «Nelli, dedi, ömrün boyunca yoksul ol, ama seni çağırın varlıklı bir insanın yanına gitme. Orada iyi yaşayabilirsin, güzel güzel giysilerin olabilir, ben istemiyorum bunu. Kötü, hain insanlardır onlar, sana vasiyetim su olsun : Yoksul ol, çalış, dilen, ama seni yanına almak isteyen birisi olursa gitme, istemiyorum size gelmem de...»

Nelli, heyecandan titreyen sesiyle - yüzü kıpkırmızı olmuştı,

- Hastayken annem söyledi bunu bana, ölünceye kadar dinleyeceğim sözünü, diye ekledi. Çalışacağım.

Sizin yanınıza da çalışmak, hizmetçilik etmek için geldim, kiziniz olmak istemiyorum,

Anna Andreyevna Nelli'yi siki siki kucaklayarak,

- Yeter, yeter artık yavrum! diye bagırdı. Bunu söylerken hastaydı annen.

İhtiyar sert bir sesle,

- Akli basında degildi, dedi.

Nelli ihtiyara dönerek aynı sertlikle cevap verdi :

- Olsun varsin! Akli basında olmasa bile, öyle vasiyet etti bana, yapacağım söyledigini, ömrümün sonuna kadar yoksul olacağım. Bunu bana söylerken bayılmıştı bile...

Anna Andreyevna,

- Tanrım! diye haykırdı. Hasta hasta kis günü sokakta. ..

- Polise vermek istediler bizi, ama bir adam girdi araya, nerede oturduğumuzu sordu, on ruble verdi bana, annemi kendi arabasıyla eve götürmemi söyledi.

Ondan sonra bir daha yataktan kalkmadı annem, üç

hafta sonra da öldü.

Ezilenler - F : 26

Anna Andreyevna,

- Peki ya babası? diye haykirdi. Affetti mi onu? Nelli kendini tutmaya çalışarak,
- Affetmedi! Ölmeden bir hafta önce yanma çağırdı beni annem «Nelli, dedi, dedene bir kere daha git, gelip beni affetmesi için yalvar ona. Birkaç gün sonra öleceğimi, seni yetim bırakacağımı söyle ona. Ölmek istemediğimi de ekle...» Gidip dedemin kapisini çaldım, açtı, beni görür görmez yüzüme kapamak istedi kapiyi, ama iki elimle engel oldum ona, «Annem ölüyor, diye bagırdım, sizi görmek istiyor, gidelim!..» Ama itti beni, kapiyi kapadı. Eve döndüm, annemin yanına uzandım, hiç bir şey söylemedim ona... Annem sarıldı bana, o da hiç bir şey sormadı...

Nikolay Sergeiç masaya dayanarak ayaga kalktı, hepimizi tuhaf bir bakışla süzdü, dizlerinde derman kalmamış gibi koltuğuna yığıldı gene.

-. Ölmeden bir gün önce ise yanına çağırdı beni annem, elimden tutup, «Bugün öleceğim Nelli,» dedi, daha bir şeyler söylemek istiyordu, ama söyleyemedi. Gözlerinin içine bakiyordum, sanki görmüyordu beni, sadece elimi avucunda sikiyordu. Yavaşça çektim elimi, evden çıktım, kosarak dedeme gittim. Beni görünce birden ayaga kalktı, korkmuş gibi yüzü bembeyaz oldu. Titremeye başladı. Elinden tutup «Ölüyor», dedim. Birden heyecanlandı ; bastonunu kapıp arkamdan kostu, sapkasını bile unutmuştu, oysa çok soguktu dışarı. Ben aldım sapkasını, merdivenleri inerken basına giydirdim. Acele ediyordum, annem ölmeden yetismemiz için bir araba tutmasını söyledim, ama cebinde olup olacağı yedi köpek vardı. Arabacıları durduruyor, pazarlığa girisiyordu, ama arabacılar söylediği fiyata sadece gülüyorlardı. Azorka'ya da gülüyorlardı, çünkü hayvan sokaklarda bizimle beraber kosuyordu. Dedem yorulmuştu, sık sık soluyordu, ama dur-

403

muyor, acele ediyordu. Birden yere yuvarlandı, sapkası düştü basından. Kaldırdım onu, gene giydirdim sapkasını, koluna girdim, yürümeye başladık. Eve geldigimizde gece yarısı olmak üzereydi.. Annem ölmüştü. Dedem onu görünce ellerini birbirine vurdu, titremeye başladı, basına dikildi. Hiç bir şey söylemiyordu. O zaman annemin yanına gittim, dedemi kolundan tutup «Gör iste, hain, kalpsiz, merhametsiz adam!.. diye bagırdım. Gör!» Dedem bir çığlık atıp yere yuvarlandı...

Nelli Anna Andreyevna'nın kucagından kurtulup ayaga fırladı; yüzü bembeyaz, odanın ortasında durdu. Dehşet içindeydi. Ama Anna Andreyevna ona doğru atıldı, gene kucakladı onu, heyecanla bagırdı:

- Ben, ben olacağını senin annen şimdi Nelli, sen de benim kızını! Alıp basımızı gidelim buradan, bu insafsız insanların yanından! Varsın herkesle alay etsinler, Tanrı cezalarını verir... Gidelim Nelli, gidelim buradan!.. Yaslı kadını o zamana kadar böyle bir durumda hiç görmemişim. Hem onun bir gün bu kadar heyecanlanacağını da aklımın ucundan geçirmezdim. Nikolay Sergeiç koltuğunda hafifçe doğruldu, sonra ayaga kalktı, kesik kesik bir sesle,

- Nereye gidiyorsun Anna Andreyevna? diye sordu. Yaslı kadın bağırarak cevap verdi :

- Onun yanına.

Nelli'yi elinden tutarak kapiya doğru yürüdü.

- Dur, dur, bekle!..

- Bekleyecek bir şey yok, hain adanı! Ben de o da çok bekledik... hadi hoşça kal.

Anna Andreyevna böyle cevap verdikten sonra dönüp kocasına baktı, bakmasıyla donup kalması bir oldu:

Nikolay Sergeiç sapkasını giymiş; güçsüz, titreyen elleriyle paltosunu sırtına geçirmeye çalışıyordu. Anna Andreyevna böylesine bir mutluluğa inanamıyormuş gibi kocasına404

kuskuyla bakarak ellerini dua ediyor gibi birleştirdi önünde:

- Sen... Sen de mi geliyorsun? diye haykirdi. İhtiyar bağrından kopan bir iniltiyle,

- Natasa, Natasa'm nerede? dedi. Nerede o? Kızım nerede? Natasa'mi verin bana! Nerede o, nerede?

Ona uzattığım koltuk degnegini kapıp kapiya kostu. Anna Andreyevna,

- Affetti, Affetti! diye bagırıyordu.

Ama ihtiyar kapiya kadar gitmemisti ki, kapi birden açıldı, Natasa daldı içeri. Gözlerinin içi parlıyordu, yüzü bembeyazdı. İliklerine kadar ıslanmıştı. Basörtüsü omuzlarına kaymış, karmakarışık saçlarında yağmur taneleri parlıyordu. Kosarak girdi içeri, babasını görünce ayaklarına kapandı, kollarını uzattı ona.

IX

İhmenev, Natasa'yi kaldırmış, kucaklamıştı bile.

Çocuk gibi kucagina aldı onu, koltuğuna götürdü, oturttu, bu kez o önünde yere kapandı. Ellerini, ayaklarını öpüyordu. Onu, kızını, Natasa'sini yeniden yanında gördüğüne inanamıyormuş gibi acele acele öpüyor, kucaklıyordu onu; seyretmeye doyamıyordu! Anna, Andreyevna Natasa'nın basını göğsüne bastırdı, bir şey söylemeden öyle kaldı. İhtiyar, Natasa'nın ellerini tutup soluk, zayıf ama güzel yüzüne, nemli gözlerine tutulmuş gibi bakarken heyecanlı heyecanlı,

- Yavrum!... hayatım!... Her şeyim!... diyordu. Biricik kızım!

Bir an susup Natasa'nın yüzünü tatlı tatlı seyrettikten sonra, hâlâ yere diz çökmüş, bir durumda bizlere dönerek çocuksu bir gülümsemeyle, çabuk çabuk konuşarak,

- Zayıfladığım söylemişlerdi bana! dedi. Zayıf olmasına zayıf, yüzünde de renk kalmamış, ama baksanıza gene de ne güzel!...

Yüregini parçalayacak gibi olan bir sizi yüzünden ,bir an sustuktan sonra,

- Böyle eskisinden de güzel! diye ekledi. Natasa,

- Kalkın baba! dedi. Hadi kalkın artık. Ben de sizi öpmek istiyorum!..

İhtiyar sevgiyle kucakladı kızını.

- Oh yavrum! Duydun mu Annuska, duydun mu ne diyor? Hayır Natasa, hayır, beni affettigini kalbim anlayınca kadar yatacagım ayaklarının dibinde. Kendimi sana affettirmem çok güç çünkü! Seni evlâtlıktan attım, lanetledim... duyuyor musun Natasa, lanetledim. . yapabildim bunu! Ya sen Natasa, ya sen... seni lanetledigime inandın! Inandın buna değil mi, inanabildin? Inanmama-liydin! Hiç inanmamalıydın! Çok insafsızsin! Niçin gel-medin bana? Seni nasıl karsılayacagımı bilmiyor muydun? Ah Natasa, eskiden seni nasıl sevdiğimi biliyorsun! Kaçtıktan sonra eskisinden yüz kat, bin kat daha çok sevmeye başladım! Yüregim sevginle doluydu! Ruhumu, kalbimi parça parça ederek ayaklarının altına serebilirdim... Ah canım! Natasa, mutluluktan bitkin, zayıf bir sesle, - Öyleyse dudaklarımdan öpün beni, zalim babam benim; annem gibi yanaklarımdan öpün!

İhtiyar, kızıyla uzun uzun kucaklastıktan sonra,

- Gözlerinden de, dedi. Gözlerinden de! Hatırlıyor musun eskiden nasıl öperdim gözlerinden? Oh Natasa! Düşünde hiç gördün mü bizi? Ben seni hemen hemen her gece görüyordum düşümde. Her gece geliyordun bana, basını göğsüme dayıyordun, ağlıyordum. Bir keresinde de küçüklük halinle geldin. Hatırlıyor musun, on yasınday-

dm daha, piyano çalmaya yeni başlamıştın... iste o halinle. Eteklerin kısa kisaydı, cicili biciliydi pabuçların, ellerin pamuk gibi... O zamanlar ne güzeldi elleri, değil mi Annuska? Gelip dizime oturdun, kucakladın beni...

Ah ne yaramazsın sen Natasa! Demek seni lanetledigimi, gelirsen kapıyı yüzüne kapayacagımı sandın ha!...

Doğru, Ben... bak Natasa: Sık sık geliyordum sana ben, annem de bilmiyordu bunu, hiç kimse bilmiyordu.

Pencerenin dibinde durup bekliyordum. Oturdugun evin avlu kapısının önünde bazan saatlerce beklediğim oluyordu ! Çıkarsan hiç olmazsa uzaktan göreyim seni diye... Aksamları çoğunlukla ısık oluyordu

pencerende; ah Natasa, pencereindeki ısı, gölgeni görebilmek, seni kutsamak için kaç gece bekledim karşı kaldırımda! Sen de beni kutsuyor muydun? Hiç düşünüyor muydun beni? Pencerenin dibinde beklediğimi

hissediyor muydu o küçük kalbin? Soguk geceler kaç kere çıktım yukarı, tatlı sesini duyabilir miyim diye kapını dinledim! Gülüsünü duymak istiyordum... Lanetledim ha! Inan ki c- gece affetmek için geldim sana,

ama kapıdan döndüm... Ah Natasa!

İhtiyar ayaga kalktı, Natasa'yi da kaldırdı, kucakladı, bacağına bastı.

- Gene burada, gene kalbimin içinde! diye bagırdı. Ah Tanrım, sana sükürler olsun. Gazabın için de nimetlerin için de sükürler olsun sana!... Deminki yağmurdan, gök gürültülerinden sonra şimdi pırl pırl parlayan güneşin için de!... Su mutlulugum için sükürler sana! Ah! Varsın hakarete ugramış, ezilmiş, onurları bir paralık edilmiş olalım, gene beraberiz ya... Varsın bize hakaret edenler gülsünler arkamızdan! İstedikleri kadar çamur atsinlar bize! Korkma Natasa... El ele yürüyeceğiz seninle, söyle söyleyeceğim onlara: «Biricik kızımdır bu benim, masum yavrumdur; hakaret ettiniz ona, küçük düşürdünüz,

nüz, ama ben seviyorum onu, hayatimin sonuna kadar da kutsayacağım.»

Natasa babasının kolları arasından elini bana uzata-rak,

- Vanya, Vanya!... dedi.

Ah! O anda beni hatırlayışını, yanına çağırışını hiç unutmayacağım!

İhtiyar, çevresine bakınarak,

- Nelli nerede? dedi. Anna Andreyevna,

- Nerede o? diye haykırdı, yavrum! Tabii, hiç ilgilenmedik ki onunla!...

Nelli odada yoktu, sessizce yatak odasına geçmişti. Hepimiz oraya gittik. Kösedede, kapının arkasına saklanmış, ürkek ürkek bakıyordu bize. İhtiyar onu kucaklamak isteyerek,

- Nelli, dedi, ne oldu sana yavrum?

Kız dalgın dalgın bakıyordu Nikolay Sergei'ye. Sayıklar gibi,

- Annem, dedi, annem nerede? dedi. Titreyen kollarını bize doğru uzatarak, gene,

- Annem, benim annem nerede? diye haykırdı. Korkunç bir çığlık atarak yere yuvarlandı...

B İ T İ S

SON ANILAR

Haziranın ortalari. Sıcak, bogucu bir gün, kentte kalmak pek güç: toz, kireç, onarılan evler, kızgın taşlar, rutubet... Ama alın size mutlu bir haber! Uzaklarda bir yerde gök gürledi; gökyüzü yavaş yavaş bulutlarla kaplandı. Hafif bir rüzgâr kentin toz bulutlarını önüne katıp götürüyor. Birkaç iri yağmur tanesi düştü yere. Arkasından gök delindi sanki, bardaktan bosanircasına yağmur yağmaya başladı. Yarım saat sonra yağmur durup gene güneş çıktığında küçük odamin penceresini açtım, temiz havayı hasta ciğerlerime çektim. Kalemı kaldırıp atmayı, isi gücü bırakıp Vasilyevski'de bizimkilere gitmeyi öyle istiyordu ki canım. Çok istedigim

halde, yendim bu istegimi, gene kâgidin üzerine egildim. Ne pahasına olursa olsun bitirmeliydim elimdeki isi! Yayınevi sahibi öyle emretmisti, yoksa para vermezdi bana. Bekliyorlardı beni orada. Aksama serbest, rüzgâr gibi özgür olacaktım. İki gün iki gece çalışarak uzun öykümün üç buçuk formasını yazmamın mükâfatı olacaktı bu aksam...

İşte sonunda bitti isim; kalemi bırakıyorum elimden, ayağa kalkıyorum, sırtımla göğsüm ağrıyor, basım dönüyor. Sinirlerimin çok bozuk olduğunu biliyorum; yaslı doktorumun son sözleri çinliyor kulagımda: «Hayır, hayır, insan sinirleri böyle bir çalışmaya dayanamaz, olmaz bu kadar!» Ama pekâlâ oluyor işte! Basını fena halde dönüyor. Ayakta zor duruyorum. Ama mutluyum, yüregim öyle hafif ki! Öykümü bitirdim artık. Yayın evi sahibi, ona çok borçlu olduğum halde, kitabı elinde görünce hiç değilse biraz para verecektir bana... en azından elli ruble

verir gene; oysa çoktan beri bu kadar parayı bir arada görmedim! Özgürlük ve para!.. Sapkayı kaptım, eserimi koltuğumun altına aldım, saygıdeğer Aleksandr Petro-viç'im evde yakalamak için aceleyle çıktım. Tam çıkarken yakaladım onu. O da edebi olmayan, ama hayli kârlı bir işi henüz bitirmisti. İki saat çalışmaya odasında beraber oturduğu marsik gibi kara bir Yahudiyi nihayet sepetledikten sonra içtenlikle sikti elimi; o tatlı, kalın sesiyle sağlığını sordu. Çok iyi bir insandı; ne yalan söyleyeyim, çok şey borçluydum ona. Edebiyat dünyasında bir yayın evi sahibi olmaktan ileri gidemediyse kabahat onda mı... Edebiyata yayın evi sahibinin de gerektiğini zamanında anlamış, kendini bu yola adamıştı. Gurur duymalıydı bundan. Öykünün bittigini öğrenince tatlı tatlı gülümsedi; derginin gelecek sayısının simdiden hazır olması sevindirmisti onu. Benim kırk yılda bir kere bir işi zamanında bitirdigimi söyleyerek hoş bir nükte yaptı. Söz verdiği elli rubleyi bana sunmak için kasasına gitti, ama bu arada muhaliflerin kalın bir dergisini de uzattı bana. Derginin eleştiri sayfasında son romanım üzerine iki satırlık bir yazı vardı. Baktım, «Kopyacı»nın yazısıydı bu. Yermesine yermiyordu beni, ama ögmüyordu da; gene de sevinmistim. «Kopyacı» eserlerimin «ter koktuğu»nu söylüyordu. Yazılarımın, romanlarımın üzerinde o kadar çalışıyormuşum ki, insana bıkınlık geliyormuş.

Yayın evi sahibi de ben de kahkahalarla güldük. Bundan önceki öykümü iki gecede, sonuncununsa üç buçuk formasını iki gün iki gecede tamamladığımı bilse, beni yapıt üzerinde fazla çalışmakla suçlayan «Kopyacı»nın kim bilir ne diyeceğini söyledim.

- Ama sizde de kabahat var, İvan Petroviç. Basta

elinizi çok yavaş tutuyorsunuz, sonra geceleri çalışmanız gerekiyor.

Elbette iyi bir insandır Aleksandr Petroviç, ama bir zayıf yani vardır: Koflugunu kendisi gibi bilen kimselere karşı, özellikle edebiyat dalındaki bilgisiyle övünür. Ama edebiyat üzerine tartışmaya girecek zamanım yoktu onunla, paramı alıp sapkayı basıma koydum. Aleksandr Petroviç Ostrova'ya gidiyordu. Benim de Vasilyevski'ye gideceğimi öğrenince arabasıyla seve seve götürmek istedi beni.

- Yeni bir kupa arabası aldım, dedi, görmediniz onu değil mi? Çok hoş bir şey.

Disari çıktık. Yeni arabası gerçekten de çok hostu. Aleksandr Petroviç yeni arabasıyla tanıdıklarını bir yerlere götürmeye bayılıyordu nedense.

Yolda Aleksandr Petroviç edebiyat konusuna birkaç kere daha döndü. Benden hiç sikilmaz, düşüncelerine değer verdiği, güvendiği birtakım edebiyatçılardan duyduğu seyleri kendi düşüncesiymiş gibi tekrar ederdi. Pek garip şeyler söylediği de olurdu. Bazan baskalarının düşüncelerini yanlış yerde öne sürer saçmalardı. Sessizce dinliyordum onu, kisioglunun tutkularının ne denli çeşitli, sinirsiz olduğunu düşünüyordum kendi kendime. «Adam kazanacağı, kadar para kazanmış, diye geçiriyordum içimden, ama yetmiyor ona bu, iyi bir edebiyatçının, yayıncının, eleştirmenin ününe erismek istiyor.»

Üç gün önce benden duyduğu bir düşünceyi şimdi bana satmaya çalışıyordu; oysa o zaman karşı durmuştu bana. Çok unuttu, arkadaşları, onu tanıyan herkes bilirdi bunu. Arabasında ne mutluydu, ne keyifli oturuyordu... Bilimsel bir tartışmadaydı, yumusak, tok sesi bilim kokuyordu. Yavaş yavaş işi ilericiliğe döktü; edebiyatımızda hiç bir zaman içtenliğin olamayacağını, herkesin «birbirini gırtlaklamaya çalıştığını» söyledi. Bana öy-

411

le geliyor ki Aleksandr Petroviç her dürüst, içten edebiyatçıyı, bu özelliklerinden ötürü aptal olmasa bile hiç değilse saf saymaktadır.

Ama artık dinlemiyordum onu. Vasilyevski'de indirdi beni, bizimkilere kostüm. işte on üçüncü sokak, işte onların küçük evleri. Anna Andreyevna beni görünce isaret parmağını gösteriyor bana, elini kolunu sallayarak, gürültü etmeyeyim diye «sist» diyor. Aceleyle,

- Nelli şimdi uyudu, diye fısıldıyor. Yavrum! Ne olur gürültü etme! Zavallım çok hasta. Korku içindeyiz.

Doktor simdiilik korkacak bir şeyin olmadığını söylüyor. Senin o doktorun dedigine de inanılmaz ya... Sende utanmak diye bir şey yok mu İvan Petroviç? İki gündür nerelerdedin?..

- İki gün gelemeceğimi söylemistim size Anna Andreyevna, diye fısıldadım. Elimdeki işi bitirmem gerekiyordu...

- Bugün yemeğe gelecektin hani? Niçin gelmedin? Nelli zavallım yataktan kalktı, koltuğa oturttuk onu, sofraya getirdik. «Sizinle beraber ben de bekleyeceğim Van-ya'yı», dedi. Ama bizim Vanya efendi gelmediler... Neredeyse altı olacak saat! Nerelerde sürtüyordun? Ah sizi gidi çapkınlar! Öyle üzüldü ki kızcağız... nasıl yatıstırdığımı bir ben bilirim... Tatlı bir uykuya daldı yavrucuğum. Üstelik Nikolay Sergeiç de kente indi bugün, ne yana kosacağımı sasirdim... Çaya gelecek. Bir ise giriyor, Ivan Petroviç, ama Perm'de olusuna canım çok sikiliyor...

- Natasa nerede?

- Bahçede, bahçede, yavrum. Yanına git... O da baska bir türlü... Anlayamadım gitti... Ah Ivan Petroviç, çok fenayım! İyi olduğunu söylüyor ama gel de inan... Git yanına Vanya, derdinin ne olduğunu öğrenmeye çalis, sonra anlatırsın bana... Duydun mu?

Anna Andreyevna'yi duyduğum yoktu artık, bahçeye

kostum. Küçük, uzunluguyla genişliği yirmi adım kadar olan bir bahçeydi bu. Yemyesildi, içinde üç yasli, gür ağaç, birkaç yayın fidanı, leylâk ve hanimelleri, bir kösede ahududuyla iki sıra çilek vardı. Kivrintili iki yol bahçeyi enine, boyuna kesiyordu.İhmenev pek seviyordu burasını. «Bahçemde yakında mantar da yetisecek,» diyordu. Hele Nelli bayiliyordu oraya. Tekerlekli koltuğuna koyup gezdiriyorlardı onu bu küçücük bahçede. Evin gözbebeğiymiş Nelli. Natasa sevinçle karsiladı beni, kollarını uzattı... Ne kadar zayıflamıştı, renk kalmamıştı yüzünde! O da yeni kalkmıştı yataktan.

- Tamamen bitirdin mi Vanya? diye sordu.

- Evet, tamamen! Artık serbestim bu aksam.

- Hele sükür! Aceleye gelmedi ya? Bozmasaydın sakın!

- Elimden geleni yaptım. Ama önemli olan bu değil. Böyle siki çalışınca sinirlerimde tuhaf bir gerilme oluyor, daha iyi düşünabiliyor, daha canlı, yürekten hissediyor, hattâ anlatışına daha iyi hâkim olabiliyorum, iyi oldu...

- Ah Vanya, ah!

Natasa'nın son zamanlarda benim edebiyat dalındaki başarılarım ve ünümle pek ilgilendiği kaçmıyordu gözümden. Bir yıldır yazdığım her şeyi tekrar tekrar okuyor, üzerinde çalıştığım eserimi sık sık soruyor, benimle ilgili her eleştiri yazısını inceden inceye okuyor, bazılarını kızıyor, yükselmemi çok istiyordu. Sasırtıyordu beni bu durum.

- Kendini harcıyorsun, Vanya, çok yoruyorsun kendini, böyle giderse sağlığını da yitireceksin. Bak, S... iki yılda bir uzun öykü yazıyor, hele N... on yılda ancak bir roman bitirdi. Ama yazdıkları nasıl, görüyorsun... oya gibi islenmiş! En küçük bir savruluk yok.

- Öyle ama onların paradan yana sıkıntıları yok, zamanında yetistirmek zorunda değiller romani, ama ben

posta beygiriyim! Hep saçma bunların hepsi! Bos ver Natasa. Yeni bir şey var mı?

- Çok. Bir kere, mektup aldım ondan...

- Gene mi?

- Evet.

Natasa Alyosa'dan gelen mektubu verdi bana. Ayıldıklarından beri üçüncü mektuptu bu. Birincisini Moskova'dan yazmıştı. Çok heyecanlı bir mektuptu. Ayrılırlarken kararlaştırdıkları gibi Moskova'dan Petersburg'a dönemeyeceğini yazıyordu. İkinci mektupta birkaç güne kadar geleceğini, hemen evleneceklerini, buna hiç bir kuvvetin engel olamayacağını bildiriyordu. Ama mektubun havasından onun umutsuzluk içinde kıvrandığını, Katya'ya kendini iyice kaptırdığını, artık kendine güveni kalmadığını anlamak çok kolaydı. Öte yandan ona yalnız Katya'nın güç verdiğini, yalnız onun yanında teselli bulduğunu söylüyordu. Üçüncü mektubunu büyük bir merakla açtım.

İki sayfalık mektup acele yazılmıştı ve birbirini tutmaz, karışık cümlelerle, mürekkep ve gözyası lekeleriyle doluydu. Alyosa mektubunun başında Natasa'dan ayrılmak zorunda olduğunu bildiriyor, onu unutmaması için yalvarıyordu. Birleşmelerinin imkânsızlığını ispat etmeye; yan etkilerin, düşmanların güçlülüğünü, böylesinin daha iyi olduğunu yazıyordu. Mutlu olamayacaklarını, çünkü birbirinin dengi olmadıklarını öne sürüyordu. Ama dayanamıyor, öne sürdüğü delilleri, düşünceleri birden yana itip mektubunun yarısında Natasa'ya karşı suçlu olduğunu itiraf ediyor, «Ben mahvolmuş bir insanım, diyordu. Köye gelen babamın isteklerine karşı duramıyorum.» Çektiği ıstırapı anlatamadığını söylüyor; Natasa'ya mutlu edecek gücü kendinde bulduğunu itiraf ediyor; birden, birbirinin dengi olduklarını ispat etmek için dil dökmeye başlıyor; babasının gösterdiği delilleri öfkeyle, nefretle

çürütmeye çalışıyor; umutsuzluk içinde, evlenirlerse ne denli mutlu olacaklarını anlatıyor, kendine, yüreksizliğine lanet okuyor... «Elveda!» diyerek bitiriyordu mektubunu. Mektubu yazarken Alyosa'nın çok ıstırap çektiği belliydi, besbelli kendinde değildi zavallı. Gözlerim yasarmıştı... Natasa bir mektup daha uzattı bana. Katya'dan geliyordu bu. İki mektup da aynı zarfta gelmişti, ama Katya'nınki ayrıca kapatılmıştı. Genç kız birkaç satırla Alyosa'nın gerçekten de çok üzüldüğünü, durmadan ağladığını, umutsuzluk içinde kıvrandığını, hattâ kederinden hastalandığını, ama onun yanında bulunduğunu, Alyosa'nın mutlu olacağını yazıyordu. Katya aynı zamanda Natasa'nın, Alyosa'nın üzüntüsünün çabuk geçeceğini, kolay kolay

avunabileceğini düşünmemesini yazıyordu. «Hiç bir zaman unutmayacaktır sizi, diyordu, istese de unutamaz zaten, öyle bir kalbi var. Size olan sevgisi sinirsizdir, ömrünün sonuna kadar da sevecek sizi. Size olan sevgisi bir gün sönerse, bir gün sizi hatırlayınca içi sizlamazsa o zaman benim ona olan sevgim de söner...» İki mektubu da geri verdim Natasa'ya. Birbirimizin gözünün içine baktık, hiç bir şey söylemedik, ilk iki mektupta da böyle olmuştü; aramızda sözleşmiş gibi geçmisten hiç söz etmiyorduk artık. Çok istirap çekiyordu, farkındaydım, ama bana bile açılmak istemiyordu. Baba evine döndükten sonra üç hafta atesler içinde yatmış şimdi biraz düzelmisti. Hayatımızda yakında olacak değişiklikten, ihtiyarın is buldugunu bildigimiz halde kısa bir zaman sonra ayrılacagımızdan da çok az söz ediyorduk. Gene de benimle öylesine yakından ilgileniyor, içten oluyor, her şeyimi öylesine önemsiyordu; kendim üzerine anlattığım her şeyi öylesine büyük bir dikkatle dinliyordu ki önceleri üzüyordu beni bu durum: Geçmiste ona yaptığım iyiliklerin karşılığını vermek istiyor sanıyordum. Ama çabuk kurtuldum bu kuskularımdan: Bambaska düşünceleri

oldugunu, beni doğrudan doğruya sevdiğini, çok sevdiğini, bensiz yaşayamayacağım, benimle ilgili her şeyin onun için çok önemli olduğunu anlamakta gecikmedim. Sanırım hiç bir kızkardeş erkek kardeşini Natasa'nın beni sevdiği kadar sevmemistir. Yaklaşan ayrılık gününü düşündükçe yüreğinin sızladığını biliyordum. Benim de onsuz yaşayamayacağımı o biliyordu. Gelecekteki durumdan uzun uzun söz ettiğimiz halde bunu hiç karıştırmıyorduk...

Nikolay Sergeiç'i sordum. Natasa,

- Sanırım biraz sonra gelir, dedi, çaya yetiseceğini söylemişti.
- Hep işi için mi uğrasıyor?
- Evet. Artık yüzde yüz bu. Bugün bosu bosuna gitti.

Natasa bir an düşündükten sonra dalgın,

- Yarın da gitse pekâlâ olurdu, diye ekledi.
- Niçin gitti öyleyse?

- Mektup aldığım için... - Gene bir an sustu. - Beni o kadar takti ki aklına, Vanya, fena oluyorum artık.

Düşlerinde bile hep beni görüyor galiba. Üstelik, ne yapıyorum, ne ediyorum, bir derdim var mı? Durmadan bunları düşündüğünden de kuskum yok. Birazcık üzüntülü görse beni bitiyor, perisan oluyor. Bazan üzüntüsünü yenip neseli gözükmeye çalıştığı, bizleri güldürmeye çalıştığı oluyor, ama beceremiyor...

Annem bile kanmıyor onun bu hallerine, göğüs geçiriyor... Ne zavallı kadın su annem... - Natasa gülümsedi.

- Yüreği çok temiz! Bugün mektubu aldığım zaman nedense birden işi çıktı babamın; benimle göz göze gelmemek için tabii.

Natasa basını önüne egdi, elimi sikarak,

- Onu kendimden de, dünyadaki her şeyden de çok seviyorum Vanya, diye ekledi, senden bile...416

Tekrar konuşmaya başlayınca kadar iki kere dolastık bahçeyi,

- Bugün Maslobojev geldi, dedi, dün de gelmişti.
- Öyle mi, son zamanlarda nedense biraz fazla gelip gitmeye başladı.
- Niçin geldiğini söylesem sasarsın! Annemin güveni sonsuz ona. Yasaları falan öyle iyi bildiğine inanıyor ki, yapamayacağı işin olamayacağı kanısında. Bu son günlerde neyi takti aklına biliyor musun? Prenses olamadım diye pek üzülüyor. Gece gündüz hep bunu düşünüyor zavallı. Sanırım her şeyi anlattı Maslobojev'e. Babamla konuşmaya korkuyor bu konuyu, Maslobojev'in yasalar yoluyla bir şeyler yapabileceğini sanıyor. Maslobojev de umut veriyor ona.

Natasa gülümseyerek ekledi:

- O da sarapla ağırılıyor onu.
- Öyledir o yaramaz, dedim. Nereden biliyorsun bunu?
- Annem ağzından kaçırıldı... daha doğrusu ima etti...
- Ya Nelli nasıl? Natasa şitemli,
- Sasiyorum sana Vanya, dedi, deminden beri sormadın onu.

Evde herkes titriyordu Nelli'nin üzerine. Natasa çok seviyordu onu. Nelli de sonunda bütün kalbiyle bağlanmisti ona. Zavallı çocuk! Bir gün böyle candan insanlarla karşılaşacağını, böylesine bir sevgi göreceğini hiç ummuyordu. Kati yüreğinin giderek yumusadığını, hepimize içten davrandığını görmek pek sevindiriyordu beni. Eski inadi, hırçinliği, güvensizliği gitmiş, çevresini kusatan sevgiye heyecanla karşılık veriyordu. Ama basta uzun süre direnmisti, gözyaşlarını saklamisti bizden, sonunda bırakmisti kendini. Natasa'yla ihtiyarı çok seviyordu Bana

öylesine düskün olmuştü ki, birkaç gün görünmeyecek olsam hastalığı ağırlasıyordu. Son zamanlarda iyice bos-ladığım öykümü bitirmek için iki günlük izin almam hayli güç olmuştü ondan. Duygularını açık açık belli etmekten hâlâ sikiliyordu...

Hepimiz pek merak ediyorduk durumunu. Hiç konuşulmadığı halde, onun İhmenev'lerin evinde kalmasına karar verilmisti. Oysa yolculuk yaklaşıyordu, kızcagızın durumu da gün geçtikçe kötüye gidiyordu. İhtiyarlara geldigimizden, Nikolay Sergeiç'in Natasa'yla barıştığı günden beri hastaydı. Ben de ne diyorum yani?

Eskiden beri hastaydı aslında. Hastalığı ta bastan bu yana sinsi sinsi ilerlemekteydi, son zamanlardaysa hizını arttırmıstı. Hastalığının ne olduğunu kesin olarak söyleyemeyece-gim. Nöbetler eskisinden daha sık geliyordu şimdi. Ama anlaşılmaz bir güçsüzlük, bitkinlik, devamlı ates öylesine perisan etmişti ki onu son günlerde ayaga kalkamıyordu. Çok tuhaftır: Hastalığı ilerledikçe bize karşı daha bir içten, yumusak oluyordu. Üç gün önce yatağının yanından geçerken kolumdan tutmuş, çekmişti beni. Odada ikimizden başka kimse yoktu. Yüzü ates gibi yanıyordu (çok zayıflamıştı), gözlerinin içi parlıyordu. Heyecanla bana doğru uzandı, kollarını boynuma doladı, sevgiyle öptü. Sonra Natasa'yı istedi; gidip çağırdım onu; yanına oturttu Natasa'ya uzun uzun baktı yüzüne...

- Sizi seyretmek istedi canım, dedi. Dün düşümde gördüm sizi, bu gece de göreceğim... sık sık görüyorum sizi düşümde... her gece...

Bir şeyler söylemek istiyordu ama duygulanmıştı, söyleyemiyordu. Ama kendisi de anlayamıyordu duygularını, onları nasıl söyleyeceğini bilemiyordu...

Benden sonra hemen hemen en çok Nikolay Sergeiç'i

Ezilenler - F : 27

seviyordu. Sunu da söylemeliyim ki, Nikolay Sergeiç de en az Natasa kadar seviyordu onu. Nelli'yi neselendirmesini, güldürmesini pek güzel beceriyordu. Kızın odasına girer girmez kahkahalar duyulmaya başlıyordu içerden. Hasta kızcağız neselenerek ihtiyaçla sakalıyor, çeşitli maskaralıklar yapıyor, gördüğü düşleri anlatıyordu ona; her zaman bir şeyler buluyor, ihtiyarı konuşturuyor, an-lattırıyordu. İhmenev «küçük kızı Nelli'yi o kadar seviyor, ondan o kadar hoşlanıyordu ki, her gün biraz daha bağlanıyordu ona.

Bir keresinde gece uykusuna yatması için onu kutsadıktan sonra yanından çıkarken,

- Çektigimiz ıstıraplara karşılık Tanrı yolladı onu bize. demisti bana.

Aksamı topladığımız zamanlar (Maslobojev bile hemen her akşam geliyordu. İhmenev'leri yürekten seven ihtiyar doktor da geliyordu bazı aksamlar.) Nelli'yi tekerlekli koltuğuyla salona çıkarıyor, yuvarlak masanın başına, yanımıza oturtuyorduk. Balkon kapısını açıyorduk. Batmak üzere olan güneşin kızıl ısınları yemyesil, küçük bahçeye görkemli bir görünüm veriyordu. Taptaze bir yeşillik, yeni açmış leylâk kokusu doluyordu içeri. Nelli koltuğunda oturur, hepimizi sevgi dolu bakışlarla süzer, konuşmalarımızı dinlerdi.

"Bazan farkına varmadan o da heyecanlanır, söze karışır... Ama böyle anlarda endişeye kapılırdık, çünkü anıları arasında dokunulma-ması gereken konular vardı. Ben de Natasa da İhmenev'ler de onu o gün hayat hikâyesini anlatmaya zorladığımız için kendimizi suçlu hissediyorduk. Doktor özellikle bu çeşit konuşmalara karşıydı; bu yüzden daha çok başka şeylerden açmaya çalışıyorduk. Böyle durumlarda Nelli niyetimizi anladığını bize belli etmemeye çalışıyor, doktorla ya da Nikolay Sergeiç'le sakalasmaya başlıyordu...

Bu arada durumu da gittikçe bozulmaktaydı. Çok

duygulu olmuştı. Yürek atışları düzensizdi. Doktor, ölümünün belki de beklenenden çok erken olacağını söylemişti bana.

Heyecanlandırmamak için İhmenev'lere söylememistim bunu. Nikolay Sergeiç onun yolda iyileseceğine inanıyordu.

Natasa babasının sesini duyunca,

- Babam da geldi iste, dedi. Hadi içeri girelim Vanya.

Nikolay Sergeiç içeri girerken her zamanki gibi yüksek sesle konuşmaya başlamıştı. Anna Andrejevna susması için el kol sallamaya başladı ona. İhtiyar hemen alçalttı sesini; Natasa'yla beni görünce, fısıltıyla o günkü gezilerinin sonucunu anlattı: İsi olmuştı. Çok sevinçliydi. Ellerini ogusturarak,

- İki haftaya kadar gidebiliriz, dedi.

Endişeyle Natasa'ya bir göz attı. Ama kızı gülümseyerek karşılık verdi ona, boynuna sarıldı; ihtiyarın kus kuları bir anda dağıldı. Bu kez sevinçli, devam etti:

- Gidelim daha iyi buradan! Ama senden ayrılmak güç Vanya... (Sunu da söyleyeyim ki, onlarla gelmemi bir kere bile istememisti benden; oysa Natasa'yı sevdiğimi bilmeseydi yalvarırdı...) Ne yaparsınız!

Sıkılıyorum burada Vanya. Yer değişikliği hepimizi hayata yeniden bağlayacaktır...

Gene kızına bakarak ekledi:

- Yani her şeyin değişmesi!

inaniyordu buna, inandığı için de mutluydu. Ama Andrejevna,

- Ya Nelli ne olacak? diye sordu.

- Nelli mi? Hiç... ne olacak... hastalığı öyle önemli bir şey değil ki, o zamana kadar iyilesir. Şimdi biraz daha iyi hem; öyle değil mi Vanya?

Korkmuştu sanki, kuskusundan onu ben kurtaracak-misim gibi endişeyle bakıyordu yüzüme.

- Durumu nasıl? diye devam etti. iyi uyuyabildi mi? Nöbet falan gelmedi değil mi? Şimdi uyuyor mu? Bak ne diyeceğim Anna Andrejevna, masayı balkona çıkaralım, semaveri getirsinler, biraz sonra konuklarımız da gelirler, orada oturalım bu akşam, Nelli'yi de oraya çıkaralım... Çok iyi olur. Uyanmıştır belki? Gidip bir bakayım.

Anna Andrejevna'nın gene elini kolunu salladığım görünce,

- Korkma uyandirmam onu, kapidan bir bakacagim o kadar.

Ama Nelli uyanmisti. On bes dakika sonra her zamanki gibi yuvarlak masaya oturmus, akşam çayimizi içiyorduk.

Nelli'yi tekerlekli koltuguyla çıkarmislardi gene. Doktor, biraz sonra da Maslobojev geldiler. Nelli için büyük bir demet leylâk getirmisti... ama tedirgin, üzgün bir hali vardı.

Sirasi gelmisen söyleyeyim: Maslobojev hemen her gün ugruyordu. Herkesin, özellikle Anna Andreyevna'nin onu çok sevdiğini söylemistim; ama Aleksandra Semyo-novna'dan açık açık hiç söz etmiyorduk aramızda; Maslobojev de adini hiç etmiyordu. Anna Andreyevna henüz evlenmediklerini benden öğrenince, onu eve alamayacaklarına karar vermisti. Bu konularda pek titizlik gösteriyordu. Ne var ki, Natasa'nin basından böyle bir olay geç-meseydi belki de daha bir hoş görürdü...

O akşam Nelli pek üzgün, hattâ endiseliydi Sanki kötü bir düşünüyordu. Ama Maslobojev'in hediyesine çok sevinmisti; önündeki bardaga konan çiçeklere gözlerinin içi gülerek bakiyordu, ihtiyar,

- Çok mu seversin sen çiçeği Nelli? dedi. Dur hele! Yarın... neyse, yarın görürsün!..

- Severim, annemi çiçekle karsiladigimizi hatirliyorum. Oradaydik, (yurt disina orasi diyordu), annem bir keresinde bir ay çok hastaydi. Henri'yle karar vermistik, annem bir aydir hiç çıkmadigi yatak odasından çıkacagi gün bütün odaları çiçekle bezeyecektik. Bezedik. Annem aksamdan, devrasi gün sabah kahvaltisini bizimle edece gini söylemisti. Daha gün agarmadan kalktik. Henri bir sürü çiçek getirdi; bütün evi yesil yapraklarla, çiçeklerle donattik. Sarmasiklar, adini bilmedigim genis yaprakli, iri, beyaz çiçekler, nergisler... Nergisi çok severim. Sonra güller, öyle güzel güller vardı ki... Hepsini çelenk yaptik duvarlara astik, saksılara koyup odanın her yerine yerlestirdik, annemin oturacagi koltugun üzerine güller serpistirdik; annem yatak odasından çıkınca sasirdi, çok sevindi; Henri mutluydu...

O akşam Nelli pek bitkin, duyguluydu. Doktor en-diseyle süzüyordu onu. Ama durmadan konuşmak istiyordu kizcagiz. Oradaki hayatini, geçmiş günleri uzun uzun anlatti; kesmiyorduk sözünü. Orada annesiyle, Henri'yle çok gezmisler. Her seyi açık seçik hatirliyordu. Masmavi gökyüzünden, yakinenin geçtiği ya da gördüğü buz, kar kapli, yüksek daglardan, çaglayanlardan heyecanla söz ediyordu, italya'nin göllerini, ovalarini, çiçeklerini, ağaçlarim, esmer tenli, siyah gözlü köylülerini, giysilerini unutamamisti. Baslarından geçen olaylari, gördüğü kimseleri hep hatirliyordu. Sonra büyük kentleri, saraylari, renk renk isiklarla birdenbire aydinlanan, kubbeli, büyük kiliseyi, üzerinde masmavi bir gök, önünde masmavi bir deniz olan sıcak güney kentini... O zamana dek Nelli anilarim hiç bu kadar ayrıntilariyla anlatmamisti bize, Heyecanla dinliyorduk onu. Bambaska anilarından haberdardik o aksama kadar: Kendisinin ve annesinin basina çok isler açan bir sürü yarideli, hain insanlarla dolu, donuk güneşli, zengin yapıları daima çamurlu, havasi pis, kasvetli bir kentle ilgiliydi bu anilari. Rutubetli, havasiz bir bodrumda kasvetli bir akşam annesinin yatagında birbirine sarilmis, geçmisi, ölen Henry'yi, baska ülkelerin mucizelerini konusmalari geldi gözlerimin önüne... Nelli'nin annesiz, yalnız basina Bubnova'nin insafsizca attigi dayaklara, kötü yola sürüklemesine karsi durusunu düşündüm...

Ama sonunda fenalasti Nelli, alip götürdüler onu. Kizi bu kadar konusturdular, heyecanlandirdilar diye ihtiyar çok üzüldü, hattâ kizdi. Nelli bayilmisti. Bu bayilmalari son zamanlarda birkaç kere tekrarlanmisti. Kendine gelince beni görmek istedi. Bana gizli olarak bir sey söylemek istiyordu. O kadar yalvardi ki, bu kez istegini yapmamizi doktor söyledi. Odada yalnız biraktilar bizi. Nelli,

- Bak ne diyecegim sana Vanya, dedi, onlarla gidecegimi saniyorlar; ama gitmeyecegim, gidemem çünkü, senin yanında kalacagim. Bunu söylemek istiyordum sana.

Kandirmaya çalıştim onu. Ihmenev'lerin onu çok sevdiklerini, öz kızlarından ayirmadiklarini söyledim.

Onlardan ayrilirsan son derece üzüleceklerini anlatmaya çalıştim.

- Oysa benim yanımda hiç rahat edemezsin. Gerçi ben de çok seviyorum seni, ama ayrılmak zorundayız.

Nelli diretiyordu:

- Hayir, olmaz! Annemi sık sık düşünme görüyorum, onlarla gitmememi, burada kalmami söylüyor. Dedemi yalnız bırakmakla büyük günah işledigimi aglaya aglaya tekrar ediyor. Burada kalmak, dedemle ilgilenmek istiyorum Vanya.

Sasirmistim.

- Deden öldü ama Nelli, dedim.

Bir an düşündü, yüzüme dik dik bakti.

- Dedemin nasıl öldüğünü bir kere daha anlatsana bana Vanya. Her seyi anlat, en küçük bir ayrıntiyi atlama. Nelli'nin bu istegi sasirtmisti beni, ama gene de her seyi en küçük ayrıntısına kadar anlattim. Sayıkladigından, ya da nöbetten sonra suurunun tam yerine gelmediginden kuskulaniyordum.

Anlattiklarimi büyük bir dikkatle, parlayan gözlerini benden ayirmeden dinledi. Hava kararmak üzereydi. Beni sonuna kadar dinledikten sonra bir an düşündü,

- Hayir Vanya, dedi, ölmedi o. Annem sik sik söz ediyor bana ondan, dün ona «Dedem öldü,» deyince çok kizdi, aklamaya basladi, hayir, dedi «Ölmedi deden, sana mahsus öyle söylüyorlar, eskiden seninle yaptigimiz gibi dileniyor; seninle onu ilk kez gördüğümüz, ayaklarına kapandigim, Azorka'nin beni tanidigi yerde dolasiyor hep...»

- Düstür bu Nelli, dedim.

- Ben de biliyordum düs oldugunu, onun için de hiç kimseye söylemedim. Yalniz sana söylemek istiyordum. Ama bugün senin gelmeden sonra uykuya dalinca düsümde dedemi gördüm. Evinde oturuyor, beni bekliyordu, öyle zayıflamisti ki! Azorka'yla beraber iki gündür hiç bir sey yemedigini söyledi, kizdi bana, sitem etti. Enfiyesinin de kalmadigim, tütünsüz yasayamayacagini söyledi. Annem öldükten sonra gerçekten de bir keresinde söylemisti bana ayni seyi. Çok hastaydi, söyleneni anla miyordu. Bugün bana bunu söyleyince gidip köprüde dilenmeyi, topladigim parayla ona ekmek, haslanmış patates, tütün almayı koydum aklıma. Sonra kendimi dilenirken gördüm. Dedem çevremde dolasiyor, arada bir yanima gelip avucumdaki paralari aliyordu. «Bu ekmek için, diyordu, simdi de tütün için dilen.» Gelen geçen bana para verdikçe o gelip elimden aliyordu onlari. Nasil olsa onun için dilendigimi, paralari ondan saklamak niyetinde olmadigimi söylüyorum. «Hayir, diyordu, çalarsin paralari; Bubnova hirsiz oldugunu söyledi, zaten evime de onun için sokmuyorum seni. Deminki besligi ne yaptin?» Bana inanmıyor diye aklamaya basladim; o beni dinlemeyip habire bagiriyordu: «Bir besligi çaldin!» Hemen orada, köprünün üstünde dövmeye basladi beni, çok hizli vuruyordu. Aklamaya basladim... Iste bunun için onun ölmedigine, bir yerlerde yalniz basina dolastigina, beni bekledigine inanıyorum Vanya... Onu inandırmak için gene bir sürü seyler anlattim, sonunda inanir gibi oldu. Uyumaktan korktugunu, çünkü düsünde dedesini gördüğünü söyledi. Sonunda sevgiyle kucakladi beni... Küçük yüzünü yüzüme bastirarak,

- Ne olursa olsun senden ayrılamam Vanya! dedi. Dedem olmasa da birakmazdim seni.

Nelli'ye gelen nöbet evde herkesi ürkütmüştü. Sayiklamalarinin hepsini anlattim doktora, kizin hastaligi üzerine son düsüncesini sordum. Bir an düsündükten sonra,

- Simdilik hiç bir sey belli degil, dedi, durumunu inceliyor, anlamaya çalisiyorum, ama... simdilik hiç bir sey söylenemez. İyilesmesine imkân yok. Ölecek. Siz istediniz diye durumu söylemiyorum onlara, ama çok üzülüyorum, yarin bir konsultasyon yapmayı düşünüyorum. Belki bir seyler olur. Ama çok aciyorum zavalliya, öz kizim gibi sevmistim onu... Ne sevimliydi! Cin gibi de zekiymi !

Nikolay Sergeiç büyük bir heyecan içindeydi.

- Bak ne düsündüm Vanya, çiçeği çok seviyor. Ne yapalim biliyor musun? Henri'yle annesine yaptiklari çi-, çekli karsilamanin aynisini yarin uyanınca biz ona yapalim... Anlatirken nasil heyecanlanmisti...

- Heyecanlandi ama iyi degil ki heyecanlanmasi..-

- İyi heyecanlar baskadir! Benim tecrübeme güven Vanya, iyi heyecanin zarari yoktur. Hattâ iyilesmesine yardım eder...

Kisacasi, bu düşünce ihtiyarin o kadar hosuna gitmisti ki, cosmustu. Vazgeçirmek imkânsizdi onu. Doktorun ne dedigini sordum, adamcagiz daha bir sey söylemeye fırsat bulamadan İhmenev sapkasini kaptigi gibi aklina koydugu seyi yapmak için çikip gitti. Kapidan çıkarken bana,

- Su yakinlarda bir bahçe var, diye seslendi, çok güzel bir bahçe. Bahçivanlar çiçek de satiyorlar, ucuza alabiliriz oradan. Hem çok ucuza! Sen Anna Andreyevna'yi yola getirmeye çalis, yoksa bosuna para harciyoruz diye kizar... Hadi bakalim... Evet! Sonra bak ne diyecegim sana Vanya: Ne isin var evde? Yazman bitti nasil olsa, evde ne yapacaksin? Tavan arasindaki odanda yat gene. Yatagin oldugu gibi duruyor. Fransiz krali gibi güzel bir uyku çekersin orada. Ne diyorsun, kalacak misin? Sabahleyin erkenden kalkariz, saat sekizde getirirler çiçekleri, odayi güzel bir donatiriz. Natasa da yardım eder bize: Zevki senden benden iyidir... Kabul mü? Kalacak misin?

Kalmama karar verdik. İhtiyar düzenledi isleri. Doktorla Maslobojev iyi geceler deyip gittiler, İhmenevler'de erkenden, saat on birde yatildi. Giderken pek düsünceliydi Maslobojev, bir sey söylemek istiyordu bana, ama söylemedi, bir dahaki görüşmemize birakti, ihtiyarlara iyi geceler deyip tavan arasindaki odama çıkarken onu gene karsimda görünce sasirdim. Küçük masaya oturmus, önündeki bir kitabi karistirirken beni bekliyordu.

- Yoldan geldim Vanya, dedi, iyisi mi simdi anlatayim. Otursana. Büyük bir aksilik oldu, canim öyle sikiliyor ki...

- Hayrola?

___ Senin alçak Prens geçen hafta kizdirdi beni, hem426

öyle kizdirdi ki, sinirim hâlâ geçmedi.

- Ne oldu? Prensle iliskin devam ediyor mu yoksa?

- Bir sey varmis gibi hemen telâslanirsin sen de, «ne oldu?» dersin. Senin de benim Aleksandrovna Semyonovna'dan, bütün öteki karilardan farkin yok Vanya... Karilardan nefret ederim!... Çeneleri durmaz hiç, «ne oldu - ne var?» diye sormaya baslarlar hemen.

- Peki, peki, kızma.
- Kızdığım falan yok. insan her şeyi heyecanlanmadan karsılamalı, büyütmemeli... söylemek istediğim bu iste.
- Hâlâ bana kızıyormuş gibi bir süre sustu. Bekliyordum.
- Bak Vanya, diye bağladı, yeni bir iz buldum... aslında bulmadım da birtakim kuskularım var... yani bazı durumlar Nelli'nin... belki de... Kısaca söyleyeceğim, Nelli'nin Prens'in kızı olduğunu sanıyorum.
- Ne diyorsun!
- Maslobojev öfkeyle salladı kolunu.
- Hemen «Ne diyorsun!» diye böğürme. Adam gibi konuşmasını bilmez misin sen! Kesin olarak biliyorum dedim mi, akılsız! Prens tanıklı delilli kızı olduğunu söyledim mi? Söyledim mi söylemedim mi?.. Büyük bir heyecanla kestim sözünü:
- Bak canım, ne olur kızma, bağırma da, açık açık anlat bana. Seni dinliyorum. Bunun ne kadar önemli bir şey olduğunu, sonuçlarını düşün. .
- Sonuçlarıymış... neyin sonuçları? Delillerin nerede? Bu işler böyle yürütülmez; aramızda kalsın sana söylediklerim. Bunu sana niçin anlattığımı da sonra söylerim. Böyle gerekiyordu. Sus ve dinle, bütün bunların sir olduğunu da unutma... Durum su. Daha kisin, Smith daha ölmeden, Prens Varsova'dan döner dönmez ilgilenmeye başlamıştı bu işle. Anlayacağın geçen yıldan başlamıştı.

Ama yanlış iz üzerindeydi. Daha doğrusu izi kaybetmişti. Paris'te Smith'in kızını yüzüstü bıraktığı günden beri devamlı olarak izliyordu onu, demin sözü edilen Henri'yle yaşadığını biliyordu, bir kızı olduğundan, kadının hastalığından da haberdardı; sözün kısısı her şeyi biliyordu, ama birden kaybetmişti izi. Henri'nin ölümünden hemen sonra olmuştuk bu; kadın kızıyla beraber Petersburg'a gelmişti. Hangi adla dönerse dönsün, kolaylıkla bulabilirdi onu Petersburg'da tabii. Ne var ki, yurt dışındaki adam lari yanlış bilgi vermişlerdi ona: Kadının kızıyla beraber Almanya'nın küçük bir kentinde olduğu haberini yollamışlardı. Oysa onlar da yanlışmışlardı, baskasıydı o. Aradan bir yıl belki de daha çok zaman geçti böyle. Bir yıl sonra kuskulanmaya başlamış Prens: Bazı olaylardan sözü edilen kadının o olmadığını sezinlemiş. Şimdi bir soru vardı kafasının içinde: Smith'in kızı neredeydi? Durup dururken, sakın Petersburg'da olmasın? diye düşünmüş. Bu arada baska işler pesinde olduğu için resmi yoldan gidememiş, böylece benimle tanıştı. Birisi salık vermiş beni ona, bu işlerden iyi anlar falan demiş... Durumu anlattı bana, ama pek üstü kapalı anlattı namussuz. Çelismelere düştü, aynı olayı birkaç türlü anlattı... Ama yalancının mumu yatsiya kadar yanar derler. Tabii saflık numarası yaptım, Prense yürekten bağlı göründüm. Her zaman olduğu gibi davrandım, bu arada doganın yasalarına da uydum (doganın bir yasasıdır bu çünkü), önce söyle düşündüm: Bana söylenen şeyin asli astarı var mıydı? Sonra: Bana söylenenin altında gizli baska bir durum daha var mıydı? Öyle ya, bana yaptırmak istediği işin altında bir is daha vardiysa kazık yemiş olurduk, bunu o ozan kafanla sen de anlayabilirsin sanıyorum... çünkü bakarsın bana söylediği is bir rubleliktir de, onun altındaki dört ruble eder, adam bir tasla iki kus vururken biz de hava alırız. Bir rubleye dört rublelik is yapacak kadar-enayi degilim. Durumu yavas yavas kavramaya ve birtakim izler bulmaya başladım. Birini ondan, birini bu işle hiç ilgisi olmayan birisinden öğrendim; üçüncüsünü de kendi aklımla buldum. Niçin böyle hareket etmeyi uygun bulduğumu soracaksındır şimdi. Söyleyeyim: Prensi pek bir telâslı görmüştüm çünkü, korkuyordu. Korkmasının sebebi neydi? Bir kızı babasından ayırmış, alıp yurt dışına götürmüş, kadın gebeyken de bırakmıştı onu. Bunda ne vardı? Hos bir çapkınlık örneğinden baska neydi bu? Prens gibi bir insanın korkmaması gerekirdi böyle bir serüvenden. Ama korktuğu belliydi... Beni kuskulandıran bu oldu iste. Henri'nin yardımıyla çok ilginç izler buldum, Vanya. Adam hayat ta değil tabii, ama burada bir kuzeni var. Kadın Alman bir firinciyle evli, gelgelelim sisko kocasına, göz açıp kapayana kadar peydırladıkları sekiz çocuğa ragmen on bes yıldan beri seviyormuş Henri'yi. Uzun uğrasmalardan sonra çok önemli bir şey öğrendim bu kadından: Henri devamlı olarak mektup yazarmış ona, Almancaymış tabii bu mektuplar; günlük de tutarmış, ölmeden önce birtakim kâğıtlarını ona yollamış. Salak kari mektupların öneminden habersiz tabii, sadece mehtap, Mein lieber Au-güstcfien, Wieland üzerine yazdıklarıyla ilgilenmiş Henri'nin. Ben gerekli bilgiyi aldım mektuplardan, artık yeni bir iz üzerindeyim. Sözelisi, Smith'in kızı üzerine bazı şeyler, babasının ne kadar parasını çaldığını ve Prens'in parayı kızcağızın elinden aldığını öğrendim. Sonra bir- sürü heyecanlı, üstü kapalı söz arasında gerçeği gördüm: yani, Vanya, elle tutulur hiç bir şey yoktu bu mektuplarda. Aptal Henri saklıyordu, ancak ima ediyordu, ama ben bu imaları birleştirerek büyük gerçeği buldum: Prens. Smith'in kızıyla evliydi! Nerede, burada Petersburg'da mı, Avrupa'da mı evlendiler, belgeler neredeydi? Hiç biri bilinmiyordu bunların. Anlayacağın, sıkıntidan patlıyordum Vanya. Ne yapacağımı bilemiyordum. Gece gündüz hep

bu bilmeceleri kafamda. Sonunda Smith'i buldum, ama sanssizliğe bak ki, tam o sırada oluverdi adam. Konusamadım bile onunla. Sonra bir rastlantıyla, Vasilyevski'de benim için kisku çekici bir kadının öldüğünü öğrendim, durumu inceleyince yeni bir iz bulmuş oldum. Hemen Vasilyevski'ye kostum; o gün seninle

karsilasmistik, hatirliyor musun? Hayli sey öğrenmistim. Kisacasi, Nelli'nin çok yardimi oldu bana... Sözünü kestim:

- Beni dinle, sence Nelli biliyor mu?..
- Neyi?
- Prensın kızı olduğunu.

Maslobojev yüzüme tuhaf bir öfkeyle bakarak,

- Sen biliyorsun ya, dedi, ne diye böyle bos seyleri sorarsın? Isın yok galiba! Önemli olan bu değil hem, Prensın sadece kızı değil, mesru kızı olduğunu da biliyor. Düşünebiliyor musun?
- Olamaz! diye haykırdım.
- Basta ben de «Olamaz» dedim kendi kendime, şimdi bile bazan «Olamaz!» diyorum. Gelgelelim, olabilmis, olmuş bile.

Bagırmaya devam ediyordum :

- Hayir Maslobojev, yaniliyorsun, Nelli'nin bunu bilmesini bırak, zaten mesru bir evlât olamaz. Annesinin elinde her hangi bir belge bulunsaydı böylesine bir sefaletle katlanır mıydı, sonra, kızını yapayalnız bırakır mıydı? Kes artık! Olamaz bu.
 - Ben de senin gibi düşünüyordum, hâlâ kurcalıyor kafamı bu. Ama su da var ki, Smith'in kızı deli bozugu biriydi. Dünyada onun kadar sivri akıllı kadına az rastlanır. Romantizmin, asiri aptallığın sonucu... Sunu düşün yeter: Ta bastan beri yeryüzündeki bir cenneti, melekleri hayal etmişti; bütün kalbiyle sevdi, inandı. Sonra erkeğinin ona olan sevgisi söndüğü için değil de yanıldığı, öylesine güvendiği insan onu bırakabildiği; melek bellediği yaratık çamur çıktığı, onu asagıladığı için aklını kaybetti. Duygulu, çilgin ruhu dayanamadı bu değişikliğe. Üstelik alnına sürülen leke... bu lekenin ne olduğunu anlıyorsun sanırım! Dehsetle, gururla, nefretle uzaklastı adamdan. Bütün bağları koparıp attığı gibi, elindeki delilleri de yok etti. Babasının olduğunu unuttuğu parayı elinden alan, onu aldatan insani ruh soyluluğuyla ezmek, hirsiz sayabilmek, ömrünün sonuna kadar onu küçümsemek hakkını elde etmek için istemedi. Resmen ayrılma-mislardı, ama de facto (1) ayırdılar, öyleyken gelip yardım isteyebilir miydi ondan? Sunu da unutma ki deliydi kadın, ölüm döşeginde Nelli'ye «Gitme onlara, demis». Sürünse de gitmesini istemiyordu kızının onlara; «Kim çağırırsa gitme»... Kızını çağıracaklarını biliyordu demek, böylece bir kere daha öc almak istiyordu. Anlayacağın, yemek yerine intikam hirsiydi kadını besleyen. Çok şey öğrendim Nelli'den, Vanya, hâlâ öğreniyorum. Annesi hastaydı, veremli hastaların daha bir sinirli, huysuz oldukları bilinir; ama sunu da biliyorum ki, kadın Prense bir mektup yazdı... Bubnova'nın evindeki bir dostumdan öğrendim bunu, evet Prens'in kendisine...
 - Mektup mu? diye haykırdım. Prensın eline geçmiş mi bu mektup?
 - Önemli olan da burası zaten, bilmiyorum. Deli kadın, dostumla (hatırlarsın, boyalı bir kız vardı hani, şimdi akıl hastanesinde yatıyor) kafa kafaya vermiş, onunla yollayacakmış mektubu, yazmış, ama sonra vazgeçmiş, mektubu vermisen geri almış onu; ölmeden üç hafta önce oluyor bu... Çok önemli bir durum: Bir kere yollamaya karar verdikten sonra, vazgeçmiş olsa bile baska bir zaman yollayabilirdi demektir. Sonra yollayıp yollamadığı-
- (1) Gerçekte (Lâtince).

ni bilmiyorum iste; ne var ki, yollamadığını gösteren bazı belirtiler var ortada; öyle olsaydı Prens onun Petersburg'da bulunduğunu kesinlikle bilirdi. Öldüğüne de sevinirdi tabii!

- Evet, hatırladım, Alyosa onu pek sevindiren bir mektup aldığını söylemişti. Ama bu daha geçenlerde olmuş, topu topu iki ay önce. Peki sonra, Prensle senin işler ne oldu?
- Ne olacak? Düşün bir kere: Yüzde yüz eminim, ama elimde delil yok... ne kadar uğraşıysam en küçük bir delil bulamadım. Durum kritikti! Yurt dışıyla ilişki kurmam gerekiyordu, ama nereyle ? Bilmiyordum. Prensle bir çatışmaya girmemin, onu birtakım imali sözlerle, bildiklerimden daha çok şey biliyormuş numarası yapmakla korkutmamın gerektiğini anlamıştım tabii...
- Sonra?
- Kuru gürültüye pabuç bırakmadı; ama gene de korktu, hâlâ korku içinde. Birkaç kere buluştuk, nasıl alttan alıyor görsen! Bir keresinde arkadaşça açılacak oldu bana. Benim her şeyi bildiğini sanıyordu o zaman. Çok hoş, duygulu, içtenlikle anlatıyordu, ama söylediklerinin hepsi yalandı tabii, hayasızca yalan söylüyordu. Benden ne denli korktuğunu o zaman anladım iste. Çok safmışım da kurnazlık etmeye kalkıştıyormuşum gibi görünüyordum ona. Beceriksizce korkutmaya çalışıyordum, tabii bile bile yapıyordum bunu. Mahsustan çam deviriyor, göz dağı veriyordum. Niyetim kendimi ona saf belletip ağzından söz almaktı. Ama farkına vardı alçak! Baska bir keresinde sarhos numarası yaptım, gene sökmedi: Çok kurnaz namussuz! Bilmem anlatabildim mi Vanya, bir kere benden ne kadar korktuğunu öğrenmem gerekiyordu; sonra, gerçekten bildiğimden çok şey biliyor gözükmeliydin ona...
- Sonunda ne oldu?

- Hiç. Delil gerekliydi, ama benim elimde yoktu böyle bir sey. Ne var ki, benim bir gürültü çıkarabileceğimi de anlamisti. Rezaletti korktugu tek sey, çünkü birtakim iliskiler kurmak üzereydi burada. Evleniyor, biliyor musun?

- Hayir...

- Gelecek yıl! Evlenecegi kimseyi daha geçen yildan kestirdi gözüne. Kiz o zaman on dördündeydi, simdi on besinde tabii, zavalli okul önlüğüyle dolasiyor daha. Kizin anasi babasi seviniyorlar! Karisinin ölümü onun için ne denli önemliydi, anliyor musun simdi? Kizin babasi general... para istedigini kadar! Senle bana düsmez böylesi Vanya...

Maslobojev yumrugunu masaya öfkeyle indirerek,

- Yalnız bir aptalligimi hazmedemiyorum, diye bagirdi, namussuz herif iki hafta önce aldatti beni...

- Nasil?

- Basbayagi... Elimde delil olmadiginin farkina vardigini sezinliyordum; is ne kadar uzarsa güçsüzlüğümü o kadar anlayacagini düsündüğüm için iki bine razi oldum.

- Aldin mi iki bini?..

- Hem de gümüs iki bin... Dislerimi gicirdata gicir-data aldım. Böyle bir isin ücreti iki bin miydi! Küçüldüm o anda. Samar yemis gibi duruyordum karsisinda; «Maslobojev, dedi, eski iyiliklerinizin karsiligini vermedim henüz (oysa konustugumuz gibi, yüz elli ruble vermisti), simdi de gidiyorum; su iki bini alin. Umarım isimiz bitti artık.» «Tamamen bitti artık, Prens» dedim; ama yüzüne bakamiyordum. Bana «Çok bu para ama içimden koptu, senin gibi enayiye veriyorum» der gibilerden baktigini düsünüyordum. Disari nasıl çıktigimi hatirlamiyorum.

- Ama senin bu yaptigin düpedüz alçaklik Maslobojev! diye haykirdim. Nelli'yi düsün!

- Alçaklik da söz mü, canilik, rezillik... Bu... bu... anlatacak söz bulamiyorum!

- Tanrım! Hiç degilse Nelli'ye biraz yardım etmesi gerekirdi!

- Elbette. Ama nasıl zorlarsin buna onu? Korkutmakla mı? Korkmaz: Para aldım ondan. İki bin rubleye bana sattı korkusunu! Artık niçin korksun?

Umutsuzca,

- Nelli'nin isi de böylece kapandı mı yani? diye bagirdim.

Maslobojev ürperdi, heyecanlı bir sesle,

- Asla! dedi. Bırakmam bunu ona! Yeni bir is açacağım basına Vanya, kararımı verdim! İki bin ruble al-diysam ne olmuş? Allah belâsini versin. Ugradığım hakarete sayarım, namussuz çok fena tongaya bastirdi beni çünkü, alay etti benimle. Tongaya bastirdigi yetmemis gibi bir de alay etti! Hayir, alaya gelemem ben... Simdi ise Nelli'den başlayacağım Vanya. Bazı durumlardan, esrar perdesini onun yardimiyla kaldıracabileceğimi sanıyorum. Her şeyi biliyor o, her şeyi... Annesi anlatti ona. Hastayken, sayıklarken anlatmış olabilir. İçini dökecegi kimsesi yoktu, kizma döktü, - Maslobojev keyifli keyifli ogusturdu ellerini. - Belki bazı deliller de bulabiliriz. Buraya niçin bu kadar sık geldigimi anlıyor musun simdi Vanya? Önce, seni sevdiğimden, bunu söylemeye lüzum yok zaten; sonra, Nelli'yi inceliyorum. Vanya'cığım, is-tesen de istemesen de yardım etmek zorundasın bana, çünkü Nelli'yi etkileyebiliyorsun.

- Edeceğim, diye haykirdim, Maslobojev umarım önce kendi çıkarım değil de Nelli'yi, zavalli, mutsuz bir yetimi düşünerek hareket edeceksindir...

- Kimin çıkarını düşünerek hareket edeceğimden sana ne! Önemli olan bir şeyler yapmış olmak! Elbette önce yetim kizi düşüneceğim! Ama birazcık da kendimi

Ezilenler - F : 28

düşünürsem sakın gücenme! Yoksul bir insanım ben, yoksulları hor görmemeli. Hakkımı yedigi yetmemis gibi tuttu bir de alay etti benimle. Böyle bir madrabazin cezasını vermemeli miyim sence? Morgen-fri!

Devrisi günkü çiçek bayramımız olmadı. Nelli fenalasmisti, yatagından kalkamadi.

Yattigi odadan bir daha hiç çıkamadi.

İki hafta sonra öldü. Bu iki hafta içinde kendinde degildi, o tuhaf hayallerinden bir an kurtulamadi. Aklını az da olsa yitirmisti sanki. Ölünceye kadar dedesinin onu çağirdigina, gelmiyor diye ona kizdigina, bastonuyla yere vurarak gidip dilenmesini, ekmekle tütün parasi bulmasını söylediğine inandı. Uykudayken birden agramaya basliyor, hemen uyanip, düsünde annesini gördüğünü söylüyordu.

Arada bir kendine geliyordu. Bir keresinde yalnızdik odada: Bana doğru uzandı, bir deri bir kemik kalmis, ates gibi yanan eliyle elimi tuttu.

- Vanya, dedi, ben ölünce Natasa'yla evlen.

Bunu çoktan beri düsündüğü belliydi. Gözlerinin içine bakarak sessizce gülümsedim. Gülümsedigimi görünce o da gülümsedi, zayıf parmagını beni tehdit eder gibi, muzip bir tavırla salladı, yüzümü gözümü öpmeye basladi...

Ölümünden üç gün önce nefis bir yaz aksami perdeyi kaldırıp pencereyi açmamızı istedi. Küçük bahçeye bakıyordu bu pencere. Disardaki yesillige, batmak üzere olan güneşe uzun uzun baktıktan sonra birden bizi yalnız bırakmalarını istedi. Çok bitkin olduğu için zayıf bir sesle,

- Vanya, dedi, yakinda ölecegim. Hem de çok yakinda... Beni unutmamani istiyorum. Hatira olarak sunu birakiyorum sana. (Boynuna haçla beraber asili muska gibi, beze sarili irice bir seyi gösterdi.) Ölürken annem birakmisti bunu bana. Ben ölünce al onu, aç, içinde yazılanlari oku. Bunu senden baskasına vermemelerini söyleye-

cegim. Ben öldükten sonra ona git, öldüğümü, ama onu affetmedigimi söyle, incil'i okudugumu, orada «Bütün düşmanlarinizi affedin» diye yazdigi halde gene affetmedigimi de söyle. «Annem ölürken onu lanetle dedi bana diyor, de, kendim için degil, annem için lanetliyorum onu » Annemin nasıl öldüğünü, Bubnova'nin evindeki yasayisimi anlat; beni orada ne durumda buldugunu da anlat, her seyi, her seyi öğrensin... Onun yanina gitmektense Bubnova'nin evinde kalmaya razi oldugumu da söyle...

Nelli bunlari söyleyince yüzü kireç gibi bembeyaz oldu, yüregi öyle hizli çarpmaya basladi ki, basini yastiga koydu, iki dakika hiç bir sey söyleyemedi. Sonunda bitkin bir sesle,

- Çağir onlari Vanya, dedi, vedalasmak istiyorum hepsiyle. Elveda Vanya!...

Son kere sevgiyle kucakladi beni, sikti, sikti. Bizimkiler girdi içeri. Kizcagizin ölmek üzere olduguna akil erdiremiyordu ihtiyar. Son ana kadar hepimizle cenklesi-yor, Nelli'nin iyilesecegini söylüyordu. Üzüntüden büsbütün zayıflamisti, gece gündüz hastanin basucunda oturuyordu. .. Son geceler hiç uyumadi. Nelli'nin en küçük bir istegini yapmak için çirpiniyor; bazan disari çiktiginda içli içli agliyor, ama bir dakika sonra gene umutlaniyor, Nelli'nin muhakkak iyilesecegini söylüyordu. Odayi çiçeklerle donatmisti. Bir keresinde Nelli'cigine kirmizi beyaz güllerden kocaman bir demet getirmisti... Hem çok uzak bir yere sirf bu gülleri almak için gitmisti. Bütün bunlar Nelli'yi çok heyecanlandiriyordu. Herkesten gelen böylesine bir sevgiyi karsiliksiz birakamiyordu. O vedalasma aksami ihtiyar bir türlü ebediyen vedalasmak istemedi onunla. Nelli gülümsedi, uyuyuncaya kadar neseli görünmeye çalışti, hattâ sakalasti ihtiyarla... Odalarimiza çekilirken umutlanmistik bile, ama devrasi günü konusami-yordu. iki gün sonra da öldü.

Ihtiyarin tabutu çiçeklerle bezeyisini, kizin kuru, ölü yüzüne, donuk gülümseyisine, gögsünün üzerine çaprazlama konmus kollarina bakisim hiç unutamam. Ölen öz kiziymis gibi agliyordu. Natasa, ben, hepimiz avutmaya çalışiyorduk onu, ama dinmiyordu aglamasi. Nelli'nin ölümünden sonra agir hasta oldu.

Ölünün boynundan çıkarilan küçük torbacigi Anna Andreyevna'nin kendisi verdi bana. Nelli'nin annesinin Prense mektubu vardi içinde. Nelli öldüğü gün okudum onu. Prensi lanetle aniyor, onu hiç bir zaman affetmeyecegini söylüyor, çektiklerini anlatiyor, Nelli'yi bekleyen korkunç günlerden söz ediyor, hiç olmazsa çocuk için bir seyler yapmasi için yalvariyordu. «Sizin evlâdinizdir o, diye yaziyordu, sizin kizinizdir, öz "kiziniz oldugunu sis de biliyorsunuz. Ben öldükten sonra size gelmesini, bu mektubu vermesini söyledim ona. Nelli'mi yüzüstü birakmazsaniz orada affederim sizi belki, yüce yargi günü Tanrı'nin tahtinin önünde yere kapanir, günahlarinizi bagislamasi için yalvaririm. Bu mektupta neler yazdigimi biliyor Nelli. Okudum ona. Her seyi anlattim, her seyi, biliyor, her seyi... »

Ama annesinin dedigini yapmamisti Nelli. Her seyi bildigi halde gitmedi Prense, onunla barismadan öldü. Nelli'yi topraga verip eve döndükten sonra Natasa'yla bahçeye çiktik. Güneşli, güzel bir gündü. Bir hafta sonra gideceklerdi. Natasa tuhaf bir bakisla uzun uzun bakti gözlerimin içine.

- Vanya, dedi, Vanya, bir düstü bu!

- Düs olan ne?

- Hepsi, hepsi. Bir yildan beri olan her sey. Ah Vanya, ne diye senin mutlulugunu da mahvettim!
«Ömrümüzün sonuna kadar mutlu olabilirdik seninle!» demek istedigini okudum gözlerinde.

BITTI ALTIN

KITAPLAR

YAYINEVI

ALTIN KLASIKLER

RUS EDEBIYATI

EZILENLER

Tam metin, Rusça aslindan dilimize çeviren :

Ergin ALTAY

01 0103 -70

EZILENLER, ALTIN KLASIKLER dizisinin 14. kitabi olarak ilk defa Aralik 1969 da yayimlandi. Kapak resmini Ayhan Erer'in hazirladigi bu kitap, As Basimevi'nde basildi.

«EZILENLER» ÜZERINE

Dostoyevski'nin EZILENLER'i sonradan yazdigi nice ünlü romanlarinin ilk tohumlarini tasir. Buradaki kahramanlar onun dünyasini yansitan en gerçek kisilerdir. Bütün